Google

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXVI
A
70
NAPOLI

VI
A
70

CHRISTIANI LIEBENTHAL
COLLEGIUM
POLITICUM.
Amſtelodami,
Apud Johannem Janſſonium, Juniorem 1652.

BIBLIOTECA NAZ. V. EMANUELE III

COLLEGIUM POLITICUM

IN QUO

De Societatibus, Magiſtratibus, Juribus Majeſtatis, & legibus, Fundamentalibus.

Item de univerſa ac ſumma Republ. Romana, utpote, de Imperatore, Rege Romanorum, & Statibus Romani Imperii:

Ut & de Nobilitate, Equeſtri dignitate, Conſiliariis, Legatis, Officiariis, Legibus, earundemque executione:

Nec non de Pace Religioſa, Jure Epiſcopali & Patronatus, Iure Belli, & ſubditorum officiis ac oneribus, unà cum Quæſtionibus annexis, ex priſcis & recentioribus Politicis, Iuriſque Canonici, & Civilis præceptis, methodicè & perſpicuè tractatur.

DE QUIBUS

PRÆSIDE ET AUCTORE

CHRISTIANO Liebenthal/ MARCHICO, J.U.D. & in inclyta Academia Gieſſena, Quondam Eloquentiæ Profeſſore,

Nobiliſsimi & Præſtantiſsimi Viri-Iuvenes, quorum nomina ſingulis Diſputationibus præfixa ſunt, diſputarunt.

Editio Poſtrema CORRECTIOR.

AMSTELODAMI,
Apud JOANNEM JANSSONIUM Juniorem.
ANNO CIϽ IϽ C LII.

Digitized by Google

Illuſtriſſimis ac Potentiſſimis Principibus ac

DOMINIS,

DN. LUDOWICO,
DN. PHILIPPO,
DN. FRIDERICO;

LANDGRAVIIS HASSIÆ, COMITIBUS CATTIMELIBOCORUM, DECIORUM, Ziegenheimi & Niddæ, &c. Dominis & Evergetis ſuis clementiſſimis.

Vitam, incolumitatem atque felicitatem perpetuam.

Virtute Politicâ, Illuſtriſſimi ac Potentiſſimi Principes & Domini Clementiſſ. præſtantiorem nullam in hac vita hominem conſequi poſſe, rectiſſimè à Plutarch. in Cat. Major. dictum. *Eſt enim hæc virtus non modò omnibus ac ſingulis hominibus perutilis & jucunda, verùm etiam omninò neceſſaria. Etenim & Reges, & Principes & omnes in univerſum Magiſtratus, eorundemque Conſiliarii, officiales & adminiſtri ſimul ac omnium ordinum ſubditi, hîc inveniunt ſuum uſum. Quis enim Rempublicam in omnibus ſuis partibus & utroque tam belli, quàm pacis tempore, egregiè adminiſtrârit, niſi Politicam virtutem, hoc eſt prudentiam regendi accurate antea didicerit? Quis ſalutaria Magiſtratui conſilia ſuggeſſerit, Niſi ſingulorum Magiſtratuum ſtatum, ut & ſubditorum conditionem, mores, ingenia & inſtituta percalluerit? Quis officio ſuo, in quâcunque etiam Reipublicæ parte verſetur ſatisfecerit, niſi naturam ſuæ conditionis & officii rationem præcognôrit? Quæ ſingula, cùm comprehendantur à virtute Politicâ, digna profectò eſt, ut à ſingulis hominibus & excolatur & in maximo pretio habeatur.*

Hoc ergo ſtudium Politicum, cùm summè neceſſarium deprehenderim, cum juris ſtudio ſemper conjunxi & ita colui, ut imprimis ea, quæ ad hodiernum Reipubl. Rom. ſtatum quàm maximè pertinent, ſelegerim & ſcrutatus ſim. Ut &

in præſentiâ, dum ad placitum & voluntatem quorundam Nobiliſſimorum & Præſtantiſſimorum juvenum, quaſdam diſputationes Politicas emitto, talia conſcripſi, quæ omnibus ac ſingulis, qui in lucem vivere & Reip. conſulere cupiunt, tàm in conſiliis dandis, quàm actibus publicis expediendis, maxime ſunt neceſſaria. Verùm cum nihil tàm optimè & cogitari & ſcribi poſſit, quod à cavillationibus & obtrectationibus immune eſſe poſſit, de tutelari Numine, neceſſariò diſpiciendum mihi eſſe video, cujus patrocinio hoc qualecunq; meum ſtudium & induſtria contra cavillatorum incurſus defendi poſſit. Quamobrem, Illuſtriſſ. ac Potentiſſ. Principes, D. Clem. Illuſtr. I. I. Celſit. C. C. Veſtr. V. V. humillimè & ſubmiſſe accedo rogatum, ut & in hoc literarum negotio, meum patrocinium clementer ſuſcipiatis: Illuſtriſſ. enim Celſitudinibus Veſtris, Dominis meis Clementiſſimis, diſputationes has, in lucem productas, in certiſſimum humiliorum & promtiſſimorum ſervitiorum argumentum, ſubmiſſe & inſcribo & humillime offero, & quibus poſſum precibus devotè rogo, talem mihi clementer largiantur gratiam, qualem Perſici Reges in muneribus deferendis, ſuis exhibuerunt ſubditis fidelibus, hæc mea exigua & vilia munera favente manu ac mente clementi acceptent, & eandem clementiam, favorem & gratiam mihi concedant, quam alii mei ordinis viri experti ſunt quàmplurimi. In id enim unice incumbam, ut Illuſtr. Celſit. Veſtris, & ſtudiis & induſtriâ meâ fideliter ſemper inſerviam. Ea propter, ut Illuſtr. Celſit. Veſtræ, me meaque ſtudia ſibi commendata habere non dedignentur, quibus debeo precibus ab iiſdem ſubmiſsè & humiliter oro. Et quia, de gratiâ, & clementiâ mei, minimè dubito, calamum hic ſiſto, & id unicè à Deo Ter. Opt. Max. ardentibus votis animitùs peto: Vos ô Illuſtriſſ. ac Potentiſſ. Principes ac Domini Clementiſſimi, firmiſſima & certiſſima orthodoxæ religionis fulcra Vos, inquam, unâ cum totâ Illuſtriſſimâ domo Darmſtadinâ, Illuſtriſſimâ itidem familiâ & proſapiâ, feliciſſimè valere ac æternùm florere faciat. Veſtris Illuſtriſſ. Celſitud. pacatum regimen, vitam, incolumitatem atq; felicitatem ex intimis mei cordis penetralibus perpetuam voveo. Scribebam Gieſſæ ex Muſæo meo, die 12 Martii, Anno 1619. Veſtr. V. V. Illuſtr. I. I. Celſ. C. C. Subjectiſſ.

CHRISTIANUS Liebenthal/ *V. I. D. & Profeſſor.*

ELEN-

ELENCHUS DISPUTATIONUM ET QUÆSTIONUM.

DISPUTATIO I.

Conſtitutionem Politices proponit. *Theſ.* 1. Significationes vocabuli Politices. 5. Definitio. 7. Objectum. 8. Finis. 12. Diſt. Imperii & dominii. 13. Diviſio. 15. Methodus hujus operis.

QUÆSTIONES hæ ſunt. 1. *Utrum Politica certis præceptis comprehendi poſſit?* 2. *utrum Politica per ſe ſit utilis & neceſſaria.* 3. *utrum virtutes Ethicæ & Politicæ differant.* 4. *utrum Oeconomica ſpecialiter à Politica diſtincta.* 5. *utrum Politica definiri poſſit.* 6. *utrum Politica ſit ſcientia, vel ars vel prudentia.* 7. *quodnam ſit verum & adæquatum ſubjectum.* 8. *quinam revera Politici nominandi.* 9. *utrum ſoli Principes dicendi Politici.* 10. *utrum Politica conſtare poſſit abſq; virtute.* 11. *utrum Religio ſit finis politices.* 12. *utrum differat Politica a doctrina Euangelii.* 13. *utrum Politica recte diſtribuatur in duas partes.* 14. *qua methodo Politica tradi debeat.* 15. *utrum in ſtatu innocentiæ politiæ futuræ fuiſſent.* 16. *utrum Oeconomica ante Politicam tradenda.* 17. *quomodo Politica differat a Iuriſprudentia.*

DISP. II. De Familiis in genere & in ſpecie de Societate conjugali. *Theſ.* 1. Origo ſocietatis. 9. Partes ſocietatis. 11. Diviſio ſocietatis. 13. De ſponſalibus. 18. Clandeſtina ſponſalia. 21. De matrimonio. 24. Requiſita juſtarum nuptiarum. 27. Impedimenta. 30. De lineis & gradibus. 39. Officia mariti. 44. Officia uxoris.

QUÆSTIONES. 1. *Utrum homo natura ſit animal ſociale?* 2. *utrum vita ſolitaria in bene conſtitutis Politicis toleranda.* 3. *utrum melius ſit vivere in cælibatu, quam in ſocietate conjugali.* 4. *utrum liberi & res familiaris ſint partes familiæ.* 5. *utrum Paterfamilias ſit pars familiæ.* 6. *utrum ſervus ſit pars familiæ.* 7. *quot perſonæ requirantur*

tur ad integritatem familiæ. 8. *an omnium rerum communio in benè conſtitutâ politiâ toleranda.* 9. *utrum uxorum communio ſit toleranda.* 10. *utrum polygamia ſit toleranda.* 11. *utrum concubinatus tolerari debeat.* 12. *utrum ſacerdotes debeant vivere in cœlibatu.* 13. *utrum Lupanaria tolerari debeant.* 14. *utrum conſenſus parentum ſit neceſſarius ad matrimonium liberorum.* 15. *utrum pater diſſenſus ſui teneatur reddere rationem.* 16. *utrum Sponſalia de futuro aliquam inducant obligationem.*

DISP. III. De Domino & Servo. *Theſ.* 2. De vocabulo libertatis. 3. Quotuplex libertas. 11. Definitio libertatis. 14. Servus quid. 24. Diviſio ſervitutis. 43. Poteſtas Domini in ſervum. 45. De propriis hominibus. 47. Adminicula ſocietatis domeſticæ.

QUÆSTIONES. 1. *utrum definitio libertatis ICti Florentini in l.4. in pr. ff. de ſtat. hom. poſita, tolerari poſſit.* 2. *utrum definitio ſervitutis tolerari poſſit.* 3. *utrum ſervitus quædam ſit à natura.* 4. *utrum ſervitus ſit contraria ſacris literis.* 5. *utrum ſervitus legalis ſit juſta.* 6. *utrum ſervitus jure gentium introducta deroget juri naturæ.* 7. *utrum melius ſervari in ſervitutem, quam occidi.* 8. *utrum tabelliones ſervis annumerati.* 9. *utrum poteſtas vitæ & necis Dominis jure ſit adempta.* 10. *utrum bona externa in cenſu verorum bonorum habenda.* 11. *utrum pecunia inter veras divitias numerari poſſit.* 12. *utrum natura divitiarum magis conſiſtat in uſu, quàm in poſſeſſione.* 13. *utrum τὰ χρήματα ſint pars familiæ.* 14. *utrum mercatura ſit medium licitum acquirendi rem familiarem.* 15. *utrum uſura ſit licitus acquirendi modus.*

DISP. IV. De parte & liberis, *Theſ* 1. Patria poteſtas. 2. Quot modis conſtituatur. 15. Effectus patriæ poteſtatis. 28. Officium parentum. 46. Officium liberorum. 48. Modi diſſolvendi patriam poteſtatem.

QUÆSTIONES. 1. *Utrum poteſtas patria ſit juris gentium ac civium Romanorum* 2. *utrum patria poteſtas matri etiam competat.* 3. *utrum jus vitæ & necis optima ratione parentibus ademptum.* 4. *utrum per matrimonium in articulo mortis contractum poſſit fieri Legitimatio.* 5. *utrum ignobilis à nobili adoptatus per adoptionem conſequatur nobilitatem.* 6. *utrum parentes magis ament liberos, quam liberi parentes.*

tes. 7. utrum patri homini privato ſuperior locus majorque honor debeatur, quàm filio ipſius magiſtratum gerenti. 8. utrum inſtitutio publica ſit præferenda privatæ. 9. quali pœna filii contumaces afficiendi. 10. utrum per Matrimonium Patria poteſtas ſolvatur.

Disp. V. De civitate & Republicâ; *Theſ.* 1. De Villis, vicis, pagis & oppidis. 3. Vicus quid & quotuplex. 6. Pagus unde & quid. 9. Diff. Vicus & pagus 10. Oppidum quid. 12 Urbs unde. 14. Definitio urbis. 20. Platea. 21. Ædificia. 29. Urbis diviſio. 30. Metropolis quid. 33. Colonia & municipium. 35. Diff. Civitas & urbs. 40. Civis quid & quotuplex. 46. Incola. 48. Confœderatus. 50. Honorarius. 51. Inquilinus. 52. Civitatis acquiſitio. 61. Diff. Civitas & Reipublica. 94. Collegium quid & quotuplex.

Quæstiones. 1. *Utrum urbes muris cingendæ & regiones arcibus & propugnaculis muniendæ. 2. utrum cohabitatio civium pertineat ad eſſentiam civitatis. 3. utrum conducat peregrinos in civitatem recipi. 4. utrum conducat Iudæos in civitate tolerari. 5. utrum ſpurii in civium ſocietatem recipiendi. 6. utrum aliquis duarum civitatum ſimul civis eſſe poſſit 7. utrum Collegia Reipub. ſint neceſſaria utilia. 8. utrum pro privato religionis exercitio & in civitate inconſulto Magiſtratu Collegium inire ſit licitum 9. utrum Auguſtanæ confeſſionis civibus integrum ſit emigrare, an verò in civitate permanere. 10. utrum cives Aug. Conf. in civitatibus Imperialibus in puncto religionis majorem poteſtatem habeant, quàm cæterorum ſtatuum ſubditi.*

Disp. VI. De Magiſtratu in genere. *Theſ.* 1. Magiſtratus origo & appellatio. 4. Definitio Magiſtratus. 5. Conſtitutio. 9. Ordinaria conſtitutio. 22. Requiſita Magiſtratus. 45. Primogenitura. 50. Extraordinaria conſtitutio. 53. Modi illegitimi. 58 Confirmatio Magiſtratus. 61. Diſtinctio Magiſtratus.

Quæstiones. 1. *Utrum Magiſtratus Politicus Deo placeat. 2. utrum vir pius & verè Chriſtianus bonâ conſcientiâ Officium magiſtratus gerere poſſit. 3. utrum fœmina ad Magiſtratum vel imperium admittenda. 6. utrum ſacerdotes & Epiſcopi à Magiſtratus Politici geſtione*

arcendi. 7. *utrum illegitimi ad regimen admittendi.* 8. *utrum conſuetudo præferens primogenitos ſit rationabilis.* 9. *utrum pro primogenito habendus, qui ante acquiſitam à patre dignitatem natus.* 10. *utrum jus primogenituræ competat etiam legitimatis.* 11. *utrum primogenituræ filius primogeniti patruo præferatur.* 12. *utrum Magiſtratui iniqua præcipienti ſit obediendum.*

DISP. VII De juribus Majeſtatis legibus fundamentalibus *Theſ.* 1. Vocabulum majeſtatis unde, 3. Quotuplex majeſtas. 4. Majeſtas realis quid. 9. Leges fundamentales quæ. 10. Majeſtatis Imperantis & Imperii differunt. 13. Perſonalis majeſtas quid & qualis. 24. Jura majeſtatis & regalia differunt. 25. Quænam ſunt jura majeſtatis.

QUÆSTIONES. 1. *Utrum Lege Regia plena & abſoluta poteſtas dominatus an verò tantùm νομοθεσία Principi conceſſa.* 2. *utrum Pontifex in Imperatorem dominatum & poteſtatem habeat.* 3. *utrum Imperium noſtrum ſit feudum Pontificis.* 4. *utrum Romanum Imperium ad Germanos à Pontifice ſit tranſlatum.* 5. *utrum Romanum Imperium ad Francos ſit tranſlatum.* 6. *utrum imperium noſtrum Germanicum adhuc rectè dicatur Romanum.* 7. *utrum donatio, de qua in cap. Conſtantinus diſt.* 96. *Papini gloriantur, in facto conſiſtat.* 8. *utrum eo caſu, quo donatio à Conſtantino M. facta eſſet, de jure ſit rata habenda.*

DISP. VIII. De Imperatore & Rege Romanorum. *Theſ.* 3. Quibus nominibus Imperator inſignitur. 7. Imperator quis. 9. Imperator & Rex Romanorum differunt. 10. Olim fuit Imperium hæreditarium. 11. De electione Imperatoris. 13. Quæ perſona eligenda. 19. Eligentes. 27. De Ordine votandi. 32. Effectus electionis. 36. Præeminentia Imperatoris.

QUÆSTIONES. 1. *Utrum ſtatus hodiernus Sacri Romani Imperii ſit abſolute & purè monarchicus.* 2. *utrum ut olim, ita & hodie Princeps ſit legibus ſolutus.* 3. *utrum Imperator præcedentiam & præeminentiam habeat inter omnes Reges & Principes totius orbis terrarum.* 4. *utrum Imperator Anteceſſoris ſui facta adimplere & approbare cogatur.* 5. *utrum vivente adhuc imperatore Rex Rom. eligi poſſit.* 6. *utrum à ſcientia Imperatoris licite provocari*

poſſit

poſſit & debeat. 7. utrum Imperator cum Camera in juriſdictione concurrat. 8. utrum Imperator cum ſtatibus Imperii in eorum territoriis concurrat in juriſdictione. 9. utrum totaliter exempti aliquo jure ſe tueri poſſint. 10. utrum a Cæſarea Majeſtate male informata ad eandem melius informandam provocandum.

DISP. IX. De Statibus Romani Imperii. *Theſ.* 1. Status quis dicatur. 2. Proprietates ſtatus. 4. Diſtributio in claſſes. 7. De Collegio Septem Virorum. 22. De Principibus Imperii. 24. De Archiepiſcopis. 38. De Principibus ſecularibus. 50. De familiis Principum in Germania. 51. De Comitibus. 61. De Baronibus 64. De liberis Civitatibus.

QUÆSTIONES. 1. *Utrum ſanctum illud Electorum Collegium ſub Ottone III. cœperit. 2. utrum Principes in ſuis territoriis tantum poſſint, quantum Imperator in imperio. 3. utrum territorium ſit de ſubſtantia ſuperioritatis. 4. utrum omnes, qui alicujus Principis territorii diſtrictu comprehenduntur, ſint in iſtius Principis juriſdictione & patrocinio. 5. utrum juriſdictio Eccleſiaſtica Principibus ſecularibus competat. 6. utrum juriſdictio ſecularis Eccleſiaſticis Electoribus competat. 8. utrum ſuperioritas territorialis ab Imp. concedi poſſit. 1. utrum ſuperioritas præſcriptione acquiri poſſit. 9. utrum Comites & Barones immediate Imperio Romano ſubjecti ſint in pari dignitatis gradu. 10. utrum lites in Marchia Brandeburgenſi, Ducatu Brunſvvicenſi, Lunaburgenſi, &c. ſecundum Ius Saxonicum decidendæ.*

DISP. X. De Nobilitate & Equeſtri dignitate. *Theſ.* 1. Nobiles unde. 6. Definitio Nobilitatis. 8. Fundamentum nobilitatis. 10. Diviſio nobilitatis. 11. Nobilitas ſanguinis. 15. Privilegia Nobilium quoad ſtatum Imperii. 18. De Ganerbinatu. 25. Nobilitas perſonalis. 36. De dignitate Equeſtri. 42. De Ordinibus Equitum.

QUÆSTIONES. 1. *Utrum Nobiles immediate imperio ſubjecti ſint ſtatus Imperii. 2. utrum divitiæ nobilitent. 3. utrum feudum nobilitet. 4. utrum liberi ante acceptam a patre nobilitatem nati, æque nobiles ſint, ac poſt nati. 5. utrum uxor ignobilis nobili nubens, liberis inde prognatis*

nonnulla privilegia nobilium adimat. 6. *utrum nobilis genere, nobili virtute præferendus.* 7. *utrum Doctor præferendus nobili genere.* 8. *utrum in illegitimos ſeu ſpurios nobilitas deſcendat.* 9. *utrum per ſubſequens matrimonium legitimati conſequantur nobilitatem.* 10. *utrum nobiles deceat eſſe literatos.* 11. *Quomodo puniantur, qui falſo nobilitatem affectant.* 12. *utrum Nobiles mitius puniendi, quàm Plebei.* 13. *utrum pater amittens nobilitatem præjudicet Nobilitati filiorum.*

DISP. XI. De Conſiliariis, Legatis & officiariis. *Theſ.* 2. Diviſio officialium. 3. Perpetui qui. 4. Temporales qui 7. Conſiliarii qui. 8. Diſtributio conſiliariorum. 9. Requiſita conſiliariorum. 32. De Legatis. 34. Legationum ſpecies. 42. Immunitates Legatorum. 55. Legatorum præmia. 58. De Officiariis.

QUÆSTIONES. 1. *Utrum quilibet Magiſtratus ſtipatus eſſe debeat conſiliariis.* 2. *utrum juvenes in numerum conſiliariorum cooptandi.* 3. *utrum Princeps novus anteceſſoris ſui conſiliarios mutare & dimittere debeat.* 4. *utrum conſiliarius non requiſitus teneatur monere ſuum principem.* 5. *utrum conſiliarius à ſemel datâ ſententiâ recedere debeat.* 6. *utrum conſiliarius in conſiſtorium ire teneatur, ſi ſciat conſilium aliquod tractatum iri cui ſalvâ conſcientiâ aſſentiri non poſſit.* 7. *utrum conſiliarius pœnâ afficiendus, ſi conſilium ſiniſtrum ſit ſortitum eventum.* 8. *utrum Princeps omnibus conſultationibus intereſſe debeat.* 9. *utrum Legatus fines ſui mandati excedere poſſit.* 10. *utrum Legatum adverſus principem vel Rempub. delinquentem, jure gentium liceat capere & punire.* 11. *utrum Legatis liceat accipere munera.*

DISP. XII. De Legibus & executione legum. *Theſ.* 3. Definitio legis. 4. Diviſio. 6. Moralis quid. 10. Humana quotuplex. 11. Communis quid & quotuplex. 17. Propria quid & quotuplex. 21. Cauſa efficiens. 25. Requiſita Llatoris. 28. Materia legis. 31. Forma. 32. Finis. 34. Effectus. 35. Adjuncta. 36. Pugnantia. 37. Executio.

QUÆSTIONES. 1. *utrum melius, ſi Reſpublica ab optimo Rege, quàm ab optimâ lege adminiſtretur.* 2. *utrum Magiſtratus legem latam mutare & aliam ſubrogare debeat.*

3. *utrum*

3. *utrum Leges judiciales Moſaicæ unà cum ceremonialibus abolitæ, an verò adhuc in Nov. T Chriſtianos ſtringant.* 4. *utrum jus gentium rectè diſtinguatur in primævum & ſecundævum.* 5. *utrum jus naturale & jus gentium eſſentialiter differant.* 6. *utrum judex ſecundùm conſcientiam ſuam, an verò ſecundùm acta & probata judicare teneatur.* 7. *utrum in judicando magis æquitatem, quàm jus ſtrictum ſequi debeamus* 8. *utrum judex condonare maleficia & reis criminum capitalium ignoſcere poſſit.* 9. *utrum certa à legibus præfinita pœna capitalis in aliam pœnam converti à ſtatibus Imp. poſſit.* 10. *utrum judex munera accipere poſſit.* 11. *utrum ſi reus injuſtè ad mortem condemnatus, Dei tribunal appellet & iniquum judicem ad vallem Ioſaphat citet, ſit ſuperſtitioſum exiſtimandum.* 12. *utrum executores juſtitiæ, quos vulgò carnifices appellamus, ſint infames.* 13. *utrum ſalvus conductus alicui conceſſus ad locum judicii; etiam ad loca intermedia extendi debeat.* 14. *utrum ſalvus conductus ad eundum, redeundi facultatem contineat.* 15. *utrum inferior aliquis ſtatus Imperii ſalvum conductum concedere poſſit.*

DISP. XIII. De Adminiſtratione religioſâ, jure Epiſcopali & patronatus. *Theſ.*4. Requiſita ad religionem introducendam. 11. De libertate religionis. 14. Conciliorum ordinatio ad quem pertinet. 15. De Conciliis. 24. Ad diſciplinam Eccleſiaſticam quæ pertinent. 26. De Doctorum idoneorum vocatione. 27. De jure Epiſcopali. 28. In quibus jus Epiſcopale conſiſtat. 35. De jure patronatus. 46. De Academiis & Scholis.

QUÆSTIONES. 1. *utrum Magiſtratus à religione verâ alienus nihilominus legitimus ſit & maneat Magiſtratus.* 2. *utrum hæretici pœna mortis afficiendi.* 3. *utrum ad Magiſtratum Politicum pertineat inſpectio Eccleſiæ:* 4. *An non aliquando in Repub. plures unâ verâ religione, toleranda.* 5. *utrum pacificationis religioſæ articuli Imperatori à proteſtantibus vi extorti.* 6. *utrum ea obligatio, quæ ex edicto pacis religioſæ oritur, ipſum Imp. ſtringat.* 7. *utrum conſtitutio de pace religioſa per Concilium Tridentinum ſublata.* 8. *utrum illi reformatæ religionis, quos vulgo Calviniſtas appellamus in publicâ pace ſint comprehenſi.* 9. *utrum tempus quadrimeſtre patronis ad præſentandum datum*

curratillis ignorantibus à tempore vacationis.

DISP. XIV. De Jure Belli. *Theſ.* 1. Bellum unde. 2. Definitio belli. 9. Cauſa efficiens. 10. Cauſa efficiens principalis quæ. 14. Cauſa impulſiva. 17. Materia belli 20. De Duce belli. 21. Milites, qui conſcribi poſſunt. 25. De luſtratione. 30. De belli officiariis. 39. De privilegiis Militum. 41. De Militum pœnis. 43. De judiciis Militum 48. De belli forma. 50. De denunciatione & diffidatione. 52. Finis belli. 53. Effectus Belli.

QUÆSTIONES. 1. *Utrum duellum judiciale ſit licitum.* 2. *utrum duella, quæ directo ob bonum publicum committuntur, ſint conceſſa.* 3. *utrum duellum, quo aliquis torneamentis haſtiludiis & pugilationibus ſe exercet & ad militias ſe præparat, ſit licitum.* 4. *utrum defendendi honoris ergò ipſum injuriantem ad duellum quiſpiam provocare poſſit & contumelioſis verbis provocatus comparere teneatur.* 5. *utrum Chriſtianis bellum gerere liceat.* 6. *utrum ex populo plane infideli Princeps Chriſtianus milites conſcribere poſſit.* 7. *utrum Dux belli prælio intereſſe debeat.* 8. *utrum ſtratagematibus in bello uti liceat.* 9. *utrum etiamnum milites noſtri temporis militum privilegiis gaudeant.* 10. *utrum verba minantia diffidationem importent.* 11. *utrum diffidator, qui alicui vel literis, vel verbis* abſaget/ *in pœnam fractæ pacis incidat.*

DISP. XV. De Subditis eorundemque ordinibus, nec non virtutibus & oneribus. *Theſ.* 1. Subditus quis. 2. Diſtinctio ſubditorum. 18. Virtutes ſubditorum. 25. Diſtinctio onerum. 26. Perſonalia onera quæ. 27. Realia quæ. 28. Diviſio realium onerum. 29. Tributum quid. 35. Vectigal quid. 48. De collectis. 49. Imperiales collectæ quænam. 51. Provinciales quæ. 52. Cauſæ collectandi. 53. Requiſita in Collectis obſervanda.

QUÆSTIONES. 1. *utrum ſubditi Magiſtratui contra legem Dei præcipienti obedire, an verò armata manu reſiſtere poſſint.* 2. *utrum propter bona in alio territorio ſita Iuramentum ſubjectionis vel fidelitatis præſtandum.* 3. *utrum Vaſallus ſit ex ſubditorum numero.* 4. *utrum collectarum ſolutio ſit vera ſubjectionis teſſera.* 5. *utrum Forenſis pro rebus ſeu bonis in terris collectantium collectari poſſit.* 6. *utrum ſubditi collectas à magiſtratu impoſitas, pro rebus ex-*

tra

tra territorium & juriſdictionem magiſtratus ſitis, exſolvere teneantur. 7. utrum pro ſolo tranſitu per vias publicas territoriorum Domini pedagium recte exigant. 8. utrum ſubditis abſque licentia Domini domicilium transferre & alibi civitatem acquirere liceat.

NOMINA
COLLEGARUM JUXTA SERIEM
DISPUTATIONUM.

I. Henricus Heiſen, Adeliebſienſis Brunſwigius.
II. Jonas Petreius Wexionen. Sveco-Smolan.
III. Johannes Wormſer, Gieſſenſis Haſſus.
IV. Wolffgang. Fridericus zum Jungen.
V. Petrus Burchtorphius, Lamſpringa-Brunſwig.
VI. Georgius Daniel Schautanß/Gieſſenſis Haſſus.
VII. Johannes Lubbern, Hildeſienſis Sax.
VIII. Philippus Everhardus Keßler/ à Sarmbsheim.
IX. Henricus à Weinber.
X. Johan-Volpert à Schlitz/dictus Görtz.
XI. Bartholdus Rochovius, Oſteroda Grubenhag.
XII. Erneſtus Sprengerus, Licha-Wetterav.
XIII. Henricus Witvogelius, Oldenburgenſis.
XIV. Chriſtophorus Sangerus, Viennenſis Auſtriacus.
XV. Johan Reinhardus Siegfried/Babenhuſanus Hanov.

DEO

DEO DIRIGENTE ET AUSPICE:

COLLEGII POLITICI, DISPUTATIO. I.

De

CONSTITVTIONE POLITICES.

Reſp. HENRICO HEISEN, *Adeliebſteni, Brunſvvigio-Sax.*

ΠΡΟΟΙ'ΜΙΟΝ.

C*UM diſciplinæ Politicæ tanta ſit præſtantia, tanta utilitas, tanta dignitas; ut homo in hac vita præſtantiorem aſſequi non poßit,* Plutarch. in Cat. Major. Socrates apud Xenoph. *Eſt enim maximè architectonica, omniumque auguſtiſſima*, Ariſtoteles 1. Ethic. 1. & 2. & Polit. 2. Petr. Gregor. Tholoſ. lib. 18. cap. 1. n. 6. Kecker. in præcog. polit. pag. 4. *Ars regina ſcientiarum*, Tholoſ. lib. 10. c. 4. n. 1. *Quæ urbes parit*, Cicer. 5. Tuſcul. *Homines à ferocitate revocat*, Iſocrat. orat. parænit. *eoſque ad vitam ſocialem & conſtituendam & colendam & conſervandum conſociat*, Johan. Althuſ. c. 1. polit. in definit. polit. *Hæc eſt diſciplina, quæ beatas & florentiſſimas reſpub. efficit*, Plat. 5. & 6. de reſp. *Quæ ſola hodie mundum univerſum regit*, Patrit. 1. de reg. *Quæ cœtus humanos conſtituit, gubernat & tuetur, omnibus diſciplinis occaſionem & leges, quibus tradi, doceri & ad humani generis uſum ac-*

com-

commodari poſsint demonſtrat, ut tutò & in pace excoli & ad poſteritatem propagari queant; hoſpitium & patrocinium præbet, & ut Senecæ *verbis utar, eſt vinculum per quod Re. ſpubl. cohæret, imò & ſpiritus vitalis eſt, quem tot millia trahunt. Quamobrem cùm generoſum & omni favore dignum ſit ingenium cui hæc diſciplina politica curæ & cordi*, Socrat. apud Xenoph. *digniſsimam eam judicamus, ut ab omnibus ſtudioſis perquam diligentiſsimè cognoſcatur & tractetur. Et quamvis tanta ſit ejus varietas, ut certis cancellis & metis perfici, certiſque præceptis comprehendi & methodo curtà vix tradi poſsit; diſſenſus enim hic eſt maximus, qui & magnorum virorum animos vacillare facit, neque hactenus conſentientibus ſuffragiis res de quibus in Politicis diſquirendum, ſunt definitæ*, Tholoſ. 1. de rep. c. 1. & Lipſ. 5. pol. 1. Dan. in pr. Polit. *Non tamen ab re nos facturos arbitramur, ſi ad priſcorum Philoſophorum inventa, ex recentioribus Politicis ea, quæ ad hodiernam Politicam ſpectare videntur, ex præceptis juris civilis, jure publico, & receſsibus imperii, quantum pro materiæ ratione ſatis, & pro tenuitate ingenii noſtri poſsibile, addamus, & aliquot deinceps diſputationibus hâc methodo ſubjiciamus.*

1. *Præcepta doctrinæ Politices bonis authoribus* θετικῶς *proponemus.*
2. *Quæſtiones controverſas pro & contra tractabimus & certificabimus.*
3. Ζητήματα *quædam* παρεργῶς *adjiciemus.*

THE-

Ut cum quærerem, quænam eſſet Politia Germanica, intelligo gentem, unà cum forma regiminis. Atque ſic pro ipſo hominum cœtu certo loco habitantium & certo ordine gubernantium. Et hac ratione rurſum uſurpatur. *Populariter & Philoſophice. Populariter* ſumitur pro omni eo, quod ad civitatem & vitam civilem pertinet. Sic Politicus non diſtinguitur ab Eccleſiaſtico: *Philoſophicè* rurſum bifariam ſumitur, *Generaliter & Specialiter. Generaliter* ſumitur pro tota Philoſophia practica, unde etiam ἀρχιτεκτονικὴν καὶ κυριωτάτην, *Ariſt.l.*1.*Eth.*2. eam nominat. *Specialiter* accipitur pro tertia Philoſophiæ practicæ parte, Politica videlicet ſpecialiter ſic dicta. Atqui in hoc modo dupliciter ſumitur. *Syſtematicè & Habitualiter. Syſtematicè* notat legitimam præceptorum comprehenſionem. *Habitualiter* notat habitum rempub. bene adminiſtrandi & gubernandi.

4. Eſtque porro Politia duplex: *Generalis & Specialis. Generalis* eſt, quæ de ſtatu publico generaliter tractat, qualis eſt Politia SS. Romani Imperii. *Specialis* eſt, quæ de ſtatu Politico in accommodatione ad certa & definita loca, tempora, & perſonas tractat qualis eſt *Ungarica, Bohemica, Belgica, Saxonica, Hasſiaca, &c.*

5. Definitur. Quod ſit prudentia bene de repub. judicandi, eamque rectè conſtituendi, & ſapienter ad publicam ſalutem adminiſtrandi.

6. Genus ergo Politices non eſt ſcientia, neque ars, ſed prudentia, non enim in contemplatione aut effecto aliquo materiato, ſed in actione conſiſtit.

7. Objectum adæquatum perfectionis Politices, non eſt civitas, neque reſpub. neque ſocietas, aut hominum mores, ſed homo quatenus civilis.

8. Finis Politices eſt benè beatèque, in republicâ vivere, quod conſiſtit in rectâ ratione gubernandi & obtemperandi.

9. Finis ergo omnium imperantium alius eſſe non debet, quàm juſtitia & publica omnium ſubditorum ſalus *Lipſ.l.*12.*Polit.* 6 *Bornit de Majeſtate cap.*6.*&* 12. Inſtrumentum enim debet ſe regulare ſecundum ſuum finem: Dei enim inſtrumentum & miniſter eſt, qui

impe-

13. Dividitur Politica ad modum reliquarum diſciplinarum practicarum ratione finis in duas partes: quarum *Prior* agit de iis rebus, quæ rempublicam rectè conſtituunt & ad miniſtrant: *Poſterior* de iis quæ conſtitutam ſertam tectamque conſervant.

14. Quamvis Politica in ſpecie ſic dicta tantum ſocietatem civilem publicam, non verò privatam & domeſticam, quam Oeconomia inſtruit, ſpectat: attamen, quia methodi lex perpetua, ut illa priùs tractentur, quæ ad cognitionem meliorem faciunt. Quare antequam diſciplinam tam nobilem, tam beatam & florentem particulatim in ſuis membris ſingulis diſpiciamus, quædam de ſtatu Oeconomico, quæ ad meliorem cognitionem Politices omninò faciunt, & ad publicam ſalutem ſpectant, utpote ſunt, ſocietas conjugalis, patria & herilis. Item de familiis, jure ſodalitatis & vicinitatis, præmittemus.

15. Quibus præmiſſis & prælibatis, ut eò expeditius & luculentius ea, quæ ad rempublicam conſtituendam, gubernandam & conſervandam pertinent, tractari poſſint, de civitate, quæ ſubjectum ſive materia reipublicæ eſt, *Ariſt. l. 4. Pol.* 11. *& de Repub.* in genere ſimul ac de civili ſocietate agemus.

16. Quibus expeditis partes Reipublicæ in diſquiſitionem venient, ex quibus videlicet reſpublica conſtituitur, ubi ſtatus geminus ſeſe nobis offert: unus imperantium, & alter obedientium. De utroque diligenter diſpiciendum; & quidem *primò* de ſtatu imperantium, ubi de ſumma poteſtate, de juribus Majeſtatis, de Regalibus, de Eccleſiaſtico, de majeſtatis jure eſt inquirendum.

17. Porrò, quia proximum locum ſibi vendicant Ephori, Vicarii, & Officiales, de his etiam particulatim erit tractandum.

18. Quibus tractatis ſpecies reipublicæ in collationem venient, ubi latiſſimus erit docendi campus, de *Monarchiâ, Ariſtocratiâ, Democratiâ &c.*

19. Et quia omne imperium legibus debet eſſe armatum, dicendum etiam erit de legibus, de jure belli, de fœderibus, de pace publicâ & religioſâ, de ærario &c.

20. Et ſic omnibus illis, quæ ad ſtatum imperantiū ſpe-

ſtare videntur, expeditis, ad ſtatum obedientium tranſitus erit inſtituendus, & diſquirendum, de ſubditis, item de ordine ſubditorum, de ſubjectione & contributionibus ſubditorum.

21. Quamprimum Reſpublica ſic ex partibus ſuis erit conſtituta; ad ſecundam Politices partem nos conferemus, quæ erit de conſervandâ Republ. ubi de corruptionibus & remediis contra corruptiones diſſertatio inſtituenda. Quibus laboribus exantlatis, illa expedita erunt, quæ ductu convenientis methodi Politicus præſtare debebat. Et tantum de præceptis, ſequuntur quæſtiones.

QUÆSTIO I.

Vtrum Politica certis quibuſdam præceptis comprehendi poſſit?

ANſam dubitandi præbet. 1. quòd omnium rerum, de quibus tractatur in Politicis mira, ſit varietas. 2. Quòd omnia in operatione & exercitatione conſiſtant, quæ cum ſint contingentia omnia, præcepta etiam contingentia, & non certa ſint, neceſſe eſt. 3. Quod qualis ſit res extra mentem, talis etiam ſit earum cognitio: Atqui extra mentem ſunt contingentes. Ergo earum cognitio & præceptio contingens tantùm erit. Ratio conſequentis eſt, quòd intellectus res alias facere non poſſit, quàm quales ſunt extra intellectum.

Contra certa poſſe tradi præcepta rerum Politicarum, aſſeritur his rationibus. 1. *Ab adjunctis* bonæ definitionis. Omnis definitio certa debet eſſe. Atqui pleraque præcepta Politices ſunt definitiones. Ergo. Majoris evidentia patet ex *Ariſt.4.Phyſ.tex.*31. Ubi aſſeritur, quòd per definitiones omnia dubia, quæ circa rem incidunt, ſolvi poſſint & debeant. Item probatur Major *ex Ariſt.7.Met.c.* 12. quòd videlicet definitio debet eſſe conjuncta cum veritate. Item, quod definitio ſit principium ſyllogiſmorum. 2 Probatur *ab effecto*, quia præcepta debent Politicum reddere certum & immutabilem: Ergo. Ratio eſt evidens, quod ex effecto judicetur de cauſa, & quod effectus non poſſit eſſe præſtantior ſuâ causâ.

Pro deciſione quæſtionis diſtinguitur primò inter modum

dum Politicè vivendi & inter actiones ſecundùm modum conſtitutas. 2. inter res ipſas & propoſitionem univerſalem definitivam de rebus. Quibus diſtinctionibus præſuppoſitis facile patet, quid de propoſita quæſtione ſentiendum, & quomodo ad contraria argumenta reſpondendum.

QUÆSTIO II.

Utrum Politica per ſe ſit utilis & neceſſaria?

INvenies è Philoſophorum cœtu quoſdam, qui tradunt libros Politicorum non ob neceſſitatem artis, ſed tantum ob hominum pravitatem eſſe conſcriptos. Ex quorum numerum eſt *Mirandula*, cujus verba hæc ſunt.

„ Si homines ſecundum virtutem viverent, non opus „eſſet, leges condi aut magiſtratus creari, quia verò ho„mines, non virtutis amore ad honeſtum ducuntur, ex „accidenti factum eſt, ut traditæ ſint leges & creati ſint „magiſtratus, ut ita formidinę pœnæ ad benè agendum „compellantur. Verùm hæc ſententia Mirandulæ erronea eſt, & meritò rejicitur propterea. quia virtus, de quâ Mirandula ſuam probat opinionem non ſufficit ad benè beatèque vivendum in republicâ. Idque probatur ex inductione earum rerum, quæ ad rempublicam pertinent utpote ſunt: ut reſpublica ſit optima, conſtituta ſecundum materiam & formam; ſecundum materiam cognoſcendus eſt Urbis ſitus, ut videlicet ejus locus ſit perpetuus, commodus, fertilis, aquis abundans, ſpatioſus, ſalubris. Deinde cognoſcendæ ſunt ejus partes, quarum aliæ ſunt publicæ aliæ privatæ; publicæ, ut ſunt: platea, ædificia & ſpatia publica, &c. Privatæ; quarum poſſeſſio & uſus privatorum eſt. Quoad formam, ut habeat optimum regimen, & quænam ſunt ſexcenta alia, ad quæ perficienda ſola virtus non ſufficit; deinde in Rebuſp. non tantùm pœnę infliguntur malis, verùm etiam præmiis mactatur virtus. Tertiò à diverſitate hominum in Republ. degentium. Non enim omnes, qui in Republ: vivunt, idonei ſunt ad virtutem, idcircò legibus ſunt admonendi & coërcendi. Quamobrem, quia de his omnibus & ſingulis non in Ethicis, ſed in Politicis, tradatur:

ſtatur: Sequitur Politicam maximè eſſe neceſſariam & utilem.

QUÆSTIO III.

Utrum virtutes Ethicæ & Politicæ differant?

Dubium alicui facere poteſt, quòd *Ariſt. 1. Eth. 2.* aſſerat his verbis: Virtutes idem eſſe bonum & hominis & civitatis; item eandem eſſe ſingulorum & civitatis felicitatem, *l. 7. Pol. 2.* Item per eaſdem res & virum probum & civitatem bonam conſtitui, *l. 3. Pol. 12.* Item quòd leges nihil aliud ſint quàm virtutes armatæ pœnis, *l. 5. Eth. 1. & 2.* Ex quibus textibus conſtat, quod ſint idem civis bonus & vir bonus. Cùm ergo civis bonus à viro bono nihil differat, ſequitur virtutes Politicas ab Ethicis nihil differre.

Contra quod Ethicæ virtutes & Politicæ differant probatur, his fundamentis. 1. Quòd in virtutibus Ethicis imprimis ſpectetur προαίρεσις & voluntas. Politicæ verò ab invitis etiam fiunt, quin imò maxime interdum metu pœnæ ab hominibus invitis extorquentur. 2. Ethicæ virtutes comparantur crebro uſu & exercitatione & proficiſcuntur ab habitu: Politicæ verò contra ex ſingulis æſtimantur actionibus, ſic unicum furtum ſufficit ad furem, & unicum homicidium ad homicidium conſtituendum. 3. Ethicà omnes virtutes, quæcunque rectæ rationis judicio virtutes nuncupantur pertractat, & ordine perſequitur. In Politicis non pertractantur virtutes, neque præcipiuntur omnes, quia non omnes virtutes omnibus rebuſpublicis ex æquo congruunt, neque omnia tempora omnes virtutes Ethicas requirunt, ſed eas duntaxat, quæ ad hujus vel illius Reipublicæ incolumitatem ſpectant.

Pro deciſione quæſtionis, & ſolutione argumentorum in contrarium oppoſitorum diſtinguendum eſſe putamus, inter virtutes Ethicas & Politicas, quatenus in ſpecie & per ſe conſiderantur, & quatenus conſiderantur in uſu Politices. Primo modo dicimus eaſdem ab invicem differre, non verò poſteriori modo. Sic enim in bene conſtitutâ republicâ unum idemque ſunt: ita, ut qui civis bonus, neceſſariò etiam ſit vir bonus, *Ariſt. in proœm. l. 1. Pol.*

QUÆSTIO IV.

Vtrùm Oeconomica ſpecialiter à Politicâ diſtincta nec ne?

REperiuntur nonnulli Philoſophi, qui vulgatam & benè tritam illàm diſtributionem, quâ Philoſophia practica diſtinguitur in *Ethicam, Oeconomicam, & Politicam*, improbant & rejiciunt his fundamentis. 1. Quia teſte *Ariſtot.l.1. Oecon. c. 1.* Domus eſt pars civitatis. Ergo Oeconomia eſt pars Politicæ. 2. A toto ad partem. Ubi agitur de toto, ibi etiam agendum de partibus. Atqui in Politicis agitur de toto. Ergo ibi etiam agendum de partibus. Totum autem in Politicis eſt reſpublica ad quam familiæ & ſocietates tanquam membra & partes omninò ſpectant. 3. A ſimili: Uti familia non poteſt diſtrahi à civitate: ita neque Oeconomia à Politicâ; veluti urbs non poteſt eſſe ſine ædificiis: ita Politica non poteſt eſſe ſine Oeconomiâ. 4. Ab authoritate Ariſtotelis quia ipſe Ariſtoteles *lib. 1. Polit.* omnia illa explicat & tradit, quæ ſolent tradi in Oeconomicis, quo facto ipſe Ariſtoteles indicat, Oeconomiam ad Politicam referendam eſſe, *Picol. l. 9. in fine introduct. ad 10. grad. Caſus in præf. Oecon. Timpl. Oecon. in q. 2.*

Contrà quod diſtincta ſit diſciplina Oeconomica à Politicâ probatur his fundamentis. 1. Ab authoritate, *Ariſtot. l. 1. Oecon cap. 1.* Ubi diſtinguit inter Oeconomiam & Politicam, tanquam inter diverſas Philoſophiæ practicæ partes, & docet quod differant. 1. Subjectis, quòd in Oeconomiâ ſit domus, in Politicâ verò civitas. 2. Numero imperantium: multi enim ſunt imperantes in civili ſocietate; in domeſticâ verò unus tantùm. 3. Fine, qui in Oeconomicâ eſt rectè conſtituere domum & adminiſtrare familiam; in Politicâ verò rectè conſtituere Rempublicam, & eâ conſtitutâ rectè uti. 4. Ordine generationis: nam Oeconomia ſecundum ordinem generationis prior eſt Politicâ. Hinc aliqui, ut *Giph. in arg: l. 1. Pol.* necnon *Keck. in prac. Pol. & in pr. ſynopſ. pract. Oec.* videntur Ariſtotelem arguere erroris, propterea, quòd *lib. 1. Polit.* Oeconomica tractârit, ſed abſit, ut ſummum Philoſophorum huic illigemus errori, ac ſi fines diſciplinarum diſcernere non potuerit, Quia non agitur

de iis quæ ad Oeconomiam ſpectant abſolutè & ſimpliciter, ſed quatenùs ad rempublicam & publicam ſpectant ſalutem. Ideoq; *l.1.Pol.c.1.* ſubjicit ſtatim non poſſe expediri civitatem, niſi ea præmittantur, ex quibus componatur, ut ſunt familiæ & familiarum ſocietates: Quamobrem ex ipſis Ariſtotelis verbis planum fit de familiis: *lib.1.Pol.* non alio agi reſpectu, niſi quatenùs ſunt partes civitatis ſeu ſubjecti, quod ex *l.1.Pol.3.* etiam patet, ubi de re domeſticâ, parte, liberis, conjugibus, ſervis, dominis non aliter ſe tractare proponit, niſi quatenus domus ſunt partes civitatis, & hæ ſocietates domus. Id, quod expreſſiùs adhuc *eodem in l.c.ult.* exprimit, ubi de virtutibus mariti & uxoris ſe acturum proponit, quatenùs ſubordinantur Reipubl. Nam addit: cum omnis domus ſit civitatis pars, illa autem pars domus, partis autem virtus ad totum reſpicere debeat: neceſſarium eſt reſpicientes ad rempublicam filios & uxores inſtruere. Quamobrem non omnia, quæ de familiis dicuntur, pertinent ad Oeconomicam, ſed ea tantùm, quæ ad ſuſtinendam familiam ſpectant, quod verò in his publicum eſt, uti eſt jus dominorum in ſervos, Patris in filios, & quæ ſunt his ſimilia, ad publicam diſciplinam pertinent. Diſtinguendum proinde inter diverſum modum rem conſiderandi & tractandi. Tractantur quidem eædem quæſtiones in diverſis diſciplinis. Verùm, diverſo, uti dictum eſt, reſpectu. Non ſecùs ut medicus, qui diſputat de qualitatibus herbarum. Quod idem facit & Phyſicus; verùm diverſo reſpectu. Nam medicus id facit, quatenùs diriguntur ad ſalutem; Phyſicus, quatenus ſunt corporum naturalium affectiones. Ita etiam hæ quæſtiones quatenùs ſimpliciter conſiderantur, & tantùm ad ſuſtinendam familiam pertinent ſunt conſiderationis Oeconomicæ: contra, quatenùs non abſolutè & ſimpliciter, ſed reſpectivè, videlicet cum reſpectu ad civitatem conſiderantur, ad Politicam meritò referuntur. *Arniſ. in proœm. ad polit.* Ex quibus dictis jam facilè eſt reſpondere ad Argumenta oppoſita, & quidem ad 1: Domus dupliciter conſiderantur: uno modo abſolutè, quatenùs conſtat ex familiâ ſine reſpectu ad civitatem, altero modo quatenùs eſt pars civita-

vitatis. Ad 2. negando, familias ſimpliciter conſiderando eſſe partem civitatis. Ad 3. eſt fallacia ſalſorum imparium. Ad 4. reſponſio patet ex ſupra dictis.

QUÆSTIO V.

Utrùm Politica definiri poſſit?

PRo negativâ ſententiâ *Chriſt. Matth. in Syſt. Pol. in proleg. ſ.* 2. duo referuntur Argumenta 1. depromptum eſt ex Scholâ Logicè. Quia politica eſt Ens collectivum ſive aggregativum, quod definiri non poteſt. Propterea quia iſtiuſmodi Ens in prædicamentis poni non poteſt. Ergo nec definiri, ratio conſequentiæ eſt, quia genera definitionum ex prædicamentis deſumuntur. Quòd autem Politica ſit ens aggregativum & collectivum, patet inde: quia objectum ejus eſt multiplex videlicet multæ ſocietates tùm domeſticæ tùm Politicæ, ſeu civiles. Et ubi objectum multiplex, ibi quoque diſciplinam ipſam multiplicem eſſe oportet, quia ab objecto, diſciplinarum unitas vel diſtinctio, ſive diverſitas pendet. 2. à communi regulâ JCtorum, quòd omnis definitio periculoſa, *l.* 202. *de R. I.* Ergo definitio Politices periculoſa erit, & per conſequens certò definiri non poteſt. Quas duas rationes non tantùm adfert, *Chriſt. Matt. d. l.* Pro ſententiâ negativâ, verùm etiam ipſe ibidem reſpondet ad primum: diſtinguendo inter Ens collectivum & aggregativum materialiter & formaliter conſideratum, Materialiter ſi conſideratur, quatenus conſtat ex diverſis ſocietatibus tam domeſticis, quàm Politicis, Politica non definitur. Formaliter verò quatenus hæ ſocietates omnes unione & conſocietate ſeu certo ordine ad felicitatem Politicam obtinendam colliguntur, hoc reſpectu Politica non multiplex eſt, ſed unum quid, atque ita rectè definiri poteſt, non ſecùs ut ſacramentum, ut Eccleſia, ut Collegium, quæ ſunt Entia aggregativa, & tamen definiuntur, ratione unius & formalitatis, non verò ratione partium; ita etiam vocabulum Politices, Vide *Keck. in Syſt. Pol. in prac. ad objectum, prud.* Ad 2. diſtinguendum inter definitionem ὀργανικῶς πραγματικῶς acceptam. JCtis enim definitio eo loco non eſt definitio organica ſive Logica, ſed regula, &c. Poſſe autem Politicam

ticam ſic definiri, probatur ulterius, 1. quia eſt in prædicamento qualitatis. 2. habet genus & differentiam ſpecificam. 3. ab effectò, omnes ferè Politici illam definiunt, ab *Ariſt.3.Pol.1.* πολιτεία τῶν τὴν πόλιν οἰκούντων ἐστὶ τάξις τις, Politica eſt ordo inhabitantium civitatem. A *Caſo l.1.c.1.* quòd ſit ſcientia benè adminiſtrandi civitatem. A *Keck. Timpl. Golio. Althuſio & aliis*, quòd ſit ars vel diſciplina practica, vel doctrina hominis ad vitam ſocialem conſtituendam & conſervandam conſociandi, *Timp.l.1.Pol.c.1. quæſt.* 2. duodecim recenſet definitiones Politices variorum autorum. Nobis placet illa, quâ definitur: quòd ſit prudentia benè de republ. judicandi, eamque rectè conſtituendi & ſapienter ad publicam ſalutem adminiſtrandi.

QUÆSTIO VI.

Utrùm Politica ſit ſcientia, vel ars, vel prudentia?

IN aſſignando genere Philoſophi non conſentiunt, ut paſſim videre eſt. Pro conciliatione ergo diverſarum opinionum, nos has adferemus. 1. Diſtinguendum eſt inter Politicam habitualiter & ſyſtematicè conſideratam. 2. Diſtinguendum inter genus eſſentiale & accidentale. Quòd ſi Politicam habitualiter conſiderare, prout meritò conſiderari debet, & genus eſſentiale eidem aſſignare velis, tunc dicimus quòd verum, proprium, legitimum genus Politices ſit prudentia. Eſt enim habitus practicus & non Theoreticus. Non enim in contemplatione ſed in operatione acquieſcit. At ſi ſyſtematicè non quatenùs eſt in mente Politici, ſed tantùm quatenùs eſt in libro, conſiderare velis. Ars nominari poteſt.

QUÆSTIO VII.

Quodnam ſit verum & adæquatum objectum Politices?

IN hâc quæſtione magnam invenies apud Politicos diſſenſionem: nonnulli dicunt eſſe Rempubl. alii civitatem; alii ſocietatem civilem; alii conſociationem hominum, alii ſtatum publicum; alii modum benè adminiſtrandi civitatem; alii modum benè vivendi in ſocietate civili; alii mores hominum quatenùs civiliter quiſpiam iis inſtituendus, pro objectò adæquato venditant. Nos

maluimus ſtatuere objectum Politicæ hominem, quatenùs civiliter informandus. Idque à naturâ & conditionibus objecti. Nullum enim objectum ingreditur conſtitutionem ejus, cujus eſt objectum, ſed extra illud eſt & exiſtit. Deinde omne objectum correſpondet toti Politicæ. 3. non debet demonſtrari & tractari in eâ ſcientiâ, in quâ eſt objectum. 4. eſt radix, à quâ omnia ea, quæ tractantur in eâ diſciplinâ oriuntur, *Zab. de tribus pracog. c.* 2. Atqui hæc ſingula competunt homini quatenùs eſt civilis, vel moribus civilibus informandus. Ergo. Pro conciliatione diverſarum opinionum & ſcientiarum diſtinguo inter objectum cognitionis Politicæ & inter objectum operationis? Reſpublica enim ſive civitas, conſociatio vel ſtatus publicus poſſunt nominari objectum cognitionis, ſi videlicet intelligamus modum & formam civiliter vivendi & adminiſtrandi rempublicam, operationis objectum eſt homo quatenùs civilis.

QUÆSTIO VIII.

Quinam re verâ Politici nominandi?

CUm nihil magis intelligentiam rerum impediat, quàm vocabulorum varia ſignificatio *Scheg. in topic. pag.* 98. & Politicæ vocabulum admodum ſit ambiguum, ne quid erroris aut confuſionis nobis hic pariat, placet illud ab æquivocationis vinculo liberare. Uſurpatur autem potiſſimùm triplici ratione. 1. Pro quolibet homine ſeculari in latiſſimâ ſignificatione ſæpiùs accipitur, quo ſenſu omnes, qui ab Eccleſiaſtico ordine diſtincti ſunt, politici nominantur. 2. Sumitur non rarò pro eo, qui inſtructus eſt cognitione præceptorum Politicorum. 3. Sumitur pro eo, qui comiter, amicè, & decorè cum hominibus converſari poteſt. 4. Pro eo, qui optimè ſimulare ac diſſimulare poteſt, qui omni genere nequitiarum, qui fraudibus, & verſipelli aſtutiâ inſtructus, qui optimè alios poteſt circumvenire, mendacia comminiſci, alios criminari, taxare optimè didicit. 5. Pro eo, qui longo uſu & exercitatione prudentiam Politicam ſibi acquiſivit Reipublicæ tractandæ omnes vias tenet, ejuſque naturam optimè perſpectam habet, & omnia ad publicam ſalutem dirigit. Hiſce ſignificationibus notatis ordine de ſingulis breviter dicemus. Et

ad primam ſignificationem quod attinet, tantùm abeſt, ut omnes Politicos nominemus, cum vulgò notum, in quantum vita civilis diſtet à clero & ordine Eccleſiaſtico, & quantum etiam diſcriminis ſit inter hominem civilem & Eccleſiaſticam vitam agentes. Proinde neque illorum opinionem recipimus, qui ſtatuunt illum eſſe Politicum, qui modum adminiſtrandæ reipublicæ ex præceptis didicit; ſequeretur enim omnes ſtudioſos Politices, extra civilem vitam conſtitutos, Politicos eſſe nominandos. Neque temerè de quovis ardelione vel eo, qui comiter & decorè converſari didicit cum hominibus, qui in converſationibus ſuis cum aliis, tempori, loco, & perſonis ſeſe accomodare queunt, ſimulare & diſſimulare norunt. Hi enim magis Politi quàm Politici nominandi ſunt, propterea, quòd magna ſit inter eos Politicos differentia, quippe quòd omnia agant & faciant ad proprium commodum & emolumentum. Politici verò non tam proprium, quàm Reipublicæ commodum & ſalutem publicam quærunt. Quarti generis Politici tam exoſi & tam viles ſunt, ut dubitetur, an in Chriſtianorum numero habendi nec ne? *Thomas Stapleton, Anglus, in Orat. Acad.* Non ergò tam temerè judicandum eſt de Politicis. Reſtat igitur, quòd nomen politici tantùm mereantur, illi, qui & modum rempublicam gubernandi tenent, & jam prudenter in eâdem verſantur & degunt, & omnia ad publicam ſalutem dirigunt.

QUÆSTIO IX.

Utrùm ſoli Principes dicendi Politici?

Negamus hoc primò, quia non ſolùm Principes, verum etiam haud exigua ſubditorum copia, habitum prudentiæ ſibi comperavit. 2. Non ſolùm in imperando, verùm etiam in obtemperando prudentia Politica locum habet. 3. Reſpublica non à ſolis Principibus, ſed ab horum conſiliariis, ſenatoribus, prætoribus, conſulibus, &c. adminiſtratur. Proinde diſtinguendum eſt inter principale & minùs principale. Principaliter quidem Princeps quatenùs reipublicæ tractandæ & gubernandæ omnes vias tenet, ejuſdemque naturam probè habet perſpectam, rempublicam prudenter

admi-

adminiſtrat, & omnia ad publicam ſalutem dirigit, eſt Politicus nominandus. Deinde & Ephori, & Vicarii, & Officiales, &c. hoc nomine ſunt digni. 3. Minùs principaliter & ſubditi quatenùs civilem prudentiam ſibi comparârunt, & in civili vitâ publicam ſalutem ſpectant, hoc nomen merentur.

QUÆSTIO X.

Utrùm Politica conſtare poſſit abſque virtute?

FLorentinum illud monſtrum, quod citat & refutat, *Caſus in præf.* ſuæ Sphæræ civitatis, dicere non erubuit. Politiam ſine ullâ virtute, fide & religione feliciter poſſe adminiſtrari. Verùm falſa eſt, imo impia & blaſphema hæc Machiavelli ſententia, & non tam refutatione quàm relegatione digna. Quòd autem nulla politia efficax eſſe queat abſque virtute & fide, probamus his fundamentis. 1. A cauſâ efficiente: Quemadmodum enim omnia Entia eſſe ſuum dependens & participatum habent à ſummo Ente; ita & Politiæ & omnia imperia, ab unico hoc fonte, *Fr. Patricius de Reg. 1. c. 11.* Hùc omnia ſunt referenda, ab iis, qui aliis præſunt; ut qui eorum ſuberunt imperio, ſint quam beatiſſimi, *Cicer. ad Q. F. Epiſt. 1.* hoc eſt, quemadmodum *Xenoph. l. 1. Inſt. Cyr. f. 26.* explicat: univerſi, ut tales ſint, quales eſſe convenit, vel ut, *D. Paul. 1. Tim. 2.* interpretatur; ut pietas & honeſtas inter homines cum pace vigeat. Unde Homer. Agamemnonem vocat ποιμένα λαῶν; curam populorum, quod Rex ſubjectorum habere rationem debeat, veluti paſtor ovium. Deoque ſummo Principi de ſingulis non ſecùs ac paſtor ſuo domino rationem reddere debeat. Eſt enim imperans Dei miniſter, ergo ſecundùm voluntatem Domini ſui adminiſtrare debet. 2. A causâ materiali. Eſt enim Politia multitudo benè beatèque viventium ſub uno eodemque imperio cohabitantium. 3. A formâ, quia Politica conſiſtit in prudente adminiſtratione. 4. A fine, qui pax, honor, & ipſa beatitudo civilis eſt. Quamobrem, quia ex his numeratis cauſis tantùm conſtat, quæ ſolummodò ipſam virtutem amplectuntur & ſequuntur, ſequitur ſine virtute nullam florentem & beatam rempub. conſtare poſſe.

QUÆST. XI. *Utrùm honeſtas publica, an verò cura religionis ſit verus Politices finis?*

SUnt nonnulli qui opinantur Ariſtotel. perfectiſſimam Politiam eamque ſolam beatam facere, in quâ Philoſophia & contemplationes ſublimes vigent, atque adèò inde concludunt, quòd illa non ſit vera Politia, ubi tales contemplationes non ſunt, imprimis unitas religionis, ſive communis & uniformis ad Deum devotio. Hinc proptereà ſic argumentantur. Ubi nullus finis, ibi nulla felicitas: Finis autem eſt vera religio & Dei cultus unanimis. Atqui in tali republicâ ubi ſi hanc plateam ingrediaris, ſic Deum invocari audias, ſi alteram, ſi tertiam, ſi quartam, alio atque alio modo Dei cultum inſtitui videas, ibi nullus eſt finis verus, ac proinde nulla reſpublica. Super hæc ergo fundamenta pernitioſiſſima ſtruunt dogmata Jeſuitæ. 1. Quòd, ubi talis permittatur Reipubl. ſpecies, ibi regens non ſit verus & legitimus magiſtratus, ſed Tyrannus & per conſequens è medio tollendus. 2. Quòd cives ſub iſtis Tyrannis ſint fures & latrones, ideoque ſupplicio afficiendi. Verùm enimverò ſi Reipubl. finis contemplatio eſſet, vel vera religio uniformiſque ad Deum devotio, eaque ad eſſe civilis ſocietatis abſolutè pertineret, ubi tandem locorum veram rempublicam inveniremus? ſic nulla fuiſſet *Aſſyriorum, Perſarum, Græcorum Politia*, ſic Imperat. Romani nullam habuiſſent Politiam, ſic nulla eſſet in Romano Imperio Politia, quod cùm ſit contrà expreſſam ſacram ſcripturam. *Matth.* 22. *v.* 21. *Marc.* 12. *v.* 17. *Luc.* 20. *v.* 25. Ubi dicitur, quòd Euangelium non aboleat Politicam. *Et D. Paulus* ex lege imperii Ethnicâ pulſatus appellat Cæſarem, *Act.* 21. *v.* 8. Imò contra rationem eſt. Nam cives honeſtos quidem facere poteſt Politica nón vero Chriſtianos & religioſos. Quamobrem confundunt Jeſuitæ regimen Politicum cum regimine Eccleſiaſtico & inter honeſtatem & exercitia pietatis non diſtinguunt. Errant igitur Jeſuitæ, dum ſuper falſo arenoſo principio, ſpecioſa ſua dogmata ſtruunt. Hâc enim ratione finis hominis, qui eſt vera Dei agnitio cum fine Politicæ converſationis confundetur. Cadit proinde ſceleſtum Jeſuitarum decretum de Principibus hæreticis ſolio deturbandis, clamve ac palam ferro vel veneno

à quo-

à quolibet privato è medio tollendis, *Keck. in præcog. Pol. Beſ. claſſ.* 1. *diſp.* 1. *th.* 22. Manet proinde, quòd finis Politices abſolutus, ſine quo reſpub. ſalva eſſe non poteſt, ſit publica honeſtas, quæ in omnibus reipub. civibus quàm ſtrictiſſimè urgenda, tanquam res ſine quâ reſpub. nullo modo eſſe ne quidem mediocriter poteſt. Contrà contemplatio puræ religionis, cum non poſſit in omnibus & ſingulis reipubl. civibus obtineri, ſic urgenda, tanquam, quæ non ad eſſe, ſed ad præclarè eſſe requiratur. Diſtinguit ergo *Keck. dict. loco* inter finem abſolutum Politices, & cum gradu eminentiæ. Et dicit, quòd olim fuerint multæ reſpublicæ, uti reſpublica *Spartana, Athenienſis.* Item *Romano & Venetorum*, & aliæ quàmplurimæ, quæ verarum rerum publicarum laudem omnino habuerunt, quamvis ad illum excellentem finem non pervenerint.

QUÆST. XII. *Utrùm differat Polit. à doctr. Euangelii?*

CONqueritur hac de re *Phil. in com. Pol.* multos eſſe in hâc opinione, Euangelium nihil eſſe aliud, quàm doctrinam Politicam; ac proinde inventi ſunt, qui legibus aliis abrogatis, juxta Euangelium rempubl. conſtituendam duxerunt. Quamobrem breviter hic monſtrabimus, quomodo ab invicem diſtent. Differt proinde doctrina Polit. à doctr. Euangelii, 1. Cauſa efficiente: Euangelium enim, quoad cauſam efficientem proximam, eſt immediatè ab ipſo Deo, à Spir. S. in corda hominum implantatum. Doctr. Polit. quoad cauſam remotam eſt quidem à Deo, ſed quoad proximam eſt ab hominibus doctis, prudentibus, & experientia confirmatis. 2. Differt fine & effectis. Nam doctr. Polit. ad hoc unicè inventa, ut benè & civiliter in republ. vivamus, At Euangelium nobis eſt ad ſalutem æternam datum. 3. Objectis. Quia politica agit de rebus humanis, quippe de cauſis Rempubl. conſtituentibus & adminiſtrantibus. Euangelium verò agit de rebus ad ſalutem & felicitatem æternam ſpectantibus. Quamobrem nullo modo Politica cum Theologiâ vel Euangelio confundenda; ſiquidem illa externam diſciplinam, videlicet honeſtatem publicam duntaxat curat: hæc verò, quæ ad vitam æternam faciunt impertit.

QUÆ. XIII. *Utrum Politica rectè diſtribuatur in duas partes?*

INvenies bene multos, qui hoc etiam noſtro ſeculo de

Politicis ſcripſerunt; Verùm, qui de accuratâ ejus diſtributione ſolliciti fuerunt, perpaucos. Quidam ea, de quibus tractat Politica, ad capita referunt, quemadmodum faciunt *Thom. Aquin. & Gol.* Quidam ad libros certos referunt, utpote *Tholoſ. & Danaus.* Omiſſis ergo aliorum partitionibus, illa videtur omnium optima & commodiſſima, quâ politica in duas diſtribuitur partes: quarum prima dicitur συστατική, hoc eſt, conſtitutrix Reipublicæ & altera διοικητική; hoc eſt, ejuſdem adminiſtratrix. Quam diviſionem ideo legitimam eſſe cenſemus. 1. Quia conſentit cum naturâ diſtributi. 2. Quia conſtat ex partibus diſſentientibus & oppoſitis. 3. Quia eſt diſtributio adæquata. 4. Eſt ſecundùm regulas Logices bipartita. 5. Ab auctoritate *Ariſtot. l. 1. Oecon. cap. 1.* Ubi inquit, Quod Politicæ ſit, & civitatem ab initio conſtituere, & conſtitutâ bene uti.

QUÆSTIO XIV.

Quâ methodo Politica tradi debeat?

Quia in quâlibet diſciplinâ à principiis incipiendum & atteſtante Philoſopho, *l. 7. Eth. 8. & Met. §. 23.* & in practicis diſciplinis finis obtinet rationem principii; ideoque hanc diſciplinam, uti & alias diſciplinas practicas non poſſe aliâ, quàm reſolutivâ methodo tradi; Urſit etiam hoc ipſum non tantùm *Averrces in pr. coll. & tr. 1. Polit. & Gal. 1. de conſtit, artis med.* Verùm Ariſtoteles id docet, ſuo proprio exemplo. Exempla ſi deſideras, dirige oculos & mentem ad topica, ubi à ſyllogiſmo topico, item ad analytica attende, ubi à ſyllogiſmo apodictico; item ad Ethicam, ubi à ſummo bono; Item ad Politicam, ubi à republicâ exorſus eſt. Cùm ergo nullum poſſit monſtrari veſtigium, quod in contrariam partem directum, concludimus nôn poſſe aliâ methodo diſciplinas practicas tradi, quàm analyticâ. *Keck. in præcog. Tolst.* Interim tamen diſtinguendum eſſe putamus, inter methodum univerſalem, quâ tota diſponitur diſciplina, & inter particularem, quâ partes diſciplinæ ordinantur. In his poſſe obſervari ſyntheticum ordinem aſſerimus, quamvis diſciplinæ, ſyſtema in ſe totum, ſuo principio ac fine non niſi analyticè diſpo-

diſponatur, *Beſold. Claſ.* 1. *diſp.* 1. *theſ.* 47. *in fin.*

QUÆSTIO XV.

Utrùm ante lapſum in ſtatu innocentiæ, Politiæ futuræ fuiſſent?

VTrùm ante Lapſum, ſeu in ſtatu innocentiæ futuræ Politiæ fuiſſent, non ineleganter hic quæritur. Et ab affirmativâ multos Politicos ſimpliciter ſtare deprehendo, quorum rationes hæ ſunt. 1. Quia, etſi homo manſiſſet in ſtatu innocentiæ; tùm propagato genere humano, neceſſàriò ex diverſis familiis ſeu ſocietatibus domeſticis hominum, hinc inde per totum terrarum orbem diſperſis, fuiſſent conſtitutæ diverſæ ſocietates civiles ad vitam civilem meliùs & commodiùs inter ſe agendum. 2. Quia Deus non immediatè rexiſſet ſingulos hominum cœtus, ſed mediatè per magiſtratus cuilibet ſocietati præpoſitos. 3. Quamvis leges & magiſtratus non fuiſſent opus ad coërcendam improbitatem & injuſtitiam hominum; tamen opus fuiſſent ad regendam ſocietatem humanam, in hunc finem, ut eò meliùs unuſquiſque ſcire potuiſſet, quid ſui fuiſſet officii & ad id præſtandum & faciendum magis magiſque excitaretur. In quem finem Deus primis noſtris parentibus adhuc in ſtatu innocentiæ conſtitutis legem tradidit, de non comedendo fructu vetitæ arboris. 4. Quia natura eſt animal congregabile & Politicum. 5. Quia Politicæ conſtitutio res per ſe & abſolutè bona. 6. Quia propterea Deus in Paradyſo matrimonium inter *Adamum* & *Evam* inſtituit & ordinavit, ut illud eſſet primordium familiæ & ſocietatis civilis. 7. Quia inter angelos bonos locum habet aliqua Reipublicæ forma. Ergo & inter homines, quamvis in ſtatu innocentiæ manſiſſent, locum habuiſſet.

Contra beatus Lutherus, *in cap.* 2. *Geneſ. p.* 25. *inquit* Politia ante peccatum nullum fuit, neque eâ opus fuit. Eſt enim Politia remedium noſtræ corruptæ naturæ. Oportet enim jam in hoc ſtatu cupiditatem conſtringere vinculis legum & pœnis, ne liberè vagetur. Ideoque Politiam rectiùs regnum dixeris peccati, ſicut *Paulus Moſem* vocat miniſtrum mortis & peccati. Hoc enim unum & præcipuum agit Politia ut peccatum arceat. Hinc *Paulus* dicit: poteſtas gerit gladium in vindictam

malorum. Si igitur homines per peccatum non eſſent mali facti, Politiâ nihil eſſet opus, ſed Adam vixiſſet cum poſteris ſuis in ſummâ & perpetuâ tranquillitate, & plus effeciſſet, uno digito, quàm nunc omnes gladii, cruces, ſecures poſſint efficere. Idem ſtatuit etiam *Hunnius. Tom. 3. pag.* 1441. Argumenta aliorum Politicorum in hanc ſententiam hæc ſunt. 1. Quia in ſtatu innocentiæ totum genus humanum à ſolo Deo fuiſſet gubernatum, ſine humanis legibus & conſiliis. Hinc Plato in Politicâ ſuâ diſertè ſcribit: in primâ illâ felici hominum ætate, quæ aurea ætas & ſeculum Saturni ab eo nominatur, nullas vel conſtitutas vel conſtituendas fuiſſe Reſpublicas. Cui etiam ſuffragantur Poëtæ, inprimis verò *Heſiodus l.1. oper. & dier.* Item Ovid. l. 1. Metamorph. qui mentem Heſiodi his expreſſit verbis,

Aurea prima ſata eſt ætas, quæ vindice nullo
Sponte ſuâ ſine lege fidem rectumque colebat.
Pœna metuſque aberat: nec vincla minantia fixo
Ære ligabantur; nec ſupplex turba timebat
Iudicis ora ſui, ſed erant ſine judice tuti.

2. Quia in ſtatu innocentiæ homines ſponte feciſſent ſuum officium, neque opus fuiſſet; ut metu & pœnâ ad id fuiſſent compulſi. 3. Quia tunc nulla fuiſſet impietas & injuſtitia, quæ à magiſtratu Politico fuiſſent coërcenda & punienda. 4. Quia Politiæ talis conſtitutio, eſt juſta peccati pœna; &c. Quæ poſterior ſententia, quia auctoritate magnorum Theologorum eſt comprobata & rationibus firmior, à nobis approbatur. Neque putamus ſuperiora argumenta in contrariam opinionem allata, aliquid facere, contrà noſtram ſententiam, quâ diſtinguimus inter politiam quà talis, & inter naturalem ſocietatem hominum, quam Deus hominibus implantavit. Nam ut plurimùm laborant vitio petitionis principii, partim etiam inconſequentiæ. Vide *Keckerm. in præcog. Pol.* Item *Danæum lib. 1. Pol. Chriſt. cap. 3. Tholoſ. lib. 1. de Repub. cap. 2. Timpler. in quæſtion. Politicis lib. 1. cap. 3.*

QUÆ-

QUÆSTIO XVI.

Utrùm Oeconomica ante Politicam tradenda?

NEgatur hoc à quibuſdam his rationibus. 1. Quia *Ariſt. l. 1. Polit. 1. ubi ars,* πρότερον τῇ φύσει πόλις ἢ οἰκία, καὶ ἕκαστος ἡμῶν ἐστι· τὸ γὰρ ὅλον πρότερον ἀναγκαῖον εἶναι τοῦ μέρους. 2. Quia perfectum naturâ prius eſt imperfecto *lib. 1. de cœlo cap. 2.* Semper enim natura id intendit, quod perfectius. Politicam verò perfectiorem eſſe Oeconomicâ, patet ex *Ariſt. l. 1. Ethic. 1. & 2.* ubi nominat eam κυριωτάτην πασῶν ἐπιστημῶν καὶ ἀρχιτεκτονικήν. 3. Quia Oeconomica eſt Politiæ ſubjecta, partim quòd leges adminiſtrandi domum, eâ accipit, partim, quòd illius finis ad hanc referatur, tanquam ſubordinatus & ultimus. 4. auctoritas *Ariſtot. qui lib. 10. Ethic. ad Nicomach.* ſcribit, poſt Ethicam, ſe non de Oeconomiâ, ſed de Politicâ acturum eſſe.

Verùm contraria opinio verior eſt, & confirmatur his rationibus. 1. Quia Oeconomia ordine naturæ eſt prior, verſatur enim circa familias, quæ fundamentum ſunt Reipublicæ. 2. Quia domus abſolutè conſiderata prior eſt civitate eique prima principia & fundamenta ſuppeditat. 3. Quia finis Oeconomicæ habet ſe ad finem Politicæ tanquam intermedius ad ultimum, quia verò intermedius præcedit ultimum. E. &c.

Ad contraria argumenta *Reſp.* ad 1. Eſſe fallaciam ambiguitatis in phraſi naturâ prius eſſe, quæ duobus intelligi modis poteſt. 1. abſolutè. 2. reſpectivè, intentione videlicet naturæ. Ad 2. Similiter eſſe ambiguitatem in vocabulo perfectionis. Ad 3. Quòd ſit petitio principii. Ad 4. Quòd ſit fallacia conſequentiæ. Ariſtoteles enim ſub finem Ethices facit mentionem Politices tanquam principalis partis totius Philoſophiæ practicæ, ad quam & Ethica & Oeconomica reſpiciunt: Sed inde colligi non poteſt, Politicam ante Oeconomicam, ſtatim poſt abſolutam Ethicam, eſſe tradendam.

QUÆSTIO. XVII.

Quomodo Politica differat à Iuriſprudentiâ?

QUanta eſt cognatio & affinitas Phyſicæ ſcientiæ cum Medicinâ; tanta, imò major, & arctior eſt Politicæ cum Juriſprudentiâ. Hinc etiam ſæpè contingit, ut ea, quæ propriè pertinent ad Juriſprudentiam, tractentur, in Politicis, & contrà: quæ pertinent ad Politicam tractentur in Juriſprudentiâ. Differunt tamen in hoc, quod enim in genere philoſophus practicus docet, id Jureconſultus ſpecialiter & particulariter per circumſtantias perſonarum, rerum, locorum, & temporum, perquè diſtinctas partes & proceſſus actionum atque judiciorum deducit, *Beſold. d.l.* Quod cùm ita ſit politicam futuro JCto maximè neceſſariam concludimus.

Ζητήμα παρέργως adjectum.

1. *An futuro Iuriſconſulto Philoſophiæ cognitio ſit neceſſaria?*

STudio Philoſophiæ homines ad prudentiam acriores fieri teſtatur *Ariſtoteles Lib. 2. Rhetoric.* & eandem quoque in conſiliario requirit. *Cicero declarat. Orat.* | Peripateticam diſciplinam idem alibi commendat, quòd & rebus gerendis ſit aptiſſima, & ab eâ claros viros inſtructos ſæpiùs & rempublicam feliciter geſſiſſe *lib.5.de fin.*. Verùm tantum abeſt, ut hæc de Philoſophiâ, quæ in contemplatione acquieſcit, intelligi poſſint, à quâ quid emolumenti in rempublicam redundare poteſt vix animadverto, cum neque ſauciatam ad integritatem reducere queat. Unde non immeritò ſpeculatores iſtiuſmodi, ſi ultra cathedram ſapere, & Politices circulos turbare auſint, *cum Phormione Hannibali* ſibilo excipiendi, & cum Thalete Thracenſium, riſu eludendi ſunt, ut animadvertant, aliam eſſe rationem altercationum in ſcholis, & aliam rerum gerendarum; Proinde per Philoſophiam intelligimus illam, quæ in actione poſita & in Ethicis, Oeconomicis, & Politicis conſiſtit. Plura hac de re vide apud *Thol.l.17.de Repub. c.7.n.16. Alberic. Gent. lib.3.de Legat.c.9. Tilem. in præf. diſc.pol.Crug.in clav.reip.diſp.1.& 4.*

Proinde *Thol.l.17.de Repub.c.7.n.16.* ſeriò urget, practicis

ſticis Philoſophis clavum Reipublicæ concredendum eſſe; ſimul ac deridet Philoſophos ſpeculativos, quòd ultra cathedram ſapere & Politiam adminiſtrare velint, proinde ſimiles Thaleti eoſdem judicat, qui cœlum ſuſpiciens in foveam incidit & Thracenſibus riſum movit, ergo, in *ἀυλαρχείᾳ* ſuâ, quam in ſe habent, maneant, nec circulos Politices turbent. Quâ in ſententiâ & nos acquieſcimus.

COLLEGII POLITICI.

DE
Familiis in Genere & in Specie.

DE SOCIETATE CONJUGALI.

DISPUTATIO II.

Reſp. JONA PETREJO Wexionen. Sveco-Smolan.

ΠΡΟΟΙ'ΜΙΟΝ.

QUANQUAM *pluribus modis differant ſubjecta ſcientiarum & artium, uti ex* Zab. de Tribus præcognitis, cap. 2. videre eſt. Item Mercat. quæſt. procem. operis Med. ult. *& ex ipsâ rei evidentiâ patet, cum* Scientia *requirat ſubjectum, de quo demonſtrentur affectiones*: ars vel diſciplina practica, *in quod finis per inſtrumenta inducatur, veluti aurum ſe habet ad auri fabrum: tamen in eo conveniunt ſcientia & ars vel diſciplina Practica, quod ex ipſâ ſubjecti naturâ prodit, ut videlicet præſupponantur & explicentur ante diſciplinam*, 1. poſt. t. 73. & 2. poſt. t. 42. *ea, ſine quibus ad perfectam & accuratam cognitionem ejus diſciplinæ pervenire non poſſumus.* Arniſ. in Polit. in principio ſeu Procem. de rat. ordinis. *Quare cum* civitas, *quæ ſubjectum Politices eſt, perfectè intelligi non poſſit, niſi præmittantur ea ex quibus componitur*, ut ſunt familiæ, & familiarum ſocietates, Ariſt. lib. 1. Pol. 1. *non alio reſpectu hìc de familiis & earum ſocietatibus, quàm, quatenus ad cognitionem & declarationem ſubjecti pertinent, & partes ejuſdem conſtituunt*, l. 1. Pol. 3. *agemus.*

THE-

THESIS I.

SOcietatem civilem, non aliunde, quàm ab ipſo Deo & naturâ provenisſe, certum eſt, *Arniſ. l.1.c.1.ſ.1. Beſold. claſſ.1. diſp.1. theſ. 13. in Pol. Kecker in prac. Pol. can.1. Schonb. l. 1. Pol. c 4. Althuſ. in Pol. c.1.*

2. Quomodo verò una educatur ex aliâ oſtendit, *Ariſtot. lib.1. Pol. cap.2. & Cic. lib. 1. Offic.* his verbis: *Cùm ſit hoc naturâ commune omnium animantium, ut habeant libidinem procreandi, prima ſocietas eſt in ipſo conjugio proxima in liberis, deinde una domus, communia omnia. Id autem eſt principium urbis & quaſi ſeminarium Reipublicæ. Sequuntur fratrum conjunctiones, poſt conſobrinorum ſobrinarumque qui cum unâ domo capi jam non poſſint, in alias domus, tanquam in colonias exeunt. Sequuntur connubia & affinitates, ex quibus etiam plures propinqui. Quæ propagatio & ſoboles, eſt origo Reipublicæ. Ariſt. l. 2. de anima, t. 34. & 3. Pol. 4. Cic. 1. off. paulò pòſt Princ. Aug. l. 21. cont. Fauſt. c. 5, Epict. in Enchir. Arniſ. 1. Pol. c. 1. ſ. 4.*

3. Prima igitur à naturâ monſtratur *ſocietas Maris & fœminæ conjunctio*, quam ſequitur ſecunda, videlicet *Procreatio ſobolis, & cura illius, quod procreatum eſt.* De quâ prolixiùs explicat *Cic. l.1. Offic.* his verbis: *Ingenerat imprimis natura præcipuum quendam amorem in eos qui procreati ſunt, impellitque ut hominum cœtus & celebrari inter ſe & ſibi obedire velit, ob eaſque cauſas ſtudeat parare ea, quæ ſuppeditent & ad cultum & ad victum, nec ſibi ſoli, ſed conjugi, liberis, cæteriſque quos charos habeant, tueriquæ debeat.*

4. Et quia Paterfamiliâs conjugi & liberis ſuis proſpicere tenetur, nam qui ſuos negligit, deterior eſt Ethnico & publicano, 1. *Timoth.* 5. Impoſſibile verò eſt, ut huic oneri ferendo ſolus ſufficiat herus familiæ, ordo prodit videlicet, qui manus Patrifamiliâs commodare debent, quorum originem *Ariſt. l.1. Polit.* 5. etiam ex eo deducit, quod imperans & parans ſe naturaliter appetant, propter ſalutem, quia neutrum ſubſiſtere poteſt ſine altero. Et *Cic. l.2. offic. Omnis ratio & inſtitutio vitæ adjumenta hominum deſiderat.*

5. Ex quibus conſtat; tres eſſe *Societates primas Mariti*

riti videlicet & uxoris, parentis & liberorum, Domini & ſervorum, quas cum ambitu ſuo complectatur familia; ideoque priusquàm in ſocietates profundiùs intueamur, in genere conſideranda venit familia.

6. Ne autem ambiguitate à cognitione perfecta impediamur, priùs vocabulum familiæ ab æquivocatione liberabimus. *Græcis* familia dicitur οἶκος vel οἰκία, quod vocabulum etiam variè accipitur. Nam interdum denotat univerſam ſeriem agnatorum, ut apud *Demoſt.* & *Thucyd.* Interdum univerſam poſſeſſionem & quicquid ad vitam utile, ut apud *Ariſtot.l.1.Polit.* & *Xenoph. in Oecon.* quo ſenſu *Heſ.l.2.op.& dier.* jubet priùs quærere οἶκον, quàm uxorem. Hinc etiam οἰκονομία uſurpatur, pro gubernatione domeſticâ & οἰκόνομος dicitur, qui rebus familiaribus præſidet. *In ſacris* verò nonnunquam familiæ nominantur πατριαὶ, ut *Luc. 2.* ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαβίδ. Item *Act.3.*

7. Porrò familiæ vocabulum, quod *Alciat. ICtus l. 195.* derivat à verbo *famulari*, & *Brechaus* ibidem à famâ, variè ſumitur. *Interdum*, pro totâ gente ſeu totâ ſerie agnatorum, & pro certâ aliquâ ſtirpe, & ſic communiter & vulgariter uſurpatur. Atque hoc ſenſu dicit *Cajus ICtus l.196.§.1.de V.S.* Fœminarum liberos in earum familiâ non eſſe, propterea, quòd, qui naſcuntur, *non matris, ſed patris* familiam ſequantur, *§.at qui Inſt.de leg.agnit.tut.* & *l. cum legitimæ ff. de ſtat.hom.* Interdum ſumitur pro re familiari & poſſeſſione. Quo ſenſu *Terent.* Decem dierum vix mihi erit familia: & *Cic.pro Cæcin.* Unde tu, aut familia, aut procurator tuus; *Interdum* pro ſocietate ſecundùm naturam, vel pro pluribus perſonis, quæ ſub unius poteſtate ſunt. Quâ in ſignificatione hic vocabulum capitur, & ſic uſus ejus ſeſe extendit non tantùm ad ſervos & reliquam poſſeſſionem, verùm etiam ad filios, *d.l.195.§.ſervientium*, item ad matrem & patrem familiâs, *d.l.195.§.jure* & *l.199. in pr.ff.de V.S.*

8. Definitur familia à *ICto Vlpian.in l. 195.§. familiæ in verbis. jure proprio, ff. de V.S.* hoc modo: *Quòd ſit inter plures perſonas, quæ ſunt ſub unius poteſtate, & vel natura*

turâ vel jure ſubjecta. Deinde *ab Ariſt.l.*1. *Pol.c.* 1. *tex.* 10. Et eſt talis: Quòd ſit *ſocietas conſtituta ſecundùm naturam, quotidiani uſûs gratiâ.*

9. *Partes* Eſſentiales familiæ duæ ſunt. Uxor videlicet & ſervus. Idque patet ex fine. Nam cum duplex ſit finis ejus, qui inſtituit familiam, ex dictamine naturæ, videlicet, *procreatio ſobolis & ſuſtentatio ejus, quod generatum.* Ideoque duobus indiget Paterfamiliâs, qui caput familiæ dicitur, inſtrumentis, *uxore*, videlicet ad procreandum, *& ſervo* ad proſpiciendum, liberis de victu. Uxor enim per naturam nata non eſt ſubire omnia ſervorum, partim pudore muliebri ſexui innato, partim imbecillitate, partim curis domi peragendis prohibita, ad ſedentariam verò operam eſt formata, ut domum inſtar teſtudinis ſervet, colum & lanam tractet, & educationi puerorum, domeſticæ operam impendat. Et quamvis gravioribus onerantur laboribus in quibuſdam partibus Germaniæ, quàm in Angliâ, Italiâ, & Galliâ, quâ de re *Montec.l.*1.*Pol.* Helvetios reprehendit, quòd mulieribus utantur loco ſervarum: eo tamen fit hoc temperamento, ne in ſervorum ordinem deprimantur, niſi apud infimam plebem, ubi cum maritus ſerviat, quid mirum, quòd idem facit & uxor? *Perſonæ* autem in familiâ tres ſunt, videlicet *Paterfamiliâs, uxor & ſervus.*

10. Liberi proinde non ſunt familiæ partes Eſſentiales, ſed effectus & finis primæ ſocietatis conjugalis. Non enim familiam conſtituunt, ſed veluti, opes, divitiæ, facultates, conſtitutam ſequuntur. Hinc etiam inter bona poſſeſſa collocantur in ſacris, *Iob.*1.*v.* 12. Proinde, quando Paterfamiliâs prima jacet fundamenta, ductâ uxore & miniſtris, imperfecta familia dici nequit reſpectu eſſentiæ, ſicut puer, quoad partes eſſentiales hominis, imperfectus homo dici non poteſt, quamvis per ætatem, ratione uti nondum queat.

11. Hùc uſque in genere de familiis, ſequuntur jam ſocietates in ſpecie. Cùm verò triplices ſint ſocietates generales, utpote *Domeſtica, Collegialis & Civilis.* De domeſticà, quæ aliâs privata & ſocietas paucorum dicitur, priùs agemus. Eſtque uti dictum rurſum triplex? *Conjugalis, Patria, & Herilis.*

12. Et

12. Et quia ſocietate conjugali, nulla vel dignitate ræſtautior, vel utilitate efficacior, vel jucunditate u-erior; ideoque prius pertractanda erit. Ut autem tra-tatio ejus ſocietatis, certis cancellis includatur, dicen-um nobis erit. 1. De ſponſalibus. 2. De nuptiis. 3. De ꞉quiſitis nuptiarum. 4. De impedimentis nuptiarum. De officiis Mariti & uxoris. 6. De modis matrimo-um diſſolvendi.

13. Dicuntur *Sponſalia* à ſpondendo, quia moris fuit teribus ſtipulari, & ſpondere ſibi uxores futuras. *ICtus lpian. in l. 2. ff. de ſponſalibus*. Hinc omnis ſtipulatio pro-iſſioque dotis, ſponſio appellatur, & qui puellam ſpon-t *Sponſor*; & quæ ſpondetur *Sponſa*, & cui ſpondetur, *onſus*. Actus verò hujus dicitur *Sponſalis*, & actus pu-eus *ſponſalia. ICtus Flor. l. 3. ff. de ſponſ.*

14. Definiuntur Sponſalia à *ICto Flor. in l. 1. ff. de ſponſ.* iòd ſint mentio & repromiſſio futurarum. Mentio di-itur ſponſalia reſpectu ejus qui ſtipulatur, ſiquidem s erat veteribus, ſtipulari & ſpondere ſibi uxores uras, ut antea dictum: repromiſſio dicuntur reſpe-ejus, qui ſpondet.

15. Canoniſtæ in decretalibus ſuis faciunt ſponſalia licia. Alia *de præſenti*, & alia *de futuro*, uti videre *cap. miſſum*. 16. & *cap. tua fraternitati*. 25. *& cap. ult. & lt. de ſponſalibus & matrim.* Sponſalia *de futuro* di-t illa eſſe, quæ per verba de futuro concipiuntur de uro matrimonio, & nihil aliud ſunt, quàm promiſſio ua ſeu ſpes de futuro matrimonio impoſterùm con-endo, *cap. penult. de ſponſ. & matrim.* Sponſalia de ſenti: quæ per verba de præſentiâ concipiuntur, de ſenti matrimonio, ut duco te in uxorem, accipio te rum. Hæc abſolutum importante conſenſum & eſ-em obligationem inducunt, ita, ut quod ſemel pla-; amplius diſplicere non poſſit; & in tantùm obli-ut uno diſſentiente, vel etiam utroque diſſentien-t ſic contrario conſenſu diſſolvi non poſſint: Non militat in his regula, quæ poſita eſt, *in l. nihil tam ale, ff. de R. I.* Illa verò, quia non abſolutum impor-conſenſum; quia vel non fit abſoluta futurarum arum mentio, aut vel ex parte alterius non fit ab-

ſolu-

ſoluta & ſimplex repromiſſio, ſed tantùm ſit alicui ſpes, de futuro matrimonio impoſterùm contrahendo, vel partes pactum volunt eſſe tantùm certis conditionibus, vel promittunt aliquo temporis ſpatio ſe iterum conventuros, & prout re latiùs conſideratâ poſteâ viſum fuerit, promiſſioni de futuro matrimonio factæ, ſatisfacturos, non inducunt obligationem efficacem, niſi ſubſecuta fuerit copula carnalis, tunc enim inducitur præſumptum matrimonium, *cap.*30.15.*qui fidem ext.eodem alias*, impunè pars diſſentiens ab eâ promiſſione recedere poteſt.

16. Verùm diſtinctionem hanc Sponſaliorum *Ius civile* non agnoſcit. *Iure enim civili* ea tantùm ſponſalia appellantur, quæ ſunt promiſſiones de futuro matrimonio contrahendo, quæ à canoniſtis ſponſalia de futuro nominantur. Addit ergo *Ius Canonicum*; Sponſalia de præſenti, quæ jure civili, nihil ſunt aliud; quàm verum matrimonium. Sed quia jus Canonicum hâc diſtinctione differentiam conſtituere voluit, inter *matrimonium conſenſu initum & conſummatum*, attento communi uſu loquendi, tolerari hæc diſtinctio poteſt.

17. Porrò ſponſalia de præſenti duplicia ſunt: Alia dicuntur *Publica* & alia *Clandeſtina*. *Publica* ſponſalia ſunt, quæ palàm contracta ſunt in præſentiâ teſtium, quibus probari poſſunt. Et de iſtiuſmodi, nullum eſt dubium, quin valeant niſi impediantur ratione conſanguinitatis vel aliis cauſis, de quibus paulò pòſt, in requiſitis juſtarum nuptiarum agemus.

18. *Clandeſtina* ſponſalia *in genere*, omnia ea dici poſſunt, quæ contra prohibitationem generalem vel ſpecialem, expreſſam vel tacitam contracta ſunt. *Panorm in cap.cum inhibitio, num.*8.*ext. de Clandeſt. deſponſ.* In ſpecie duobus tantùm modis dicuntur clandeſtina ſponſalia. 1. *Strictè & propriè* loquendo, quæ clàm, remotis arbitris & nullis teſtibus præſentibus contrahuntur, *cap.* 1.2.& 3.*ext.eod.*2. *Largè*, quando in præſentiâ teſtium, ſed ſine conſenſu parentum ſponſalia contracta ſunt, hæc *Lutherus in libello.* Von Eheſachen / nominat propriè eſſe heymliche Verlöbnüß/quod non valeant quamvis mille teſtes interveniſſent.

19. In priore ſignificatione prohibentur quidem
ieri ſponſalia clandeſtina à jure Canonico propter plu-
imas rationes, de quibus vide *t. clandeſtinis deſponſation.*
& cap. aliter 30. *q.* 5. Interim tamen contracta non di-
rahuntur, modò uterque confiteatur, ſe clam matri-
ionium contraxiſſe. *Panorm. d. c.* 1. *extr. eodem.* Et in ta-
caſu perinde eſt, ac ſi coram facie Eccleſiæ contraxiſ-
nt.

20. Publica tamen ſponſalia ſemper præferri debent
andeſtinis, *cap.* 2. *ext. eodem.* Nec refert, ſi ſponſus &
on'a confiteantur ſe ſponſalia clandeſtina priùs con-
ıxiſſe, modo copula non acceſſit, tunc enim clandeſti-
ſponſalia publicis præferenda eſſe, tradit *D. Luth.*
Von Eheſachen/ ubi etiam rationes ſuas adfert. Et
atùm de ſponſalibus; Sequitur matrimonium.

21. *Matrimonium* dictum eſt vel à titulo matris, pau-
pòſt impetrando, *Agell. l.* 18. cum idcircò fœminæ
bant, ut matres fiant, *Auguſt. l.* 19. *contr. Manich. c.*
vel à majore matris certitudine, *l. quia ſemper, ff. de in*
vocando. Homer. Odyſ. 1. Aliter vocatur *Conjugium* à
mmuni jugo, quo vir & uxor junguntur. *Nuptiarum*
oque appellatio vulgaris eſt, à veteri velationis ritu;
nec illud, 10. *q.* 5. *& cap. Mulier.* 33. *q.* 5. Plura de no-
ibus conjugii, connubii, conſortii. *Vide apud Heig. ad*
inſt. de Patr. poteſt n. 14. *& ſeqq. Speckh. cent.* 2. *claſſ.* 2.
Alberic. Gentil. diſp. de Nupt. c. 18. *&* 19.

2. Sunt autem Nuptię ſeu matrimonium, legitima
junctio maris & fœminæ, & conſortium omnis vitæ,
ini & humani juris communicatio, *ICtus Modeſt. in l.*
de ritu nuptiarum & §. 1. *Inſt. de Patr. poteſt.*

3. Legitima conjunctio dicitur illa, quæ neque na-
i, neque lege, neque Canone prohibetur. Eſtque
inde *viri & mulieris* conjunctio *non marium nec fœ-*
arum, d. l. 1. *ff. de ritu nupt.* Ex quibus verbis patet,
gamiam omninò prohibitam, non tantùm lege civili &
e majeſtatis terreſtris, verùm etiam voce Jehovæ &
is majeſtatis cœleſtis, *Geneſ.* 2. *v.* 24. *Matth.* 19. *v.* 5.
c. 10. *verſ.* 8. 1 *Corinth.* 6. *v.* 16. Ad quam Jehovæ
em Salvator ipſe nos revocavit, cum hæc contro-
a agitaretur, *Matth.* 19. Noſtrùm ergo erit, ne la-
tum

tum quidem unguem ab inſtitutione illâ primâ recedere. Legibus civilibus plures ducens uxores, non tantùm fit infamis, *l.1 ff.de his qui notantur infamia*; Verùm etiam pœnâ ſtupri punitur, *l.eum qui duas, C.de adulteriis*. Quin imò *ex conſtit. Caroli V.* capite punitur in der P. H. O. *c.* 121. Item dicitur in definit. *viri & mulieris*, ad oſtendendum, omnem aliam conjunctionem in diverſâ ſpecie de quà loquitur *text.in Lev.c.* 20, eſſe deteſtandam, cum & Sodomiticum peccatum jure civili ſub pœnâ capitis prohibitum, *l. cum vir C. de adult.* Hodiè verò igne concremari ſolent, *ex inſtit. Caroli V.* in der P. H. O. *c.*116.

24. Requiſita juſtarum nuptiarum Imper. IV. ponit. Primum. Ut contrahentes ſint cives Romani, hoc eſt, liberi homines: Sed quia hodie ferè in univerſo orbe ſervitus deſiit hodiè etiam inter ſervos & ancillas matrimonium contrahitur, ut conſtat *ext. extr. de conjug ſervor.*

25. Secundum requiſitum eſt ætas contrahentium, quæ de *Iure civili* ex annorum numero, *§. 1. Inſtit. de nupt. de Iure Canon*, ex coëundi potentiâ, æſtimatur, *cap. puberes, &c. de illis extr. de deſponſ. impub.* ubi dicitur, quod malitia, hoc eſt, animi vigor, ſuppleat interdum ætatem.

26. Tertium requiſitum eſt conſenſus non tantùm eorum, qui contrahunt nuptias, verùm etiam, in quorum poteſtate contrahentes ſunt. Et hoc in tantum valet de jure civili, ut omnino parentum conſenſus præcedere debeat. Conſenſus enim non concubitus legitimas nuptias facit, *l.conſenſus, ff.de R. I.*

27. Quartum requiſitum, ne conſanguinitas & affinitas ſint impedimento. Quod requiſitum, quia & cognitu neceſſarium & utile eſt, ſequentibus membris declarabimus. Primò de differentiis linearum, ſecundò de ſupputatione graduum & tertiò, qui gradus de jure prohibiti ſunt, & qui non, agemus.

28. Eſt autem *conſanguinitas* vinculum perſonarum ab uno ſtipite deſcendentium carnali propagatione contractum: Eſtque *duplex agnatorum & cognatorum.* Illi ex maſculinâ lineâ progenerantur. Hi verò ex fœmininâ.

ı. Sed plerumque hæc vocabula confunduntur & in-
fferenter: Ideoque cognati agnati, ſive conſanguinei
ctè dicuntur illi, qui ab eodem ſtipite & orti & pro-
gati. *Stipes ſive ſtirps* eſt perſona, a quâ reliqui, de
iorum cognitione quæritur originem ducunt. Ducta
ſimilitudo ab arbore. Nam quemadmodum ab uno
pite, plures oriuntur rami, à quibus alii. ejus cum
pite naturæ propagantur: Sic ab uno Patre filii, & ab
nepotes,&c.

19. Diſtinguuntur autem *Conſanguinei, & Lineis, &*
·dibus: *Linea* eſt ordinata collectio perſonarum con-
guinitate junctarum, ab eodem ſtipite deſcenden-
m, diverſos continens gradus & cognationes diſtin-
ns. Eſt proinde linea nihil aliud, quam ordo qui
'andus eſt in conſanguinitate, ne confuſio fiat.

o. Eſtque linea duplex. Alia dicitur *recta*, & alia
qua. Recta linea continet in ſe & aſcendentes & de-
dentes. Exempla paſſim invenies tam apud Theo-
s, utpote *Chemn.p.* 542. *Hafenreff.p.* 677. quàm apud
os.

1. *Obliqua linea*, quæ aliàs *linea Collateralis* dicta eſt,
complectitur illos, qui nobis ex latere juncti ſunt,
bus nos, non ducimus originem, neque ipſi à no-
tamen ab unâ & communi ſtirpe & ſanguine, pro-
ti ſumus, ut fratres, ſorores & eorum earumque

. Eſtque *linea obliqua* ſive collateralis rurſum du-
æqualis & inæqualis. *Æqualis linea* dicitur, quan-
adus illorum, de quorum ſanguinitate quæritur,
iter & pariter diſtant à communi ſtipite, veluti
atres & duorum fratrum filii. Inæqualis dicitur,
lo una perſona præcedit aliam in gradu, & non pa-
ı communi ſtipite diſtant, veluti frater & fratris
Et tantum de lineis.

Gradus eſt intervallum, quo cognoſcitur perſo-
, de quarum cognatione quæritur, propinquitas.
im linea ordinem conſanguinitatis tenet: ita gra-
riem ſeu rationem propinquitatis numerat.

Supputatio graduum duplex eſt. Alia eſt *Iuris*
, & alia eſt *Iuris Canonici*, de utrâque hoc loco
um.

35. Supputatio juris civilis comprehenditur hâc regulâ. Quot ſunt generationes à communi ſtipite, tot ſunt gradus, vel, tot ſunt gradus, quot numerantur perſonæ, ſtipite dempto. Et hæ regulæ locum habent, tàm in lineâ inæquali, quàm æquali, tàm in obliquâ ſeu collaterali, quàm rectâ. Exempli gratiâ, inter patrem & filium una eſt generatio. Ergo ſunt in primo gradu. Inter patrem & nepotem ſunt duæ generationes, quia ordine naturæ primò pater genuit filium, & filius nepotem. Ergo ſunt in ſecundo gradu. Sic inter fratres duos, ſunt duæ generationes. Ergo ſunt in ſecundo gradu. Sic inter duorum fratrum filios numerantur quatuor generationes. Ergo ſunt de jure civili in quarto gradu.

36. *Supputatio juris Canonici* (quæ tantùm in nuptiis, non verò in hæreditatibus locum habet) conſiſtit in diligenti obſervatione linearum & quod attinet ad *Lineam rectam*, nulla eſt differentia à jure civili in ſupputatione graduum, ſed eadem regula de jure canonico adfertur, quæ ſuprà eſt ex jure civili poſita, videlicet: *tot eſſe gradus quod ſunt perſonæ, unâ demptâ.* Porro de lineâ *collaterali æquali*, talis eſt regula ſupputationis: *Quoto gradu uterque diſtat à communi ſtipite, eodem quoque gradu inter ſe diſtant*; veluti duo fratres, cum diſtet uterq; uno gradu a patre, Ergo inter ſe uno gradu diſtant: Et per conſequens de jure Canonico in primo gradu ſunt, qui de jure civili erant in ſecundo gradu. Sic duorum fratrum filii, quia diſtant ab utraque parte, à communi ſtipite, nempe ab avo, duobus gradibus. Ergo inter ſe duobus gradibus diſtant, & per conſequens duorum fratrum filii ſunt *de jure canonico*; in ſecundo gradu, qui *de jure civili* erant in quarto. Et ſic conſequenter. Tertiò *de lineâ inæquali* traditur hæc regula: *Quoto gradu diſtat remotior à ſtipite, eodem quoque gradu inter ſe diſtant.* Neceſſe igitur eſt hoc in caſu, ut inter eos, de quorum propinquitate quæritur, cum conſideres, quia ſtipite eſt remotior, nam quoto gradu ille à communi ſtipite diſtat, eodem etiam diſtabit à ſuo conſanguineo de jure Canonico, Exempli gratiâ, ſi ſcire cupias, quoto gradu tibi conjuncta filia tui fratris, tunc numera à filiâ: quæ eſt perſona à communi ſtipite remotior gradus & regulam

à jure

ıre civili & primum à jure Canonico traditam, & enies, quòd filia tui fratris diſtet à communi ſtipiluobus gradibus. Ergo tibi erit in gradu ſecundo cončta. Et ſic de cæteris eſt judicandum. Et tantùm de putatione graduum.

. De jure civili *in lineâ rectâ*, prohibitæ ſunt nuptiæ in nitum: *in lineâ collaterali*, inter eos, qui parentum & rorum locum inter ſe obtinent, prohibitæ ſunt nuptiæ nfinitum. Et hinc cujus filiam non poſſum ducere xorem, propterea, quod parentum loco ſim, ejus ue neptem ducere poſſum. Utpote cum fratris mei m ducere non poſſim, propterea, quòd ſim ei patris ı; ſequitur, quòd neque ejus neptem ducere poſ- *Id quod de jure divino* etiam certiſſimum. *Levit.* 18. ; 12. & 13. Inde talem facio concluſionem. Si pro- carnis propinquitatem patris mei ſororem in uxo- ducere non poſſim, id quod ex *Lev. c.* 18. *v.* 12. iſſimum. Ergo propter eandem rationem & gradûs tatem vice verſâ, patris mei frater, nec ſororem m ducere in uxorem poteſt: vel quod idem eſt. Quæ ier mihi prohibita eſt ob propinquitatem carnis, ilmulieris frater ſorori meæ prohibitus intelligitur: eſtamur ergo Pontifices, qui contrà expreſſam ſcri- am in iſtiuſmodi inceſtuoſis nuptiis diſpenſare ſo- . Aliâs & extra illum caſum parentum & filiorum ieâ collaterali; *de jure civili ſecundus & tertius gra*- computatione civili prohibitus. Nam duorum fra- ı filii, qui in lineâ collaterali in quarto gradu , de jure civili matrimonio conjungi poſſunt, §. *um fratrum*, *Inſtit. de nupt. l.* 3. & *l. non ſolum*, §. *le ritu nuptiarum*, *l. celebrandis*, *C. de nuptiis* Theodoſiuidem Major hujuſmodi quoque matrimonia imavit & prohibuit *auctoribus*, *Aurelio Victore*, & *Monacho in Theodoſio*, & *D. Ambroſ. lib.* 1. *Epiſt. ad rnum*, ac conſtat id ipſum ex *l. unic. C. Theodoſiano, ſi a ex reſcripto petantur*, quâ lege Theodoſius & Arca- ſtatuunt amiſſionem bonorum & pœnam deporta- ; in eam, qui contra legum præcepta, nuptias m ſubreptione meruerint, exceptis his inquiunt conſobrinorum, id eſt, quarti gradus conjunctio-

nem, lex triumphalis patris noſtri, exemplo indultorum, ſupplicare non vetuit. Fuit hæc conſtitutio recepta apud Gothos, teſte *Caſſiodoro lib.* 7. Variarum: Et ex Gothorum jure poſtmodum eſt negatio ad JCtum Cajum adſcripta, *in* 1. *Inſtit.t.*4. *ad Ulpian.in fragm. t.* 5. *ad Theophilum in* § *duorum, inſtit. de nuptiis, & ad Conſtantinum Harmenopolum lib.*6.*epit.t.*4. Qui omnes ſcribunt, duorum fratrum aut ſororum liberos conjungi non poſſe. Poſt mortem a. *Theodoſii* liberi ejus, utpote *Arcadius & Honorius*, patris conſtitutionem rurſum abrogarunt, *d.l. celebrandis, C.de nuptiis.* Concilia vetuſtiſſima, prohibitionem illam de jure civili modo, & divino poſitam nullo coarctarent, ſed magis magiſque ampliarunt, utpote; *Anno* 490. ad ſecundum gradum Canonicum in lineâ æquali, poſteà, *Anno* 577. ad tertium gradum Canonicæ ſupputationis in lineâ inæquali. *Anno* 619. ad tertium in lineâ æquali. Pontifex verò *Innocentius Anno* 1215. uſque ad octavum gradum de jure civili computatum, vel quarto jure Canonico & quidem incluſivè, matrimonium contrahere prohibuit *cap. non debet Exor. de conſang. & Affin. Moribus noſtris*, quarto gradu excluſivè, apud nonnullos etiam tertio, & quidem lineâ inæquali matrimonium contrahere permittitur.

38. Gradus quidem in affinitate de jure civili nulli ſunt, *l.*4.§.5. *de grad. & affin.* Ergo de jure civili ratione affinitatis inter eos tantùm nuptiæ ſunt prohibitæ, qui parentum liberorumque locum inter ſe obtinent, uti *ex* §.*affin. & ſeqq. inſtit. de Nupt. patet,* Sed de jure canonico quia eodem modo, uti in conſanguinitate, gradus diſtinguuntur, juxta hanc regulam: *Quoto gradu quiſpiam eſt cognatus uxori, eo fit affinis marito & cont.* Ergo de jure Canonico ratione affinitatis ſimiliter in quarto gradu computatione juris Canonici nuptiæ erunt prohibitæ. Et tantum de requiſitis.

39. *Officium mariti* conſiſtit *partim* in præſtatione debiti naturalis: *partim*, in ſubminiſtratione alimentorum: *partim* in definitione: *partim* in gubernatione domeſticâ.

40. *Præſtationem debiti naturalis priore loco ponimus.*

Pa-

arentes enim liberorum procreandorum animo & vo- uxores ducunt, ut ex prole diuturnitatis ſibi memo- am in ævum relinquant. *l.* 220.*§.*3.*de V.S.* Non go ad ſovendam perpetuam virginitatem contra- ndæ ſunt nuptiæ. Paria enim ſunt non habere mari- m & habere inutilem, *gl.in l. plagiarii, C. ad l.Fab. de* *ig.*

41 *Alimentorum ſubminiſtratio* ſuccedit, quæ & ex- bitio alimentorum à noſtris dicitur *l.* 1. *§. aquè, ff. de in.& hon.l. Nehen.ff. de neg.geſt.* 1. *inſulſam. §. uſuras. ſolut. matr.* alimenta autem ſunt duplicia; quædam im *nutritioni*, & quædam *cultui* corporis inſerviunt. raque præſtare uxori maritus tenetur ex lege natu- . Qui enim ſuos non alit deterior eſt Ethnico. 1 *Tim.* Et qui alimenta ſubtrahit, necare videtur, *l.*4. *ff. de oſ.lib.*

42. *Defendere* etiam uxorem maritus tenetur. Nam ores defendi à viris, non viros ab uxoribus æquum , *§.*2.*Inſt.de injur. l.*2.*ff. eod.* Et ſi maritus cùm uxo- n defenderet, aliquem aggreſſorem occideri, obſer- o moderamine inculpatæ tutelæ, pœnam non incur- . *Nicol.Vigel.Profocer meus, in M. l. C. & Gœddeus in l.l.*3.*de Inſt.& jur.axiom.*4.

43. *Adminiſtratio* denique domeſtici regiminis viro umbit, ut ſuo conſilio œconomica procuret nego- ; mandet, jubeat, quid fieri velit, in regimine autem non nimis aſperum oſtendat ſe maritus: Si immo- era eſt uxor, modicâ caſtigatione uti poterit, non vi- ntâ aut tyrannicâ.

44. *Officium uxoris* conſiſtit, *partim* in præſtatione de- naturalis, *partim* in exhibitione honoris & obedien- , *partim*, ut unum idemque habeat cum marito do- cilium: *partim*, ut gratam viri defuncti memoriam ineat.

45. Quod debitum naturale attinet, conſtat, maxi- m ac præcipuum fœminarum munus eſſe concipe- ac tueri conceptum, *l. quæritur §.*1 *ff.de ædilit. edict. l.ambiguitates, §.*1.*C.de indict.viduit. toll.*

6. Tenetur porrò Uxor Marito ſuo præſtare obe- itiam & honorem, verecundiam, & timorem, *Eph.*5. *v.*22.

v. 22. 1. *Petr.* 3. *v.* 23. 45. *Eſth.* 1. *v.* 17. 18. 1 *Tim. cap.* 2. *v.* 12.

47. Convenit etiam uxori, ut habeat cum marito idem domicilium, & ſequatur maritum in omni fortunâ, *Exod.* 18. *v.* 2. 3. *&* 1 *Sam.* 27. *v.* 3. *Gen.* 29. *v.* 21. *&c.* 30. *v.* 25. 26. experiatur miſerias & calamitates, 1 *Sam.* 19. *v.* 11. 12. *&* 1 *Reg.* 14. *v.* 4. Item ad mores mariti ſeſe componat & accommodet, 1 *Cor.* 7. *Prov.* 31. Sine ejus conſilio nihil agat, *Num.* 30. *verſ.* 7. 8. *Eccl.* 25. *v.* 30. 31. 32. Eſt enim uxor propter virum & adjumentum viri & ex viro condita, *Gen.* 2. 1 *Cor.* 11. *v.* 9. pars mariti *Matth.* 19. *v.* 5. ejus caro, *Epheſ.* 5. *v.* 28.

48. Hinc accipit uxor quædam ratione matrimonii *privilegia.* Mulieres enim maritorum honore eriguntur & genere nobilitantur, *l. ult. C. de incol. l.* 13. *C. de dignit.* Hinc maritus nobilis nobilitat uxorem ruſticam, & maritus ignobilis, uxorem nobilem facit ignobilem, *Vult.* 1. *de I.R.* 16. *n.* 15. Maritus ergo communicat uxori ſuum nomen & familiam, dignitatem, ſtatum & conditionem, quam vidua facta retinet tàm diu, quàm diu in eodem ſtatu permanſerit, *l. filii,* §. 1. *ff. ad municip. &* *lib. fin. C. de bon. quæ lib.* & ratio eſt, quòd defuncto marito, idem matrimonium nihilominus durare intelligatur. Quæ autem ad vitam tantùm marito conceſſa immunitas, ad viduas non tranſit, *l. Archiatros, C. de metat.*

49. Solvitur matrimonium vel *ipſo jure* propter adulterium, *Matth.* 19. *v.* 19. vel per *magiſtratum*, propter malitioſam deſertionem.

50. Adulterium, quod attinet variis modis ſemper eſt coërcitum: *Zaleneus* teſte *Val. Max. lib.* 6. *c.* 5. adulteros oculis privavit. *Diogenes*, teſtium ſuſpenſione punivit. *Tiraq. lib Connub.* 13. *n.* 12. *Ægyptii*, narium mutilatione, *Diod. Sic. lib.* 2. *c.* 3. quæ pœna in regno Neapolitano eſt frequentata, in quo viro permittitur adulteræ mulieri præcidere naſum. Capitalis pœna in Republ. Rom. introducta eſt, *l. Iulia,* §. 4. *Inſtit. de publ. Iud.* Verberatione ignominioſâ utebantur Germani *Tacit. de morib. Germ.* Hodiè plerumque capitis ſubeunt diſcrimen, aut fuſtigatione, aut pœnâ pecuniariâ mulctantur. Et tantùm de præceptis, ſequuntur quæſtiones.

Quæst. I. *Utrùm homo naturâ ſit animal ſociale?*

VAriæ ſunt hominum opiniones, quomodo in Politias & ſocietates, homines primùm redacti. Nonnulli dixerunt temerè & fortuitò homines in ſocietatem convenisse, perinde ut atomi temerè confluunt: quam opinionem *Cicer.* tribuit *Epicuro*, & eundem refellit, 1. & 2. *de natur. Deor. Vitruvius* perſuadere nobis conatur, homines prodigio & miraculò quodam conveniſſe, cùm nempè primò ignem conſpexerint, tanquam rem mirum, quòd ſint primò perterriti, poſtea verò, ubi propiùs ad ignem acceſſerint, & calorem ejus ſenſerint, quòd tum demum ad eundem habitare cœperint, & ſocietatem colere inciperint. *Horat. in lib. de arte Poëtica,* conatur nobis perſuadere: Homines beneficio Muſices primùm conveniſſe. *Diodor. Sicul. cum Herodot. & aliis,* ſunt in eâ opinione, quòd homines primùm convenerint defenſionis gratiâ. *Ovid.* 1. *Metam.* exiſtmat, homines conveniſſe, ut pagos ac domos extruerent, & ſic ſe adverſùs frigus, calorem & alias Cœli injurias munirent. Alii propter religionem homines primùm conveniſſe putant, ut alter alterum de religione doceret; In quâ opinione hodie ſunt Jeſuitæ.

Sed erroneæ hæ ſunt opiniones, & veritati quàm maximè adverſantur; Quamobrem omnes illas opiniones graviter refutat. *Lambert. Dan. lib.* 1. *Polit. Chriſt. c.* 3. Ubi concludit, non aliâ cauſa, quàm naturæ inſtinctu & lege divinitùs implantatâ; Politias eſſe initiò conſtitutas. Quam ſententiam, ut veram & ſanam & nos retinemus & ulteriùs certis fundamentis probamus. 1. Ab auctoritate *Ariſt. l.* 1. *Pol.* 2. ubi hominem vocat ζῶον πολιτικὸν & in *l.* 3. *Pol.* 4. ab hominis appetitu, qui non debet ſimpliciter fruſtrari, propterea, quòd omni potentiæ in rerum naturâ reſpondeat ſuus actus, *Sonc. l.* 5. *Met. q.* 15. 2. Item ab auctorit. *Cicer.* in pluribus locis, *l.* 1. *Offic.* in verbis: naturam vi rationis. Item *l.* 4. *defin. & in Lælio in verbis:* à naturâ potiùs. Et paulò pòſt, ubi etiam beneficii, &c. item *in Lalio in verbis,* tum maximè. 3. ab auctoritate JCtorum, *l.* 3. *ff. de I. & I.* 2. *in fin. ff.* *l.* 3. Hominem ad κοινωνίαν inſtinctu naturali trahi certè indicat ſermo, qui ſolitario omninò ſupervacuus

eſt, & fruſtrà conditus. 4. Impellitur quaſi naturâ ad hanc vitam Symbioticam amplectendam; quia omni auxilio deſtitutus, nudus ac inermis; quaſi ex naufragio rebus omnibus amiſſis, in hujus vitæ ærumnas ejicitur; neque etiam in adultâ ætate, propriis viribus, omnia vitæ ſubſidia ſibi parare poteſt: Plures rationes, vide apud *Timpl.l.1.Pol.3.q.5.Althuſ.l.1. Pol.1.in pr. Arniſ.l.1.Pol. in pr. ſect.1 Beſold.claſſ.1.diſp.1.theſ.13.*

Pro ſolutione argumentorum, quæ *Plat.3.de ll.& 2. de Repub. Machiavell.l.1.diſc.Liv.c.1. Magir.l.1.de reg. inſt.c.1.Montec.1.Pol.4.text.* 16. Pro neceſſitate *à Bodin. l.1. de Rep.c.6. & 4.c.1.de vi.* adferri ſolent, diſtinguendum putamus inter cauſam efficientem internam & impulſivam. Cauſam efficientem internam dicimus eſſe, naturam; ſeu ipſum lumen naturale. Cauſæ verò impulſivæ poſſunt eſſe variæ, utpote metus, indigentia, frigus, &c. de quibus hoc loco non agimus.

Quæst. II. *Utrùm vita ſolitaria in bene conſtitutis Politiis ſit toleranda?*

PRiuſquàm ad hujus quæſtionis reſolutionem accedamus, vitam ſolitariam ab æquivocationis & ambiguitatis vinculo liberabimus. Sumitur enim vita ſolitaria variè. Imprimis ponitur *pro vitâ cœlibe*, & quatenùs vitæ conjugali opponitur. Porrò *pro vitâ ſordidâ & privatâ*, remotâ à converſatione hominum, quatenùs opponitur vitæ ſociali tàm domeſticæ, quàm civili. Tertiò, *pro vitâ contemplativâ & ſtudio ſapientiæ* ac eruditionis, in hunc finem, ut poſtmodum proſint Reipublicæ conſilio vel aliis modis. Quartò, *pro vitâ contemplativâ tantùm, quatenùs oppoſita eſt praxi.*

Illam ergo hoc loco libet excutere quæſtionem? Utrùm ea vita ſolitaria, in quâ ſunt homines μισάνθρωποι & ἀπόλιδες, & monaſticum ſeu eremiticum vivendi modum amplectuntur, & in latebris ſuis delitescunt, toleranda, nec ne?

Argumenta, quæ pro aſſertione hujus quæſtionis adferri poſſunt: potiſſimùm hæc ſunt. 1. A ſcripturæ teſtimoniis, *Luc c.10.v.ult. Hebr.c.11.verſ.38.1 Reg.c.19. Luc.1.v.*80. in quibus textibus vita ſolitaria probatur & aſſeritur, quòd non tantùm multi ex fidelibus, olim

dêſertis erraverint, inque montibus & ſpeluncis ter-
: vixerint, quibus mundus indignus, verùm etiam,
ıod Maria meliorem elegerit partem, & quòd ſalvator
ſe in deſertis in juventute fuerit. 2. A teſtimonio hu-
ano *Hieronym. Epiſt.* 73. *Mihi oppidum carcer, & ſo-*
:udo Paradyſus. Item *Auguſt. in lib: de Singul. cle-*
c. Minùs voluptatibus ſtimulatur, qui non eſt, ubi
equentia voluptatum: & minùs avaritiæ moleſtias
ıtitur, qui divitias non videt. Item *Chryſoſt. ſuper Matth.*
cut difficilè eſt arborem juxta viam poſitam fructus
l maturitatem ſervare: Sic difficilè eſt virum juxta
ınc mundum viventem uſque finem tenere. Recede
go de viâ & planta te in loco ſecreto, ut nec mundus
cum habeat commune, nec tu cum mundo. 3. Quia
ec vita hominem avocat à tumultibus, à curis, & ab-
rahit ab improborum congreſſu, facit, ut homo omni-
ıs cupiditatibus & voluptatibus mundanis valedicat,
. duntaxat rerum cœleſtium cognitione delectetur. 4.
. mandato & exemplo Chriſti. Chriſtus enim quoties
rare voluit, ivit ad montes, loca deſerta, & ab homi-
um congreſſu remota. 5. Ab exemplo multorum Phi-
ſophorum & divorum Patrum Conſtat autem non
ntùm Pythagoreos, verùm etiam Auguſtinum, Am-
roſium, & alios plures, imò Eliam & Johannem Bapti-
am, monachos & eremitas fuiſſe.

Verùm in contrarium hæ ſunt rationes: 1. Quia pu-
nat cum communi hominum naturâ, uti quæſtione
ræcedenti eſt demonſtratum. 2. Pugnat cum homi-
um fine. Non enim nobis tantùm nati ſumus, ſed or-
us noſtri partem Patria noſtra vendicat, partem paren-
es, partem amici. *Cic. 1. Offic. Ariſtot.* 8 *polit.* 1. *l.* 1. §. 15.
. de vent. in poſſ. mittend. l. 19. *poſtlim.* §. *filius, ff. de capt.*
oſtlim. & reverſ. Hinc vir ſapiens, qui operam dene-
at Reipubl. eſt theſaurus abſconditus, qui nemini pro-
leſt, *Syriacid. c.* 2. 3. Quia majorem licentiam peccan-
li homini concedit, & feneſtram aperit tentationibus
)iabolicis, uti exempla ſatis luculenter demonſtrant.
Iinc Seneca *Epiſt.* 61 rectè ait. Omnia nobis mala ſo-
ıtudo perſuadet. Nemo eſt, cui non ſit ſanctius eſſe cum
uolibet, quàm ſecum. *Et Bernhardus ad Sophiam vir-*

ginem: Malum, quod nemo videt, nemo arguit: & ubi non timetur reprehenſor, ibi ſecurus accedit tentator, & ſic licentiùs malum perpetratur. 4. Quia vitam ſolitariam & Scriptura ſacra refert inter maledictiones, *Geneſ.* 4. *v.* 14. *Deuter.* 28. *v.* 64. *&* 65. *Pſalm.* 107. *verſ.* 4. *&* 5. 5. Damnatur iſtiuſmodi legibus civilibus, *utpote l.* 26. Quidam ignaviæ ſectatores, *C. de decurion.* ubi dicitur, quod debeant erui latebris ſuis, & ad mancipia ſubeunda revocari. 6. Conſtat ex ſacris, quòd ſanctiſſimi & pientiſſimi homines vitam politicam amplexi ſint. 7. Quia ſolitudinem quærere, & locum mutare mente non mutat: Loth ſanctus fuit in Sodomis, in monte verò ubi ſolutidine fuit, peccavit.

Cùm ergo vera εὐθυμία, & ſecuritas non ſit ſita in ecſtaſi & ſpirituali monaſtico gaudio, ſed potiùs in carnis & affectuum victoriâ, iſtiuſmodi Monachorum & eremitarum turpem ſolitudinem, ventri, ſomno, libidini, &c. addictam, omninò deteſtamur, & quæſtionem noſtram hâc disjunctivâ concludimus. Aut præſtantior eſt naturâ communi, aut cùm Nebucadnezare, *Dan.* 3. in beſtiam degeneravit, qui à ſocietate abhorret, utram arripiant partem Monachi, vapulabunt.

Quæst. III. *Utrùm meliùs ſit vivere in cælibatu, quàm in ſocietate conjugali?*

Portentoſæ & horribiles à veteribus hæreticis, de hâc vitæ conjugalis ſtatu, ſparſæ ſunt ſententiæ. Primariùm hujus ſectæ caput fuêre *Eſſeni*, qui contemptum conjugii fecerunt, *Ioſ. lib.* 2. *cap.* 12. *de bell. Iud.* Marcyon, Severus, Lucan. Montaniſtæ, Novatiani, Gnoſtici, Adamiani, Priſcillianiſtæ, Albigenſes, in meras tandem proruperunt blaſphemias, & ipſi Diabolo conjugii inſtitutione nefariâ voce aſſcripſerunt *Socrat. lib.* 1. *c.* 8. *& lib.* 2. *c.* 33. *Auguſt. c.* 74. *ad Deut.* Qui furor. *in Concil. Nicen. an.* 325. publico anathemate cœpit coërceri, *Ruff. lib.* 1. *Hiſt. c.* 1. Secundus quidam, à quo dicti Secundani, docuit mulierem totam, eſſe opus Diaboli, viri itidem inferiores partes ad umbilico, proinde utentes conjugio Satanæ opus implere, *Epiphan. lib. hæreſ. tom.* 3. *Plato* adhuc dubitavit, quonam

nam in genere animalium deberet ponere mulierem, rationaliumne, an verò brutorum? *Arniſ.* 1. *Polit.* 9. Quidam ex *Ariſtot. lib.* 2. *de generat. an. c.* 3. *Albert. Magn.* 2. *Ph. tr.* 1. *c.* 5. conantur dicere: Fœminam eſſe monſtrum, & generari per accidens contra intentionem naturæ. Non multum ab hâc ſententia abſunt Papini, & quamvis verbis proteſtantur ſe honeſtè ſentire de matrimonio, quatenùs contrahitur à laico: interim tamen facto ipſo contrarium aſſerunt, dum conjugium vocant ſtatum carnalem, in quo nemo poſſit Deo placere: Item dum ſcribunt, quod pejus ſit nubere, quàm uti. Item dum dicunt quod meliùs ſit, ſi Sacerdos fornicetur, aut domi concubinam habeat, quàm ſi matrimonium contrahat.

A quorum genio parum abeſſe puto omnes in turpi cœlibatu viventes, celebrem mulierum malitiam procendentes, vel multa onera & moleſtias vitæ conjugalis extimeſcentes, & quæ ſunt alia plurima: Quibus reponimus: 1. Conjuginm eſſe ſanctiſſimam Dei ordinationem, ante lapſum adhuo inſtitutam, in quâ invenitur puritas, caſtitas, & ſanctificatio, 1 *Corinth.* 7. *v.* 14. *Theſſ.* 4. *v.* 4. *Hebr.* 3. *v.* 4. 1 *Petr.* 3. *v.* 1. *&* 2 *Eph.* 5. *v.* 32. *Vide part.* 3. *Exam. Concil. Trident. D. Chemnit.* 2. Reponimus illis veteres conſtitutiones. Egregia enim vox eſt & multis laudata elogiis *Hadriani imp. in l. cum ratio, ff. de bon. dam. dic.* Se malle hominum adjectione, quàm pecuniarum copiâ ampliare Imperium. Intellexit enim D. Imperator ſine ſocietate conjugali, neque patriam neque Rempubl. neque Eccleſiam, neque cultum divinum conſervari poſſe. Non alieni erant ab hâc ſententiâ Cenſores in Republ. Rom. quorum munus erat inter cætera, familias cenſere, & vitam cœlibem prohibere. *Cic.* 3. *de ll.* Ita *Camillus & Poſthumius* cenſores æra pœnæ nomine eos, qui ad ſenectutem cœlibes pervenerant in ærarium deferre juſſerunt. *Valer. Max. lib.* 2. *c.* 4. Atque illud etiam in Republ. Rom. vigebat, quòd cœlibes nihil ex civium Roman. teſtamentis capere poſſent, *Gœdd. ad l.* 128. *l.* 1. *de V. S.* neque ex mortis causâ donatione, *l.* 35. *pr. ff. de mort. cauſ. donat.* Deforme quippe erat liberos non habere, *Ambroſ. c.* 3. *in Luc.* 3. Reponimus illis oſoribus

ſocietatis conjugalis, gentium nonnullarum uſurpatas in cœlibes animadverſiones. Corinthii cœlibes honore ſepulturæ privabant. Argivi ex inſtituto Phoronei nullis muneribus præficiebant. Lacones rigidiùs eos plectebant: nam & mediâ brumâ ex magiſtratuum edicto, jubebant forum veſtibus ſpoliati obire. *Plut. Lycurg.* & ita circumeuntes, cantione quâdam fatebantur, ſe juſta pati, quòd legibus non parerent. Apud Athenienſes feſto die quodam à mulieribus circum aram tracti cœlibes, cædebantur flagris, quò ex ignominiâ ad dandam liberis operam excitarentur, *Scal.* 3 *Boët c.* 101.

Quamobrem, licet quarundam mulierum malitia non ſit excuſanda, interim tamen non ad univerſalitatem eſt trahenda. Inveniuntur interdum fœminæ, quæ mares multis virtutibus, non tantùm adæquârunt, ſed & ſuperârunt. Neque moleſtiæ vitæ conjugalis uſque adeò metuendæ: licèt enim iſtæ ſuo non careant tædio, interim tamen multis jucunditatibus curæ domeſticæ temperantur & edulcantur, ut propterea intermitti matrimonium nullo modo debeat.

QUÆSTIO IV.

Utrùm liberi & res familiaris ſint partes familiæ?

Ægidius 2. *de Regim. Princ. c.* 6. Multus in eo eſt, ut oſtendat perfectionem familiæ dependere à liberis, nec id abnegat *Montecat.polit.text.* 4.9.29.30. Qui imperfectas vocat familias, in quibus non ſunt liberi, utitur hoc argumento: Quibus familiis aliquid deeſt, imperfectæ ſunt: Atqui ſi liberi non adſunt, familiis aliquid deeſt. Ergo, &c. Nam quæ ad finem ordinantur, quam diu eo carent, imperfecta manere certum eſt, quia perfectio eorum dependet à fine adepto. Familiarum verò primus finis eſt procreatio ſobolis. Porrò argumentantur ex *l.* 195.§.2.*famil.in verb.jure proprio, ff. de V.S.* ubi liberi familiis annumerantur. Idem putant probari poſſe, *ex Ariſt.* 1.*Polit.c*,3.& 1.*Oecon.*2. ubi Ariſtoteles familiam ſeu domum in tres minimas ſocietates dividit. In quâ opinione ſimiliter eſt *Caſ. in comm. cap.*2.*Oecon.*

Verùm contraria aſſertio verior eſt, & defenditur his fundamentis: Quòd multæ perfectæ familiæ conſtent,

ſine

ſine liberis. 2. Quòd liberi & res familiaris obtineant rationem finium. Atqui finis nequit eſſe pars alicujus rei, cum partium talis ſit conditio, ut ſuâ operâ finem producant, ſic enim effectus, & cauſæ in idem coincidêrent, quod primi principii ratio non admittit. Pro quæſtionis deciſione diſtinguendum ergo eſt inter partes eſſentiales, & inter finem familiæ: Uti enim truncatus & imperfectus ſyllogiſmus dicitur ille, qui caret alterutrâ præmiſſarum, non qui caret concluſione, quæ finis ſyllogiſmi eſt, uti non minùs acutè, quàm prolixè diſputatum eſt ab Arniſ. *de ſyllog. in Log. cont. Crell.* Ita etiam liberi & res familiares non ſunt partes eſſentiales & conſtituentes, ſed tantùm effecta & fines, & hâc ratione, ſi videlicet familiæ deſtituantur liberis & re familiari, imperfectæ dici poſſunt.

QUÆST. V. *Utrùm paterfamiliâs ſit pars familiæ?*

Affirmatur hoc his argumentis: 1. Quia paterfamiliâs primariò concurrit, ad conſtituendam integritatem familiæ, & ſine eo familia non poteſt conſiſtere. 2. Quòd Dux eſt in exercitu, id paterfamiliâs: Atqui Dux eſt caput, Ergo, &c.

Verùm contraria ſententia eſt verior, & defenditur his fundamentis. 1. Quia paterfamiliâs eſt cauſa efficiens familiæ: Cauſa autem efficiens non poteſt eſſe pars ſui effecti. 2. Sicut Deus non eſt pars mundi, ut nauclerus non eſt pars navis, Princeps non eſt pars ſubditorum; ita paterſamilâs non eſt pars familiæ, 3. Quia familia eſt cœtus hominum ſub unius patrisfamiliâs imperio viventium. Ad illum autem cœtum non pertinet paterfamiliâs, niſi velimus ſtatuere, illum ſub ſuo proprio imperio vivere. Quare ſi propriè & ſtrictè velimus vocabulum familiæ conſiderare, paterfamiliâs non poteſt eſſe pars ſuæ familiæ. Diſtinguendum ideoque eſt inter partem familiæ, & inter perſonam ad familiam ſpectantem, & Principem locum obtinentem: vel quatenùs per familiam cœtus hominum intelligitur, qui conſtat ex patrefamiliâs, & iis, qui ſub ejus imperio vivunt.

Quæst. VI. *Utrùm ſervus ſit pars familiæ?*

Dubium alicui facere poteſt, quòd Ariſtoteles 1. *Polit.* 4. ſervum, ita definiat, quod ſit: κτῆμα ἢ ὄργανον τῦ δεσπότε ἔμψυχον πρακτικὸν καὶ χωριστὸν, bonum poſſeſſum & inſtrumentum heri, animatum activum & ſeparatum. Cùm igitur ſervus numeratur inter inſtrumenta, non poterit eſſe pars, propterea, quòd pars alicujus rei & inſtrumenta longè differant. Sed Reſp. ad objectionem ſervum duobus modis conſiderari. Uno modo, quatenùs eſt perſona domeſtica in familiâ: Altero modo, quatenùs eſt inſtrumentum œconomicum.

Quæst. VII. *Utrùm duæ, an verò tres perſonæ requirantur ad integritatem familiæ?*

Anſam dubitandi hâc de re, præbet, quòd non tantùm apud hiſtoricos, verùm etiam apud JCtos pauciores, quam tres in Collegio fuerint. Exempli gratia: Conſules, qui tantùm bini erant, collegarum nomine cenſentur, *l. unic. in fin. ff. de off. conſ. l. apud filium,* §. apud Boll. *ff. de manumiſſ. vindict.* Et tutores, licet pauciores, quàm tres dari poterant; attamen collegarum appellatione contineri dicunt, *arg. l. collegarum.* 173. *in pr. ff. de V. S.* Contra *Bod.* 1: *de Repub. in pr.* quinque ad minimum perſonas in familiâ requirit, qui reſpicit fortaſſis ad JCtorum leges. Nam JCti, *utpote Ulp. l.* 40. §. 3. *ff. de V. S. & l.* 2 §. 14. *in verb. familia, &c. ff. de vi bon. rapt. & l.* 1. §. 16. *&* 17. *ff. de vi & vi arm.* tres ad minimum ſervos requirunt ad familiam, quibus ſi addatur paterfamiliâs & uxor: numerus quinquenarius exſurgit: Vel reſpexit Bodin. ad duplicem reſpectum patrisfamiliâs, nam aliter conſideratur in ſocietate conjugali, & aliter in herili. Verùm erroneam eſſe hanc Bodini, & aliorum ſententiam patet. 1. Ex definitione JCtorum ad Collegium ſive corpus conſtituendum, quæ poſita eſt *in l. Neratius,* 83. *ff. de V. S.* ubi de ſententiâ Neratii Priſci, Marcellus JCtus pauciores tribus non admittit. 2. Conſtat ex antè dictis, duas ſocietates ſufficere ad familiam eſſentialiter conſtituendam, videlicet conjugalem & herilem. Ergo & per conſequens tres erunt perſonæ in familiâ neceſſariæ, utpote paterfamiliâs, uxor, ſervus.

Nec

Nec eſt, quod quis ad JCtorum leges, hac in parte, reſpicere velit. Nam 1. JCti non requirunt præciſè ad quamvis familiam tres ſervos, uti patet *l.* 1. §. 17. *in fin. de vi & vi arm.* 2. loquuntur JCti de familiâ, quæ deignat collectionem tantùm miniſtrorum. Non ergo ab hac confuſione Bodinus progredi debet, ad collectionem ſocietatum, loquuntur ergo interdum JCti *diſtributivè* de ſervis, & non *collectivè* ratione ſocietatis. Neque eſt, quod duplex iſte reſpectus à veritate nos dimovere queat. Non enim duplicem & diſtinctam perſonam, & duos patresfamaliâs conſtituit, ſed manet in familiâ unus individuo paterfam. Cùm unum tantùm oſſit eſſe unius corporis caput, ne biceps monſtrum in familiam introducamus. Unus perinde tantùm debet eſſe paterfamiliâs, nec poteſt in unâ familiâ paterfamiliâs multiplicari, ut uxores & ſervi, *Arniſ. c. 1. de famil. ſect. 9.*

QUÆSTIO VIII.

An omnium rerum communio in benè conſtitutâ Politicâ ſit toleranda?

AD Reipubl. conſtitutionem quaſdam res communes requiri, convenit inter Politicos omnes; Verùm quænam ſint iſtæ res, & quouſque ea communio ſit neceſſaria, magnopere controvertitur. *Plato ex ſententia Socratis, in lib. de Republ.* putat requiri ad iſtam communionem, non tantùm omnes in univerſum agros, bona & poſſeſſiones, quæ per familiarum diſcrimina cuique approprientur; verùm etiam, uxorum & liberorum communionem. Platoni ſubſcripſerunt, Plotinus, Stoici, Eſſæi, Brachmanni, Cubani, Garamant. & moderni Anabaptiſtæ. Defendunt quod aſſerunt, his verbis: 1. ab utili. Quia nihil eſſet inſidiarum & diſcordiæ inter cives. Hinc Plato *lib. 9. d. ll.* ait: illam civitatem beatam, in quâ meum & tuum non audiuntur. 2. à regulâ & normâ fidei: Quia confitemur communionem bonorum. 3. à mandato Dei, *Deuter. 15. v. 4.* 4. ab exemplis Chriſti & omnium Apoſtolorum, *Iohan. 12.* Chriſti enim actio eſt noſtra inſtitutio. 5. à primitivâ Eccleſiâ, *Actor. 12. v. 44. & c. 4. v. 31. 32.* Ergo, &c.

Contrà Ariſtoteles & alii ſaniores Politici rejiciunt

Plato-

Platonis & reliquorum hæreticorum ſordidam opinionem his argumentis: 1. Quia pugnat cum jure naturæ: Charitas enim ordinata incipit a ſe ipsâ. 2. Pugnat cum Præceptis Decalogi ſeptimo & octavo, ſiquidem horum nullus erit uſus: Item, cum doctrinâ de Eleemoſynis: Et quod quilibet ſibi ſuiſque debeat proſpicere. 3. Pugnat cum causâ efficiente propriæ poſſeſſionis, quæ eſt ipſe Deus. Deus enim auctor eſt proprietatis bonorum: cjus enim juſſu terra eſt diviſa. Ab effectu abſurdo. Tollit enim hæc communio omnem liberalitatem, & omnem amicitiam utilem, & facit fratres ignorantiæ & ſocordiæ. Longè enim majori diligentiâ adminiſtrantur propria, quàm communia, &c.

Proinde alia ſtatuerunt Politici communia in Repub. 1. Præmia & pœnas. 2. Æraria & paſcua quædam. 3. Templa & religionem. 4. Mœnia & ædificia publica. 5. Solemnia feſta. 6. Forum, porticùs, vias. 7. Jura & judicia. 8. Contractus & commercia. 9. Conſuetudines. 10. Suffragia. *Vide Bod. lib. 1. de Repub. p. 16.*

Pro deciſione quæſtionis diſtinguendum: 1. Inter communionem rerum corporalium & ſpiritualium. 2. Inter mandatum & temporale, & quidem liberrimum inſtitutum. 3. Inter poſſeſſionem & uſum: Philippus enim propriam habuit domum, ut conſtat ex *c. 21. v. 8. in Actis Apoſt.* 4. Inter Eccleſiam conſtituendam & jam inſtitutam. Quibus diſtinctionibus præſuppoſitis, facilè erit reſpondere ad argumenta oppoſita.

QUÆSTIO IX.

Utrùm uxorum communio ſit toleranda?

Affirmativæ aſſertores uti ſunt hodiè Anabaptiſtæ, his ſe muniunt hypotheſibus. 1. à cauſâ efficiente. Quia natura impellit nos ad uxorum communitatem. Ergo bona erit communio uxorum. Antecedens probatur exinde, quòd omnia naturalia ſint bona, uti videre eſt in brutis, quæ naturaliter communitatem excolunt. 2. ab utili: Quia ſic occurritur multis querelis, quæ oriuntur indiès ex matrimonio contracto. 3. à fine. Quia communio mulierum facit plurimùm ad amplificationem generis humani, in quem finem conjugium primitùs introductum. 4. ab effecto. Quia faciet

:t & pariet multos amicos & affines.

Verùm abſurdam & impiam eſſe hanc Platonis & A-
ıbaptiſtarum opinionem demonſtramus his funda-
.entis: 1. Quia pugnat hæc communio cum ordinatio-
e divinâ, *Gen.* 2. *v.* 24. Sint duo in carne unâ. 2. à cau-
ı naturali Filius non poteſt concipi, niſi ex uno, perit
go matrimonii communitas, ipsâ reclamante naturâ,
*Aſt.l.*3.*Inſtit.c.*21. 3. ab incommodis plurimis. Quia
ılla eſſet cura circa educationem, ſequeretur abroga-
o graduum, conſanguinitatis & familiarum; item igno-
.ntia certorum parentum, liberorum, fratrum, ſoro-
ım, item ſequeretur perpetratio maximorum ſcele-
ım, ut ſunt inceſtus & adulteria; item ſequeretur di-
ıinutio amoris erga liberos, parentes, fratres, ſorores,
ɔnjuges, quem tamen amorem ſeveriſſimè mandat A-
oſtolus *Coloſſ.* 3.

Pro ſolutione argumentorum in contrarium oppoſi-
ɔrum diſtinguimus: 1. Inter naturæ conditionem &
ffectum malitiæ. 2. Inter ordinatum & inordinatum.
. Inter brutum & rationale. Quibus obſervatis non
rit difficile reſpondere ad objecta argumenta. *Vide Ar-
iſ.c.*1.*de fam.ſect.*11.*per tot.*

QUÆSTIO X.

Utrùm polygamia adhuc in benè conſtituta Republ. tolerari debeat?

QUæſtionem hanc affirmat & propugnat inter alios
Bernhardus Ochinus *in Dialog.* his argumentis: 1.
xemplis Patrùm & Patriarcharum in Veteri Teſta-
ıento. Conſtat enim, Patres & Patriarchas uno eo-
emque tempore plures habuiſſe conjuges: Lamech
uas habuit uxores, *Geneſ.* 4. *v.* 19. Abraham præter
ıaram adjunxit ſibi Hagar, *Geneſ.* 16. *v.* 5. Jacob duas u-
.o tempore habuit ſorores loco uxorum *Geneſ.* 29.
:umque earum concubuit ancillis, *Geneſ.* 30. Similia
xempla habemus in Davide, 2. *Reg.* 3. *&* 20. *cap.* Item
ı Salomone, 1. *Reg.* 11. item in Roboam, 2. *Paralyp.* 24.
.3. Nec unquam eo nomine, ſunt reprehenſi a Deo.
ɔuorum exempla abſque dubio alii populi, utpote In-
i, Thraces, Perſæ, Syri, Siculi, Athenienſes ſunt ſecu-
ı. Nam Perſarum Reges mulieres ducebant, quotquot
place-

placebat, *Eſth.*1. *Herod.lib.* 3. Commodus Imperator habebat trecentas, *Lampr. in Comm.* Voldimerus, Moſchorum Princeps, uxores habuit quingentas, *Sigiſm. Bar. in hiſtor. Moſch.* Et novarum Inſularum Reguli, pro libidine & arbitrio, quot videretur, ducebant uxores, adeò, ut Hiſpani apud Pacram Tyrannum quendam, & Regulum anguſti agri in Hiſpaniolâ, octoginta uxores invenerint, *Martyr. Dec.*2. 2. Teſtimoniis ſacræ Scripturæ, *Deut.* 21.*v.*15. ubi præcipitur, ſi quis habeat duas uxores, alteram dilectam, alteram exoſam; ne præferat filium dilectæ filio exoſæ in jure primogenituræ. *Item Deut.*25. *v.* 5. jubetur fratres excitare ſemen fratri, neque diſtinguit lex, utrùm ſuperſtes frater uxorem habeat, nec non, ſæpè enim accidit, ut frater ille vivus fuerit maritus. *Item* 2 *Sam.*12.*verſ.*8. dicit Dominus per Prophetam Nathanem: Dedi tibi domum Dominorum tuorum, & uxores Dominorum tuorum in ſinum tuum. *Item* 1 *Tim.*3.*v.*2. Oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe unius uxoris virum. Ergo ſolis Epiſcopis interdicta eſt polygamia. 3. à ratione humanâ. Quia omnia illicita & peccata reprehenderunt Prophetæ V. T. in Patriarchis: Atqui polygamiam non reprehenderunt. Ergo 4. ab honeſto, quinque inducitur modis: 1. Quia non eſt contrà naturam, neque contrà morem. 2. Quia finis fuit & ſanctus & honeſtus. 3. Quia legibus quorundam Imperatorum fuit conceſſa & permiſſa, probavit enim hoc D. Imper. Valentinus proprio ſuo exemplo & lege. 4. Uxorem habere eſt licitum, Ergo & uxores habere licitum erit. 5. Uti non inhoneſtum caput habeat multa membra; ita inhoneſtum non erit, ſi unus maritus habeat multas ſimul uxores. 5. Ab utili probatur dupliciter: 1. Quia finis conjugii primarius, videlicet procreatio ſobolis promoveri poteſt. 2. Quia diſſolutioni matrimoniorum cavendæ quàm maximè eſt commodatum. 6. à neceſſario probatur tribus modis: 1. Quia eſt remedium ad ſterilitatem tollendam. 2. Deſertis à fugitivâ conjuge, conceduntur vota ſecunda. Atqui hîc durat prius vinculum, & ſuper additur alterum, quod nihil eſt aliud, quàm polygamia. 3. Quia Turcæ & alii infideles non rejiciuntur ob polygamiam,
quin-

inimò in primitivâ Eccleſiâ polygami admiſſi fuerunt baptiſmum.

Verùm impiam & abſurdam eſſe hanc opinionem pro- tur his fundamentis: 1. Expreſſis Scripturæ teſtimo- is, *Matth.* 19. *v.* 3. *& ſeqq.* Chriſtus revocavit matrimo- um ad primam inſtitutionem, eamque vult deinceps lere. Cùm autem inſtitutio eam excluſerit; ſequi- r per revocationem eandem excluſam eſſe. Proſyllo- mus probatur quadrupliter: 1. Ex verbis ſingula- numeri, maſculum & fœminam, uxori ſuæ, duo in rne unâ. 2. Ex Chriſti explicatione: Itemque jam n ſunt duo, ſed una caro: At ſi unus jungitur mul- , non erit una caro, ſed multæ. 3. Creavit Deus A- mo unam tantùm fœminam 4. Ex conſenſu Patrum, i in hunc locum *Matth.* 19. ſcripſerunt & unanimiter cent, polygamiam eſſe excluſam. Item ex eodem . *Matth.* 8. ubi dicitur: Moyſes ad duritiem cordis tri permiſit vobis dimittere uxores veſtras; ab initio tem ſic non fuit. *Item Matth.* 5. *v.* 3. *Marc.* 10. *v.* 11. *Luc.* . *v.* 18. ubi dicitur, quòd mœchetur, qui aliam du- , vivente uxore. *Item* 1 *Corinth.* 7. *v.* 2. *&* 27. *Roman.* 7. 2. *&* 3. 1 *Cor.* 7. *v.* 10. 39. ubi ſemper loquitur Apo- lus de uxore in ſingulari, & nunquam in plurali. 2. abſurdo effecto, ſpargit ſemina diſcordiarum & li- m inter uxores & inter liberos, refragatur naturæ manæ, & bonis moribus, pareret uxor rarius vel nquam, ſuſceptæ prolis educatio negligeretur, regi- en familiæ impediretur, eſſent enim ſcilicet multa ca- a unius corporis. 3. à Legibus & Conſtitutionibus peratorum. Sic enim *D. Imp. Dioclet. & Max. in l.* 1. *de inceſt. nupt.* Neminem, qui ſub ditione Romani no- nis ſit, binas uxores habere poſſe. *Item Theod. Ar- & Honor. in l.* 7. *C. de Iud. & in l.* 18. *C. ad leg. Iul. de lt.* infamiâ notatur; qui ſimul duas habuit uxores, m ex edicto Prætoris, *l.* 1. *in fin. l.* 13. §. 1. *ff. de his, qui infam.* Item Novellâ Caroli V. ſub pœnâ capitis poly- nia prohibetur. Ad argumenta pro contrariâ ſenten- adducta. Reſp. breviter, & quidem ad 1. Quòd non ex- plis, ſed legibus judicandum; Patriarchas in V. T. quod net, dicimus ab illis, hoc factum eſſe ſecundùm con-

ſuetu-

ſuetudinem & mores, quos de facto Lamech ſibi aſſumpſit, quem poſtmodum ſucceſſores ex conſuetudine ſecuti. Ad dictum *Deut.c.21.v.25*.Reſp.Negando aſſumptionem. Loquitur enim Moyſes de fratribus unà habitantibus,& non de iis, qui in conjugio vixerunt,*ad text.* 2.*Sam.12.v.8.* Reſp. aſſumptionem negando. Eſt enim fallacia figuræ dictionis. Dare enim in ſinum non tantùm eſt in matrimonium,ſed in poteſtatem tradere. Poſteriori ſignificatione hîc accipitur, non priori. Quòd autem priori non poſſit accipi, conſtat ex *Levit.c.18. v.* 7.15: Poſteriori autem ſignificatione uſurpari hoc loco ex conjunctis patet, ubi ita tradita domus Domini ſui, ut domus Iſraëlis atque Judæ dicitur, ut tantùm legitima poteſtas, non tyrannicus notetur abuſus. Quòd ſi tamen quis velit priorem ſignificationem hîc retinere, is poterit illam ſic explicare, ut ex duobus malis minus indultum dicamus, quaſi dicat Nathan, ſi noluiſſes contentus eſſe iis, quas habes uxoribus, potuiſſes ex toro regio eligere ſolutas, quas velles, pro ratione horum temporum, & relinquere conjugatam marito ſuo. *Tarnov in tract.de matr.l.2.c.25. Ad text* 1.*Tim*.3.*v* 2. Reſp. eſſe etiam fallaciam oppoſitorum, ſumuntur enim tanquam oppoſita, quæ gradibus tantùm differunt,ut ſi reliqui ſic vivere debent, multò magis & vos, &c. Ad 3. argumentum. Reſp. Negando. Neque enim factum Lothi filiarumq; concubantium cùm patre eſt peculiariter reprehenſum ; Neque Jacobi inceſtus : Neque Davidis injuſtum judicium, niſi ex generali lege. Plura hâc de quæſtione, qui deſideret, videat Dn. D. Hunnium *in reſol.ſuis lib.1.tract.4.q.2.Tarnov. d. l. Bezam in in tract. de polygamia.*

QUÆSTIO XI.

Utrùm Sacerdotes debeant vivere in cœlibatu.

AFfirmant hoc Pontificii; moti his argumentis :

1. Ex teſtimoniis ſacræ Scripturæ ad *Tit. cap.* 1.*v.* 8. ubi dicitur, quòd Epiſcopus debeat eſſe caſtus & continens. *Item*, 2. *Timoth*. 2. *v*.2. Unde ita concludunt: Nemo poteſt benè militare Deo, qui ſe implicaverit negotiis ſecularibus. Item ex 1. *Corinth*.7.*v*.5. ita concludunt ; Laici conjugati vacare ex conſenſu ad tempus ab

opere

ere nuptiarum jubentur, ut oratione inſtare poſſint,
ɔ Epiſcopi perpetuò à nuptiarum opere vacare de-
t. Item ex Veteri Teſtamento. *Exod* 12.*v*.11.*& cap.*
.*v*.15. Ubi continentia requiritur in iis, qui Deum
propinquant. Item *Exod.* 28.*v*.42.*&* 43. ex quo ità
lligunt: Deus præcepit, ut Aaron & filii ejus, cùm
rederentur tabernaculum, fœminalibus linteis, à re-
us uſque ad fœmora, tecti eſſent. Ergo voluit debe-
Sacerdotes N T. aut virgines eſſe, aut contracta cum
oribus fœdera diſſolviſſe. *Item* 1.*Samuel*. 21.*v*.4. A-
melech ſacerdos noluit dare Davidi panes propoſitio-
comedendos, niſi priùs intellexiſſet, eum ab uxori-
s aliquandiu ſe continuiſſe. Ergo perpetua requiri-
in Sacerdotibus continentia, qui corpus Chriſti,
od illo pane propoſitionis ſignificabatur conficiunt &
s tradunt. *Item*, 1. *Parlyp. cap*. 24. *v*. 3. *& ſeqq. &*
c.1,*v*.8. *&* 9. ex quibus locis. ſic inferunt. Si tem-
re, quo miniſtrabant Sacerdotes V. T. ab uxoribus
tinebant; omninò decet, ut Sacerdotes noſtri, qui
n per vices, ſed ſemper miniſtrant Deo, ſemper ab
oribus ſe contineant. 2. Ex teſtimoniis Concilio-
n. Quòd in omnibus Conciliis ita ſit decretum &
ervatum. 3. Ex Pontificum & Imperatorum ſcri-
s. Et quidem *ex cap*.8.*diſtinct*. 27.*& aliis, per tot.& l.*
eum item, auth.Epiſcopo, & auth. nunc autem, C. de
ſc. & Cler. 4. Ex dictis & factis Patrum Græcorum &
inorum, qui omnes quotquot fuerunt Epiſcopi à
npore Apoſtolorum continentes fuerunt. 5. Ex ra-
ne humanâ hoc modo: Quia conjugium vehementer
pedit Eccleſiaſtica munera, utpote ſacrificare, orare,
ere, prædicare, curare oves, pauperes, adminiſtrare
cramenta. 6. Ab ordine deſumptum tale eſt: quia
it diſtinctionem dignitatis clericorum & laicorum.
Verùm falſum & impium eſſe Pontificiorum dogma
et ex his fundamentis:

. Ex Scripturæ teſtimoniis, *Geneſ*.1. *v*. 22. Deus
quit matrimonium omnibus liberum, nec ulli inter-
it ordini, id probatur ex. 1.*Timoh*.4.*v*.4. Ubi notam
eticorum dicit eſſe, prohibere nuptias, *item* 1.
oth.3.*v*.2. *& ſeqq.& c*.1.*v*.6.*& ſeqq.* Sit unius uxo-
ris

ris vir. Ex quo ſequitur, quòd conjugium Sacerdotibus liberum. *Item ad Hebr.* 13 *v.*4. ubi citra exceptionem ſecurè pronunciat Apoſtolus honorabile eſſe inter omnes conjugium 1. *Cor.* 7. *v.*2. præcipit omnibus, qui donum continentiæ non habent, ut nubant. *Item*, *Matth.* 19. *verſ.*11. *Vide Mentzerum de matrim. pag.* 238. 2. Exemplo Apoſtolorum. Conſtat enim eos non ſolùm uxores habuiſſe, verùm etiam circumduxiſſe, 1.*Cor.*9.*v.* 5. 3. Ex hiſtoriâ Eccleſiaſticâ, *Socratis lib.* 1.*c.*8.*&* *Sozomeni lib.*1.*cap.*22. ubi dicunt; quòd cùm Nicænum Concilium legem ferre vellet, ne liceret clericis cum uxoribus dormire, ſurrexit Paphnutius confeſſor & contradixit, & ſynodus tota in ejus ſententiam ivit, & continentia ab uxore in arbitrio cujuſque permanſit. 4. Quia jus divinum & naturæ non poteſt tolli ullâ lege humanâ. Atqui conjugium eſt de jure divino, *Geneſ.*1. *v.* 28. & quòd ſit de jure naturæ patet ex naturali appetitu generandi. 5. Inductione 7. Canon. 1. in contrarium eſt Sextus Canon Apoſtolorum: Epiſcopus aut Presbyter uxorem propriam nequaquam obtentu religionis abjiciat. 2. Canon Concilii Gangenſis quartus: Quicunque diſcernit à Presbytero, qui uxorem habuit, quòd non opporteat eo miniſtrante de oblatione percipere, anathema ſit. 3. Canon 13. ſextæ Synodi, qui diſertè reprobat morem Romanæ Eccleſiæ, quo jubentur profiteri continentiam, qui ſacris initiantur. 4. Canon 3. Concilii quinti Carthaginenſis, in quo ſtatuitur, ut Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi ſe abſtineant ab uxoribus in propriis terminis, hoc eſt, in ordine vicis ſuæ, ut exponunt Trullani Patres, *Canon. jam citato.* 5. Canon *Alter diſt.*31. ubi Stephanus Papa dicit: In Orientali Eccleſiâ, Eccleſiaſticos viros matrimoniis copulari, nec eum morem reprehendit. 6. Canon *Auguſt. cauſâ* 35. *quæſt.* 1. *Canonum igitur*, ubi dicitur: Eccleſia, poſt Apoſtolica inſtituta, quædam conſilia perfectionis addidit, utpote de continentiâ clericorum, Ergo non erit præceptum, ſed tantum conſilium. 7. Canon S Leonis *ex Epiſt.* 85. ubi ſic legimus: Dicente enim apoſtolo, ut inter alias Chriſtianiſmi regulas, is Epiſcopus ordinetur, quem unius uxoris virum fuiſſe, aut eſſe conſtaret, tam ſacra

nper eſt habita iſta præceptio, ut jam de muliere Sa-
rdotis eligendâ, eadem intelligatur ſervanda condi-
, ne forte illa priuſquàm in matrimonium veniret,
i aliam non habuiſſet uxorem. alterius viri eſſet ex-
rta conjugium. 6. Ab effecto abſurdo: Quia prodi-
ſas libidines, & Eccleſiam ſcandalis replet. Aſſum-
o poteſt probari pluribus ſcandalis, de adulteriis &
rtationibus illud huc adferemus tantum, de quo
ſtat ex Epiſtola S. Uld rici, Epiſcopi Auguſtani, ad
olaum Papam, quæ ſe habet in hunc modum. Bea-
Gregorius Magnus Papa, 1. aliquando ſuo quodam
reto uxores ſacerdotibus ademit: deinde paulò pòſt,
i idem Gregorius juſſiſſet, ex piſcinâ ſuâ piſces ali-
t capi, piſcatores pro piſcibus ſex millia capitum
ntum ſuffocatorum repererunt: quam cædem infan-
n, cùm intelligeret S. Gregorius, ex occultis forni-
onibus vel adulteriis Sacerdotum natam eſſe conti-
revocavit decretum, & peccatum ſuum dignis pœ-
ntiæ fructibus purgavit. *Vide Tarnovium lib.1.c.*
ſeqq: tract. de matrim. item Calvin.lib.4.Inſtit.c.12.ſ.
& ſeqq. Lipſ. cent.1. Epiſt.13.
d argumenta contraria Pontificiorum reſpondeo:
d inter ſe non pugnet fungi officio Eccleſiaſtico, &
re in matrimonio. Ad argumenta igitur ex ſacris al-
, nullo modo damnatur conjugium, ſed potiùs ap-
atur & præcipitur, ut omnia ſuo loco & tempore
. Nam in ipſo matrimonio eſt puritas, caſtitas &
ificatio, uti ex 1 *Cor.7.v.14.1 Theſſ.4.v.4. Hebr.13.*
1 *Petr.* 3. 1. & 2. imò conſpicitur in matrimonio
num illud myſterium Chriſti & Eccleſiæ, *Epheſ.* 5.
. Vide *Chemn.part.3. Exam. Concil. Trident.* & ſic re-
demus ad primum textum Biblicum, *ex Tit.1.v.*
ntra nos allatum. In 2 *Tim.*1.*v.*4. non agitur de
gio, ſed de vocatione, unumquemque videlicet
re agere propria ſuæ vocationis, & abſtinere ab ali-
negotiis. In 1 *Corinth.* 7. *v.* 5. nullo modo permit-
poſtolus ſeparationem, ſed magis exigit, ut quili-
iam propriam habeat: Intermiſſionem autem ali-
operarum ſolitarum Deo non ingratam exigit,
utem in ordinariis & quotidianis, ſed in extraor-
dina-

dinariis, tempore jejunii, quo tempore ſeparatio à familiaribus & amicis fuit ſolennis, ut conſtat ex *Zach.c.* 7.*v.*3. In *cap.*12.*v.*11.*& c.*19.*v.*15. moderatio certis temporibus præcipitur. Ad locum *Exod.* 28.*v.*42. & 43. Reſp. quòd hæc ſint cæremonialia, & typica, & quod argumentum exinde ductum, nitatur falſo fine. Ad argumentum ex dicto 1 *Sam.* 21.*v.*4. Reſp. quòd ſit fallacia imparium, illâ enim ſanctitate hodie non eſt opus, quæ olim fuerat ſacra tangentibus, non enim conficitur corpus Chriſti à Sacerdotibus N. T. Idem ad argumentum, ex 1 *Par.*24.*v.*3. Reſp. Non enim eſt par ratio noſtrorum miniſtrorum verbi & Sacerdotum V. T. in ſecubando à conjugibus tempore vicis ſuæ; illi enim in templo Hieroſolymitano per vices certas fungebantur ſuo munere, quod de noſtris doceri nequit. Ad 2. ſeriem argumentorum, quod attinet, poſſumus *ex Euſeb. l.* 4. 2 *Niceph. l.* 4. *c.* 8. prolixum texere Epiſcoporum conjugatorum elenchum, adeoque turpiſſimam illam Pontificiorum coercere impudentiam, quà ſcribere & aſſerere non verentur, omnes Epiſcopos fuiſſe cœlibes, item ſic in Conciliis omnibus decretum; Et inprimis urgere exemplum Petri, *Matth.*8.*v.*14. Item Philippi, *Act.*21.*v.* 9. Item Pauli, 1 *Cor.*9.*v.*5. Item poſſemus urgere, quod in Conciliis variis de cœlibatu Sacerdotum decretum, & quærere, quomodo ſalvari debeat, *jus Canon. diſt.*59. quod quàmplurimos producit Romanos Pontifices ex Sacerdotum conjugiis natos, ut & *Volater. cum Plat. annotat.* Sed tempus monet, ut ad alia progrediamur.

QUÆSTIO XII.

Utrùm concubinatus in benè conſtitutâ Republ. tolerari debeat?

Quæſtionem hanc, cum diſtinctione juris divini & humani, affirmandam & negandam eſſe putamus. Antequam verò penitiùs quæſtionem hanc indagemus, prius, quid concubina ſit, aſſeremus. Eſt igitur concubina, mulier ſoluta, uni viro ſoluto, mediante fide, minime tamen conjugali adſectu, ſolius concubitus & incontinentiæ cauſa, eo uſq; donec alia dignior & ditior aſſumatur juncta. De quâ concubinâ, ſi quæratur, num de jure divino tolerari poſſit, negamus, & quidem

his

is fundamentis: 1. Quia jus divinum omnem concubi-
atum extra conjugium damnat, & illum pollutionem &
:ortationem nominat, *Hebr.* 13. *v.*4. Inde talem facio
'llogiſmum, Si nullum aliud remedium ſit contrà ſcor-
ıtionem, neque ullum aliud medium ad ſobolem ge-
erandam, & rem familiarem adminiſtrandam, ſequitur
ɔncubinatum eſſe illicitum: At prius conſtat *ex Geneſ.*
*v.*24. 1. *Cor.*7. *verſ.*2. *Hebr.*13. *v.*4. Ergo & poſterius.
Quia non poteſt exerceri citra ſcandalum & offenſio-
'm verè Chriſtianorum &c. De jure humàno quæſtio-
m affirmandam eſſe putamus. Et quidem, quod attinet
; Civile manifeſtior res eſſe videtur, quàm de jure Ca-
nico. Et quidem de jure Civili concubinatum tolerari
nſtat *ex l. un. Cod. de concub. & tot tit. ff eod. item c. Chriſti-*
'.34. *diſt.* Et quamvis non deſint, qui contrarium evin-
'e conantur *ex Novel.* 6. *c.* 1. §. 3. Item *Nov.* 123. *c.* 1. *in*
& c. 12. *& c.* 5. *c.* 7. *item ex Novell. Leonis* 91 Nihil tamen
ciunt, quia dictæ Novell. Juſtiniani expreſſè & in ſpe-
tantùm loquuntur de Epiſcopis & Clericis, à quibus
: in argumento non licet argumentari ad laicos. Leo-
Conſtitutionem, quod attinet, conſtat illam in Rom.
). auctoritatem juris non habere ac proinde illam pro
: non recipimus. De jure Canonico idem affirma-
s propter expreſſos textus *in c. Chriſtiano*, 5. *diſt.* 34.
an. 3. *ejuſdem diſt.* 34. *item cap. ſolet* 6. *cauſa.* 32. *quaſt.*
certis quibuſdam limitationibus, de quibus in de-
ɔtione concubinæ in principio hujus quæſtionis di-
us, omninò toleratur. Et quamvis in contrarium
;etur, *c. p. dicat aliquis*, 9. *cauſa*, 32. *quaſt.* 4. *& e-*
m quaſtionis, *c.* 4. *Item cap. concubina cauſa* 32.
!. 2. *& cauſa*, 34. *quaſt.* 4. Nihil tamen contra no-
n ſententiam faciunt, ſiquidem in omnibus illis,
n ad minimum requiſitum deficit. *Vide Hunn. in*
ıt. ſuis, in Inſtit. lib. 1. *tract.* 3. *quaſt.* 4. *&* 5.

QUÆSTIO XIII.

Utrùm lupanaria in bene conſtitutâ Republica tole-rari debeant.

ſirmativam hujus quæſtionis videtur defendere
ɔoloſan. 14. *de Repub. c.* 1. Item *Thomas* 1. 2. *q.* 101 *à* 3.
'.10. *art.* 11. *&* 22. Quorum rationes hæ ſunt: 1. ad e-
vitan-

vitandum majus ſcandalum, minus eſt permittendum. 2. Quia ſordes permittendæ ſunt ſordeſcentibus ut qui in ſordibus ſunt ſordeſcant, ne aliorum aut aliarum honeſtatem incendio libidinis violare attentent. 3. Quia magiſtratus ita poteſt permiſſionem lupanarium limitare ac reſtringere infamiæ notis, ut illi, quos timor Dei & honeſtatis amor à turpitudine revocare non valet ſaltem publicæ metus coërceat.

Verùm nullò modo lupanaria toleranda & approbanda eſſe, evincitur his fundamentis: 1. Quia Magiſtratus Politicus debet eſſe cuſtos & executor legis divinæ jam verò lex divina omninò illicitum concubitum damnat, uti ante demonſtratum. Ergo. 2. Quia lupanaria licentiam & feneſtras aperiunt ad impunè peccandum. 3. Politicus Magiſtratus curare debet, ut liberi in Republica honeſtè procreentur, educentur, & inſtituantur. 4. Quia lupanaria ſunt ſpirituum immundorum templa, Syrenum antra, item corruptelæ juventutis, cloacæ impudicitiæ, fœdarum voluptatum & libidinum ſentinæ, & denique omnium vitiorum latibula. 5. Quicquid cum lege Dei pugnat, id nullo modo eſt licitum Magiſtratui. 6. Iram & vindictam Dei graviſſimam provocant, ruinam & interitum Reipubl. teſtis eſt Sodoma & Gomorrha, & univerſale totius mundi primævi diluvium.

Ad argumenta in contrarium oppoſita, quod attinet, Reſp. ad 1. Quod quidem valeat in rebus adiaphoris, non verò in expreſſè à lege prohibitis. Ad 2. id eſſe contra officium Magiſtratus politici. Ad 3. Lupanaria non poſſe excuſari per infamiæ publicæ notas.

QUÆSTIO XIV.

Utrùm conſenſus parentum omninò ſit neceſſarius ad matrimonium liberorum?

NEgat hoc Bellarminus *de matrim. ſacramento c.* 19. his argumentis: 1. Exemplis ſcripturæ tribus, utpote Eſavi, *Geneſ.* 26. *v.* 34. qui duxit uxores duas invitis parentibus, ut conſtat ex offenſione horum: & tertiam *c.* 28. *v.* 9. contra eorundem voluntatem; & ſcriptura tamen eas vocat uxores. Item Jacob. *Gen.* 29. & 30. duxit

xit unam uxorem juxta conſilium parentum, ſed alias tres, & præſertim duas ancillas duxit parentibus omninò invitis. Item Tobias duxit uxorem in aliena regione, *Tob.*7.12. nec tamen Raphael, quia cum ipſo erat, eum admonuit, ut parentum conſenſum exſpectaret. 2. Ex auctoritate juris Canon. *c. ſufficiat, cauſa* 27.*q.*2. ex quo colligit, conſenſum parentum eſſe quidem de honeſtate, ſed non neceſſitate.

Contrà, ſententiam Bellarm. contra jus divinum & humanum eſſe, evincimus hoc modo: Et quod jus divinum attinet, certiſſimum eſt, & probatur expreſſis S. S. teſtimoniis: 1. In Decalogi præcepto quarto, jubentur filii obedire parentibus, id quod explicat Apoſtolus *ad Col.*3.*v.*20. in omnibus rebus. 2. *Deut.*7.*v.*3. *Ierem.*29. *v.*6. 1 *Corinth.*7. *v.* 38. in quibus præcipitur parentibus, ut filias ſuas elocent, item *Exod.*22.*v.*17, *Deut.*22.*v.*29. ubi patriæ poteſtati relinquitur, ratum vel irritum facere conjugium, filiæ etiam ſtupratæ. Item *Num.* 30. *v.* 3. *&* *v.* 16. Pater poteſt filiæ votum Deo factum irritum reddere. Ergo. 3. Ex ipſo modo contractus, quia Deus non amplius conjungit virum uxori immediatè, ut Adamum Evæ, ſed per parentes, quibus poteſtatem ſuper filiis dedit.

Præterea de jure civili neceſſariò requiri conſenſum parentum, patet *ex pr. Inſtit. de nupt. & l. nuptiæ, ff. de ritu nupt. & l.* 1. *&* 2. *C. de nupt. & l. conſenſus. ff. de reg. jur.* Argumenta, quæ in contrarium opponi poſſunt, non tantùm collegit JC. Hunnius *in reſol. ſuis in Inſtit.* verùm etiam ſolidiſſimè refutavit.

Neque refragatur hâc in parte jus Canonicum, uti videre *in c. aliter, & cap. noſtrates, cauſ.*30. *quæſt.*5. *& c. non omnia. Item cap. honorantur, & c. hoc ſanctum cauſa, quæſt.* 2. quibus omnibus manifeſtè probatur, ſine legitimo parentum conſenſu matrimonium non conſtare. Ad cap. ſufficiat reſponderi poteſt, quod eandem probet ſententiam, in verbis, ſecundùm leges & conſenſum, intelligit enim ibi Pontifex leges humanas, id eſt, jus civile. Reſpondemus igitur Bellarmino, quod non ſit exemplis, ſed legibus judicandum. Multa enim tunc temporis toleravit Deus, quæ nunc vetuit.

Quæst. XV. *Utrùm pater diſſenſûs ſui teneatur reddere rationem?*

QUamvis patria poteſtas non in atrocitate, ſed in pietate conſiſtere debeat, *l divus, ff. ad l. Pomp.* interim tamen ſeveritas & ruſticitas nonnullorum parentum tanta eſt, ut recuſent liberos ob privatum commodum in matrimonium collocare. Hinc quæritur, utrùm de jure teneatur reddere rationem ſui diſſenſus, an verò ſatis ſit, ſi rogatus de conſenſu, eâ ratione detrectet conſenſum, quod nolit. Erneſtus Cothman. *in ſuis conſiliis, vol. in reſp. 1. qu. 3. p. 19.* Reſp. Quod parens eo caſu, quo ab initio contractûs, de conſenſu interrogatus, teneatur reddere rationem ſui diſſenſûs, & non ſit cum ſuâ ineptâ reſponſione audiendus, quòd eâ ratione detrectare cupiat, quia nolit, ſed omninò deridendus & compellendus ad rationem veram & ſufficientem reddendam. Quòd ſi verò non ſtatim ab initio de conſenſu ſit rogatus, ſed clàm contractum ſit matrimonium, tunc negari non poteſt, quin pater juſtiſſimam diſſentiendi cauſam habeat. Alia enim eſt ratio, ſi pater dicat, conſentire nolo, quia me inſcio & clàm nuptias contraxiſti, reverentiam illam jure naturæ, divino & humano mihi debitam violaſti, & tranſgreſſus es, & aliud, ſi dicat, nolo, quia nolo. Idem ſentit *Luth. in comm. c. 24. Gen. verſ. proinde damnandi, Beza in tr. de repud. Ioh. VVigand. in lib. de conjug.* Plures diſſentiendi cauſas qui aveat, videat. *Cothman d. l. Melch. Kling. in tit. de nupt. §. de licitis nuptiis, num.* 8. *&* 9.

Quæst. XVI. *Utrùm ſponſalia de futuro aliquam inducant obligationem?*

ANtequam aliquid certi reſponderi poteſt, prius ſubjectum quæſtionis ab æquivocationis vinculo liberandum. Quadrupliciter enim accipitur. Aliis enim ſponſalia de futuro ſunt ſponſalia conditionalia. Aliis ſunt deſponſationes Impuberum. Aliis ſunt tractatus, ſive tractationes ad actum futurum ſponſaliorum. Aliis ſunt cavillationes verborum, qui conſenſum de futuro hîc intelligunt per verba futuri temporis, quibus exprimitur. Ideoque pro diverſitate ſubjecti diverſa eſt ferenda deciſio. Conditionalia obligant tantiſper, dum

dum incertum manet, an appoſita conditio poſſit impleri. Deſponſationes verò impuberum inefficaces ſunt, niſi liberi ad pubertatis annos progreſſi, easdem ratas habuerint. Si in tractationibus nihil eſt certi concluſum & conventum, obligatio nulla exiſtit, & per conſequens nulla exactio. Denique de conſenſu præſenti & futuro, tutiùs eſt petere judicium ex re ipsâ, quàm ex ſubtili verborum differentiâ, quæ in noſtrâ vernacula linguâ non poteſt obſervari, ut rectè Lutherus monet *in lib.* von Eheſachen/ *vide Mentzerum de matrim. pag.* 129.

Ζητήματα παρέργως adjecta.

1. Philoſophiæ cauſam eſſe Deum aſſerimus, cùm ſit bona, & omne bonum à Deo Jacob. 1. Minorem probo, quia intellectum ab ignorantiâ, voluntatem à pravis deſideriis liberat, atque ſic quodammodò animum noſtrum ad priſtinam ſanitatem reducit. 2. Quia omnis ſapientia vera eſt à Deo, Philoſophia verò tale quid eſt, cùm res humanas & divinas tradat, cauſasque quibus illæ continentur.

2. Philoſophicæ diſciplinæ ante ſuperiores ſunt addiſcendæ quia hæ (ſi ſuis ſe finibus contineant, & ſobriè uſurpentur) veluti ancillulæ quædam ſunt, quæ nos in iſtarum cognitionem & ſcientiam deducunt, quibus neglectis nulla traditio, nulla ſcientia firma eſt, *Lipſius* 4. *Pol. c.* 2.

3. Philoſophiæ ſubjectum primarium eſt mens, non verò liber, nam ex illâ in literas redacta eſt. 2. Si Philoſophia eſſe ſuum haberet in libris, ſequeretur, quòd ſublatis omnibus libris Philoſophia non amplius maneret, in quocunque enim accidens habet ſuum eſſe, eo ſublato etiam tollitur. Atqui poſterius eſt abſurdum, ergo & prius.

4. Logicam partem eſſe Philoſophiæ negamus, cùm ſit inſtrumentum Philoſophiæ, teſtante Zabarell. *de natura Logica lib.* 1. *cap.* 2. Jam verò nullum inſtrumentum poteſt eſſe pars ejus, cujus eſt inſtrumentum, Ergo. 2. Quia non immediatè intellectum perficit, ut omnes Philoſophiæ partes, ſed tantùm modum indagandi cauſas docet.

5. De Machiavello ſtatuendum, oſorem fuiſſe & religio-

ligionis, & juris, & æquitatis. Non enim poterat dari conſilium peſtilentiùs, quàm quod dedit Principi, dum ſuadet ut ſpreto alieno conſilio ſuæ ipſius prudentiæ innitatur? Pietatem & religionem, quam etiamſi non habeat, attamen præ ſe ferat? Doctores Chriſtianæ religionis nihil faciat? Moyſis auctoritatem & leges, vi & armis, non fide ac Deo nixas fuiſſe credat? fortunæ & caſui felicitatem, non virtuti vel religioni veræ tribuat. Et quid, quæſo, poterat effari pernitioſiùs quàm belli juſtititiam in eâ quam quiſque ſibi putat eſſe neceſſitatem ſtatuere, & hâc occaſione juſtè inflammâſſe orbem univerſum Nerones, cum tamen belli juſtæ cauſæ tantummodo ſint, defenſio patriæ, pacis, religionis, & aliorum bonorum maximi momenti.

. 6. Nihil proinde magis venenatum, quàm, cum ait, Principi, ut omnem penitùs pacis ſpem ac deſiderium præcidat, inſignibus injuriis violandos eſſe adverſarios. In provinciis ſubactis Colonias ſic eſſe collocandas, ut veteres ablegentur incolæ: quibus autem mutatio gravis eſt, omnes eſſe ſubvertendos, & familias funditùs tollendas: Pravis moribus eſſe implendam civitatem vel provinciam, quam ſine bello velit ulciſci. Stultum eſſe, ſi quis putet, veterum injuriarum oblivionem induci novis benefactis. Principi tyrannum aliquem inſignem imitandum eſſe, famamque crudelitatis contemnendam, modo in officio ſubditos ſuos contineat, expedire, ut metuatur plus, quam ametur: amicitiæ haud fidendum. Si quem plectere velit, ſpecioſum aliquid eſſe prætexendum. Leonis & vulpis induendum ingenium. Immanitatem uno impetu, ſenſim verò beneficentiam eſſe exercendam. Factiones eſſe alendas inter ſubditos, tollendos autem de medio boni publici amantes, & quæ ſunt plura alia, quæ blaſphemans ex damnatâ ſuâ evomuit animâ & ſic inſipienti mundo obtruſit, ut hoc veneno epoto, multi Politici ſtatuerint, optimâ ratione ſic adminiſtrari Rempublicam. Quamobrem Machiavelli opinionem, ut impiam & blaſphemam è Reipublicæ finibus ejiciendam, & radicitùs extirpandam eſſe, ne pars ſincera trahatur, concludimus.

APOTELESMA.

In quo turpis & pernitioſa Machiavelli opinio refutatur, quem affirmare non puduit, Principi utilitatis ſuæ cauſâ licere promiſſa, vel fidem datam fallere & revocare.

INter alias virtutes, quibus Machiavellus vult Principem ornatum, vehementer ille laudat, illam prudentiam, quam vulgo perfidiam & perjurium nominamus, quo videlicet Princeps omnia pacta & promiſſa ad ſuam tantùm interpretatur utilitatem; monens, licere Principi, ſine ullo ſcrupulo, vel conſcientiæ aut honeſtatis morſu & reſpectu, illo caſu, ſi egregia amplificandi & confirmandi Imperii ſeſe offerat occaſio, fidem datam fallere, ac jusjurandum violare. Quâ opinione nos nihil, non dicemus Principe, ſed quovis homine, indignius eſſe judicamus, adeò, ut qui vel cogitare tale quid auſit, meritò eum pudere atque erubeſcere oporteat: tantum abeſt, ut hæc præcepta Principum animis inſtillanda atq; inculcanda putemus, utpote, quorum præcipuum munus eſt, juſtitiam incorruptè omnibus adminiſtrare. Hujuſmodi ergo ſuaſoribus non facilè aures præbebunt, niſi ii, quorum animus & corruptus, & malitiâ obcæcatus eſt, ut quid de ipſis poſteritas ſenſura ſit, non multum laborent. Illud enim negari non poteſt, firmiſſimum principatûs fundamentum eſſe bonam ac honeſtam, de Principis alicujus virtutibus, tam ſubditorum, quàm exterorum, opinionem ac judicium ut videlicet benè de eo boni omnes ſentiant, & benè de eo loquantur. Quid verò de Principis illius reputatione & famâ dicemus, qui omnium ſermonibus tanquam perfidus ac perjurus differtur? Refert Machiavellus, id nonnunquam neceſſarium, cùm occaſio ſemel amiſſa non facile revertatur. Audio Machiavelle, quem tuo errori fucum facis. De occaſione, quod dicis, verum eſſe non nego. Sed, an inde concludes, licere principi utilitatis ſuæ cauſâ fidem datam fallere? Equidem ſic omnia & divina, & humana jura pervertis. Hæc enim ſententia locum, ſi obtineret, mox ferro & igne omnia vaſtari, adeoque cœlum terræ miſceri videbimus. Eſto; ſit aliquando utile, fidem datam fallere, An propterea fallemus? Sic enim licebit & templa diri-

diripere, altaria expilare, opprimere innocentes, fures, ſicarios & peſſimorum hominum ſentinam fovere. Neque ſcelerum ullum eſt, quod non ſpeciem utilitatis habeat. A page cum tuâ opinione, ô Principum peſtis! Equidem exiſtimamus, fidem ſervare divinum quid eſſe, ac longè meliùs, quàm eandem datam fallere, etiamſi certiſſima utilitatis ſpes effulgeat. Annon, qui fidem privato datam violant, in omnium ſuſpiciones & odia incurrunt? Annon vulgo execrationi ſunt, ipſique iiſdem petuntur artibus? Annon & aliam pœnam ſecum apportat perfidia, videlicet illam, quòd tum etiam, quando verum dicit, remque ſeriò agit, neminem inveniat, qui credere ipſi aut fidere velit. Porrò, quam triſtes ſoleant eſſe, hanc Machiavelli doctrinam amplectentium exitus; infinitis exemplis demonſtrari poſſet. Unum tantum hoc loco ſufficiat. Notum eſt enim Borgiæ famoſi illius Valentini Ducis exemplum. Is cum abjecto omni religionis, honeſtatis, fidei & æquitatis reſpectu, totum ſe libidinibus dediſſet, & perjurio, perfidiâ proditionibus aliiſque ſceleribus divina & humana jura polluiſſet, ſuo malo expertus eſt, quàm parùm firma ſint regna, quæ fraudibus ac perfidiâ nituntur. Paulò enim pòſt à ſuis ſubditis eſt deſertus, amicis juxtà ac inimicis exoſus, è tam alto dignitatis culmine ad ima detruſus, vitam tandem in ſummâ miſeriâ finivit, nec quicquam poſteris ſuis reliquit: præter infelicem ſcelerum ſuorum memoriam. Neque eſt, quod dicas; Turcas his artibus frequenter uſos eſſe, cum magnâ ipſorum utilitate. Nam ſi rectâ ratione putare rem velimus, omninò dicendum, non fraudi & perfidiæ hoc per ſe adſcribendum, verùm potiùs ignaviæ & diſcordiæ Chriſtianorum. Perjurium enim & Deus & homines rectæ rationis, ſemper oderunt, nullam proinde proſperitatem perjurio, ſed juſtæ Dei indignationi & ſocordiæ hominum adſcribendam eſſe concludimus.

DISPUTATIO III.
DE DOMINO ET SERVO, ET ARTE χρηματιστικῇ.

Reſp. JOHANNE WORMSERO, Gieſſenſi.

ΠΡΟΟΙ'ΜΙΟΝ.

AD conſtituendam familiam; duas neceſſariò requiri ſocietates, præcedenti diſputatione dictum eſt; Primariâ igitur, quæ eſt inter maritum & uxorem, expeditâ; Secundariam quæ eſt inter dominum & ſervum, hâc diſputatione adjiciemus. Idque ut à nobis fiat certâ methodo & ordine. Primò ad pleniorem cognitionem & intellectum ſervitutis, præmittemus quædam de libertate. Secundò *varias diſtinctiones* ſervitutis *adferemus,* Tertiò *qualem habuerint Romani* poteſtatem *in ſervos detegemus.* Quartò, *de novo quodam & innominato ſervorum genere, vulgò dictis,* Leibeygene/ *quædam adjiciemus.*

THESIS I.

CUm privatio per habitum meliùs cognoſcatur, ideoque meritò jus ſervitutis à jure libertatis auſpicamur. Sunt autem *libertas & Servitus* non res privatæ, ſed publicæ, quæ ad publicam utilitatem & ſtatum perſonarum pertinent, teſte JCto Marciano *l. ſi quis rogatus.* 53 *in pr. ff. de fideic. lib.* Ideoque meritò de iis in Politicis agimus.

2. Vocabulum *libertatis*, tam Theologi, quàm Philoſophi in Metaphyſicis & Ethicis, nec non JCti, variè accipiunt, & proinde diverſis definitionibus circumſcribunt, quas ne hùc præter neceſſitatem ingeram, quandam diſtinctionem libertatis præmittam.

3. *Soncin. 9. Metaph. q. 9.* duplicem facit *libertatem*: Unam *coactionis*; alteram *contradictionis*, quibus nos tertiam addimus ſpeciem, quæ dicitur *Politica*.

4. Libertas à *coactione* dicitur, *Soncino d. l.* illa quæ rem eximit ab omni poteſtate ſuperiore; Atque ſic competit, *Deo Ter. Opt. Max. abſolutè & primò*; *Hominibus verò*

verò Secundùm quid, quia, ut alii aliis quodam reſpectu ſubjiciantur, omnes tamen obſequium debent Deo, à quo voluntatis & actûs noſtri libertas omnis dependent.

5. *Contradictionis* libertas nihil eſt aliud, quàm ipſa voluntas, ſeu naturalis facultas, quæ tendit ad utrumque oppoſitum, & poteſt agere, vel non agere, prout viſum fuerit, aut ipſa ſeſe applicaverit, *Ariſt.* 8. *Phyſ. text.* 8. *&* 9. *Metaphyſ. text.* 10. *Soncin.* 9. *Metaphyſ. quæſt.* 9. *Soar. diſput. Metaphyſ.* 19. Et hæc eſt, quæ à Stoicis definita eſt. *Quod ſit facultas vivendi, prout quis maxime velit*, & proinde nullo modo cogi, nec prohiberi, nec vim pati poteſt, cujus appetitiones non impediuntur, deſideria non fruſtrantur, averſationes non ſunt irritæ.

6. Eſt igitur hæc *contradictionis libertas tantùm voluntatis*, & non cadit, niſi in motum voluntatis primum, ſive in actum elicitum, atque proinde diſtincta ab illâ, quæ non principium actus ſed ipſum actum imperatum ſive ſecundum conſiderat, & in ſpecie *libertas Politica* nominatur. Actus enim imperatus, ſive quatenus in objectum extra ſe fertur, quia & tolli & impediri poteſt ab extraneo quodam; ſequitur & ipſam libertatem hac ratione, actu videlicet potentiæ impedito, tolli poſſe; & quia hoc loco nobis ſermo de tali libertate, quæ habet oppoſitam ſervitutem; ſequitur hîc tantùm agendum eſſe de *libertate Politicâ*, *quæ non ex facultate agendi, ſed ex impedimento*, quod inter facultatem, & actum interjicitur, prohibetque quò minus tantum poſſit voluntas, quantum cupit, æſtimanda. Quotieſcunque enim membra noſtri corporis aliud exequi coguntur, quàm imperavit voluntas noſtra, toties libertati noſtræ aliquid detrahitur.

7. Non tamen propterea libertas noſtra æſtimari debet ex impedimento quocunque operationis & limitatione licentiæ, nullus enim in rerum naturâ liber hâc ratione eſſet; omnes enim cogimur ſubjecti eſſe & majeſtati, & legibus, quæ quamvis non ſinunt nos vivere, ut volumus, non tamen inducunt animo noſtro ſervitutem, aut quicquam derogant libertati; quia conveni-

unt

unt & congruunt inclinationi voluntatis noſtræ, & ita imperant, prout voluntas noſtra naturaliter appetere debet, reſtringunt igitur præcepta & leges voluntatem noſtram, & ad mores, naturæ & rationi conformes limitant.

8. Hominis proinde libertas non conſiſtit in eo, ut malè agat, ſed ut liberè perſequatur bonum, & in eo imitetur perfectionem *Dei Ter Opt. Max*, & ſanctorum angelorum, qui etiam pertinaci propoſito vergunt in id, quòd abſolutè bonum, non tamen inde libertatis jacturam patiuntur magis, ac ipſe Deus, quem nefas eſt quicquam cogitare ab optimo.

9. Cùm ergo voluntas noſtra non proſiliat ad executionem, niſi prius ab extraneo quodam objecto moveatur & invitetur; Idcircò leges & præcepta, tanquam objectum adſunt, quo voluntas noſtra inclinatur ad id unicum, quod tendit ad ſui perfectionem, & quò aliàs à naturâ ſuâ ferebatur.

10. Hinc ſequitur, ſervitutem non eſſe, ſi quiſpiam convenienter vivit Reip. Proinde *Cic. pro Cluent.* egregiè: *Legum miniſtri Magiſtratus, legum interpretes, judices, legum deniq; idcirco omnes ſervi ſumus ut liberi eſſe poſſimus.* Item *Plin. ad Trajan. juſta legi ſancta & honeſta, ut & optimo ſervire Principi, regnare eſt.* Item *Boet. l. 1. conſol. Proſ. 6. Regis agi frænis, atque obtemperare juſtitiæ, ſumma libertas eſt in monarchiâ.* Item *Seneca lib. 2. de benef. c. 20. optimus civitatis ſtatus, ſub Rege juſto.* Item *Claud. lib. 3. laud. ſtill.*

Fallitur egregiè, quiſquis ſub Principe credit
Servitium: nuſquam libertas gratior extat
Quàm ſub rege pio, &c.

11. Rectè ergo à JCtis definitur libertas: *Quod ſit naturalis facultas ejus, quod cuique facere libet, niſi quod vi aut jure prohibetur, l. libertas ff. de ſtatu hom. & §. 1. inſtit de jur. perſon.*

12. Patet inde, jus non opponi libertati, ſed cum libertate ſtare poſſe, homini quippe id tantùm facere ex rectâ ratione libet, quòd magiſtratus & leges requirunt. Eſt proinde libertas nihil aliud, quàm vivere ſub legibus. Nam ſi libertas eſſet talis facultas, quod cuique ex cor-

corruptâ naturâ placet, abſque ullo impedimento licentiæ, non tantùm Reſpublica nulla conſtare poſſet, verùm ne vita quidem hominum à belluinâ abeſſet, quæ, quò magis alligata materiæ eſt, eò magis determinatur tantùm ad id, quod eſt proprium rerum materialium. Non ergo facultas agendi quodlibet, ſufficit ad libertatem conſtituendam. Nam eâdem ratione & brutis libertatem adjudicare deberemus, quæ ſuo impetu procurrunt ad præſepia, per prata vagantur. Sic volucres, quà volunt, æthera tranant.

13. Proinde neque vis, de quâ JCtus Florentinus *in d.l.libertas,ff. de ſtat. hom.* loquitur, in totum libertatem tollit, *l. quia à latronibus, in pr. ff. qui teſt.fac.poſſ.* Nam quos hoc loco ſervos indigitamus, non habent libertatem circumſcriptam,& rebus certis alligatam; ſed prorſùs & omninò ademptam. Et quamvis libertas ſit facultas naturalis; interim tamen jus eidem eſt additum à jure gentium, *l. 4. in fin. de juſt. & jur.* Hinc non poteſt vis injuſta libertatem tollere, niſi de facto, *l. qui à latronibus, ff.qui teſt.fac.poſſ.* Et aliud longè eſt,eſſe in ſervitute & eſſe ſervum.

14. Servum definit Ariſtot. quòd ſit κτῆμα καὶ ὄργανον τοῦ δεσπότου ἔμψυχον, λογικόν, πρακτικόν· τῇ φύσει μὲν κτητὸν, ἀλλὰ χωριστόν· Bonum & inſtrumentum domini ſui animatum, ratione præditum, aptum ad aliquid agendum, naturâ quidem in ejus poteſtate exiſtens, ſed tamen ab eodem ſeparatum, *Ariſt. 1. Pol. 4.*

15. In qua definitione Ariſtoteles ſervum appellat; 1. *Bonum à ſuo domino poſſeſſum.* Servi enim non ſunt ſui juris, ſed ſecundùm omnia & in univerſum ſubjiciuntur domino ſuo, nec tantùm ſunt ſervi domini,ſed toti ſunt ipſius, quia poſſeſſioni & familiæ aſcribuntur ut partes: partes enim non referuntur ad totum ſecundùm quid, ſed in illo ſecundùm totam ſui ſubſtantiam includuntur, & quemadmodum cætera ſive animata, ſive inanimata, univerſim domino ſubjiciuntur, ita etiam ſervi inter poſſeſſiones; quæ ſunt in poteſtate poſſidentis, numerantur. Et hinc præter relationem æqualem, quæ eſt inter dominum & ſervum, inæqualiter ſeſe habent. Dominus quidem ſervi dominus eſt, cætera ſuus; Ser-

vus non tantùm reſpectivè ſubjicitur domino, ſed vitam & quicquid denique habet & poſſidet, id domino debet, 1. *Polit.* 3.

16. *Inſtrumentum dicitur*, quòd in rebus domeſticis, operâ & miniſterio ſervi paterfamiliâs tanquam inſtrumento ad negotia domeſtica expedienda utatur.

17. *Animatum eſt inſtrumentum*, quo diſtinguitur ab inſtrumentis inanimatis, uti ſunt aratrum, ligo, & quibus in laboribus & operibus perficiendis uti conſuevimus.

18. *Practicum eſt*, quo à miniſtris opificum, quorum miniſterio in operibus efficiendis uti ſolent; ſeparatur, cùm ſervus uſui vitæ quotidianæ in adminiſtrandâ re familiari inſerviat.

19. Differt ergo in duobus ab artifice: 1. Quòd in artifice ſolùm requiratur peritia ejus artis, quam exercet, quibuſcunque etiam ſit prædítus moribus: In ſervo autem ad miniſteria rectè expedienda, amor etiam erga dominum, fidelitas atque induſtria in expediendis negotiis ſui domini & vitæ probitas. 2. Quòd ſervus ſit pars familiæ: Artifex verò etiam ignotus eſſe poteſt.

20. Eſt propterea ſervus *inſtrumentum rationale:* quòd æquè, uti dominus, ratione præditus eſt: hinc mandata domini intelligere, in memoriâ retinere, & rectè expedire valet.

21. Inſtrumentum eſt tale, quod in domini poteſtate; Hinc olim ſervi emptioni, venditioni, & commutationi,&c. ſubjacebant.

22. *Separabile* dicitur inſtrumentum ad differentiam membrorum corporis, & reliquorum inſtrumentorum, quæ reſecta à ſuo corpore, aut remota ab opifice, à quo regebantur & movebantur, nihil ampliùs per ſe poſſunt agere aut efficere: cùm tamen ſervus mandato domini accepto, etiam abſente & remoto negotia ſibi commiſſa expedire poſſit.

23. Jure naturali dicitur eſſe in poteſtate domini, quo à ſervis, qui jure civili tales ſunt, diſtinguitur.

24. Sunt enim *ſervi duplices*: *Alii naturâ* qui jure naturæ ſervi dicuntur: *Alii verò lege*, qui vel conſti-

turione juriſgentium, vel jure civili, ſervi dicuntur.

25. Experientiâ teſte, natura duas hominum claſſes inſtituit, quæ ubique quo etiam te vertas, reperiuntur: Alios enim inſtruxit natura magnis animis & providâ ſolertiâ: Alios abjecit uſque ad ignominiam brutorum ſolius potentiæ, & laborum gloriâ ſuperbos. Id quod innuere voluit *Plato* 3. *d. l.* quando imperantium animis ait admixtum fuiſſe, in primâ generatione aurum, unde honoratiſſimi facti fuerint. Illis autem, *inquit*, quos ad auxiliandum fieri voluit, argentum indidit, ferrum denique & æs agricolis, cæteriſque opificibus.

Fertur quippe Prometheus addere Principi
Limo coactus particulam undique
Deſectam. Horat. lib. 1. Od. 16.

26. Quia verò tùm demum officia & dignitates juſtè diſtribuuntur, quando quiſque obtinuit, quod conditioni & naturæ ſuæ congruit, *Eth. cap.* 3. Et conſtat naſci quoſdam, uſque adeò impotentis animi, ut nec ſuis commodis proſpicere, nec in longitudinem conſulere poſſint, propterea indignos illos eſſe, quinimò impares libertati ferendæ, & tales, ut non niſi ægerrimè extra ſervitutem vivere queant, quis non animadvertit?

27. Eſt proinde ſervitus alia naturalis, quæ cum naturâ & conditione alicujus per omnia quadrat; & ſicuti piſcis contra naturam detinetur in aëre, in quo etiam perire neceſſe habet; ita, qui extra ſervitutem ſe & ſuam familiam ſuſtentare non poſſunt, propter rationis & judicii defectum, à libertate non minus abſtinere prohibentur, quàm piſcis ab aëre, avis ab aquâ. Unde rectè Busbequius *Epiſt.* 3. Conferens Turcas, qui ſervitutes retinent, cum noſtris, qui eas aboleverunt, ita ſcribit: *Neſcio, an optimè rebus noſtris conſuluerit, qui ſervitutem primus ſuſtulit: Si enim juſta & clemens, & qualem Romanæ leges praſcribunt ſervitus maneret, non tàm crucibus, patibulis opus eſſet ad coercendos eos, quibus præter libertatem nihil eſt: niſi egeſtas, quæ illos ad patrandum ſcelus impellit.*

28. Hinc, cum tempore *Conſtantini Magni*, ſub initium reviviſcentis Chriſtianiſmi, *Pontifices* de manumit-

ten-

tendis ſervis invicem certarent, & amore religionis ſervos manumittendos ſtatuerent, tanta ſtatim oborta fuit mendicorum copia, ut non longè pòſt, rogatione Pontificum Xenodochia, Noſocomia, & id genus alia hoſpitia, coacti fuerint Imperatores ædificare, quò illi, qui ex propriâ prudentia, & ingenii induſtriâ, ſe nutrire neſciebant, nutrirentur.

29. Hinc non longè pòſt Valens Imperator edicto vetuit, ne quiſquam ſine labore oſtiatim ſtipem quæreret, ſed in ſervitutem viciſſim retraheretur, *Bodin.1.de Repub.cap.5.* Et tantum de ſervis jure naturæ, à ſerviendo dictis.

30. Porrò *lege fiunt ſervi dupliciter, Iure gentium & Iure civili. Iure gentium iterum dupliciter, captivitate & nativitate.*

31. *Captivitate*, quia jus belli apud omnes gentes receptum eſſe conſtat. 1. *Polit.4. Ut videlicet captâ urbe, quæcunque in ea ſunt tàm corpora, quàm pecuniâ in poteſtatem victoris concedant.* Hinc ſequitur, quamprimùm civis aliquis in præſidia hoſtium deductus eſt, jus omne & civitatem & libertatem amitti, *l.5.§.1.& tot.tit.ff.de cap.& poſtlim.reverſ.& l.1.ff.de acquir.rer.domin.& §.item ea, Inſtit.de rer.diviſ.* Hoc ergo ſummum jus, ne in ſummam degeneraret injuriam, pietas ſenſim etiam apud Barbaras gentes mitigavit, ut qui jure ſtricto occidi potuiſſent, aſſervarentur, & in ſervitutem perpetuam damnarentur. Qui igitur à rigore ſummi juris ſic præſervabantur, apud Latinos exinde nomen traxerunt, & ab aſſervando ſervi dicti ſunt. Alio nomine etiam vocantur *mancipia, l.4.ff.de ſtat. hom.* quod ab hoſtibus manu capiantur.

32. Et quî non eſſent optimo jure in ſervitute ſuorum victorum? Cum enim illos liceat impunè occidere, cur non liceret id victoribus, quòd minus, videlicet in ſervitutem redigere? Eſt enim mors omnium terribiliſſimum, & omnem ſpem aufert, 3. *Ethic.6.* Servis verò ea prærogativa manet, quâ poſſint à ſervitute ad libertatem pervenire, nullo verò modo à morte ad vitam, propterea, quod à privatione ad habitum non detur regreſſus.

33. De-

33. Definitur hæc ſervitus: *Quod ſit conſtitutio juriſgentium, quâ quis dominio alieno contrà naturam ſubjicitur, l.4.& 5.ff.de juſt.& jur l.4. & 5. ff. de ſtat. hom. §. ſervitus autem inſtit. de jur. perſ.*

34. *Nativitate*, quia jure naturali partus ſequitur conditionem parentum; & quia jure gentium ſervi ex captivitate fiunt, ſequitur, eodem jure ſervi ſint, qui ex ancillis per captivitatem factis naſcuntur, JCtus Marcianus, *l. 5. de ſtat. hom. & §. ſervi autem inſtit. de jur. perſ.*

35. *Iuri civili* triplici ratione ſervi fiunt: *venditione, ſententiâ & revocatione ob ingratitudinem. Donel. lib. 2. de jur. civ. c. 1.*

36. *Emptione* dupliciter aliquis fit ſervus *uno modo*. Cùm liber homo, major viginti annis ad pretium participandum ſeſe venundari paſſus eſt, *§. ſervi autem, inſt. de jure perſ.* Conſtat enim libertatem eſſe rem publicam *ex l. ſi quis rogatus, ff. de fideicom. lib.* quam, ut nemini licet reſpuere, ſi offeratur, *l. ult §. ſi verò v. licet enim, Cod. de teſt. man.* ita neque prodigere & ſibi nocere. Hinc puniuntur illi, qui ſibi injurias manus inferunt: Hinc puniri voluit Adrianus Imperator, qui ſe ſiverint caſtrari vel caſtrandos ſe dederint, *l. 4. §. ult. ff. ad l. Cornel. de Sicar.* Pœna ergo hæc abjectis animis impoſita, quod pretio libertatem, quæ alias inæſtimabilis. *l. libertas, ff. de reg. jur.* vendiderint; Eſtque hoc omninò ſacris literis conſonum. Nam ſicuti ſacræ literæ ipſectantur Eſavi temeritatem, *Geneſ. 25.* quòd unius offæ pretio primogenia vendiderit. Ita etiam leges temeritatem inhiantium turpi lucro, ulciſci voluerunt.

37. *Altero modo* ſervus venditione fit, ſi quis captum ex hoſtibus redimat. Redemptus enim ſtatim fit redimentis, *l. in bello, § ſi quis ſervum, ff. de capt. & poſtlim. reverſ.*

38. Quibus loco ſupplicii ſervitus imponitur, ſervi pœnæ vocantur, & *ſententiâ dictâ ſtatim ſervi fiunt.* Facinora autem, quæ ſervitute punita fuerunt, plurima enarrantur: utpote, qui ſuppetias ferunt, arma miniſtrant hoſtibus, pro hoſtibus habentur. *l. liberi, C. de inoff. teſt. & c. ita quorundam, & c. ad liberandum, ext. de Iud. & Sa-*

Saracenis, *Liv.lib.* 38. Ideoque eâdem tractantur ertica, quâ hoſtes imò eò duriùs, quo majori cum perdiâ peccant.

39. Servitute item punita eſt mulier ingenua, quæ ontra Edictum nupſit ſervo; *l.* 3.*C. de mulieribus, qua ſervis junxer.* Quod SCtum poſtmodum ſublatum eſt Juſtiniano Imp. *in l.* 1.*C. de SCto Claud.* & *§. in fin. inſt. e ſucceſſ. ſubl.*

40. Item ſervitute punita eſt jure civili magnitudo ebitorum, & ceſſio bonorum, *l.* 12. *tab. Gell.lib.*20. 1. Ante jus 12.tab. debitoris corpus ſecabatur in pares, & inter creditores dividebatur, teſte Quintiliano *ib.* 3.*c.*8. Quam efferatam immanitatem non tantùm epudiavit mos publicus, & multi ex patribus repudiâunt, *Tertull. in apol. c.*4. *Ambroſ. de Tob. c.*8. & 10. Hodiè propter perfidiam, fraudem & alia ſcelera, quibus plerumque obærati involvuntur, in carcerem compingi ſolent *Menoch. de arbit. jud. quæſt. Gail. l.* 1. *obſ.* 26. Sic in Hiſpaniâ, Galliâ & Angliâ omnes ferè turres portarum ſartas reperimus miſeris obæratis, qui illic ſtipem mendicant.

41. Et quia unuſquiſque naturaliter obligatus ad ἀντίδωρα, propter ingratitudinem libertas iterum revocatur ad ſervitutem, *l.* 2. 3. & 4. *C. de libert.* & *eor. lib. l.* 30. *ff. qui & à quib. manu. l. ult. C. de oper. lib.*

42. *Poteſtas dominica* eſt jus, quod dominus habet in ſervum. Et eſt omni ſuo affectu plane eadem, cum eo dominio, quod dominus habet in aliis ſuis rebus. Hinc ſervi toti ſunt ſui domini, & pars familiæ, proinde pro nullis habebantur, & vivis hominibus non annumerabantur, nihil habebant in patrimonio, ſed omnia acquirebant ſuo domino *tot. tit. inſtit. per quas perſ. nob. acq.* Deinde vita etiam eorum in manu domini fuit, ita ut à domino pro libidine & ſine cauſâ occidi poſſent, *l. quid ergo, in fin. ff. de legat.* 1. & *l. ſi ſervum, ff. de verbis oblig.* Quâ de re vide Bodin. *de republ. lib.* 1 *c.* 1. Germaniam verò ſervos veros nunquam habuiſſe, *teſtis eſt Corn. Tacit. in hiſt. de morib. Germ.*

43. Sed ab anno Chriſti 781. ſervitus magis magiſque minui cœpit, ita ut anno Chriſti 1200, in univerſo ſe-

ſo ferè terrarum orbe, ſervi ampliùs non fuerint, ut plenius ex hiſtoriis probat Bodin. 1. *de republ. c.* 6.

44. Superſunt tamen in nonnullis terris, qui inopiâ & amplitudine divitum familiarum, ad ſervorum propiùs, quàm ad liberorum conditionem accedunt. Conditio verò illorum non ubique eadem; in aliis enim liberius, in aliis duriùs tractantur. Germanis novo nomine vocantur homines proprii, Leibeygene. Polonis appellantur *Kmetones*; Danis *Bondons*; Gallis *Taillables, des mains mortes*. In Sueviâ propè accedunt ad ingenuos, *Zaſ.* 1. *reſp. ſing. c.* 3. *num.* 77. *& ſeq.* In Poloniâ non ſibi, ſed dominis poſſident, nam quicquid id genus hominum habet, utpote agros, paſcua, ædes, boves, pecudes, utenſilia & elegantiores veſtes, hæc omnia ad dominum pertinent: Et uſitatum erat Polonis olim, præſertim Nobilibus, dum iter faciebant, diripiebant villas ruſticorum, & eorum ſumptu proficiſcebantur, donec à Caſimiro I. id correctum Anno 1180. Nec multum etiam abſunt ab antiquorum ſervitute, qui in Ducatu Megapolitano, in Weſtphaliâ & in Ruſſiâ degunt, nam ſingulis diebus ſervire debent, & non tantùm ipſi, verùm etiam liberi ipſorum, in poteſtate dominorum exiſtunt, nihilque habent proprii, niſi quantum ſagacitate, ſuum defraudantes genium comparcere & peculium inde condere poſſunt.

45. Et quamvis hi homines, ſervi non ſint per omnia; interim tamen neque ingenui: Saxones enim olim eos non tantùm à judiciis & dignitatibus; verùm à tribubus & commerciis, rejiciebant, cujus veſtigia adhuc ſupereſſe videmus, in vulgari formulâ literarum nativitatis: Nec enim recipiuntur, Leben und Eygen/ quorum, cum plena eſſet Weſtphalia, poſt introductas à Carolo Magno, ob reiteratas defectiones, Francorum colonias & incolas omnes in ſervitutem condemnatos, factum eſſe puto, ut in quibuſdam civitatibus interioris Saxoniæ, ne adhuc Weſtphali recipiantur. Id quod meritò etiam dies abolevit. Et tantùm de illis, quæ ad familiæ conſtitutionem pertinent.

46. Adminicula ſocietatis domeſticæ, ſine quibus conſervari non poteſt, ſunt opes & poſſeſſiones; circa quas

s duò neceſſariò conſideranda veniunt. 1. ἡ κτη-
ή ratio & modus acquirendi. 2. ἡ χρηματικὴ, ratio
uiſitis rectè utendi.

47. Illa dicitur ſcientia vel facultas acquirendi ea,
æ ad victum & amictum ſunt neceſſaria, dicta à Phi-
ſopho, χρηματιστικὴ, quòd τὸ χρήματα medium
nmodiſſimum, per quod nobis neceſſaria compara-
poſſimus.

48. Dividitur in naturalem & artificialem. Natura-
eſt, quam natura monſtravit neceſſitate urgente,
æ etiam exinde neceſſaria dicitur, quòd circa victum
amictum occupata.

49. Eſtque 2. ſimplex vel mixta: Simplex eſt, quà certo
o vitæ genere victum nobis acquirimus. Cujus ſpecies
atuor à Philoſopho numerantur: quarum prima eſt
γεωργία, agricultura per quam quærimus ex terrâ, &
quæ è terrâ naſcuntur: Altera eſt, qua ex paſturâ ani-
alium manſuetorum victum quærimus, dicitur *Pa-
ſtoratitia*: Tertia ἡ πολεμικὴ quâ ex juſto bello victum
uærimus, dicitur *Polemica*: Quarta ſpecies quâ ex vena-
one victum conquirimus, dicitur *Venatio*; Eaque rur-
ım triplex θηρευτικὴ, quâ beſtias vel animalia terre-
ria; ὀρνιθοθήρα aucupium quâ aves & volatilia: ἁλι-
ευτικὴ Piſcatio, quâ piſces capimus, & ex iis victum
& amictum quærimus.

50. Mixta eſt, quando non unâ tantùm ratione vi-
tus acquiritur.

51. Artificialis eſt, quæ hominum induſtriâ & ſtu-
dio inventa: hinc neque naturalis, neque neceſſaria di-
citur. A naturali differt, quòd non neceſſitate naturæ;
ed cupiditate hominum, quæ inſatiabilis, eſt profecta;
tem, quod ſplendorem, voluptatem & luxum, &c.
ibi habeat propoſita.

52. Eſtque Philoſopho duplex: Alia honeſta & licita, &
lia inhoneſta & illicita. Honeſta utilis & neceſſaria eſt,
perquam res æquo & tolerabili pretio æſtimantur, ut
nter ementes, vendentes aut alio modo permutantes.

53. Turpis & prohibita eſt, ſi res pretio juſto majore
æſtimantur & permutantur, hinc *Cauponaria*, *nummu-
laria* & *fœneratio*.

54 Præ-

54. Prætereà ἡ χρηστικὴ facultas ad dominum ſpectat, ne patiatur ſervos ſuos vel petulantes, vel ſuperbos, vel nimis remiſſos & abjectos, quod obtinebit, ſi opus, cibum & caſtigationem rectè temperare ſciat.

55. Opus debetur ſervis, quia ad rem familiarem augendam habentur.

56 Cibus prætereà requiritur ſufficiens, ad ſatietatem & robur, ne labore frangantur.

57. Tertiò, ne nimium ſæviat in ſervos. Nam quamvis olim jus vitæ ac necis in ſervos habuerint domini: tamen illud jus rigidum rectè hodiè correctum eſt, ne abſque juſtâ causâ ſervum interficere, vel in eum suprà modum ſævire liceat, cum Reipubl. interſit, ne quis ſuâ re malè utatur.

58. Et quia hæc de ſervis per legem talibus, qui vel in bello capti, vel ex captivis nati fuerunt rectè accipiuntur; ſequitur, quòd in ſervos, per naturam tales, nulla prorſus ſæviendi ſit poteſtas, ſed, quòd humaniſſimè tractandi.

59. Et quia hodie inter Chriſtianos ſervitus ſublata, & loco ſervorum, liberis utimur hominibus, tanquam mercenariis, nulla prorſus datur ſæviendi poteſtas; moderata tamen correctio licita & permiſſa eſt, ſi videlicet officium ſuum neglexerint, aut negligentes in officio fuerint. Et tantùm de præceptis.

QUÆST. I. *Utrùm definitio libertatis ICti Florentini in l.4.in pr.ff.de ſtat.hom. poſita tolerari poſſit?*

Nos definitionem libertatis JCti Florentini, ad quam ipſe Imperator Juſtinianus *in pr. Inſtit. de jur. perſ.* acceſſit, omninò ſartam tectamque retinendam eſſe aſſerimus.

Impugnatur autem à quibuſdam & inprimis à Montecat. *in ſchol.* 1. *Polit. text.* 56.1, à causâ efficiente. Quia æquè eſt conſtitutio juriſgentium ac ſervitus: Et probat hoc duplicitatione: 1. Ex *l.4.in fin.ff.de juſt & jur.* ubi JCtus Ulpianus tria hominum genera jure gentium introducta eſſe dicit, videlicet liberos homines, ſervos, & libertinos. 2. declarat id exemplo, hoc modo: licèt unicuique barbam habere, non ullo hominum privilegio, ſed, quòd eam licentiam quiſque habeat à naturâ.

Si

verò certæ conditionis homines edicto aliquo jubentur tondere barbam; reliqui, ad quos edictum non ertineret, inciperent jure edicti barbam promittere, & c, quod anteà fuit naturalis facultatis, & omnium, jam icipit juris civilis eſſe & paucorum. Aſt iſtum modum libertas, poſt introductam jure gentium ſervitutem, cœpit ſimiliter eſſe juris gentium, & eorum tantùm, ui non ſerviebant. Reſp. Diſtinguendum eſſe inter facultatem naturalem, quâ omnes liberi eramus, *§. jus autem gentium Inſtit. de jur. natur. gent. & civ.* & æquales, *l. uod attinet ff. de reg. jur.* & inter jus, quod certo reſpectu facultati naturali ſuper additum. Non enim loquitur hic Juris conſultus de mediis, quomodo illud jus aturale ſit limitatum, & ad certas perſonas reſtrictum, ed potiùs reſpicit ad cauſam efficientem immediatam, ùm ideoque libertas primam ſuam originem trahat à ure naturæ, & contrà, ſervitus, de quâ Juriſconſultus oquitur, ſuam dependentiam habeat à jure gentium; ſequitur libertatem non æquè conſtitutionem juriſgentium nominandam, uti ſervitutem. Exemplum allatum, quod attinet, magis confirmat noſtram ſententiam, hoc enim ſequitur, illos, ad quos edictum non pertinet, permanere in ſuâ naturali libertate, & ulteriùs approbari & confirmari.

Secundò impugnatur definitio Juriſconſulti ulteriùs his argumentis: 1. Quòd hæc definitio æquè competat ſervis ac liberis hominibus, quia ſervis quoque ineſt facultas faciendi, quod libet, niſi vi aut jure prohibeantur. 2. Quòd jus ſive leges omninò impediant libertatem, & faciant, quò minùs homo facere poſſit, quàm velit. 3. Quòd vis ſeu violentia non tantum impediat libertatem, verùm omninò tollat, & ex liberis hominibus ſervos faciat, ipſis Juriſconſultis judicibus, qui ſervitutem ex vi & violentiâ bellicâ introductam eſſe aſſerunt, *l. 4. ff. de juſt. & jur.* Opponitur enim vis ſeu violentia libertati directè. 3. *Ethic.* 1. Verùm reſp. ad primum negando, nam definitio libertatis ſervis nullo modo competit, non enim habent libertatem certis legibus & regulis circumſcriptam, ſed prorſùs ademptam, nihil proinde facere poſſunt ex illis, quæ à liberis hominibus

nibus fieri permiſſa ſunt, & legibus approbata. Ad 2. Reſp. Diſtinguendo. Leges enim non imperant ex coactione δεσποτικῶς ſed πολιτικῶς. Obedientia enim, quæ legibus præſtatur, fit ſponte, ut libertas ſit incolumis, non enim uti ante dictum, libido faciendi, quod lubet, facit libertatem, ſed leges & præcepta, quæ ita imperant & inclinant, prout ipſa facultas naturalis appetere debet. Ad 3. Reſp. Diſtinguendo inter violentiam ex juſtâ cauſâ profectam, & inter injuſtam. Servus enim non fit violentiâ injuſtâ, ſed juſtâ, hoc eſt, quæ jure conceſſa. Eſt enim ſervitus conſtitutio jurisgentium. Quamobrem rectè inquit JCtus, quòd ille, cui tantùm vi aliquid prohibetur, non efficiatur ſervus, ſed liber permaneat, *l qui à latronibus, ff. qui teſt. fac. poſſ. & l. hoſtes, ff. de capt. & poſtl.*

Quæst. II. *Utrùm definitio ſervitutis ICti Florentini d. l. 4. de ſtat. hom. poſſit tolerari?*

Definitionem ſervitutis, prout eſt à JC. Florentino *in d. l. 4. ff. de ſtat. hom.* & à Juſtin. Imperat. *in princ. Inſtit. de jure perſon.* approbata, nos recipimus & defendimus.

Impugnatur autem ſimili ratione à quibuſdam multis modis: 1. Quia non eſt ipſa conſtitutio, ſed jus & res jure gentium conſtituta, & quod verbalia in *io* ſignificent ipſam actionem, non verò rem actam. 2. Quòd hæc definitio, non ſpecificè tantùm ſervos complectatur, verùm etiam pleroſque Europæ incolas & cives, ſub dominio & Imperio viventes. 3. Adverſari videtur, *§. ſervi, Inſtit. de jure perſon.* ubi Juſtinianus ait, quòd ſervi fiant, vel jure gentium, vel jure civili. Ergo ſervitus non tantum eſt conſtitutio jurisgentium, ſed & juris civilis. 4. Quòd ſervus etiam interdum ſit ſine domino, *l. ſi uſumfr. in fin. ff. de liberali cauſa, & l. licet, ff. de pecul. & l. quod ſervus, ff. de ſtip. ſerv.* 5. Quia ſervitus ex naturâ cauſam trahit, 1. *Pol.* 3. Ergo ſervitus naturæ non eſt contraria. 6. Quia jus gentium eſt, quod naturalis ratio inter omnes homines docuit, *l. omnes, ff. de juſt. & jur. & §. jus autem, Inſtit. de jur. nat. gent. & civ.* Ergo ſervus non ſubjicit domino contrà naturam.

Verùm. Reſp. ad 1. Non eſſe inuſitatum apud JCtos, ut metonymicè ipſa conſtitutio pro re conſtitutâ ponatur,

, & ſic verbalia in *io* non ſemper denotant ipſam a-
mem , ſed etiam interdum rem factam, ut theſaurus
depoſitio pecuniæ, hoc eſt,depoſita pecunia; ſic fide-
orum obligatio dicitur acceſſio rei principalis,pro re,
æ acceſſit,*Donell.*1.*comm.c.*9. Ad 2. diſtinguimus in-
dominum propriè dictum , & inter Imperium, quæ
o genere differunt,*ut th.* 12.*primæ diſp. noſtræ Tol.* de-
nſtratum.Non ergo ſequitur,Cives Rom.Imper. ſunt
› Imperio. Ergo non ſunt liberi homines quia Imperi-
i ideò imperantibus tributum eſt,ut ſubditorum liber-
ſalva permanere poſſit. Ad 3.Quòd à potiori debeat
ri denominatio.Conſtat enim ſervitutem,quà talis,pri-
m jure gentium introductam eſſe , ad quod poſtmo-
m jus civile acceſſit , & alias ſpecies ſervitutis conſti-
it,*Borch.ad* §.*ſervi autem,Inſt.de jur. perſ.* Ad 4. Reſp.
*c.cent.*1 *q.*21.*in pr.*Quòd hi,qui ſine domino ſervi di-
ntur , non ſint propriè ſervi , ſed ideò ſervi di-
ntur,quòd jura libertatis non habeant.Ad 5.Quòd u-
us incluſio non ſtatim ſit alterius excluſio. Item,quòd
iter JCti , & aliter Philoſophi ſervitutem conſiderent,
: proinde una ſervitus aliam non tollat. Ad 6. Diſtin-
endum inter ipſam naturam , & inter privilegium na-
ræ,quod jure gentium optimâ ratione eſt limitatum.

QUÆST. III. *Utrùm ſervitus quædam ſit à naturâ ?*

Ervitutem naturâ non dari videtur probari poſſe his
argumentis : 1.Quia ſervitus eſt pœna peccati , *teſte
Ambroſio & Auguſtino*. Auguſtini verba *lib.* 19. *de Ci-
it.Dei,c.*15. hæc ſunt : *Imperant,qui conſulunt, ſicut vir
xori , parentes filiis . domini ſervis. Rationalem factum ad
naginem ſuam noluit Deus niſi irrationalibus dominari,non
item homines homini.* Unde primi juſti Paſtoris peco-
m magis , quàm hominum Reges conſtituti , ut ſic in-
nuaret Deus , quid poſtularet creaturarum ordo , &
uid exigat meritum peccatorum. Conditio quippè ſer-
itutis jure intelligitur impoſita peccatori: Proinde nuſ-
uam ſcripturarum legimus ſervum priùs , quàm hoc
ocabulo *Noah* peccatum ſui filii vindicaret. *Itaq; illud
ulpa meruit non natura.* Et paulò pòſt.*Nullus autem natu-
â in qua prius Deus hominem condidit , ſervus eſt hominis
ut peccati,verùm pœnalis ſervitus eâ lege ordinatur,quâ na-
tura.*

turalem ordinem conſervare jubet, perturbari vetat: quia ſi contrà eam legem non eſſet factum, nihil eſſet pœnali ſervitute coërcendum. Ambroſius in ſerm. de jejun. ab eodem quidem principio, verùm non ex eodem peccato auſpicatur ſervitutem, dum ait: *Manebat antequam vinum inveniretur omnibus inconcuſſa libertas: nemo ſciebat à conſorte naturæ ſuæ obſequia ſervitutis exigere. Item non eſſet hodie ſervitus, ſi ebrietas non fuiſſet, c. ſexto die, v. manebat, diſt.* 35. *Ambroſius* ergo *ebrietatem Noach*; *Auguſtinus* verò *contemptum Chami*; uterque magnum peccatum divinâ deſtinatione à Deo per ſervitutem punitum fuiſſe aſſerit. Atqui pœna non eſt ſecundùm, ſed contra naturam. Ergo &c. 2. à definitione JCti Florentini *in l. 4. ff. de ſtat. hom.* ubi dicitur, *quòd ſit conſtitutio juriſgentium, quâ quis domino alieno contrà naturam ſubjicitur.* 3. A Contrario: Quia eſt violentum quoddam, . Ab abſurdo. Sequeretur & Reges & magnos dominos eſſe ſervos, ſi Ariſtotelis ſententia de ſervi naturâ eſſet vera. 5. A cauſâ efficiente. Quia vis & violentia introduxit ſervitutem, teſtè JCto Florentino *in d. l.* 4. 6. Quia ſervitus Reipublicæ Chriſtianæ eſt noxia, cùm impium & iniquum ſit, pretioſam Dei naturam tam diræ ſervituti addicere, redempti enim omnes ſumus per Jeſum Chriſtum.

Contrà ſervitutem naturalem dari probatur his fundamentis: 1. ab adjunctis commodis. Quia ſervitus humano generi eſt utilis ac maximè neceſſaria. I. *Ratione ſervorum.* Naſci enim quoſdam videmus uſque adeò impotentis animi, ut nec ſuis commodis proſpicere, nec in longitudinem conſulere poſſint, indignos ad conſilium & cognitionem rerum, qui niſi ſerviant, & ex quotidiano labore vivant, propriâ induſtriâ victum ſibi parare copiam non habent, hinc multos videmus in malam rem abripi, quos impotentia animi alienis rebus uncas injicere manus coëgit, Inde rectè *Buſbeq. Epiſt.* 3. *Libertatem omnes ferre non poſſunt. Non enim omnes ita nati ſunt ut ſe regere & ſuo arbitrio rectè uti ſciant, melioris ductu atque imperio, tanquam adminiculo opus habent, nullum alioquin peccandi finem facturi, ut ſunt quædam beſtiæ, quarum ferocitas ſemper metuenda eſt niſi vinculis aut robore coërceantur.* Hinc

Ariſto-

riſtoteles 3. *Polit*.10. & 5. *Polit*. 10. & 7. *Polit*.14. *Aſiaticos bonos ſervos appellat, & liberos malos.* Hinc ri ſervi dicuntur & Celti liberi homines. Non ergo me ſpontaneum efficit liberum hominem, niſi & co-itio accedat, quæ facultatem indifferentem trahit ad eram contradictionis partem. 2. *Ratione Domini ne-ſaria eſt ſervitus*, quia dominus ſervis neceſſariò in familiari indiget, & eis carere nullo modo poteſt: m igitur natura in rerum productione neceſſitatem utilitatem ſibi habeat propoſitam, neque deficit in ceſſariis, Ergò ſervitus ſecundùm naturam erit. 2. od indoli & naturæ cujuſque rei convenit, non po-t non naturale dici. Atque ſervitus quibuſdam venit tanquam principium internum motûs. E. 3. òd fit ad commodum & utilitatem alicujus, non teſt eſſe violentum. Atqui inſervire alicui, vergit. ibuſdam ad commodum & emolumentum. Ergo. . 4. In tota rerum naturâ, quædam ſunt aliis præ-ntiora atque adeò quædam aliis ſubjecta. 5. A na-â animatorum ſive animalis. In animalibus anima perat corpori ſecundùm naturam. Ergò quoque ho-nes unus homo alteri. 6 Per naturam fœmina paret ſculo, tanquam præſtantiori. Ergo & ſervus Domi-, tanquam nobiliori. 7. à naturâ & diſcrimine cor-rum, quia natura fecit diſtincta corpora hominum, robuſtiora ad opus, alia imbecilliora, ita ut animus iis prævaleret, atque adeò eſſent quædam Deorum i-gines. 8. Et quia cum Decalogus ſit de lege naturæ, tab.2. Decalogi lex ſit, ut liberi, quorum nomine o-es inferiores, eo in loco, comprehenduntur, debe-patere parentibus, hoc eſt, ſuperioribus quibuſcun-e utique ad jus naturæ etiam ſervitus reducetur. Plu-vide apud *Ariſtotelem*, 1. *Polit*. 3. & *Arnis*. 1. *Polit. ſect*. 3: *Keck. Syn. prud. Oecon. c*. 4.

Pro determinatione quæſtionis diſtinguimus, 1. *Inter* *rum naturalem, Civilem, Spiritualem & Carnalem*. 2. *In-ſtatum ante lapſum & poſt lapſum*. 3. *Inter Dominum le-imum & illegitimum*. 4. *Inter illud, quod fit per ac-ens. & inter illud, quod fit per ſe.* Quibus diſtinctio-us præſuppoſitis, jam Reſp. ad 1. Illud verum eſſe

de

de ſtatu ante lapſum. Nam ſi homo lapſus non fuiſſet, tunc omnes homines liberi eſſent & nulli ſervi: Verùm, poſt lapſum, diſcrimen hominum eſt introductum & certi ordines conſtituti, & ſic Chami poſteritas damnata eſt in ſervitutem fratrum, *Geneſ*.9. & Eſavi progenies ſubjiciebatur Jacobo priuſquam ex utero enitebantur, *Geneſ*.25. quod præſagium mirabili errore perficiebatur, cum Iſaac, omnes fratres in Jacobi ſervitutem damnaret, *Geneſ*. 26. Ideoque non ſine nutu divino fieri putandum eſt, quòd quidam naſcantur adeò abjecti & ſervilis animi, ut ſine alienâ ope ſuſtentandæ familiæ non ſufficiant. Ad 2. Reſp. Verum eſſe de ſervitute legali, non verò de naturali. Ad 3. Reſp. Negando, ſervitutem naturalem eſſe rem violentam, quia omninò naturæ & conditioni per omnia convenit. Ad 4. Diſtinguendum eſt inter Regem & plebejum. Nam in Rege non unum hominem, ſed totam civitatem intelligo. Quare etſi, in homine, qui Rex eſt, ſit quædam rationis & virtutis defectio, ipſi tamen, quatenùs eſt perſona civitatis, nec ratio, nec virtus deficit, propterea, quod habeat ſuos conſiliarios & vicarios, per quos adminiſtrare Rempubl. poteſt. Ad 5. Diſtinguimus inter vim ſecundùm leges & contrà leges. Nam vis quædam eſt de facto, hoc eſt, contrà jus, & quædam eſt legibus approbata. Ad 6. Quamvis hodie inter Chriſtianos ſervitus nulla, nam vel gratis dimittuntur, vel certo lytro vel permutatione aliorum captivorum: tamen ſi bellum geratur cum Turcis omninò captivi in ſervitutem rediguntur, propterea, quòd non tunc locum habeat regulâ: Item quòd ordinata Charitas incipiat à ſe ipſâ. Non enim debeo prodeſſe inimico & mihi nocere. Patet ergò, quod hoc argumentum hîc nihil contrà noſtram ſententiam faciat. Plura hac de quæſtione, vide apud *Caſum in Sphær. civ. l.* 1 *c.* 3 *p.* 26. *Timp, in Oecon. lib.* 1. *c.* 4. *q.* 21.

Quæst. IV. *Utrùm ſervitus ſit contraria ſacris literis?*

SErvitutem politicam contrariari ſacris literis tradunt, *Hieron. Cagnol. in l. quod attinet, ff. de R. I. Vaſq. lib.* 1. *Controverſ. illuſtr. cap.* 9. *n.* 2. *Montec.* 1. *Polit. text.* 58.

Ve-

Verùm conſentaneam eſſe ſervitutem Politicam ſa-
is ſanctionibus, tam veteris, quam novi Teſt. appa-
t: Quia D. Apoſtolus admonet Corinthios, ut unuſ-
uiſque in ea vocatione, in qua quis vocatus perma-
at: *Servi ne captent illicitam libertatem, ſi qua tamen
eratur, non detrectent*, 1 *Cor.* 7. Præterea Timotheum ita
bet docere & admonere, 1 *Tim.* 6. *Ut ſervi, qui ſunt
b jugo, Dominos ſuos omni honore dignos arbitrentur, ne
men Dei & doctrina, malè propter ipſorum iniquum per-
iciam audiat.* Qui verò fidelibus ſerviant Dominis,
eos contemnant, ſub prætextu, quaſi ſint fratres,
d multò ſubjectiùs ſe gerant. Idem inculcat ad *Epheſ.*
& *Petr.* 2. *Epiſt.* 2. Idem probatur, *Geneſ.* 9. *item* 25.
26.

QUÆST. V. *Utrum ſervitus legalis ſit juſta?*
Cotus. 4. *ſent. diſt.* 36. *q.* 1. *Montecat. in* 1. *Polit. ſuper text.*
64. *Bodin.* 1. *de Republ. c.* 5. Servitutem jure gentium
nſtitutam prorſus damnat. 1. A cauſâ efficiente.
uia jus belli ſtrictum non abeſt à violentia & inju-
i, adverſatur, propterea naturæ, & victoria ſævi-
e nomine ab omnibus meritò condemnatur. 2. Ab
ecto abſurdo. Pœna tantùm debet tenere, ſuos au-
ores. *l. ſancimus* 22. *C. de pœnis & l. crimen, ff. eo-
m*, *Deut.* 24. *Ezech.* 18. 2 *Reg.* 14. & 2 *Paralyp.* 25.
enim ultra extenditur, ad crudelitatem pertinet.
n enim ſunt æquandi in pœna, quos non æquat pec-
um, *Cicer. lib.* 2. *off.* 3. ab adjunctis multorum bello-
m. Multa enim bella ſunt injuſta & offenſiva & fieri
n poteſt, ut ab utraque parte ſit juſta & legitima cau-
4. Si nec cædere victos liceat, multò minùs in ſer-
utem abducere, nam dedititium hominem occidere,
Alc. in l. pupillus, §. ſervorum, ff. de V. S. crudliſſimum
, nec boni Imperatores hoc patiuntur. 5. Quia non
a eſt fortitudo, quam accendit cupido habendi po-
s, quam ſtudium virtutis & honeſtatis. 6. Quia alie-
m eſt à caritate Chriſtianâ, aliquem ſervitutis vincu-
detinere. 7. Quia eſt contra morem multorum popu-
um, *Chil. Juſtin.* 17. Phocenſes & Locrenſes. *Athen. l.*
7. Trapobani *Plin.* 7. *l. c.* 22. *indict. Ioan. Boëm. l.* 2. *de
gent*, Servos nullos habuerint. *Arniſæ. l.* 1. *Polit. c.* 3.

de ſtatu ante lapſum. Nam ſi homo lapſus non fuiſſet, tunc omnes homines liberi eſſent & nulli ſervi: Verùm, poſt lapſum, diſcrimen hominum eſt introductum & certi ordines conſtituti, & ſic Chami poſteritas damnata eſt in ſervitutem fratrum, *Geneſ.* 9. & Eſavi progenies ſubjiciebatur Jacobo priuſquam ex utero enitebantur, *Geneſ.* 25. quod præſagium mirabili errore perficiebatur, cum Iſaac, omnes fratres in Jacobi ſervitutem damnaret, *Geneſ.* 26. Ideoque non ſine nutu divino fieri putandum eſt, quòd quidam naſcantur adeò abjecti & ſervilis animi, ut ſine alienâ ope ſuſtentandæ familiæ non ſufficiant. Ad 2. Reſp. Verum eſſe de ſervitute legali, non verò de naturali. Ad 3. Reſp. Negando, ſervitutem naturalem eſſe rem violentam, quia omninò naturæ & conditioni per omnia convenit. Ad 4. Diſtinguendum eſt inter Regem & plebejum. Nam in Rege non unum hominem, ſed totam civitatem intelligo. Quare etſi, in homine, qui Rex eſt, ſit quædam rationis & virtutis defectio, ipſi tamen, quatenùs eſt perſona civitatis, nec ratio, nec virtus deficit, propptereà, quod habeat ſuos conſiliarios & vicarios, per quos adminiſtrare Rempubl. poteſt. Ad 5. Diſtinguimus inter vim ſecundùm leges & contrà leges. Nam vis quædam eſt de facto, hoc eſt, contrà jus, & quædam eſt legibus approbata. Ad 6. Quamvis hodie inter Chriſtianos ſervitus nulla, nam vel gratis dimittuntur, vel certo lytro vel permutatione aliorum captivorum: tamen ſi bellum geratur cum Turcis omninò captivi in ſervitutem rediguntur, propptereà, quòd non tunc locum habeat regulâ: Item quòd ordinata Charitas incipiat à ſe ipſâ. Non enim debeo prodeſſe inimico & mihi nocere. Patet ergò, quod hoc argumentum hîc nihil contrà noſtram ſententiam faciat. Plura hac de quæſtione, vide apud *Caſum in Sphær. civ. l.* 1 *c.* 3 *p.* 26. *Timp. in Oecon. lib.* 1. *c.* 4. *q.* 21.

Quæst. IV. *Utrùm ſervitus ſit contraria ſacris literis?*

SErvitutem politicam contrariari ſacris literis tradunt, *Hieron. Cagnol. in l. quod attinet. ff. de R. I. Vaſq. lib.* 1. *Controverſ. illuſtr. cap.* 9. *n.* 2. *Montec.* 1. *Polit. text.* 58.

Verùm conſentaneam eſſe ſervitutem Politicam ſacris ſanctionibus, tam veteris, quam novi Teſt. apparet: Quia D. Apoſtolus admonet Corinthios, ut unuſquiſque in ea vocatione, in qua quis vocatus permaneat: *Servi ne captent illicitam libertatem, ſi qua tamen offeratur, non detrectent*, 1 *Cor*.7. Præterea Timotheum ita jubet docere & admonere, 1 *Tim*. 6. *Ut ſervi, qui ſunt ſub jugo, Dominos ſuos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen Dei & doctrina, malè propter ipſorum iniquam pertinaciam audiat*. Qui verò fidelibus ſerviant Dominis, ne eos contemnant, ſub prætextu, quaſi ſint fratres, ſed multò ſubjectiùs ſe gerant. Idem inculcat ad *Epheſ*. 6. & *Petr*.2. *Epiſt*.2. Idem probatur, *Geneſ*.9. *item* 25. & 26.

QUÆST. V. *Utrum ſervitus legalis ſit juſta?*

Scotus, 4.*ſent.diſt*.36.*q*.1.*Montecat.in* 1. *Polit.ſuper text*. 64. *Bodin*. 1. *de Republ*. *c*.5. Servitutem jure gentium conſtitutam prorſus damnat. 1. A cauſâ efficiente. Quia jus belli ſtrictum non abeſt à violentia & injuriâ, adverſatur, propterea naturæ, & victoria ſævitiæ nomine ab omnibus meritò condemnatur. 2. Ab effecto abſurdo. Pœna tantùm debet tenere, ſuos auctores. *l. ſancimus* 22. *C. de pœnis & l. crimen*, *ff. eodem*, *Deut*. 24. *Ezech*. 18. 2 *Reg*. 14. & 2 *Paralyp*.25. Si enim ultra extenditur, ad crudelitatem pertinet. Non enim ſunt æquandi in pœna, quos non æquat peccatum, *Cicer*. *lib*.2.*off*. 3. ab adjunctis multorum bellorum. Multa enim bella ſunt injuſta & offenſiva & fieri non poteſt, ut ab utraque parte ſit juſta & legitima cauſa. 4. Si nec cædere victos liceat, multo minùs in ſervitutem abducere, nam dedititium hominem occidere, ait *Alc. in l. pupillus*, §.*ſervorum*, *ff. de V. S*. crudliſſimum eſt, nec boni Imperatores hoc patiuntur. 5. Quia non juſta eſt fortitudo, quam accendit cupido habendi potiùs, quam ſtudium virtutis & honeſtatis. 6. Quia alienum eſt à caritate Chriſtianâ, aliquem ſervitutis vinculis detinere. 7. Quia eſt contra morem multorum populorum, *Chil.Iuſtin*. 17. Phocenſes & Locrenſes. *Athen*. *l*. 6.*c*.7. Trapobani *Plin*. 7.*l.c*.22.*indict*. *Ioan*. *Boëm*. *l*. 2. *de mor.gent*, Servos nullos habuerint. *Ariſt*.*l*.1.*Polit*.*c*.3.

. Verùm legitimam & juſtam eſſe ſervitutem legalem. probatur his fundamentis. 1. Quia approbatur ſacris literis. Quia Deus ipſe Cananitas & alias gentes ex ſtirpe Eſavi, longè latèque propagatas, in ſervitutem, à præſumptâ libertate vindicavit. 2. Quia ſervitus communi gentium conſuetudine introducta. 3. Quia & naturali rationi & legi juſtitiæ per omnia conſentit, quamdiu enim victus non deductus eſt intrà præſidia noſtra, hoſtis eſt & ſuæ Reipubl. civis, *l. poſtlim.* §. 1. *ff. de capt. & poſtlim. reverſ.* injuſta enim eſt miſericordia, ſi quis hoſtem abſolvendum putet cui adhuc latrocinandi aſpirat affectus, *cap. eſt injuſta*, 23. *quaſt.* 4. Et charitas ordinata à ſe ſumit initium, & nemo tenetur alteri, imprimis hoſti prodeſſe, cum ſuo incommodo. Si enim dimitterentur victi, permultum decederet Reip. Victoris. Nam privaretur fructu victoriæ, quæ ipſi omnia hoſtium tradidit in manus. Deinde ſuâ benevolentiâ duplicaret ſibi pericula, novo bello contrà dimiſſos hoſtes tentanda, eò periculoſius, quò pertinaciori animo contrà conſuetos ad vendicandam ignominiam eſſent redituri, quâ de re eleganter Herennius ſenior, contrà filium Imperator. Samnitium ne dimitteret Rom. ſemel victos, diſputat: verba hæc ſunt, *Servate modo, quos ſemel irritaveritis ignominia. Eſt enim Romana gens, quæ victa quieſcere neſciat: vivet ſemper in pectoribus illorum, quicquid iſthuc præſens neceſſitas juſſerit, neque eos ante multiplices pœnas expetitas à vobis, quieſcere ſinet. Livius lib. 9. in pr.* Proinde nulla juſtitia vetat hoſti nocere, modò modus non excedatur, nec tranſcendantur limites honeſtatis. Nam aut hoſtem conſideramus in acie, vel poſt victoriam. *In acie*, quicquid feceris excuſationem habet. *Gregor lib. 4. cap. 6. Hoſtem enim pugnantem neceſſitas perimit, non voluntas, Auguſtin. cap. noli in fin.* 23. *q.* 1. *Poſt victoriam*, quamvis quibuſdam diſpliceat, nullo tamen jure prohiberi poteſt, ut victor victoriam ſuam perſequatur & victis ad commodum & emolumentum ſuum utatur. Contraria argumenta, quòd attinet. Reſp. Ad 1. Quamvis jus ſtrictum ſæpè abeat in injuriam, idque eò facilius in jure belli, quò propius ad vim accedit, tamen ſi ſervitus intrà limites contineatur & eo fi-

ne,

ne, in ſervitutis vinculis, victi detineantur, ut ſint potiùs Reipubl. commodo & emolumento, quàm detrimento, omnino retineri, abſque injuriâ poſſe, puto. Ad 2. Quamvis ſæpè ſubditi eorumque liberi nihil peccârunt: tamen tenentur de facto Reipubl. *l. civitas, ff. de rebus creditis, & l. ult. C. de navicul. Gail. de arreſtis Imp. c. 9.* Secundùm illud:

Quicquid delirant reges plectuntur Achivi.

Sic homicidium Saulis in Gabaonitas perpetratum, nec vindicatum à Davide, totius provinciæ fame punitur, 2. *Reg.* 21. Sic numeratio populi, non tam Davidi, quàm univerſis ſubditis exitialis fuit 1 *Paralip.* 21. & 2 *Reg. cap. ult.* Sic negligentia magiſtratuum conſumit totam tribum Benjamin. *Iud.* 20. *&c.* Generaliter quidem verum, quod pœna tantum tenere debeat auctorem ipſum; ſed in caſibus ſpecialiter exceptis locum non habet. Ad 3. Diſtinguendum puto, inter forum contentioſum, & conſcientiæ. *Vaſq. l. 1. cont c.* 9. *n.* 15. De occultis enim & quæ ad cauſam impulſivam pertinent, ſolis Principibus cognitam, non poteſt homo cogitare, qui reſpicit ea, quæ ante oculos ſunt. Et quia bellorum cauſa, ab utrâque parte, ſæpiùs tam eſt involuta, ut de ejus æquitate nullo modo perfectè conſtare poſſit, factum eſt, ut, publicæ pacis tuendæ & majoris tumultus evitandi gratiâ, partim etiam, quod neque mutari, neque noſtrorum ſaluti & utilitati aliter conſuli poſſit, non tantùm juſtis, verùm etiam iniquis bellatoribus, hujus indulgere cogamur. Sed in foro conſcientiæ ipſi bellatores viderint, quidnam Domino exercituum reſponſuri ſint. Quod verò attinet nullum bellum utrinque poſſe eſſe juſtum & legitimum, equidem non ſimpliciter & abſolutè affirmârim. Nam quamvis contrariæ cauſæ nequeant ſimul eſſe veræ, nec ſimul falſæ; interim tamen poteſt fieri, ut ſit ab utrâque parte juſtum, propter probabilem ignorantiam, quæ agentem ſtatuit in bonâ fide. Ad 4. argum. Reſp. Negando. Quamvis enim ſervitus ſecundùm quid hujus vel illius reſpectu, deterior ſit morte, dum cordatis viris ſtat, aut libertatem defendere, aut mori ante ſervitutem: tamen abſolutè & reſpectu naturæ carior omnibus eſt vita. *Ariſtot-*

Hot.3.Polit.c.4. Et niſi vita eſſet melior libertate, *l. capitalium, in pr. ff. de pœn.* Mors non eſſet terribilior ſervitute, :. *Eth.6. & 9.* Et habet ſervitus hanc prærogativam, quod à morte non detur regreſſus ad vitam; à ſervitute ad libertatem omninò regreſſus concedatur, quemadmodum plurima exempla evincunt, de quibus vide *Arniſæ. lib.1. Polit. c.3. p.122. n.50.* Ad 5. Quòd ſit fallacia à dicto ſecundùm quid ad dictum ſimpliciter. Non enim tantùm ob pecuniam incenditur, ſed propter virtutem; & quid vetat, ſi primò virtus ſpectetur & nummi poſt virtutem, unius enim rei plures poſſint eſſe fines. Ad 6. Non eſſe extendendum id latiùs, quod certa cauſa, Chriſtianis tantùm indultum eſt; in quibus enim ceſſat cauſa, videlicet Chriſtiana fides, in illis etiam deficit jus. Aliter ergo cum Turcis, & aliter cum Chriſtianis eſt procedendum. Ad 7. Quòd ſit à particulari, & contra totius mundi præjudicium.

Quæst. VI. *Utrùm ſervitus jure gentium introducta, deroget juri naturæ?*

Variè hâc de re diſputatur tam apud JCtos, quàm apud Philoſophos. Quòd verò jus naturale per jus civile tolli non poſſit, probamus his fundamentis. 1. Si enim tolleretur, tunc vel in parte vel in toto tolleretur. Atqui neutro modo tolli poteſt. Non in toto, quia naturalia jura ſunt immutabilia, *§. ſed nat. inſt. de I.N.G. & Civ.* Non in parte, ratio eſt, quia non aliter judicandum de parte, quam de toto, cum eadem ſit de parte ratio, quæ de toto, totum enim nihil aliud eſt, quam partes, tam naturæ noſtræ pars implantata eſt, quàm totum, non enim partes referuntur ad totum ſecundùm quid, ſed ſunt de ſubſtantiâ & maſſâ totius, & in illo ſecundùm totam ſui ſubſtantiam includuntur, tam contra jus & honeſtum agit, qui particulam juſti & honeſti ſupprimit, quàm qui totum. Si igitur una & alia particula juris naturæ per jus gentium corrigi poſſet; ſequeretur eâdem ratione introduci poſſe jus gentium contra jus naturale, quod licitum ſit furari, latrocinari & alia, quæ in particulari & diſtributivâ juſtitiâ jure naturæ ſunt prohibita, item interdicere matrimonium, reverentiam erga magiſtratum, pietatem erga Deum, & ejus generis alia.

2. Quia

2. Quia jus naturale & jus gentium ſunt ſubordinata, quæ ſe invicem non tollunt, ſed explicant. 3. Superius, non poteſt corrigi vel abrogari per inferius. Atqui jus naturale eſt ſuperius quia Deum immediatè habet auctorem à quo implantatum §. *ſed naturalia, Inſtit. de I. N. G. & C.* 4. Si jus naturale vel in toto vel in partibus quibuſdam tollatur, vel corrigatur, ſequeretur eſſe iniquum & injuſtum. Atqui conſequens eſt abſurdum, Ergo, &c. 5. Quia omne jus gentium eſt naturale, *§. ſingulorum, Inſt. de rer. div.* Quod autem ſervitus ſit juriſgentium, conſtat *ex §. 2. Inſtit. de I. N. G. & C* 6. à ſimili, ſicuti Magiſtratus non facit contra jus naturale, dum punit ſontes illoſque planè ex rerum naturâ tollit, propter peccatum. Sic etiam non peccat contra jus naturale, neque illi derogat Princeps, dum punit ſuos hoſtes ſervitute.

Contrà verò quòd ſit contra naturam, eique deroget, videtur probari his argumentis. 1. ab auctoritate Florentini, *in l. 4. §. 1. ff. de ſtat. hom.* quem ſecutus eſt Juſtinianus Imperator *in §. 2. Inſt. de jur. perſon.* ubi definitur ſervitus, quòd *ſit conſtitutio juriſgentium quâ quis alieno dominio contra naturam ſubjiciatur.* 2. à natura contrariorum. Si libertas eſt à naturâ ſequitur ſervitutem eſſe contra naturam. Atqui libertas eſt à naturâ, *§. Inſt. de jur. perſ.* Ergo ſervitus non poteſt eſſe à natura, & ratio eſt, quia contrariorum non eſt eadem ratio. Sed non magni ponderis hæc argumenta ſunt & facile diſpelli poſſunt. Quòd enim definitione JCti Florentini dicitur; ſervitutem eſſe conſtitutionem juris gentium, qua quis contra naturam dominio alieno ſubjicitur, non recipit hanc interpretationem, acſi abſolutè & ſimpliciter juſgentium juri naturæ derogaret, ſed tantum explicat & limitat jus naturale illudque reſtringit & coarctat ad illos, qui debitam naturâ libertatem inobedientiâ vel alio maleficio non perdiderunt. Eſt, ergò, hoc loco contra naturam, non derogare juri naturali, nullam enim juris naturalis partem tollit, ſed manet jus naturale integrum & perfectum, ſed eſt vetare, ne illud naturæ privilegium extendatur ad indignos. Diſtinguendum proinde eſt inter naturam hominis cui hoc privilegium naturale eſt tributum, & inter ipſum jus na-

naturale. Aliud enim eſt privilegium, & aliud ipſa natura, quæ ad utramvis contradictionis partem vergere poteſt. Annon educatio liberorum conſentit, cum jure naturæ, *l. 1. § jus naturale, ff. de I. & I. & l. 5. ff. de agnoſc. & alend. l.* Nihilominus tamen licitum eſt patri, degeneres abdicare, *l. ubi C. de alend. lib.* Num hic jus naturale propterea immutatum putas, quod liberi degeneres propter naturalem rationem excipiantur, & tantùm ad frugi & obedientes liberos reſtringatur? Atque hâc ratione, quatenùs jus gentium privilegium naturale ad dignos reſtringit & facinoroſos & morte dignos ſervituti ſubjicit, non video, quomodo vel iniquum ſit vel juri naturali deroget? Ad 2. Reſp. Negando. Nam quamvis contrariorum ſint contraria effecta, id tantùm valet in æqualibus, non vero in inæqualibus.

Quæst. VII. *Utrùm melius ſit ſervari in ſervitutem, quàm occidi?*

Deterius eſſe in ſervitutem aſſervari, quàm occidi, videtur probari poſſe his argumentis. 1. Quia non ſui, nec victoris gratiâ tantum aſſervantur, de qua re *Horat. in Epiſt. ad Quintil.*

Vendere cùm poſſis, captivum occidere noli,
Serviet utiliter, ſeu paſcat durus aretque
Naviget, ac mediis hyemet mercator in undis
Annonæ proſit, portet frumenta penuſque.

Sic Auguſtus Cleopatram juſſit eſſe bono animo: Nihil ſibi eventurum mali, non, quod ſaluti & commodis ejus vellet conſultum; ſed ut eam ad laſciva ſervitia adduceret. Sic poſt expugnatam Hieroſolymam reſervârant Romani infinita Judæorum millia, ſed non eo fine, ut ad libertatem recuperandam ipſis daretur regreſſus: id enim apparuit in eo, ubi miles Romanus in captivi cujuſdam viſceribus aliquid auri invenit, continuò viginti millia cæſi ſunt, quod crederentur aurum in viſcera occultaſſe, *Ioſeph. de bell. Iud.* Inde rectè dicitur, quòd lucrum ſpectet ſervator non ſalutem ſervati. 2. Quia meliùs eſt ſtatim perire cum honeſtate, quam lentè cum dedecore. 3. Quia libertas eſt vitâ pretioſior, quod inde apparet, quia jure antiquo patri fuit licitum filio eripere vitam; verùm libertatem auferre à filio Pater

non

non potuit, *l. ult. C. de patr. poteſt.* 4. Vita & libertas paribus paſſibus ambulant, *l. 1. in fin. C. de lat. lib. toll.* Unde puer quidam Spartanus ab Antigono venditus, cum juberetur Domino ſuo matulam porrigere, quod cum is extremi opprobrii loco habebat, tectum conſcendit & dominum ſuum allocutus eſt, his verbis: *ſenties: ejuſmodi mercatum feceris, & ſic mox ſe præcipitem dedit. Plutarch. in Apoph. Lacon.* Sed tamen quamvis cordatis hominibus, mors tolerabilior ſervitute videatur. Interim tamen non ſequitur, quòd reſpectu naturæ humanæ, ſit appetibilior, propterea, quod ex ſervitute, multis modis quis liberari poſſit, ex morte verò ſit nulla redemptio, ſed ultima linea omnium rerum.

QUÆST. VIII. *Utrùm Tabelliones ſeu notarii ſervis annumerati?*

STatuit hoc *Accurſius* & movetur imprimis hoc argumento, quod in plurimis locis juris noſtri expreſſè fiat mentio ſervorum publicorum, utpote *in* §. 3. *Inſtit. de adop. l. non aliter ff. eodem, l. ſi pupillus ff. de Rem. pupill. ſalvam for.* Cum autem Notariorum officium conſiſtat in conficiendis libellis & publicis inſtrumentis, putat, per publicos ſervos intelligi notarios.

Verùm Accurſii opinionem erroneam eſſe, evincit, *l. 3. C. de tabul.* quâ in lege Impp. *Arcadius & Honorius* expreſsè contrarium ſtatuunt his verbis: *Generali lege ſancimus, ut ſive ſolidis provinciis, ſive ſingulis civitatibus neceſſarii fuerint tabularii, liberi homines ordinentur, neque ulli deinceps ad hoc officium pateſcat aditus, qui ſit obnoxius ſervituti.*

QUÆST. IX. *Utrùm poteſtas vitæ & necis Dominis jure ſit adempta?*

TAntam habuerunt Romani poteſtatem in ſervos, ut eos non tantùm aliis rebus moventibus annumerârint, *l. 2. ff. de ſupell. leg. l. moventium. ff. de V. S.* & non ſecùs ut alia bona mobilia æſtimârint, & plus minuſvè 20. aureis vendiderint, *l. 1. C. comm. ſerv. manum.* Verùm etiam pro lubitu occiderint, *l. 1. §. 1. de his qui ſunt ſui vel alieni juris.* Sic Lacedemonii Helotas ſuos per Cryptas occidi conſueverunt. *Polit. Heraclid.* Sic Scythæ ſolebant ſuos ſervos privare viſu, ut fortius inflarent vul-

vas aſinarum,dum mulgebantur:hinc enim copioſius lac extrudi credebant.*Herod.l.3*.Quam conſuetudinem Roman.& aliarum gentium,propugnârunt quidam his rationibus.1.Quia Dominor. poteſtas in ſervos,illibata permanere debet,nec cuiquam hominum licitum jus ſuum detrahi,*l.2.in pr.ff.de hu qui ſunt ſui*. 2.Quia ſervus eſt totus Domini & pars poſſeſſionis. Ergo non ſecus ut alia animalia,impunè occidi poteſt. 3. Ab auctoritate ſacræ Script.Ex.21.v.21. ubi dicitur,quod ſi Dominus interfecerit ſervum, & uno vel duobus diebus ſupervixerit, ſubjacere pœnæ non debeat, eo quod ſit pecunia illius.

Verùm poteſtatem vitæ ac necis Dominis rectè ademptam probatur his rationibus. 1. Quia per ſervitutem non deſinit eſſe naturalis homo & tam ad ſervum pertinet præceptum.*Non occides,nec profundes ſanguinem humanum*, quam ad liberum hominem, quâ de re eleganter,*Sen.in Ep.47*.his verbis.*Servi ſunt? imò homines ſunt, Servi ſunt? imò contubernales ſunt; Servi ſunt; imò humiles amici; Servi ſunt; imò conſervi, ſi cogitaveris tantundem in utroſque licere fortunæ. Quoties in mentem venit, quantum tibi in ſervum liceat, veniat in mentem tantundem in te Domino tuo licere. Item l.1.de Clem.c.18.Servis imperare moderatè laus eſt, & in mancipio cogitandum, non quantum illud impunè pati poſſit. ſed quantum tibi permittat æqui boniq; natura*.2.Quamvis dominium in eo conſiſtat,ut quis re ſuâ pro arbitrio utatur : tamen hoc dominium privatum ſubjicitur & includitur dominio publico , nec cuiquam fas eſt, re ſuâ in præjudicium ſalutis publicæ abuti, cum ne quidem privatis commodis ſuo arbitrio nocere queat. Proinde ſicut leges prodigo dant curatores: Ita ſemper operam dederunt Præſides Reip.ne quis ſervis pro libidine ad peccandum utatur,*l.2.ff.de his,qui ſunt ſui*. Hinc cautum eſt : ut ad ſcelera vocati dominis parere non teneantur, *l. is qui puteum §. an ignoſcitur, ff. quod vi aut*[illegible]*m & l.ſerv.non in omnibus ff.de obl.& act*. Hinc *Hadrianus* ſervos ac ancillas Lenoni & laniſtæ vendi vetuit;Item Caſtrari & Thlibios fieri prohibuit.*l.4.in fin.& l.5.ad L. Corn.* Hinc Severus quemquam ex iiſdem proſtitui voluit,*l.1.§.6.in fin.de off.præf.urb*.Et quamvis Domini à ſervis accuſari non poterant, *l ſi quis, C.de his,*

qui

*qui accuſ.non poſſ.*tamen Anton. Pius & Severus proconſules, in provinciis præfectum quendam conſtituerunt, qui de injuriis ſervorum cognoſceret. 3. Propter privatam utilitatem: quia quot ſervos, tot hoſtes habebis; unde etiam *Macr.* 1. *Satur.* 21. ſervu[illegible]lum domeſticum appellat. Propter has igitur cauſas, utilitatem tam publicam quàm privatam omni curâ in id incubuerunt boni legumlatores, ut poteſtatem dominorum æquitatis & humanitatis cancellis circumſcriberent. Proinde introducta eſt Lex Petronia, *An. U.C.* 813 quâ omnis vis privata à tergis ſervorum amota, uſque ad virgas & lora, *l. un. C. de emend. ſer.* Item apud omnes ferè gentes, cum ab accuſationibus arcerentur ſervi, ad Aſyla recipiendi iis data eſt facultas, ex quo fundamento ſanctuar. Pontific. orta eſſe creduntur, à quibus etiam facinoroſiſſimos avelli vetant, *c. rerum ad Eccl.* 17 *q.* 4. *& c. inter alia, de imm. Eccl.* quaſi divina lege non juſti eſſent Magiſtratus, ab ipſa ara eripere facinoroſos, *Exod.* 21. *Deut.* 10. 1 *Reg.* 2. *&* 2 *Reg.* 11. quaſi à Deo defenderetur, qui in leges peccaret.

Pro ſolutione argumentorum in contrarium adductorum diſtinguendum eſt. 1. Inter vindictam publicam & privatam. 2. Inter uſum & abuſum. 3. Inter legem moralem & forenſem. 4. Inter pœnam ſoli & poli.

QUÆST. X. *Utrùm bona externa in cenſu verorum bonorum habenda?*

Stoici & quicunq; eos ſequuntur, ita argumentantur: Quæcunque res homines alliciunt ad ſuperbiam, ad faſtum, injuſtitiam, &c. Contrà à contrariis virtutibus abſtrahunt, poſſeſſorem nunquam ſatiant vel implent, homines cruciant, & omnis generis moleſtias adferunt, in bonum virum rarò cadunt, per ſe etiam adiaphora ſunt, inconſtantes ſunt, fragiles ac caducæ, nitent cum effunduntur non v. cùm cumulantur, à multis probis viris contemnuntur, in numerum verorum bonorum collocari non debent: Atqui externa bona ſunt talia, E. &c.

Verùm, quia externa bona, ſunt maxima Dei dona, à ſummo bono Deo Ter Max. ortâ & hominibus divinitus conceſſa, per ſe inſtrumenta, adjumenta, ornamenta & præmia virtutum, quibus Deus neceſſitati & indigentiæ humanæ ſuccurrit, &c. meritò in numerum vero-

verorum bonorum ſunt collacanda; & quia Stoicorum argumenta partim laborant fallaciâ accidentis, partim à dicto ſecundùm [illegible]uid ad dictum ſimpliciter, concludimus, Stoic[illegible]t indignos, hiſce bonis privandos & in turpi c[illegible]que luto relinquendos eſſe.

Quæst. XI. *[illegible]trùm pecunia inter veras divitias numerari poſſit?*

NEgat hoc *Ariſt. c.* 8. 9. *lib.* 1. *Polit.* qui vulgatam & tot ſeculis tritam opinionem, mentibus hominum eripere conatur, his rationibus. 1. Quia dicit illas eſſe veras divitias, quas cum tenent ex voto poſſeſſores, fame perire non poſſunt; At pecunia eſt talis res, quam cum quis tenet, etiam in maximâ copiâ tamen fame perire poteſt. Exemplum habemus in Rege Midâ, de quo fabulantur Poëtæ, ut eſt apud *Ovid. l* 2. *Metamorphoſ.* is enim cum ex animæ avaritiâ precatus eſt Jovem, ut quicquid attingeret illud in aurum converteretur, atque hujus ſui voto compos factus eſſet, tandem omnes cibi, quos commedere voluit in aurum ſunt converſi, ita ut iis frui non potuerit & ſic coactus fuerit, in ſummâ pecuniæ abundantiâ fame perire. 2. Quia pecuniæ pendent ab arbitrio humano, quorum valor facilè edicto mutari poteſt. 3. Quia nec modum nec finem ullum habent. 4. Quia pecunia eſt communis menſura divitiarum: Atqui menſura non eſt id, cujus eſt menſura.

Verùm, quòd hæc opinio ſit erronea, probatur his fundamentis. 1. Quia pecunia inter inſtrumenta Oeconomica eſt primum & ultimum, quatenùs per eam, reliqua omnia inſtrumenta parari, aut amiſſa recuperari poſſunt. 2. Quia eſt medium utile & appoſitum ſuccurrendi humanæ indigentiæ. 3. Quia ſine pecuniâ aut planè non, aut difficulter neceſſaria vitæ ſubſidia comparari poſſunt. Et propterea rectè ait Demoſthenes: Δεῖ χρημάτων καὶ ἄνευ τούτων οὐδὲν ἐστὶ γενέσθαι τῶν δεόντων. *Opus eſt pecuniis & ſine his nihil poteſt fieri eorum, quæ decent*, cum quo conſentit vulgatum illud: *Cui pecunia deeſt, ei omnia deſunt.* Hùc etiam pertinet effatum *Ariſt. lib.* 1. *Nicom. cap.* 9. Impoſſibile eſt, aut non facile, res præclaras agere, cui bona externa non ſuppetunt.

tunt. 4. Quia inter divitiarum partes, primum locum pecuniæ tribuit, *Ariſt. lib.* 1. *Rhetor. cap.* 5. 5. Quia communi hominum opinione propriè divites appellantur, qui pecuniâ abundant, eamque ad ſuos & aliorum uſus transferunt.

Ad argumenta igitur 1. & 3. Reſp. Committi fallaciam accidentis, valet enim pecunia intrinſecâ bonitate. Ad 2. & 4. Quòd ſit fallacia à dicto ſecundùm quid ad dictum ſimpliciter: Licet enim menſura, quà menſura non poſſit eſſe id, cujus eſt menſura; tamen fieri poteſt, ut aliquid diverſo reſpectu ſit menſura & menſuratum, ut cum aliis nummus argenteus vel aureus per alium libræ lanci impoſitus menſuratur. Eſt quidem nummus menſura communis omnium divitiarum; ſed earum tantùm, quæ appellatione nummi non poſſunt, comprehendi.

QUÆST. XII. *Utrùm natura divitiarum magis conſiſtat in uſu, quàm in poſſeſſione?*

PLato in *Epin.* ſic ait; Divitiæ ſeorſim ab uſu nullæ ſunt, quamvis cuncta in aurum convertantur, *Ariſt. lib.* 2. *Rhet. c.* 5. inquit: ὅλως τὸ πλουτεῖν ἐστὶν ἐν τῷ χρῆσθαι μᾶλλον, ἢ ἐν τῷ κεκτῆσθαι. Omninò divitiæ in utendo magis, quàm poſſidendo conſiſtunt. Idem probatur rationibus. 1. Quia divitiæ ſunt inſtrumenta à Deo & naturâ ordinata ad ſuccurrendum indigentiæ vitæ humanæ. Inſtrumenti autem uniuſcujuſque natura magis in uſu, quàm in poſſeſſione conſiſtit. 2. Quia etiamſi quis multas poſſideat divitias, ſi tamen iis non utatur ad indigentiam ſui & aliorum miſeriam explendam, non verè dicitur dives, ſed potiùs in ipsâ divitiarum abundantiâ pauper & egenus. Proinde & nos, affirmativam quæſtionis non immeritò amplectimur; & concludimus: bonum eſſe divitiis bene uti; malum divitiis non uti, pejus vero divitiis malè uti.

QUÆST. XIII. *Utrùm τὰ χρήματα ſint pars familiæ?*

AFfirmat hoc *Caſus in Sphær. Civit. l.* 1. *c.* 3. *p.* 20. Propterea, quòd τὰ χρήματα ſeu poſſeſſiones ſervis ferè per omnia comparentur; quare cum ſervus ſit res poſſeſſa non minùs ac reliquæ poſſeſſiones putat eâdem ratio-

ratione, poſſeſſiones alias eſſe, partem familiæ. 2. Quòd familia ſine poſſeſſionibus conſiſtere nullo modo poſſit, ſed iis ſubtractis cadat. 3. Quòd res poſſeſſæ ſint ſubſtantiæ. Ergo non poſſunt eſſe partes accidentales, ſed debent eſſe res eſſentiales.

Verùm duas tantùm eſſe partes eſſentiales probavimus præcedenti diſput. de familiis in genere. Et ſicuti liberi ſunt effectus primæ ſocietatis, ita poſſeſſiones ſunt effectus ſocietatis ſecundæ, & quia ad familiam conſtituendam tantùm requiruntur perſonæ, nulla verò inſtrumenta inanimata & irrationalia, propterea, quod radii, textoris vi ſuâ non texant, nec plectra Cytharam vi propria pulſent, nec denique ulla alia inſtrumenta ſive poſſeſſiones per ſe actionem pariant, ob quam Paterfamiliâs ſervum in familiam neceſſariò recipit; ſequitur τὰ χρήματα, qua de re dubitavit, *Ariſtot. 1. Polit. 5.* Partem eſſentialem familiæ non conſtituere. Proinde repetimus diſtinctionem antea in præcedente diſputatione allatam, quâ diſtinximus inter familiam conſtituendam & jam conſtitutam. Item inter partes eſſentiales & accidentales. Item inter conſtituendam familiam, & conſtitutam ſartam tectam conſervandam. Ad primum igitur argumentum. Reſp. eſſe fallaciam à dicto ſecundum quid, ad dictum ſimpliciter, quamvis enim τὰ χρήματα conveniant cum ſervo in uno atque altero non tamen proinde conveniunt in omnibus, uti ex definitione ſervi pateſcit. Ad 2. Reſp. Quòd quidem ſubtractis omnibus poſſeſſionibus familia diu conſiſtere non poſſit, ſed interim non ſequitur quòd etiam ad conſtitutionem ejus, ut pars requiratur. Nam licet homo abſque cibo & potu diu vivere ratione naturali non poſſit, inde tamen non ſequitur, quòd cibus ſit pars hominis, ita etiam de familiâ ſentiendum. Ad 3. Quòd ſit fallacia conſequentis. Nam licèt poſſeſſiones ſint in prædicamento ſubſtantiæ, interim tamen nihil impedit, quò minùs diverſo reſpectu etiam poſſint conſiderari, ut accidentia; utpote; homo quamvis ſit ſubſtantia, nihilominus tamen eſt in prædicamento relationis, reſpectû domini.

QUÆST.

QUÆST. XIV. *Utrùm mercaturà ſit medium licitum acquirendi rem familiarem?*

CONtra mercaturam à nonnullis hæc ſolent adferri argumenta. 1. Quia virtuti inimica & homini variam præbent peccandi occaſionem, *Eccleſ.* 25. *v.* 37. & *c.* 27. *v.* 1. 2. Quia cum avaritiâ conjuncta dum aliquid vilius emitur & cariùs venditur, *Aug. lib.* 13. *de Civ. Dei c.* 3. 3. Quia nullum alium finem ſibi propoſitum habet, quam lucrum. Eſt enim lucrum eſca Diaboli & fraus illius laqueus, *Auguſt. d. l.* 4. Quia mercatura invehit merces damnoſas, quæ non ad neceſſitatem, ſed ad luxum, pompam & voluptates faciunt. 5. Quia experientia teſtatur, quod mercatores ſoleant pro damno vitando blaſphemare, & pro pretiis rerum mentiri & pejerare.

Verùm mercaturam licitam, utilem, & neceſſariam eſſe, probatur his rationibus. 1. Quia per illam ſuperflua Reipubl. exportantur, & aliunde quæ nobis ſunt neceſſaria & apud nos non inveniuntur, importantur, quamobrem inchoative, quoad cauſam impellentem ab ipſa naturâ videtur originem traxiſſe. 2. Quia honor eſt habitus mercaturæ olim maximus, quod & ad Barbarorum neceſſitudines, regumque amicitias comparandas plurimum valuerit, *teſte Plutarch.* 3. Quia plurimum facit ad maximarum rerum uſum & experientiam. 4. Fuerunt & imperatoribus Romanis, imò & regibus Iſraël mercatores proprii veluti officiarii, uti liquet, *ex lib.* 2 *Paral. c.* 1. *v.* 16. ibi adducebantur Salomoni equi de Ægypto de Coa, à negotiatoribus Regis, qui ibant & emebant. Pro conciliatione argumentorum in contrariam ſententiam oppoſitorum diſtinguo. 1. Inter uſum & abuſum mercaturæ. 2. Inter vitia hominis & veræ mercaturæ requiſita. 3. Inter id, quod fit per ſe & quod per accidens accedit. 4. Inter lucrum honeſtum, quod nihil aliud, quam laboris præmium, & inter lucrum inhoneſtum, quod contra Dei naturæ & rectæ rationis præſcriptum, exigitur *cap. Qualitas de Pœnitent diſt.* 5 *c. ejiciens, ejiciens*, & 8 *d.* Quibus diſtinctionibus præſuppoſitis, facilè erit ad contraria argumenta reſpondere.

QUÆST. XV. *Utrùm Uſura ſit licitus modus acquirendi?*

GRavis hâc de quæſtione, inter Theologos & Politicos, inſtituitur diſceptatio. Alii enim ex rigore verbi Dei ſimpliciter damnant uſuras: alii verò ſententiam horum improbant & ſtatuunt: quandam eſſe licitam, quandam illicitam. Utriuſque igitur partis argumenta adſeremus, & quid hâc de quæſtione ſentiendum, certificabimus:

Qui uſuram peccatum eſſe ſtatuunt, his rationibus ſeſe muniunt. 1. Quia adverſatur apertis ſcripturæ dictis, utpote *Exod.* 22. *v.* 25. ubi expreſſè dicitur: Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi, qui tecum eſt, non eris ei, ſicut uſurarius, non impones ei uſuram. Item *Lev.* 25. *v.* 37. Non dato pecuniam tuam fratri tuo in uſuram, nec in fœnus dato cibum tuum. Item *Deut.* 23. *verſ.* 19. Non dato in uſuram fratri tuo uſuram pecuniæ, uſuram cibi, uſuram ullius rei, quæ in uſuram datur. Item *Ierem.* 25. *verſ.* 10. *&* *Ezech.* 18. *verſ.* 8. *&* *cap.* 22. *v.* 21. uſura vituperatur. Item *Pſalm.* 15. *v.* 5. commendatur, is, qui ad uſuram pecuniam non dedit. Item *Nehem.* 5. Reprehenduntur illi, qui uſuras à fratribus acceperunt. Item *Prov.* 28. *v.* 8. Reprehenditur, qui multiplicat divitias ſuas uſurâ & fœnore. Item *Luc.* 6. *v.* 35. Chriſtus jubet, mutuum dare & nihil inde ſperare. 2. Adverſatur juri naturæ, quod non vult, ut quis ex aliorum incommodis, diſpendiis, jacturâ & ruinis, ſua quærat commoda, *l. ſi unus,* §. 1. *&* *l. ſi igitur ff. pro ſocio.* Atqui hoc commodum, quod per uſuram Uſurario accidit, non percipit ex ſuo, ſed ex alieno, res enim mutuo data, deſinit eſſe dantis, & incipit eſſe accipientis, *l. incendium, C. ſi certum pet. & inſtit. Quibus modis res contrahitur.* Ergo, &c. 3. Pugnat cum naturâ pecuniæ. Eſt enim pecunia inventa, ut eſſet medium permutationis & contractus, non verò ut ipſa ex ſe pecuniam pareret, *l. 1. ff. de contr. empt.*. Eſt etiam per ſe res ſterilis & ad pariendum inepta. 4. Refragatur textibus juris Canonici, *tot. tit. de uſuris,* præſertim, *in c. quia in omnibus, & in cap. ſuper eod. & in c. conſuluit. in c. quanquam eodem, tit, in 6. & in Clem, 1. eodem, tit.* 5. Pugnat præ-

tereà

tereà cum legibus civilibus *per not. Bart. poſt. gl. in l.* 1. *num.* 5. *cum ſeq C. de ſum. Trinit. & fide Cathol. Iaſon. ibid. n.* 47. *cum ſeq. & communiter, Dd. Bald. in Autenth. adhac num.* 3. *C. de uſuris, Ioan Baptiſt. in ſuo tractatu de uſuris & commerciis illicitis, com.* 1. §. 3. *nu.* 35. & ſeqq. quem vide. Prætereà & legibus Imperii damnatas eſſe uſuras conſtat ex receſſibus Imperii, in Comitiis Auguſtanis, *Anno* 1500. *& poſtea, Anno* 1539. *& Anno* 1548. promulgatis, in quibus uſurarii contractus reprobantur, & judicibus ſupremis mediis & infimis ſeriò mandatur, ne ſuper contractibus uſurariis judicent, neque executionem faciant, imò ipſum Uſurarium amiſſione quartæ partis ſortis mulctent. 6. Contrariantur bonis moribus & utilitati Reipublicæ quod patet ab effectis, evertunt enim omnia legitima vitæ commercia, quæ homines non curant, quando vident tutiorem & faciliorem lucrandi rationem, item exhaurit familias privatas & prædia exonerat intolerabili exactione, pugnat cum charitate, miſericordiâ & beneficentiâ erga proximum. 7. Quia mutuum ſua naturâ gratuitum eſt, neque in compenſationem ejus uſus, creditor ex naturâ mutui accipere quid poteſt; Quòd ſi verò fecerit mutuum non eſt, ſed alius contractus, *l. ſi tibi,* 17. *in pr. ff. de pactis, & l. rogaſti,* 11. §. *ſi tibi, ff. de rebus creditis*, ubi dicitur, quod paria debeant reddi paribus & non ultrà. 8. Quia fœnus non eſt legitimus jure gentium, aut jure civili, approbatus modus acquirendi, *l. improbum.* 20. *C. ex quibus cauſis infam. irrogat.*

Contrà eſſe legitimum & licitum acquirendi modum probatur. Quia uſuræ non ſimpliciter & abſolutè lege divinâ & humanâ prohibentur, ſed tantùm ſecundùm quid, videlicet reſpectu certarum perſonarum & quatenùs uſuræ ſunt immoderatæ, & injuſtæ. Proinde antequam ulteriùs in hâc quæſtione progrediamur, vulgatam & bene tritam uſurarum diſtinctionem præmittemus, quâ diſtinguuntur, in *Lucratorias, recompenſatorias & punitorias*. Lucratorias, quod attinet, quæ aliis mordentes, item, iniquæ, inhoneſtæ & inutiles dicuntur, quia ex mero mutationis officio contrà naturam contractus lucrum faciunt, improbæ & illicitæ ſunt, id quod oſten-

oſtendunt & evincunt argumenta ſuperiùs allata, iſtiuſmodi enim ſunt, ut meritò Deus odium ſuum adverſus eaſdem expreſſis ſcripturæ dictis declarârit.

Compenſatoriæ verò, quia non ſunt lucrum ſupra ſortem exactum propter officium mutationis, ſed precium vel æſtimatio uſus ſortis conſumptæ cum damno creditoris, & aliâs dicuntur ſublevantes & conſervantes remuneratoriæ, illicitæ, & interdictæ non ſunt. Id quod confirmamus his fundamentis. 1. Quia officium boni Patrisfamiliâs eſt ita benefacere aliis, ne ſibi ſuiſque ſit anguſtia, aliis vero relaxatio, 2 *Corinth*.8.*v*.13. Suis ergo tenetur prius providere, 1 *Tim*.5.*v*.8. Charitas enim ordinata incipit à ſe ipſâ. Non ergo officio contrarium eſt, ſic alium juvare, ut te ſerves indemnem, *l. ſed ſi quis ex ſignatoribus ff. Quemadmodum teſt. aperiant, & l. ſancimus, C. de adminiſtr. tut.* Itaque ſi quæſtum certum facere potuiſti pecuniâ, quam mutuo das, aut ea propter damnum incurris, non eſt iniquum ejus rationem haberi, cùm nemo alteri ſuo cum detrimento benignè facere cogatur, *l.* 1. *de opere*, §. *iidem ajunt, cum ſeq. ff. de aqua pluv. arc.* Lex igitur naturæ hanc uſuram ſanxit, *Matth*.7.*v*.12. Antiquitas ſuadet, gratitudinis referendæ ratio flagitat, Chriſtiana charitas urget, & partim etiam neceſſitas, partim etiam utilitas eandem poſtulat. Nam cum unuſquiſque intelligitur ſuâ pecuniâ, aut in emptionem agrorum, vel redituum permiſſorum, aut in negotiationem collocata lucrum facere poſſe, *l. tut.* 7. §. *ſi poſt, ff. de adminiſt. tut.* eo factum eſt ut vel ocioſam pecuniam ad aliquem mediocrem & tolerabilem modum fœnerato dare, etiam Chriſtianorum Imperatorum conſtitutionibus ſit permiſſum, *l. qui ſemiſſes*, 3. §. *quæ ſit, ff. de uſuris, & l. ſi fundus legatus ff. de legat.* 3. *& l. præſidis, ff. ſi certum pet. & l. eos, C. de uſuris.* Id ipſum ſuadet etiam *utilitas*. Nam ſi uſuræ non eſſent licitæ, multi homines ad inopiam redigerentur, & inprimis pupilli ac viduæ non haberent, unde tandem vivere poſſent, quin imò multi ſtudioſi, ſua feliciter inchoata relinquere deberent. Item non poſſent merces variæ & ex remotis regionibus advehi, negotiationes, quæ ſine argentariarum menſarum

ſarum uſu conſiſtere nullo modo poſſint, tollerentur; Atqui jus divinum non abolet Politias, vitæ genera, & legitimos contractus. Ergo, &c. Et quid in pecuniâ fœnori expendendâ, cum de jure nulli conceditur uſus domus vel Muſæi cùm tamen domus etiam per ſe ſterilis & aliam domum non pariat. Nummus enim non Phyſicè ſed Ethicè generat, uti domus in commutativâ juſtitiâ.

Porrò, quod attinet punitorias, multò minus improbari poſſunt, quia ſuſtinentur, tam propter præſumptum damnum creditoris, quod vulgò intereſſe nominant, quàm propter moram debitoris quæ cùm delictum ſit, *l. dolus*, 44. *ubi gl. in fin. ff. de mandatis*, meritò punitur, *l. cum quidam*, 17. §. *ſi pupillo, ff. de uſuris*, ubi dicitur, uſuras non propter lucrum petentium, ſed propter moram non ſolventium infligi. Quamobrem cum & Deus ipſe *Deut.* 23. *verſ.* 2. uſuras conceſſit, procul dubio non aliam ob cauſam, quàm quòd eſſet æquum, ut aliquam recompenſationem, ſui emergentis damni & ceſſantis lucri haberent, & contrà iniquum cum jacturâ & damno alterius diteſcerent. Proinde compenſatorias & punitorias licitas & optimâ ratione conceſſas; contrà lucratorias damnatas eſſe concludimus.

COROLLARIA:

1. *Ius operarum ruſticarum, quod eſt inſtar remuneratorii beneficii, pro libertate, pro agris, pro ſpatio ſoli, in quo caſulas ſuas condiderant, conceſſis, variè conſtituitur, utpote pactis, contractibus & ultimis voluntatibus*, arg. §. ult. Inſt. de ſerv. ruſt. & urb. præd. *Item præſcriptione*, arg. l. litibus, 20. in pr. C. de agr. & cenſit, l. hoc jure, 3. §. ductus aquæ, ff. de aqua quotid. & æſtiv. *Item ſucceſſione*, l. heredem, & l. hereditas, de R. J. *& aliis modis, de quibus vide* Huſ. de hominib. propriis.

2. *Quod ſi ruricolæ domino ſuo operas debitas præſtare recuſent, verberibus, carceribus aut pœnâ pecuniariâ affici poſſunt*, Huſan. de hominibus propriis, cap. 7. num. 1. & ſeqq.

3. *Finitur jus operarum variis modis; imprimis verò emigratione, cùm conſenſu D. factâ. Et hinc eſt, quòd in civitatibus liber-*

liberales vel mechanicas artes aut opificia manuaria addiſcere volentes, certam pecuniam Domino quaſi λύτρον pro liberatione, ſolvere teneantur, arg. l. naturale, ff. de R. J. Vide Huſ. de hominibus propriis, c. 8. q. 5.

DISPUTATIO IV.

DE PATRE ET LIBERIS.

Reſp. Wolfgango Friderico zum Jungen/ Equite Vangion.

ΠΡΟΟΙ'ΜΙΟΝ.

Liberos non eſſe familiæ partem conſtituentem, ut Paterfamiliâs, uxor, & ſervi; *ſed ambitu familiæ tanquam effectus, contineri & ad ejus perfectionem & propagationem referri. præcedentibus diſputationibus dictum & ex profeſſo diſputatum eſt: Reſtat ergò; ut hâc diſputatione de Patre & Liberis, eò agamus breviùs, quo idem pertractatur à ICtis prolixius. Ut igitur id à nobis fiat certo & juſto ordine, de his ſequentibus hâc diſputatione breviter videbimus.* 1. *Quomodo Patria poteſtas conſtituitur.* 2. *Quomodo conſtituta conſideranda.* 3. *Quot & quibus modis eadem finitur.*

THESIS I.

Patria poteſtas, de quâ hoc loco agimus, Patribus Romanis propriè competit, §. *jus autem Inſt. de P. P. & l. item in poteſtate, ff. de his qui ſui vel alieni jur.* Non verò matribus, §. *fœmina, Inſt. de adopt. & §. cæteri, Inſtit. de hered. qualit. & different.*

2. Conſtuitur autem Patria poteſtas tribus modis. 1. Matrimonio, *in Princ. Inſtit. de P. P. & l. item poteſtate, ff. de his, qui ſunt ſui vel alieni jur.* 2. Legitimatione, § *ult. Inſt. de nuptiis, & Novell.* 89. 3. Adoptione, *in pr. Inſtit. de adopt. & l. 1. ff. eodem.*

3. Matrimonium eſt præcipuus conſtituendi patriam poteſtatem modus: illе enim tantùm de jure civili Pa-

rens

rens eſt, quem juſtæ demonſtrant nuptiæ; unde ſequitur, quod ii, qui extrà matrimonium concepti & prognati ſunt, patrem non habere intelligantur, *§.ſi adverſus, Inſtit.de nupt.*

4. Cnm verò miſericordiâ indigni non ſint, qui vitio alieno laborant, *l.legem, 7. C. de nat. lib.* alter patriam poteſtatem conſtituendi modus ſuccedit, videlicet *Legitimatio*, quâ, nati ex illegitimis nuptiis & prohibito coitu, non tamen inceſto, jus liberorum legitimorum ſortiuntur & natalibus reſtituuntur, *Nov.*89.*c.*11 & *Nov.*74.*c.*2.

5. Eſtque Legitimatio *de jure Inſtit. item, ff.& C.* triplex. 1. Fit per ſubſequens matrimonium. 2. Per reſcriptum Principis. 3. Per oblationem curiæ, quibus adjungit. *Imp. Iuſtinianus Novell.* 117.*c.*2.& *Authent. Si quis liberos, Cod.de naturalibus liberis*, quartum modum, videlicet nominationem filii.

6. Hodiernis moribus duò tantummodò modi legitimationis ſunt in uſu, videlicet per ſubſequens matrimonium & per reſcriptum Principis, reliqui duo, per obligationem curiæ, & nominationem filii, in uſu eſſe deſierunt.

7. Et quia nuptiæ conſenſu conſtant, non verò concubitu, *l.*30.*ff.de R. I.*& *c. ſufficiat, &c. beata Maria*, 27. *q.*2.& *c. tanta eſt vis. Qui ſunt filii legit.* Sequitur, matrimonium ab aliquo in extremo mortis articulo cum concubinâ contractum, legitimandos filios ſufficere. Idque legitimationis favor, honor & potentia matrimonii unicè ſuadet, maximè ſi in plenum vigorem deductum ſit matrimonium.

8. Hinc etiam concludimus: Statuta opificum, tribuum, tabernariorum & ſimilium in civitatique, der Handwercker/ Aempter/ Innungen vnd Zünfften/ quæ ſpurios ab artificiis & collegiis arcent, ad legitimatos per ſubſequens matrimonium aut per reſcriptum Principis, extendi non poſſe. Sunt enim hæc jure publico introducta, quæ privatorum pactionibus immutari non poſſunt, *l. jus publicum, ff de pactis.* Præſertim cum ſubſequens matrimonium, omne vitium tollat & legitimatos per omnia legitimis parificet, *Nov.* 74.

§.ſi

§. ſit igitur licentia, & *Nov.* 89. *cap.* 8. *Cod tanta eſt vis. Extra qui filii ſunt legitimi.* Et ſacrilegii inſtar ſit divinis obviare beneficiis, *l. ſacrilegiis, Cod. de diverſ. reſcript.*

9. Cognationem quandam cum legitimatione habet *diſpenſatio*, quâ defectus natalium non tollitur in totum, ſed tantummodò ſecundùm quid vel in certo caſu: veluti, ſi quis legitimetur ad honores vel dignitates, vel ſucceſſiones, tunc in caſu factæ diſpenſationis prò legitimo habetur, nec ultra caſum illum diſpenſationis factæ, fit extenſio, *Gail.* 2. *obſer.* 142. *n.* 6. & 17.

10. Adoptione quoque Patria poteſtas conſtituitur, quæ eſt actus legitimus, quo quis in alicujus filium eligitur, *in pr. Inſt. de adopt. l.* 3. *ff. de off. proconſ. l.* 4. *ff. de adopt. l.* 1 *C. eodem.*

11. Fit duobus modis: *Principali reſcripto, vel Imperio magiſtratus inferioris.* Principali reſcripto, cum hominem ſui juris adoptamus, & tum *Adrogatio* in ſpecie dicitur. Imperio magiſtratus inferioris, cùm filiumfamiliâs adoptamus, & dicitur in ſpecie *adoptio* §. 1. *Inſt. de adopt.*

12. Poſſunt autem omnes adoptare, qui non naturâ vel lege prohibentur. *Naturâ* prohibentur. 1. ob vitium animi ut furioſi, *l.* 2. *ff. de adopt.* & *l. furioſus, ff. de Reg. Iur.* 2. Ob vitium corporis ſeu impotentiam generandi, ut caſtrati & minores decem & octo annis, ſicuti etiam minores natu, majores nullo modo permittuntur, *§. minorem, Inſt. de adopt. l.* & *adoptio, ff. eodem* 3. qui in locum fratris alios adoptare geſtiunt, cum per rerum naturam frater à fratre procreari nequeat, *l. nec apud C. de hered. inſt. Lege* verò prohibentur. 1. Minores ſexaginta annis, publicè enim intereſt repleri civitatem liberis hominibus, *l.* 1. *ff. ſoluto matrim.* meritò eis adoptandi facultas denegatur, ut conjugio operam dent, & naturam potius ſequantur, quàm inſtar curruccæ alienos pullos excludant, *l. ſi paterfamilias*, 15 *§. penult. ff. de adopt.* 2. Fœminæ, niſi ex indulgentiâ principis ad ſolatium liberorum amiſſorum, *§. fœm. Inſtit. adopt.* 3. Servi. *l. quod attinet ff. de* R. J.

13. Adoptioni non diſſimilis eſt, recepta hodie paſ-

ſim

ſim in Germaniâ, conjunctio & unio prolis, vulgò die ein Kindſchafft/ quæ eſt pactum inter parentes eorumque ex diverſo matrimonio, utrinque ſuſceptos & ſuſpiciendos liberos, præſuppoſito filiationis jure, de mutuâ invicem ſucceſſione coram ordinario loci magiſtratu, cum cauſæ cognitione, adhibitis iis, quorum intereſt & actis intervenientibus ritè & rectè initum, *Gail.2.obſ. 125.*

14. Modis præmemoratis, ut dictum eſt, Patria poteſtas conſtituitur; ex quibus jam facile patet, qui ſint in poteſtate patris & qui non, ſumpto argumento à contrario ſenſu, quod in jure eſt validum, quoties non reſultat abſurdus intellectus; conſtituta jam conſideratur dupliciter, tum *reſpectu parentis* eam exercentis, *tùm reſpectu liberorum* eidem ſubjectorum.

15. Reſpectu patris conſideranda veniunt & effectus patriæ poteſtatis & ejuſdem officium.

16. Effectus patriæ poteſtatis multi ſunt. Habebat enim olim pater, vigore patriæ poteſtatis, in ſuos liberos jus vitæ & necis, *l. in ſuis in fin. 11 ff de liber. & poſthum. & l fi. 1. C. de patria poteſt. Bod. 1. de Republ. 4.* Quam tamen poteſtatem, illos abſque juſtâ causâ exercere potuiſſe, non puto *per l. Patri 20. & ſeqq. ff. ad L. Iuliam de adulter.* Siquidem non in atrocitate, ut ait JCtus. *in l. divus, 5. ff. ad L. Pom. Parricid.* ſed in pietate conſiſtit. Et quamvis, inde à primis Romani imperii incunabilis jus vitæ & necis ortum traxerit; non tamen conſtat parentes impunè liberos ſine juſtâ causâ, occidiſſe. Nam pœna Parricidarum, ut in culeo inſuantur cum cane & gallo gallinaceo, vipera & ſimia, & deinde in mare vel amnem projiciantur ante ætatem Imperatorum conſtituta eſt, *l. fin. ff. ad l. Pom. de Parricid. & l. in auditum ff. ad L. Corn. de Sicar.* Quòd verò ob cauſam occiderint Romani liberos ſuos exempla ſunt plurima. Sic Caſſius, agraria largitate inciderat in ſuſpicionem quæſiti regni a patre, damnatus fertur & necatus cognita domi causâ, *Liv lib. 2.* Sic T. Manlius Torquatus filium Syllanum damnavit ob pecunias à ſociis acceptas, *Val. l. 5. c. 8.* Sic P. Attilius filiam ſtupri convictam ipſe inter privatos parietes interimit, *Saluſt. in Catilin. & Val. 6. c. 1*

6.*c*, 2. Sie A. Fulvium ſenatorem patres Catilinæ ſecuturum: Pater retraxit, ſuâque auctoritate interfecit, *Saluſt.in Catilin.& Valer*.5.*c*.8. Quæ atrocitas ſupplicii poſtmodùm à D. Imperatoribus Parentibus interdicta eſt, *t.t.C. de Patrib. qui filios diſtrax. & l.ſi filius*, 3.*C. de de pat.poteſt.l.unic.C.de emend.propinq.Nov*.105.*Leon.* Relictum ergò conſtitutionibus Imperat. parentibus nihil aliud eſt, quam quòd poſſint filios, ſi quid gravius deliquerint, caſtigandos offerre judici, dicturo ex ipſius præſcripto ſententiam, *l.ſi filius*, *C de patr.poteſt.*

17. Præterea diſciplina domeſtica hoc eſt, decens emendatio & poteſtas corrigendi patri eſt permiſſa, ut quicquid privatim ſtatuerit pater adverſùs filium dummodò in ſævitiam intolerabilem non exeat, ſit extra omnem noxiam, *l.3.C. de T.P.* Quòd ſi verò ſuprà modum ſæviat, emancipare filium cogitur, *l. ult. ff. ſi quis à patr. manumiß.* Et quamvis privati carceris uſus inhibitus ſit, *l.un.C.de privat. Carc.* tamen ſi aliter filius ad obedientiam redigi non poteſt, ad morum correctionem, per aliquod tempus filius includi. & privatim detineri poteſt, *Schneid.Inſtin.ad tit.de P.P n.* 27.

18. Secundò. potuit pater tempore neceſſitatis filium ſuum vendere, tametſi citra libertatis præjudicium, *l. fin.C.de emend.propinq.& t.t.C. de Patrib. qui filios diſtrax.* Id quòd etiam à moribus noſtris receſſit, *Vult. Inſtit. ad tit.de T.P.ad princ.n.*11. *in fin.*

19. Tertiò, Quòd olim filius quicquid acquirebat exceptis peculiis caſtrenſibus & quaſi caſtrenſibus, id confeſtim patri ſuo acquirebat, ita ut pater ad ipſum alii filio vel extraneo donare, vendere, & quocunque modo vellet, applicare poſſet. Sed hodiè inter peculium adventitium & profectitium diſtinguitur, ita ut in profectitiis etiam quoad proprietatem, in adventitiis verò quoad uſumfructum, *l.cum oportet*, *& l.*1.*&* 2.*C.de bon.matr.*

20. Quartò. Quòd inter patrem & filium nulla poſſit eſſe lis, niſi de caſtrenſi peculio, *l.lis nulla.*4. *ff. de judic.* Congruentiùs enim videtur controverſias conjunctorum, intrà domum terminari, *l.congruentius*, 4.*C.de T.P.*

21. Quin-

21. Quintò. Quòd licet inter patrem & filium naturalis obligatio propter conſenſum oriatur, *l. frater à fratre*, *§. quæſitum. ff. de condict. indebitor*, tamen civilis obligatio inter eos non naſcitur, *§. item inutilis*, *Inſt. de inutilib. Stipulat.* Cum pater & filius fictione juris civilis, una eademque perſona cenſeantur, ſequeretur, parentem ſibi ipſi obligari, cum filius quicquid à patre conſequitur, ipſi patri videatur acquirere.

22. Sextò, quòd filiusfamiliâs de jure civili ſine conſenſu patris uxorem ducere nequeat, *pr. Inſtit. de nupt.*

23. Septimò. Quòd filiusfamiliâs ſine conſenſu patris, mortis cauſa donare nequeat, *l. tam* 15. *§.* 1. *ff. de donat. mort. cauſa.* Item quòd teſtamentum aut Codicillos, etiam antecedente conſenſu patris, condere nequeat, niſi in caſtrenſibus, & quaſi Caſtrenſibus, in quibus pro patre familiâs habetur, *l penult. & l. fin. C. qui teſt. fac. poſſunt.*

24. Octavò, Quòd pater filium ab alio detentum, interdictione de liberis exhibendis poſſit petere & vindicare, *t. t. ff. de liber. exhibend. & rei vindic.*

25. Nonò, Quòd pater poſſit filio impuberi teſtamentum condere, *§. igitur in pupillari*, *Inſtit. de Pupill. ſubſtit.*

26. Decimò, Quòd permiſſum ſit patri, filio impuberi teſtamento tutorem dare, *§. permiſſ. Inſtit. de tutelis* & ſi quæ ſunt alia Patriæ poteſtatis effecta, de quibus vide apud *Accurſium* & alios, imprimis verò apud *Aſcanium Clementium.*

27. Libertas ergo & vita filiorum, manu & poteſtate parentum exempta ſunt; de vitâ jam ex præcedentibus conſtat; de libertate verum eſt, *l. fin. C. de P. P. & l. fin. C. de Patribus qui filios diſtrax.* Non autem libertatem *h. l.* putamus illam, quæ tantùm in facto conſiſtit, ſed quam jus approbat; illâ enim filiusfamiliâs liber non eſt, ſed poteſtati patris ſubjicitur, nec poteſt facere, quid vult, hâc verò liber eſt & manet, neque ſic de libertate filiis aliquid decedit. Sic enim filiifamiliâs non prohibentur eſſe judices, *l. cum prætor*, *§. fin ff. de judic. & ubi*, neque tutelas gerere, *l. ſi filiusfamilias. ff. de tutelis, &c.* Retinent proinde parentes poteſtatem in liberos

ros, uti dictum eſt, in domeſticâ diſciplinâ, item in bonis & rebus, *Arniſ.lib.1.c.4.tr.de patre & liberis.*

28. Officium parentum conſiſtit. 1. In alimentorum præſtatione ſeu nutritione. 2. In inſtitutione. 3. In elocatione ad matrimonium. 4. In dotando, *Schonb.lib. 1.Polit c.7.de patre & liberis, Arniſ d.l.*

29. Ad nutritionem, parentes naturaliter obligatos patet inde; quòd omnibus rebus ita comparatum ſit, ut incrementum inde exſpectare habeant, unde nactæ ſunt initium. Improvidè enim ageret natura, ſi fœtus ſuos terris oſtenderet tantùm, neque ultrà eſſe ſineret, defectu nutrimenti, ortus ſuos repérituros. *Cogitavit enim nos natura, antequam fecit, Senec.6.benef.c.13.* Unde autem incrementum peterent, niſi ab iis, quibus natura ad hoc ſtimulum & facultatem addidit? Hinc necare videtur, qui alimenta denegat, *l.necare, ff. de agnoſc. liber.& l.un.§.taceat verſ.Sileat.C.de rei ux.act. & l.ult. § ipſum.C.de bon.qualib.* Hinc Cic. rectè 2. de orat. his verbis: *Neque boni eſt neque liberalis parentis, quem procrearit & eduxerit non veſtire & ornare.* Commune enim votum parentum eſt, ut liberis omnia parent *l.pen.§ ſed numquid.ff.de bonis libert.* & theſauros conquirant, *C.cum Apoſtolus,6. ex de cenſibus*, damnatur præterea anathematis, qui neceſſaria liberis non præbuerit, *C.ſi quis dereliquerit,14.diſt.30.* Idque procedit eatenùs, ut etiamſi ex injuſto & damnato coitu ſint nati, *C. cum haberet. §. fin.in fin.de eo qui duxit in matrim.quam Poll. per adult.* & mater vulgò quæſitos alere compellitur, *l.ſi quis, § ergò, ff.de agnoſ lib.*

30. Ad nutritionem ergò parentes adeò tenentur, ut ſi ſponte ſuâ id facere neglexerint, auctoritate magiſtratûs ad hoc debitum perſolvendum cogi poſſint. *l. ſi quis à liberis, §.ſi vel parens, 3. & §. idem index, 11 ff.de agnoſc. lib.l.nec filium, C.de P.P.l.3. & 4 C.de alend. liber.*

31. Cum igitur jure naturæ liberis debeantur alimenta, ſequitur quòd neque à patre neque à Principe filiis auferri poſſint, niſi jus naturæ maleficio perdiderint. Hinc ſequitur nutritionem in totum jure civili vel ſtatuto tolli non poſſe, ſed ad minimum, quoad alimenta relinquendam eſſe, *Iaſon in l.quoniam.C.de inoff.teſt.*

32. Per

32. Per alimenta h.l. non tantum intelligimus cibum & potum, & quæ cibariorum nomine comprehenduntur; ſed quæ uſui & cultui corporis, quæque ad vivendum homini neceſſaria ſunt, ita, ut veſtem, victus quoque vicem habere tradat *Labeo*, item lectum, habitationem & ſtramenta, *l. verbo victus, l. quos nos de V. S & l. 5. §. non tantum, ff. de agn. liberis, l. legatis, & l. ult. ff. de alim. & cibar. leg.* Pietas igitur, ex quâ alimenta liberis debentur, conſtringenda non eſt, ſed potius amplianda.

33. Tenetur autem pater, non in quantum cupit filius, ſed in quantum vult pater, & filio ſufficit ad neceſſitatem, non verò quantùm requirit ad voluptatem. Aſſignanda ergò alimenta ſunt ex arbitrio judicis, *l. 2. ubi pupill. educ.* Pro modo facultatum & dignitatis perſonæ, *d. l. 2. & 3. ubi pupill & l. 1. §. ſi mulier ff. de ventr. in poſſ. l. 1, C. de alim. præſt. l. ſi competenti. & l. ult. C. de alend. lib.* Nec non ſecundùm loci conſuetudinem & familiæ, *Menoch. arbit. judic. c. 160. n. 3. & ſeqq.*

34. Eò uſque a. tenentur parentes liberis de alimentis, donec ſibi ipſis proſpicere poſſint, *d. l. ſi quis §. 7. de agnoſcendis liber.* Alimenta enim juræ naturæ præbentur ſaltem in ſubſidium, ergo ſi filio aliunde ſit proſpectum, vel ipſe ſibi proſpicere poſſit, ad eorundem præſtationem pater non tenetur *Borch l. 2. conſ. 13. q. 4. Cov. part. 2. de Matr. c. ul. §. 6. n. 5. & 13.*

35. Cùm verò de eodem debito, nemo niſi ſemel teneatur., *l. qui bis in pr. & l. qui uſumfr. 58. de verb. oblig.* Iterum atque iterum ad nova alimenta, ſi prius aſſignata inutiliter perdiderit & prodegerit, non tenetur; nec natura quenquam obligat, ad alendum filium prodigum vel ſupra facultates; Nam ſi alimenta de novo ſuppeditarentur prodigo, pietas paterna patri eſſet damno; & impietas filii filio eſſet commodo. Hic enim denuò invitaretur ad dilapidandum & inutiliter inſumendum bona. Non enim leges in neceſſitate ſubveniunt illi, qui ſuâ culpâ in neceſſitatem ſe projicit. *l. ſi fidejuſſor, 7. § ſi neceſſar. in fin. ff. qui ſatisdare cog. & l. ſi mulier, in pr. ff. quod metus cauſa.*

36. Porrò præter alimenta debet pater filio etiam inſtitutionem τὴν παιδείαν *lib. 8. Eth. 12. & 13.* quam

JCtus Javolen. *in l. legatis*, 6. *ff. de alim. leg.* ab educatione ſeparat. Solon hoc caput tanti fecit, ut vetuerit à liberis ali parentes, ſi ad honeſtas artes ab iis non fuerint ſedulò inſtituti,

37. Conſiſtit autem hoc caput in fundamento religionis, in artibus & diſciplinis & peregrinatione.

38. Cùm verò pietas & religio ſit Rerumpublicarum fundamentum firmiſſimum, à qua ſubditorum fides in Principem, obedientia erga magiſtratum, pietas erga parentes, charitas in ſingulos homines, juſtitia in omnes pendet. *Bodin.* 4. *de Repub.* 7. Meritò liberi ſtatim à primis cunabulis ad pietatem & veram religionem à parentibus compellendi, inque eâ fideliter erudiendi ſunt.

39. Præterea ſtudiis & moribus exquiſitis & excultis ſunt imbuendi. Ex ſtudiis ea maximè fovenda, quæ practicam reſpiciunt vitam: utpote eſt peritia optimè in Republ. verſandi, item ad actiones accommodata prudentia, non verò quæ in perpetua contemplatione cives detinent. Studia enim loco alimentorum ſuccedere videntur, *arg. l. Stichus* 12. *in pr. ibi unde ſe tueri poſſit, ff. de leg.* 3. Præterea qui vult antecedens, neceſſe eſt, ut velit etiam conſequens, *arg. l.* 2. *ff de juriſd.* At ſi pater filium ad Academiam ablegat, conſequens etiam eſt, ut illi ſumptus non deneget, cùm nemo vivat ex vento, *l.* 2. *in fin. C. de aliment. pupill. præſt.*

40. Peregrinationes inſtituendæ ſunt ab iis, qui corperis & animi ratione ejuſdem ſunt capaces; qui verum finem ejuſdem probè cognitum & propoſitum ſibi habent, & proficiſcuntur ad eos populos, ubi vel cultiores ſunt mores, vel aliquid aliud addiſcere, non quos inſtruere poſſunt, *Beſ. part. ſecun diſp.* 2. *t.* 22. *& ſeq. uſque ad* 24.

41. Tertium patris officium diximus conſiſtere in commodâ liberorum elocatione in matrimonium: idque tum ſui ipſius causâ faciet, ut propagatione familiæ diuturnitatis memoriam ſibi comparet; tùm liberorum, ut Oeconomiæ rationem habere diſcant, *Schonb. d. l. c.* 7. Puellam enim, quæ jam matura viro, cuſtodire ab amatorum technis difficillimum eſſe ait, *Alciat. Embl.* 22.

Quar-

42. Quartum patris officium conſiſtit in dotando. Pater enim dotem dare compellitur, *l. fin. C. de dot. promiſſ. & l. 5. C. ad S. C. Maced. & l. quoniam, C. de inoff. teſt. &c. quamvis ext. de pactis*. Et hoc valet, quamvis locuples ſit filia & aliunde habeat, unde ſeipſam dotare poſſit. Nemini enim ſua fortuna debet eſſe damnoſa & quæ ſine ope paterna obtingunt, non liberant patrem à naturali debito.

43. Reſpectu patriæ poteſtatis, filii Patris familiam ſequuntur, item omnis dignitatis, quæ familiæ annexa eſt, ſunt participes, *l. ſi ſenator, C. de dignit.* iiſdemque ſacris, quibus pater, utuntur: Fiunt ſui hæredes, & patre vivente quaſi in dominio & poſſeſſione paternorum bonorum ſunt conſtituti, *l. in ſuis, 11. ff. de lib. & poſth. & l. in ſuis, ff. de ſuis & legitimis, & l. licet §. paternos, & l. cum ratio, § fin. inſtit. de hered. qualit. & different.*

44. Officium liberorum eſt. 1. Præſtare parentibus reverentiam & obedientiam, *l. filia, C. de P. P.* Non ſecùs, uti in amicitiâ impari, qui dignior & ſuperior ex lege inæqualis amicitiæ, alteri inferiori obligatur ad beneficia præſtanda; Ille verò qui inferior, ſuperiori ad honorem & reverentiam præſtandam, unà cum recompenſatione acceptorum beneficiorum: Ita etiam patet qui in ſocietate domeſtica & per conſequens in familiari amicitiâ, principem locum occupat, quemadmodum ſuum amorem excellentiâ beneficiorum ſuorum prodere debet, ita & filius, tanquam inferior perſona Patri ad reverentiam & obedientiam præſtandam omninò obligatus.

45. Secundò, officium liberorum conſiſtit in debita ἀντιπελαργία exhibenda: Parentum enim neceſſitatibus liberos ſuccurrere juſtum eſt, *l. 1. C. de alend. l.* Inprimis ſi ejus facultatis ſunt, ne θρηπτήρια præſtare poſſint, *l. 2. C. d t.* Qua ratione infames pronunciat liberos Solon, qui parentibus egentibus opem non tuliſſent, *Diog. Laërt in Solon.* Quod ſi verò θρηπτήρια pro dignitate retribuere non poſſint, ex lege inæqualis amicitiæ, ad honorem, obſequium, reverentiam & cultum profugiant, & minoribus his officiis, maxima beneficia, ma-

ximo conatu retalitare annitantur. Vita enim, educatio, & inſtitutio, cùm per ſe ſint res inæſtimabiles, debitores filios obligant in infinitum.

46. In diſſolutione patriæ poteſtatis interdùm juri conjuncta eſt natura, interdum jus ſolum eſt & ſine naturâ diſſolvit.

47. Jure & naturâ ſimul diſſolvitur morte, quæ cùm ſit duplex, naturalis & civilis, duplicem conſtituit patriæ poteſtatis modum ſolvendæ.

48. Naturalis mors, cum omnia ſolvat, *Novell: 22. c.20*, mirum non eſt, eam etiam poteſtatem, quam parentes in liberos habent, tollere, *in pr. Inſtit. Quibus modis, P.P. ſolv.* ut interim omittamus quicquid illa juris in ſe continet, perſonale eſſe, *§. ult. Inſt. de nupt. & in pr. inſtit. de adopt.*

49. Mors civilis dicitur, quæ ſalvâ vitâ, civitatem & libertatem; aut etiam civitatem tantùm adimit. Sicuti enim morte homines intereunt, ita maximâ aut mediâ capitis diminutione interire dicuntur, *l. verùm eſt, §. penul. ff. pro ſocio*, veluti, ſi parens deportetur, *§. cum autem Inſtit. Quibus modis P. P. ſolv.* vel ſi parens hodiè apud nos Bannitur, aut in ſervitutem redigitur.

50. Sine naturâ patriam poteſtatem jus noſtrum diſſolvit, occaſionem vel à facto vel à voluntate hominis ſumendo.

51. A facto conſideratur vel reſpectu Imperatoris vel privatorum, *Vult. lib. 1. I. R. c. 24*

52. Reſpectu Imperatoris, ſi videlicet in aliquem filiumfamiliâs ſummam Patritiatûs dignitatem confert *C. filius familiâs, Inſt. quibus modis P. P. ſolvit. & l. fin. C. de conſulib.* Rectè autem hujus patritiatûs dignitas ſumma dicitur, ut intelligamus eos, qui illâ ab Imp. decorantur, reliquos omnes poſt Imp. ſublimitate præcellere, *l. 3. C. de conſ.* & longè differre ab iis, quos hodiè in civitatibus Patritios, ad exemplum patritiorum Romanorum à primis Reipubl. patribus, *Liv. lib. 1.* Junckheren/quaſi Jungeheren/nominamus. Hanc verò patritiatûs dignitatem, de quâ in propoſito agimus Clodoveo Gallorum Regi, ab Anaſtaſio Imp. tum Conſtantinopoli agenti, per oratores collatam, refert *Paul. Æmil. de rebus Franc.*

in

in Clodov. atque ita effatos ad Regem in Turonibus conventum:

Te Auguſtus Conſulem, Patritiumque ſalutat: Quâ tituli majeſtate ſecundùm Cæſarum decus, nullum majus excellentiuſvè faſtigium, excogitare potuit, regium enim nomen ſanctum eſſe meminit, &c. Ut inde in Germaniâ noſtrâ Electores, Patricii ſummi, non malè vocentur, *Coraſ. ad l. nuptiæ, §. ſenatores, n. 8. ff. de ſenatorib.*

53. Hodie eò ſublimitatis deventum eſt, ut & illi qui conſulatum, præfecturam, Epiſcopatum aut magiſterium militum ab Imp. conſequuntur, ſui juris fiant, *Nov. 81. in pr. & l. ult. C. de decurionib.* Idem etiam dicendum de doctoratûs dignitate; *de Nov. 11. c. 1.* nam ibidem generaliter ſancitum extat, *ut omne præmium iis, qui honorantur ab Imperio, per conſulares Codicillos præſtitutum, ſuæ poteſtatis prabeat occaſionem l. 1. C. adſeſſor. & domeſtic.*

54. Occaſione facti privatorum jus patriam poteſtatem varie diſſolvit, utpote, expoſitione liberorum ſeu infantum à parentibus facta, *tot. tit. C. de infant. expoſit.* Item denegatione alimentorum, *l. 2. C. d. t.* Item Monachiſmo, *Nov. 5. & Can non dicatis 12. q. 1.* cum in mundo mortui dicantur, *c. placuit, c. ſunt nonnulli, 16. q. 1.* Item præſcriptione, utpote, ſi pater filium diu, hoc eſt, ad decennium, (ſecundum conſuetudinem nonnullorum locorum) ſui juris vivere & agere paſſus eſt, wann der Vatter einem Kindt eygne Nahrung leſt anſtellen/ quò in caſu tacita intelligitur facta emancipatio. Item ſi filia à patre corporis quæſtui tradatur, *l. lenones, 12. & l. neque ſervum, 14. C. de epiſcop. audient.*

55. Denique occaſione conſenſus & voluntatis humanæ, jure poteſtate hæc finitur duobus modis, Adoptione ab avo materno factâ, & emancipatione, *§. ſed et ſi pater, & §. præterea Inſtitut. Quibus modis P. P. ſolv.*

QUÆST. I. *Utrùm Poteſtas Patria ſit juriſgentium, an verò civium Romanorum propria?*

Hæc quæſtio admodùm controverſa eſt inter Politicos & quoſdam JCtos. Et pro jure naturali ſeu gentium pugnant non tantùm Politici, verùm etiam JCti magnæ authoritatis, quorum argumenta hæc ſunt. 1. A cauſâ efficiente, quia non lex, ſed Deus & natura mentibus &

& animis uniuſcujuſq; noſtrûm inſevit & implantavit, cujus rei nullum argumentum majus eſſe poteſt, quàm prima lex ſecundæ tabulæ, cum enim totus Decalogus ex principiis, quæ vocant, nobiſcum natis, educitur & ſecundùm Thomam 1. 2, *quæſt.* 100. *art.* 2. continet explicatam legem naturæ, & hoc præceptum ſecundæ tabulę primo loco occurrit; ſequitur illam poteſtatem eſſe juris naturalis. Hoc enim præceptum ſolum eſt. quòd præmium liberis proponit, qui parentes cultu proſequuntur, tametſi officio nulla merces debetur, eoque minus, quod nullum eſt in omnibus tum divinis, tum humanis ſanctionibus edictum; nec ulla execratio major in ſacris literis, quàm adverſùs eum, qui ad malè tecta Patris pudenda ſcelerate arriſit. *Bodin.* 1. *de Repub.* 4. Natura præeſt pater filiis, & majores nepotibus, *Ariſt.* 8. *Ethic.* 11. & 1. *Polit. c. ult. inquit.* Mas quam fœmina ad imperandum aptior, atque ætate ſuperans & perfectum, quàm id, quòd ætate ſuperatur & imperfectum. Vide *Monteca.* 1. *Polit. text.* 140. Et non tantùm bono, verùm & malo patri obediendum natura præcipit, *Epictetus in Enchirid.* Et perſolvi gratia non poteſt nec malo patri. *Quintil. declam.* 5. Naturæ leges ſic præſcribunt: Etiamſi cædat, ædibus exigat, quocunque modo puniat, fortiter tolerandum eſt, nec veniam filio largiuntur, ni paruerit pertuleritque. Pater enim eſt, qui cæcidit, habetque poteſtatem in te faciendi, quod vult. *Chryſoſt. Et Plin. in Paneg. ait*: lex & vis naturæ ſemper in ditione Parentum liberos eſſe juſſit, & uti inter pecudes, ſic inter homines poteſtatem & imperium valentioribus dedit. 2. A generali conſuetudine & moribus omnium gentium. Non enim tantùm jus patriæ poteſtatis introduxerunt rationes naturales; verùm omnes gentes unanimi conſenſu id receperunt. Atqui id eſt jus gentium quod vel apud omnes recipitur, *l.* 1. §. *ult. de I.* & *I.* vel naturalis ratio conſtituit, *l. omnes*, 9. *in fin ff. eòd.* & §. 1. *jus autem. Inſtit. de I. N. G.* & *C.* Ergo, &c. Quod verò aliæ gentes non tantùm talem, verùm & majorem in liberos habuerint, conſtat, tùm ex ſacris, tum ex profanis. Lege enim Judæorum, vendi etiam poterant (quod Romanis, uti conſtat ex antedictis, non erat licitum, *l.*

fin.

fin. Cod. de P. P.) liberi in ſervitutem, *Exod.* 20. *Levit.* 28. *Deut.* 15. *Oſea.* 2. Abraham patriæ poteſtatis auctoritate Iſmaëlem domo ejecit, *Geneſ.* 21. Iſaac non deſugit mortem, quam à patre ſibi imperari videbat, *Gen.* 22. Jephtah privato Imperio condemnavit filiam ad ſupplicium, *c. unuſquiſque,* §*miſerabilis,* 22. *q.* 4. Proinde & Ægyptios poteſtatem vitæ & necis in filios habuiſſe, teſtatur *Diod. Sic. lib.* 2. de Sclavis Accurſius, *Inſtit. de T.P.* de Muſcovitis, *Sigiſm. Baro in hiſt. Muſc.* de Arabibus, qui poteſtatem habent diſtrahendi filios, *Leo l.* 4. *hiſt. Afric.* De Lappis, quibus par eſt poteſtas in liberos & ſervos, *Ioann. Hugo Linſchott. in relat. Ind. c.* 26. *part.* 2. *hiſt. Ind. Orient.* Sic pari modo apud Perſas patris imperium tyrannicum eſt, pari enim modo & ſervis & liberis utuntur. Rex Thracum ſex filiis, qui ſe in vito caſtra Xerxis ſecuti fuerant, oculos eruit, *Ælian. lib.* 5. *c.* 11. Dejotarus filios omnes ſuâ manu interemit, ne impedimento eſſent illi uni, quem ad regimen delegerat, *Plutarch. in Cic.* Sic Gallos vitæ & necis poteſtatem in filios habuiſſe teſtatur Julius Cæſar in ſuis comment. Sic & Indi eandem habuerunt poteſtatem in liberos, antequam novas leges ab Hiſpanis acceperunt. De aliis etiam populis, Vide *Bodin. d. l.* 3. Auctoritate JCtorum, utpote Ulpiani *in l. pronunciatio,* 195. §. *familiæ* 2. *ver. jure propr. ff. de V. S.* dum plures perſonas in familiâ, unius poteſtati ſubjicit, *aut naturâ aut lege.* Quòd ſi ergo naturâ ſubjiciuntur liberi poteſtati patris; naturâ eos habebit in poteſtate. Item Pomponii *in l. veluti de I. & I.* qui ad jus gentium refert, ut parentibus & patriæ pareamus. Obedientia enim præſupponit poteſtatem, tanquam ſuum correlatum. Item Juſtiniani, *in l.* 10. §. *ſed ne articulum* 1. *verſ. neque n. verſ. & ideò ſancimus, C. de adopt.* jura naturæ vocat, quæ cadunt inter patrem & filiumfamiliâs à naturâ factum. Item Modeſtini *in l.* 1. *in pr. ff. de adopt.* ubi filiosfamiliâs non tantùm naturâ, verum & adoptione fieri dicit. Item Juſtiniani *in pr. Inſtit. de adopt.* Ubi dicit, quòd naturales ſint in poteſtate. Ergo ſequitur, eoſdem naturam conſtituere in poteſtatem noſtram. *Conan. lib.* 2. *comment. c.* 13. *n.* 2. *Coraſ. ad l.* 3. *verbo proprium civium Rom. ff. de his, qui ſunt*

ſui alieni juris Gothofred. ibidem & ad §. ſecundum, Inſtit. de P. P.

Contrà, quod patria poteſtas ſit juris civilis & civium Romanorum propria, probatur his fundamentis. 1. Auctoritate, *Caj. in l. 3. ff. de his, qui ſunt ſui vel alieni juris*, & Juſtiniani §. 2. *Inſtit. de P. P.* ubi expreſſis verbis aſſeritur, poteſtatem patriam civium Romanorum eſſe propriam, *& ratio eſt*, quòd nulli alii homines talem poteſtatem habeant. 2. A causâ efficiente. Quia P. P. tantùm conſtat cauſis civilibus, utpote, juſto matrimonio, legitimatione & adoptione. E. 3. Ab effectibus quia effectus ejus ſunt juris civilis, *l. 4. ff. de jud. & l. fin. C. de P. P. l. 11. ff. de l. & poſth.* Ergo, &c. 4. A modo finiendi, *per l. nihil tam naturale, ff. de R. I.* finitur enim *P. P.* Per adoptionem, deportationem & emancipationem, *t. t. Inſt. quibus modis, P. P. tollitur*, quamvis tali ratione jura naturalia ſeu gentium non tollantur, uti conſtat, de deportatione *per l. 15. ff. de interdict. & releg. & arg. l. 5. & 7. ff. de cap diminut.* de mancipatione, *§. minima, Inſtitut. de capit. diminut.* 5. A formâ. Quia hæc originem ex jure civili habet. Cùm autem forma det & eſſe & originem rei: Sequitur P. P. originaliter juris civilis eſſe, cum abſurdum videatur, rem aliquam ad aliud, quàm ad rei formam referre. 6. Ab abſurdo. Quia ſi P. P. juris gentium eſſet; ſequeretur & filios naturales eſſe in poteſtate parentum. Atqui non ſunt in poteſtate patris naturalis *§. fin. Inſtit. de nupt.* Ergo. Item ſequeretur, obligationem, quæ propter conſenſum datur, eſſe efficacem: Atqui non eſt, quia fictione juris civilis pater & filius ſunt una perſona, *Humm. in reſolut. l. 1. tr. 2. quaſt. 12. l. 10.* deciſione quæſtionis diſtinguendum eſſe puto inter communem & propriam, *Vacon. à Vacuna, l. 1. decl. 8. Vult. ad §. 1. n. 4. Inſt de P. P.* Item diſtinguendum eſt, inter patriam poteſtatem per ſe & generaliter conſideratam, & inter jus vel effectus eidem particulariter ſuperadditos. Item inter originem & formam ratione cauſæ efficientis internæ & impulſivæ. Quibus diſtinctionibus præmiſſis, non erit difficile quæſtionem determinare. Communis enim, quatenùs per ſe internis ſuis principiis conſideratur, jus gentium eſt, & hoc confirmant

et-

etiam priora argumenta. Propria verò de qua in ſpecie, *Cajus in d.l.3.& Iuſtinian. Imp. d.* §.2. loquuntur, quo ad originem & formam, ratione cauſæ efficientis impulſivæ civium Romanorum propria eſt, Dicitur autem propria, quod non aliunde aſſumpta, ſed moribus duntaxat Populi Romani introducta, *l.* 8. *de his, qui ſui vel alieni juris*. Et hoc eſt, quod Imp. Juſtin. *in* §.2.*Inſtit.de P.P.* annectit, videlicet, quòd talem, hoc eſt, iſtiuſmodi qualitatibus & effectibus circumſcriptam, nulli alii populi habeant.

QUÆST. II. *Vtrum patria poteſtas Matri etiam competat?*

MAtri etiam competere poteſtatem in liberos, videtur probari poſſe his argumentis. 1. Quia pars continetur in toto, & ſequitur regimen totius: Atqui liberi ſunt germina & quaſi partes, non tantùm patris, ſed & matris, 8.*Et.*1.2.2. A communi regulâ & præcepto; Qui beneficium accipit, libertatem ſuam vendit, & redit in ejus dominium, à quo afficitur beneficio: Atqui mater plus moleſtiæ devorare, plus oneris ſuſtinere, plus periculi ſubire, plus diligentiæ impendere cogitur, quam pater 3. Quia in ſacris literis, idem honor, eadem reverentia matri, quæ patri debetur, utpote. 4. Decalogi præcepto, & *Prov.*1.*v.*8, 4. Ab exemplo Iſmaëlis conſilio & voluntate matris ſuæ uxorem ducentis, *Gen.*21. Idemque Simſonis, tàm à matre, quàm patre uxorem accipientis, *Iud.*14.*&c.*5. Item confirmari videtur conſtit. Impp. Severi & Ant. *in l.*1 *C.de nupt.* Idem non obſcurè videtur ſignificare Imp. *in l.*20.*C.de nupt.* & *pr. Inſtit. de nupt.* ubi Imp dicit. quòd naturalis ratio ſuadeat adhiberi conſenſum parentum: Atqui naturalis ratio non minùs ſeſe extendit ad matrem quàm ad patrem.

Verùm matrem liberos non habere in poteſtate probatur his fundamentis. 1. Quia pater eſt principium totius generationis & auctor vitæ, ejus curâ & ſumptu aluntur, inſtituuntur, & elocantur, accipiunt familiam, dignitatem, &c. à patre. Ergo magis debetur patri poteſtas in liberos quam matri. 2. Quia pater, ut plurimum ætate, prudentia & perfectione matrem ſuperat. 3. Quia & ipſe poteſtati ſuorum parentum, habita ratio-

ne juris civilis ſubjiciuntur, §. *ſui autem, Inſtit. de hæred. quæ ab inteſtato deſert, & l.1.ff.de ſuis & legit. hered.* Quin imò & maritis ſubjectæ ſunt, *Geneſ.1.& 3.& l.1. l.marito.& l.patri, ff. ad L.Iul.de adult.* Mariti enim earum legitimi defenſores exiſtunt, & hæ illis ad operas & obſequia, *l.1.§.quod autem, C. de rei uxor.act.& l.alia §.ibi ff.ſolut matrim.C. Adam.* 33.q.5, *Schneid. ad §.ſed etſi pater, Inſtit. quibus modis, P.P.ſolv.* Nec juri Romano convenit, eas, quæ alieno auxilio in rebus ſuis adminiſtrandis indigent, utpote, quarum conſilium adverſùs proprium commodum laborare dignoſcitur, alios in poteſtate habere. 4. Expreſſis textibus juris, §. *fœmina, Inſtitut.de adopt.& §.cæteri, Inſtit.de hered. qualitate & different.* Pro determinatione quæſtionis diſtinguimus: 1. Inter poteſtatem naturalem & civilem. Naturalis poteſtas jure naturali & divino tam matri competit, quàm patri; Verùm civilis poteſtas propter dictas rationes tantùm patri, atque ſic poteſtatem, quam mater jure naturali & divino cum patre communem habet, jus civile non ſuſtulit, nam cùm jura naturalia ſint immutabilia, illa poteſtas matri manet perpetua. Alia igitur poteſtas civili jure introducta eſt, quæ potiùs patri, propter rationes ſuperius allatas, quàm matri eſt attributa; Atque ſic P.P. nullo modo contra jus naturale neque divinum eſt. 2. Diſtinguendum eſt, inter reverentiam & honorem & inter patriam poteſtatem. Nam P.P. reverentiam & honorem matri debitum, non aufert, ſed quia pater caput & principium familiæ eſt, ei aliquam prærogativam concedit in liberos. Reverentia igitur matri debita, ad P.P. non eſt extendenda. Proinde, quod attinet ad factum Iſmaëlis, Samſonis & aliorum huc non quadrat. Dicitur enim ibi tantùm, quid fecerit Iſmaël & Simſon, non, quid fecerint neceſſitate legum coacti. 3. Reſpiciendum, ſemper eſt ad id, quod præcipiunt leges, non quod ſuadent, quamvis enim in aliquibus locis leges ſuadeant, ut conſenſum matris filii adhibeant, non tamen præcipiunt, utpote eſt, *l.ſemper in conjunctionibus, ff. de R.I.* & ut quidam Reſp. diſtinguendum eſt inter honeſtatem & neceſſitatem; ac licet, illud quod honeſtatis, ſemper

etiam

etiam ſit neceſſitatis, propterea, quòd leges honeſtatem omninò præcipiant, non tamen ſequitur matri eandem poteſtatem attribuendam, quæ patri, quia duplex eſt honeſtas, una quam leges præcipiunt, & altera quam naturalis ratio ſuadet. Ad *l.* 1. *C. de nupt. quod attinet.* Reſp. illam ab Impp. eſſe reſcriptam ad facti ſpeciem, quia fuit propoſitum, matrem interpoſuiſſe ſuam auctoritatem in liberorum nuptiis, unde profectò inferri non poteſt, ita juris eſſe. Quin imò agitur *in hâc l. de nuptiis puellæ*, impuberis, quæ cum ſibi per ætatem nondum conſulere potuerit, conſilium & ſententiam matris rectè ſequi debet. *ad l.* 20. *C. de nuptiis*, quod attinet. Reſp. Non ibidem requiri conſenſum, ſed judicium ſive conſilium. Atqui judicium ſeu conſilium non tenemur neceſſariò obſervare, *in pr. Inſtit. de nupt.* ratio naturalis ad patrem tantùm reſtringitur & aſſeritur, quòd non uno modo peccet, qui abſque conſenſu parentum matrimonium contrahit, ſed duplici ratione, utpote ratione naturali & civili.

QUÆST. III. *Utrùm jus vitæ & necis, optimâ ratione parentibus ſit ademptum?*

COmpetiiſſe antiquitus parentibus jus vitæ & necis in liberos conſtat, *ex l.* 11. *in fin. ff. de liber. & poſth. & l. fin. in fin. C. de P. P.* idem probatur *l.* 1. *ff. ad L. Pomp. de Parricid.* ubi pater inter parricidas non numeratur. Reſpexit ergo JCtus Martianus ad illud antiquum, quòd L. Romuli parentibus eſt datum. Verùm abſque juſtâ causâ illos hoc exercere potuiſſe non arbitror, *l. Patri,* 20. *& ſeq. ff. ad L. Iuliam, de adult. & l. divus, in fin. ad L. Pom. de Parric.* Neque exempla fortiſſimorum virorum aliter atteſtantur. Utrùm autem id jus vel moribus vel expreſsâ lege correctum, non adeò eſt dubitandum, cum expreſsè pater inter parricidas referatur, *d. l. unic. Cod. de his, qui parentes vel liber. occid.* & in majoribus delictis judici liberi ſint offerendi, *l. unic. C. de emend. propinq. & l. in auditum ff. ad L. Cornel. de Sicar. & l. ſi filius; C. de P P.* Verùm utrùm vitæ & necis jus parentibus jure ademptum, controvertitur non tantùm apud Politicos, verùm JCtos *Simpl. in* §. *officia, Ench. Epict.* naturali pietate hoc jus conſonum deprædicat. *Al-*

heric. de nupt. c. 1. ſanctiſſimè defendi dicit: multis argumentis reſtituendum eſſe diſputat *Bodin.* 1. *de Repub.* 4. Nituntur autem his argumentis. 1. A jure naturæ. Quia veteres leges Romanorum, *tùm* excellentiâ naturæ conſideratâ, *tùm* laboribus, quos filiorum cauſa capiunt expenſis, *tùm* eo etiam conſilio ut liberos *omninò* patriæ poteſtati ſubjicerent, (*freta ſcilicet naturali parentum erga liberos pietate*) & vendendi illos, ſi vellent, poteſtatem dedère parentibus & impunè occidendi, *Simplic. d. l.* 2. A lege divinâ. Quia extat hac de re lex divina *Deut.* 21 *v.* 18. *& ſeqq.* quæ populis omnibus debet eſſe ſacroſancta. 3. A conſuetudine & facto Hebræorum, Celtarum, Perſarum, de quibus in præceptis dictum eſt. 4. Ab adjuncto incommodo. Quia nullam cognitionem ſuſcipiunt magiſtratûs, quòd liberi parentum juſſa contemnant, quòd aſpernentur, quòd irrideant, neq; judicia conſtituuntur adverſùs filios aleatores, ebrioſos, &c. Et quamvis eſſent judicia peccatis hujuſmodi conſtituta, nihilominus tamen, quia parentes exiſtimationi & dignitati ſuæ conſuli volunt, filiós apud magiſtratum nunquam deferunt, nunquam aut rariſſimè accuſant, atque ſic iſtiuſmodi peccata relinquuntur impunita. Atque ſic fit, ut liberi ſublato metu parentum, ſæpiùs eludant parentes & magiſtratum. Hinc fieri nullo modo poteſt, ut Reipubl. fundamentis malè jactis, diu Reſp. firma eſſe poſſit. 5. Ab adjuncto utili. Quia contentiones, diſſidia, lites, quæ fratribus inter ipſos intercedere videmus, vivo ac ſpirante facilè dirimebantur. Item tot. litib: ac judiciis magiſtratus impeditur, propter diſſidia parentum & liberorum, item fratrum & ſororum, ut antea nunquam. 6. *Ex l. inauditum* 2. *ff. ad L. C. de Sic.* ubi JCtus ſcribit, inauditum patrem non licere occidere filium. 7. Quia pater videtur dare vitam. Ergò etiam eripere. Verùm optimâ ratione hoc jus parentibus ademptum eſſe, probamus his fundamentis. 1. Quia liberi ſunt partes parentum, *l. cum ſcimus*, 22. *in fin. C. de agric. & cenſ.* Idque non tantùm fictione juris civilis ob patriam poteſtatem, *l.* 8. *in pr. de adopt.* ut diſputat. *Anton. Faber in Iuriſp. Papin. t.* 8. §. 7. *in pr.* Sed potiùs naturâ ipſâ & rei veritate, *ut docet Ariſt.* 8. *Eth. c.* 12. quia naſcuntur

tur liberi ex ſemine & ſanguine parentum. Et licet perſonam completam Phyſicè referant, tamen nihil obſtat, quò minùs diverſo reſpectu, quatenùs à patre dependent, pars ejus eſſe poſſint. Hinc *ICtus Paulus conſ.*264. *l.*2.vocat liberos carnem patris novâ animâ auctam, *&* *Iuſtinian. in l. fin. in fin. C. de impuberum & alia ſubſtit. ait*; Naturâ pater & filius eadem perſona eſſe penè intelliguntur. Ex quâ identitate perſonæ jus & origo ſui heredis ductum eſt *l. ult. ff. de bon. damnatorum*. Naturâ ergò nobiſcum quaſi coaleſcunt: Quamobrem ſicuti nemini conceſſum eſt ſævire in propria viſcera, 13. *in pr. ad L. Aquil.* Ita neque in liberos ſumma poteſtas parentibus eſſe concedenda, 2. Quia eſt contra affectum & ſtorgem naturalem parentum. Affectum enim paternum ſummum vocat *Tryphon. in l. non ſolùm*, 67. §. *in fin. de ritu nupt. in princ. C. de curat. furioſ.* Quis talis affectus extraneus inveniatur, ut vincat paternum? *ICtus Baldus* illum vocat ardentiſſimum; *in l. precibus paſſim, C. de impub. & aliis ſubſt.* Item non poſſe filium patre meliorem amicum invenire. Id quod in plurimis legibus & deciſionibus præſupponitur, utpote *in l. iſti quidem, in fin. ff. quod metus cauſa, l nec in ea, 21. ff. ad L. Iul. de adult. l. quidem, ff. de hered. inſt. l. Paula Call in.5. Pomponius, ff. de leg. 3. l. ex facto, ff. de vulg. & pupill. ſubſt. l: tale pactum, §. ult. ff. de pactis. l.3. & l. filio, ff. de confir. tut. l. pater, cum §. à patre, l. ſi patre, l. ſi pater C. l. jure noſtro §. ult. ff. de teſt. tut. l. cum pater, §. mando in pr. ff. de leg. 2. l. amiciſſimos, §. Lucius in fin. ff. de excuſ. tut. l. 27. Cod. de Epiſcop. audient. l. humanitatis, C. de impub. & aliis ſubſtit. l. propter inſidias, C. de his qui accuſ. non poſſ. l. ſi unquam, Cod. de rev. Con. acutiſſimi C. de fidei t. l. generaliter, §. ult. & de inſtit. & ſubſtit. l. ſicut certi, l. ſi cum vel in utero, Cod. de teſt. milit. l. ſi pater, C. de Sponſ l. penult. C. de bonis libert. & aliis quam plurimis.* Exinde quamvis Bodinus effugium ſibi quærat, dum inquit, majorem eſſe parentum in filios amorem, quàm ut crudelius quicquam in eos tentare poſſint: Exempla tamen in contrarium teſtantur: Siquidem *Brutus* referente *Liv. lib.* 2. ſine affectu & perturbatione filiorum cædes ſpectavit. *Et Tullius Manlius* pater filium ad mortem; deprecante etiam toto exercitu decrevit.

Quo

Quò quis enim impenſiùs amat, eò ſemel atque iterum læſus odit graviùs. Siquidem nihil nobis eſt gravius, quam lædi & injuriâ affici ab iis, à quibus beneficia meriti eramus. 3. Quia privata judicia omni jure prohibita, *l.non eſt ſingulis,ff. de R.I.* Vis enim eſt non ſolùm ſi homines vulnerentur, verùm etiam, vim & injuriam facit, qui quod ſibi deberi putat, non per judicem repoſcit, *l.extat.*13.*ff. quod metus cauſa, & l.creditores, ff. ad L.Iul.de vi priv.* Item vim & injuriam facit, quicunque ſine auctoritate publicâ manum privatam alicui injicit, *l.ſi quis aliquem, ff.de priv.* 4. Quia poteſtas patria in pietate debet, non in atrocitate conſiſtere. Rectè igitur D. Hadrianus in Inſulam deportavit patrem: quòd in venatione filium interfecerat, ob adulterium cum novercâ, *l.*5.*ff.ad L.Pomp.de Parricid.* 5. A Mandato divino. Quia præceptum Decalogi quintum non occides, tam ad patrem pertinet, quàm ad alios homines. Et *Deut.* 21. *v.* 18. immorigeri liberi ad judicem duci, ut ab eo ad arbitrium patris puniantur.

Superiora ergo argumenta, quod attinet, veræ ſententiæ non refragantur. Nam ad argumenta tria Simplicii, quod attinet. Reſp. ad primum, quamvis patria poteſtas ab excellentiâ naturæ prodeat, interim tamen determinationem recipit à jure quarumque gentium, ne in infinitum & abſque ullo modo procedat. Porrò laboribus parentum alio modo, vel ex operibus laboribus bonis, reverentiâ; & obſequio pretium perſolvi poteſt, neque opus eſt, ut eis omnimoda poteſtas in liberos propter labores & moleſtias relinquatur. Denique negamus expedire Reipubl. ut omninò ſubjiciantur parentibus. Quòd & *Bodinus d.l.* provocat ad legem divinam, in eo ſe proprio jugulat gladio. Nam *Deut.* 21. judicium in contumacem & rebellem filium ſenioribus tribuitur; executio verò omnibus civitatis civibus: Parentibus verò hic honor relinquitur, ut eorum teſtimoniis de degenere filio credatur executio verò ex ſententiâ legis paretur. Porrò nihil facit ad rem, quòd *L. Romuli* talis poteſtas conceſſa, & multarum gentium conſuetudine & exemplis approbata. Quia multitudo errantium errori nullum præſtat patrocinium, Quod au-

tem

tem hæc exempla contra jus naturæ divinum & rectam rationem ſint, evincunt ſuperiora argumenta. Quod etiam *Bodinus* inter cætera utatur hoc argumento quòd poſt ſublatam antiquorum poteſtatem; repleta ſint judicia, litibus inter patrem & filium, maritum & uxorem, fratres & ſorores, in eo imitatur malos Medicos, qui ſentinam humoris gravantis ab uno membro rejiciunt in alterum & gloriantur interim, quòd à morbo ægrotum liberarint: ſic Bodinus liberat curias litibus, ſed iiſdem replet familias, dum patentibus domùm remittit expedienda quæ viri prudentes conſilio conjuncto, expedire ſæpè neſciverunt. Et ſi jus eſt eo modo litium ſegetem demetere, cur non duella antiquorum & Saxonum Fauſtrecht / poſtliminio redire jubemus. Et *l. inauditum ff. ad L. Corn. de ſic.* quod attinet non ad patrem, ſed ad magiſtratum refertur, ut hic ſenſus ſit legis: Patrem non poſſe filium à magiſtratu inauditum occidere, ſed deberi filium deferri & accuſari ad magiſtratum, ut ſtatim in eâdem lege ſubjicitur. Denique ad ad ult. Reſp. Non eſt ſtatim ejus adimere, qui contulit, niſi juſta cauſa ſubſit. Præterea neque dedit pater vitam, ſed tantùm cauſa adminiſtra eſt, proinde retorquemus argumentum in Bodinum & alios hoc modo vitam quam pater nec dedit, nec reſtituere poteſt ſemel ablatam, auferre nullo modo poteſt. Ergo, &c.

QUÆST. IV. *Utrùm per matrimonium in articulo mortis contractum poſſit fieri legitimatio?*

Liberos ex concubinâ natos fieri legitimos per ſubſequens matrimonium expediti juris eſt, *§. fin. Inſt. de nupt.* Verùm utrum per ſubſequens matrimonium in articulo mortis contractum æquè fiat legitimatio, non uſquequaque expeditum: Sunt enim qui hoc negant ſequentibus argumentis. 1. Quia in mortis articulo dos conſtitui non poteſt, *l. Iulianus* 20. *ff. de jure dot.* ibi JCtus Paulus in hæc verba ſcribit: *differri quidem exactionem in id tempus poſſe, quo matrimonium futurum non ſit, verum in id tempus ſtipulari dotem minimè poſſe affirmat.* Atqui in legitimatione liberorum dos debet conſtitui, *§. fin. Inſt. de nupt. l.* 10. *C. de nat. lib. Novel.* 18. 2 Quia finem conjugii præſuppoſitum non habet, qui ita matri-

monium

Quò quis enim impenſiùs amat, eò ſemel atque iterum læſus odit graviùs. Siquidem nihil nobis eſt gravius, quam lædi & injuriâ affici ab iis; à quibus beneficia meriti eramus. 3. Quia privata judicia omni jure prohibita, *l.non eſt ſingulis, ff. de R.I.* Vis enim eſt non ſolùm ſi homines vulnerentur, verùm etiam, vim & injuriam facit, qui quod ſibi deberi putat, non per judicem repoſcit, *l.extat.*13.*ff. quod metus cauſa, & l.creditores, ff. ad L.Iul.de vi priv.* Item vim & injuriam facit, quicunque ſine auctoritate publicâ manum privatam alicui injicit, *l.ſi quis aliquem, ff.de priv.* 4. Quia poteſtas patria in pietate debet, non in atrocitate conſiſtere. Rectè igitur D. Hadrianus in Inſulam deportavit patrem: quòd in venatione filium interfecerat, ob adulterium cum novercâ, *l.5.ff.ad L.Pomp.de Parricid.* 5. A Mandato divino. Quia præceptum Decalogi quintum non occides, tam ad patrem pertinet, quàm ad alios homines. Et *Deut.* 21. *v.* 18. immorigeri liberi ad judicem duci, ut ab eo ad arbitrium patris puniantur.

Superiora ergo argumenta, quod attinet, veræ ſententiæ non refragantur. Nam ad argumenta tria Simplicii, quod attinet. Reſp. ad primum, quamvis patria poteſtas ab excellentiâ naturæ prodeat, interim tamen determinationem recipit à jure quarumque gentium, ne in infinitum & abſque ullo modo procedat. Porrò laboribus parentum alio modo, vel ex operibus laboribus bonis, reverentiâ; & obſequio pretium perſolvi poteſt, neque opus eſt, ut eis omnimoda poteſtas in liberos propter labores & moleſtias relinquatur. Denique negamus expedire Reipubl. ut omninò ſubjiciantur parentibus. Quòd & *Bodinus d.l.* provocat ad legem divinam, in eo ſe proprio jugulat gladio. Nam *Deut.* 21. judicium in contumacem & rebellem filium ſenioribus tribuitur; executio verò omnibus civitatis civibus: Parentibus verò hic honor relinquitur, ut eorum teſtimoniis de degenere filio credatur executio verò ex ſententiâ legis paretur. Porrò nihil facit ad rem, quòd *L. Romuli* talis poteſtas conceſſa, & multarum gentium conſuetudine & exemplis approbata. Quia multitudo errantium errori nullum præſtat patrocinium. Quod autem

tem hæc exempla contra jus naturæ divinum & rectam rationem ſint, evincunt ſuperiora argumenta. Quod etiam *Bodinus* inter cætera utatur hoc argumento quòd poſt ſublatam antiquorum poteſtatem; repleta ſint judicia, litibus inter patrem & filium, maritum & uxorem, fratres & ſorores, in eo imitatur malos Medicos, qui ſentinam humoris gravantis ab uno membro rejiciunt in alterum & gloriantur interim, quòd à morbo ægrotum liberarint: ſic Bodinus liberat curias litibus, ſed iiſdem replet familias, dum patentibus domùm remittit expedienda quæ viri prudentes conſilio conjuncto, expedire ſæpè neſciverunt. Et ſi jus eſt eo modo litium ſegetem demetere, cur non duella antiquorum & Saxonum Fauſtrecht/ poſtliminio redire jubemus. Et *l. inauditum ff. ad L. Corn. de ſic.* quod attinet non ad patrem, ſed ad magiſtratum refertur, ut hic ſenſus ſit legis: Patrem non poſſe filium à magiſtratu inauditum occidere, ſed deberi filium deferri & accuſari ad magiſtratum, ut ſtatim in eâdem lege ſubjicitur. Denique ad ad ult. Reſp. Non eſt ſtatim ejus adimere, qui contùlit, niſi juſta cauſa ſubſit. Præterea neque dedit pater vitam, ſed tantùm cauſa adminiſtra eſt, proinde retorquemus argumentum in Bodinum & alios hoc modo vitam quam pater nec dedit, nec reſtituere poteſt ſemel ablatam, auferre nullo modo poteſt. Ergo, &c.

QUÆST. IV. *Utrùm per matrimonium in articulo mortis contractum poſſit fieri legitimatio?*

Liberos ex concubinâ natos fieri legitimos per ſubſequens matrimonium expediti juris eſt, *§. fin. Inſt. de nupt.* Verùm utrum per ſubſequens matrimonium in articulo mortis contractum æquè fiat legitimatio, non uſquequaque expeditum: Sunt enim qui hoc negant ſequentibus argumentis. 1. Quia in mortis articulo dos conſtitui non poteſt, *l. Iulianus 20. ff. de jure dot.* ibi JCtus Paulus in hæc verba ſcribit: *differri quidem exactionem in id tempus poſſe, quo matrimonium futurum non ſit, verum in id tempus ſtipulari dotem minimè poſſe affirmat.* Atqui in legitimatione liberorum dos debet conſtitui, *§. fin. Inſt. de nupt. l. 10. C. de nat. lib. Novel. 18.* 2 Quia finem conjugii præſuppoſitum non habet, qui ita matri-

monium

monium contrahit, *l. 11. Cod. de naturalib. l.* 3. Quia non poſſunt reddere debitum & ſunt inhabiles ad contrahendum matrimonium. *c. 2. de frig. & maleſ.* 4. Quod non ſit feneſtra aperienda fraudibus & nequitiis, atqui hoc in hac legitimatione fieri videmus; quia & parentibus & cognatis hac legitimatione, debita ſucceſſio aufertur. Ergò. 5. Videtur ſic illuſio fieri conjugii, nam ſæpius fit, ut in agone mortis cum tali contrahant, cum qua in ſanitate nullo modo contraxiſſent, *c. irriſor. diſtinct.* 4.

Verùm contraria opinio verior eſt & recepta, & nititur his fundamentis. 1. Quia matrimonium ad ultimum vitæ terminum rectè contrahi poteſt, *l. 106. de condit. & demonſtrat.* ubi JCtus ait: Hoc legatum, ſi Titio non nupſerit, perinde habendum eſſe ac ſi poſt mortem Titii legatum eſſet, unde non obſcurè JCtis teſtatur, uſque ad mortem nuptias contrahi poſſe. 2. Quia matrimonium hoc caſu non ſolum dicitur jam de præſenti contrahi, verùm magis, affectio maritalis retro habita, jam & præſenti matrimonio declarari, *l. 10. v. neque n. veriſimile, C. de nat. lib. Nov. 117. c. 2. v ex hoc.* 3. Quia matrimonium etiam valet ſine coitu, cum intentione non coëundi, *C. ſufficiat, & C. beata Maria 27. q. 2. & l. 30. de R. I.* 4. Maximus prætereà eſt legitimationis favor, *d. l. 11. C. de natural. lib.* qui in hoc maximè, quod publicè interſit, civitatem legitimis civibus repleri, *l. 1. ff. ſolut. matrim. attendi debet.* 5. Quia ſine dote & dotalibus inſtrumentis legitimatio per ſubſequens matrimonium ſubſiſtit, *C. tanta extr. Qui filii ſunt legitimat.* Neque refragantur nobis ſuperiora argumenta; Nam ad 1. Reſp. Negative. Cum enim matrimonium in agone mortis contrahi poſſit, uti probatum eſt, *per l. 106. ff. de cond. & demonſtr.* Quidni, & dos conſtitui poſſet. Non ergo nobis refragatur, *l. 20. ff. de jure dotium,* quæ ſaltem id negat, quod dos non conferri poſſit in id tempus, quo ampliùs nullum matrimonium eſſe poteſt. Atqui conſtat, eò uſque matrimonium firmiter conſtare, donec ipſa mors ſolvat. Ad 2. ſimiliter. N. Reſp. Nam in articulo mortis conſtitutus, poteſt etiam habere ſpem recuperandæ ſalutis & liberorum procreandorum, *Borch.*

tract.

*tract.de gr.p.*187. Præterea, quamvis præcipuus conjugii finis, ſit procreatio ſobolis, non tamen eſt unicus & ſolus; Conſtat legitimationem per ſubſequens matrimonium non tam propter ſobolem, quàm in favorem, liberorum legitimandorum inſtitutum eſſe; ſufficit ergò, ſi illi ſoli fini legitimatio nitatur per *d. l. 11. C. de natural. lib.* Ad 3 Reſp. *Per l. 10. verſ. neque veriſimile, C. de naturalib. Nov. 117. c. 2. v. ex hoc, & C. ſufficiat, & C. beata Maria, 27. q. 2. & l. 30. de R. I.* Ad 4. Reſp. Non præſumi hîc animum & voluntatem fraudandi, cùm non ſit veriſimile, in extremis conſtitutum, ſalutis æternæ immemorem futurum, & in cujuſquam fraudem quicquam facturum. *l. fin. C. ad L. Iul. repet.* Ad 5. Reſp. Caſualia & fatalia eſſe matrimonia. Et regulariter quod licet in vitâ, etiam in morte licet.

QUÆST. V. *Utrùm ignobilis à nobili adoptatus per adoptionem conſequatur nobilitatem?*

AFfirmativam ſtatuunt non exiguæ auctoritatis JCti & moventur inprimis his rationibus. 1. Quia nepote ab aſcendente per lineam maternam, adoptato jura patris naturalis diſſolvuntur, *§. ſed hodiè Inſtit. de adopt.* 2. Adoptio confert agnationem, *l. qui in adoptionem, 23. ff. de adopt. & l. penult. §. 1. verſ. neque enim, C. de adopt.* Item confert *familiam, §. illud, Inſtit. de adopt. ita ut nomen patris adoptivi ejuſque inſignia adoptatus nanciſcatur, l. 1. §. 4. ff. unde cognati.* 3. Quia adoptio conſanguinitatem conferre dicitur, *l ſi 15. qui 44. ff. de adopt.* 4. Quia adoptio dignitatem adoptati non minuit, ſed auget, *l. 35. ff de adopt. & ita quidem augeri, ut adoptatus à ſenatore, filius ſenatoris judicetur, l. 5. & 6. ff. de ſenatoribus.* 5. Quia patria dignitas finitâ patriâ poteſtate in filio adoptivo deponitur, *l. 13 ff. de adopt.*

Contrà adoptatum vel tali ratione non poſſe fieri nobilem probatur his fundamentis. 1. Quia adoptatio non eſt modus conſtituendi nobilitatem, ſed patriam poteſtatem, *pr. Inſtitut. de adopt.* 2 Quià nobilem propria virtus facit, *l. providendum, C. de poſtul. & c. nos qui, & c. illud autem, diſt. 40. & c. nunquam, diſt. 56.* vel natura: ſeu Jus ſanguinis, *l. 1. C. de aur. jur. an. & l. nobil. 3. C. de mercatoribus.* Ita ut à parentibus ad filios veluti ex traduce at-

que

que corruſcatione ſtemmatis tranſeat, *gloſſ. in l. ſtemmata, ff. de gr. & ad fin.* 3. Quia adoptio jus ſanguinis non adfert, *l.* 23. *ff. de adopt.* 4. Quia adoptivus non verus filius, ſed imaginarius rectè dicitur, *gloſſ. in l. filio, ff. de liberis & poſthum. Baldus in l. ſi adrogator, ff. de adopt.* 5. Quia jura patris naturalis robuſtiora longè ſunt, quàm ut civili ratione extingui poſſint, §. *ſed naturalia, Inſt. de I. N. G. & C.* Nec quenquam movet, quod nepote ab aſcendente per lineam maternam adoptato, jura patris naturalis diſſolvantur, § *ſed hodie, Inſtitut. de adopt.* quia verba *in d.* §. ſecundùm ſubjectam materiam ſunt intelligenda, *argum. l. ex conducto*, §. *Papinianus, ff. locati.* Non enim quæritur, *in d.* §. *ſed hodie*, utrùm adoptione nobilitas conferatur, ſed utrùm patris naturalis poteſtas, eo caſu, quo quis ab aſcendente, per lineam maternam adoptatur, diſſolvatur, atque ſic caſus ille à noſtro propoſito planè eſt diverſus. Pro ſecundo non refragatur nobis, *l.* 23. *ff. de adopt.* quia nulla eſt ratio connexionis in argumento, ſi ſic argumentor: Adoptio confert jus agnationis. Ergo & nobilitatem, quia adoptivus nomen patris ſui adoptivi gentilitium uſurpare poſſit. Hoc enim accipiendum eſt, quatenùs in familiam hoc eſt poteſtatem tranſivit, non verò quatenùs adoptans eſt nobilis, cùm jus ſanguinis, quo in propoſito caſu nobilitas ſe fundat, ſeparationem à jure agnationis recipiat, uti conſtat ex allegata, *l.* 23. *ff. de adopt.* & ſe ad ſucceſſionem in parentis adoptivi bonis extendat, *l. penult.* §. 1. *C. de adopt.* Proinde committitur in vocabulo familias ambiguitas, cum illud non ad nobilitatem generis ſed tantum ad poteſtatem quàm in adoptivum requirit, ſit reſtringendum, *d.* § *illud Inſt. de adopt.* & *d. l.* 11. §. 2. *ff de bon. poſſ. ſecund. tab. juncta l. pronunciatio*, 195. §. *familiæ*, *ff. de V. S.* & ita accipiendum eſt, quod à Juſtiniano, *in d. l. penult.* §. 1. *verſ. neque dicitur*, qui legitimus erat familiæ adoptivæ. Tertiò nec ſtringit nos, *l. ſi is qui*, 44. *ff. de adopt.* conſtat enim non tàm verba, quam mentem legis tenendam eſſe, *l. ſcire leges. ff. de ll.* Nihil enim vocabulum conſanguinitas in jure noſtro denotat aliud, ſi ſtrictè accipitur, uti h. l. accipiendum, quàm fraternitatem, *l. ff. unde cognati, juncta l.*

non Epiſtolis, 13.§ de prob. Duar. de adopt. c. 11. & Coraſ. in d. l. ſi is qui, 44. ff. de adopt. per l. 1. §. fin. de ſuis & legitimis, & C. per adoptionem, 30. quæſt. 3. Non ergo Proculi mens eſt, quod verbis d. l. jus ſanguinis ſeu nobilitas, ut illud in propoſito caſu vocari placet; ſed jus fraternitatis, hoc eſt, ut adoptivus nepotis ex filio frater cenſeatur, Duar. & Coraſ. d. l. Porrò quæ 4. & 5. objiciuntur argumenta Herculea non ſunt. Quamvis enim dignitas adoptivi per adoptionem non minuatur, ſed augeatur, & adoptivus a ſenatore, filius ſenatoris vocetur; id tamen non fit reſpectu nobilitatis, ſed tantùm hoc accipiendum eſt ſecundum ea, quæ proponuntur habito intuitu ad poteſtatem, quam ſenator in ipſum habet: ſubjicitur igitur quamdiu in familiâ, id eſt, in poteſtate ejus manet, emancipatus verò nomen filii emancipatione amittit. Quare omnia, quæ de adoptivis dicuntur ratione patriæ poteſtatis tantum intelligenda ſunt, uti conſtat, ex l. 23. ff. de adopt.

Quæst. VI. *Utrùm parentes magis ament liberos quàm liberi parentes?*

Quod in communi proverbio dicitur: *Amor magis deſcendit quàm aſcendit*, id rationibus ab *Ariſt. 8. Ethicor. c. 21. confirmatur.* 1. Quia magis inquit, norunt parentes, qui ex ſe ſunt, quàm liberi ſe ex parentibus eſſe. Mater enim ſemper certa eſt, pater incertus. *l. quia certa ff. de in jus vocand.* Et ut Telemachus apud Hom. Odyſ. 1. ſe matri fidem habere de patre dicit, præter ejus teſtimonium nihil ſibi cognitum. 2. Quia proprius conjunctum eſt genito, id à quo eſt, quàm procreatum procreanti. Eſt enim quod à quoquam eſt, proximum ei, ex quo eſt, ut dens pilus, aut quidvis aliud habitanti, illorum verò nulli id, ex quo eſt vel minus. Hinc omnis artifex amat ſuum opus, etiamſi ab eò non redametur. 3. Idque etiam propter longitudinem temporis. Parentes enim quamprimum natos diligunt, illi verò progreſſu temporis parentes; cùm intelligentiam vel ſenſum nacti ſunt. 4. Parentes enim liberos, ut ſeipſos amant: qui enim ex ipſis oriuntur, ſunt quaſi alteri ipſi, quia ſeparati ſunt. Filii autem parentes, ut ab illis enati, 9. Ethic. 4. Id quòd paulo latiùs Explicat. 9.

*Ethic.*7. Benefici Beneficiis affectos amare magis videntur, quàm affecti eos, qui affecerunt. Et paulo poſt. Hujus rei cauſa, quòd eſſe omnibus expetendum eſt & amabile, minùs autem actu vivendo & agendo. Ideo amat opus, quod fecit opifex, quod amet ſuum eſſe. Accedit ratio. 5. ex Oeconom. Ariſt. Spes videlicet poſteritatis, quâ ut ait, *Quintil. declam.* 254. cognitionem mittimus in extremos nepotes. Idcircò enim filios filiaſve concepimus ac edidimus, ait Calliſt. *in l.liberorum*, 220. §. *ult. in fin. de V. S.* ut ex prole eorum earumve, diuturnitatis nobis memoriam in ævum relinquamus. Quæ cum ita ſint, meritò damnanda & deteſtanda eſt conſuetudo, quâ parentibus in proprium ſanguinem ſævire, & liberos de medio propriâ auctoritate tollere licuit: & rectiſſimè conſtitutum, ut neque gladio, neque igni, neque ulli alii ſolemni pœnæ ſubjiciantur, ſed inſuti culeo cum cane gallinaceo, vipera & ſimia, & inter eas ferales anguſtias comprehenſi ſerpentum contuberniis miſceantur, & regionis qualitas tulerit vel in vicinum mare vel amnem projiciantur, ut omni Elementorum uſu vivi carere incipiant, & eis cœlum ſuperſtitibus, & terra mortuis auferatur, *l.unic. C.de his qui parentes vel liberos.*

QUÆST. VII. *Utrum patri homini privato ſuperior locus majorque honor debeatur, quàm filio ipſius magiſtratum gerenti?*

APud antiquos Romanos, nulla erat dignitas tanta, quæ filium eximeret patria poteſtate id quod vehementer arridet, *Bodin.l.*1.*c.*4.*de Repub.* Exempla paſſim ſunt obvia, quibus probari poteſt, antiquitùs parentes de filiis, in ipſo articulo muneris publici occupatis ſupplicium ſumſiſſe. *Caſsium* quippe conſulem, ut primum abiit magiſtratu, domi judicatum & damnatum fuiſſe, non incerti tradiderunt auctores. Sic *Audacius* pater Flamminei tribunipl. legem de Gallico agro dividendo, invito ac repugnante ſenatu, promulganti filio legem & jam pro roſtris referenti, manus injecit, & privato imperio ſacro ſanctam poteſtatem detraxit, quod factum tantùm abfuit, ut vel ipſe, vel populus improbaret, ut deſcenderit ſpontè, ne minimo quidem murmure deſti-

tutæ concionis reprehenſus, *Valer. Max. lib. 5. c. 4.* Tantum datum fuit eâ ætâte auctoritati patriæ, ut ſacro ſanctam nulliq; impunè objurgandam poteſtatem violare & in ipſo officii actu in medio concionis applaudentis conſpectu impedire potuerit. Sic quod conſuli quod ſuperior cuicunque poteſtati non licuiſſet, id licuit patri privato. Hinc diſputatum invenimus *apud Gellium lib. 2. c. 2. & Guazz. de civil. controverſ. Utrum publica dignitas in perpetuum jus patrium extinguat, an verò eo tantùm articulo, quo filius in munere publico occupatur.* Diſputatio eſt habita inter Philoſophum *Taurum & Præſidem Cretæ, qui unà cum patre ſuo, Athenas viſendi & cognoſcendi causâ ad Taurum venerat.* Introeunte verò provinciæ præſide & cum eo pater, ſurrexit placide Taurus, & poſt mutuam ſalutationem reſedit, atque invitavit patrem Præſidis, ut ſederet, ipſum ergò filio prætulit. Contrà dixit præſes, hoc modo, ſedeat hic potius, qui P.R magiſtratus eſt: abſque præjudicio inquit Taurus, tu interea ſede, ut introſpiciamus, cui ſedere conveniat. Determinavit ergò Taurus quæſtionem hoc modo: ut in publicis locis atq; congreſſibus publicis, magiſtratus præferatur, non habitâ ratione juris domeſtici. In privatis verò, jus domeſticum obſervaretur. Verba Gellii hæc ſunt, *in publicis locis atque muneribus, item actionibus patrum jura cum filiorum, qui in magiſtratu ſunt, poteſtatibus collata, interquieſcere, paululum & connivere, ſed cum extra Remp. in domeſticâ re atque vita ſedeatur, ambuletur, in convivio quoque familiari diſcumbatur, tum inter filium magiſtratum & patrem privatum, publicos honores ceſſare, naturales & genuinos exoriri.* Quam Gellii ſententiam, ut veram & approbatam & nos recipimus & approbamus. Nam in tali caſu pater non cedit filio, ſed Reipubl. Quatenus igitur filius repræſentat Rempubl. hoc eſt, *quatenus in eo converſatur loco, eo occupatur actu, in quo vertitur dignitas & poteſtas Reipub. eatenus cedit pater: in cæteris res redit ad ordinem naturæ.* Nam poſtquam publicam perſonam exuit filius & ad privatam rediit, vel vitam vel converſationem, conſequenter recidit quoque in poteſtatem patris, *§ filius familias, Inſtit. Quibus modis, P.P.* Quòd nec ſenatoria nec conſularis dignitas liberet, *à P.P. l. 3, de adopt.*

dopt. Seponendus ergò patri eſt reſpectus perſonæ quando Rempub. venerari debet in filio, quemadmodum *Batſabea Salomonem* acceſſit ſupplex, cum Adoniæ Sunamitidem petitura eſſet uxorem, 1. *Reg*. 2. Hinc *Fabius Gurges conſul*, cum Fabium Maximum patrem proconſulem obvium haberet equitantem, equo juſſit deſcendere, quod moris non eſſet conſulem equo adire, quem tantùm abeſt, ut pater reprehenderet, ut hortaretur potiùs pergere, eaque auctoritate dignitatem populi R. tueri, *Gel*. 2. *cap*. 2. *in fin*. *Livi*. *l*. 24. *Plutarch. in Fab. Maxim.*

QUÆST. VIII. *Utrùm inſtitutio publica ſit præferanda privata?*

Iuventutis inſtitutionem, *Ariſt*. 10. *Eth*. 9. & 8. *Politic*. 1. in privatam & publicam dividit Privatam, quæ vel ad ſolos parentes, vel etiam privatos pædagogos, pertinet, quidam publici inſtitutioni præferendam putant his argumentis. 1. Quia commune bonum ut plurimum negligitur, & negligentiùs, quam par eſt, curatur. 2. Quia nemo majorem curam liberorum habet, quàm ipſi parentes, utpote, à quibus nati, educati & enutriti fuerint, liberi; Ideoque privata parentum plus ponderis videtur habere apud liberos, quàm publica aliorum inſtitutio. 3. Quia pueri, qui in Scholis inſtituuntur; in turbâ hominum vivunt; Ideoque eò faciliùs pravis eorum moribus & exemplis imitandis corrumpi poſſunt, quàm qui privatim inſtituuntur. 4. Quia adoleſcentes, qui ad Scholas diverſas mittuntur, ſubinde præceptores & formam inſtitutionis mutant, & ſic eandem corruptelæ ſortem experiuntur, quàm plantæ ſæpius tranſlatæ, aut vina crebrò in alia vaſa effuſa. 5. Quia majore fructu labor inſtitutionis paucis, quam pluribus impendi ſolet. 6. Quia idem comprobat exemplum Chaldæorum & Ægyptiorum, qui à patribus ſuis privatim fuerunt in Philoſophiâ inſtituit, viriq; doctiſſimi evaſerunt, *Diod. Sicul. lib*. 2. & *Herod*. *l*. 6. Sic *David* moriturus Salomonem ipſe inſtituit, 2 *Reg*. 2. *Aug. Caſar* filiam & nepotes informavit, *Sueton. in Aug. Iulius Caſar* Auguſtum docuit *Xiph. in Aug*. Carolus Magnus filios ſuos erudire non eſt veritus, *Aventin. lib*. 4.

Con-

Contra inſtitutionem publicam præferendam eſſe privatæ, probatur his fundamentis. 1. Quia educationis forma illa & conſtantior & excellentior eſt, quæ conſiſtit in ſapientia & conſenſu totius civitatis, quàm quę ab unius alicujus judicio pendet. 2. Quia aſſueſcunt pueri à tenero converſari cum hominibus, non reformidare homines, neque illâ ſolitariâ vitâ palleſcere, *Quintil.1.Inſt.c.3.* 3. Quia publica inſtitutio honeſtam æmulationem ſuppeditat, proderit alicujus objurgata negligentia proderit alterius laudata induſtria, turpè ducit puer in iſtiuſmodi æmulatione cedere pari, pulchrum ſuperâſſe majores. 4. Quia privata inſtitutio eſt mollior, propter intemperantem parentum erga liberos amorem. 5. Quia in privatâ & ſolitariâ vitâ errata & crimina plurima oriuntur, & ſemper eſt ante ponendum lumen tenebris, maximè iis, qui in luce aliquando vivere cupiunt. 6. Confert etiam publica inſtitutio ad modeſtiam, uti interim privatim inſtituti, quia cum nemine ſe comparant, ſolos ſeſe ſapere, alios tanquam umbras volitare arbitrantur, *Quintil.Inſt. l.1.c.2.* 7. Prodeſt etiam eo nomine, ut qualis ſit doctrina, quæ traditur appareat, nec adoleſcentes decipiantur. Quæ cauſa etiam Impp. movit, ut ab oſtentatione vulgati amoveri juberent, qui magiſtrorum ſibi nomina uſurpantes in cellulis collectos undecunque diſcipulos circumferre conſueverunt *t.t.C.de ſtudiis liberalibus urbis Romæ.* Hinc Franci olim ſub quercu diſcipulos ſuos docere ſunt ſoliti. Per ſe in foro libero, liberos informari curarunt *Xenoph. lib.* 1. Lycurgus publice informationem voluit fieri, quia ita aſſuefecit cives ſuos, ut nec vellent, nec ſcirent privatim vivere. *Plutarch in vita Lycurgi.* Et quamvis ratione pro inſtitutione privata plauſibiles videantur; publicas tamen inſtitutiones non evertunt. Nam quod dictum eſt, publica ut plurimum negligi, id inſtitutionem publicam nullo modo ſtringit, ſed tantùm negligentiam magiſtratus vel præceptorem taxat. Ad 2. jam antea eſt reſponſum, quia ob amorem & indulgentiam ſæpius parentes liberos perdunt: Sæpè patrum ſegnes facit indulgentia natos: Quin imò non minor eſt affectio boni magiſtratus in patriæ liberos, quam

Pa-

quam parentum in filios, nam ut in his & ſpes ſobolis, ita in illis eſt flos & fructus civitatis. Ad 3. ibidem reſponſum eſt. Nam plus mali & pravitatis privata vita importat quàm publica. In publicâ enim inſtitutione vitia taxantur & corriguntur publicè. In privatâ partim indulgentia parentum, oſcitantia pædagogorum, adulatione famulorum ſupprimuntur vitia, nec pari ratione uti in ſcholis taxantur. Unde non pravi mores in ſcholis diſcuntur, ſed in ſcholas ſæpiùs adferuntur, *Quint. Inſtit. lib. 1. c. 2.* Ad 4. Reſp. Committi in illo fallaciam accidentis. Id enim inſtitutioni publicæ non eſt adſcribendum, quòd quidam tam temerario auſu locum mutent. Ad 5. Reſp. Committit fallaciam petitionis principii, quia majori cum fructu labor inſtitutionis pluribus, quam paucis impenditur. Ad 6. Reſp. Committi fallac. conſeq. Non enim ſequitur hic & ille privatim ſuos liberos inſtituit, ergò privata publicæ eſt præferenda, plura hac de quæſtione, Vide apud *Caſum in Sphæra civitat. libr. 8. c. 1. pag. 472. Iun. in quæſt. Polit. quæſtion. 43. pag. 50. Timpler. in Politic. lib. 4. cap. 3. quæſt. 3. &c.*

Quæst. IX. *Quali pœnâ filii contumaces & immorigeri afficiendi?*

Filii contumaces & immorigeri pro diverſitate delicti variè coërceri & puniri poſſunt. Si enim delictum ſit leve, licitum eſt parentibus liberos honeſtè caſtigare. Si verò atrox injuria parenti per filium illata, poteſt illum propria auctoritate incarcerare, *l. ſi filius, C. de P. P. Cyn. in l. unic. C. de privat. Carcer. & Bart. in l. ex facto, in fin. ff. de hæred. Inſtit.* Item poteſt pater filium ex causâ legitimâ exhæredare, *Nov. 115. c. 3.* vel poteſt pater filium deferre ad judicem ut ejus ſententiâ puniatur, *l. inauditum. ff. ad L. Corneliam de Sicariis.* Quod ſi verò liberi in parentes blaſphemi ſint, eos vel verberent vel aliis modis indignè tractent, interdùm ſecundùm legem Moſis capite plectendi ſunt, *ex conſtit. Alberti Imp.* Iſt derſelbige ehrloß ewiglich / vnd kan zu Ehren vnd Recht nimmermehr kommen. Si verò eos vitâ ſpoliaverint, tunc locum habet, *Conſtit. Conſtantini Imp. l. un. C. de his, qui parentes vel filios occid.*

QUÆST. X. *Utrùm per matrimonium P. P. ſolvatur?*

Videtur hoc primâ facie omnino aſſerendum. 1. Propter textus juris divini, *Gen.* 2. ubi dicitur, propter hoc derelinquet homo patrem & matrem, item, 1 *Cor.* 7. Uxor non habet poteſtatem ſui corporis, ſed maritus. Item, *Gen.* 3 *v.* 16. Et ipſe dominabitur tibi. 2. Propter textus juris Canonici, *c. mulierem*, 33. *q.* 5. 3. Propter textus & rationes juris civilis, quia uxor ſequitur familiam & conditionem mariti, *l. fœmina, ff. de ſenat.* Item etiam forum mariti, *l. exigere dotem, ff. de judiciis, & l. fin.* §. *item reſcripſerunt ff. ad municip.*

Contrà matrimonio non ſolvi P. P. probatur his fundamentis. 1. Quia nullibi in jure legitur, matrimonium eſſe modum P. P. ſolvendi. 2. Expreſſis juris textibus. *Nam* §. 2. *Inſtit. de S. C. Tertull.* Mater trium liberorum dicitur in poteſtate patris eſſe. *In l.* 22. §. *penult. ff. ſolut. matrim.* mentio fit filiifamiliâs mariti. *Et l.* 3. §. 5. *ff. de donat. inter vir.* maritus in poteſtate patris exiſtere proponitur, *in l.* 20. *ff. ad L. Jul. de adult.* JCtus Papin. patri concedit poteſtatem occidendi adulterum cum filiâ, *& l.* 2. §. 1. *& l.* 29. *in pr. ff. ſolut matrim.* Uxor in poteſtate patris exiſtere proponitur. *& l.* 1. §. *fin. & l.* 8. §. 2. *ff. de injur. &* §. *patitur. Inſtit. de injur.*

Pro determinatione quæſtionis diſtinguendum putamus, *inter poteſtatem patris & mariti. Diverſa enim ſunt obſequia: aliud eſt conjugale & aliud eſt filiale,* quorum unum aliud non impedit nec auſert. In utriuſque igitur poteſtate filia eſſe poteſt. Et quidem in poteſtate mariti, quoad obſequia matrimonii, de quibus Apoſtolus Paulus, 1 *Cor.* 7. Item, quoad juriſdictionem & quoad operas. Manet in poteſtate patris ratione aliorum effectuum: Non enim poteſt filia nupta vivente patre condere teſtamentum, *l. qui in poteſtate, ff. de teſt.* Item ſine conſenſu patris mortis cauſâ donare non poteſt, *l. tam is,* §. 1. *ff. de don. mortis cauſa, Hunn. in reſolut. ſuis Inſtit. tract.* 3. *q.* 35. Quamvis de conſuetudine juris Saxonici, aliter eſſe introductum teſtetur, *Schneid. Inſt. de patria pot. in fin & Inſt. quibus modis P. P. ſolv. in fin.*

COROLLARIA.

1. Utrùm legitimati per ſubſequens matrimonium

ſuccedant in feudo. Affirmant. *Borch.c. 7.n.19. Duar.de conſuet. feud. c. 11.n. 7. Ruding. l.1.per lect. feud.c.16. Schenck, Baro in §. naturales, lib.2.feud.t.26.Hart. Piſt.lib. 2: quaſt.jur.q.46. Alex.conſ.60.lib.2.Guil Forn in comm. de feudis.* Negativam tuentur. *Vult. lib. 1. F.c.9. n.92. Rittersh.in part.feud.c.13.lib. 1. Hottom. ad d.§. naturales, lib.2.F.Hunn. tr. feud. c.* 10. *p.* 208. Quos & nos hac in parte ſequimur.

2. Et quamvis de jure civili Romanorum legitimari liberi per reſcriptum Principis non modo jus ſuitatis, ſed etiam agnationis acquirant: tamen de jure feudorum regulariter non ſuccedunt. *Zaſ.de feud.part.* 8.*num.* 74.*Mynſ.cent.*5.*obſerv.*42.*n.* 5.*VVeſemb.c.6.F.n.11. Gail. l.2.obſ.142.num.12.Schurpf.cent.1.conſ.1.n. ult. Schneid. de feud.part.pr.6.memb.2.c.2.n.9.Val.Forſt.in tract.Succeſſ. ab inteſt.lib.6.c.39.ubi complures alios allegat*; In quâ ſententiâ & nos firmiter perſiſtimus.

3. De jure communi Romanorum propriè dicuntur *minores*, qui ætatis annum 14. exceſſerunt & 25. nondum compleverunt, factâ computatione de momento ad momentum, ut habet text. *in l.1. §. 1. & in l.denique 3.§.minorum, ff. de minoribus, & in l.fin. C. qui tut. vel Cur.eff.deſier.pr. Inſt. de auct.Curat.* Unde non ſufficit tetigiſſe ultimum diem, ſed oportet pervenire ad diem momentum, adeò, ut ſi poſtremo die aut ultimâ horâ, quæ ad complementum 25. anni deeſt, deceptus ſit, reſtitutioni locus relinquatur, *d.l.denique §.minorem, & l. in omnibus,6.ff.de oblig.& action & l.quicquid.* 99. *in fin. ff. de verb.oblig.* Id quod ſecùs eſt in materiâ teſtamentorum, *l. à qua atate,* 5.*in fin ff qui teſt.fac.poſſ.* Uſucapionum, *l.in uſucapionibus,* 6. *ff.de uſucap & l.in uſucapione, is à pr.ff.de diverſ.& temp. præſcript.* manumiſſionis, *l.de manumiſſ.* in honore conſequendo, *l.ad Rempub.ff.de muneribus & honoribus.* Rationem diverſitatis, vide *apud Duaren. comm. ad L. aut prætor, ff. de minoribus, & ad tit. qui teſt.fac.poſſ Gœd.ad l.2.§.1.num.26.& ſeqq.*

4. De jure feudorum, quis dicatur minor, non uſque quaque expeditum eſt. Communiter volunt Feudiſtæ, minorem in conſuetudinibus feudalibus intelligi, quemadmodum jure civili, qui eſt 25 ann. *per tit.extra-ord.*

ord.91.de inveſt. vet.& nov. benef. ubi dicitur inveſtituram novam non poſſe fieri à minore, 18.*ann.* Quibuſdam minor eſt, qui nondum 18.an.ſuperavit. *Hotom diſp.feud.*13. *Tileman. volum.* 1.*diſp. pand.* 11.*poſ*.34. Idque ex Jure Longobardorum, quo annus decimus octavus ætas legitima dicitur. In aliquibus locis minor intelligitur, tam in ſpecie ita dictus, quàm pupillus in genere, *ut in c.*1.*à pr.per.quos fiat inveſtit.*2.*F.*3.*ubi dicitur inveſtituram feudi antiqui poſſe fieri à minore, hoc eſt, tàm à pupillo quàm à minore* 25.*an.uti ibid.Dd.comm.docent.* Jure Saxonum minorum ætas ætatis anno 21. terminatur: Lantrecht/ 1.*art.*42.*verſ.* uber ein und zwantzig Jahren iſt der Mann zu ſeinen Tagen kommen & in Lehenrecht/ *c.*26. Ex aurea Bulla Caroli IV. Imp.t.7.de ſucceſsione Principum, in Electore Principe tutela anno 18. exſpirat: quod in Ducatu Bavariæ ſine diſcrimine dignitatis etiam in plebe receptum eſt, *ex ordin.Duc.tit.ſi art.*4.

5. Mater ſuo potiùs proprio lacte, quàm nutricum, infantem alere tenetur. Conſtat enim, ex iis, omnium optimè nutriri & conſervari, ex quibus res conſtat: Atqui, cum ex matris ſubſtantiâ generati ſint liberi matris etiam ſubſtantiâ, tanquam re maximè convenienti, rectiùs nutriuntur. Prætereà veriſſimum eſt, infantes cum nondum habeant temperamentum confirmatum, ſed impreſſiones varias, non ſecùs, ut mollis cera, recipiant ex alimento nutricum, quod in ſuccum & ſanguinem ipſorum convertitur, temperamentum & naturam nutricum induere. Hinc *de Calig.* ſcriptum extat, quod non ex parentibus; ſed ex nutrice tyrannidem ſuam hauſerit. De *Tyberio* legitur, quod per nutricem ebrioſam & ipſe factus ſit ebrioſus. Hinc fieri ſentiunt Politici multi, quod magnatum & heroum filii plerunque degenerent. Memoriâ præterea dignum eſt, quod refert *Ioan. Caſus de Graccho, p.*85: *Oecenom.* Cùm enim *Gracchus* nutrici gemmam nobiliſſimam, viliorem verò matri daret, irata facta mater, in rationem facti inquiſivit, Reſp. *Gracchus* matri, his verbis. Hoc proptereà ago, quia tu tantùm novem menſibus me geſtaſti in utero: hæc vero tribus integris annis, in

in ulnis & amplexibus me fideliſſimè enutrivit. Negâſti id mihi, quod planta râmis, quod ſimia catulis non negavit.

6. Inter omnes curas domeſticas, primaria eſſe debet liberorum educatio: toto enim cœlo eos aberrare, inquit *Plutarchus*, qui filiorum ſuorum curam, divitiis poſthabent, eoſque imitari illos, qui dum magnam calceorum habent ſedulitatem, pedem ipſum parvi pendent. Hinc *Crates*, referente *Plutarcho*, dicere eſt ſolitus, ſe in altiſſimam urbis partem aſcenſurum & ita altâ voce, ſi liceret, vociferaturum: Quorſum ruitis, qui omne veſtrum ſtudium in comparandis pecuniis ponitis; liberorum verò, quibus eaſdem relinquitis, nullam planè curam ſuſcipitis: Rectiſſimè igitur monet *Philoſophus lib.* 5. *Polit. c.* 8. plus curæ diligentiæ in liberorum educatione, quàm aliis in rebus eſſe adhibenbum. Omnia enim fiunt & fieri debent propter liberos. Eſt ergò maxima diligentia in liberorum educatione adhibenda triplici potiſſimùm de causâ. Imprimis propter ipſum Deum. Nam ut reliquæ creaturæ propter hominem, ut ipſi inſerviant, ſunt creatæ: Ita homo propter Deum, ut ipſum celebret & colat. At quomodo colet & celebrabit, ſi ab infantia & primis incunabulis à parentibus ad pietatem non aſſuefactus? Præterea fieri hoc ipſum debet, propter Rempub. quia eſt fundamentum Reipubl. quod niſi probè curetur, corruit & conſiſtere firmiter, non poteſt. Porrò propter ipſos etiam parentes, quia in liberis, parentes vivunt, & non divitias, ſed liberos ſuos in æternâ vitâ videbunt. Proinde illis etiam ſunt in hac vitâ ſolatio, in his in ſenectute acquieſcunt & omnes animi dolores in illos deponunt.

ADDITIO.

Otio omnia arceſcere & contrà motu ſervari cuncto, teſtatur Plato in Tim. *Unde* Ariſt. l. 7. Polit. ult. c. monet: *Pueris quarto & quinto ætatis anno, ubi membra ad proportionem pervenerint motus quoſdam à parentibus imponendos eſſe non violentes ſed moderatos: utpote ut curam membrorum ſuorum habeant, membra rectè conformare & iis decenter uti diſcant. Ad labores ex animi & diſciplinam, quarto & quinto anno non ſunt cogendi labore ſiquidem animi membra ipſorum*

rum in quibus tunc temporis natura, in nutriendo augendo & corroborando, tota occupata eſt, comprimuntur, labor enim animi ſpiritus animales avocat ad cerebrum & facit, ut reliqua membra nondum conſolidata deſerantur & cerebrum frangatur. Quamobrem primo quinquennio, eam tantùm motionem eſſe adhibendam ut ſegnities & deſidia corporis evitetur, monet Ariſt. d. l. *Proindè ſexto vel ſeptimo ætatis anno pueros ad diſciplinam & artes ducendos eſſe ſuadent eruditi, & citiùs qui liberos artibus imbuendos tradunt, de his rectè Plutarchus ſcribit, quod Simias, quæ pro nimio amore catulos ſuos necare ſolent, imitentur.*

DISPUTATIO V.
DE CIVITATE ET REPUB. IN GENERE.

Reſp. PETRO BURCHTORPHIO Lamſpringa-Brunſwigio-Sax.

ΠΡΟΟΙ'ΜΙΟΝ.

F*Amiliis & familiarum partibus, tanquam civitatis membris hucuſque peractis; Conſequens eſt, ut, cujus gratiâ præcedentia præmiſſa ſunt, quæ ad ipſum Reipubl. ſubjectum, puta civitatem, immediatè ſpectant, hâc diſputatione perficiamus. Et quia circà civitatem, tria concurrunt;* Urbs, Populus & Reſpub. *Ideò de his ſingulis breviter hac diſputatione videbimus.*

THESIS I.

CUm totum non meliùs cognoſcatur, quàm ex ſuis partibus, & *Urbs* congregatum ſit *ex villis, vicis, pagis, oppidis, &c.* Planum eſt, antequam penitiùs in urbem inquiramus, de his tanquam partibus urbis, priùs diſpiciendum eſſe.

2. *Sola domus* ſeu habitatio una, *Villa nobis dicitur, à vehendo,* quòd in illam fructus invehuntur, *quaſi vehilla: Villa* autem murata, vel muro & vallo cincta, *Caſtrum* dicitur.

3. *Vicus* eſt cœtus hominum in uno loco habitantium & do-

& domos ſuas conferentium. Dictus eſt *vicus à viâ*; quæ ab utrâque parte ædibus, vel villis ſepta.

4. Hinc *duplices* ſunt vici, *Urbani & Pagani*. *Vici Urbani* ſunt plateæ in urbe, ex utrâque parte ædificiis cinctæ. In urbe enim fiunt vici connexis & cohærentibus ædificiis, & domicilia conjuncta, ædes dicimus. *Cic. pro Seſt. Vicus paganus*, eſt platea pluribus villis domibuſque ruſticis, ab utrâque parte, ſepta. A vicis, vicini dicti, & domus vicinales, *l. 30. qui ex vico. ff ad municip.*

5. Eſt ergò vicus inchoamentum civitatis & ex numeroſis & amplis familiis primitùs ortus, quia ſocietatem conjugalem, ſequuntur fratrum, item conſobrinorum ſobrinarumque conjunctiones, qui cum unâ domo capi non poſſint, in alias domus tanquam in colonias exeunt & integrum vicum conſtituunt. Conſtat enim ab initio homines vicatim habitâſſe, uti & patrum adhuc memoriâ fuiſſe in Hiſpaniâ vicum quendam centum domorum teſtatur Vives, cujus omnes incolæ erant à ſene quodam, qui adhuc vivebat, progeniti, ita ut propinquitatis nomen jam deeſſet, quo à minimis natu vocaretur. Linguâ enim Hiſpanicâ ſuper abavum non aſcendit, *Auguſt. lib.* 15. *de C. D. c.* 18. Sic narrat hiſtoria Scholaſtica ſuper *Gen. c.* 37. & 38. *ex Philone ſeu Gentili Philoſopho in lib. ſuper Gen.* quòd ex tribus filiis Noæ adhuc ipſo vivente prognata ſint 24. millia virorum extrà mulieres & parvulos, habentes ſuprà ſe duces, tres filios Noæ, quos omnes vicatim, priuſquàm civitates condere uſus docuit, habitâſſe certum eſt.

6. *Pagus* dictus eſt *vel à fonte*, quem Græci πηγὴν, Dorica verò dialecto παγὰν vocant, propterea, quod ruſtici circa fontes gaudeant habitare, ut facilis ſit aquatio *Auctore Feſto, vel* ſi malis *à ſaxoſo & montoſo loco*, qui πάγος dicitur. Unde Servius Tullius in montoſis & naturâ munitis tumulis, tuta agreſtibus paravit refugia, quæ πάγους dixit, ut ſe eò reciperent omnes ex agris ſub adventum hoſtium & ibidem pernoctarent.

7. *Vox pagi* aliter accipitur apud *hiſtoricos*, & aliter apud *Politicos*. Ab *hiſtoricis* χωρικῶς accipitur pro magno diſtrictu ſeu juriſdictionis tractu, *Unde Cæſar* 1. *de bello*

bello Gallico ſcribit: Helvetiam totam in quatuor diviſam fuiſſe pagos, quorum hodiè tredecim numerantur. *Politicè* accipitur ſtrictè pro ruſticanis domibus, ſeu quatenùs deſignat nudum conventum eorum, qui paſtûs gratiâ partem ruris inſident aut fluentem accolunt, nec dum ad ſufficientiam civitatis ſatis inſtructam habent cornu copiam.

8. Eſt ergò pagus hominum cœtus ex duobus vel pluribus vicis collectus abſque munitionibus & muro.

9. Differt proinde pagus à vico, quòd vicus propriè nihil ſit aliud, quàm locus publicus utrinque ædificiis cinctus, per quem incolæ tranſeunt, germanicè ein Gaſſe: Pagus verò conſtat ex pluribus vicis abſque munitione & muro collatis.

10. Oppidum Feſto dictum eſt quòd opem præbeat, vel quòd ibi opes ſuas conferant. *Iſiodorus verò ita de eo diſſerit:* Oppidum quidam *ab oppoſitione* murorum dixerunt: alii ab opibus recondendis, eò quòd ſit munitum: alii, quòd ſit in eo conventus habitantium & opem det mutuam contrà hoſtes. Nam primùm homines tanquam nudi & inermes, nec contrà belluas præſidia habebant, nec receptacula frigoris & caloris, nec ipſi inter ſe homines ab hominibus ſatis erant tuti, tandem naturali ſolertiâ ſpeluncis ſylveſtribuſque tegumentis, tuguria, caſas, virgultis arundinibuſque ſibi contexerunt, quo eſſet vita tutior, nec iis, qui nocere poſſent, aditus eſſet: hæc eſt origo inquit oppidorum, quæ quòd opem darent, idcircò oppida opida dixerunt.

11. Oppidum proinde eſt pagus amplior nonnihil foſsa, vallo, vel muro cinctus & munitus.

12. Urbs dicitur *vel à cauſâ inſtrumentali videlicet ab urbo vel urvo*, hoc eſt, curvaturâ aratri. Urbum enim vel urvum curvaturam aratri ſignificat, & urbare vel urvare ſignificat arare vel aratro definire. Antiquitùs enim urbium ambitus aratri ſulco fuit definitus, *Var. 4. de ling. Latin. Tholoſan. lib. 2. c. 1. num. 3.* Huc alludit *ICtus Pompon. in l. Pupillus, 236. § urbs, 6 ff. de V. S. & Modeſtin. in l. ſi uſusfructus, 21. ff. quibus modus uſusfr.* Mos hic erat: Veteres junctis bobus tauro & vaccâ Hetruſco ritu in condendis urbibus utebantur. Aratro

namque ſulcum ducere ſolebant, illoque urbium condendarum magnitudinem definiebant, *Var. lib. 4. de ling. Lat.* Et hoc faciebant religionis cauſâ die auſpicato, ut urbs, foſsâ muroque munita eſſet, hinc ab illa munitione mœnia dicta, *Virg. 1. Georg.*

Apta dies legitur quo mœnia ſignet aratro.

Quin imò non tantùm in urbe condendâ aratrum adhibitum fuiſſe, ut præter dictos, *Cic. in Philip. 2. & Plutarch. in Romul.* Sed & in evertendâ. *Senec. 1. de Clement. c. ult. Horat. 1. carm.* 16. Unde Carthago aratrum paſſa dicitur, *l. 21. ff. quibus modis uſusfr.* quando expugnata & deleta eſt, quâ de re ex *Alberic.* hos verſus citat *Dionyſ. Gothofred. in not. ad d. l.*

Urbs bona Carthago
Cujus non reſtat imago,
Scripta forma Patrum
Quod paſſa fuiſſet aratrum.

Nihil igitur eſt aliud aratrum inducere, quàm ædificia & muros ſolo æquare. Sic templo Hieroſolymitano aratrum inductum fuiſſe, ſcribunt *Ioſeph. & Hieronym.* Et ſalem inſpergere nihil eſt aliud, quàm ad perpetuam infœcunditatem locum deſignare. Sic *Sichemo* ſalem inſperſit *Abimelech. Iud. c. 9.* Mediolano Fridericus Barbaroſſa *Naucl. in Frid.* Per aratrum ergo voluerunt veteres fundum reducere ad paſcua & agros; per ſalem perpetuam infœcunditatem deſignârunt. Et hæc eſt illa internecio, quam Judæis Deus minatus eſt, *Deut. 16. c. ſi audieritis, 23. q. 5.* forte, ut interficiantur gladii cæde omnes, qui ſunt in civitate, civitas incendatur igni, & maneat ſine habitaculo in æternum, nec reædificetur uſque nunc. Sed regredimur ad urbis Etymologiam.

13. Vel dicta eſt urbs, *à cauſa formali nempe ab orbe,* quod ſulcus aratri in orbem duceretur. Nam urbes antiquitùs omnes in orbem fiebant. *Tholoſ. d. l.*

14. Definitur urbs, Quòd ſit multitudo vicorum communibus munimentis & ſecuritate munitorum, & ornamentis publicis, & privilegiis exornatorum.

15. Et quamvis appellationes oppidi & urbis vulgò con-

confundantur, propterea, quòd æquè oppidi muris cingantur, atque urbes, & æquè cives nominentur, qui degunt in oppidis, atque illi, qui habitant in urbibus. Hoc tamen inter oppidum & urbem intereſt, quod ſi reſpiciamus ad originem, oppida non ſint ſolenniter aratro cincta, item quod tam amplum & auguſtum non eſſet oppidum, neque tantis gauderet privilegiis & immunitatibus atque urbes.

16. Conſideranda porrò circa urbem veniunt duo: continens & contentum: Et continens iterum reſpectu totius vel partium eſt conſiderandum.

17. Reſpectu totius cognoſcendus eſt urbis ſitus; ut nempe ejus locus ſit perpetuus: commodus, aquis abundans, ſpatioſus, fertilis, ſalubris, &c. De quibus latè *Zvving in Theatr. volum.* 28.

18. Reſpectu partium in urbe, conſiderandæ veniunt tàm publicæ res quàm privatæ.

19. Publicæ res ſunt, quarum poſſeſſio & uſus eſt publicus & univerſis civibus communis: Ut ſunt: Platea, ædificia & ſpatia publica.

20. Platea, quæ etiam diverſo reſpectu vicus dicitur, eſt via publica ex utrâque parte ædificiis contiguis coarcta. Numerus platearum certus in urbibus conſtitui nequit; ſed conſtituuntur pro latitudine & magnitudine ſufficientes, *Dan.* 4. *Pol.* 3.

21. Ædificia publica ſunt vel principalia, vel ſecundaria. Principalia ſunt vel informatoria, vel habitatoria, vel judicialia, vel defenſoria, vel phylacteria.

22 Ad informatoria pertinent, Baſilicæ, ut ſunt collegia Cathedralia, templa, curia ſenatus & conſiliariorum, item Cancellaria, Scholæ.

23. Ad habitatoria referuntur Palatia & ſimiles ædes habitandi causâ factæ. Item ædes commerciales, noſocomia, diverſoria, &c.

24. Ad judicalia ſpectant arces, caſtella, turres, catharactæ, propugnacula omnis generis. Item mœnia, foſſæ, ac munimenta portarum.

25. Phylacteria appellamus, in quibus aliquid aſſervatur, ut archivum, ærarium, bibliotheca, armamentaria, granaria & omnis generis promptuaria; quo etiam re-

am referendum eſt Exoticomathium, hoc eſt, ædificium, in quo aſſervantur res antiquæ & peregrino ex orbe advectæ, utpote reperiuntur apud Illuſtriſſimum Potentiſſimum Principem & Electorem Saxoniæ, nec non apud Illuſtriſſimum & Celſiſſimum Principem Bavariæ Monachii, germanicè ein Kunſtkammer.

26. Secundaria ædificia ſunt, quæ ſunt conſtructa ad exercitia & amœnitatem, ut ſunt; Pergula, theatra, balnea, nymphæa, domus conviviorum, item ſtructuræ, arci pugnatoriæ, luſui pilarum & aliis exercitiis corporis deſtinatæ multis in locis habentur.

27. Spatia publica vel ad uſus publicos, vel ædificia aſtruenda relicta ſunt: forum; portus, fontes, Pomærium, cœmiterium.

28. Ad privatas urbis partes referuntur ædes privatæ & ſimiles poſſeſſiones, quarum poſſeſſio & uſus privatorum eſt.

29. Urbs porrò duplex eſt. Alia dicitur Metropolis, & aliæ communiter urbs dicitur, *l.6.ſi duas, § eſt autem, ff de excuſ. t.*

30. Metropolis, uti conſtat ex notatione vocabuli; eſt mater reliquarum civitatum, à qua aliæ tanquam filiæ originem habent. Conſtat enim apud Romanos, cum propter ingentem hominum copiam Romà non ſufficeret, populos in colonias miſſos. Fuerunt enim Coloniæ nihil aliud, quam oppida & urbes, in quas Romani populum abundantem miſerunt, atque ſic Roma Metropolis facta, hoc eſt, mater aliarum civitatum, propterea, quòd reliquæ civitates & oppida ab eâdem progenita videantur, *Tholoſ. lib. 2. c. 1. n. 9.*

31. Nobis autem Metropolis non tantùm eſt civitas vetuſtiſſima, à quâ reliquæ originem duxerunt; Verùm illa, quæ omnium maxima mœnibus & aliis propugnaculis firmiſſima, dignitate, amplitudine & omni commoditatum & virtutum genere, modoque gubernandi & adminiſtrandi & reliquis munimentis, quibus tempore belli ſuppetias & auxilia ferre, perfugiumque reliquis præbere queat, abundantiſſima, *Tholoſan. d. l. Dan. 4. Polit. 2.*

32. Urbs igitur communiter ſic dicta, eſt quævis alia, quæ à metropoli pendet, & olim Colonia dicta.

33. Coloniarum enim origo eſt vetuſtiſſima & à primis gentibus, ut *Vellej. l.* 1.docet, introducta: ſed à Romanis longiùs latiuſque diducta. Cyrene enim juſſu oraculi ex Græciâ tranſplantata,& novæ inſtar Coloniæ Africano ſolo inſerta legitur apud Herod. Athenienſes reſponſis Apollinis Delphici, communi conſilio totius Hellados, XIII. Colonias eodem effuderunt tempore in Aſiam, *quarum ſeriem, vide apud* Vitruv. *l.* 4. *c.* 1. Sic Apolonia & Syracuſa Corinthiorum, Epidamnus Corcyreorum, Alexandria in Ægypto, Seleucia in Aſſyriâ, Babylon in Meſopotamiâ Macedonum Coloniæ dicuntur. Nec defuerunt, qui Romam ipſam Coloniam Græcorum eſſe contenderint. *Strabo lib.* 5. Idque Caſus putat probari hoc argumento, quòd Græco more ſacrificaſſent Herculi. Romanorum Coloniæ tot fuerunt tam extrà Italiam, quàm intra, ut hoc papyro comprehendi non poſſent.

34. Neque unum idemque ſunt Colonia & municipium, quia *teſte Gell.l.*16.*c.*13. Municipes ſunt cives Romani ex municipiis ſuo jure & legibus ſuis utentes, muneris tantùm cum P.R. honorarii participes, à quo munere capeſcendo appellati videntur, neque ullâ P. R. lege adſtricti & *ICtus Ulp. l.* 1. *§. ff. ad municip.* propriè, ſcilicet appellari muneris participes, receptos in civitatem, ut munera nobiſcum facerent. Item Sext.Pomp. municipes erant, qui cum ex aliis civitatibus Romani veniſſent, eis non licebat magiſtratum capere. Contrà verò Coloniarum alia fuit neceſſitudo. Non enim veniebant extrinſecùs in civitatem, nec ſuis radicibus nitebantur; ſed ex metropoli quaſi propagatæ erant, & jura inſtitutaque P.R.non ſui arbitrii habebant. *Et Aug. de Civ. Dei*, ait: Colonias civitates ex majoribus civitatibus tanquam populorum examinibus conditas. Nec diſtinguuntur Coloniæ & municipia ex eo tantùm, quòd illarum cives è civitate Romanâ educantur, horum verò in illam reducantur; ſed præcipuè etiam Coloni recipiant Magiſtratus & leges, nec non ſacra à P. R. Municipes verò cum acceſſione novæ civitatis retineant

formam & leges prioris Reipubl.

35. Contentum urbis civitas eſt. Dicta autem civitas eſt, *q. civium unitas Tholoſ. lib. 1. de Repub. cap. 3. in pr. vel à coëundo*, quòd in illâ cives vinculo quodam ſocietatis in unum cœtum coëant. Quomodo verò veteres Latini quondam iſtâ uſi ſunt appellatione *ex Ver. Fl.* adfert *Bod. l. 1. c. 6. p. 77.*

36. Et quamvis non raro civitatis & urbis appellatio confundi ſoleat: id quod apud diſciplinæ civilis interpretes familiare eſſe ex *Accurſ. in l. ult. ff. de praſc. long. temp. Alex. in l. 2. § ſi autem, ff. ad munic. Ang. in l. ult. ff. de jur. Bl. in l. 3. ff. de n tt. lib. B rt. in l. urb. appell. in. ff. de V. S. Oldrad. conſeſſ. 176. Cyn. Salyt. & alios* probat *Bod. l. 1. c. 6. n. 49.*

37. Nobis tamen iſta duo diſtinctè ſunt tenenda, Urbis enim appellatio muris & mœnib. finitur, *ICtus Paul. in l. urbis appellat. 2. ff. de V. S.* & loco certo eſt alligata, Civitas verò neque loco certo alligata, nec muris ſeu mœnibus concluditur. Hinc urbes ſæpiùs everſæ ſunt ſalvâ civitate. Exemplo nobis eſt *Carthago.* Nam cùm Cato, dicente *Floro lib. 2. c. 15.* inexpiabili odio delendam Carthaginem pronunciaret; Scipio verò Naſica ſervandam duceret, ne videlicet ablato metu & emulatione, luxuriari felicitas urbis inciperet, mediam ire viam ſenatus conſtituit, ut urbs tantùm loco moveretur. Legatis ideoque Carthaginenſium reſponſum eſt datum, obſides cum claſſibus traderent civitate & privilegiis nihil ademptum iri. Quod cum Carthaginenſes de muris & ædificiis interpretarentur, Scipio Africanus Junior ad urbem delendam miſſus, qui cum evocatis principibus urbis, ſi ſalvi eſſe vellent, ut migrarent continuò finibus, impetravit, & Principes ſecum contra pacta conventa agi objicerent, ſic reſpondiſſe Scipio fertur: malè illos interpretari de urbe, quod promiſſum de civitate.

38. Per *civitatem* ergo in propriâ ſignificatione, nihil aliud intelligimus, quam ipſum *populum*, qui in ſocietatem civilem ideò conſpiravit, ut rebus ſuis meliùs conſuleret. Et quia *civium unio* & congregatio faciat civitatem, ſicuti collegarum conventus facit collegium, &

civis

civis non definiri poteſt ex muris, portis & ædificiis; ſequitur, quòd nec civitas ex iis æſtimari poſſit, proptereà, quòd civis & civitas ſint in uno prædicamento, non ſecùs, ut ſocius & ſocietas, æqualis & æqualitas.

39. Cum ergò ex civibus omnis cognitio civitatis pendeat priuſquàm penitùs in ipſam civitatem introſpiciamus, de cive, civiumque differentiis & juribus breviter videbimus.

40. Civis abſolutè & ſimpliciter, nullo habito reſpectu ad Rempubl. definitur: *Quod ſit ſocius multitudinis, qui particeps eſt ſuffragiorum, & juris de Repub. ſtatuendi* τὶ μετέχειν κρίσεως καὶ ἀρχῆς, *Ariſt. 3. Pol. 1. & 2.*

41. Quamvis non rarò *civis & ſubditus* confundantur; nobis tamen hoc loco omninò diſtincta eſſe debent. Civis enim vocabulum cum hoc loco abſolutè & abſtractivè conſideretur, nullo habito reſpectu ad Rempubl. ſubjectionem actualem nullam deſignat, ſed communionem & ſocios æquales denotat. Verùm cum Reſpub. quæ eſt forma & ordo illius ſocietatis, varias habeat ſpecies, factum eſt, ut hodiè ratione Reipubl. varia ſit civium conditio. Reſpubl. ergò eſt, quæ vagam civium libertatem contrahit & circumſcribit. Quantum igitur intereſt, inter civitatem & Rempubl. tantum etiam intereſt, inter civem & ſubditum. Hinc fit, ut diſtinguantur civilia à juribus Reipubl. Uti videmus in pluribus civitatibus, quòd ea quæ ſunt civitatis germ. die Statt ſachen / ſint tantùm penès ſenatum civitatis; Ea verò quæ ſunt Reipubl. germ. die juriſdiction Sachen penès magiſtratum ſuperiorem Diverſo ergò reſpectu aliquis civis & ſubditus eſſe poteſt: Civis ratione ſocietatis civilis: ſubditus ratione Reipubl.

42. Hinc civium diſtinctio oritur: *Alii enim veri dicuntur cives; alii contrà analogicè tantùm cives ſunt: Veri iterùm duplices ſunt. Perfecti ſive in toto, vel ex parte.*

43. Verus civis ille eſt, qui habet plenum ac totum jus civitatis, hoc eſt, qui habet non tantùm poteſtatem utendi fruendi omnibus commodis privilegiis ac libertatibus, quæ ratione ſocietatis civilis, civibus competunt, Verùm etiam, qui ſunt capaces magiſtratus & ſuffragiorum ferendorum, Differunt enim, jus civita-

tis, ſuffragiorum & magiſtratus ſecundùm gradus: nec ſtatim cum civitate alicui obveniunt. Nam *Carites* civitatem obtinuerunt, ſed ſine ſuffragio, *Gell.* 6.*c.* 13. Sic plebs in civitate R. ante legem Valeriam, jus ſuffragiorum non habuit *Plutar.in Val.Liv.l.*2.*Halyc.l.*5.*Cic.de ll.* & 2.*de orat.* Nec ad magiſtratus aſpiravit auctoritatem Plebs Romana, donec ad ſacrum montem extorſit Tribunos Plebis. Unde apparet ad civem Romanum, ut ſic & abſolutè acceptum, non requiri preciſè jus ſuffragiorum ferendorum, vel poteſtatem adeundorum magiſtratuum. Nam plebs Romana dignitatem magiſtratus, diu per annos 142. ſolis patritiis ceſſit, niſi quis per ſeditionem forte, ex plebe Tribunus Militum, conſulari poteſtate creatur extrà ordinem. Sed quia hodie verùs civis ex naturâ ſtatus & conditione Reipublicæ æſtimandus, hic determinatè de verò cive loqui non poſſumus. Accidit enim ratione Reipubl. formæ, ut, qui in uno Reipubl. ſtatu, eſt verus civis, in alio non ſit verus. E. g. qui in Democratiâ eſt verus civis, in Oligarchiâ non eſt civis.

44. Apud Romanos verò cives perfecti, fuerunt Patritii, qui, quantis privilegiis & dignitatibus, præ reliquis rationibus, gaviſi ſint, hiſtoriarum annales replicanti non poteſt eſſe ignotum, majeſtatis enim nomen affectârunt, & ampliſſimos Galliæ proceres faſtidioſè ſpreverunt, *ut Cic.* indicat *pro Rabir.* imò *L. Iunia & Porcia*, omninò ſanctos & inviolabiles ſe conſtitutos jactârunt, *Liv.lib.*2.& 10.*Val.Max.lib.*4. Et ſic pro ſingulari illo faſtu peregrinos non facile in civitatem receperunt, *Tranquil. in Aug.* Quod imitati ſunt Venet. *Sat.Venet.* Bithyni. *Plin.l.*10.*c.*84. Londinenſes, *Pol.Virg.in hiſt. Richard.*

45. Ex parte Cives ſunt: Incola & confœderatus.

46 Incola, qui & alio nomine forenſis vel advena dicitur, eſt, qui domicilium quidem habet in civitate & uno partiali civitatis jure, non tamen omnibus uti poteſt, & talis incola obligatur, ad obſervantiam conſuetudinis ejus loci, in quo habitat, *l.incola.* 29.*ff.ad municip.* Incolatus hodiè paſſim in civitatibus Germaniæ poſt annum acquiritur, neque permittit magiſtratus, pro-

pter

pter communia civium onera, advenam diutiùs ibi morari, ſi anno jura civium redimere nolit, *Gail.2. obſerv.* 35.*n.*8. Niſi forte vocationis ſeu profeſſionis ſuæ expediendæ gratiâ ædes ſibi acquiſivit, *Vide Cothman.volum.2. Conſ.*73.

47. Inducitur enim domicilium non nudâ conteſtatione, *l.*20 *ff.ad unic.*nec ſolâ domus emptione, *l.* 17. §.13.*d.t.* ſed re & facto, *d. l.*20. juncta l. 27.*eod.* Id eſt, ipſâ habitatione concurrente animi conteſtatione, ſeu quando quis ita ſingularem rerumque ac fortunarum ſuarum ſummam conſtituit, ut ex eo loco rurſùs diſceſſurus non ſit. Id quod ex circumſtantiis & conjecturis facile patet, verbi gratiâ ſi aliquis ſtudii cauſâ, vel cognatos & propinquos viſitandi, vel ſervitii causâ, aut quietis gratiâ, in loco commoratur, domicilium nullo modo contrahit, *Vide Coth d.l.*

48. Confœderatus civis ille dicitur, qui jure fœderis & pacti inter unam & aliam civitatem mutuo initi, jus civitatis habet: quale pactum eſt inter Bernates & Genuenſes in Helvetiâ, *Bodin.l.*1.*cap.*6.

49. Analogicè cives dicuntur: Honorarii & Inquilini.

50. Honorarius civis eſt, cui jus civitatis honoris causâ oblatum eſt, quales hodie multi ſunt honorarii cives Romani, Auguſtani, &c. Hi cives tantùm à veris civibus abſunt, ut de utriſque nomen civium non dicatur, niſi æquivocè, quibus præter ſplendorem & dignitatem, nihil cum veris civibus commune. Nomen enim civium tantùm gerunt, jura non attingunt, quod nomen honoris civem imperio, munere vel onere nullo modo ſtringit. Nec Evagora Cypri Rex, Antigonus & Demetrius Aſiæ, Cotyn Thraciæ, Dionyſ. Siciliæ Tyrannus, imperio Athenienſium ſe ſubjecerunt, vel privilegiis urbis uti voluerunt, cum oblatam civitatem ab Athenienſibus acceperunt, Sic neque Alexander Macedon. Rex ſe Corinthiis ſubjecit, ubi civitatem oblatam ab iis accepit.

51. Inquilinus eſt, qui in civitate habitat animi vel negotiorum causâ, qualiacunque etiam ſint ſive vel liberalia ſive illiberalia, ſive militaria ſive civilia quævis:

ut nobilis, ſtudioſus, miles, mercator, opifex. Hi enim omnes prædicto modo in civitate viventes præter jus habitandi & commorandi nihil obtinent, *Keck. lib.* 1. *Syſt.c.*15.

52. Acquiritur autem civitas juxta *ICtum Ulp. in l.*1. *ff. ad municip.* tribus modis, qui etiam attinguntur, *in l.* 7. *C. de incol.* puta; *nativitate, manumiſſione & cooptatione.*

53. *Nativitate*, quia liberorum conditio rectiſſimè æſtimatur ex conditione parentum, à quibus vitam traxerunt. Unde & talis civis dicitur Originarius & naturalis, *Althuſ. c.*5. *Polit.* Sive ex utroque parente, ſive patre ſaltem cive genitus, *l.*1.§.2.*ff. ad municip.* Et quidem tantum eſt originariæ civitatis jus, ut nemo ei renunciare poſſit de jure civili, quocunque enim ſe transfert civis originarius, nihilominus jus originis retinet, *l.*4.*C. de municip.* nempè, quoad munera & honores, ſecùs, quoad juriſdictionem. Forum enim originis amittitur relicto originis domicilio & alibi novo conſtituto. Id quod hodiè de conſuetudine generali ſecùs eſt, quâ domicilium aliò transferens deſinit eſſe civis, tàm quoad munera, quàm juriſdictionem, *Gail.* 2. *obſ.* 36. *n.*7. *& ſeqq.*

54. *Manumiſſione*, libertos enim apud Romanos in civium cenſu fuiſſe habitos, dicit Imp. Gord. *l.* 2. §. *de municip.* & §. *ult. verſ. quia & à primis, Inſtit. de Libert.* Quamvis minùs cives erant, quàm ingenui. Sed hic modus cum ſervitute antiquâ ab uſu receſſit.

51. *Cooptatione* ſive allectione, *l.*7.*C. de incol.* Quando ſcilicet peregrini, conſenſu & ſuffragio magiſtratuum, in communionem & jus civitatis recipiuntur. Unde & cives aſſumpti, voluntarii, adſcripti, adoptati vel allecti dici poſſunt, Vide Gothofr. *ad l.*1.*ff. ad municip.*

56. Amittitur contra jus civitatis, quando quis ſe ſuaque bona in alium locum transfert, *l.*31.*&* 34.*ff.d.t.* Quæ tamen translatio, hodiè ſecundùm cujuſque loci conſuetudinem cum onere plerumque fit, ut nempe pro bonis penſitatio, Nachſteuer detur, *Gail.*2. *obſ.* 36. *n.* 9.

57. Et quia Conſenſu, tàm Philoſophorum, quàm JCto-

JCtorum non dicam æqualis, ſed plus debeatur gratiæ Patriæ, quàm parentibus, *l.35.ff. de relig.& ſumpt.fun.* Eâ enim ratione patriæ ſalutem præferre debet, quòd publicam perdendo, privatam nequaquam ſervet. *Lavinius Conſul apud Liv. lib.* 26. Quidni etiam communem patriam ſi contentio exorta fuerit, anteponas privatis: cum horum ſalus in publicâ contineatur concluſa, *Valer. Max. lib.* 5. *c.* 6. Hinc *Cic.* Non nobis ſolùm nati ſumus, ſed maximam ortus noſtri partem ſibi patria vendicat. Sequitur, quòd nemo debeat deſerere patriam invitam. Hinc omnibus principibus omni tempore jure civitatis & Reipubl. licuit, peregrinaturos ad inimicas ſuſpectaſque regiones, in ſalutem publicam; domi detinere & ab externis bellis ad commoda patriæ ſecludere: Item ab exteris regionibus revocare & prohibere, ne ad externam militiam proficiſcantur.

58. *Definitur* civitas, quòd ſit ſocietas ad benè vivendum & domibus & familiis inſtructa, vitæ perfectæ & abundè inſtructæ gratiâ, *Ariſtot.* 3. *Polit.* 6. Seu eſt ſocietas plurium vicinitarum perfecta, quæ habet omnia, quibus opus eſt ad vitam beatam, *Ariſt.* 1, *Polit.* 2. Paulò ſecùs ait *lib.* 3. *c.* 1. Civitas eſt multitudo eorum, qui judiciorum & imperiorum ſunt participes & vitæ uſibus neceſſariis inſtructi.

59. Magnitudinem civitatis, quod attinet, non facimus cum Canoniſtis, qui magnitudinem civitatem ex numero Epiſcoporum metiebantur, *c. ſocitate*, 6 *in pr. q.* 3. Quà de causâ Abbas, *in c. conſtitutus.* 2. *de teſt.* Bohemiæ Principem non Regem, ſed Ducem extitiſſe ſcribit, cùm non haberet, niſi unum Epiſcopum Pragenſem. Quorum ſententiam refutat *gl. in c. ſi civitas, de ſentent. excommun. in ſex.* quia & ante epiſcopus erant civitates & poſt Epiſcoporum inſtitutionem: non enim fuerunt in omnibus civitatibus poſiti Epiſcopi, ſed tantùm in magnis & populoſis, Vide *Tholoſſan. libr.* 2. *cap.* 1. *num* 6.

60. Porrò certus & definitus numerus civium ad civitatem conſtituendam non requiritur; ſed pro qualitate Rerumpublic. & conditionibus locorum ſunt aſſumendi. Nam ſicuti pauciores, quàm par eſt, ad be-

ne vi-

ne vivendum ſibi non ſufficiunt, ita plures, quàm regi poſſunt, non minora afferunt incommoda. Quamobrem tutiſſimum erit mediâ incedere viâ & mediocrem civium copiam perfectæ Reipubl. ſeligere *Ariſt. 7. Polit. 4.*

61. Diſtinguitur proinde civitas à Republ. ut materia à formâ. Eſt enim Reſpublica ordo, vita, forma, & anima civitatis. Nam uti materia per formam, recipit unitatem, & exiſtentiam: ita civitas per Rempublicam efformatur. Et ſicuti ſubjectum non continet in ſe, quæ per formam demum ſuperventura ſunt, ſed iis ſubordinatur tantùm: ſic civitas per ſe non continet juriſdictionem majeſtatem & leges, ſed ea omnium demùm per Rempubl. in civitatem introducuntur. Civitas igitur h.l. ab omni majeſtate, legibus, juriſdictione & cæteris Reipub. partibus abſtrahenda.

62. Variæ traduntur definitiones reipublic. quas huc adferre non opus puto: illud tamen monemus, minùs eſſe accuratam definitionem, quam *Bod.* adfert. *in pr. l. de Repub.* quem propterea rectè refutat. *Arniſ. lib. 1. Politic. cap. 5. ſect. 5. pag.* 388. Nos ergo ex Ariſtot. repetimus definitionem Reipubl. talem: Quòd ſit ordo conſiſtens in regimine ſummæ poteſtatis & magiſtratus. Verba *Ariſtot. 3. Politic. 4,* hæc ſunt: *ἔστι δὲ πολιτεία πόλεως τάξις τῶν τε ἄλλων ἀρχῶν, καὶ μάλιστα τῆς κυρίας πάντων.*

63. Et tantum de ſocietate civili, quæ univerſitas dicitur; ſequitur jam illa, quæ dicitur collegium vel corpus,

64. *Collegium* dicitur *vel à colligando vel eligendo*: à colligando, quia collegæ colligatione ſocietatis & complexu amicitiæ, quæ vigere inter collegas debet, tenentur. Hinc collegæ etiam dicuntur, qui ſimul habitant, quaſi unà ſeſe colligant. Ab eligendo, quia ad idem munus & officium, collecti dicuntur, *Varro l. 5. de Ling. Lat.*

65. *Vox collegii* dupliciter accipitur. *Generaliter & Specialiter. In genere* ſignificat congregationem & ſocietatem quorumcunque hominum. Quâ in ſignificatione

col-

collegæ dicuntur contutores, cohæredes, magiſtratus, ejuſdem poteſtatis, qui conjunctim habitant & lecti ſunt ad idem munus, *l. collegarum*, 173. *de V.S.*

66. *In Specie* definitur, quòd ſit legitima trium pluriumvè perſonarum ejuſdem conditionis, profeſſionis & ordinis conſociatio. *l.* 3. *&* 4. *ff. de coll. & corp. & l. Neratius*, 85. *& l.* 173 *ff de V.S.*

67. Ad collegium conſtituendum ad minimum tres perſonę requiruntur, *l. Neratius*, 15. *ff. de V.S.*

68. Generaliter omne collegium prohibetur, niſi lege, SCto vel conſtitutione approbetur, *l.* 1. *&* 3. *ff. de colleg. & corporib.* Hinc privatus non habet poteſtatem conſtituendi collegium *c. dilecta*, 14. *tex. de exceſſ. prælat.* Sed illud inire oportet ex auctoritate ſuperioris, *l.* 3. §. 1. *de colleg. & corporib.* Et princeps prudenter fecerit, ſi non permiſerit ullum collegium à ſubditis inſtitui, cui ipſe ſuâ auctoritate non præſit perſonam aliquam à ſe ipſo delegatam, *Schonb. lib.* 1. *Polit. c.* 11.

69. Conſtituuntur autem collegia non ex quâlibet causâ, ſed tali, quæ eſt juſta & legitima & ad communem utilitatem pertinet, *l. Collegia, ff. de Colleg. & corp.*

70. Quia collegium ſit ſocietas, ergò communione quâdam eſt opus. Eſt ergò inter collegas, communio rerum, operarum, juris & benevolentiæ.

71. Rerum communio inter collegas facienda, conſiſtit in mutuâ ſingulorum collegarum contributione & acquiſitione. Proinde communes habent res utpote arcam, actorem & Syndicum *l.* 1. §. *quibus ff. quod cujuſque univerſ nomine.*

72. Operarum reſpectu, poſſunt collegæ pactionem, quam velint, inire, *l ſodales ff. de colleg. & corp.* Sunt enim iſtiuſmodi operæ aliquando pares, aliquando impares, prout ergo conſtitutum, ita poſtmodum ſervandum venit.

73. Juris communicatio inter collegas certis pactis & legibus exprimi & confirmari inque certum quendam librum deſcribi debet, quod jus vel communi collegarum conſenſu receptum & introductum eſt inter collegas; vel ſpeciali inſuper privilegio ſuperioris magiſtratus collegis conceſſum & indultum.

74. Ex quo jure communi ſingulorum conſenſu inter collegas recepto, collegæ etiam mulctari poſſunt, qui contrà collegii leges aliquid admittunt, quæ mulcta fiſco ſeu arcæ communi collegii inferenda. Quod autem ſic collegio debetur, non ſingulis ſed univerſis debetur; Uti quod collegium debet nec ſinguli debere dicuntur, *l. ſicut.* 7. §. *ſi quid ff. Quod cujuſque univerſ. num.*

75. Edictum collegii valet ex eo, ſi major pars conſenſerit, *l.* 19. *ff. ad municip. c. cum in cunctit. extr. de iis. quæ fiunt à major. part.*

76. Benevolentia mutua & reciproca, eſt affectus & charitas collegæ ſingularis, erga collegam, cum concordiâ, quâ idem volunt collegæ & nolunt ad communem utilitatem ſine diſſidio, *l.* 14. *ff. ad munic.*

77. Differt collegium, corpus & univerſitas, tanquam pars & totum, Collegium enim eſt pars reſpectu corporis, & corpus pars reſpectu univerſitatis.

78. Hinc ex collegiis pluribus & perſonis conditione diſſimilibus coaleſcit corpus, ut collegia conſulum, tribunorum, ſenatorum, unum conſtituunt corpus: Sic ex diverſis Collegiis Academicis unum corpus conſtituitur, cui ſi annumerentur omnes Academici cives, fit univerſitas. Et tantùm de præceptis.

QUÆST. I. *Utrùm urbes muris cingenda & regiones arcibus & propugnaculis munienda?*

UBerrima verborum copia, contrà muros inſurgit, *Bodin. l.* 5. *c.* 5. *de Repub.* Uti contrà arces & propugnacula Principum in regionibus maximis ſumptibus inſtructa & exædificata *Machia. lib.* 2. *diſp. c.* 24. Bodini argumenta dicto loco hæc ſunt: 1. Quia muri urbium cives reddunt partim ignavos & otioſos, partim ſecuros & confidentes. Idque confirmat, *Bod. d. l.* auctoritate Cleomenis fortiſſimi imperatoris, de oppido arte & naturâ munitiſſimo, dicentis: O muliebres latebras. Item auctoritate Lycurgi, qui Lacedæmoniis non tantùm arces & propugnacula ademit; verùm etiam mœnia & muros ſuſtulit, ne in mœnibus & muris ſed in animi fortitudine præſidia ſalutis collocarent. 2. Putat

Bodi-

Bodinus inter ſe pugnare, urbes valdè munitas & fortes cives habere, & addit, quòd nec ſtrenui videri poſſint, qui murorum præſidia quærunt. Confirmat ſuam ſententiam exemplo Tartarorum & Æthiopum, qui nullas habent arces, nullas urbes, ac ne oppida quidem vallo munita, ſed in tentoriis tantùm totam vitam agunt, & tamen maximis imperiis ac bellicis laudibus clariſſimi putantur. Sic Negus Maximus antea quidem Indorum, nunc verò Æthiopium Imperator, cui Reges, atteſtante Jovio, quinquaginta obediunt, ſemper in tentoriis verſatur, nec arcem ullam tàm latè patentibus regnis habet, præter eam, quæ à majoribus ſuis in Angâ monte excelſiſſimo exſtructa, in quâ principes ſeveriore diſciplinâ educantur, ne plebem ſeditioſis factionibus à Regis obſequio divellant. Nulli tamen toto terrarum orbe Reges, Æthiopum ac Tartarorum regibus, vel imperandi majeſtate ſuperiores, vel ſubditorum obedientiâ ſacratiores, vel hoſtium legionibus formidabiliores eſſe memorantur. 3. Quia hoſtibus præbent tutum receptaculum, quæ ſuſpicio Matthiam Ruerum Urbinatum Ducem commovit, ut cùm ſe hoſtium copiis imparem, exploratum haberet, omnes ſuæ ditionis arces diruerit; ac Venetias ſe receperit; nec ſpes illum fefellit, nam poſtquam populatis agris ac direpto ſuppellectile, nullas integras arces invenerunt, regionem illam rurſùm deſeruerunt hoſtes, & ſic Dux Urbinas ſalvus & incolumis domum rediit. Cæteri verò Principes in ſuis propugnaculis capti & cæſi ſunt. Ita veteres *Syracuſani Achradinam Romani Corinthum Numantiam Carthaginem, deleverunt*. 4. Quia anſam tyrannidis præbent principibus improbis. Propterea gentes, arces appellârunt nidos tyrannidis & juga populorum: Ut *Grillerus* Helvetiorum præfectus Uranam arcem, quam ipſe exſtrui juſſerat Zwing. Uri. id eſt, Uranorum jugum ac flagellum appellabat, unde tyrannidis illius præfecti & origo defectionis Helvetiorum, à Domo Auſtriacâ, uti ex annalibus & monumentis ſatis luculenter conſtat. Quæ ratio etiam movit Flaminium, ut ad Græciam tyrannidis metu liberandam tres arces. Acrocorinthum, Demetriadem & Chalcidem, quas Philippus Macedoniæ Rex,

Græ-

Græciæ compedes vocare ſolitus, funditùs evertere. 5. Quia urbes & loca munita principibus & aliis vicinis populis ſuſpicionem & diffidentiam ingenerare ſolent. Quamobrem nec Reges Anglorum, nec Moſchovitarum ruſticas domus turribus aut propugnaculis, ac ne vix quidem vallo foſſavé muniri patiuntur, ne ſit occaſio rebellandi. 6. Quia nullæ urbes hodiè tam munitæ eſſe poſſunt, ut his potiſſimùm temporibus, quibus tormentorum bellicorum vi & impetu, non urbes modò, ſed & montes, concuſſis fundamentis ſubruuntur, hoſtium vim ferre & ſuſtinere poſſint. *Machiavellus utitur d.l.* hoc argumento: Arces & propugnacula exſtrui ſolent vel ad arcendos hoſtes, vel ad ſubditos compeſcendos, & in officio retinendos: Atqui ad priorem uſum nullo modo ſunt neceſſariæ, ad poſteriorem ſunt inutiles & noxiæ. Noxias eſſe dicit ad compeſcendos ſubditos, quoniam rebellionis periculum, quòd ſemper cavendum, oriri ſolet ex odio ſubditorum adverſus Dominos concepto. Nam principes, ſi valdè munitas habent arces, injuriis afficere ſubditos, eoſque malè tractare pro arbitrio & libidine dominari & domare poſſe putant. Non neceſſarias eſſe arces ad hoſtes, quia civitatis robur non poſitum eſt in lapidibus, ſed in præſtanti fortiſſimorum civium virtute, qui pro aris & focis, pro liberis & libertate pro civitate & patriâ, pro famâ & vitâ fortiter dimicant. Proinde illam munitiſſimam arcem dicit Machiavell. Si quis habeat ſubditorum benevolentiam & vicinorum favorem, nitatur propriâ virtute, &c. Plura de his vide apud *Bod. & Machiav. d. l.* Noſtram ſententiam in hâc controverſiâ, pauciſſimis verbis, præmiſsâ unâ atque alterâ limitatione, aperiemus. 1. Diſtinguendum putamus inter ipſam eſſentiam civitatis & inter majorem ſecuritatem civitatis & regionis. 2. Inter verum uſum & inter abuſum propugnaculorum. 3. Inter id, quod per ſe, & quod per accidens accedit. Inter civitates liberas & municipia principum. 4. Quibus præſuppoſitis hæc ſit noſtra ſententia, quòd muri arces & propugnacula, nullo modo pertineant ad conſtitutionem & eſſentiam civitatis, ſiquidem, ut rectè dictum eſt à Bod. robur civitatis non con-

ſiſtat

ſiſtat in mutis lapidibus, ſeu in præſtanti fortiſſimorum virorum virtute & experientiâ. Id quòd Ageſilaus etiam judicare voluit, dum Spartanos juvenes armatos oſtendens, inquit: Hæc ſunt Spartæ mœnia *Plutarch. in Ageſil.* Verùm ad majorem ſecuritatem. contrà incurſiones hoſtium, item direptiones puerorum, cædem ſenum, ſtupra & adulteria fœminarum, non parùm conducunt. Quamobrem antiquiſſimas etiam urbês muris cinctas, & regiones propugnaculis munitas paſſim invenimus, Sic Babylonis muri in ambitu ſuo 385. ſtadia habuerunt, *Cal,l.8.c.12.* De Jerich.vid. *Ioſ. de urb. Hetruſc.Plutarch. in Camil.de Carthag.Diod.Sicul. l.20.*Romani non urbes modò, ſed & exercitûs locis omnibus vallo ac foſſis munire docuerunt, nec ſine caſtris prœlia geſſerunt, *Paul.Æmil.Imp. in orat. ad milit. apud Liv.l.* 35. Quibus accedit & hoc, quòd ipſa natura munitiones & docere & ſuadere videtur: Illa enim beſtiis ſua decrevit luſtra, in quibus tutò vivant, *Veget.l.* 3. *de re milit.cap.*1. & aves in ſecurioribus locis ſuos nidos conſtituere facit, *Tholoſ.lib.2.de Reipub.c.*1. Imò quaſdam urbes, & paludibus, montibus & fluminibus ipſa munit, *Veget.lib.4.c.*1. Sic Hieroſol. non tantùm arte; verùm & naturâ munitam teſtatur, *Ioſeph.l 6.c.6.* Addo, quòd muri & ſancti & inviolabiles ſemper habiti, uti teſtantur, *Marcianus in l.8.§.2.& Ulp.in l.9.§.4.& Pompon.in l.ult.ff.de diviſ.rer. & qual.* Ad argumenta Bodini, quod attinet, negamus arces & propugnacula pugnare cum fortitudine civium; nam ſi nuditas robur animis ingeneraret, cur fœdiſſimi quique caſſide, & Clypeo teguntur, cur non potiùs nudi militem ingrediuntur: reliqua argumenta fallaciâ accidentis, partim in conſequentiæ,partim à dicto ſecundùm quid ad dictum ſimpliciter, laborant. Simili ratione & argumentis Machiavelli occurrimus.

QUÆST. II. *Utrùm cohabitatio Civium pertineat ad eſſentiam civitatis?*

COhabitationem civium neceſſariam eſſe ad conſtituendam civitatem negamus,quia auctis Rebuſpub. non ſolùm illi dicti ſunt cives, qui muris continebantur, ſed qui per univerſam provinciam habitabant, ſicuti

cuti D. Anton. Cives Romanos jubet eſſe, quicunque in orbe Romano vivunt, *l. in orbe ff. de ſtat. hom.* Id quod Imp. Juſtin. non tantùm ratum habuit, verùm latiùs adhuc extendit, *Novell.* 78. *c.* 1. Nec verò tantùm ad comitia, ſed etiam ad ſummos honores olim rure vocabantur Romani. Nam Attil. Regul. ſuâ manu ſpargentem ſemen, qui miſſi erant, invenerunt. *Cic. pro Roſcio Amer. Val. lib.* 4. *c.* 4. Sic L. *Quinctio* aranti ſua rura, delata eſt Dictatura. *Val. ib.* De Lucullo teſtatur Plutarch. quod magnificentiæ & invidæ ſatur, in villam ſuam traduxerit. Uſque adeò cohabitatio civem non facit, nam quamvis Pomp. Attic. domicilium ſuum non tantùm extrà urbem, verùm Athenas tranſtulerit, Romanam tamen civitatem non perdidit. Sic omnes Helvet. pagi, Rheno, Rhodanq & monti Juræ incluſi, unam conſtituunt civitatem, *Cæſar l.* 1. *de bell. Gall.* Adeoque certum & firmum eſt, cives Romanos non ex habitatione, ſedibus vel ædificiis æſtimari ſolitos, quamvis Spenſippus in defin. Plat. eandem maximè urgeat, quem rectè, *Ariſt.* 3. *Polit. c.* 1. refutat. Plura hac de quæſtione, vide apud Caſum *in Sphær. civit. lib.* 7. *c.* 11. *p.* 439.

QUÆST. III. *Utrùm conducat Peregrinos in civitatem recipi?*

NOn deſunt rationes & exempla, quibus peregrini à civitatis communione arceri poſſe videntur. 1. Quia diverſarum regionum & nationum diverſi ſunt mores, adeò ut non poſſint ſimul convenire ſine aliquâ antipathiâ, quæ in Republ. nihil aliud excitat, quàm perpetuos motus & ſeditiones, item læſionem & ſubverſionem conſueti ſtatus, *Tholoſan. libro* 4. *cap.* 4. Quin imò tàm contrarii ſunt mores nationum, ut nullo modo conciliari poſſint, ut Scythas crudeles & Lotharingos mites: Seſones fortes & Lacones timidos: Narbonenſes candidos & Britones vafros: Gallos ſtolidos & Siculos acutos: Italos devotos & Cenomanos profanos, quis unquam conciliare potuit? Sanè, ut inter hos nunquam firma fuit amicitia, ita neque inter peregrinos & originarios. 2. Quia, ut multa pericula illi timenda ſunt, qui peregrinos & incognitos recipit: Sic facillimè abit & degenerat in proditorem, quem tu ſperas fidelem

lem civem futurum. Unde ſtatim certa Reipubl.imminet pernities, quam ſentire coacti ſunt Babylonii recipientes Zopyrum, *Herodot.lib.*3. Sic Xerxes magno cum damno Demaratum ſecum habuit conſiliorum ſuorum proclamatorem. *Iuſtin.lib.*2. Nec novum, homines ſimulatâ quâdam fidelitatis & amicitiæ ſpecie, tanquam glaucomate faſcinari & in exitium agi præcipites. Sic Abner & Amaſa nihil omninò mali ſuſpicantes à Joab trucidati ſunt, 2 *Sam*, 3.*verſ*.27.*&c*.20.*v*.10. Ità Alexander Ptolomæi Regis Ægypti gener in exilium pulſus & nefariè à Zabdel. Arab. decollatus eſt 1 *Maccab.* 11. *v*.16.*&* 17. 3. Quia non præſumitur peregrinum, perſecutionis tempore civitati fidelem manſurum, cum non tàm tangatur gneſio publici boni amore, quam originarius, in quo magis ſeſe amor patriæ exerit, quippe, cui ipſis parentibus charior cenſetur, *Cic.*2.*offic.* & pro cujus ſalute nullum omninò periculum vitandum cenſet. *Cic*.4.*ad Herenn.* Quamobrem Catilina furiæ nomine notatus eſt à Cic. quòd contra amorem innatum peſtem patriæ ſuæ nefariè molitus ſit, *Cic*.2.*Catil*.4.Non deſunt exempla ſatis tragica, quæ cumulatim teſtantur, ingentes clades à peregrinorum receptione Reipubl.fuiſſe inflictas. Corcyræi à peregrinis in communionem civicam cooptatis, tempore belli Peloponneſiaci in vincula conjecti imò trucidati ſunt. Nihil præterea aliud Syracuſanorum Rempubl. flore ſuo privavit; nihil aliud Budam ſubvertit; nihil aliud Londinum infecit, quàm peregrini, *Diod. lib.* 11.*Bonfin.l*.4.*decad*.3.*Polyd. Virg. hiſt. Angl.lib.*27. *Ariſtot*.5.*Polit*.3. Hinc ergò factum eſt, quòd Spartani nunquam peregrinos receperint, *Xenoph. de Repub.Spart.* Quòd populi Sinarum, aditum Hiſpanis capitali pœnâ interdixerint, *Oroſ. lib.* 11. Quòd Athenienſes ad civitatem peregrino communicandum 6000. civium vota requiſiverint Demoſth. contr.Eubulid.Quòd in pleriſque Germaniæ regionibus, impr. univerſâ Bohemia ac fermè totâ Italiâ nominatim Ferrariâ ne gleba quidem agri, jure dominii perigrinis concedatur, *Alex.conſ.*157.*vol*.2.*n*.2. nec poſſeſſio prædiorum Peraſinorum moribus permittatur, *Ancharan. in c. canonum, ext. de conſt.* Quod legibus Polonorum
 à Caſim,

à Caſim. M. uſque ad *Sigiſmundi Auguſt.* tempora, à ſacerdotali munere arcerentur. Hinc inter decem in eligendo magiſtratu requiſita, illud quoque connumeratum eſt, ut ex origin. petatur *in gl. rubr. C. Quemadmodum, civ. muner. Ioh. de Plat. d. rubr. Capol. de Imp. in fin. 9. circa hanc.* Id quod & in *Gal. à Car. VII.* conſtitutum fuiſſe notat, *Guiliel. Benedict. in c. Rayn. p. 1. deciſ. 5. n.* 490. Quin & eò tandem fuit res devoluta, ut à Græcis veteribus ac Latinis hoſtes ac peregrini pro uno eodemque acciperentur, *Cic. offic. ex ll. 12. tab.* hinc illa vetuſtiſſima: Peregrinus ſive hoſtis murum ne aſcendat, *Rod. l.* 18. *lect. antiq. c.* 5.

Verùm non indifferenter & generatim omnes & ſingulos peregrinos à ſocietate civili arcendos eſſe, probamus his fundamentis. Quia ipſa natura inter homines ſocietates conſtituit mutuas, ut teſtatur *ICtus Florent. in l. ut vim, 3. ff. de I. & I.* qui ergo ſimus tam à naturâ & humanitate alieni, ut ſocietatem nobiſcum colere expetentem abſolutè & ſimpliciter rejiceremus? Sic quidem cum dignis & probis ſocietates ac ſodalitia inire Reip. eſt perquàm utile, *Bodin. lib. 3. c. 7. n.* 329. Id quod Numa Pomp. probè animadvertit, nam in eum finem collegia omnis generis inſtituit, & eos ſolennibus ſacrificiis & epulis ſtatis anni tempòribus celebratis conglutinavit, *Plutarch. in Num. Halicarnaſ. lib.* 2. In quam rem, Lycurgus etiam convivia publica inſtituit, ut animos civium conjunctiores redderet, *Plutarch. in Lycurg.* Simili ratione & Cretenſes olim ad teſtandam benevolentiam publicè conſueverunt epulari. *Bodin. d. l. n* 330. Id quod de Pythagoræis ſingulariter teſtatur, *Iamblich. in vitâ Pythag.* 11. Ex hiſtoriis & exemplis. Conſtat ex *Dionyſ. Halicarn.* Romulum civitatem ſuam conflâſſe non ex uno genere hominum, ſed ex Albanis, peregrinis & ita etiam poſteà auxiſſe, admiſſis etiam hoſtibus in numerum civium fœderibus tranſactis bellis, ut nunquam fuerit intermiſſa à majoribus largitio & communicatio civitatis, *Tholoſan. lib. d. cap. 4. num.* 19. Quâ arte non tantùm Romani Imperium acquiſiverunt, dilatârunt, verùm etiàm tutiùs confirmarunt, ut contrà nihil aliud Lacædemoniis & Athenienſibus videatur fuiſſe exitio, quàm quòd vi-

ctos

ctos bello exoſos haberent, nulloque commercii jure dignos ducerent, *Plutarch. in Romul.* Simili ratione & Theſeus, civitate peregrinis propoſitâ, urbem fecit clariſſimam, ut idem teſtatur *Plutarch.in Theſ.* Ad eundem modum Alexander Magnus urbem ad oſtia Nili exſtructam, & de ſuo nomine Alexandriam vocatam, peregrinis eandem concedendo florentiſſimam ampliſſimam & mercibus ditiſſimam, reddidit. *Ioſeph.lib.*3. *de bell.Iudaic.* Sic Londinenſium urbs ampliata. *Pol.Virg. in hiſt. Richard.* Sic Burdegalenſium inſtaurata. *Boer. deciſ.*13. Sic Athenienſium Schola floruit, ut ex Plutarcho refert, *Tholoſan.l.*4.*c.*4.*n.*17. *Ariſtoteles* enim fuit [redacted] *Stagirâ*: ex *Ereſco Theophraſtus*: ex *Lampſaco Strato*: *Glycon* ex *Troade Ariſt.* Ex *Cea.Cleantes Lyſius* fuit: *Chryſip. Solenſis Diogenes Babylonius*: *Antipater Tarſenſis.Sic Archedemus Athenienſ.in Parthos migravit Babylone*, atque ibi ſucceſſionem Stoicam reliquit. 111, Experientia teſtatur: probatiſſimos & optimos peregrè vivere, non quòd pulſi ſint, ſed quod emigrârint: Et non eſt Propheta ſine honore.niſi in patriâ ſuâ,ipſâ S.S.atteſtante. Et memoriâ dignum eſt, quod refert *Pompon. ICtus in l.*2.§.4.*in fin.* Hermodorum quendam Epheſium, Italiâ exulantem, auctorem fuiſſe legum 12. *tab.* quæ univerſam Rempubl. reformarunt. Et quamvis Solon Athenienſibus præter eos, qui ſacra aut genus, aut ſtirpem antiquiſſimam haberent, jus civitatis nulli peregrino dari mandaverit, tamen excipere conatus eſt, niſi ei, qui aut perpetuo exſilio patria pulſus eſſet, aut alicujus artis cauſâ cum penatibus & domo Athenas commigraſſet. Pro determinatione quæſtionis diſtinguendum putamus inter temeritatem, quâ indifferenter & indiſcretè recipiuntur peregrini, quo nomine *Cic.*1.*Philip.Cæſari* dicam ſcribit: & inter conſuetudinem, qua cum diſcretione, habitâ ratione loci, temporis & perſonarum recipiuntur. Quâ diſtinctione præmiſſâ contraria argumenta; quat. ad temeritatem, qua omnes indiſcretè recipiuntur, incuſandam proferuntur, admittimus: Secùs verò, ſi contra conſuetudinem illam, qua cum diſcretione admittuntur, adferuntur, omninò rejiciénda eſſe putamus. Nam quæ allata

ſunt de periculis ex peregrinorum aſſumptione pullulantibus, adhibitâ juſtâ diſcretione & deliberatione præmiſſâ, optimè poſſunt civitati. Nec eſt, quòd urgere cupias, de moribus extraneorum. Nam conſtat mores & virtutes non naſci cum hominibus, ſed fieri, mutari, emendari & poliri, neque tam ortus & à quibus quis natus inſpiciendum, quàm qualis ſit peregrinus. Præterea, ut arbores tranſplantatæ deponunt noxiam ſubſtantiam, mutata terrâ ac cultura: Sic quidem alio commigrantes meliores effici poſſunt & ex malis optimi; uti contra boni, tranſeuntes ad infectos mores, infici poſſunt, *Tholoſ. d. l. n.* 17. Peregrini olim non ſimpliciter dicebantur hoſtes, ſed tantùm illi, qui in confœderatione cum Romanis non fuerunt: Hodie autem hoſtes non ita dicuntur, ſed tantùm illi, cum quibus bellum indictum eſt, & qui olim perduelliones non hoſtes dicebantur, hoſtes nominantur, *l. hoſtes, 24. ff. de capt. & poſtl. reverſ. & l. hoſtes*, 118 *& l.* 234. *ff. de V. S.* Hinc *Cic. contra Rull.* Nos autem jam non hoſtes, ſed peregrini atque advenæ nominabamur. Et rurſum 1. *Offic. qui proprio nomine perduellis eſſet, is hoſtis vocaretur*, lenitate verbi triſtitiam rei mitigante: hoſtis enim apud majores noſtros is dicebatur, quem nunc peregrinum dicimus. Non ergò eo ſolo nomine, quòd peregrinus quis ſit contemni & rejici debet.

QUÆST. IV. *Utrùm conducat Iudæos in civitate tolerari?*

IUdæos nullo modo & ratione ferendos, ſed finibus Imperii Romani eſſe rejiciendos videtur probari poſſe his argumentis. 1. Quia ſunt infenſiſſimi hoſtes Chriſtianæ religionis. Non tantùm ex ſuis falſis & ementitiis libris Codicem ſacrum & volumina legis multis in locis corruperunt & depravârunt, uti à multis fidei ipſorum gnaris proditum eſt; Verùm etiam Meſſiam omnibus diris devovent execrantur, ipſum impotentem Deum, populi ſeductorem, ſuſpenſum latronem, & ſpurium appellant, adeoque mortem & paſſionem Domini noſtri Jeſu Chriſti, & ſacramenta à Chriſto ſervatore noſtro inſtituta, conviciis turpiſſimis proſcindunt, *Ant. Marg. Nic. Card. Martq. de Suſan. in tr. de Iud. & Tib. Dec. in prax. Crim.*

Crim. Cum igitur iſtiuſmodi blaſphemia morte debeat puniri, prout ex variis circumſtantiis latè confirmat & deducit, *Menoch. lib. 2. arbitr. jud. Caſ.* 375. *& in conſt. criminali, art.* 106. Sequitur Judæos non eſſe in civitate ferendos. 2. Quia Judæi aliis infidelibus longè pejores ſunt. *c. Nonne,* 137. *q.* 3. *& l. fin. ibi veluti inſultantes fidei noſtræ, C. de Iudæis & Cælicol. Rolandus à Valle Conſ.* 35. *n.* 15. *vol.* 2. 3. Quia hæreticis, qui in unum tantùm fundamentalem Chriſtianæ religionis articulum impingunt, pœna ultimi ſupplicii cum publicatione omnium bonorum propoſita eſt, *l. Manichæos,* 4. *& l.* 11. *C. de hæreticis & Manich.* 4. Quia inſidiantur vitæ Chriſtianorum. Annales enim hiſtoriarum replicanti, obſcurum eſſe non poteſt, quomodo non tantùm ſingulos Chriſtianos, verùm integras Reſpubl. & Chriſtianam militiam multoties explorârunt & Turcico jugo aliiſque tyrannis proditione ſubmiſerunt: quomodo aërem & fontes veneno infecerunt, *Munſterus Coſmogr. lib.* 2. *c.* 84. *& l.* 3. *c.* 148. Quomodo Diabolicis artibus & Veneficiis ſæpiùs etiam ſub ſpecie medicinæ homines è medio ſuſtulerunt. Idem *Munſt. lib.* 3. *c.* 19. Quomodo Chriſtianorum infantes non ſolùm circumciderunt; verùm etiam punctim aciculis ipſis mortem inferendo, miſerè trucidârunt. Idem *Munſt. Coſmogr. lib.* 3. *c.* 77. plura de his vide apud *Tholoſan. lib.* 13. *c.* 8. *num.* 8. *de Repub. & in ſyntagm. jur. univerſ. l.* 33. *c.* 4. *num.* 6. *& ſeqq.* 5. Quia non tantùm vitæ & religioni Chriſtianorum uti dictum eſt inſidiantur, verùm etiam bonis ipſorum inhiant avidiſſimè & variis fraudibus ad ſeſe trahunt, non ſolùm contra divina & humana jura uſuras mordentes & perdentes, illicitas & immoderatas exerendo, ſed & pupillos, viduas, liberos perdendo & corrumpendo.

Contrà Judæos in civitate tolerandos probatur his fundamentis. 1. Quia nullibi in toto codice ſacro ſancitum, Judæos, præſertim ſanctionibus Politicis ſeſe ſubjicientes, ex civitate Chriſtianorum in univerſum expellendos eſſe, reperitur. 2. Quòd vaticinia divina de convertendis aliquando Judæis contrarium effagitent, cùm non ſolum in veteri, utpote, *Eſa.* 59. *v.* 10. *& Pſal.* 59. *v.* 12, ſed etiam in novo Teſtamento, *Rom.* 11. *v.* 25.

v. 25. *& ſeqq.* expreſsè cautum habeatur, poſt plenitudinem gentium, Judæos etiam ad veram fidem iterum convertendos eſſe. 3. Quia noſtram religionem teſtimonio ſuo ratione Veteris Teſtam. confirmant. Quin imò exemplo ſuo, nos iræ divinæ adversùs peccata admonent, à contemptu verbi divini, omnique ſecuritate deterrent, ut omnibus populis in univerſo mundo in perpetuum conſtet, hunc ab initio mundi dilectum & ſelectum Dei populum, propter rejectum & crucifixum verum Meſſiam, qui pretioſiſſimo ſanguine genus humanum redemit, nunc in pœnam, commiſſi ſui facinoris & horrendæ ingratitudinis ſupereſſe per univerſum mundum ſine certo capite diſſipatum, *Petr. Greg. in ſyntagm. jur. univ. l.* 33. *cap.* 4. *num.* 11. 4. Tolerantur auctoritate juris civilis *l. Nul.* 14. *C. de Iud. & Cælic. l. Chriſtianis.* 6 *C. de paganis. Novell.* 45. *&* 146. *& Nov. Lecn.* 55. ſynagogas ſuas liberè exercent *l.* 3. *C. de Iud. & Cælicol. & ex ordin. Cam. part.* 1. *t.* 86. jurisjurandi formulam habent præſcriptam. 5. Tolerantur etiam de jure Canonico, *c. ſicut Iud.* 9. *verſ. nullus extr. de jud. & Sarracen.* 6. Quia jus habendi & tolerandi Judæos eſt de reſervatis Imperatoris, quod olim non, niſi ſummo Principi ſeu Imperatoribus Romanis competit. Poſteà verò electoribus ſecundùm auream bullam c. 9. ſucceſſu temporis ex ſingulari privilegio etiam Archiducibus Auſtriæ conceſſum; *Melchior Goldaſt. in tr. ſuo, de ſtatut. & reſcript. Imp. ſub rubr. Fridericorum* 1. *&* 2. Et tandem quibuslibet membris Imperii, Regalia obtinentibus, id privilegium indultum eſt, *Reformation* guter Policey zu Augſpurg/ *Anno* 1530. auffgericht / *ſub tit.* von Juden/ *&* Policey Ordnung. Item *de Anno* 1548. *eod. t. & de Anno* 1577. *tit* 20. *Sixtin. de Regalib. lib.* 1. *c.* 5. *n.* 9. *Petrus Heig. part.* 1. *q.* 4. *n.* 30.

Pro determinatione quæſt. diſtinguendum putamus inter tolerantiam, & jus poſitivum. Tolerantur tantùm in civitate Chriſtianorum, non quidem, quoad jura civilia, poſitiva Rom. verùm tantùm ad ea, quæ ſunt jurisgentium. *Sol. à Valle conſ.* 25 *n.* 13. *&* 14. *Vol.* 3. Sic ſecundùm jus gentium contrahunt nuptias & liberos in poteſtate habent, *c. ex literis.* 2. & ibi *Panorm. n.* 3. *ext. de converſ. in fid. Roland. à Valle conſ.* 35. *n.* 72. *& ſeqq. Folin.*

in c. Iudæi ext. de Iud. & Sarrac. Hinc cum Chriſtianis, citra tamen nimiam familiaritatem, commercia exercere, rerumque dominia acquirere poſſunt, *arg. c. Quanto, 18. ubi Panorm. n. 3. & 4. ext. de uſur.* Præterea diſtinguendum eſſe putamus inter populum civitatis, & inter corpus ſpirituale. De populo civitatis Judæi ſunt non jure, ſed ex gratiâ & quidem certis conditionibus, ut videlicet ſint ſervi Chriſtianorum: Proinde non ſunt capaces dignitatum, ſed homines prorſùs infames, *l. fin. C. de Iud. & Cæl.* Ad differentiam Chriſtianorum flavo annulo ſupra veſtes, non ſolùm de die, verùm etiam de nocte diſtinguuntur, *c. in nonnullis, ubi Panorm. & Felin. ext. de Iudæ & Sarrac.* ad nullum munus publicum & dignitatem admittuntur, *l. fin. C. de Iud. & Cælic. & c. cum ſit, 16. ubi Panorm. n. 2. ext. de Iud. & Sarrac.* & proinde ipſorum Collegio legari prorſùs eſt inhibitum, *l. 1. C. de Iud. & Cælic.* Sic Judaicas ſuas Synagogas de novo fabricare prohibentur, veteres tamen & antiquas, ſi ruinam minentur fulcire, in iiſque in perpetuum teſtimonium coràm univerſo mundo ingratitudinis & diſſipationis ſuæ, inſanam ſuam religionem exercere & ritus ſuos citrà contemptum Chriſtianæ legis retinere permittuntùr, *l. ult. §. 1. C. de Iud. & Cælic. & c. 3. & c. ubi etiam Panorm. & Felin. ext. d. t.* Magiſtratus inprimis caveant, ne enormibus uſuris Chriſtianos circumvenire velint, ab emptionibus rerum furtivarum abſtineant, & quæ ſunt alia plurima ejus generis. Quòd ergò ad objecta argumenta attinet. Reſp. ad 1. Quòd blaſphemiæ in Deum à Chriſtiano Magiſtratu ſint vindicandæ, & acerrimis coërcendæ pœnis. Ad 2. Reſp. Negando. Nam, cùm Judæi Chriſtianam fidem nunquam amplexi ſint, hæretici nomine nec judicari, nec pœna hæreticorum affici poſſunt, quia lex Judæos in orbe Chriſtiano tolerat, *l. quicunque Cod. de Iud. & Cælic. Roland. à Valle d. conſ.* Ad 3. Reſp. Negando. Nam hæreticos morte naturali plectendos eoſdemq; flammæ addicendos, non juris ſcripti eſt, ſed fit tantum ex perversâ Pontificiorum conſuetudine. Nam jure civili, nec non jure Canonico ſumma hæreticorum pœna eſt exilium, ſeu deportatio cum publicatione bonorum, *l. 4. & l. 8. C. de hæret. & Munich. &*

l. nullis hæreticis, C. de ſum. Trin. c. vergentis, 10. ibi : quantò magis, qui aberrantes in fide, ext. de hæret. Sic Arriani omnium penè hæreticorum nocentiſſimi in exilium tantùm pulſi à Conſtant. Imp. Atq; proinde pœna mortis non ad omnes hæreticos, ſed tantùm ad Manichæos, propter extremam ipſorum malitiam & ſcelerum nequitiam, eſt extenſa, *l. 11. de hæret. & Manich.* Uti etiam & Judæis pœna concremationis propoſita, eo caſu, quo ſuæ ſectæ profugum, & ad meliora converſum ſaxis vel aliâ vi tentant, *l. 2. C. de Iud. & Cœlic.* Ad 4. Reſp. Quòd ſit à particulari deſumptum. Quorum ſcelera meritò graviſſimis pœnis vindicata ſunt, prout monumentis hiſtoriarum proditum. Ad 5. Reſp. Quòd ipſorum illicita facta per magiſtratum ſint corrigenda, &c. Plura de hâc quæſtione, qui deſiderat, videat inter alios auctores citatos Clariſſimi & Conſultiſſimi Viri, Dn. Johannis Kitzelii, Juriſconſulti & Cancellarii Academiæ noſtræ ampliſſimi, diſcurſum Academicum de regali habendorum Judæorum, in ſolenni promotionis actu habitum.

QUÆST. V. *Utrùm ſpurii in civium ſocietatem recipiendi?*

SPurios in ſocietatem civium non eſſe admittendos videtur probari poſſe his argumentis: 1. A vi naturæ quæ nuptialem ſocietatem juſtitiæ ſuadet. Inſtituta enim olim in civitate ſancta & individua viri fœminæque conjunctio, ut certa proles libera & immunis quaſi ſeges Reipublicæ naſceretur, qui ergo hanc conjunctionem violat, qui hoc fœdus dextrâ naturæ percuſſum dirimit, & vel alterius thorum ſpumâ ſuæ turpitudinis contaminat, vel brutorum inſtar libidinem exercet, is primùm, contrà naturam, deinde, contrà juſtitiam, tertiò, contrà ſeipſum peccat, & proptereà odium civitatis incurrit: Cùm verò ſpurii effectus ſint tantorum ſcelerum, indigna res eſſet, ſi dignitatem in Republicâ obtinerent, & participes civitatis fierent. 2. Ab incommodo civitatis. Nam admittere ſpurios ad civitatem, nihil aliud eſt, quàm libidinis quaſi faces accendere, laxaſque habenas corruptoribus virginum, adulteriis, inceſtuoſis, aliiſque hominum monſtris concedere, & facere, ut eo licentiùs ad iſtiuſmodi ſcelera ruant:

3. A

3. A decoro. Quia civitas maximam rationem ſuæ famæ & dignitatis habere debet. Indecorum enim eſſet iſtiusmodi homines ad ſubſellia convocare, & in pari dignitate cum legitimè natis, eſſe. 4. A moribus ſpuriorum. Quia plerumque ſunt mali, & homines perditiſſimi & diſſolutiſſimi, ut proinde, tales libertate donare, civeſque conſtituere, nihil ſit aliud, quàm facinoroſam Rempublicam efficere: redit enim ut plurimum ad auctores, genus, ſtirpemque primam degenere ſanguis, ut refert Seneca *in Hippol.* 5. A minore. Quia hæreditas denegatur ſpuriis. Ergo, multò magis civitas eſt deneganda. 6. Ab exemplo aliarum civitatum. Quia Romani, Athenienſes, Lacedæmonii, aliæque permultæ civitates, ſecundùm normam juſtitiæ viventes, ſpuriis libertatem ac communicationem civitatis pernegârunt. 7. Quia civitas non niſi liberorum eſt hominum, 1. *Polit.* 4. *&* 2. *Polit c.* 1. *&* 3. *Polit. c.* 8. 8. A ſacrâ Scripturâ, Deus enim adulteros morte dignos, & ſpurios indignos civitate judicat, *Caſus in Sphar. civ. lib.* 4. *c* 6 *p.* 273. Quin imò apud Hebræos non recipiebantur ad decimam uſque generationem; nec licuit illis inter honeſtos verſari apud Suevos, & Gothos, & Norwegios, *Ioh. Magn. lib.* 18. *c.* 6. Nec opprobrio tantùm ſunt omnibus, *Tholoſſ. lib.* 7. *c.* 8. *n.* 13. ſed etiam exoſi & abominabiles, *Chaſſan. p.* 11. *conſ.* 15.

Contrà in ſocietatem civium admittendos eſſe ſpurios probatur his fundamentis. 1. *per l.* 6. *in princip. ff. de curion.* ubi dicitur: quòd ſpurii ad dignitatem decurionatus pervenire poſſint, quòd impedienda dignitas ejus non ſit, qui nihil admiſit. 2. Quia calamitas matris non debet ei nocere, qui in utero eſt, *§. ſufficit, Inſtit. de ingen.* 3. Pœna ſuos tantùm debet tenere auctores, *l. crimen* 26. *ff. de pœn.* 4. textibus juris canonici, *cap. nunquam, diſt.* 56. ubi dicitur, cum ſi quis propriâ virtute decoratur, parentum ſuorum, opprobriis non debeat decorari. Et *cap. naſci d. diſt.* 56. ubi dicitur, quod non ſit ejus culpa, qui naſcitur vel ex adulterio vel ex concubinâ, ſed ejus qui generat. *Vide Palæot. in tract. de ſpur. c.* 56. Pro determinatione quæſtionis deſtinguendum puto inter ſpurios virtute & eruditione claros, & inter il-

los, qui in ſordibus & vitiis parentum turpiter permanent, nec maculam generis, virtutum ſplendore & vitâ honeſtâ & egregiâ, obfuſcare & delere ſtudent. Quâ diſtinctione præmiſſâ noſtra erit ſententia poſterioris generis ſpurios ad civitatem & Rempublicam non eſſe admittendos, ſed quamvis non poſitivè; attamen privativè puniendos. Contra verò prioris generis, propter virtutem & eruditionem omninò admittendos eſſe. Id quod etiam evincunt & ſuadent, poſterioris membri quæſt. argumenta.

Quæst. VI. *Utrùm aliquis duarum civitatum ſimul civis eſſe poſſit?*

Vſu receptum videmus, ut unus idemque civis, diſtinctis numero civitatibus innectatur; Unde non immeritò quæritur, utrum commodè illud concedi & fieri poſſit. Et, quòd non poſſit, probatur his rationibus: 1. Ab adjunctis incommodis. Nam fieri poſſet, ut inter diverſos magiſtratus & civitates, quibus civis juramento obſtrictus, bellum aliquod ſuboriatur, quo caſu fieri ſanè non poteſt, quin perjurus fiat, & quocunque modo ſe verterit, in patriam turpiter peccet. Sive manum abſtineat à tabula, & medio ſecedat, utramque civitatem, neutri, quam debebat, opem ferendo, perfidè prodit ſive in alterius caſtra tranſeat, ſceleſtè tamen & contra datam fidem alteri parricidiales manus infert. Quinimò contrà ſemetipſum militare cogitur, quod iniquum & crudelitati proximum, *l. præſ. C. de ſerv. & aq.* Item gravius homicidio dicitur, *cap. ſi non licet, c. 23. q. 5.* & Seneca ait. Hoc nempe ab homine exigitur, ut proſit hominibus, ſi fieri poteſt multis, ſin minùs paucis: ſin minùs proximis: ſin minùs ſibi, *de vita beatâ* 30. à genere. Quia civis eſt membrum civitatis: Atqui duorum corporum ut unum idemque numero membrum ſit, per naturam fieri non poteſt, niſi Chimæricam quandam coalitionem tibi imaginari velis. Ergo &c. 3. à negatione debiti officii. Impoſſibile enim eſt, ut unum debitum in plures civitates dividi poſſit, niſi perſonas multiplicare velis. 4. ab auctoritate, *Cic. pro Cæn. in fin & Bald.* ubi præclara vocat jura, atque divinitùs jam inde à principio Romani nominis à majoribus com-

parata, ne quis Romanorum pluſquàm unius civitatis eſſe poſſit. Pro determinatione quæſtionis diſtinguendum eſſe putamus. 1. Inter verum & completum civem, & inter honorarium vel inquilinum. 2. Inter ſubordinata municipia, uni communi capiti ſubjecta, & inter diverſas Reſpublicas diverſis Principibus ſubjectas. De vero & completo cive, qui non tantùm ſecundùm forum, quemadmodum provinciales Præſides, *l. provinciales, ubi Gœdd. n. 3. ff. de verb. ſignif.* vel ſecundùm munera & honores, uti incolæ, *l. penult. ff. ad municip. l. eſt verum, 3. & l. ſi in patria, 5 juncta l. ſeqq. C. de incol.* ſed etiam ſecundum corpus, operas, bona, civitati uni tantùm innectitur, & obligatur, militant & pugnant ſuperiùs allata argumenta, non verò de cive honorario, conſœderato aut incolâ. Nam honorarium, quod attinet, cùm Imperio & muneribus illius civitatis ſit exemptus, abſque controverſiâ multis adſcribi poteſt Rebuſpublicis. Sicuti & incola quis poteſt fieri plurimum civitatum, aut domicilium transferre, *l. Labeo, in fin. l. ſi quis, l. ejus qui, §. Celſus, in fin. l. nibil eſt. 31. ff. ad municip. & l. in adoptionem, C. de adopt.* Nec propterea deſinit quis eſſe civis, quamvis domicilium in aliam civitatem tranſtulerit, *l. incola, 39. ff. ad municip.* Quoniam non ſit propriè civis, incola, *l. 1. ff. d. tit.* ſed domicilium tantùm acquirit, *l. cives, 7. C. de incol.* Sic conſœderati plurium civitatum cives eſſe poſſunt: Ut eſt hodiè inter Genevates & Bernates, nec non inter Valleſios & quinque Cantones Helvetiorum ita pactum, ut harum civitatum cives, utrobique jus civitatis habeant, ſi videlicet ex aliâ in aliam emigrârint, *Siml, de Republ. Helvet.* Porrò duorum municipiorum uni capiti ſubjectorum poſſe aliquem ſimul civem eſſe non inficiamur, *l. ſi quis à pluribus, 7. & l. filii, §. municipes, & l. ejus qui, in princ. ff. ad municip. Vide Arniſ. in hac quæſt. lib. 1. Polit. cap. 5. ſect. 5.*

QUÆST. VII. *Utrùm Collegia Reipubl. ſint neceſſaria & utilia?*

RAtiones dubitandi hæ ſunt: 1. Quia ſæpè turbationes & ſeditiones graviſſimas in Republ. excitarunt. 2. Quia ſæpè multæ fraudes contra publica Reipublicæ commoda in Collegiis opificum ſtruuntur. 3. Quia ſæpè

pè efficiunt, ut populus, nec Regum, nec Optimatum Imperiis facilè coërceri poſſit. 4. Quia multi Imperatores & Reges Collegia prohibuerunt, quemadmodum teſtatur exemplum Tarquinii Superbi, item Neronis, Dionyſii, & aliorum. Rationes decidendi hæ ſunt: 1. Quia conſervant in Republ. charitatem & amicitiam, ſine quâ Reſpubl. ſtare nullo modo poteſt. 2. Quia ad evertendas tyrannides, nihil eſt Collegiis accommodatius. 3. Quia nihil eſt, quod Rempubl. æquè frangere ac debilitare poſſit, quàm ſi tollerantur Collegia. 4. Quia Principes & Legiſlatores, qui Reſpublicas primò fundârunt, nullum ad eas continendas ſtabilius fundamentum eſſe judicârunt, quàm ſocietates ac ſodalitia tueri. Hinc Pompilius Numa optimus Romanorum Rex, non modò Collegia omnis generis opificum, ſed etiam mercatorum inſtituit, eaque ſacrificiis ſolennibus ac epulis, quæ ſtatis anni diebus fierent, obligavit. Idque Solonis exemplo feciſſe videtur, qui omnia omnium ordinum ac generum Collegia, inſtituere, iiſque ſtatuta, modò legibus contrario non eſſent, condere permiſit. Pro determinatione quæſtionis diſtinguimus inter Collegia, quæ juſtâ de cauſâ, Magiſtratus auctoritate, ſcientiâ & confirmatione ſunt inita: & inter conventicula clandeſtina hominum conjuratorum, aliorumque flagitioſorum. Porrò diſtinguendum eſſe putamus, inter illud, quod fit per accidens, & quod fit per ſe, ſeu inter verum uſum & abuſum &c. Quibus diſtinctionibus præſuppoſitis non erit difficilè ad objecta argumenta reſpondere.

Quæst. VIII. *Utrùm pro privato religionis exercitio in civitate inconſulto Magiſtratus Collegium inire ſit licitum?*

PRo privato religionis exercitio Collegia inconſulta magiſtratu inſtitui poſſe, videri alicui poſſet: 1. Per ea, quæ in conſtitutione religionis circa beneficium emigrandi, & libertate conſcientiæ ponuntur in receſſu Imperii, *de Anno* 1555. §. Wo aber unſere/ auch der Churfürſten/ Fürſten/ und Stände Unterthanen/ etc. quibus verbis ſatis clarè indicatur, quòd ſubditis integrum ſit, ſi publicum religionis ſuæ exercitium habere velint, emigrare: aut ſi ad publicum religionis amplexæ exercitium

tium emigrare nolint, placidè manere, & privatim ſuam religionem exercere. 2. Quòd vigore illius conſtitutionis permiſſum ſit, modeſtè ſuâ civitate vel pago diebus Dominicis exire, ad communicandum alibi ſacram Domini Cœnam, prout à Chriſto ſub pane & vino ad participationem corporis & ſanguinis ſui inſtituta eſt, ad audiendam puram Euangelii doctrinam, ſi domi corrupta eſt, & ſana haberi non poteſt. Id quod ulteriùs probatur ex receſſu Imperii, *de Anno* 1530. ubi Imperator ad inſtantiam Catholicorum, Reformatæ religionis Principibus improbat, quod ſubditos ſub pœnâ coërceant, §. *item*, etliche Obrigkeit haben jhren Vnderthanen bey ſchwerer Straff verbotten / *etc.* Tertiò videtur idem probari poſſe ex *l.*1.§.1.*ff.de Coll.& corporibus*, ubi dicitur, quòd religionis cauſâ coire non ſit prohibitum.

Verùm contraria ſententia hodiè verior, propterea, quod inſcio magiſtratu hodie Collegium nullum inſtitui poſſit, *l.*3.*ff.de Colleg.& corporibus*. Item, quòd privata conventicula de jure ſint prohibita, *d.l.*3.*& c.dilecta, extr.de exceſſ.prælat.* 3: Quòd magiſtratus aliam religionem in civitatem, præter eam, quæ inducta eſt, clanculum introduci haud facile permittat. 4. Quod ſeditionibus & turbis, quæ inde facilè naſci poſſunt, anſam præbeat, 5 *per l.*1.*ff.quod cujuſcunque univerſ.nom.* ubi dicitur, legibus & SCtis & principalibus conſtitutionibus coërceri, ne ſocietas vel Collegium, vel hujuſmodi corpus paſſim habeatur. Contraria argumenta, quod attinet noſtræ ſententiæ, non refragantur, ſiquidem longè aliud eſt, placidè in civitate manere, & cum aliis ſocietatem vel Collegium inire, & longè diverſum modeſtè civitate, ad audiendam Euangelii doctrinam exire, & in ipſâ civitate exercitium religionis cum aliis inſtituere. Neque refragatur noſtræ ſententiæ, *l.*1.§.1.*ff.de Colleg.& corporibus*. Siquidem additum eſt in ipſâ *l.*1. §.1.*ff.d.t.* Quòd hoc non fieri debeat contra SCtum, &c.

QUÆST. IX. *Utrùm Auguſtana Confeſſionis civibus integrum ſit, aut emigrare, aut ſi aliò ad publicum religionis exercitium emigrare nolint placidè in civitate permanere?*

Cùm

Cum præcedenti quæſtione, ex conſtitutione religionis, hoc a nobis nudè aſſertum, non immeritò hoc loco, uno atque altero argumento probatur. Quòd ergo placidè manere in civitate poſſint, probatur his fundamentis: 1. Quia verba in dictâ conſtitutione nullam neceſſitatem important, ſed conditionaliter loquuntur, ſi videlicet ad publicum exercitium diſcedere velint, id ipſis integrum erit, de neceſſitate nulla omninò fit mentio. Quod igitur ſcriptura non dicit, neque nos dicere debemus. Et quod lege cautum non eſt, opponi non poteſt, cùm erubeſcamus ſine lege loqui, *§. conſideramus, auth. de trient. & ſemiſſ.* 2. Quia emigrandi beneficium in favorem Auguſtanæ Confeſſionis conſtitutum eſt. Ergo non debet ad læſionem ejuſdem extendi, *l. quod in favorem, C. de ll.* Et quod in favorem volentium permutare introductum eſt, non debet iis eſſe odioſum, ut neceſſitate cogantur, *l. cum pater, 77. §. modo, ff. de legat. 2. ubi gloſſ. & Bart.* quod verba conſilii non importent neceſſitatem. 3. Quia illa conſtitutio expreſsè monet, ut alter alterum placidè in civitate ferat. 4. Quia conſtitutio jurisdictionem Eccleſiaſticam generaliter ſuſpendit & non modò, ſtatuum inter ſe, ſed etiam ſubditorum conſcientiæ, ejuſque ſecuritati & tranquillitati conſulit. Ergo, ubi lex non diſtinguit, ibi neque nos diſtinguere debemus, *l. de pretio, ff. de publ. in rem act. & l. 1. §. generaliter, ff. de legat. praſt.* 5. Non ſolùm ex generalitate ſuſpenſionis cenſuræ & generali conſtitutionis fine id colligitur, ſed ſubditorum, reſpectu ſui magiſtratus expreſſa paſſim fit mentio, *ut §. 1. ibi,* Daß die Stände vnd Vnderthanen ſich beſtändigen gewiſſen Sicherheit. Et paulò pòſt: Solche nachdenckliche Vnſicherheit auffzuheben / der Stände vnnd Vnderthanen Gemüther / wider in recht Vertrawen gegen einander zuſtellen. Ubi verba: Stände vnd Vnterthanen / benè ſunt conſideranda. Ex quibus non obſcurè conſtat, pacem religionis obtinere non tantùm inter diverſos ſtatus Imperii, verùm etiam inter ſtatum & ejus ſubditos. Sequitur ergo vigore conſtitutionis, Magiſtratum tyrannicè vel refractariè, propter religionem, contra ſubditos, turbando, moleſtando, aut ejiciendo, agere non poſſe.

QUÆST. X. *Utrùm cives Auguſtanæ Confeſſionis in civitatibus Imperialibus, majorem poteſtatem in puncto religionis, quàm cæterorum ſtatuum ſubditi habeant?*

DE hâc quæſtione Anno 1588. quidam cives Coloniæ contra Conſilium & Senatum Colonienſem in Camerâ diſputârunt, qui ad probandam aſſertionem ſuam, his uſi ſunt argumentis: 1. Quod ſingulariter Imperialium Civitatum, & in iis habitantium civium atque incolarum conſtitutio eò meminerit: ne alterum alter ullâ ratione ob religionis negotium in perſonâ, honore & bonis turbet. Nach dem aber in vielen Frey vnnd Reichsſtätten / ꝛc. *de conſtit. relig. de Anno* 1555. Quòd ſi ergo nullâ ratione cives & incolæ in civitatibus Imperialibus ſe invicem ob religionis exercitium, turbare debeant; Sequitur cives in civitatibus majorem habere poteſtatem, & aliquam prærogativam præ ſubditis cæterorum ſtatuum; Atqui antecedens, verum ex *d.* §. *conſt.* ergo & conſequens. 2. Quia longè alia ratio eſt ſubjectionis civium ergà Magiſtratum, quàm aliorum ſubditorum erga Principes, Comites, Nobiles. Quare licèt his liberum exercitium religionis invito Magiſtratu non competat: de illis tamen ſecùs longè ſtatuendum. 3. Quia ſtatibus Imperii Romani mutatio religionis libera eſt, ut patet ex dictâ conſtitutione religionis. Atqui Senatus non eſt ſtatus per ſe, ſed ſimul etiam cives ſtatum Imperii repræſentant, qui non minùs, ac ipſe Senatus, Cæſareæ Majeſtati & Sacro Imperio fidem & obedientiam jurant. Ergo ipſis etiam civibus competit liberum exercitium religionis. 4. Quia licèt cives actu non ſint Magiſtratus: capaces tamen ſunt Magiſtratus; & ſic potentiâ id ſunt, quod ipſe Magiſtratus actu. 5. Quia cives extra Senatum ſunt potiſſima civitatis pars. 6. Quia declaratio Divi Ferdinandi Romani Regis, ſuper promulgandâ religionis conſtitutione Anno 1530. Auguſti factâ, idem vult, & incolis Imperialium civitatum liberam poteſtatem tribuit, religionis exercitium ſumendi.

Verùm hæ rationes tantum ponderis non obtinuerunt, ut Camerales in eorum ſententiam irent. Nam quod

quod primum argumentum attinet, non aliâ ratione *d.* §. *conſtitutio*, civium incolarum meminit, quam ſubditorum & ſtatuum reliquorum. Et 2. Quamvis in multis differant ſubditi Principum à civibus & incolis civitatum, interim tamen ratione juriſdictionis in eo conveniunt, ut non minùs cives ſuo Magiſtratui, quàm ſubditi Principi, obtemperare debeant. Ad 3. Non ſequitur: omnes ſimul ſtatum Imperii faciunt. Ergo ſinguli omnibus privilegiis gaudent. Tota enim civitas eſt Imperii ſtatus, non verò cives, qui in civitate ſunt, quia hæc conſideratio univerſitatis eſt, non ſingulorum. Ad 4. Quòd à potentiâ ad actum non valeat conſequentia. Nam quatenùs Senatus vel conſilium liberæ civitatis totam univerſitatem repræſentat, eatenùs eſt ſtatus Imperii. Et ſicuti plures ſunt in capitulo Canonici, & unus tantùm Epiſcopus, tamen non Canonici, ſed Epiſcopus eſt ſtatus Imperii: Ita etiam in civibus & Senatus uſu venit. Ad 5. Quòd à potiori debeat fieri denominatio. Ad 6. Quòd declaratio Ferdinandi Regis non ſit receſſibus Imperii inſerta: neque authentica. Unde efficitur, quòd cives in Imperialibus civitatibus non majorem poteſtatem in puncto religionis habeant, quàm alii ſtatuum ſubditi: Præſertim cùm §. Nach dem aber in vielen / loquatur de utrâque religione in iis tantùm civitatibus Imperialibus, in quibus tempore conſtitutionis erat; non verò de futuro & impoſterum civibus dat licentiam inconſulto & invito Senatu religionis publicum exercitium ſumere vel introducere. Quare cum hoc juriſdictionem requirat, quæ penes cives non eſt, prudentiùs faciunt cives, ſi ſupplicando exercitium liberum non ſtatim obtinuerint, ut in patientiâ & invocatione Domini exſpectent, donec ex iis civibus, qui Auguſtanæ Confeſſionis ſunt, Senatus ita ſit conſtitutus, ut melioribus votis exercitium religionis obtineant.

DISPUTATIO VI.

DE MAGISTRATU IN GENERE.

Reſp: GEORGIO DANIELI Schautanz/ Gieſſenſe Haſſo.

ΠΡΟΟΙ´ΜΙΟΝ.

De ſubjecto & fine Politices, quoniam huc uſque præcedentibus Diſputationibus generaliter ſatis actum, operæ, & temporis pretium erit, ut ad Reipublicæ partes tranſitum noſtrum inſtituamus. Et quia Reſpublica conſtat ex imperantibus & obedientibus, *meritò cum Althuſio & aliis Politicis duas Reipublicæ partes facimus,* ſubditos videlicet & Magiſtratus. *De his ergo, ut ordine impoſterùm dicamus, initium de præcipuo & difficillimo Reipublicæ munere faciemus, & de* Magiſtratu *in genere hâc Diſputatione tractabimus. Ut autem hanc materiam ſuâ naturâ ſatis diffuſam & perplexam perfectè cognoſcamus, de his quinque diſtinctis membris agemus.* 1. *Definitionem Magiſtratus adferemus.* 2. *Modos conſtituendi Magiſtratum inveſtigabimus.* 3. *De confirmatione.* 4. *De diviſionibus.* 5. *De adminiſtratione breviſſimè dicemus.*

THESIS I.

Magiſtratus vocabulum originem ducit *à magiſtro, quod moderari vel gubernare* ſignificat. Idque propterea, quòd Magiſtratus ſubditos ſuos regat, moderetur & gubernet, non ſecùs uti Magiſtri ſuos diſcipulos. Hinc etiam Moderatores & Duces appellantur. Græcis ἀρχαὶ, hoc eſt, Imperantes ἀπὸ τοῦ ἄρχειν dicuntur. Hæc enim eſt vis Magiſtratus, ut rectè præſit & præſcribat recta & utilia, *Cic. lib.* 8. *de ll.* Nam, ut Magiſtratui leges, ita populo Magiſtratus præſunt. Hinc verè dici poteſt. *Magiſtratum legem ſequentem eſſe legem populi.*

2. Appellatio Magiſtratus dupliciter accipitur: *formaliter* & *materialiter*, ſeu quod idem eſt, *abſtractè & concretè.*

concretè. *Formaliter ſive abſtractè*, ſignificat ipſam poteſtatem vel officium, de quo Paulus *Rom*. 13.*v*.1.*&* 2. ſic inquit: *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit*. *Non enim eſt poteſtas, niſi à Deo*. *Materialiter ſive concretè* ſignificat ipſas perſonas in officio magiſtratus conſtitutas: quâ in ſignificatione & hoc loco potiſſimùm capitur.

3. Variis porrò nominibus Magiſtratus, tùm in Scripturis ſacris, tùm à Politicis & Hiſtoricis inſigniuntur. Dicuntur enim propter officium, quod gerunt divinum: 1. Dii, *Pſal*. 82.*v*.1.*&* 6. 2. Vocantur ἐξουσίαι, hoc eſt, poteſtates, *Roman*.13.*verſ*.2. 3. Appellantur *ἐξουσίαι ὑπερέχουσαι*, hoc eſt, poteſtates ſupereminentes. 4. Alio nomine dicuntur ordinatio, *Roman*.13.*v*.1. 5. Item dicuntur Principes, *ibid. v*. 3. 6. Appellantur *Matth*.22.*v*. 21. Cæſares. 7. *Luc*. 22, *v*. 25. vocantur Reges. 8. Vocantur Diaconi Dei, *Rom*.13.*v*.4. & miniſtri Dei, *ibid*.*v*.6. 9. Item vindices ſive ultores ad iram, ei, qui quod malum eſt, feceris, *ibid*.*v*.4. 10. Vocantur benefici Gnädige Herrn/ *Luc*.22.*v*.25. 11. Item Dominatores, Gewaltige/ *ibid*.*v*.25. 12. Dicuntur nutritii Eccleſiæ, *Eſa*. 49. *v*. 23. Item dicuntur *κτίσις ἀνθρωπίνη*, hoc eſt humana creatura; 1 *Petr*. 2.*v*. 13. *Matth. Dithmarſ. lib*.3.*Polit. ſect*.1.

4. Definimus magiſtratum (*non abſtractè ſed concretè*) perſonam publicam, legitimâ imperandi poteſtate inſtructam, ad bene regendam & adminiſtrandam Rempublicam, *Hæn. diſp. Polit*. 3. *th*. 2.

5 Conſtitutio magiſtratus eſt vel *legitima*, vel *illegitima*. *Legitima* rurſum duplex vel *divina*, vel *humana*.

6. *Divina* vocatur, qua ipſe Deus imperium magiſtratui, immediatè decernit. Cujus rei illuſtre exemplum extat in vocatione Moſis, *Exod*. 3.

7. *Humana* eſt, quæ fit conſenſu ſubditorum vel expreſſo; vel tacito. Eſtque duplex: *Ordinaria*, vel *extraordinaria*.

8. *Ordinaria* duplici modo expeditur. *Electione* & *Succeſſione*.

9. *Electio* eſt ordinarius imperium demandandi modus,

dus, per quem magiſtratus à ſubditis rectè & ritè eligitur.

10. Cauſa efficiens electionis eſt jus ſeu poteſtas eligendi, quæ pendet vel à *lege ſcriptâ*, vel à *conſuetudine* diu in Republicâ receptâ & uſurpatâ. Atque ſic hoc jus eligendi vel univerſo competit populo, vel conceſſum eſt certis quibuſdam hominibus: quemadmodum in noſtro Imperio, ſeptemvirale eſt Collegium, cui jus Cæſarem eligendi competere, nullum prorsùs eſt dubium, *per cap. venerabilem, extr de elect. Aur. Bull. t. 7.* Quibus ergo neque à lege, neque à conſuetudine hæc poteſtas competit, Magiſtratum eligere & conſtituere omninò prohibentur.

11. Forma ſeu modus electionis cuique Reipublicæ certus eſſe ſolet: prout Romani noſtri Imper. forma & modus eligendi deſcribitur *in Aur. Bull. tit. 2.* In quâ ſingulariter diſponitur, ne electores ex electionis loco diſcedant, quàm ſi legitima omnibuſque numeris abſoluta electio fuerit peracta: itemque, quod ſi ſpacio triginta dierum non conſenſerint, pane & aquâ tamdiu alendi ſint, donec voluntates eorum in unum conſpirent.

12. Expeditur autem electio duplici ratione, vel per *ſuffragia*, vel per *ſortem*.

13. Per *ſuffragia* electio quando ſit, dicitur modus principalis, & fieri debet in conventu & loco publico omnibus, quos jus ſuffragiorum tangit, peculiariter citatis, ut is, qui majore eorum conſenſu deſtinatus eſt, admittatur.

14. Cùm autem poteſtas eligendi iis, ut collegio & omnibus competat, ab uno vel altero electio expediri nullo modo poteſt.

15. Eſtque electio porrò *voti liberi*, vel *reſtricti.*

16. *Voti liberi* electio dicitur illa, cùm licita eſt ſuffragatio in perſonam quamcunque ad magiſtratum magis idoneam, ſive ea ſit ejuſdem, ſive diverſæ nationis aut conditionis.

17. *Voti reſtricti* & determinati dicitur illa, quæ certis circumdata limitibus, & eſt ad certas & determinatas perſonas, gentem, familiam, nationem determinata. Quâ electione Imperium noſtrum etiamnum, *ex Caroli*

IV. Aur

IV. Aur. Bull. præſcripto utitur, & ad faſces neminem admittit, qui ſe non ex ſanguine germano ſatum docere poſſit, *Schleid. lib.* 1. *ſub an.* 1519. ubi Moguntinus cordatè & eleganter pro eâ conſuetudine diſſerit.

18. Per *ſortes*, vel alio aliquo caſu fortuito, quando fit electio, dicitur modus minùs principalis, quia ad eum eligendi modum rariùs eſt deveniendum, & non niſi neceſſitate urgente, quando videlicet ratio, & conſilium deficit, & candidatorum diſcordibus eligentium votis nominatorum, par eſt genere, virtute, opibus, aliiſque requiſitis, conditio: tunc enim ſorti electionem committendam, & rem decidendam eſſe, quicquid alii dicant, affirmare non dubitamus.

19. *Subjectum* electionis eſt perſona ad Magiſtratum idonea, vel ex toto populo, vel ex certo ejus genere & ordine cooptanda. Ubi adhuc quædam principaliter, quædam minùs principaliter requiruntur.

20. Principaliter ſexus & bona animi in conſiderationem veniunt.

21. Quoad ſexum, ad potiorem & naturâ, & lege capacem deferri Magiſtratus debet: eſt autem is, teſte *Ariſtot.* 1. *Polit.* 5. maſculinus. Mulieribus proinde Imperium ordinariè non concedimus.

22. Bona animi, quæ in Magiſtratu eligendo requiruntur, ſunt virtus & eruditio.

23. Virtus propterea, quòd impoſſibile ſit, ut alios quis contineat, qui ſeipſum non continet, *Cic. pro L. Man.* aut commodè puniat illa flagitia, quibus ſe quoque affinem eſſe novit, cùm ſemper illud tritum audire cogatur: *Medice cura te ipſum.*

24. Virtus in eligendo Magiſtratu ſolet conſiderari tripliciter: Reſpectu *Dei*, vel *ſuiipſius*, vel *aliorum*.

25. Reſpectu Dei eſt pietas, quam inprimis Plato in Magiſtratu eligendo requirit, *lib.* 3. *de ll.* Pietati enim cùm ſe dat Magiſtratus, duos iſtos, qui circa eum ſunt, ſcrupulos ſtudioſè evitet, ſcilicet ſuperſtitionem & impietatem. Utriuſque peſtis ſatis nobis cognita: Præcipuè verò ſuperſtitionis, quam veriſſimè *Curt. l.* 7. humanarum mentium ludibrium, *dixit*: quæ ut pluri-

mùm

mùm rudibus & barbaris animis ineſſe conſuevit, *Plutarch. in Sertor.* humilemque & depreſſum animum arguit. *Lucret.* Impii omni rerum ſuarum ſucceſſu proſpero carent. Nam deſertores ſui deſerit Deus.

26. Ipſius Magiſtratus reſpectu requiruntur potiſſimùm hæ virtutes: 1. *Temperantia & ſobrietas.* Nam qui voluptatibus ducuntur, & cupiditatum lenociniis ſeſe dederunt, miſſos facere honores, nec attingere Rempubl. debent. *Cic. pro Seſt.* Nam, ut ignava animalia, ſi cibum ſuggeras, jacent torpentque, præterita, inſtantia & futura, pari oblivione dimittunt, *Tacit.* 2. *hiſt.* Ita qui ſervitio voluptatum corporis adſtricti ſunt in publico verſari, & in foro agere non poſſunt, niſi eorum, quæ noctu feciſſent, de die teſtimonium proferre velint, *Philiſſus apud Dion. lib.* 38. Vide *Schonb. lib.* 2. *Polit. cap.* 23. 2. *Caſtitas*, ut ſcilicet non tantùm corpus ab omni maculâ purum conſervent, ſed etiam occaſiones ad impudicitiam ducentes, ſanguine viperino cautiùs evitent. Nam qui obnoxii ſunt huic crimini, ſubitò convolant ad alia; Id quod docet ſuo exemplo, *David, Salomon, Themiſtocles, Pauſan. Nero, Tiberius, &c.* Abſtinere ergo debent Magiſtratus à tantâ turpitudine ne pœnitere Demoſthenicum à tergo ſequantur, *Macrob. lib.* 2. *cap.* 2. *Schonb. lib.* 2. *cap.* 25. 3. *Magnanimitas*, ut neque perturbationi animæ, neque hominis fortunæ ſuccumbat, *Cic.* 1. *Offic.* Sed adverſùs convitia & malos rumores firmus ſit ac patiens, neque tàm facilè lubricum linguæ ad pœnam trahat, *l.* 7. *ff. ad L. Iul. majeſt. & l. un. C. ſi quis Imp. maledix.* Ita acerba ferat, ut nihil à ſtatu naturæ, nihil à dignitate ſapientis diſcedat, *Cic.* 1. *Offic.* Propterea illud *Seneca* 4. *de virtutibus*, in ore ſit: *Si magnanimus fueris, nunquam judicabis tibi contumeliam fieri: de inimico dices, non nocuit mihi, ſed animum nocendi habuit, & cùm illum in poteſtate tuâ videris, vindictam putabis, non vindicare potuiſſe: ſcito enim magnum & honeſtum vindictæ genus eſſe ignoſcere, & magnam fortunam magnum animum decere: cujus eſt proprium, placidum eſſe tranquillum, & injurias ac offenſiones supernè deſpicere.* 4. *Fortitudo*, quæ munimentum humanæ imbecillitatis inex-

inexpugnabile dicitur, *Seneca Epiſt.* 113. *Schonb.d. l.* 5. *Modeſtia*, ne videlicet ob fortunæ indulgentiam, rerumque proſperitatem luxuriet; ſed potiùs ex monito *Plin. in Pameg.* non minùs hominem ſe, quàm hominibus præeſſe cogitet, ſeque ab illâ lege & conditione omnibus in dictâ mortalibus, non eſſe exemptum. *Schonb. d.l.c.*26.*Keck.lib.*1.*Syſt.cap.*3.

27. Aliorum reſpectu requiruntur inprimis: 1. *Prudentia* naturâ & uſu acquiſita. Sunt enim Magiſtratus oculi civitatis, quibus excœcatis, reliquę partes non vident, *Melch. Iun. part.*1.*q.* 20. Unde verſutum magis & callidum, quàm ſimplicem, eligendum eſſe dicimus, *Keck.*1.*Syſt.*3. 2.*Iuſtitia*, quia Magiſtratus debet eſſe jus quoddam animatum, & lex loquens, *Ariſtot.* 5. *Eth.* 4. Quâ remota regna nihil aliud ſunt, quàm magna latrocinia, *Auguſt.*4 *de Civ. Dei.*3. *Clementia*, cum ſeveritate conjuncta, quæ firmum ac ſtabilem reddit Magiſtratum: hæc in quamcunque domum pervenerit, eam facilem ac tranquillam præſtabit, *Senec.*1 *de Clem.c.*3. Nam qui benignitate & clementia Imperium temperavêre, his candida & læta omnia ſemper fuêre, *Saluſt. ad Cæſ.* Unde rectè Seneca. *Qui vult amari, languidâ regnet manu.* Errat, ſi quis exiſtimat, tutum eſſe ibi Regem, ubi nihil à Rege tutum. Securitas ſecuritate mutuâ paciſcenda eſt, *Senec.ibid.c.*19.*Schonb.d.l.c.*31.

28. Potiſſimùm autem Magiſtratus ſibi acquirat, cognitionem artium, linguarum & eloquentiæ, quò populum admodum inſolentem, delicatum, contumacem ſuâ oratione mollire & levigare poſſit. Diſciplinarum item practicarum, & duarum facultatum ſuperiorum Juris & Theologiæ, ſcientiam ſibi acquirat non contemnendam.

29. Cæterùm minùs principaliter in Magiſtratus electione ſpectanda ſunt bona corporis, & bona fortunæ. Bona corporis, utpote ætas, ſtatura, forma. Bona fortunæ, utpote facultates, ortus, familia.

30. Ratione ætatis, nec pueros, nec penitùs immaturos adoleſcentes, uti nec climacterem magnum & fatalem ingreſſos, ſed mediæ ætatis homines eligendos cenſemus. Mediam autem ætatem ab anno 30. ad 60, dicimus,

mus. Nec tamen juvenes, poſt 25. annum aptos excludimus, cùm & *ex Aur. Bull.* præſcripto ad Electoratus, & alios Principatus Imperii admittantur juvenes 18. annorum. Vide hac de quæſt. *Melch. Iun p.1. qu.* 14, *Keck.* 1. *Polit* 2.

31. Quantum ad ſtaturam attinet, quia auguſtum decet corpus, magis eligendum putamus hominem proceræ ſtaturæ, quam humilis, quia iſta externa, & in oculos incurrens corporis ſpectabilitas atque majeſtas, ſubditos magis ad venerationem & reverentiam commovet; cæteris tamen paribus, ut ſemper dotes animi præferantur dotibus corporis. Nam non rarò accidit, ut in pulchro & procero corpore malus habitaverit animus. Unde non fruſtrà dictum: Parvo in corpore magnam ſæpè virtutem, & ſub deformi corpore, vim mentis magnam abſconditam latere.

32. Et quod de ſtatura, idem quoque de formæ præſtantiâ & aptâ membrorum proportione aſſerimus, *Caſ.* 3. *Polit.* 11. Nam præſtat Regem, quam regnum claudicare.

33. Ratione facultatum, pauperem virtuoſum dicimus decem divitibus præferendum, *Caſ. in Sph. civ.* 7. *Iun. p.*1.*q.*17. *Keck.* 1. *Syſt.* 2.

34. Ratione ortus incolam peregrino præferendum eſſe putamus, *Melch. Iun. & Keckerm. d. l.*

35. Familiæ inſuper ratione, nobiliori loco & familiâ ortos, ignobilioribus parentibus progenitis plerique præferunt. Quos, ſi digni ſint, & reliquos virtute excellant, meritò præferendos, & nos arbitramur: Alias non tàm homines, quàm hominum actiones in bene conſtituta Republ. conſiderandas eſſe, dicimus.

36. Denique, cùm in Magiſtratum omnes oculos ſuos habeant fixos, in cujus vitam veluti ſpeculum intueantur, dicta ſimul & facta animadvertant, non abs re faciunt Politici, quando communiter omnes ac ſingulos electores hortantur, ne eligant in Magiſtratum, vitâ viles, vel ſordidarum artium Profeſſores, *l.* 6. *C. de dign. & l. un C. de negot. ne mil.* nec improbatæ vitæ viros & notatos infamiâ, *l.* 2. *C. de dign. & l. un. C. de infant. & l.* 12. *ff. de decur.* nec criminis publici reos, *l. libert* 17. §. *in q. l.*

Lucius

Lucius, 21. §. *antep. ff. ad municip.* & *l. un. C. de reis poſtul.* nec hæreticos, *Nov.* 45. *à pr. uſque ad* §. *enim verò*, nec ære alieno nimiùm gravatos, *l.* 6. § *debitores*, *ff. de mun. honor.* nec ambitioſos, *l. un. ff. ad L. Iul. de amb. Schonb.* 2. *Polit.* 7.

37. Effectus electionis eſt, ut electus ita ritè delatum munus ſuſcipiat. Verùm cùm is, qui electus eſt, ſæpè abhorreat à delato munere, vel vi, qua majore & caſu fortuito impediatur, fit ut interdum electio careat fine. Quo caſu, ſi delectus haberi poſſit, & plures ſint excellentes, & ad hoc vel illud munus apti, & tempora Reipubl. libera, & extremis neceſſitatibus non expoſita, neminem cogi poſſe arbitramur. Secùs verò, ſi unus dictorum caſuum ſe offerat, *Caſ. lib.* 5. *c.* 7. *q.* 4 *Iun. p.* 1. *q.* 8. Illud tamen probè obſervandum, multos recuſationis ſpecie, delatum munus flagrantiſſimè deſiderare. Et tantum de electione.

38. *Succeſſio* eſt modus conſtituendi Magiſtratum ordinarius, per quem, Magiſtratui prædeceſſori vitâ defuncto, ſuccedit alius.

39. Eſtque duplex: *Teſtamentaria* & *legitima.*

40. *Teſtamentaria* eſt, quâ is, quem ultima prædeceſſoris voluntas, plenum de ſuo regno jus diſponendi habentis, ſucceſſorem eſſe voluit, ſuccedit.

41. *Legitima* ſeu ab inteſtato, quando nempè legibus, & ſine facto hominis Magiſtratus, liberis primò, *arg. l.* 12. *ff. de ſuis* & *legit.* & *l. cum ratio*, 7. *ff. de bonis damnat.* & poſt eos agnatis ſecundùm gradus prærogativam defertur.

42. Nomine liberorum intelligimus regulariter maſculos, non fœminas, uti antea dictum.

43. Item intelligimus liberos naturales & legitimos ſimul. Spurii & innaturales, cum in locum & hæreditatem alicujus privati hominis, *ex ll. Rom.* ſuccedere non poſſint, quantò minus in regno, *c. invaluit*, 20. *de Elect. Tholoſ.* 2. *de Repub. c.* 8.

44. Nec intereſt, legitimati ſint, nec ne. Nam extra legitimum matrimonium, ortus Regalis & Principalis, non militat, *Dar. Phryg. in pr. lib. de bell. Trojan.* nec gry allegare poſſunt, quod ad ſucceſſionem faciat. Cum enim

nim nullum habeant jus, nulla etiam injuria illis hâc ratione infertur, *Vult. lib. 1. F. cap. 9. n. 21. Rittersh. part. F. lib. 1. c. 13. Hottom. ad §. naturales, lib. 2. F. t. 36. Zaſ. de F. part. 8. n. 74. Mynſ. cent. 5. obſ. 42. n. 5. VVeſ. c. 6. F. n. 11. Gail. lib. 2. obſ. 142. n. 12. Val. Forſter. in tract. de ſucceſſ. ab inteſt. lib. 6. c. 39.*

45. Inter ipſos tamen liberos legitimo matrimonio procreatos in ſucceſſione, non eſt par ſemper omnium conditio; ſed in Regnis & feudis, præſertim majoribus dignitatem annexam habentibus, ut ſunt, *Ducatus, Marchionatus*, *Comitatus*, primogenitus omnibus ſuis fratribus ſecundo, tertio, quarto, ultimo, &c. genitis præfertur: ita tamen, ut primogenitus fratribus ſuis, de alimentis honeſtè, dignè & congruè ſic provideat, ut & ipſi ſtatum ſuum & locum pro dignitate tenere poſſint, & ut primogenitus regnum ſibi commiſſum, à nimio onere liberum retineat, *l. 5. ff. de agnoſc. lib. & l. 3. & 4. C. de alend. lib. Tiraq. tr. de primogen. q. 4. Cothman. jur. reſp. 1. vol. 3. per tot.*

46. Eo verò caſu, quo gemelli naſcuntur, primò in lucem editum potiorem habendum ſtatuimus, *arg. Gen. 25. v. 25. & ſeqq. & l. Areſcuſa. 15. ff. de ſtat. hom.* Quòd ſi verò neſciatur, quis ſit primogenitus, res ſorti committenda eſt. *Tholoſſ. ante cit. loc. Tiraq. d. tr. q. 17. n. 2.*

47. Si verò primogenitus moriatur, relicto filio & fratribus: nepotem patruo hoc caſu præferendum eſſe aſſerimus, *Forſt. 2. de ſucceſſ. 18. n. 15. Tiraq. d. tract. q 40. Covar. in qq. pract. c. 38. 70.* Id quod in Germaniâ noſtrâ de Septemvirorum liberis expreſsè deciſum, *in Aur: Bull. Caroli IV. rubr.* Von der Ertzbiſchoffen Segen / §. Vnd ſoll der erſtgeborne Sohn.

48. Nec intereſt, utrùm primogenitus ante vel poſt acquiſitam à patre Imperii dignitatem, natus. Nam tempore mortis demùm bona paterna in diviſionem veniunt, non verò tempore acquiſitionis, *l. 6. C. de inoff. teſt.* Atqui tempore mortis, æquè eſt filius, qui ante, quàm qui poſt regnum adeptum natus eſt, *arg. l. Senatoris, ff. de Senat. l. 2. §. in filiis, ff. de decur. Tholoſ. 7. de Repub. Val. Forſt. d. tr. c. fin. à n. 7.*

49. Porrò primogenitum adſumendum eſſe omnem

tiamſi ob vitium corporis vel animi, quia vel mutus, vel ſurdus, vel alteri cuidam affectui obnoxius, ad regnandum inhabilis videatur, *Kecker*. 1. *Polit*. 4. *p*. 117. Ut & in caſu, ſi adhuc in utero*, vel minor, vel ab hoſtibus captus, tutores vel curatores agnati vel cognati conſtituendi ſunt, *Tholoſ. lib*. 26. *de Republ. c*. 5. *Dan*. 3. *Polit*. 6. Et tantum de modis ordinariis.

50. *Ad extraordinariam* Magiſtratus conſtitutionem; referimus omnes alios modos; juſtos tamen, qui juxtà quoſdam dividuntur *in armatam & togatam*.

51. *Armata eſt*, cùm jure belli regnum aliquod occupatur à Magiſtratu, atque adeò, quando populus armis ſubigitur, & vi conſtituitur Imperium. Cùm id, quod captum eſt ex hoſtibus, dominio victoris ſtatim ſubjicitur, *l. naturalem*, 5. §. *fin. l. adeò quidem*, 7. *in pr. l. transfugam*, 51. *ff. de A. R. D.* Armis tamen dico juſtis, juſtâque ex causâ ſuſceptis. Secùs enim ſi vel animo ampliandi Imperium quia juſta cauſa belli non eſt, ſed quaſi latrocinium & homicidium: quemadmodum Turca magnam orbis terrarum partem ſubegit: vel propriam gloriam & commodum, quia non ad Magiſtratus, ſed ad Reipublicæ utilitatem bellum dirigendum, quis ſuſceperit, *Caſm. c*. 36. *vit. Polit. Hippol. in pr. c*. 2.

52. *Togata eſt*, cùm jure contractus & obligationis Magiſtratus obtinetur. Id quod fit, *vel* jure legitimæ emptionis, cujus exempla plurima ſunt, *vel* donationis, quemadmodum Rex Galliæ Delphinatum à Principe Umberto *anno* 1349, accepit eâ lege, ut Regis filius natu maximus *Delphinus* diceretur & ditionem illam, tanquam imperii feudum ab Imperio recognoſceret, *Theod. Niem. lib*. 2. *hiſt. c*. 25. Quo etiam titulo cucullatus Papa ſuum ſuorumque Imperium defendere conatur, ſed quàm falſo, in ſequentibus diſput. planum faciemus: *vel* jure dotis, cujus rei exempla habemus plurima in Principibus Germaniæ noſtræ. Hoc enim legitimo titulo, Maxim. I. Imp. ducta in uxorem Mariâ, Caroli Burgundiæ Ducis bellicoſi filiâ, ſortitus eſt Belgium Philippus ejus filius, ductâ Johannâ Regis Ferdinandi filiâ, univerſam Hiſpaniam, &c. *vel* jure fœderis, & pactorum familiarum ſeu gentilitiorum, quæ dicuntur, die Erbver-

brüde-

Brüderung oder Erbvereinigung. *Et hoc uſque de modis legitimis.*

53. *Modo illegitimo* magiſtratus & adminiſtratio acquiritur, *violentiâ*, *vinolentiâ*, *fraude & largitionibus*, *&c.*

54. *Violenter* ſeſe ingerunt multi, cùm magno eorum, qui parere debent, faſtidio. Sic Abimelech auſpicatus eſt Imperium cæde 70. ſuorum fratrum, *Iud.*9. Sic Tarquinius Superbus ſcelere partam poteſtatem meliùs egit, quàm acquiſivit, *Flor.lib.*1.*c.*7. Sic Agathocles, de quo *Machiav.de Princip.c.*8. Sic Turcæ hodiè auſpicantur ſuum Imperium à jugulatione fratrum, peſſimo Monarchiæ obtinendæ zelo.

55. *Vinolentiâ* interdum acquiri dominatum diximus. Conſtat enim, Piſonem ſic Præfectum eſſe factum, *Plin.lib.*14.*Sueton. in Auguſt. c.* 42. Sic plurimi ad Rerumpubl. adminiſtrationem venerunt, temporibus Alexandri Mag. Tiberii, & Heliogabali, &c.

56. *Aſtu & fraude,* proditionibus ad Magiſtratum & Provinciam adminiſtrandam veniunt, dum per cuniculos rem agunt, alios multis conviciis proſcindunt, & aliorum ruinis ſua ædificia exædificare ſtudent: quâ ratione & Agathocles, de quo *Machiavell.d. l.* & Semiramis, *Iuſt.lib.*1. ad Imperium venerunt. Quod apage!

57. Eſt adhuc aliùs modus, parum mitior, videlicet per *largitiones*. Nam cum mortalibus nihil carius pecuniâ, muneribus animos eorum, qui jus ſuffragiorum habent illaqueare ſtudent ii, quorum animus ad Magiſtratum gerendum ardet. Sic Nero Caſtris illatus, promiſſo donativo Imperator ſalutatus eſt. *Tacit.lib.*12. *an in fin.* Sic poſt mortem Pertinacis Imp. emebant Sulpitius & Julianus factis contrà ſe mutuis licitationibus; atque actione paulatim ab iis factâ, eò ventum eſt, ut ſingulis militibus vicena ſeſtertia ſe daturos promitterent. *Dion. lib.*73.*p.*842. *Et tantum de conſtitutione Magiſtratus.*

58. *Confirmatio fit inauguratione & jurejurando.*

59. *Inauguratio* eſt cæremonia ſolennis & publica, quâ in poſſeſſionem quaſi inducitur, mittitur & inveſtitur Magiſtratus novus, vide *Tholoſan.de Republ.cap.*20.*Schleidan.lib.*19.

 60. *Ius-*

60 *Iusjurandum* eſt, quò ſe Princeps ſuis conceptâ juramenti ſubditis formulâ obligat & obſtringit. *Nov.* 8. *in fin.*

61. *Diſtinguitur* Magiſtratus *dupliciter*: Ratione *poteſtatis*, & ratione *numeri*.

62. *Ratione poteſtatis*, Magiſtratus eſt *ſummus*, vel *inferior*.

63. *Summus* in genere dicitur, qui totius Reipubl. curam gerit, & jus habet imperandi Magiſtratui inferiori.

64. *Dividitur porrò* in ſummum *ſecundùm quid*, qui alium ſuperiorem recognoſcit: *&* in *ſimpliciter & abſolutè ſummum*, qui ſuperiorem humanum non admittit, & jura Reipub. adminiſtrat, & executioni mandat, *Hæn. diſp. Pol.* 3. *th.* 35. *& ſeqq.*

65. *Inferiores* Magiſtratus ſunt, quibus Reipubl. poteſtas eſt demandata ad Magiſtratum ſuperiorem auxilio & conſilio juvandum, & intra limites officii continendum. Unde Ephori, item Patritii, ſeniores, Principes, ſtatus, priores regni, officiarii, conſiliarii, contutores, inſpectores & obſervatores, Magiſtratus ſuperis dicuntur.

66. *Ratione numeri* magiſtratus dividitur *in Monarchicum*, & *Polyarchicum*.

67. *Monarchicus* magiſtratus eſt, ubi unus tantùm rerum potitur.

68. *Polyarchicus* eſt, vel *paucorum*, vel *omnium*. Si eſt *paucorum*, dicitur *Ariſtrocraticus*: Si verò *omnium*, dicitur *Democraticus*.

69. *Ariſtocraticus* magiſtratus eſt, ubi præſtantiores & ſelectiores ad Reipublicæ clavum ſedent. *Cui opponitur Oligarchicus* Magiſtratus, quando non præſtantiores & prudentiores, ſed potentiores & opulentiores, ſive ditiores Rempublicam adminiſtrant.

70. *Democraticus* ſive popularis Magiſtratus eſt, quando univerſus populus Imperium vel Magiſtratum obtinet. *Cui opponitur Ochlocraticus* Magiſtratus, & eſt nihil aliud, quàm effuſa populi, vel potiùs furentis ac turbulentæ plebis, impotentia, in quo ſtatu egenorum major, quàm publicæ utilitatis ratio habetur, nihilque magis inten-

intenditur, quàm ut omnia furibundè pervertantur. Cujus Magiſtratus exemplum habuimus ſuperiore ætate in Germaniâ noſtrâ in tumultu ruſticorum, *Anno* 1525. *Bodin. de Republ.* 1. *Dan.* 1. *Polit. c. ult.* Unde etiam oritur ſtatus Anarchicus, quando non reperitur, qui quoquo modo imperet, nec qui qualiter tantùm pareat, ſed quilibet pro ſuo arbitrio agit, *Bod. 6. de Republ.* 4. *Dan. d. l. Keck.* 1. *Syſt.* 28. Atque ſic huc uſque Magiſtratus rudi minervâ eſt diviſus; pluribus de ſingulis in ſequentibus agemus.

71. Forma & norma adminiſtrationis conſiſtit in legibus, quæ ſunt anima & ſpiritus Magiſtratus. De quibus pluribus etiam agemus ſuo loco. *Et tantùm de præceptis.*

QUÆST. I. *Utrùm Magiſtratus Politicus Deo placeat?*

MAgiſtratum non eſſe ſtatum Deo placentem & acceptum, Anarchi illi & ἄτακτοι homines teterrimique hæretici Donatiſtæ, ab Auguſtino refutati olim ſomniarunt, & etiamnum hoc noſtro tempore pervicaciſſimi Anabaptiſtæ inſaniunt. Quorum argumenta hæc ſunt: 1. Quia Reges & Principes mundani plerumque magnam ſuperbiam & tyrannidem exercent in ſubditos, & in magnâ omnium rerum licentiâ (interdum & ſcelerum) vivunt. 2. Quia Nimrod, qui fuit ex maledictâ Chami progenie, *Gen.* 10. (venator robuſtus) primus fuit, qui Politicum Magiſtratum ſibi arrogavit. 3. Quia Deus dedit populo Regem in furore ſuo, *Oſe.* 13. 4. Ex verbis Dei ad Samuelem, 1 *Sam.* 8. Cùm enim Iſraëlitæ Regem poſcerent, reſpondit Samueli Dominus: Non te abjecerunt, ſed me, ne regnem ſuper eos. Ergo ubi eſt Magiſtratus Politicus, ibi Deus, ne regnet, rejicitur. 5. Qui omnis, qui ſumit gladium, gladio peribit, *Matth.* 26. 6. Quia mundus non placet, *Iohan.* 19. Ergo neque regnum mundanum Deo placebit. 7. Chriſtus Eccleſiæ dedit poteſtatem clavium, non gladii, *Matth.* 16. 18.

Verùm Magiſtratum Politicum non tantùm à Deo ordinatum, ſed & eſſe ſtatum honeſtiſſimum, omni laude digniſſimum, Deoque acceptiſſimum & commendatiſſi-

mum, probamus fundamentis inconcuſſis: 1. Quia Magiſtratus eſt Dei ordinatio. Idque probatur expreſſis teſtimoniis tam ex Veteri, quàm Novo Teſtamento, ex Veteri Teſtamento, *Gen.* 9. Deus ſtatim poſt diluvium ordinavit Magiſtratum Politicum, Noæ & filiis illius dicens: Quicunque effuderit ſanguinem humanum, *per hominem*, fundetur ſanguis illius, ubi per hominem, Deus ordinarium Magiſtratum Politicum poteſtate gladii armatum intelligit. Et *Deut.* 16. Moyſi dicit Dominus: Judices & Magiſtratus conſtitues in omnibus portis tuis, quas Dominus Deus tuus dederit tibi, per ſingulas tribus tuas, ut judicent populum in juſto judicio. Et 2 *Reg.* 6. David de regio ſuo officio dicit: Dominus præcipit mihi, ut eſſem Dux ſuper populum Domini in Iſraël. Et *Dan.* 2. *v.* 21. dicitur: Quòd Deus transferat atque ſtabiliat regnâ. Sic *Dan.* 4. *v.* 14. *&* 22. Altiſſimus dominatur in regna hominum, & cui voluerit, dabit illud, & hominem conſtituet inter homines ſuper illud. Sic & Joſaphatus judices à ſe conſtitutos verbis ponderoſis, & prægnantibus alloquitur, quando inquit: Videte quid faciatis. Non enim hominis exercetis judicium, ſed Domini, & vobiſcum eſt Dominus in negotio judicii. Item ex N. T. *Rom.* 13. *v.* 1. *& ſeqq. Iohan.* 19. *v.* 11. Chriſtus de Pilato dicit: Ipſi deſuper datam eſſe poteſtatem. 2. Probatur idem ex elogiis honorificentiſſimis, de quibus in initio diſput. dictum, quibus videlicet nominibus in S. S. inſigniuntur. 3. Ex mandatis divinis. Severiſſimè enim Deus præcepit ſubditis, ut Magiſtratus ſuos honorent, quemadmodum, *Rom.* 13. *v.* 1. præceptum adeò generale datum, quod tàm ad Eccleſiaſticos, quàm Politicos ſeſe extendat. 4. A comminationibus divinis graviſſimis, *Exod.* 22. *v.* 28. tale extat præceptum: Diis non detrahes, & Principi populi non maledices, *Roman.* 13. *v.* 2. habetur, quod talis reſiſtat ordinationi Dei: Quibus argumentis firmiſſimè contrà omnes fanaticos concludimus: ſtatum Magiſtratus verè divinum eſſe atque ab ipſo Deo originem trahere. Quod verò attinet ad argumenta Anabaptiſtarum. Reſp. ad 1. Committi in eo fallaciam accidentis: dum vitia perſonarum ipſi ſtatui adſcribuntur. Non enim ſequitur Pontifex

tifex

tifex Rom. miniſterium ſuum perperàm adminiſtravit. Ergo totum Eccleſiaſticum miniſterium eſt è medio tollendum. Non enim tàm ad unius aut alterius mali Regis vel Principis, quam ad laudatorum & bonorum exempla reſpiciendum. Ad 2. Reſp. Committi in eo fallaciam æquivocationis. Verba enim textus *in d.l.* ſunt ambigua, & variant interpretes, quorum aliqui venationem in bonam, aliqui in malam interpretantur partem. Deinde negamus Nimrodum primum fuiſſe Magiſtratum, contrarium enim conſtat ex *Geneſ.* 9. *de quo ſuprà.* Et quamvis tyrannicè adminiſtrâſſet, nihil hoc derogaret ſtatui, uti jam ante reſponſum. Ad 3. reſp. Committi fallaciam à dicto ſecundùm quid ad dictum ſimpliciter. Non enim iratus eſt Iſraëlitis Deus, quod Magiſtratum vel haberent, vel non haberent, ſed quod diſſiſi ſint Deo, & non aliâ ratione ab hoſtibus ſe tutos exiſtimarent, quàm mutato Politicæ adminiſtrationis ſtatu, nimirum ſtatum Judicum in ſtatum regium. Ad 4. Reſp. Similiter in eo committi fallaciam à dicto ſecundùm quid ad dictum ſimpliciter. Ideò enim reprehenſi ſunt Iſraëlitæ, quòd non fuerint contenti Magiſtratu illo Politico à Deo ordinato, & aliam formam regiminis petierint. Ad 5. Reſp. Committi fallaciam æquivocationis in vocabulo ſumere gladium. Chriſto enim ſumere gladium *d.l.* eſt idem, ac Magiſtratui ordinario poteſtatem eripere, & ſibi vendicare, quod in ſeditionibus contra Magiſtratum fieri ſolet: Adverſariis autem ſumere gladium eſt, gladii poteſtatem legitimè adminiſtrare. Ad 6. Reſp. Similiter committi fallaciam æquivocationis in vocabulo mundi. Quando enim dicitur, Quòd mundus Deo non placeat, tunc per mundum intelligimus colluviem hominum impiorum & damnatorum, & ſic opponitur regno cœlorum, & non regno Chriſti Eccleſiaſtico ſeu ſpirituali. Ad 7. Reſp. Committi fallaciam conſeq. Plus eſt in concluſione, quàm fuit in præmiſſis. Unius enim incluſio, non eſt ſtatim alterius excluſio, præſertim in rebus per ſe diſtinctis. Alibi enim Magiſtratui Politico jus ſuum tribuit, *Matth.* 22. Date Cæſari, quæ ſunt Cæſaris: Et *Luc.* 22. Reges gentium dominantur; vos autem non ſic. Plura hac de quæſt.

quæſt. qui deſiderat, videat Luc. Oſiandr. in Enchirid. Anabaptiſt. qu. 1, *Iun. par.* 1. *q.* 7. *Matth. Dithm. lib.* 3. *Polit. ſect.* 3.

Quæst. II. *Utrùm vir pius & verè Chriſtianus bonâ conſcientiâ officium Magiſtratus gerere poſſit?*

NEgant hoc Anabaptiſtæ moti his argumentis: 1. Quia in novo Teſtamento unum tantùm habemus Regem, nempè Jeſum Chriſtum. Ergo, ceſſare debent illa, quæ in Veteri Teſtamento conceſſa populo Iſraëlitico. 2. Non auferetur Sceptrum de Judâ, &c. donec veniat Schiloh. *Geneſ.* 49. Ergo, poſtquam jam Chriſtus apparuit, nullus poteſt eſſe amplius locus Sceptro, hoc eſt, Magiſtratui politico. 3. Ex *d. Luc.* 22. Reges Gentium dominantur. Ergo non Chriſtianorum Principes & Reges, 4. Quia *Matth.* 20. Chriſtus filii Zebedæi petentibus prioritatem in regno Chriſti, hoc ſimpliciter denegavit. Ergo non vult, ut ſit prioritas vel Magiſtratus Politicus inter Chriſtianos. 5. Ab exemplo Chriſti. Quia Chtiſtus, cùm animadverteret populum hoc agere, ut in Regem ipſum crearent, in deſertum auſugit, *Iohan.* 6. Et cùm poſtularetur ab aliquo, ut judicem ſe interponeret dividendæ hæreditatis, reſpondit: Homo, quis me conſtituit judicem, *Luc.* 12. Non ergo vult Chriſtus, hominem Chriſtianum Politicis officiis occupatum eſſe. 6. *Luc.* 6. Nolite judicare, & non judicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini. 7. *Matth.* 16. Quia Chriſtus non gladium ſed crucem Chriſtianis imponit. 8 *Matt.* 5. Beati ſunt miſericordes, pacifici, & qui propter juſtitiam patiuntur. Atqui, qui ſunt in magiſtratu non poſſunt eſſe miſericordes, pacifici. Ergo. 9. Quia *Matth.* 10, tanquam oves inter lupos ſe emittere, dicit Chriſtus ſuos diſcipulos: Atqui cum Magiſtratus ſint lupi, non poſſunt pii Magiſtratum gerere. 10. Quia Chriſtus Petrum jubet recondere gladium in vaginam, 11. *Matt.* 24. *Ioh.* 15. *Luc* 21. *&c.* Chriſtus vaticinatur diſcipulis ſuis, quod ſiſtendi ſint coràm Regibus, ab iiſdem perſecutionem experturi. Cùm ergo Magiſtratus politici ſint perſecutores Eccleſiæ, Ergo, &c. 12. Quia 1 *Pet.* 2. inquit Chriſtus: Subjecti eſtote: Vult ergo Chriſtianos

nos eſſe ſubditos, & non imperantes. 13. Quia viginti quatuor ſeniores mittebant coronas ſuas ante thronum Chriſti, *Apocal*.4. Quod deſignat politicos Magiſtratus converſos ad Chriſtum, abdicare debere Coronis & imperiis. 14. Quia Joatham in Parabolâ ſuâ docet, Regnum non appeti ab olivâ, ficu aut vite, hoc eſt, ab hominibus piis, frugi aut pacificis, ſed à rhamno, hoc eſt, ab hominibus profanis & impiis, *Iud*.9. Ergo officium Politici Magiſtratus hominem Chriſtianum non docet.

Verùm Chriſtianis & piis homnibus æquè ac infidelibus, Politici Magiſtratus functionem competere, quin & illos oblato munere recipiendo, & piè & laudabiliter facere aſſerimus, & probamus his fundamentis: 1. Quia conſtat ex præcedenti quæſtione, Magiſtratus Politici adminiſtrationem eſſe juſtam, piam, ſanctam, Deo placentem. 2. Exemplis tam V. quàm N. T. idem probatur. Ex V. T. Melchiſedeck fuit Rex & Sacerdos, *Geneſ*. 4. Moſes Princeps populi, *Numer*. 12. Joſua fuit Dux Iſraëlitarum. Totus Judicum chorus, Propheta Samuel, qui & ſimul Sacerdos fuit, Rex David, Rex Aſſa, Joſaphat, Joas, Hiskias, Joſias, &c. quos certum eſt fuiſſe Dei amicos. In N. T. Nicodemus erat unus ex principibus Phariſæorum, *Iohan*. 3. Joſeph ab Arimathiâ fuit Senator pars Politici Magiſtratus, &c. Quod ergo attinet ad objecta argumenta reſp. Ad 1. Nullam eſſe conſequentiam in argumento. Contrarium enim manifeſtè probatum eſt. Non enim adverſatur officium Politici magiſtratus apud Chriſtianos regno Chriſti: Magiſtratus quippe Chriſtianus Dei gloriam & Eccleſiæ ſalutem promovet, & nullo modo adverſatur. Ad 2. Reſp. Eſſe fallaciam petitionis principii. Non enim Patriarcha Jacobus docuit adventu Chriſti omnem poteſtatem Politicam eſſe abrogandam, ſed voluit notare certum tempus, quo Chriſti adventus in carnem certò ſit ſperandus. Ad 3. reſp. Eſſe fallaciam ignorationis Elenchi. Chriſtus *d. l.* non diſtinguit inter Chriſtianos quoſcunque, & inter Politicum Magiſtratum: ſed inter miniſterium Eccleſiaſticum, & Politicum gubernaculum. Ad 4. Committi fallaciam à dicto ſecundùm quid.

ad dictum ſimpliciter, quia denegavit illis Politicas dignitates tantùm ob eam cauſam, quòd erant electi ad Eccleſiaſticum miniſterium obeundum. Ad 5. Reſp. Chriſtum ſuo exemplo nullo modo Politicam adminiſtrationem damnare, ſed diſtinguere inter officium Eccleſiaſticum & Politicum. Ad 6. Chriſtum *d. l.* reprehendere privata & intempeſtiva noſtra judicia. Ad 7. Quòd non ſint contraria tollere crucem, & gerere gladium. Nam habent etiam Politici pii Magiſtratus ſuos carduos & tribulos, quibus in officio vexantur. Ad 8. Reſp. Quòd ſit vana & futilis ratio conſequentiæ. Hoc autem ſequitur: Magiſtratus eſt Chriſtianus. Non igitur aliter ſperandum, quàm ipſum ſecundùm leges Chriſti miſericordem & pacificum futurum. Ad 9. Reſp. Quòd ſit ſimiliter vanum, futile & blaſphemum, quòd dicant, Magiſtratus eſſe lupos. Et eſt proinde à baculo ad angulum argumentari. Chriſtus Apoſtolis ſuis mundi furores prædicit. Ergo de Magiſtratu Politico ſermocinatur. Ad 10. Reſp. Petrum ideò reprehendi à Chriſto, quòd tanquam privatus officii limites tranſgreſſus ſit. Ad 11. Reſp. Non valere conſequentiam à Magiſtratibus infidelibus ad fideles, à perſecutoribus ad deſenſores & nutritios, à malis ad bonos. Ad 12. Reſp. Sermonem tantùm eſſe de ſubditis, & non de officio Magiſtratuum. Ad 13. Reſp. Quòd illa viſio merè ſpiritualis ſit, unde nihil huc pertinere poteſt. Per ſeniores enim illos Eccleſia triumphans deſignatur, quæ diſpoſitione coronarum, fatetur, ſe non niſi ex gratiâ vitam æternam accepiſſe. Ad 14. Reſp. Quòd ſit falſa & blaſphema ratio, quâ Anabaptiſtæ magiſtratum inter rhamnos & tribulos numerant. Joatham non invehitur in officium Politici Magiſtratus; ſed in levitatem & ſcelus Sichemitarum, uti ex contextu conſtat. Plura, qui aveat, legat Luc. Oſiand. *d. Enchir. Anabapt. q. 2.*

Quæst. III. *Utrùm electio ſucceſſioni præferenda?*

Pro ſucceſſione pugnant *Tholoſan lib. 7. c. 4. Bodin. lib. 6. c. 5. Ægid. Rom. lib. 3. de reg. pr. Buridan 3. polit. q. 25. Iohan. Marian lib. 1. de regn. c. 3. Caſ. 3. polit. c. 1. Hottom. de antiq. jur Reg. Gall. lib. 1. c. 14. Didac. Covar. pag. 1. pract. q. Lipſ. lib. 3. polit. c. 4. Eberhard. à VVeihe in q. de hac mat.*

Keck.

Keck. lib. 1. *Polit. c.* 4. 1. Quòd plurimi populi ſucceſſione ſint delectati, atque ex illâ Reges ſuos petierint, utpote de Ægyptiis, Parthis, Medis, Africanis, Turcis, Indis, Francis, Hiſpanis, Corinthiis, Thebanis, Epirotis, Pertiſinis, Arabibus, Moſchowitis, Lacedæmoniis, Hetruſcis, &c. teſtatur *Bod. d. l. nu.* 718. 2. Quia ſucceſſio eſt naturalis modus conſtituendi Magiſtratum; electio verò artificialis: Atqui naturalia præferenda ſunt artificialibus. Ergo. 3 Quia ſucceſſio continuat regni ſtatum bene conſtitutum, & impedit interregnum, quod nihil aliud, quam ἀναρχίαν importat, & graves in Rempubl. clades infert, dùm enim Reſpubl. ſine Rectore fluctuare incipit, ut navis in medio mari ſine navarcho, legibus ſilentibus, & ſpe conceptâ impunitatis, Reſpub. repletur homicidiis, vindictis ſceleribuſque aliis *Tholoſan. d. l. num.* 29. & *Bodin d. l. p.* 1124. 4. Quia libentiùs & faciliùs obtemperat populus conſueto domino, quàm alteri, qui eligitur ex familiâ non receptâ; de quâ re eleganter *Tholoſ. d. l. n.* 21. 5. Quia illi diligentiùs & accuratiùs præparari poſſunt ad regnum gubernandum, qui ſuccedere debent, cum contrà illi qui eliguntur, ſæpè non ſint præparati ad regnum tàm amplum adminiſtrandum, *Caſ. Sph. civit. lib.* 3. *cap.* 1. 6. In electione, aut eligitur, vel potentior aut inferior. Si potentior, tunc magis ſtupebit regno Patrio, quàm electivo, atque ſic fit, ut ærarium ejus & jura imminuantur, patrimonia Reipubl. exhauriantur, quâ de re eleganter *Tholoſ. d. l n.* 21. Quod ſi verò eligatur inferior & humilior, is cum tenuioribus rebus aſſuetus, ſtatim animum attollit, ſecundùm illud: Deterius nihil eſt humili, cùm ſurgit in altum. 7. Huc accedit, quod nova ſubditis imponantur tributa, vectigalia & exactionibus aliis multis ſubditi affligantur, *Tholoſan. d. l. n.* 16. 8. Quia electio pendet ex poteſtate vel favore eligentium; Atqui eligentes multis modis corrumpi poſſunt. 9. Quia ſpes de aliquo concepta facilè eligentes poteſt fallere. Non enim novum, ut homines, quorum virtus, dum privatis ſuis intenti agellis, fuit conſpicua, in deterius vergant adeptâ licentiâ, *Schonb. lib.* 2. *Polit cap.* 1.

Contrà electionem præferendam eſſe ſucceſſioni evin-

fœmellæ, nonne inter has & patruos litiuſii Syracuſa-ſucceſſione ſpargentur? Quid ſi maſculus adſit, populo rò ob ætatis imbecillitatem ac impotentiam faſces ulſus derari nequeat annon his plurimorum annorum naſcetur *ἀναρχία*? Nec eſt quod *Bodin & Tholoſ.* prætendunt de præfectis vel tutoribus. Nam periculoſiſſimam eorum adminiſtrationem eſſe, edocti ſumus ex multis hiſtoriis. Annòn Demetrius Soter mortuo Antiocho fratre, relicto filio primogenito, cujus tutor ille conſtitus erat, hunc fratris filium curavit necari, ut ſolus regnaret *Iuſtin lib.* 34. Annòn Caſſander Alex. M. hæredes jugulavit, quorum itidem Tutor deſignatus erat, ut ita regno potiretur, *Iuſtin. lib.* 15 Annon Gelon Tutor datus Euclidi & Cleandro filius Hippocratis Gelorum in Sic. l. Tyranni, illis ex regno expulſis imperium occupavit, *Herod. lib.* 7. Annòn ita Comes Geſwiſcorum Wittigornus Conſtanti Regi Britan. inſidias ſtruxit. Alan. in Prophet. Merlin. Annòn. Saphadinus novem Saladini filios ſuffocavit, ut ille ſolus regnaret, *Iacob. Meyer. l.* 7. *an. Flandr.* Et quid opus eſt plura aliunde conquirere exempla: Nonne Bodinus ipſe *d. l. num.* 719. infert, Guſtavum Suecorum præfectum hac viâ regimen impetraſſe? Quod ergò ad interregnum attinet in electione facile præcaveri poſſunt, quæ inde oriri videntur pericula. Si nimirum ſucceſſor ante mortem Regis deſignetur, *Schleidan. lib.* 17. Ita Poloni Jagelloni adhuc vivo ſurrogarunt Uladiſlaum filium, ne poſt obitum Jagelloni aliquid mali ſuſpicari tenerentur, *Cromer. lib.* 20. Et ſatis hâc de re proviſum eſt in Germaniâ, præſertim in electione novi Imperatoris, ubi duobus Electoribus Comiti Palatino, & Duci Saxoniæ mortuo Imperat, adminiſtratio eſt demandata, *§. quoties, in Aur. Bull.* donec tempore ſtato & præciſè ad hanc rem diſpoſito, novus eligatur. Ad 4. Reſp. per rationem 6. pro electione adductam. Ad 5. & 6. & 7. Reſp. per rationem 5. pro electione adductam. Quinimò plura ſunt mala, & incommoda in ſucceſſione timenda, inter quæ primarium fermè, quòd talis approbandus, qualem illa ſuppeditat, ſive is jam ſit bonus, ſive etiam malus, quod omninò in electione præciditur, cùm ſuadeat optimum eſſe eligendum

gendum

etiamſi ob vitium corporis vel animi, quia vel mutus, vel ſurdus, vel alteri cuidam affectui obnoxius, ad regnandum inhabilis videatur, *Kecker.* 1.*Polit.*4.*p.*117. Ut & in caſu, ſi adhuc in utero*, vel minor, vel ab hoſtibus captùs, tutores vel curatores agnati vel cognati conſtituendi ſunt, *Tholoſ.lib.*26.*de Republ.c.*5.*Dan.*3.*Polit.*6. Et tantum de modis ordinariis.

50. *Ad extraordinariam* Magiſtratus conſtitutionem; referimus omnes alios modos; juſtos tamen, qui juxta quoſdam dividuntur *in armatam & togatam.*

51. *Armata eſt*, cùm jure belli regnum aliquod occupatur à Magiſtratu, atque adeò, quando populus armis ſubigitur, & vi conſtituitur Imperium. Çùm id, quod captum eſt ex hoſtibus, dominio victoris ſtatim ſubjicitur, *l. naturalem*, 5.§ *fin. l. adeò quidem*, 7.*in pr. l. transfugam*, 51.*ff.de A. R. D.* Armis tamen dico juſtis, juſtâque ex causâ ſuſceptis. Secùs enim ſi vel animo ampliandi Imperium quia juſta cauſa belli non eſt, ſed quaſi latrocinium & homicidium: quemadmodum Turca magnam orbis terrarum partem ſubegit: vel propriam gloriam & commodum, quia non ad Magiſtratus, ſed ad Reipublicæ utilitatem bellum dirigendum, quis ſuſceperit, *Caſm.c.*36.*vit.Polit.Hippol.in pr.c.*2.

52. *Togata eſt*, cùm jure contractus & obligationis Magiſtratus obtinetur. Id quod fit, *vel* jure legitimæ emptionis, cujus exempla plurima ſunt, *vel* donationis, quemadmodum Rex Galliæ Delphinatum à Principe Umberto *anno* 1349, accepit eâ lege, ut Regis filius natu maximus *Delphinus* diceretur & ditionem illam, tanquam imperii feudum ab Imperio recognoſceret, *Theod. Niem. lib.* 2. *hiſt. c.* 25. Quo etiam titulo cucullatus Papa ſuum ſuorumque Imperium defendere conatur, ſed quàm falſo, in ſequentibus diſput. planum faciemus: *vel* jure dotis, cujus rei exempla habemus plurima in Principibus Germaniæ noſtræ. Hoc enim legitimo titulo, Maxim. I. Imp. ducta in uxorem Mariâ, Caroli Burgundiæ Ducis bellicoſi filiâ, ſortitus eſt Belgium Philippus ejus filius, ductâ Johannâ Regis Ferdinandi filiâ, univerſam Hiſpaniam, &c. *vel* jure fœderis, & pactorum familiarum ſeu gentilitiorum, quæ dicuntur, die Erbver=
brüde=

brüderung oder Erbvereinigung. *Et hoc uſque de modis legitimis.*

53. *Modo illegitimo* magiſtratus & adminiſtratio acquiritur, *violentiâ, vinolentiâ, fraude & largitionibus, &c.*

54. *Violenter* ſeſe ingerunt multi, cum magno eorum, qui patere debent, faſtidio. Sic Abimelech auſpicatus eſt Imperium cæde 70. ſuorum fratrum, *Iud.* 9. Sic Tarquinius Superbus ſcelere partam poteſtatem meliùs egit, quàm acquiſivit, *Flor. lib.* 1. *c.* 7. Sic Agathocles, de quo *Machiav. de Princip. c.* 8. Sic Turcæ hodiè auſpicantur ſuum Imperium à jugulatione fratrum, peſſimo Monarchiæ obtinendæ zelo.

55. *Vinolentiâ* interdum acquiri dominatum diximus. Conſtat enim, Piſonem ſic Præfectum eſſe factum, *Plin. lib.* 14. *Sueton. in Auguſt. c.* 42. Sic plurimi ad Rerumpubl. adminiſtrationem venerunt, temporibus Alexandri Mag. Tiberii, & Heliogabali, &c.

56. *Aſtu & fraude,* proditionibus ad Magiſtratum & Provinciam adminiſtrandam veniunt, dum per cuniculos rem agunt, alios multis conviciis proſcindunt, & aliorum ruinis ſua ædificia exædificare ſtudent: quâ ratione & Agathocles, de quo *Machiavell. d. l.* & Semiramis, *Iuſt. lib.* 1. ad Imperium venerunt. Quod apage!

57. Eſt adhuc aliùs modus, parum mitior, videlicet per *largitiones*. Nam cum mortalibus nihil carius pecuniâ, muneribus animos eorum, qui jus ſuffragiorum habent illaqueare ſtudent ii, quorum animus ad Magiſtratum gerendum ardet. Sic Nero Caſtris illatus, promiſſo donativo Imperator ſalutatus eſt. *Tacit. lib.* 12. *an in fin.* Sic poſt mortem Pertinacis Imp. emebant Sulpitius & Julianus factis contrà ſe mutuis licitationibus; atque actione paulatim ab iis factâ, eò ventum eſt, ut ſingulis militibus vicena ſeſtertia ſe daturos promitterent. *Dion. lib.* 73. *p.* 842. *Et tantum de conſtitutione Magiſtratus.*

58. *Confirmatio fit inauguratione & jurejurando.*

59. *Inauguratio* eſt cæremonia ſolennis & publica, quâ in poſſeſſionem quaſi inducitur, mittitur & inveſtitur Magiſtratus novus, vide *Tholoſan. de Republ. cap.* 20. *Schleidan. lib.* 19.

 60. *Ius-*

60 *Iusjurandum* eſt, quò ſe Princeps ſuis conceptâ juramenti ſubditis formulâ obligat & obſtringit. *Nov.* 8. *in fin.*
61. *Diſtinguitur* Magiſtratus *dupliciter*: Ratione *poteſtatis*, & ratione *numeri*.
62. *Ratione poteſtatis*, Magiſtratus eſt *ſummus*, vel *inferior*.
63. *Summus* in genere dicitur, qui totius Reipubl. curam gerit, & jus habet imperandi Magiſtratui inferiori.
64. *Dividitur porrò* in ſummum *ſecundùm quid*, qui alium ſuperiorem recognoſcit: *& in ſimpliciter & abſolutè ſummum*, qui ſuperiorem humanum non admittit, & jura Reipub. adminiſtrat, & executioni mandat, *Hæn. diſp. Pol.* 3. *th.* 35. *& ſeqq.*
65. *Inferiores* Magiſtratus ſunt, quibus Reipubl. poteſtas eſt demandata ad Magiſtratum ſuperiorem auxilio & conſilio juvandum, & intra limites officii continendum. Unde Ephori, item Patritii, ſeniores, Principes, ſtatus, priores regni, officiarii, conſiliarii, contutores, inſpectores & obſervatores, Magiſtratus ſuperis dicuntur.
66. *Ratione numeri* magiſtratus dividitur *in Monarchicum*, & *Polyarchicum*.
67. *Monarchicus* magiſtratus eſt, ubi unus tantùm rerum potitur.
68. *Polyarchicus* eſt, vel *paucorum*, vel *omnium*. Si eſt *paucorum*, dicitur *Ariſtrocraticus*: Si verò *omnium*, dicitur *Democraticus*.
69. *Ariſtocraticus* magiſtratus eſt, ubi præſtantiores & ſelectiores ad Reipublicæ clavum ſedent. *Cui opponitur Oligarchicus* Magiſtratus, quando non præſtantiores & prudentiores, ſed potentiores & opulentiores, ſive ditiores Rempublicam adminiſtrant.
70. *Democraticus* ſive popularis Magiſtratus eſt, quando univerſus populus Imperium vel Magiſtratum obtinet. *Cui opponitur Ochlocraticus* Magiſtratus, & eſt nihil aliud, quàm effuſa populi, vel potiùs furentis ac turbulentæ plebis, impotentia, in quo ſtatu egenorum major, quàm publicæ utilitatis ratio habetur, nihilque magis

inten-

intenditur, quàm ut omnia furibundè pervertantur. Cujus Magiſtratus exemplum habuimus ſuperiore ætate in Germaniâ noſtrâ in tumultu ruſticorum, *Anno* 1525. *Bodin. de Republ.* 1. *Dan.* 1. *Polit. c. ult.* Unde etiam oritur ſtatus Anarchicus, quando non reperitur, qui quoquo modo imperet, nec qui qualiter tantùm pareat, ſed quilibet pro ſuo arbitrio agit, *Bod.* 6. *de Republ.* 4. *Dan. d. l. Keck.* 1. *Syſt.* 28. Atque ſic huc uſque Magiſtratus rudi minervâ eſt diviſus; pluribus de ſingulis in ſequentibus agemus.

71. Forma & norma adminiſtrationis conſiſtit in legibus, quæ ſunt anima & ſpiritus Magiſtratus. De quibus pluribus etiam agemus ſuo loco. *Et tantùm de præceptis.*

QUÆST. I. *Utrùm Magiſtratus Politicus Deo placeat?*

MAgiſtratum non eſſe ſtatum Deo placentem & acceptum, Anarchi illi & ἄτακτοι homines teterrimique hæretici Donatiſtæ, ab Auguſtino refutati olim ſomniarunt, & etiamnum hoc noſtro tempore pervicaciſſimi Anabaptiſtæ inſaniunt. Quorum argumenta hæc ſunt: 1. Quia Reges & Principes mundani plerumque magnam ſuperbiam & tyrannidem exercent in ſubditos, & in magnâ omnium rerum licentiâ (interdum & ſcelerum) vivunt. 2. Quia Nimrod, qui fuit ex maledictâ Chami progenie, *Gen.* 10. (venator robuſtus) primus fuit, qui Politicum Magiſtratum ſibi arrogavit. 3. Quia Deus dedit populo Regem in furore ſuo, *Oſe.* 13. 4. Ex verbis Dei ad Samuelem, 1 *Sam.* 8. Cùm enim Iſraëlitæ Regem poſcerent, reſpondit Samueli Dominus: Non te abjecerunt, ſed me, ne regnem ſuper eos. Ergo ubi eſt Magiſtratus Politicus, ibi Deus, ne regnet, rejicitur. 5. Qui omnis, qui ſumit gladium, gladio peribit, *Matth.* 26. 6. Quia mundus non placet, *Iohan.* 19. Ergo neque regnum mundanum Deo placebit. 7. Chriſtus Eccleſiæ dedit poteſtatem clavium, non gladii, *Matth.* 16.18.

Verùm Magiſtratum Politicum non tantùm à Deo ordinatum, ſed & eſſe ſtatum honeſtiſſimum, omni laude digniſſimum, Deoque acceptiſſimum & commendatiſſimum

mum, probamus fundamentis inconcuſſis: 1. Quia Magiſtratus eſt Dei ordinatio. Idque probatus expreſſis teſtimoniis tam ex Veteri, quàm Novo Teſtamento, ex Veteri Teſtamento, *Gen.* 9. Deus ſtatim poſt diluvium ordinavit Magiſtratum Politicum, Noæ & filiis illius dicens: Quicunque effuderit ſanguinem humanum, *per hominem*, fundetur ſanguis illius, ubi per hominem, Deus ordinarium Magiſtratum Politicum poteſtate gladii armatum intelligit. Et *Deut.* 16. Moyſi dicit Dominus: Judices & Magiſtratus conſtitues in omnibus portis tuis, quas Dominus Deus tuus dederit tibi, per ſingulas tribus tuas, ut judicent populum in juſto judicio. Et 2 *Reg.* 6. David de regio ſuo officio dicit: Dominus præcipit mihi, ut eſſem Dux ſuper populum Domini in Iſraël. Et *Dan.* 2. *v.* 21. dicitur: Quòd Deus transferat atque ſtabiliat regnâ. Sic *Dan.* 4. *v.* 14. *&* 22. Altiſſimus dominatur in regna hominum, & cui voluerit, dabit illud, & hominem conſtituet inter homines ſuper illud. Sic & Joſaphatus judices à ſe conſtitutos verbis ponderoſis, & prægnantibus alloquitur, quando inquit: Videte quid faciatis. Non enim hominis exercetis judicium, ſed Domini, & vobiſcum eſt Dominus in negotio judicii. Item ex N. T. *Rom.* 13. *v.* 1. *& ſeqq. Iohan.* 19. *v.* 11. Chriſtus de Pilato dicit: Ipſi deſuper datam eſſe poteſtatem. 2. Probatur idem ex elogiis honorificentiſſimis, de quibus in initio diſput. dictum, quibus videlicet nominibus in S. S. inſigniuntur. 3. Ex mandatis divinis. Severiſſimè enim Deus præcepit ſubditis, ut Magiſtratus ſuos honorent, quemadmodum, *Rom.* 13. *v.* 1. præceptum adeò generale datum, quod tàm ad Eccleſiaſticos, quàm Politicos ſeſe extendat. 4. A comminationibus divinis graviſſimis, *Exod.* 22. *v.* 28. tale extat præceptum: Diis non detrahes, & Principi populi non maledices, *Roman.* 13. *v.* 2. habetur, quod talis reſiſtat ordinationi Dei: Quibus argumentis firmiſſimè contrà omnes fanaticos concludimus: ſtatum Magiſtratus verè divinum eſſe atque ab ipſo Deo originem trahere. Quod verò attinet ad argumenta Anabaptiſtarum. Reſp. ad 1. Committi in eo fallaciam accidentis: dum vitia perſonarum ipſi ſtatui adſcribuntur. Non enim ſequitur Pontifex

tifex Rom. miniſterium ſuum perperàm adminiſtravit. Ergo totum Eccleſiaſticum miniſterium eſt è medio tollendum. Non enim tàm ad unius aut alterius mali Regis vel Principis, quam ad laudatorum & bonorum exempla reſpiciendum. Ad 2. Reſp. Committi in eo fallaciam æquivocationis. Verba enim textus *in d.l.* ſunt ambigua, & variant interpretes, quorum aliqui venationem in bonam, aliqui in malam interpretantur partem. Deinde negamus Nimrodum primum fuiſſe Magiſtratum, contrarium enim conſtat ex *Geneſ.* 9. *de quo ſuprà.* Et quamvis tyrannicè adminiſtrâſſet, nihil hoc derogaret ſtatui, uti jam ante reſponſum. Ad 3. reſp. Committi fallaciam à dicto ſecundùm quid ad dictum ſimpliciter. Non enim iratus eſt Iſraëlitis Deus, quod Magiſtratum vel haberent, vel non haberent, ſed quod diſfiſi ſint Deo, & non aliâ ratione ab hoſtibus ſe tutos exiſtimarent, quàm mutato Politicæ adminiſtrationis ſtatu, nimirum ſtatum Judicum in ſtatum regium. Ad 4. Reſp. Similiter in eo committi fallaciam à dicto ſecundùm quid ad dictum ſimpliciter. Ideò enim reprehenſi ſunt Iſraëlitæ, quòd non fuerint contenti Magiſtratu illo Politico à Deo ordinato, & aliam formam regiminis petierint. Ad 5. Reſp. Committi fallàciam æquivocationis in vocabulo ſumere gladium. Chriſto enim ſumere gladium *d.l.* eſt idem, ac Magiſtratui ordinario poteſtatem eripere, & ſibi vendicare, quod in ſeditionibus contra Magiſtratum fieri ſolet: Adverſariis autem ſumere gladium eſt, gladii poteſtatem legitimè adminiſtrare. Ad 6. Reſp. Similiter committi fallaciam æquivocationis in vocabulo mundi. Quando enim dicitur, Quòd mundus Deo non placeat, tunc per mundum intelligimus colluviem hominum impiorum & damnatorum, & ſic opponitur regno cœlorum, & non regno Chriſti Eccleſiaſtico ſeu ſpirituali. Ad 7. Reſp. Committi fallaciam conſeq. Plus eſt in concluſione, quàm fuit in præmiſſis. Unius enim incluſio, non eſt ſtatim alterius excluſio, præſertim in rebus per ſe diſtinctis. Alibi enim Magiſtratui Politico jus ſuum tribuit, *Matth.* 22. Date Cæſari, quæ ſunt Cæſaris: Et *Luc.* 22. Reges gentium dominantur; vos autem non ſic. Plura hac de

quæſt. qui deſiderat, videat Luc. Oſiandr. in Enchirid. Anabaptiſt. qu. 1, Iun. par. 1. q. 7. Matth. Dithm. lib. 3. Polit. ſect. 3.

QUÆST. II. *Utrùm vir pius & verè Chriſtianus bonâ conſcientiâ officium Magiſtratus gerere poſſit?*

NEgant hoc Anabaptiſtæ moti his argumentis: 1. Quia in novo Teſtamento unum tantùm habemus Regem, nempè Jeſum Chriſtum. Ergo, ceſſare debent illa, quæ in Veteri Teſtamento conceſſa populo Iſraëlitico. 2. Non auferetur Sceptrum de Judâ, &c. donec veniat Schiloh. *Geneſ.* 49. Ergo, poſtquam jam Chriſtus apparuit, nullus poteſt eſſe amplius locus Sceptro, hoc eſt, Magiſtratui politico. 3. Ex *d. Luc.* 22. Reges Gentium dominantur. Ergo non Chriſtianorum Principes & Reges, 4. Quia *Matth.* 20. Chriſtus filii Zebedæi petentibus prioritatem in regno Chriſti, hoc ſimpliciter denegavit. Ergo non vult, ut ſit prioritas vel Magiſtratus Politicus inter Chriſtianos. 5. Ab exemplo Chriſti. Quia Chriſtus, cùm animadverteret populum hoc agere, ut in Regem ipſum crearent, in deſertum aufugit, *Iohan.* 6. Et cùm poſtularetur ab aliquo, ut judicem ſe interponeret dividendæ hæreditatis, reſpondit: Homo, quis me conſtituit judicem, *Luc.* 12. Non ergo vult Chriſtus, hominem Chriſtianum Politicis officiis occupatum eſſe. 6. *Luc.* 6. Nolite judicare, & non judicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini. 7. *Matth.* 16. Quia Chriſtus non gladium ſed crucem Chriſtianis imponit. 8 *Matt.* 5. Beati ſunt miſericordes, pacifici, & qui propter juſtitiam patiuntur. Atqui, qui ſunt in magiſtratu non poſſunt eſſe miſericordes, pacifici. Ergo. 9. Quia *Matth.* 10. tanquam oves inter lupos ſe emittere, dicit Chriſtus ſuos diſcipulos: Atqui cum Magiſtratus ſint lupi, non poſſunt pii Magiſtratum gerere. 10. Quia Chriſtus Petrum jubet recondere gladium in vaginam. 11. *Matt.* 24. *Ioh.* 15. *Luc* 21. *&c.* Chriſtus vaticinatur diſcipulis ſuis, quod ſiſtendi ſint coràm Regibus, ab iiſdem perſecutionem experturi. Cùm ergo Magiſtratus politici ſint perſecutores Eccleſiæ, Ergo, &c. 12. Quia 1 *Pet.* 2. inquit Chriſtus: Subjecti eſtote: Vult ergo Chriſtianos

nos eſſe ſubditos, & non imperantes. 13. Quia viginti quatuor ſeniores mittebant coronas ſuas ante thronum Chriſti, *Apocal.*4. Quod deſignat politicos Magiſtratus converſos ad Chriſtum, abdicare debere Coronis & imperiis. 14. Quia Joatham in Parabolâ ſuâ docet, Regnum non appeti ab olivâ, ficu aut vite, hoc eſt, ab hominibus piis, frugi aut pacificis, ſed à rhamno, hoc eſt, ab hominibus profanis & impiis, *Jud.*9. Ergo officium Politici Magiſtratus hominem Chriſtianum non docet.

Verùm Chriſtianis & piis homnibus æquè ac infidelibus, Politici Magiſtratus functionem competere, quin & illos oblato munere recipiendo, & piè & laudabiliter facere aſſerimus, & probamus his fundamentis: 1. Quia conſtat ex præcedenti quæſtione, Magiſtratus Politici adminiſtrationem eſſe juſtam, piam, ſanctam, Deo placentem. 2. Exemplis tam V. quàm N. T. idem probatur. Ex V. T. Melchiſedeck fuit Rex & Sacerdos, *Geneſ.*4. Moſes Princeps populi, *Numer.* 12. Joſua fuit Dux Iſraëlitarum. Totus Judicum chorus, Propheta Samuel, qui & ſimul Sacerdos fuit, Rex David, Rex Aſſa, Joſaphat, Joas, Hiskias, Joſias, &c. quos certum eſt fuiſſe Dei amicos. In N. T. Nicodemus erat unus ex principibus Phariſæorum, *Iohan.* 3. Joſeph ab Arimathiâ fuit Senator pars Politici Magiſtratus, &c. Quod ergo attinet ad objecta argumenta. reſp. Ad 1. Nullam eſſe conſequentiam in argumento. Contrarium enim manifeſtè probatum eſt. Non enim adverſatur officium Politici magiſtratus apud Chriſtianos regno Chriſti: Magiſtratus quippe Chriſtianus Dei gloriam & Eccleſiæ ſalutem promovet, & nullo modo adverſatur. Ad 2. Reſp. Eſſe fallaciam petitionis principii. Non enim Patriarcha Jacobus docuit adventu Chriſti omnem poteſtatem Politicam eſſe abrogandam, ſed voluit notare certum tempus, quo Chriſti adventus in carnem certò ſit ſperandus. Ad 3. reſp. Eſſe fallaciam ignorationis Elenchi. Chriſtus *d. l.* non diſtinguit inter Chriſtianos quoſcunque, & inter Politicum Magiſtratum: ſed inter miniſterium Eccleſiaſticum, & Politicum gubernaculum. Ad 4. Committi fallaciam à dicto ſecundùm quid,

ad dictum ſimpliciter, quia denegavit illis Politicas dignitates tantùm ob eam cauſam, quòd erant electi ad Eccleſiaſticum miniſterium obeundum. Ad 5. Reſp. Chriſtum ſuo exemplo nullo modo Politicam adminiſtrationem damnare, ſed diſtinguere inter officium Eccleſiaſticum & Politicum. Ad 6. Chriſtum *d. l.* reprehendere privata & intempeſtiva noſtra judicia. Ad 7. Quòd non ſint contraria tollere crucem, & gerere gladium. Nam habent etiam Politici pii Magiſtratus ſuos carduos & tribulos, quibus in officio vexantur. Ad 8. Reſp. Quòd ſit vana & futilis ratio conſequentiæ. Hoc autem ſequitur: Magiſtratus eſt Chriſtianus. Non igitur aliter ſperandum, quàm ipſum ſecundùm leges Chriſti miſericordem & pacificum futurum. Ad 9. Reſp. Quòd ſit ſimiliter vanum, futile & blaſphemum, quòd dicant, Magiſtratus eſſe lupos. Et eſt proinde à baculo ad angulum argumentari. Chriſtus Apoſtolis ſuis mundi furores prædicit, Ergo de Magiſtratu Politico ſermocinatur. Ad 10. Reſp. Petrum ideò reprehendi à Chriſto, quòd tanquam privatus officii limites transgreſſus ſit. Ad 11. Reſp. Non valere conſequentiam à Magiſtratibus infidelibus ad fideles, à perſecutoribus ad defenſores & nutritios, à malis ad bonos. Ad 12. Reſp. Sermonem tantùm eſſe de ſubditis, & non de officio Magiſtratuum. Ad 13. Reſp. Quòd illa viſio merè ſpiritualis ſit, unde nihil huc pertinere poteſt. Per ſeniores enim illos Eccleſia triumphans deſignatur, quæ diſpoſitione coronarum, fatetur, ſe non niſi ex gratiâ vitam æternam accepiſſe. Ad 14. Reſp. Quòd ſit falſa & blaſphema ratio, quâ Anabaptiſtæ magiſtratum inter rhamnos & tribulos numerant. Joatham non invehitur in officium Politici Magiſtratus; ſed in levitatem & ſcelus Sichemitarum, uti ex contextu conſtat. Plura, qui aveat, legat Luc. Oſiand. *d. Enchir. Anabapt. q. 2.*

Quæst. III. *Utrùm electio ſucceſſioni præferenda?*

PRo ſucceſſione pugnant *Tholoſan lib. 7. c. 4. Bodin. lib. 6. c. 5. Ægid. Rom. lib. 3. de reg. pr. Buridan. 3. polit. q. 25. Iohan. Marian lib. 1. de regn. c. 3. Caſ. 3. polit. c. 1. Hottom. de antiq. jur. Reg. Gall. lib. 1. c. 14. Didac. Covar. pag. 1. pract. qq. Lipſ. lib. 3. polit. c. 4. Eberhard. à VVeihe in q. de hac mat.*

Keck.

Keck. lib. 1. *Polit. c.* 4. 1. Quòd plurimi populi ſucceſſione ſint delectati, atque ex illâ Reges ſuos petierint, utpote de Ægyptiis, Parthis, Medis, Africanis, Turcis, Indis, Francis, Hiſpanis, Corinthiis, Thebanis, Epirotis, Pertiſinis, Arabibus, Moſchowitis, Lacedæmoniis, Hetruſcis, &c. teſtatur *Bod. d. l. nu.* 718. 2. Quia ſucceſſio eſt naturalis modus conſtituendi Magiſtratum; electio verò artificialis: Atqui naturalia præferenda ſunt artificialibus. Ergo. 3. Quia ſucceſſio continuat regni ſtatum bene conſtitutum, & impedit interregnum, quod nihil aliud, quam ἀναρχίαν importat, & graves in Rempubl. clades infert, dùm enim Reſpubl. ſine Rectore fluctuare incipit, ut navis in medio mari ſine navarcho, legibus ſilentibus, & ſpe conceptâ impunitatis, Reſpub. repletur homicidiis, vindictis ſceleribuſque aliis *Tholoſan. d. l. num.* 29. *&* *Bodin d. l. p.* 1124. 4. Quia libentiùs & faciliùs obtemperat populus conſueto domino, quàm alteri, qui eligitur ex familiâ non receptâ; de quâ re eleganter *Tholoſ. d. l. n.* 21. 5. Quia illi diligentiùs & accuratiùs præparari poſſunt ad regnum gubernandum, qui ſuccedere debent, cum contrà illi qui eliguntur, ſæpè non ſint præparati ad regnum tàm amplum adminiſtrandum, *Caſ. Sph. civit. lib.* 3. *cap.* 1. 6. In electione, aut eligitur, vel potentior aut inferior. Si potentior, tunc magis ſtupebit regno Patrio, quàm electivo, atque ſic fit, ut ærarium ejus & jura imminuantur, patrimonia Reipubl. exhauriantur, quâ de re eleganter *Tholoſ. d. l n.* 21. Quod ſi verò eligatur inferior & humilior, is cum tenuioribus rebus aſſuetus, ſtatim animum attollit, ſecundùm illud: Deterius nihil eſt humili, cùm ſurgit in altum. 7. Huc accedit, quod nova ſubditis imponantur tributa, vectigalia & exactionibus aliis multis ſubditi affligantur, *Tholoſan. d. l. n.* 16. 8. Quia electio pendet ex poteſtate vel favore eligentium; Atqui eligentes multis modis corrumpi poſſunt. 9. Quia ſpes de aliquo concepta facilè eligentes poteſt fallere. Non enim novum, ut homines, quorum virtus, dum privatis ſuis intenti agellis, fuit conſpicua, in deterius vergant adeptâ licentiâ, *Schonb. lib.* 2. *Polit cap.* 1.

Contrà electionem præferendam eſſe ſucceſſioni evin-

cunt hæc argumenta: 1. Quia Germania, Ungaria, Polonia, Bohemia, &c. hucuſque electione uſi ſunt, magno cum Reipubl. ſuæ commodo. 2. Quia electio eſt antiquior ſucceſſione. Nulla enim poteſt eſſe ſucceſſio, niſi olim aliquis fuerit electus, in cujus locum poſteà aliis ſuccedere poſſit. Sic Romanorum primi Reges auctoritate Senatus, juſſu populi conſtituti ſunt, *Halyc.lib.*4. 3. Quia electio digniſſimum quemque & optimum quærit. Atqui Imperium digniſſimo cuique attribuendum ipſa natura ſuadet, *Bodin. lib.* 6. *capit.* 4. 4. Virtus ſemper certior Dux eſt, quàm natura, *Caſ. lib.* 3. *Seph.c.* 11, *q.* 2. Atqui electio fit ſecundùm virtutem. Ergo, &c. 5. Quia per electionem libertas Reipublicæ magis ſtabilitur. Nam poſſunt ſic conditiones proponi & præſcribi Principibus futuris in quas oportet eos omninò conſentire, antequam recipiantur. 6. Quia majorem parit benevolentiam ergà ſubditos, qui elegerunt. Nam quia in electionibus plures ſunt candidati, qui regnum ambiunt, quod & ipſa vox electionis indicat; eligere enim eſt, ex multis unum legere: idcircò, qui novit ſe regnum ambiviſſe & quæſiviſſe, agnoſcere ſe magis eſſe obligatum regno, ad quod fuit aſſumptus, cùm contrà is, qui ſucceſſit, cogitet coactos fuiſſe ſubditos, ut hunc Regem ferrent. 7. Quia is, qui electus eſt, facilius poteſt moneri & moveri, quàm is, qui ſucceſſit. Atque ſic acies ab utrâque parte parata eſt; cujus jam turmæ noſtra jungenda vexilla? Ita habe: Utramq; Reipub. utilem & neceſſariam eſſe, & in eo conſuetudinem loci maximè eſſe attendendam, quâ ſi ſucceſſio probetur, noſtrum non eſt, ut illam improbemus. Verùm in comparatione, pro electione pugnandum ſtatuimus: plus enim ponderis & roboris in ſe habent, argumenta, quæ pro ſucceſſione. Nam, quòd primò allatum de multitudine populi, nos nullo modo ſtringit. Cùm multitudo errantium errori non pariat patrocinium. Quinimò conſtat longè plures gentes electione uſas. Ad 2 Reſp. Ex ratione quartâ pro electione à nobis allatâ. Ad 3. Non animadvertit Bodin. & Tholoſ. longè majora incommoda ac pericula ſucceſſionem comitari. Quòd ſi enim maſcula proles deficiat, & adſint

fœmel-

fœmellæ, nonne inter has & patruos litium ſemina de ſucceſſione ſpargentur? Quid ſi maſculus adſit, qui verò ob ætatis imbecillitatem ac impotentiam faſces moderari nequeat annon his plurimorum annorum naſcetur ἀναρχία? Nec eſt quod *Bodin & Tholoſ.* prætendunt de præfectis vel tutoribus. Nam periculoſiſſimam eorum adminiſtrationem eſſe, edocti ſumus ex multis hiſtoriis. Annòn Demetrius Soter mortuo Antiocho fratre, relicto filio primogenito, cujus tutor ille conſtitus erat, hunc fratris filium curavt necari, ut ſolus regnaret *Iuſtin lib.* 34. Annòn Caſſander Alex. M. hæredes jugulavit, quorum itidem Tutor deſignatus erat, ut ita regno potiretur, *Iuſtin. lib.* 15 Annon Gelon Tutor datus Euclidi & Cleandro filius Hippocratis Gelorum in Sic l. Tyranni, illis ex regno expulſis imperium occupavit, *Herod. lib.* 7. Annòn ita Comes Geſwiſcorum Wittigornus Conſtanti Regi Britan. inſidias ſtruxit. Alan. in Prophet. Merlin. Annòn. Saphadinus novem Saladini filios ſuffocavit, ut ille ſolus regnaret, *Iacob. Meyer. l.7. an. Flandr.* Et quid opus eſt plura aliunde conquirere exempla: Nonne Bodinus ipſe *d. l. num.* 719. infert, Guſtavum Suecorum præfectum hac viâ regimen impetraſſe? Quod ergò ad interregnum attinet in electione facile præcaveri poſſunt, quæ inde oriri videntur pericula. Si nimirum ſucceſſor ante mortem Regis deſignetur, *Schleidan. lib.* 17. Ita Poloni Jagelloni adhuc vivo ſurrogarunt Uladiſlaum filium, ne poſt obitum Jagelloni aliquid mali ſuſpicari tenerentur, *Cromer. lib.* 20. Et ſatis hâc de re proviſum eſt in Germaniâ, præſertim in electione novi Imperatoris, ubi duobus Electoribus Comiti Palatino, & Duci Saxoniæ mortuo Imperat, adminiſtratio eſt demandata, §. *quoties, in Aur. Bull.* donec tempore ſtato & præciſè ad hanc rem diſpoſito, novus eligatur. Ad 4. Reſp. per rationem 6. pro electione adductam. Ad 5. & 6. & 7. Reſp. per rationem 5. pro electione adductam. Quinimò plura ſunt mala. & incommoda in ſucceſſione timenda, Inter quæ primarium fermè, quòd talis approbandus, qualem illa ſuppeditat, ſive is jam ſit bonus, ſive etiam malus, quod omninò in electione præciditur, cùm ſuadeat optimum eſſe eligendum

ſi ergo contingat, ut qui in Imperio vivunt, perverſæ ſint vitæ, omninò præteriri poſſunt & debent. Ita Lydii hominem ſimplicem & probum ad imperium evehere maluerunt, quàm potentioris ferociam experiri, *Heracl yd. de Cymenſ. Polit.* Quod & Hiſpanis placuit in electione Bambæ. *Rit. lib. 2. Reg. Hiſp.* Et ſingulare omnino & notatione dignum illud, quod Conradus I. cùm in ſtirpe ſuâ nullum Imperio aptum deprehendiſſet, Henricum Aucupem hoſtem ſuum, ſucceſſorem ſibi elegit ob virtutes, quas in ipſius animo ſplendere animadverterat, *Peucer. lib. 4. Chron.* Ad 8. reſp. Quòd illud non facile præſumatur, cùm inprimis ejuſmodi perſonis electio demandetur, quæ ab omni ſuſpicione liberæ ſint & immunes, adeòque ſanctè polliceantur, ſe abjecto omni affectu, ſpreto omni munere digniſſimum electuras, quod Electores facere in electione Imperatoris, *ex Aur. Bull. Caroli IV.* colligere poſſumus. Neque rariſſimi caſus, certæ cuipiam regulæ, opponendi ſunt. Quinimò & illud ad reprobandam ſucceſſionem adduci à quopiam poſſet, quòd non raro Principes ob ardua negotia, quibus implicantur, liberos ſuos negligentiùs curent inſtitui; hinc ſylveſcere incipiunt, & cum poſtmodùm in libertatem ſe vendicare cœperint, parùm me herculè præcepta juvabunt, cujus rei exemplum habemus in Nerone, qui fruſtrà poſtmodùm habuit Senecam Præceptorem, hic non indolem ejus erudiit, ſed ſævitiam armavit, ut inquit Auſon. *in grat. act. ad Gratian.* Nec Zopyrus Thrax diſcipulum ſuum à ſcortatione potuit abſtrahere, nec Nauſitous Achillem ab ebrietate, *Clem. Alexandr. lib. 1. Padag.* quia uterque in primo ætatis flore corruptus erat, fruſtrà enim præcipitur illi, quem mali mores corruperunt. *Senec. cap. 94.* Unde perniciem certiſſimam Reipubl. importare exemplo Sybaritarum & aliorum confirmari poſſet, de quo *Athen. lib. 10. & Angel. Polit in miſcell.* Ad ultimum: Quòd ſi accidat, ut Princeps ex electione conſtitutus durante Imperio degeneret, & à regiâ virtutis viâ ad vitiorum colluviem deflectat cum Domitiano, *Suet. in Dom.* & ex leni patre cruentus carnifex fiat, quod de Ferquardo II. Scotorum Rege ſcribit Hector Boët. *lib. 9.* Ille rurſùm re-

gno exui poteſt. Ita Dionyſius filius Dionyſii Syracuſani tyranni (qui primùm, dùm bene ſe gereret, populo gratus & acceptus erat) ob crudelitatem regno pulſus eſt, *Iuſt. lib.* 2. Ita Poloni Mirzelaum de regno deturbârunt, *Crom. lib.* 6. Qui nec Caſimirum I. pro Rege unquam agnoverunt, &c. Plura hac de quæſtione vide apud *Arniſ. lib.* 26. 2. *ſect.* 4. qui copioſiſſimè illam pertractavit.

QUÆST. IV. *Utrùm Magiſtratus conſtitutio ſorti ſit committenda?*

INvenies multos, qui ſortitionem nullam admittunt. Quorum rationes hæ ſunt: 1. Quod ſortiri propemodùm ſit, quod micare, quod talos jacere, quod theſſaras, in quibus temeritas & caſus, non ratio & conſilium valet: totam rem eſſe inventam fallaciis, aut ad quæſtum, aut ad ſuperſtitionem, aut ad errorem, *Cic.* 2. *de divinat.* 2. Recoquunt illud *Ariſt.* 1. *Ethic.* 8. extremæ dementiæ eſſe, id quod maximum optimumque eſt, fortunæ committere: quandoquidem Iſocrates ſortitionis gubernatricem fortunam eſſe dixerit. 3. Conqueruntur item peſſimos quoſque ſortitione acquiri poſſe, *Philoſtrat. in vita Apollon. lib.* 3. multiſque fraudibus & impoſturis eandem obnoxiam, cujus rei exemplum eſt apud *Apuleum. lib.* 9. *Met. de Sacerdotib.* Iſidis referente *Schonb. lib.* 2. *c.* 2. *Polit.* 4. Quòd tentare fortunam, ubi conſilio locus eſt, temerarium judicari debeat, *Bod. lib.* 6. *de Republ. cap.* 5. Sors enim inter Neronem & Tiberium, inter præſtantiſſimum & deterrimum diſcernere non potuit. 5. Quia ſecundùm tritum proverbium: *Fortuna favet fatuis*: Nam ſæpiùs in audaces & temerarios, quàm in viros prudentes cadit, ſecundùm illud: *Audaces fortuna juvat.*

Contrà per ſortem etiam conſtitui poſſe Magiſtratum, evincunt hæc argumenta: 1. Teſtantur id ſacræ literæ, *Num.* 16. & 33. *Deut.* 1. Sic terra per ſortem diviſa eſt, *Num.* 26. & 33. *verſ.* 54. & 36, *verſ.* 2. *Deut.* 1. *verſ.* 38. & 31. *verſ.* 7. Sic in locum Judæ proditoris ad Apoſtolatum per ſortem evectus eſt Matthias, *Actor.* 1. *v.* 26. quod commune olim fuit omnium Sacerdotum. Nam cum ſuffragiis aliqui creati eſ-
ſent.

ſent, res revocabatur ad ſortem, ita ſcilicet quotquot renunciati eſſent, tot in hydriam conjiciebantur, & cujus nomen prius exivit, is habuit Sacerdotium, *Ariſt. 5. Polit.* 15. quanquam hodiè ſortitio omnis in Eccleſiaſticis beneficiis prohibita ſit, *cap. ult ext. de ſortileg. in fin. & l. 47. C. de Epiſc & Cler.* 2. Quia non tantùm divinis, verùm etiam civilibus legibus ſortitio approbata eſt: Ita enim reſpondet Ulp. *in l. 13 ff. de jud.* Si in judiciis duplicibus facilè diſcerni non poſſit, quis litigantium actoris quis rei partes obtineat, ſorte rem diſcernendam eſſe. Idem ſtabiliri poteſt, *ex l. 2. poſt pr. C. quando & quibus quarta pars, & l. generaliter, §. proinde, verſ. fortaſſis, ff. de fideicom. libert.* 3. Exemplo Romanorum. Romæ enim dignitates omnes per ſortem cuivis obveniebant, *Livius lib. 2. de ſortitione Val. Publ. & Horat. Coſſ.* Iidem comitia ex ſorte habebant *Liv. l. 5. dec. 4.* Sic Conſulibus ambobus Italia provincia decreta. Sic etiam cenſores inter ſe ſorte comparabant uter eorum luſtrum conderet, *Varrò lib. 5. de Ling. Lat.* Sic provinciarum adminiſtratio adſignabatur Prætoribus, exemplum *in Iul. Cæſ.* qui ex præturâ ulteriorem ſortitus eſt Hiſpaniam, *Suet. c. 18.* 4. Exemplo aliarum gentium. Conſtat enim pluribus gentibus ſortium uſum non fuiſſe incognitum. De Germanis teſtatur *Cæſ. lib. 1. de Bell. Gall.* Cùm ex captivis quæreret Cæſar, quamobrem Arioviſtus prælio non decertaret, hanc reperiebat cauſam: Quòd apud Germanos ea conſuetudo eſſet, ut matres familiâs eorum ſortibus & vaticinationibus declararent, utrùm prælium committi ex uſu eſſet, nec ne; eas ita dicere, non eſſe fas Germanos ſuperare, ſi ante novam lunam prælio contendiſſent. Sic de ſucceſſoribus Alexandri Mag. memoriæ prodidit. *Iuſt. l. 13.* eos ſorte diviſiſſe regna & provincias, *Schonb. d. l.* Hæc ita in utramque partem diſputantur: Nos pro determinatione quæſtionis duplici limitatione utemur, & ſortem habere locum dicimus: 1. Ubi extrema urget neceſſitas, & ubi nec ratio, nec conſilium adhiberi poteſt. 2. Si in electione concurrant duo vel tres candidati virtute & aliis requiſitis pares, & eligentes inter ſe convenire non poſſint melius eſt, ſi ſorte utamur, ne

& al-

& alteruter ex contemptu videatur rejici, *Keck. Syſt. pol.l.1.c.4.* Quod ergo ſuprà objectum, fortunæ arbitriis regi ſortem, nec prudentem debere ſe illi ſubjicere, cum conſilio, non fortunâ res expedienda ſit, id facili ratione dilui poteſt: Non enim fortuna, ſed Deus ſortes temperat: Illæ mittuntur in ſinum: Dominus verò dirigit, *Proverb.* 16. *in fin.* & *ibid.* 18. dicitur Sors contradictiones comprimit, & inter potentes quoque dijudicat. Quod, cùm ita ſit, non dubitamus aſſerere ſortitione interdùm, ſi videlicet neceſſitas poſtulârit, Magiſtratum eligi & poſtulari poſſe.

QUÆST. V. *Utrùm fœmina ad Magiſtratum vel Imperium admittenda?*

PRo Gynæcocratiâ ſeu Imperio mulierum acriter pugnant, inter *Polit. Ioh. Caſ. in Sph. Civ. l.1 c.* 3. *Lipſ.* 2. *doct. Civ. c.* 3. & inter JC. Bocer. *Claſſ.* 5. *diſp.* 8. Bronch. *cent.* 2. *ad ſ.* 81. Poſſet etiam hîc in ſcenam produci Corn. Agrippa, acerrimus ſexus muliebris propugnator, qui *declam. de ſex. fœm. nobil. & præſtant.* ad aſtra uſque ſexum iſtum ob multarum virtutum poſſeſſionem evexit, ſed omiſſis auctoribus, rationibus pugnabimus, & videbimus, utrùm pari ratione fœminæ ad Imperium admittendæ, quam mares. Rationes ergo, quæ pro ſexu fœminæo adſerri poſſunt, hæ ſunt: 1. Quia non minùs ad fœminam, quàm ad marem pertinet benedictio illa divina, *Geneſ.* 1. Creſcite & multiplicamini, & replete terram, & ſubjicete eam, & dominamini piſcibus maris, & volatilibus cœli, & univerſis animantibus. 2. Quia Deus mulierem fecit ex viri ſubſtantiâ, & non ex pedibus, ne inferior, neque ex capite ne ſuperior eſſet, ſed ex latere, ut æqualis eſſet in facultatibus hominis, & ſic naturam fœminæ non excluſit ab Imperii adminiſtratione. 3. Quia inhumanum planè videtur mares præ fœminis meliori in ſucceſſionibus jure potiri, quod utraque perſona, & mas & fœminæ ſimili naturæ officio in hominum procreatione, ac generis humani conſervatione jungatur, *ut per l. penult. C. de legit. hæred.* §. *ſed hæc quidem vetuſtas, Inſtit. de exhær. liber l. maximum vitium, C. de lib. præter.* arguit Greg. Rolbag. qui hac de re copioſiùs etiam tractat. 4. Quia neque jus divinum, neque jus

jus gentium ſimpliciter adimit mulieribus poteſtatem publicè regendi Rempubl. quis verò, ut à ſacris ordiamur, neſcit: Deboram ſatis feliciter populo Iſraëlitico præfuiſſe, *Iud.* 4. Nec mali quid ſuſpicari debemus de Reginâ Arabiæ, 1 *Reg.* 10. 2 *Paralip.* 9. Auſtri, *Matth.* 12. & Æthiop *Act.* 8. Prætereà conſtat ex hiſtoriis, non malè regnâſſe Helenam, apud *Ruff. Sigiſm. Bar. in hiſt. Moſe.* Zenobia Odenati Regis uxor, *Iul. Capitol. in Galien.* Marguerita Valdemari III. Danor. regis filia, *Thol. lib.* 7. *c.* 11. *n.* 59. Venda *Cromer. lib.* 2. *&c.* 5. Quia fœmina non minus ac vir poteſt à Deo prudentiâ & virtute ornari, & ſic apta reddi ad Rempubl. gubernandam. Nulli enim præcluſa virtus eſt, *Senec Epiſt.* 3. Sed illa omnes admittit, nec cenſum, nec ſexum reſpicit. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ prolixum texunt Catalogum earum mulierum, quæ pro religione mortem oppetere non dubitarunt. De virgine Catharinâ id inprimis proditum, quòd non tantùm religionem Chriſtianam firmiter amplexa ſit, ſed & Philoſophos Platonicos à Maxent. Imp. convocatos, S.S. donis inſtructa confutarit, *Marc. Macul. in inſt. ben. viv. lib.* 2. *c.* 10. De pietate Saræ, Judith, Ruth, Heſter, Annæ, &c. teſtatur ſacra pagina. 6. Nec dici poteſt, omnes fœminas, perpetuis mentis imbecillitatibus laborare, cùm contrarium ex indubitatis pateat hiſtoriis, Philata Antipatri filia, incredibili fuit mentis acumine, *Diodor. lib.* 4. Athyrtia Seſoſtris Reg. Ægypti filia, ſuâ prudentiâ parentem gubernavit, *Diod. lib.* 2. Corinna eâ fuit mentis ac artis præſtantiâ, ut quinquies Lyricæ feſtivitatis magiſtrum Pindarum ſuperaverit, unde etiam nomen muſæ Lyricæ impetravit. *Suid. in Corin.* Aſpaſia à literis & eruditione ſatis celebris eſt, *Plat. in Sympoſ.* prolixum præſtantiſſimarum fœminarum Elenchum, vide apud *Tiraq ad l.* 11. *Con.* Nec deſunt exempla admirabilis in variis calamitatibus & caſibus tragicis conſtantiæ, *Ambroſ. l. de Virg. Tacit. lib.* 18. *hiſt.* Sic mollities non tàm fœminis, quàm viris etiam competit, cujus rei exemplum luculentum habemus in Sybaritis, *Athen.* 10. in Lydis, *Tholoſ.* 7. *cap.* 11. *num.* 76. in Sardanapalo, *Iuſtin. lib.* 1. Quinimò plurimæ inventæ ſunt, quæ laboribus & armis viros ſuperarunt.

in

in quarum numero etiam ſunt Amazones *Crantz. lib.* 1. *c.* 7. *Iuſt.l.*1.*Oroſ.* 1. Item Artemeſia Cariæ Regina, Camilla Volſcor. Cleopatra Ægypti, *Polyæn.*7.*ſtratagem. Iuſt. lib.*2.*Piccol.gr.*6.*c.*10.*Herod.lib.* 1.*Zonar. lib.* 1. *annal.* Sic apud Ægyptios, negotiantur, & cauponantur fœminæ; viri verò contra intra domos texunt, *Herod.*

Contrà fœminam ad Magiſtratum non eſſe admittendam, evincunt ſequentia argumenta: 1. à jure naturæ, quia fœminæ non ad imperandum, ſed ad parendum naſcuntur, ita enim naturalis fert odio, ut ſerviant fœminæ viris, *Aug.*153. *in Gen.* Hinc naturam ipſam ſuadere, ut domi ſeſe contineant, nec in publicum egrediantur ſcribit *Xenoph. in Oecon.* & apud quamplurimas gentes mulieribus publicum conſpectum interdici patet ex *Alex. Sard. & aliis*, qui variarum gentium mores deſcripſerunt: Rutheni nullam fœminam honeſtam æſtimant, niſi domi concluſa vivat, *Sigiſm. Bar. in hiſt. Moſchov.* Turcas nefas ducunt, uxorem in publico apertâ facie conſpici, vel cum viro aliquo loqui *Busbequ. in Epiſt. Camer. cent.* 1. *cap.* 33. *pag.* 160. Nec aliam habuerunt cauſam, *Sulpit. Gall, & P. Sempron.* dimittendarum uxorum, quàm quòd publicorum actuum & exercitiorum ſpectatrices fuerint, *Plut. in probl. & Valer. lib.*6. Ita convivia nocturna mulieribus omninò interdicuntur, *Polyd. de Rip. tr. de nocturn. temp.*69. *num.* 1.2. à jure divino. Quia *D. Paulus* 1. *Tim.* 2. *v.* 11. dominium illius planè ſurripuit, & eas admonet, ut ſua agant, atque ideò comam mulieribus eſſe nutriendam, ut ſignum ſubjectionis haberent, dicit *cap. quacunque diſt.* 30. quamvis *Cald. in opp. de ſentent. excom*, ejus rei aliam afferat rationem, nempè comam illis ideò non amputandam, ut haberent mariti aliquid, quo uxores traherent & ligarent, *Tiraquell. d.l.* 1. *connub. pag.* 4. 3. Quia deficiunt neceſſariis, ad imperandum requiſitis, debile enim & imbecille eſſe conſilium mulierum, tenue judicium, intellectum planè exilem latiſſimè demonſtrant *Tiraquell. lib.*1. *connub. n.* 70. *& ſeqq. & lib.* 9. *num.* 228. *Panorm. in conſ.* 65. *num.* 4. *volum.* 2. *Mynſ. conſ.* 1. *num.* 13. *Cagnol in l.* 2. *n.* 3. *de reg. jur.* Proinde imperans conſtantiâ animi polleat, peropus eſt, maximum enim malum

lum eſt ſi fiat polypus & in quaſvis mutetur formas. Atqui animo muliebri nihil reperitur inconſtantius : Hinc varium & mutabile ſemper, fœmina, veriſſimè dicit Poëta & Bald. quod ter in unâ mutetur horâ. *l. ult. C. de ſuis & legit.* vide *Alciat. de præſumpt. l. 1. c* 47. *Roland. à Vall. conſ.* 41. *num.* 11. *vol.* 4. *Tiraq. ad d. l. connub. Borch. de feud. c.* 1. *n.* 19. Hinc veteres fortunam fluxam & vacillantem pingi voluerunt habitu muliebri *Galen. in exhort. ad art. don.* Præterea conſtat naturam fœminis vim, robur ac fortitudinem denegaſſe, hinc ut plurimum fragilitatibus & infirmitatibus laborant. Sunt plenæ rimarum, loquaces & garriloquæ, uſque adeò rara avis eſt in terris fœmina, quæ fidei concredita non propalet, ut eleganter loquitur Bald. *in l. quoties. C. de ſuis & legit.* 4. Pudore naturali arcentur fœminæ à Magiſtratu, *l. cum prætor, ff. de judic l. fœmina, 2. ff. de reg. jur.* 5. Ab exemplis fœminæi regiminis, quæ conſtat ut plurimùm fuiſſe infelicia. Repetat, qui volet, hiſtoriam Semiramidis ex *Juſt. lib.* 37. Laodices ex 4 *Reg.* 11. Atthaliæ ex *Aymon.* 4. *de geſt. Franc.* Brunchildis ex *Chron. Pol* Rixæ ex *Div. Caſ. l.* 41. & 42. Cleopatræ *ex eod. lib.* 57. Item Liviæ & Agrippinæ, &c. & inveniet, quòd ſemper plus detrimenti, ex imperio fœminarum in Remp. redundarit: Et notatu dignum eſt, quod ipſa ſacra pagina magnam calamitatum in regno Judaico exortarum partem adſcribat dominio mulierum, *Eſa.* 3. *v.* 12: Quinimò & & illud memoria dignum quod *in verſ. Sibyl. lib.* 3. *Orac. à Tholoſano lib.* 7. *c.* 11: *num.* 5. recitatis, pro ſigno ultimi excidii adducatur, ſi vidua vel mulier faſces imperii tenuerit. Hinc ex omnibus fœminis una Pallas, Jovis cerebro nata, matre caruit, *Lucian. in Dialog.* ut intelligeretur ſapientiam, prudentiam, &c. à fœminis proficiſci non poſſe, *Marcian.* Quò enim fortiores ſunt, eò magis periculoſæ, quòd vehementiores habeant impetus *Buchan. lib.* 12. *rer. Scotic.* 6. Quia in domeſticâ ſocietate incommodum & indecorum eſt fœminæ imperium, quantò magis in civili. Et ita ab utrâque parte parata ſunt argumenta. Noſtra ſententia hæc eſt: Conſuetudinem inprimis eſſe attendendam, qua ſi ſucceſſio fœminarum in regnis & imperiis probetur, noſtrum non eſt illam omni-

nò

nò improbare & rejicere: Quod ſi ergo in Apuliâ, Siciliâ, Angliâ, Navarræ Regno, item Hieroſolymitano, & Neapolitano, ſic conſtitutum, & longo uſu confirmatum, ut fœminæ etiam in Ducatu vel Principatu ſuccedant, temerarius eſſet, qui modum illum immutare tentaret, cùm hoc non ſine maximo ſui & aliorum periculo & incommodo facere poſſet: Alias ſi abſolutè pronunciandum, non diſſimulamus plurima pericula comitari Gynæcocratiam, *Ioanna* ab impudicitiâ lupa cognominata: *Regina* Neapoleos tres Reges eoſdemque maritos crudeliſſimè trucidavit: *Semiramis* libidine regnandi acta Regem necari juſſit, nec ullus fermè fuit populus, qui Gynæcocratiam probaret *Bod. lib.* 16. *c.* 5. *n.* 739. inter alia meminit cujuſdam legis à Senatu Cardinalium latæ, quâ cavetur, ne deinceps ad fœminas Imperium Neapoleos perveniret. Ita Senatus ac populus Scotorum ſempiternâ lege vetuit. *Regum uxores Reginas appellari.* Vide *Bod. & Thol. d. l.*

QUÆST. VI. *Utrùm Sacerdotes & Epiſcopi à Magiſtratus Politici geſtione arcendi?*

SAcerdotes & Epiſcopos à Magiſtratu Politici geſtione arcendos eſſe, probatur his argumentis: 1. Quia omninò ſeparata ſunt Dei dona, miniſterium Eccleſiaſticum, & officium Magiſtratus, quorum illud conſiſtit in miniſterio: hoc verò in dominio: Epiſcopus ſive Sacerdos eſt miniſter Eccleſiæ, cujus officium conſiſtit in rogando, monendo, docendo; Magiſtratus dominium habet in populum ſuum, cujus officium conſiſtit in jubendo, imperando, cogendo, & puniendo, &c. 2. Ab exemplo Chriſti. Nam Chriſtus, quæ Cæſaris eſſent, Cæſari reddenda, cenſuit, nec voluit vel Rex, vel Judex, vel Magiſtratus fieri, licet hoc ei populus detuliſſet, uti *Iohan.* 18. *&* 6. *cap.* videre eſt. Sic *Luc.* 12. judex fieri noluit, ut demonſtraret, ſe non habere poteſtatem judiciorum terrenorum. 3. Quia Magiſtratus officium Apoſtolis expreſſè interdictum, *Matth* 20. inquit Chriſtus: *Reges gentium dominantur eis: vos autem non ſic*: quibus verbis illud dominium, quod gentium Regibus competit, omninò Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus interdicitur. 4. Conſtat ex *Rom.* 13. Omnem indiſtinctè animam

mam poteſtatibus ſublimioribus eſſe ſubjectam. 5. Exemplo omnium Apoſtolorum, quos conſtat fuiſſe ſubjectos, & tributum ſuum ſolviſſe: Sic Chriſtus ipſe coràm Pilato reſpondere, & tributum ſolvere voluit; Sic à Petrus tributum ſolvit, & coràm Imperatore comparuit: Paulus ad Cæſarem appellavit, & ab illo judicatus eſt: Omnes proinde Apoſtoli & diſcipuli Chriſti obedientiam ſuaſerunt, & nuſquam Principibus reſiſtendum docuerunt. Cùm ergo Apoſtoli ſubeſſe, & tributum illis ſolvere debebant, qui jus gladii habuerunt, non tunc temporis habebant illi gladium temporalem; Quare cùm eam non habuerint Apoſtoli, non debent ejus ſucceſſores eam ullo jure ſibi vendicare. 6. Res & negotia forenſia impediunt officium Epiſcopale, 2 *Tim.* 2. inquit Paulus: Nemo militans Deo, implicetur ſe negotiis ſecularibus, & *Actor.* 6. negant Apoſtoli æquum eſſe, ut relinquerent verbum Dei, & miniſtrarent menſis. 7. Exemplo *Aaronis & Sacerdotum* V. T. Nam ſi non habuerunt illi poteſtatem ullo caſu diſponendi in rebus temporalibus Principum, nec erant vel belli, vel pacis arbitri, nec leges de rebus temporalibus condere potuerunt; multò magis harum rerum procuratio Epiſcopis N. T. interdicta eſt. Illos enim aliquando legimus ſummæ Reipubl. præfuiſſe; at iſtos nunquam. Omnium verò temporalium diſpoſitionem non habuiſſe illos, inde conſtat, quòd nunquam Reges Idololatras depoſuerint, aut aliquid eis abſtulerint. Sic *Moſes Aaroni* jus dixit, non verò contrà, & de *Abjatharo Salomon* judicabat, de illo verò, licèt graviſſimè lapſus eſſet, nullus Sacerdos ſuum judicium interpoſuit. 8. Exemplo veterum Epiſcoporum, quos nullo modo conſtat arma tractâſſe, & bella geſſiſſe, *precibus enim iſti, non armis hoſtes ſuos ſubmoverunt*, atque ea fuit Epiſcoporum Rom. uſque ad *Iohannem XI.* conditio. Hinc *Theodorici Regis* temporibus, inquit, *Theodor. Niemen. de Schiſm. lib.* 3. *c.* 81. Non habuit Papa gladium temporalem, ſed neque diu poſt. Nam referente *Plat. in Iohan.* 11. Johannes XI. qui circa annum Domini 930. Pontificatui præfuit, non ſuis viribus, ſed Alberici Marchionis & Hetruſcorum, & Civit. Rom. armis Saracenos fudit. Atque hic primus arma

materialia tractâſſe fertur. 9. Quia hic dominatus quem ſibi arrogârunt, optimo cuique ſemper diſplicuit. Ita enim Bernhardus *lib. 2. de conſiderat. Non monſtrabunt*, inquit, *ubi quiſpiam Apoſtolorum aliquando judex ſederit hominum, aut diviſor terminorum, aut diſtributor terrarum, ſtetiſſe denique lege Apoſtolos judicandos, ſediſſe judicantes non lego.* Sic Gregorius *lib. 4 Epiſt. 44. Anathema*, dixit, *Epiſcopo, qui fundo alicui titulum imponeret*: & memoriâ dignum, quod *ad Philippum Pulchrum Bonifacius VIII.* ſcripſerit in hunc modum: *Scire te volumus, quòd in ſpiritualibus & temporalibus nobis ſubſis, & aliud credentes fatuos putemus.* Cui Philippus ſic reſpondit: *Sciat tua maxima fatuitas in temporalibus nos alicui non ſubeſſe, ſecùs credentes fatuos reputamus & dementes. Sic Laur. Valla, Iac. Petr. de Ferar. Alan. Chartier. in aulico ſuo, Paul. Largius Chron. Citizenſ. p.* 849. *Matth. Paris. in Iohan. p.* 267. *Theod. Niemenſ. Duar. de benef. & miniſt. Eccleſ. l. 1. c.* 4 dominationem illam Pontificum & Sacerdotum licitè reprehenderunt. 10. Quia opprobrium eſt Sacerdotibus, ſe peritos oſtendere velle rerum forenſium, *l. placet*, 17. *& l. repetita*, 41. *verſ. abſurdum, C. de Epiſc. & cler. l. conſulta Divalia, C. de teſt. c. cum ad verum diſt.* 96. *& c. celebritatem diſt.* 3. *de conſecrat.* Pro determinatione quæſtionis omninò diſtinguendum putamus: 1. Inter illud, quod ex officii naturâ & mandato divino Epiſcopis, ut Epiſcopis tractandum venit, & inter illud, quod iis jure humanó; quatenùs Principes Rom. Imp. à Regibus & Imperatoribus tributum. 2. Inter Epiſcopos, ut ſic & inter Epiſcopos, ut Principes & Status Rom. Imp. 3. Inter ſpecialem requiſitionem ad caſus conſcientiæ & oraculis S. S. definiendos, & inter generalem conſtitutionem ad omnes actus civiles expediendos. Quibus diſtinctionibus præmiſſis hæc eſt noſtra ſententia. Epiſcopos ut ſic ratione eſſentiæ officii ſui ex mandato Dei à ſecularibus negotiis omninò eſſe arcendos, ſecùs verò ſi ab Imperio munus diſtinctum receperunt. Conſtat enim ex *Auguſtan. Confeſſ. artic.* 7. *de poteſt. Eccleſ.* Epiſcopos ut Principes poteſtatem gladii ad ſuorum adminiſtrationem accepiſſe. Et refert *Helmold. lib. 1. cap.* 4. Ludovicum pium Imp. Epiſcopos inter Imperii Principes

retu-

retuliſſe. Atque ſic dicimus Epiſcopis Roman. Imp. ſubjectis, non ut Epiſcopis, ſed ut Principibus Jure humano poteſtatem gladii eſſe ſpecialiter tributam. Quod verò Sacerdotes inferiores attinet, fieri poteſt, ut ad latera Principum ſedeant, & ad quoſdam caſus ſpeciales, utpote ſunt matrimoniales, & qui ex legibus divinis determinari debent, adhibeantur, verùm non ut reos gladio puniant, ſed ut rem ex verbo Dei definiant, vel adhiberi poſſunt, ut attendant & obſervent, ne civitas humana à ſocietate Dei, ut gladius Politicus à gladio verbi declinet, *Caſ. in Sphar. civ. l. 4. c. 11.*

Quæst. VII. *Utrùm illegitimi ad regimen admittendi?*

Qui affirmativam tenent, duo imprimis urgent: 1. Quòd nemo debeat alterius odio prægravari, *c. non debet, 22. de reg. jur. in 8. & l. non debet, 47. ff. de reg. jur. & l. ſancimus, C. de pæn. & l. ſpurii, 6. ff. de decur.* Quod filius non ſit ſubjiciendus oneri paterno, *Dec. ad l. 74. C. don. int. vir. & ux. c. ſi culpa, 23. & ibi Dyn. de reg. jur. in 6. juxta l. crimen, 26. ff. de pæn.* 2. Ab exemplis eorum qui ad Magiſtratus dignitatem evecti feliciter regnarunt. Objiciunt ergo exemplum de Jephthâ, *Iudic. 11.* Item Themiſtocle ex *Plutarch. in Themiſtoc.* Item Timoth. ex *Athen. lib. 3. cap. 3.* Item Theodor. *ex Ioh. Magn lib. 19.* Ex multis aliis ex *Tiraq. de nobil. c. 15.*

Verùm iſtæ rationes & exempla, parùm, vel nihil ad præſens negotium faciunt. Nam ſpurii dum à Magiſtratus regimine arcentur, alterius odio non prægravantur, nec puniuntur, nec injuriam patiuntur ullam, quia jure illo deſtituuntur, quod ad regimen Magiſtratus ſeu Principatus neceſſario pertinet, quamobrem, cùm ortum principalem vel regalem jactare nequeant, qui extra legitimum matrimonium ullo modo militat. *Dar. Phyg. in pr. lib. de bell. Trojan.* nulla ergo illis infertur injuria. Sordes enim non merentur poni inter præcipuos, *Bald. in l. cum legit. ff. de ſtat. hom.* Et Plutarch *de gerend. Republ.* inquit, decet imperantem ab omni labe eſſe alienum *id quod intimius adhuc tangit. Velej. Patercul. in hiſt. Rom.* quando ita vult vitam regnantium debere

eſſe

eſſe affectum, ut ne quidem leviſſima hæreat ſuſpicio, illos ad malum proclives futuros, quò abſque dubio *Baſil. Moſcov. Dux* reſpexit, dum filium ſucceſſorem ſibi deſignare noluit, quòd ſuſpicionem conceperat, eum ex Anaſtaſiæ uxoris adulterio fuiſſe natum, *Sigiſm.Bar. in comm. Moſchov.* Eò etiam tendit, quòd tantum legitimè nati ad dignitatem Aſſeſſoratus in Camerâ Imperiali admittantur *Ord.camp.p* 1.t.3.§. Deßgleichen ſollen / etc. Nam quamvis illegitimi infamiâ juris non laborent, infamiam tamen facti vix effugere poſſunt, quemadmodum demonſtrant *Ioh. Andr. c. infamibus* 87. *de reg. jur. in* 6. *Azo in ſum. C. ex quib.cauſ. infam. irrog. nu.*4. *Tiraq. de nobil. c.* 15. *Hart. Pict q.* 30. *nu.* 4. *& ſeq.* Et quòd infamiam facti evitare non poſſint, probatur his rationibus: 1 Quia non tantum infamia definitur lege, ſed & moribus & opinione hominum, *l. probum*, 42. *ne V.S. & l. cognitionem, ff de var & extraord.cognit. & l. ſi qua illuſtris, ff. ad SConſultum Orſic.* 2. Quia non alienâ, ſed propriâ infamiâ laborant, *Calixtus in c. conjunctionis* 35. *quæſt.*2. 3. Quia maximum nobis fieri convitium putamus, ſi ſpurios appellemus. 4. Quia in verbo Dei maledicti vocantur, *Sapient.*3. *& Syracid.*13. *circa fin. & Eccl.* 23. *in fin.* ejiciendi ſunt ex populo, 4. *Ariſt.* 3 *polit. c.*3, Negat inter cives eſſe numerandos. 5. Non tantum illicita Venus in vitio ponitur per ſe ſed etiam contagio ſuo infecit, quicquid ex inquinato fluit fonte, *Freher. lib.de exiſtim c.*22. *Paleott. de Noth. c.* 65. Nam cum nobilitatis honor innaſcatur poſteritati, cur non eâdem ratione probrum, per injuſtum ſemen. Sunt enim illegitimi, effectum & patres illius probri. 6. Non abſq; causâ illegitimi puniuntur, ſed ex utilitate publica. Intereſt enim Reip. matrimonia ſanctè coli, & vagas libidines ſupprimi, & omnes amore poſteritatis in officio contineri. Proinde ſi majeſtatis crimen vindicat lex in liberos, quia timet redivivum ſcelus paternum; quantò magis ex eodem capite ſcortationis pœna trahitur, ad ipſum ſcortationis effectum. Hic Deus adulterium ipſum vindicat in liberis, 2.*Reg.*3. *& Exod.*20. Eſt Deus zelotes. Regulam ergo de pœnis parentum ad filios non extendendis, negamus hoc in caſu locum habere, *tum*

quia infamiâ propriâ ſunt adſperſi, *tùm* quia aliâ ratione libidines hominum coërceri nullo modo poſſunt. Cùm ergo imperantem deceat ab omni labe eſſe alieniſsimum, ad præſens negotium illa, quæ pro illegitimis afferri poſſunt, nihil facere exiſtimamus. Quòd enim præterea multa paſsim ex Imperio illegitimorum pullulare ſoleant pericula, certiſsimum eſt. Notum enim eſt crudeliſsimum factum *Abimelech.* quomodo is, 70. fratres uno in lapide occiderit, *Iud* 9. *v.* 5. *Phraatates* proprium genitorem occultè interfecit, ut faſces Imperii conſequeretur, *Sabell. lib.* 1. *Henricus II.* filius nothus *Alphonſi XI.* Hiſpanorum Regis, *Petrum* legitimum Imperii hæredem ſtricto gladio obtruncavit, & regnum invaſit, *Rit. lib.* 3. *Reg. Hiſp* ut prætereamus technas ac inſidias *Hiempſali & Adherbali à Iugurthâ* ſtructas, *qua de re videri poteſt Saluſt. in bell. Iugurth.* Inde factum eſt, ut populi difficulter ad receptionem ſpuriorum potuerint cogi. *Aimundus* Gothorum & Suecorum Regis nothus, etiamſi per ſubſequens matrimonium legitimatus, & aliâs ſatis probum ſe præſtiterit, imò ab ipſo patre hæres regni conſtitutus fuerit, à ſubditis tamen plenarium favorem ac obedientiam nunquam potuit impetrare, *Ioh. Magn. lib.* 18. *c.* 6. *Gallus.* Spurius, cùm Scotiæ regnum violenter occupare præſumeret, à ſubditis morte eſt mulctatus, *Buch. lib.* 4. Nec auctoritas *Margaritæ* Comitiſſæ Flandriæ, aliâs magna ſatis, tantum obtinuit vitium, ut illa etiam frequenter ſollicitando potuerit à ſubditis illud ſuffragii nanciſci, quòd *Balduinus* ſpurius in comitatu ſucceſſor deſignaretur, *Paul. Æmil. lib.* 7. Sic *Apizius* ex concubinâ natus ſuccedere non potuit, *Rivan. in Chron.* Nec percellunt nos pauciſsima illa exempla, quæ docent ſpurios regnum occupaſſe, & feliciter regnaſſe. Sunt enim quàm rariſsima, & conſuetudinem non pariunt. Nam de facto & vi, ut plurimùm ſe ingeſſerunt, & regnum occupârunt. Quamobrem ut plurimùm brevi intervallo pòſt rurſùm ejecti leguntur, & poſſunt illis ex hiſtoricis infinita alia opponi, ut iis non ignotum, qui in indagatione rerum Antiquitùs geſtarum deſudarunt. Qua de re vide Arniſ. *lib.* 2. *c.* 2. *ſect.* 3.

Quæst.

QUÆST. VIII. *Utrùm conſuetudo præferens primogenitos ſit rationabilis, nec ne?*

CONſuetudinem hanc contra jus commune eſſe certum eſt. Nam jure civili filii æqualiter admittuntur ad ſucceſsionem parentum, ſive jus Prætorium reſpicias, ſive civile. De jure prætorio ex text. *in l. 1 C. unde lib. & l. ſi poſt mortem. §. ult. ff. de bonor. contr. tab.* De jure Civili *in l. inter filios, C. famil. herciſc.* Lex enim quantum fieri poteſt, id intendit, ut ſervetur æqualitas inter liberos. Hinc collatio eſt inducta, ut dos ratione æqualitatis inter liberos conferatur. Hinc & aliæ res, quæ ſuapte naturâ non conferendæ, conferuntur interdum inæqualitatis vitandæ cauſa, *ut notat gl. ult. in l. illud c. Cod. de collat. & ibidem magna pars Doct.* Sic alibi lex hortatur parentes ut æqualiter inter liberos teſtentur *in auth. de nupt. §. illud quoque. ubi Angel. rectè. Non debere patrem unum ex liberis facere filium, & alium privignum.* Hinc D. Ambroſius *in lib. de Ioſeph. Patriarch. c. 2.* rectè: *jungat*, inquit, *liberos æqualis gratia quos junxit æqualis natura. Pietas lucrum pecuniæ neſcit, in quo pietatis diſpendium eſt. Quid miraris, ſi propter fundum aut domum oriuntur inter fratres jurgia, quando propter tunicam inter Iacobi filios exarſit invidia.* Uſque adeò æqualitas eſt inter liberos ſervanda, ut concordia & pax, quâ nihil in mundo & totâ vitâ melius ſervetur. *juxta illud Eccl. 25.* Hinc colligunt quidam conſuetudinem hanc, non tantùm eſſe exorbitantem à jure communi, verùm etiam eſſe corruptelam & minimè ſervandam. Eſt enim contra Apoſtolum dicentem: Filius ergo hæres. Ideoque peccare primogenitum, ſi ſecundùm eam conſuetudinem ſolus patri ſuccedat, *Cyn. in l. barbarius Col. 1. de offic. præt. & in l. reſcripta, in 3. quæſt. poſt. Pe. Cod. de præc. Imp. offer.* quem ſequitur Bald. *in l. ſed ea ff. de leg. 1.* & plures alii JCti, de quibus vide Tiraqu. *hoc tract. q. n.* 11.

Contrà jus primogenituræ extra omnem injuſtitiæ & iniquitatis rationem poſitum, affirmamus his rationibus: 1. Quia jure divino introductum eſt *Geneſ. 25. v. 5. & c. 27. v. 29.* Item *Deuter. 21. v. 15. Hebr. 12. v. 16.*

quamvis iniqua videatur hæc conſuetudo, quòd cæteri ſuo jure priventur; debet tamen tolerari propter bonum, quod inde ſequitur. Nam & aliâs ſæpè contingit, ut quis ſine culpâ ſua, ſuo jure privetur, ſed non ſine causâ; *c. antiquis, & ibi gl. de privileg. & per Dyn. in c. ſine culpa, de reg. jur.* Plura de hac quæſtione vide apud Tiraq. *d. ll.*

QUÆST. IX. *Utrùm pro primogenito habendus, qui ante acquiſitam à patre dignitatem natus?*

HAnc quæſtionem pro & contrà diſputatam invenies, non tantùm apud Politicos plurimos, verùm etiam JCtos inprimis apud *Tiraq. Tract. de jure primogenit. q. 31. Duaren. 1. diſp. 29. Hottom. illuſtr. quæſt. 2.* Nos ſi ad ipſam naturam oculum flectamus, & jus primogenituræ penitiùs introſpiciamus, aliter facere non poſſumus, quam, ut cum illo, qui primùm à patre genitus eſt, etiamſi hic tunc temporis dignitate iſta ornatus non fuerit, faciamus. Inhæret enim primogenito eique acquiritur ſtatim, ac lucem hanc conſpexerit, *Roll à Vall. conſ. 38. n. 24. vol. 4.* Et dicitur hoc jus radicatum non in patre, ſed in filio *Molin. lib. 3. c. 6. n. 37.* Non ergò tam pater, quàm filius primùm genitus eſt conſiderandus. Veriſſima prætereà eſt ratio, quòd pater, quæcunque acquirit, tam acquirat liberis antè natis, quam naſcendis, & quòd ſucceſſio demùm poſt mortem competat: cùm ergo natus ante partum regnum reperitur primogenitus tempore mortis, Ergo, &c. Non enim oportet priùs quæri de conditione alicujus, quàm hæreditas ad aliquem pertinet, *l. non oportet. ff. de leg. 2.* Non inſpicitur ergo, quod prius fuit, ſed quod nunc eſt, *l. quod ita, ff. de ædilit. edict. & cap. ferrum, 50. diſt. & c. non eſt. 31. q. 1.* Quinimò, ſi patrem conſideremus, non tam qualitatem patri adhærentem, quàm filiationis ſubſtantiam conſiderare debemus. Non enim qualitas illa adhærens, ſed ſubſtantia parentis generat. Proinde & hiſtoriæ teſtantur primogenitum ſemper fuiſſe judicatum ex ipsâ naturâ, nullâ ſtatus vel dignitatis habitâ ratione. Ita Artaxerxes, etiamſi ante regnum genitus erat. Cyro prælatus eſt, *Plut. in Artaxerx.* Ita Otto ab Henrico Aucupe ſucceſſor deſignatus eſt, *Krantz. lib. 3. c. 11.* cui quidem

dem Henricus frater hanc ob cauſam certamen movit, quaſi Imperium ad ſe ſpectaret, quòd patrem jactaret ſemper Imperatorem, *Paul. Æmil. lib. 3. fol. 73.* Ipſe verò Henricus victus & oppreſſus eſt, *Sigebert. in Chron.* Et noviſſimè etiam habemus exemplum in Electoratu Saxonico; *Chriſtianus enim II.* inclutæ memoriæ *A. C.* 1583. vivente adhuc avo *Auguſto* Electore natus eſt, quo tempore Chriſtiani II. parens Chriſtianus I. Electoriâ dignitate nondum fulgebat. Anno verò Chriſti 1585. Patre Electore *Iohannes Georgius* natus eſt. Patri tamen Chriſtiano I. rectè ſucceſſit ipſe filius primogenitus Chriſtianus II, quo mortuo demùm Johannes Georgius, qui hodiè adhuc feliciſſimè rerum potitur ad Electoratum admiſſus eſt. Et quamvis primò obſtare videantur multi juris textus, qui ab Hottom, *d. l.* & Tiraq. *loc. cit.* allegantur, nihil tamen contra noſtram ſententiam faciunt, quia loquuntur in his, in quibus filii parentibus non ſuccedunt, ſed in his, quæ ex dignitate parentum ad filios tranſeunt in vitâ ipſorum parentum, in quibus non prodeſt ea dignitas natis ante dignitatem. Hic autem loquimur de his qui tranſeunt poſt mortem & jure ſucceſſionis. Quinimò loquuntur etiam leges de privilegio, quod competit patri, quod non trahitur ad filios antegenitos: Atque conſuetudo noſtra non dat privilegium patri, ſed ipſi primogenito. Prætereà quamvis occurrant exempla etiam in contrarium, ut quod Xerxes Darii filius Artimeni fratri primogenito ante adeptum regnum nato ante poſitus, *Inſtit. lib. 2.* Item, quod filius Cardi, Siciliæ regis, primogenito ante regni dignitatem edito prælatus, *Lancell. in templ. lib. 1. q. 1.* Iſta tamen communi regulæ ab ipſâ naturâ latæ non ſunt opponenda, nec eidem præjudicare poſſunt. Quinimò hodie ſententia noſtra pro primogenito ante regnum à Carolo IV. *in Aur. Bull.* confirmata eſt. Et ſic in Rom. Imp. obſervatur.

Quæst. X. *Utrùm jus primogenituræ etiam competat legitimatis?*

Quæſtionem hanc copioſiſſimè tractatam invenies apud Tiraq *tr. de jure primog. q. 34.* item Valen. Forſt. *tract. de ſucceſſ. lib. 4. q 24.* Quorum ſententia hæc eſt, quòd filius legitimatus non præferatur jure primogeni-

turæ

turæ eo caſu, quo filius legitimè natus ante legitimationem extat; ſecùs ſi filius naturalis, ante legitimè natum, ſit legitimatus. Quorum argumenta & rationes ibidem vide. Nos in contrariam imus ſententiam, & dicimus, nullo caſu legitimatum legitimo præferendum eſſe: Et quod attinet legitimatum per reſcriptum Principis, dicimus, cum regulariter non admittatur ad feuda minora, §. *naturales t.26.l.2.Feud.* Quantò minùs in feudis majoribus & majoratuum ſucceſſionibus, *Molin. l.3.de primog.3. oper tot.* Præſertim cùm majoratus ſint nobiles. Nam à nobilitate legitimatos ubiq; removeri conſtat ex communi ſententiâ, *Tiraq. de nobil. c.25.n.15.18.* Cùm ergo legitimatio nobiles non faciat, & majoratus nobilis eſſe debeat, quomodo, quæſo, ſuccedere jure primogenituræ poterit; Præterea non *facit* aliquem legitimum, Principis reſcriptum ſed *fingit*, & credi jubet, quod non eſt, propterea etiam non dicuntur *eſſe* ſed *haberi* legitimi. Porrò cùm legitimatus tantùm nitatur privilegio & gratia principis, certum eſt ſtatuentes, cùm legitimos in ſtatuto nominarint, de legitimatis in hoc ſingulari privilegio non cogitaſſe. Deinde non poteſt. Princeps poteſtate natalibus reſtituendi uti, in præjudicium tertii, quia jus ſuum ſine *culpâ & causâ* nemini auferri poteſt. Certi enim juris eſt, principi facultatem conceſſum non eſſe ad convellendam juſtitiam, quâ ſuum cuique tribuitur. Hùc accèdit, quod regnum non deferatur, ut hæreditas aliqua privata, ſed ex lege regni fundamentali regnum venit deferendum, lex verò regni, quâ defertur ſucceſſio legitimo, non poteſt extendi ad legitimatum, quia ſtatutum, quo legitimo primogenito defertur ſucceſſio, non poteſt verificari in ficto, *l.ſi ita quis §.1.de leg.2.* Et quoniam verba accipi debent in potiore ſignificatione, *§.plebiſcitum, Inſt.de I.N.G.& C.& l.1.§.1. ff ſi ager.veſtig.* & ea potiùs ſignificatio eligenda, quæ magis convenit materiæ ſubjectæ, *l.ſi uno, 17.ff. locati*, & à verbis propriis non eſt recedendum, *l. non alster, 67.ff.de leg.3.* & filius nàturalis legitimatus nunquam propriè legitimus, ſed legitimatus dicitur, *l.cum legitima, 17.ff.de ſtat.hom.* Concludimus per legitimationem Principis legitimatum jure primogenituræ, nullo

caſu

caſu legitimo præferendum eſſe, *niſi* in iis bonis de quibus integrùm eſt Patri citra cujuſque præjudicium diſponere., *Molin. de major lib.*3.*c.*3.*n.*10. & *niſi* conſentiant omnes, de quorum præjudicio agitur. Atqui in noſtro caſu non tantùm de præjudicio legitimorum, verùm etiam de præjudicio populi agitur. Non enim populus, dum in legitimum Principis filium conſenſit, videtur voluiſſe admittere legitimatum. Et quamvis majori ratione indulgendum videatur iis, quos ſubſecutum matrimonium natalibus reſtituit, quia omnium efficaſſiſſimè operatur hic modus naturales efficiendi ſuos: Verùm, quia hic non jus civile vel Canonicum attenditur, ſed ſtatutum & intentio populi legum regni fundamentalium, quamobrem ſi ſummam Principum dignitatem, ſi confuſionem & labem ſanguinis, quam nec matrimonii favor, nec auctoritas Majeſtatis extergere poteſt reſpiciamus, magis è Republ. fuerit, legitimatis fores ad ſceptra non tantùm eo caſu, ſed nullo modo apperirentur, cùm regulariter, ubi de honoribus agitur, ne dicam de ſummis, ſordes excludantur, & cum Pontifex, *c. innotuit de elect.* ad Epiſcopatum neminem admittat, niſi ex legitimo matrimonio prognatum, quantò magis id in jure majoratus in Principatu & Ducatu locum habebit.

Quæst. XI, *Utrùm jure primogenituræ filius primogeniti patruo præferatur?*

HÆc quæſtio olim ita torſit JCtos, ut plurimi eam in medio relinquerint, vel ita obſcurè locuti ſunt, ut neſcias utram partem ſequantur. Id quod facile etiam conſtat ex eo, quod tempore Ottonis I. *referente VVittekindo Sax. lib. 2. hiſt.* cùm hæc controverſia incideret, & in comitiis & inter Principes & alios ſtatus Imperii hac de re conveniri non poſſet, duello res commiſſa ſit, quod olim factum non in invenimus, niſi in rebus maximè dubiis, ubi ſciri non potuit utri parti res adjudicanda. Rationes dubitandi hæ ſunt: 1. Quia non debent filii deterioris eſſe conditionis, quàm nepotes, *l. ſi viva matre, C. de bon. matr.* 2. Quia patruus gradus prior eſt. Ergo debet præferri, *per l. pater filium, ff. de inof. teſt.* 3. Quia patruo prius genitus eſt. Ergo ex conſuetudine, vel ſtatuto loquente primogenito non

to non poteſt præferri, cùm ſtatuta ſecundùm literam ſtrictè accipienda. 4. Quia nomen primogeniti eſt nomen ætatis: Atqui qualitas ætatis non eſt tranſmiſſibilis ad hæredes *c.1.de reg.jur.in* 6. Impoſſibile enim eſt ut ætas patris fiat ætas filii. Eſt enim ætas omnium perſonaliſſima. Ergo, &c. 5. Quod in ſpe tantum eſt, illud tranſmitti non poteſt, *l. ſed ſi plures in pr. & l. qui plures, & l. qui habebat ff. de vulg. & pupill ſubſt. l. Sempronius, ff de uſu & uſufr. leg. & l. ſi cum hæres, ff. quando dies leg. ced. c non ex quo de conſecr. diſt.* 4. 6. Quia nepos ſucceſſione avi, non ſuccedit ex jure tranſmiſſivo, ſed ex jure proprio in gradum paternum, cum illi ipſi filio nunquam fuit delata hæreditas. 7. Quia tranſmitti debet jus primogenituræ in nepotem vel actu, vel potentia. Atqui primùm dici non poteſt, quia primogenitus vivo patre jus actuale non habet. Ergo neque tranſmittere, *per l. ſi quis filium, C. de inoffic. teſt.* Neque potentiâ id fieri poteſt, quia talis eſt morte filii primogeniti caduca effecta. 8. Quia per medium inhabile & imperfectum non poteſt fieri perfectus tranſitus ad aliquod extremorum: Atqui primogenitus eſt medium inhabile per mortem factus. Ergo, &c. 9. Quia destructo fundamento deſtruuntur omnia cætera, *l. nam origo, ff. quod vi aut clam.* 10. Quia primogenitura eſt qualitas, quæ non poteſt eſſe extincto proprio ſubjecto. Ergo. Non entis nullæ erunt amplius qualitates, & per conſequens, Patruus ſuccedere debet. 11. Quia nepos ſic plus conſequeretur, quàm habuit pater ejus, 12. *per l. ſi quis filio exhæredato, in pr ff. de injuſt. teſt.* 13. Quia in jure patronatus filius excluditur à patruo in tutelâ, *l. tutela §. ſi duo, verſ. proinde, ff. de legit. tut. & l. à duobus, ff. de oper. lib.* 14. Quia conſuetudo hæc odioſa eſt, & contra jus commune. Ergo reſtringenda, *per c. odia, de reg. jur. in* 6. 15. Ceſſante cauſâ ceſſat effectus. Atqui in nepote ceſſat primogenitura. Ergo, &c. 16. Si primogenitus renunciat juri primogenituræ, tunc ad ſecundo genitum pertinet. Ergo idem de illo planè ſublato eſt ſtatuendum. 17. Caſus omiſſus, pro omiſſo habetur, quam regulam adeò veram dicit, *per Auth. conſ.* 120. ut in omnibus valeat diſpoſitionibus. Atque ſtatutum ſtrictè de primogenito loquitur, non verò de nepote.

pote, qui longè poſt patruum genitus. Quare cùm in caſu omiſſo, ne tacita quidem voluntas præſumatur, *l. militis Codicillis ff. de milit. teſt.* 18. Quia paria ſunt non naſci, & natum mori. *§. indubitatum, in auth. de inceſt. nupt.* 19. Quia ubi eſt eadem ratio, ibi debet etiam eſſe idem jus. Atqui prælationis primogeniti ratio eſt; quòd ratione ætatis præſumatur aliis prudentior & idoneor principatui moderando. Ergo 20. Quia privilegium, quod eſt cùm alterius præjudicio, ſtrictè interpretandum eſt, & ita communiter limitatur, *l. beneficium. ff. de conſt. Trin. & cap. cum dilecti, de donat.* Beneficium enim in alterius præjudicium extendi non poteſt *per l. 2. & ibi Bald. C. de bon. qua lib.*

Contrà pro nepote rationes decidendi hæ ſunt: 1. Quia de jure communi. Nepos ſuccedit pariter cum patruis ſuis jure repræſentationis, *l. ut in teſtato, C. de ſuis & legit. l. poſthumorum, in pr. ff. de inj uſt. teſt. auth. ceſſante, & auth. poſt fratres C. de leg. hær. §. cum filius, In tit. de hær. qual. & diff.* Ergo, longè alia ratione ſuccedit jure ſpeciali & proprio. Nam quod juris eſt in parte, quoad partem, id etiam juris eſt in toto, quoad totum. Cùm ergo nepos tantam ex hæreditate percipere debet portionem quantam pater, ſi ſupervixiſſet, futurus erit accipere, *d. §. reliquum, d. auth. poſt. fratres.* Sequitur omne etiam privilegium patris filio eſſe attributum. 2. Quia pater & filius ſunt una eademque perſona, una caro, & filius propterea exiſtimatur dominus bonorum patris, *l. ult. C. de impub. & aliis ſubſtit.* Ex quibus confeſtim ſequitur primogenitum non extingui per mortem, cùm nepos ex eo ſuperſit, in quem transfuſa fuit caro & ſubſtantia patris. Id quod etiam probatur, *Eccl. 30 in verb. mortuus eſt pater ejus, &c.* Idem de jure civili ex eo probatur, quòd videmus, in ſubſtitutionibus non dici patrem extinctum, ex quo vivit nepos, *l. cum acutiſſimi, C. de fideicom. & l. generaliter, C. de juſt. & ſubſt. & l. cum avus, ff. de condit. & demonſtr.* 3. Quia jus primogenituræ eſt ceſſibile, ſive alienabile in ſingularem ſucceſſorem, *cap. quam periculoſum, 7. quæſt. 1.* Ergo etiam erit tranſmiſſibile. Et per conſequ. eadem qualitas, quæ in filio, inhæret etiam nepoti. Ergo nepos dicitur primogeni-

tus,

tus, ſicuti & pater ejus, ſi non ratione nativitatis, attamen ratione tranſmiſſionis, non ſecùs uti Jacob dicitur primogenitus ratione ceſſionis; ita nepos ratione tranſmiſſionis. 4. Subrogatum ſapit naturam ejus, in cujus locum ſubrogatur, *l. decernimus, & ibi Bart. C. de aq. duct.* Idque maximè procedit in ſubrogatione naturali, natura n. longè plus ponderis habet, quàm accidens. 5. Quia cauſa, quare primogenito hoc datum eſt privilegium, eſt ipſa primogenitura, ſeu primogenituræ dignitas, quæ non extinguitur cum perſonâ, ſed continuatur in nepote, *c. quoniam Abbas, extr. de off. 1. de leg. & c. gratioſè, de reſcr in 6.* 6. Statutum, in quo diſponitur, ne filia ſuccedat exiſtente maſculo, recipit interpretationem ſeu extenſionem paſſivam, ad nepotes, propterea, quod hoc jure civili, diſpoſitum, ut nepos tranſeat in locum filii, & ſubrogatum ſapiat naturam ejus, in cujus locum ſubrogatur. 7. Quia nepos natus eſt ex radice privilegiatâ, quæ cæteris præferebatur, Ergo & eandem naturam privilegii aſſumit. Et ratio conſequentiæ eſt, quòd forma & origo, quæ à radice ducitur in quolibet derivato reperiatur. 8. Ab abſurdo. Sequeretur enim liberos ſecundo geniti, ſi ætate præcederent, liberis primogeniti præferendos eſſe. 9. Quia, quod uni eſt collatum, alteri eſt ſublatum, *l. quod rerum, §. ſi quis ff. de leg. 1.* 10. Quia pater & filius ſunt in primo gradu, inter ſe, *§. 1. Inſtit. de grad.* Ergo eſt etiam uterque in primo gradu in jure primogenituræ. 11. Quia, qui ſuccedit in locum alterius, utitur eo jure, quo ille uti poterat, *l. qui quadraginta, verſ. nam hæred. ff. ad Trebell.* 12. Quia quod poſſunt contrahentes, poteſt etiam lex vel ſtatutum. Atqui conventione partium eſt tranſmiſſibile. Ergo etiam id poteſt lex vel ſtatutum. 13. Quia jus primogenituræ non venit jure filiationis, ſed naturæ. Nam tam perſonæ, quàm cauſæ eſt datum. Ergo cum cauſâ debet tranſmitti. 14. Quia hodie exſtat expreſſè deciſum *in Aur. Bull. Car. IV. cap. 5.* 15. Quia idem reperit Sigiſm. Imp. *in Bull. de ſucceſſ. Com. Palat. §. 4. ne inter hæredes.* Plures rationes vide apud Tiraq. *d. l.* Hinc reſpondemus ad argumentum, 1. Quòd non ſuccedat nepos hoc

in caſu jure nepotis, ſed ut primogeniti primogenitus filius, hac enim ratione ſit cauſa cæterorum deterior. Non ergo debet ejus conditio deterior eſſe ſed melior. Ad 2. reſp. Negando. Nam per repræſentationem nepos aſcendit in gradum patris. ad 3 & 4. Non eſt in prærogativâ ætatis, ſed ſuper dignitate primogeniti, quæ non moritur neque extinguitur, fundamentum. Ad 5. Quòd nepos id jure proprio obtineat. Quinimò ſpes etiam eſt tranmiſſibilis, ut patet ex *l. ſi quis filium ibi: etſi præparatio, C. de in off. teſt. §. ex conditionali. Inſt. de V.O & l. un. C. de his, qui ante apert. tab. hær. tranſ. & l. in quibus; & l. ſi quis, C. de ſecund. nupt.* Ad 6. Quòd omninò hoc jus ſi tranſmiſſibile, idque patet ex tranſactione, quâ Eſau illud conceſſit Jacobo *c. quam periculoſum 7. q. 1.* Ad 7, Quòd tranſmittatur potentia beneficio legis antequam & filius & nepos exiſtant actu. Ad 8. Quòd non ratione parentis obveniat, ſed jure naturæ. Ad 9. Quòd nullo modo ſe fundet in patre vel jure filiationis, ſed proprio jure primogenitis contingit. Ad 10. Quòd tantum conſequatur nepos, quantum pater, ſi ſupervixiſſet, futurus erat capere. Ad 12. Quia avus ibi ſuperſtite filio mortuus eſt, non potuit ergo nepos, quem præcedebat adhuc filius, rumpere teſtamentum. Ad 13. Quòd hoc locum habeat in jure Patronatûs tantùm. Ad 14. Non eſſe odioſam, ſed maximè favorabilem: Et quamvis eſſet odioſa, nihilominùs tamen admitteret declarativam ſeu interpretationem paſſivam. Ad 15. Reſp. Negando. Nam manet nepos, cui æque competit jus primogenituræ, quàm patri. Ad 16. Quòd non poſſit primogenitus jus primogenitæ renunciare in præjudicium ſuorum liberorum. Ad 17. Reſp. Negando. Nam ſtatutum loquens de primogenito comprehendit etiam nepotem: Quin & illud, quod dictum eſt, procedit, niſi caſus omiſſus ſit ſimilis expreſſo. Ad 18. Valet in caſu, ſi mortuus non reliquit liberos. Ad 19. Reſp. Negando uti antea reſponſum. Ad 20. Quod hoc non fiat per extenſionem, ſed interpretationem declarativam & paſſivam, quæ etiam obtinet in præjudicium alterius. Plura de hac quæſtione vide apud Tiraquell. *d. l.*

QUÆST. XII. *Utrùm Magiſtratui iniqua præcipienti obediendum?*

NOn tantùm pio & bono, verùm etiam iniquo & impio magiſtratui parendum eſſe, probatur his rationibus: 1. Quia impius magiſtratus æquè eſt à Deo ac pius & bonus, *Rom.*13.1.*Petr.*2.*v.*17. *Non eſt poteſtas, niſi à Deo.* Sic Nabuchodonoſorem, quamvis impium Regem, attamen miniſtrum ſuum appellat Deus, *Ierem.*25.*v.*9.*&* 27.*v.*6. Judæi captivi pro illius & liberorum ſalute orare jubentur, *Bodin.* 2. *de Republ. cap.* 5.*p.* 329. Hinc ipſe Salvator ad Pilatum inquit, quod poteſtas ipſi deſuper data, *Iohan.*12.*v.*11. Sic Jeremias impium Regem Zedekiam dominum ſuum appellat, *Ierem.*27.*verſ.* 20. 2. Quia generale præceptum eſt, quòd Principi non debeamus maledicere. *Exod.*22.*v.* 28. *Unde Scalig. Reverenter habe, quos ſuperi dant ſuperiores.* 3. Quia juſſa Principum recuſare eſt cæteris rebellandi occaſionem præbere. Siquidem rebellionis ſpecies eſt denegare, quæ imperantur, R. A. *de anno* 1541. zu Speyer/ §. Würde ſich aber jemand. 4. Quia qui privatâ auctoritate magiſtratui reſiſtunt, ordinationem Dei tollere conantur, & ſpuit in ſe, qui ſpuit adverſus Olympum, adde R. A. *de Anno* 1525. §. vnd iſt derhalben/ *& de Anno* 1526. §. Zum andern/ *&* §. *ſeq.* 5. Quia publicâ Imperii Conſtitutione ſancitum eſt, ne mandata ſine clauſulâ ſubditis contra Magiſtratum facilè, cùm de narratis veriſimiliter non conſtet, decernantur, R. A. *de anno* 1594. *&* §. So ſoll auch zum fünfften/ *Gail. 2. obſ.*17.*n.*6.

Contra, quòd impio magiſtratui non parendum, videtur probari poſſe his argumentis: 1. Quia Deus eſt ultor ſeverus impii & injuſti magiſtratus, *Amos* 5. *ult. v.* 8. Ergo non eſt autor. 2. Quia *Oſe.*8 v.4. dicitur, quod Deus non cognoverit tales magiſtratus. 3. Quia Deus operantem iniquitatem extremè odit, *Pſalm.* 5. 8. 4. Non eſt Deus, niſi juſti & rectiſſimi, *Deut.*33.*v.*26.

Pro determinatione quæſtionis diſtinguimus: 1. Inter ordinem ſive ſtatum magiſtratus, & inter falſam magiſtratus uſurpationem. 2. Inter præceptiones, quæ ſunt contra Dei & naturæ leges, & inter præceptiones, quæ utilitatem & commodum noſtrum reſpiciunt.

Qui-

Quibus diſtinctionibus præmiſſis, noſtra ſententia hæc eſt, quòd contra Dei & naturæ leges nullo modo ſit magiſtratuî obediendum, juxta Apoſtoli effatum, *Act.* 5 *v.* 29. Poſſumus enim id tantùm quod honoſtè poſſumus, *l. filius, ff de condit. & demonſtr.* Idque propter vindictam divinam, *Oſe.* 5, *v.* 13. Quòd ſi verò præceptum tantùm utilitatem privatam reſpiciat, præſtabilius eſſe dicimus obedire, quam juſta recuſando, cæteris rebellandi occaſionem præbere.

DISPUTATIO VII.

DE MAJESTATE, LEGIBUS FUNDAMENTALIBUS, ET JURIBUS MAJESTATIS.

ΠΡΟΟΙ'ΜΙΟΝ.

Cum præcedente diſputatione, Magiſtratum ratione poteſtatis diviſimus in ſummum & inferiorem, & iterum diſtinximus in ſummum ſecundùm quid, & abſolutè ſummum; reſtat, ut deinceps ordine de ſingulis in ſpecie diſquiramus. Cùm autem res meliùs non cognoſcatur, niſi ex ſuis proprietatibus & qualitatibus; idcircò antequam de ſummo Magiſtratu & capite Imperii Romani in ſpecie dicamus, hanc diſputationem de majeſtate tàm reali, quàm perſonali præmittemus.

THESIS I.

Vocabulum *Majeſtatis*, vel à *magnitudine* communiter dicitur: quòd ſit vel *major ſtatus*, ſeu amplitudo & magnificentia in Republ. *l.* 23. *ff. de leg.* 3. *l.* 4. *& l. fin. C. de leg. l.* 91. *ff. de har. Inſt. Alb. Gent. ad Iul. Majeſt. diſp.* 2. *à pr. Tholoſ. l.* 8. *de Repub. c.* 3. *Arniſ. de jure majeſt, c.* 3. *Born. d. tr. de majeſt. c.* 1 vel quòd ſit *majoris ſtatus ſeu regni jus*, reſpectu juris illius, quod tribuitur civitati vel collegio, quod minoris ſtatus jus eſt, *Althuſ. p.* 59.

2. Variis portò vocabulum *Majeſtatis* indigitatur nomini-

minibus; vocatur enim 1. *Imperium in Reipubl. ſummum, Ariſtoteles* 3. *polit*. 4. 2. *Regalis majeſtas*, à voce *Regis* nuncupatur. 3. *Iura imperii Liv. lib. 2. Curt. l.* 10. 4. *Sacra regni Cornel. Tacit.* 5. *Sceptrum*, *Gen.* 49. 6. Græcis *ἀρχὴ*, *πολίτευμα*, 7. Italis *Signoria*. 8. Hiſpanis *Majoria*. 9. Gallis *Souverainite* indigitatur, *Beſold. diſp.* 2. *Cl.* 1. 10. Interpretibus juris eſt *Imperium maximum, Dd. ad l.* 3. *de juriſd.*

3. Majeſtas duplex eſt: *Realis* & *Perſonalis*.

4. *Majeſtas Realis*, quæ alio nomine Majeſtas Reip. vel regni dicitur, Reipub. Regno vel Imperio eſt innata, & propterea *Coæva*, neque per deceſſum Regis vel Principis expirat, ſed quamdiu corpus regni durat, permanet & ſub ipſis interregnis & alternationibus gubernationum ſubſiſtit, interitque ſolum cum ipſâ Rep. *Beſold. d. l.*

5. Hujus majeſtatis realis intuitu populum Romanum in Imperatorem, Lege Regiâ de quâ JCtus Ulpian. *l.* 1. *ff. de conſt. Princip.* non abſolutum dominatum ſeu *παμβασιλειαν*, ſed *νομοθεσίαν* ſive juris conſtituendi poteſtatem, & quidem non abdicative, ſed communicativè, collocaſſe, certum eſt. *Paurmeiſt. de juriſd. Imp. Rom. lib.* 1. *c.* 5. *n.* 26. *& ſeqq.* Hinc crimen majeſtatis tam adverſùs populum & Remp. quàm ipſum Principem committi dicitur *Bocerus tract. de crim læſ. majeſt. c.* 1. *n.* 25. *& c.* 1. *n.* 13. *& n.* 74.

6. Majeſtatem hanc Reipublicæ ſeu realem, comprehendunt, cuſtodiunt & tuentur leges regni, quæ nihil ſunt aliud, quàm baſis & fundamentum, ſub quibus Reſpubl. conſtituta & tanquam fundamento innitur, quibus ergo ſublatis, ſalutem & ſtatum Reipubl. Rom. everti, neceſſe eſt, *Dan.* 3. *Polit*, *Althuſ. c.* 6. *edit. prior.*

7. Eſt ergo lex fundamentalis, quâ libertas Germaniæ retinetur, nihil aliud, quàm communis ſponſio civitatis, *πόλεως συνθήκη κοινὴ*, *l.* 2. *in pr. ff. de ll.* quam cum electoribus, qui totam civitatem & Remp. repræſentant, futurus Imperator init.

8. Pro fundamentali lege agnoſcendâ ſunt majorum

noſtrorum inſtituta circa ſucceſſiones. Item agnoſcenda eſt pro lege fundamentali forma electionis Aureæ Bullæ ſanctione expreſſa, & clauſulis derogatoriis munita, aliaque multa, quæ paſſim in receſſibus Imperialibus habentur.

9. A certis verò capitibus & conditionibus, quibus populi Germanici Imperium ſummum, in Imperatorem transfertur, dicitur hæc ſponſio ſeu pactio, alio nomine capitulatio, & has breviter enumeratas conditiones complectitur. 1. Ut Catholicam religionem defendat. 2. Ut Auream Bullam, item religioſam & publicam pacem, rati habeat. 3. Electoribus ſtatibuſque Imperii privilegia ſua confirmet. 4. Electoribus quotannis conventus agere concedat. 5. Multitudinis fœdera contra Principes aboleat 6. De rebus Imperii nullum fœdus aut pactum faciat, niſi de Septemvirorum aſſenſu. 7. Facultates Principum occupatas & diſtractas, reſtitui curet. 8 Imperii bona, nec diſtrahat, nec oppignoret. 9. Ab Imperio divulſa recuperet. 10. Ipſe etiam, ſi quid detineat, interpellatus reſtituat. 11. Cum vicinis pacem colat. 12. Status Imperii nec tributis, nec conventibus oneret, abſque eorum conſenſu & voluntate. 13. Negotiis publicis præficiat Germanos. 14. Conficiantur literæ ſermone Latino & Germanico. 15. Quia Romæ multa fiunt adverſùs pacta, quondam cum Principibus inita, det operam apud Pontificem, ne fraus fiat privilegiis. 16. Monopolia mercatorum coërceat. 17. Vectigal nec portorium de novo imponat. 18. Nec, quæ ad Rhenum ſunt, diminuat. 19. Si verò erigantur aboleat. 20. Cognitiones de vectigalibus coram ſolo Cæſare, non autem Camerâ peragantur. 21. Ne literis commendatitiis Electorum vectigalia fiant deteriora, provideat. 22. Actiones de regalibus & immunitatibus inſtitutas permittat. 23. Si quid adverſùs quem ex ordinibus habeat, legibus experiatur. 24. Sine & inauditâ cauſâ neminem proſcribat. 25. Contributiones Imperii, non in privatum, ſed in bonum publicum convertat. 26. Feuda Imperii aperta, nemini de novo, ſed in patrimonium Cæſaris conferat. 27. Si jure hæreditario ipſe provincias acquirat; in iis Imperii jus non minuat.

nuat. 28. Leges monetarias figat. 29. Nemini deinceps abſque conſenſu Electorum, jus monetæ cudendæ concedat, ſed civitatibus mediatè Imperio ſubjectis adimat. 30. Regnum ſeſe non ex ſucceſſione, ſed electione habere ſtatuat. 31. Quod interregni tempore vicarii egerint, tantum habeat. 32. Germaniæ ſedem retineat. 33. Nullum reſcriptum vel mandatum contra pragmaticas ſanctiones, & utramque pacem prophanam & religioſam, emittat. 34. Legatos Germanorum citò audiat. *Vide Sleidan. in comment. de ſtat. relig. & Reipubl.* & ipſas copulationes, *Carol. V. Item Ferdin. Maxim. Rudolph. & Matth. Impp.* Quæ jurata pactio ſive capulatio, his clauſulis concludi ſolet: Solches alles vnd jedes beſonder/ wie obſtehet/ haben wir obgemelter Römiſcher König/ den gedachten Churfürſten geredet/ verſprochen vnd zugeſagt/ bey vnſern Königlichen Ehren/ Würden vnd Worten/ thun daſſelbige auch hiemit vnd in Krafft dieſes Brieffs/ :c

10. Cùm verò majeſtas imperantis ab Imperii majeſtate, tanquam fundamentum à fundamento diſtinguatur; fit ut majeſtati Imperii imperantis majeſtas tanquam ſuperiori obſtringatur. Tenetur ergo Princeps eam capitulationem comiter obſervare, nec poteſt ullâ ratione eandem mutare; aut ab eadem recedere *argum. l. nemo poteſt. ff de leg. 1. & l ſi quis, ff de leg 3. & l. ita à 5. § 7. ff. de admin & peric tut. & l inter. 42. ff. de pact. & l. Neratius, 20. ff. de relig. & ſumpt fun l. 38. ff. de pact. l. 42. & l 7 § 16. eod.* ut non temerè dicat *Bald.* neque Pontificem, neque Imperatorem cum Electoribus poſſe mutare formam pro ſtatu Imperii generaliter conſtitutam, *in cap. venerabilem, num. 4. ext. de Elect. Pruckman. de ſolut. poteſt effect. 4. p. 267. Nicol. Eberhard. jun. conſ. 1. num. 27. leb. 1 Nicol. Reuſn. conſ. 11. num. 20. libert. Kirch. diſp. 4. de Republ. Aleiat. conſ. 132. num. 3. lib. 5. Zaſ. conſ. 10. num. 6. & 26. lib. 2. Mynſ. conſ. 24. num. 19 Nicol. Rucker. conſ. 16. n. 23. & 30. Barth Bertazz. conſ. crim 420. num. 15. & ſeqq.* Sic enim habet juramentum: Bey vnſern Königlichen Ehren/ Würden/ Worten/ im nahmen der Warheit zugeſagt/ thun daſſelbige auch hiemit/ vnd Krafft dieſes Brieffes/ inmaſſen wir dann deß einen leiblichen Eyd zu GOTT

GOTT und dem heiligen Evangelio geſchworen. *VVar. ab Ernb. de fœd. lib. 2. c. 1. num. 160. Flor. à Venning. conſ. 16. n. 31.*

11. Cum utilitate tamen Reipubl. in uno atque altero membro, capitulatio talis, cum conſenſu ſtatuum mutari poteſt, quemadmodum die Capitulation / ſo viel des Bapſtes Huldigung betrifft / in Keyſ. Maximil. II. & Rudolphi deß Andern Obligation geändert worden / *arg. l. nihil tam naturale, ff. de reg. jur. Bruckman. d. t. effect. 4. n. 8. & Nicol. Reuſn. conſ. 3. n. 35. lib. 2.* Eadem autem ſolennitas adhiberi debet in deſtruendo, quæ intervenit in faciendo, *Pacian. de probat. lib. 2. c. 36. num. 35.* ejuſque eſt deſtruere, cujus eſt condere, *l. ſi quis, ff. de leg. 3. Franc. Bec. conſ. 15. n. 16.*

12. Tolli verò in totum talis capitulatio, ne quidem conſenſu Electorum poteſt. Eſt enim cum majeſtate totius & univerſi Imperii conjuncta; Ergo abrogationem totalem abſque omnium ſtatuum conſenſu non admittit. *Zoannet. de imp. Rom. D. Richard Dieter. Conterraneus Imp. Cam. aſſ. digniſſ. de ſumm. ſummi Imp. poteſt. concl. 41. Anton. Coler. de jur. Imp. Germ. ſect. inaug. ſect. 34.* Et *Gerlac. Buxtorff. diſſert. ad Aur. Bull. th. 7.*

13. Perſonalis majeſtas eſt, quæ in perſonam confertur, & cum eadem rurſum concidit.

14. Definitur. Quòd ſit ſumma, perpetua, item legibus ſoluta Reipubl. poteſtas in perſonas ac res ſuæ ditionis. *Paurmeiſt. 1. de juriſd. c. 3. n. 1. & 22.*

15. Cùm autem is, qui majeſtatem tàm eminentem, & divinæ ſuccedaneam adeptus eſt, ut Deus inter homines eſſe debeat; factum eſt, ut divinas appellationes, non rarò videamus Principibus aptatas, non quòd hâc ratione Deo, quod ipſius eſt proprium, impiè velint eripere principes, ut ineptè collegit *Bodin. 1. c. ult. de Republ. n. 113. & 2. c. 6. n. 226.* ſed ut officii ſui admoneri, ſe nimirum Dei miniſtros eſſe, Deique clementiam, juſtitiam & beneficentiam, ut ſequantur, inſtigare debeat, & hâc ratione quamvis non propriè; non tamen impropriè divinas appellationes Principes ſortiuntur. Hinc majeſtatem cœlô delapſam finxere, ac ut Deam, Honoris & reverentiæ filiam coluere, *Prinſc.*

Ovid.

Ovid.5.Faſtor. Hinc *Homerus* Reges διοτρεφεῖς vocat: quaſi Jovis in ſinu & ulnis educatos. Hinc *Græci* Imperatores ſe θεοστεφεῖς à Deo coronatus, & χριστὸς κυρίου unctos Domini, profiteri ſolebant. *Marq.Freher. ad Petr. de andlo.1.c.2.2. in pr.* Hinc non tantùm ſacra & ſancta in jure noſtro audit majeſtas, & Imperator ſacratiſſimus ſalutatur; verùm etiam res ipſius privatæ vocantur ſacræ, *Briſon. Lexic. lib.17. Sixtin. 1. de Regal.cap.1.n.31.*

16. Majeſtatem ſummam poteſtatem vocamus, quia & prima eſt, & ſuæ quaſi originis, & à ſuperiore nullo dependet, niſi à ſolo Deo, qui eam proximè antecedit, & cujus vicem obtinet in hoc mundo, & quamvis ea poteſtas à populo in imperatorem LegeRegiâ tranſlata non tamen proinde ortum habuit à populo, cum & ipſa quam populus ab initio habuit, & in Imperatorem contulit, à Deo fuerit. Hinc eſt, quod noſtri Imperatores ac Principes à Divino nutu, Dei gratiâ, Divinâ favente elementiâ, von Gottes Gnaden / ſe conſtitutos ſcribunt. Imperatores ac Principes dicimus. Nam quamvis Principes olim non jure proprio, ſed ex ſpeciali privilegio, ſua nomina dignitatis a divino nutu uſurpent, hodie tamen, mutatâ Reipubl.formâ, cum provinciæ in ſeuda commutatæ, non ut olim muneris & adminiſtrationis, ſed patrimonii ſint nomina, rectè & proprio jure, nomina ſua à nutu & providentiâ divinâ uſurpant.

17. Falſum ideoque eſt ſummum Pontificem habere ſummam in mundo poteſtatem: Ut & falſum à Græcis ad Francos per Pontificem Romanum, non populi electione Imperium fuiſſe tranſlatum, de quibus pluribus in quæſtionibus videbimus.

18. Non verò eâ ratione definivimus majeſtatem eſſe Imperium ſummum, quòd Imperator univerſi mundi Dominus ſit, ut ei de jure cætera omnia Imperia in mundo debeant eſſe ſubjecta. Non poteſt Imperator in regnis aliorum, actum juriſdictionis exercere. *Bocer.2. de Re.n.102*, receptiſſima enim eſt regula tam Politicorum, quàm JCtorum, Rege ſuperiorem non recognoſcentes, monarchas dici in ſuo regno, *Bocer.claſſ.1.diſp.2.n.25.*

19 Sum-

cendi judicia. beneficia Eccleſiaſtica præſentandi. recolligendi reditus & proventus, inveſtiendi de feudis, juramenta fidelitatis vice & nomine ſacri Imperii recipiendi incumbat, &c. non tamen ſunt majeſtate præditi: Requirimus ergo ad majeſtatem hæc duo, ut videlicet ſit & ſumma, & perpetua conjunctim, *Richard. Dieter. diſp. d. de majeſtate.*

23. Deinde vocabulum *poteſtatis* in definitione poſitum, non tantum a ſingulorum magiſtratuum vel curatorum officio, ſed etiam à Senatu cujuslibet Reipubl. auctoritate, Imperatoris majeſtatem diſtinguit. Senatus enim eſt collegium eorum, qui ad capienda de Republ. conſilia conſtituti ſunt. Hi enim nullam poteſtatem & Imperium in Republ. habent. Nam horum ſententiam ſequi liberum eſt.

24. Et tantùm de definitione majeſtatis perſonalis: Jam jura majeſtatis, quæ Imperatori *tùm* in ſignum ſuperioritatis vel ſupremæ eminentiæ, *tùm* in laborum præmium *tùm* ad cognoſcendum ſupremum decus, authoritatem & excellentiam competunt, & reſervata Principi, in noſtrâ linguâ, Keyſerliche ſondere Hocheiten vnd Reſervaten appellantur, breviter videbimus. Solent autem nonnunquam inferioribus etiam concedi, verùm non omnia & plenè, ſed ad certum tantùm modum, & hoc cùm fit, non jura majeſtatis vel reſervata, ſed Regalia majora nominantur, de quibus alibi cum Deo & die dicturi ſumus.

25. Primum ergo ac præcipuum majeſtatis jus eſt de legibus. Summæ enim illius poteſtatis vi, Imperator leges univerſales olim pro ſuo arbitrio condidit *in conſtit. inſt. præfixa, l. tanta 2. C. de vet. jur. enucl. & l. fin. Cod. de legib. & l. ſi quando C. de off. teſt.* Hodiè cum aſſenſu & conſilio ſtatuum Imperii leges univerſales condit, & ſuo nomine & auctoritate divulgat. Legem univerſalem dixi. Nam ſpecialem & localem legem cæteri inferiores Principes & Status Imperii in ſuis territoriis & provinciis, cum aſſenſu tamen primariorum rectè condunt. Quod ita receptum communiter: Wie wird der gemeine Außſchuß von der Landſchafft/daß ſeyn die von der Ritterſchafft vnd die von den vornehmen Stätten darzu beſchrieben/ hoc eſt.

eſt, citantur ad conventum primarii & ex nobilitate & majoribus civitatibus ejus provinciæ, in quâ conventus celebratur, *gl. in lib. 1. §. qui Magiſtratum, ff quod quiſque jur. & in l. 2. verb. coacto, cum l. ſeq. & l. quod ſemel, ff. de decret. ab ord. faciend. l. quod major. ff. ad municip. l. nominationes. ff. de decur. Novell.* 123. *c.* 34. Nam Principes & alii inferiores principali dignitate illuſtres in ſuis provinciis Imperatorem repræſentant, & in iis, quæ veniunt jure Magiſtratus, tantum in territoriis ſuis poſſunt, quantum Imp. in univerſo Imperio.

26. Alterum majeſtatis jus eſt in bello, quod ad ſolum Imperatorem ſpectat, *Ord. cam. p. 2 t. 15. ibi,* auß der Keyſerlichen Majeſtät / oder vnſerm Zugeben. R. A. zu Augſpurg/ *de Anno* ; 5. §. Wo ſich aber, & §. *ſeq.*

27. Tertium majeſtatis jus eſt magiſtratibus creandis poſitum. Eſt enim uti anteà dictum majeſtas perſonalis, quæ Imperatori competit, ſcaturigo & origo Magiſtratus & Imperii. Unde cautum de jure civili, quòd privatorum conſenſu, non poſſit alicui juriſdictio aut judicandi poteſtas tribui nec fieri queat judex is, qui judex non exiſtit, *l. 3. C. de juriſd. Bronch. l. Miſcell. aſſ.* 10.

28. Quartum majeſtatis jus eſt in dignitatibus conferendis poſitum, quod præcipuè ad Imperatorem ſpectat, ſive magnæ illæ ſint, ſive parvæ.

29. Reges igitur creat Imp. Romanus, ut *Henricus IV. Bohemiæ Ducem: Fridericus I. Daniæ Principem.* Item Duces, ut Fridericus Barbaroſſa, familiam Auſtriacam, quæ Marchiæ nomen habeat cum dignitate in Ducatum evexit. Rudolphus I. Comites à Zollern in Burggravios Norimbergenſes, quos Sigiſmundus in Marchiones Brandeburgenſes, additâ Septemvitali dignitati, conſtituit.

30. Ad hoc majeſtatis jus etiam pertinet, Comites & Barones creare; Nobiles efficere, Univerſitates erigere, Doctores, Licentiatos, Magiſtros, Comites Palatinos, Tabelliones, Notarios, Poëtas, &c. conſtituere. Item ad vitam, famam, honores, vel Natales in integrum reſtituere; veniam ætatis dare, &c.

31. Quintum majeſtatis jus in extremâ provocatione po-

ne poſitum eſt. Extremæ enim provocationis jus tàm ſanctum habetur, ut qui ſciens prudenſve à ſummo Principe provocârit, capitali fraude teneatur, niſi forſan exemplo *Machetæ*, cujus judicio, ubi præerat *Philippus Macedoniæ Rex*, & dormitans non obſervabat, quibus ille juribus ſe tueretur, ideoque illum damnabat; exclamavit *Macheta*, ſe provocare. quo audito, iratus, inquit Philippus, ad quem provocas? Reſpondit Macheta: Ad te ipſum, ô Rex, ſiquidem vigilans & attentus audias, ibi excitatus Philippus, cùm ad ſe rectius rediiſſet, injuriam Machetæ fieri animadvertit, & quoniam res à ſe judicatas reſcindi turpe ducebat, quò minùs levitatis ac inconſtantiæ argueretur, Machetæ, quem iniquè condemnârat, damnum illatum de ſuo reſarcivit.

32. Hoc autem Majeſtatis jus omnibus Imperii Germani Electoribus, à Carolo IV. olim *in Aur. Bull.* fuit conceſſum, *c.* 11. Hodiè tamen Saxonica & Brandeburgica domus hoc integrum ſibi reſervavit, à quibus appellare non licet, *niſi* ob denegatam juſtitiam & nullitatem proceſſus. *Vide Gerlac. Buxtorff. th.* 94. *ad l. d.* A Moguntino autem T. C & Palatino, appellari cernimus adeò, ut hos privilegium hujus Bullæ contrario uſu perdidiſſe aſſerant, *Henr. Arniſ. lib.* 2. *de jur. Majeſt. c.* 2. *n.* 3. *Th. Mich. d. concl.* 26. *lit. C. Schurff conſ.* 29. *n.* 1. *cent.* 3.

33. Sextum, quod ad majeſtatem pertinet, eſt jus nummi percudendi, imagine ſignandi, ejus valorem & poteſtatem conſtituendi.

34. Hoc jus nonnullis Principibus ſuperiorem agnoſcentibus, maximè verò in Imperio Germano conceſſum eſt, quibus tamen varia præſcripta ſunt, quæ ab iis obſervari debent, uti etiam certa numiſmatum genera eos cudere, nec alia ferire licet. Inter quos tamen nonnulli prærogativâ aliquâ præ cæteris gaudent, quales ſunt Electores & alii quidam Ordines in Imp. Rom. Et habent, Electores hoc præcipuum, quòd in aureorum materiâ, ponderatione, & æſtimatione ad eos non minùs, quàm ad Cæſarem reſpiciendum eſſe dicatur.

35. Septimum, Majeſtatis jus eſt nova vectigalia inſtituere, & jam inſtituta augere, quod utrumque ad ſolum Principem pertinet. Et ſicuti jure civili nec Præſidi pro-

di provinciæ, nec aliis, ſine Imperatoris præcepto indictio vectigalis permittitur: ita hodie in Imperio; nullus ſtatus nova vectigalia per ſe inſtituere vel vetera augere poteſt, adeò, ut contra eos, qui talia faciunt in judicio Imperialis Cameræ mandata ſine clauſulâ impetrari poſſint. Quinimò nullus quoque vetera vectigalia per ſe minuere poteſt. Requiritur enim in novis vectigalibus inſtituendis & veteribus augendis juſta cauſa, utpote tenuitas patriæ, ſumptuum magnitudo, in reficiendis viis & ſuſtentandis pontibus, vel publica utilitas, ut itinera plana ac ſecura præſtari poſſint. Ex quo, ſi hodiè ſtatus Imperii jus vectigalium ab Imperatore, petit, neceſſe eſt, ut non ſolùm juſtam alleget cauſam, ſed etiam vicinorum vectigalium mentionem faciat, ut ita conſtet, non nimiis exactionibus ſubditos onerari.

36. Octavum, Majeſtatis jus eſt collectas Imperii indicere, quas in noſtrâ linguâ die Reichsſtewren appellamus, quæ etiam hodiè cum ſtatuum voluntate & conſenſu indicuntur. Aliæ verò collectæ à quovis Principe vel Magiſtratu in caſibus neceſſitatis, ſine Imperatoris licentiâ indici poſſunt, quia tum non ratione alicujus Regalis, ſed ratione neceſſitatis. At caſus neceſſitatis ſunt, indicuntur incurſio hoſtilis, neceſſaria Patriæ defenſio, pontium & viarum refectio, redemptio Domini ab hoſtibus capti, filiæ Domini elocatio & ſimiles.

37. Nonum, Majeſtatis jus eſt, jus dandi nundinas. Hoc enim jus ſoli Imperatori competit. Differunt autem nundinæ & mercatus, quia nundinæ ſunt celebriores mercatus unius Provinciæ vel Imperii, qui habentur certis ſtatiſque temporibus maximo conventu mercatorum, in his locis, in quibus jus eos habendi à Principe eſt datum, quales ſunt in Germaniâ nundinæ Francofurtenſes, &c. At mercatus non ſunt ita celebres, ſed ſunt parvæ nundinæ unius civitatis vel vici. Et ſicuti nundinæ provinciales non niſi à Principe concedi debent: Ita mercatus à quovis Magiſtratu inſtitui poſſunt, quia civitates & vici his carere nequeunt.

38. Decimum jus Majeſtatis eſt jus viæ publicæ, illius nimirum viæ, cujus ſolum eſt publicum, & per quam populus ire ſolet, quam viam nos appellamus,

eine

eine freye Keyſerliche Straſſe/eine offene und Landſtraſſe/ deß Heiligen Reichsſtraſſe. Quod jus videmus plerosque Imperii Principes vel expreſſâ, vel tacitâ conventione acquiſitum habere.

39. Undecimum, Majeſtatis jus eſt, jus abſolvendi aliquem a juramento ad effectum agendi: Quod hodiè etiam Cameræ Imperiali competit.

40. Et hæc propriè ſunt Majeſtatis jura; alia, ſi quæ ſunt, ut plurima, ea omnia ad hactenus relata referri poſſunt. *Et tantum de præceptis.*

QUÆST. I. *Utrùm Lege Regiâ plena & abſoluta poteſtas, dominatus, παμβασιλεία, an verò tantum νομοθεσία Principi conceſſa?*

Lege Regia, de qua *Ulpian. in l. 1. ff. de conſtit. Princ.* non abſolutum dominatum & poteſtatem omnibus numeris abſolutam, ſed tantùm juris conſtitutionem, & quidem non abdicativè, ſed communicativè in Principem à populo collatam aſſerimus his rationibus: 1. Quia verba generalia ſecundùm ſubjectam materiam, & quæ continentur ſub titulo, ſecundùm titulum intelligenda ſunt, *l. fin. in pr. ff. de condict. indeb. Panor. in c. inter alia, de immunit. Eccl.* Atqui lex hæc ponitur *ſub tit. de conſtit. Princip.* Ergo verba *illa, omne imperium*; non de παμβασιλείᾳ ſed νομοθεσίᾳ ſunt intelligenda. 2. Ex verbis antecedentibus & conſequentibus, id liquidò conſtat, quia quod Principi placet legis vigorem habet, & ex relatâ lege, nihil in ſequentibus Ulpianus infert, quàm quod vi Imperii delati jus conſtituere poſſit, ita enim ſubjicit. Quodcunque Imp. per Epiſtolam, &c. 3. Quia his omninò convenit hiſtoria Pomponii, *in l. 2. ff. de orig. jur. § igitur*, ubi ait: Conſtituto Principe (non omne imperium) jus ei datum eſſe, ut quod conſtituiſſet, ratum eſſet. Ex quâ 1. ob difficultatem convocandi populi, principi ſolummodò communicatam eſſe juris conſtituendi facultatem, non obſcurè conſtat. 4. Quia omnia ea, quæ generaliter & indiſtinctè ſunt ſcripta, temperamentum accipiunt ex æquitate naturali, *l. benignius, ff. de ll. & l. in omnibus ff. de reg. jur. & l. placuit, C. de judic.* Quamobrem, quamvis juris conſtituendi poteſtas Principi à populo conceſſa: Credibile tamen eſt,

 eam

eam poteſtatem magis cum Principe quodammodo communicâſſe, quàm omninò à ſe abdicâſſe, *Duar. tit. de ll. c. 3. & tit. de conſt. Princip. ibi: quamvis juris conſtituendi, &c. Baro ad d. l. Princeps, ff. de ll.* 5. Per *d. l. 1. ff. de conſt. Princ. in verb. ei & in eum*, ubi rejectâ Baronis, Duareni & Donelli interpretatione, Accurſii ſententiâ, quam Cujacius etiam ſequitur, amplectimur, ut ſit ſenſus. Populum Principi & adverſùs Principem Imperium tribuiſſe. Sic enim Cujac. *lib.* 13. *obſ. cap.* 3. ait: Ut populus ipſe ſuis legibus tenebatur, ita Princeps, cui & in quem populus omne ſuum imperium contulerat, adeò, ut poteſtas Principis & in ipſum Principem eſſet, *l.* 4. *ff. de ll.* Nec eſt, quod Donellus regerat: populum in Principem nullum habuiſſe jus, ergo non potuiſſe adverſùs Principem legem ferre. Certum enim eſt, quod in Regem & Principem ex populo delectum, antequàm creatur, populus idem jus ac imperium, quod in reliquos cives ac privatos obtineat. 6. Quia creatio Magiſtratuum populo ſemper reſervata, id tantùm honori Principis tributum, ut ſi quos Magiſtratus petentes Senatui, populoque commendabit, eorum ratio habeatur, *Taurmeiſt. lib. 1. C. de juriſd.*

Quæst. II. *Utrùm Pontifex in Imperatorem dominatum & poteſtatem habeat?*

GRaviſſima hæc olim fuit controverſia inter Hadrianum IV. Pontificem, & Imperatorem Fridericum Ænobarbum, *Radev. l. 3. de rebus geſtis, Frid. l. 1. c. 10.* cujus etiam meminit Gunth. *in Zigurino l.* 6. Argumenta, quibus ſummam & abſolutam ſuam potentiam & dominatum in Imperatorem confirmare conatur, hæc ſunt. 1. Quia jure Canonico cautum eſt, Papam nominare, denunciare & declarare Imp. Rom. *c. un. Clem. c. omnes Principes. extr. de major. & ob. &c. ſoluta, §. præterea, de major. & ob c. duo ſunt, diſt.* 96. item jus & auctoritatem examinandi perſonam electam in Regem, & promovendum ad Imperium ad ipſum Pontificem ſpectare, *cap. venerabilem de elect. cap. cum inter nonnullos &c. ſeq de T. S.* 2. Quia Canon. plenis buccis clamitant: Papam cœleſtis & terreni Regni caput eſſe. *Alex. Carer. Patavin. de poteſt. Pontif. l. 2. c. 3. n. 5.* De jure divi-

divino & naturali ait, Sacerdotium ſupereminet Imperio, & penes ipſum reſidet de jure divino & naturali utraque juriſdictio, *Aug. de Ancona, in ſumm. de Eccl. poteſt. q. 1. art. 7.* Papa habet omnem, etiam Regalem & Imperialem poteſtatem non enim tantum conſecratur ut Sacerdos, ſed coronatur ut Rex. *Anton. Archiep. Florent. p. 3. Sum. t. 22. c. 6. §. ſummo Sacerdoti, Chriſti vicario, Pontifici Rom. omnes Reges Chriſtianos oportet eſſe ſubjectos, ſicuti ipſi Domino Ieſu Chriſto.* In hujus ſuperioritatis & majeſtatis recognitionem teſtificationemque Pontificios pedes exoſculari omnes Reges ſcribit, *D. Martha de juriſd p. 1. c. 46.* Quinimò ejuſdem Papæ Juriſdictionem agnoſcere, tàm horizontem, quàm omnes terminos, ſive montium, ſive marium, & non tantùm homines, verùm & inferi ſpiritus verentur ac trepidant cœleſtem illam Pontificiam in terris poteſtatem, *Iohan. Boterus Italus.* 3. Quia fidelitatem & homagium Imp. Pontifici præſtare tenetur, *Can. tibi domino, diſt. 73.* 4. Quia Imp. ſi contumax ſit, è throno à Pontifice dejici poteſt, *Robert. Bellarm. tr. de poteſt. Pontif. in temp. adverſus Barclay.* 5. Hiſtorici teſtantur, Henricum IV. Fridericum Barbaroſſam ab Alexandro Pontifice, *item* Fridericum II. ab Innocentio in Concilio Lugdunenſi Anno 1243. ab Imperio depoſitum *Formulam degradationis, vide in c. ad Apoſtolica, de ſent. de re jud. in 6.* 6. Conſtat ex hiſtoriis quàmplurimis, Pontifices coronaſſe, unxiſſe & conſecraſſe Imperatores, & ut plurimi teſtantur, ante unctionem & coronationem Pontificis, Imperatores juriſdictionem & Majeſtatem nullam obtinuiſſe. Sic Juſtinus à Pontifice unctus. Sic Carolus Magnus unà cum filio Pipino, in magno illo Salvatoris noſtri die Anno 850. à Leone III. eſt unctus. Sic Ottho I. & alii quàm plurimi à Pontificibus ſunt uncti, &c. 7. Quia Pontifici ſupremum jus provocandi, & vacante Imperio adminiſtratio Imperii Romani competit, *cum licet ex ſuſcepto, & ibi Panorm. & Dd. extr. de for. compet.*

Verùm Pontificem Romanum nullum habere jus in Imperatorem, quinimò Imperatori Pontificem per omnia ſubeſſe, probamus his fundamentis: 1. Exemplis Veteris Teſtamenti, Aaron, quamvis ſummus Sacerdos,

 per

per omnia tamen agnovit Moyſem Politicum Magiſtratum pro Domino ſuo, *Exod.* 22. *verſ.* 23. Et Moyſes tanquam Magiſtratus politicus à Deo ordinatus, non tantum Laicis, ſed etiam Sacerdotibus jura & mandata præſcripſit, *Exod.* 19. *v.* 22. & 24. & *cap.* 22. *v.* 29. & *c.* 24. *v.* 14. Quinimò tam Sacerdotibus, quam aliis ex populo ob delicta pœnas inflixit, *Lev.* 4. *v.* 3. & *Num.* 12. *v.* 11. Sic Joſua ſucceſſor Moyſis poteſtatem in Sacerdotes habuit, *Ioſ.* 1. *v.* 10. & *ſeqq. c.* 3. *v.* 6. & *c.* 6. *verſ.* 6. Sic David Nathani imperavit, 1 *Reg.* 1. *v.* 32. 2. Exemplis N. Teſt. Quia Chriſtus cujus ſe vicarium Papa fruſtrà abſque ullo mandato gloriatur, Cæſari & ſubjectionem & tributum nullo modo denegavit. Non enim poteſt vicarius plus juris & poteſtatis obtinere, quàm principalis habuit: Atqui Chriſtus ut anteà pluribus probatum, noluit eſſe vel Judex, vel Princeps, vel Rex. Ergo &c. 3. Exemplis omnium Apoſtolorum qui obedientiam, ſubjectionem & tributum Magiſtratui præſtiterunt, uti præcedenti *diſp.* *q.* 6. probatum. 4. Quia conſtat ab initio, & in primitivâ Eccleſiâ clericos omnes ſub poteſtate Imperatorum fuiſſe, Imperatori noſtro, quamvis fuerint Pontifices, in ſignum debitæ ſubjectionis tributum ſuum ſolviſſe, *c. tributum* 23. *q.* 8. & *c. magnum quidem* 11. *quæſt.* 1. *omnis anima extr. de cenſ.* Idem arguit Leonis IV. exemplum, qui præcepta Lotharii & Imperatorum, omnibus modis ſervaturum ſe promiſit, *c. de capitulis* 10. *diſt.* & *c. ult. diſt. ead.* Idem de Johanne VII. probat, *c. vides, cum ſeq. diſt.* 10. Idem Leone IV. qui ob crimen læſæ majeſtatis delatus coram Ludovico II. cauſam ſuam egit, *c. nos ſi incompetenter*, 2. *quæſt.* 7. Idem quòd, cum arma pro defendendâ Româ ſuſcepiſſet, Imperatori rationem reddiderit, *c. ibitur*, & *c. ſeqq.* 23. *q.* 8. 5. Quia Pontifices ab Imperatoribus & inveſtitos & rurſùm depoſitos eſſe, vel unico illo Henrici IV. Pontificatum Benedicto X. abrogantis, & Nicolaum II. ſubſtituentis præjudicio apertè demonſtratur, & extat pro hujus confirmatione textus, *in c. quia igitur*, & *c. Reatina Eccleſia*, & *c. nobis c. Agatho*, *c. Hadrianus*, *c. in Synodo*, *diſt.* 63. *l. omnem*, 43. §. 1. *ibi*: *abſque divina noſtra*, *C. de Epiſc.* & *Cler.* 6. Quod ligentur clerici legibus Imp-

Imp. *arg. eſt l. ſi quis ex conſenſu, 7. & t. t. Cod. de Epiſc. audient. ibi Cujac. & l. decernimus, 26. ibi : quam leges C. de Epiſc. & Cler. Nov. 131. c. 2. & 3. Nov. 6. c. 8. & in Epil. Nov. 9. Nov. 5. in pr. Nov. 1. 3. c. 10. Nov. 133. in pr. & c. 6.* Quibus adde. *R. A. de An.* 1530. §. vnd ſollen die Prieſter. 7. Quia nullum ſolidum, & fide dignum ſuæ aſſertionis fundamentum, quinimò neque exemplum, vel ex V. vel ex N. Teſtam. afferre poſſunt, quo demonſtrent, Pontificem à ſeculari juriſdictione exemptum eſſe, argumenta autem quod attinet ſuperiùs allata, facillimo momento diſpelli poſſunt. Nam *partim* fidem nullam merentur, quòd ſapiant domeſticum teſtimonium, quòd teſtimoniorum auctores repellantur, quòd in propriâ cauſâ nemo poſſit eſſe idoneus teſtis: *partim*, quòd in facto tantum conſiſtant, & jure prorſus deſtituantur: *partim* laborent petitione principii & fallac. ſecundùm non cauſam ut cauſam. Nam quod Pontifices olim Imperatores conſecrârint & unxerint, nullius eſt importantiæ, nam conſtat morem illum Imperatores deſumpſiſſe ab Hebræis, 1 *Reg.* 9. & 2 *Reg.* 2. & 2 *Reg.* 1. & *Lev.* 8. & retinuiſſe propterea, quod voluerint Eccleſiæ precibus & benedictione ea dona ſibi intimiùs conferri. Præterea non poteſt Papa, hanc poteſtatem habere, ut vicarius, quia deſtituitur omni mandato, ſine quo vicarius nullus. Deus enim porrexit diſcipulis ſuis claves Regni cœlorum, non terrarum, non imperiorum, non regnorum, & dedit poteſtatem ſolvendi & ligandi pro regno cœlorum, non pro terrâ, & cùm omnem ſibi poteſtatem datam eſſe, proteſtatus eſſet, juſſit eos ire & docere & baptizare, omnis ergo poteſtas vicariorum hoc fine circumſcripta, quod dirigatur ad vitam æternam obtinendam. Quis ergo Pontifici Romano in omnes humanas creaturas imperandi poteſtatem conceſſit? quis utrumque gladium illi aſſignavit, juxtà illud: Ecce duo gladii: *cap. unam ſanctam, extr. comm. de major. & obed. & c. omnes, ibi: terreni ſimul diſt. 22. c. cuncta, 9. q. 3. ibi: fac de omnibus judicandi, c. novit. 13. ſed forſan, de judic. c. grandi; de ſupl. negl. præl. in 6. c. venerabilem, 34. de elect. & elect. poteſt. Clem paſtoralis: de ſent. & re jud. c. licet, de vot. & vot. redempt.* Quis, quæſo, ...

ſo, dedit ipſi poteſtatem ſuper Angelos? *cap. per venerabilem, verſ. Paulus etiam, qui filii ſunt legit.* Innumerabiles populos ſecum in gehennam ducendi? *c. ſi Papa, diſt.* 40. Quis ipſi dedit poſſe ſuper omnia, extrà & contra jus quæ Deus poteſt? *cap. propoſuit de conceſſ. prabend.* Quis ipſi dedit poteſtatem divinum jus limitare, & contrà illud diſpenſare? *c ſatis evidentur, 7. diſt.* 96. Rectiſſimè ergo *Ferrar.* quamvis religioni pontificiæ addictus *in form. libell. act. Confeſſ. gl. 7. in verb. plenam & omnimodam* optat, ut Imperator clericis jurisdictionem adimat. Rectiſſimè etiam Rex Galliæ Pontificiam majeſtatem non agnoſcit, etiamſi libertati ejus non ſemel inſidiati ſint multi Pontificum, Urbanus II. & cum primis Bonifacius VIII. *de quo vide Plat. in ejus vita.* Ita enim ap Philippum IV. ſcripſit: *Scire te volumus, quod in ſpiritualibus nobis ſubes: beneficiorum & prabendarum ad te collatio nulla ſpectat, & ſi aliquarum vacantium cuſtodiam habeat uſum fructum eorum ſucceſſoribus reſerves, & ſi quas retuliſti collationem haberi irritam decernimus & quantum de facto proceſſerunt revocamus. Aliud credentes hareticos reputamus.* Item *in c. unam ſanctam ext. comm. maj. & obed. non eſt dubium, quin Rex Gallia inclu datur, & gladio Papa ſubjiciatur.* Quo circa & prudente excommunicatione & Philippi, cum alias ſcribi ſoleret, *Regnante Philippo*: ejus loco propoſitum eſt: *Regnante Chriſto: quaſi Regnum ad Eccleſiam rediiſſet.* Sed Philippus IV. Bonifacio reſcripſit in hunc modum: *Philippus, Dei gratia, Francorum Rex Bonifacio ſe gerenti pro ſummo Pontifice ſalutem modicam ſive nullam. Sciat tua maxima fatuitas, in temporalibus nos alicui non ſubeſſe. Aliquarum Eccleſiarum & prabendarum vacantium collationem ad nos jure regni pertinere & fructus earum, vacatione durante noſtros facere collationes hactenus à nobis factas, & impoſterum faciendas fore validas & illarum vigore poſſeſſores contra omnes viriliter nos tueri, ſecus a. credentes fatuos & dementes reputamus.* Quæ etiam Regis Galliæ profeſſio approbata videtur per poſteriores Pontifices *in c. meruit. ext. com. de privil. & c. per venerabilem qui fil. ſint. leg.* Rectiſſime ergo communi procerum conſenſu An. 1338. decretum factum, quo qui imperatorem electum, confirmatione Ponti-

tifi-

tificiâ indigere & ad Imperium à Papâ dependere dicerent, læſæ Maj. criminis reos omnibus feudis & privilegiis quæ ab Imperio haberent ipſo facto & jure privatos ſancitum. Decretum hoc refert *Alber. de Roſate ad l. bene, C. de quadrien. praeſcript. Hieron. Bald. Epiſc. Gutrenſ. in lib. de Coron. Carol.* Proinde Maximil. I. coronam Imperialem à Romano Pontifice accipere, minimè neceſſariam videri, cùm Imperii majeſtatem ab Ordinibus Imperii acceperit. coram Statibus publicè profeſſus eſt. Sic Ferdinandus Maximilianus II. Rudolphus II. & Imperator noſter invictiſſimus Matthias I. nunquam Romæ coronati ſunt. Rectiſſimè ergo conſtitutum, ut qui ad Pontificem appellet, tanquam contemptor juriſdictionis Imperialis mulctetur 100. marcis auri puri. *Barth. tom. 1. ſent. cum fol.* 339. Rectiſſimè, inquam, hodiè adminiſtratio vacante Imperio eſt penes ſtatus Imperii. *Aur. Bull. t.* 5.

QUÆ. III. *Utrùm Imperium noſtrum ſit Feudum Pontificis?*

Imperium noſtrum eſſe Feudum Pontificis, auctoritate Pontificis, narrant Pontificii quidam, & inprimis *D. Marta de juriſd. part. 1. c. 18. n. 12. & ſeqq.* Probant, quod dicunt his argumentis: 1. Quia fidelitatem Imperatores Pontifici jurare tenentur. Nam Carolus Magnus, qui Imperium Romanum ad Germanos devolvit, Leoni Pontifici hâc formâ juramentum præſtitit: *Ego Carolus Imperator, &c. in nomine Chriſti ſpondeo & profiteor, coram Deo, & B. Petro Apoſtolo, me protectorem & defenſorem fore hujus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, in omnibus utilitatibus, quatenus divino fultus fuero adjutorio. Arniſ. de jurib. majeſt. lib. 1. c. 5. nu.* 3. Idem probatur ex formulâ jurisjurandi Othonis I. *ex c. tibi Domino*, 33. *diſt.* 63. Idem probatur *ex c. un. tit.* 100. *lib.* 2. *Feud.* ubi expreſſè dicitur, Imperatorem fidelitatem debere Rom. Pontif. Atqui juramentum fidelitatis arguit rem feudalem. Ergo. Hinc Innocentius II. Papa, Romæ in Lateranenſi Baſilio, Lotharium Imperatorem depingi curavit, quaſi vaſallum ad pedes ipſius proſtratum, & Imperii coronam ab eo accipientem. 2. Pontifex non minùs emittit ſuas conſtitutiones in Imp. quàm ipſe Imp. quibus refertum eſt jus Canonicum, quibus etiam utimur. 3. Quia Romam, quæ caput & fundamentum Rom. Imp. eſt, ad

quam omnia referenda ſunt, Pontifex poſſidet.

Verùm contrarium nos aſſerimus. Conſtat enim quomodo nobiliſſimas Imperii ditiones Pontifex acquiſiverit. Sed ſileo: loquantur hiſtorici, qui teſtantur, Pontificem Romanum majeſtatem & locum inter Principes non niſi de facto & conniventiâ habere. Hinc nonnunquam Principes, Legatos Pontificis nullo modo audire voluerunt. Hinc Auguſtanæ Confeſſionis ſocii Naumburgi Pii IV. Pontificis Legatos jure Legatorum excipere noluerunt. Anno 1561. idem fecit Fridericus Rex Daniæ. *Chytræus in Chron. Sax.* Hinc Eliſabetha Angliæ Regina Hieronymum Martinengum, Concilii causâ à Pontifice miſſum, in Inſulam trajicere prohibuit. Item teſtantur, vi, fraude, ac largitionibus Principum, Imperium & Principatum ſibi acquiſiviſſe, de quibus paulò pòſt in ſequentibus agemus. Falsum proinde eſt Imperatores fidelitatem juraſſe. Diſtinguendum enim eſt inter juramentum fidelitatis, homagii ſeu ſubjectionis, & inter juramentum protectionis. Non enim Imperatores juramentum ſubjectionis vel ſervitutis præſtiterunt, ſed tantùm, ut velint defendere Eccleſiam. Ad *cap. un. t.* 100. *l.* 2. *F.* Reſp. illud non ſimpliciter, ſed eo caſu accipiendum, quando Imperator Feudum aliquod (*intellige præter Imperium*) accepit à Pontifice. Sed ad hoc regerunt, quod tali caſu fidelitatis juramentum citrà ſupremæ majeſtatis læſionem fieri non poſſit, cum omnis præſtatio fidelitatis ſubjectionem inferat. Verùm Reſp. Negando. Nam perſona diverſis qualitatibus prædita pro diverſis perſonis habetur. Neque proinde, quando aliquis ratione certæ alicujus ditionis fiduciarius alicujus exiſtit, & ei hac ratione juramentum fidelitatis præſtat, ſtatim omne ſuum Imperium illi ſubjicit. Illud enim extra illam rem certam ſeſe non extendit: *Hottom quæſt. illuſtr. q.* 35. Poteſt ergo ſuprema majeſtas reſpectu beneficii privati, ſine ullâ læſione ſuæ majeſtatis, inferioris poteſtatis perſonas comiter obſervare. Sic etiam Carolus V. Regnum Neapolitanum à Pontifice obtinuit, *Sleidan. lib.* 6. Quod ad jus Pontificium attinet, exinde Pontificis jugum nullo modo agnoſcimus, nec ſubditos ejus nos profitemur, ſiquidem id

non

non coacte, ſed ſponte & liberè propter Imperatoris & Principum noſtrorum approbationem, recipimus. Non ergo utimur Canonibus Pontificis, ut Pontificiis, ſive quod ab auctoritate & majoritate Pontificis ſint profectæ, ſed tanquam legibus noſtris & reſpectivè propriis, quæ nobis ſunt propriæ factæ, propter Principum noſtrorum, ut dixi, auctoritatem, noſtramque aſſenſionem. Ridiculum etiam eſt à certò quodam loco velle majeſtatem Imperii metiri. Nam ibi eſt & urbs Regia & ſacer Comitatus, ubi opum Dominus Imperat. Reſpubl. enim Romana, non in parietibus continetur, ſed in aris & focis.

QUÆST. IV. *Utrùm Romanum Imperium ad Germanos à Pontifice ſit tranſlatum?*

HOc ſtatuunt multi Pontificii, quorum rationes hæ ſunt: 1. Quia credunt, ex gratiâ Leonis III. ob multa Germanorum merita Carolo Magno Romanorum Imperium eſſe donatum. *Mart. de juriſd. cap. 5. num.* 15. 2. Quia Pontifex Carolum Magnum, & ejus filium Pipinum, ut & alios ſequentes, ut Imperatores Germanos coronavit & confirmavit, uti patet non tantùm ex hiſtoriis, verùm etiam *ex cap. in præcedentibus allegatis*, utpote eſt *c. un. Clement. de jurejur. & cap. venerabilem, de elect. &c.* 3. Ex literis Pontificum ad Imperatorem. Sic enim Adrianus IV. ad Fridericum I. Imp. *Scire ſe debere, ut quo jure Papa à Græcis Imperium ad Germanos tranſtulerit, eodem jure ſe quoque idem Germanis rurſum ereptum Græcis reſtituere poſſe.* Hinc Bonifacius VIII. *in c. unam ſanctam, de major*, ſic ſcribit: *Quod Chriſti fideles de neceſſitate ſalutis ſubeſſe debeant Pontifici Romano.* Hinc Clemens VII. ad Carolum V. referente Sleidan. *lib. 6. pag.* 154. ſic ſcribit: *Sumus ambo duo magna luminaria, dabimus ergo operam, ne per noſtrum diſſidium oriatur Eccliþſis.* Hinc ſe omnia poſſe dicit, ut Deus *c. charitas, de pœnit. diſt.* 2. Hinc referente *Gunt. lib.* 6. quidam de Papâ ſic ſcribit:

Oraclo vocis mundi moderatur habenas.
Et meritò in terris dicitur eſſe Deus.

Contra Romanum Imperium à Deo Ter Opt. Max. ad Germanos tranſlatum probamus his fundamentis *à ſacris literis*: 1. Quia ſolus Deus conſtituit regna, ac per illum Reges regnant, & juſta decernunt. *Proverb.* 8. 15. *Dan.* 2. 21.

21. *Eſa.* 45. *Deut.* 11.9. *Roman.* 13. *& c.* 1. *Text. jure civ. l.* 1. *C. de vet. jur. enucl. Novell.* 28. *c.* 4. *in fin. ibi: hanc nos gratiam Deo referendam putamus, qui imperii nobis coronam impoſuit.* 3. Falſitatis arguit opinionem Pontificiorum, populi Romani in coronatione Caroli Magni ſolennis acclamatio, quæ talis: *Carolo Auguſto à Deo ordinato, Magno & pacifico Imperatori. Vide Marſ. Patavin. defenſ. pacis publ.* 1. *tract. c.* 9. 4. Porrò falſitatis redarguitur opinio Pontificiorum, ex pacto illo ab eodem Carolo Salisburgi cum Græci Imperatoris Legatis Anno. 803. initio, *de quo Crantz. lib.* 3. *Saxon.* 5. Refellunt id ipſum Imperatorum reſponſiones ad Pontifices datæ: ſic enim Fridericus I. Imp. Adriano IV. reſcripſit: *Quò potiùs deberet cogitare de ſectandis veſtigiis Petri de portandâ cruce Domini, quàm de regnis tradendis adimendis & transferendis.* Nam quicquid haberet; id ex largitione Principum tantùm obtineret, &c. *Vide diſp.* 1. *de jure principatus juriſpubl.* Sic Henricus Auceps ad filium Otthonem: *En tibi*, inquit, *Imperium non à majoribus mihi relictum, ſed per memet ipſum acquiſitum, & à ſolo Deo conceſſum. Vitich. lib.* 2. *rer. Sax.* Idem affirmat Archiepiſcop. Moguntinus in Ottonis coronat. his verbis: *En adduco vobis Imperatorem à Deo electum,* Idem Ottho IV. apud *Naucl.* 41. *Gen.* cum perſequeretur. *Ad vos, inquit, ô proceres Regni, non ad Pontificem*, pertinet creare imperatorem. 6. Liquidò idipſum demonſtrat conſtitutio Friderici Imperatoris Anno 1157. unanimi conſenſu procerum Imperii facta, quam poſtmodùm Ludovicus Bavarus Coloniæ promulgavit, in quâ læſæ Majeſtatis reus declaratur, qui Imperium à Papâ tranſlatum eſſe aſſeverat, verba iſtius conſtitutionis vide apud Alb. de Roſat. *in l. bene à Zenone,* 3. *n.* 16. *C. de quadr. praeſcr.* Hinc Maxim. I. coronam Imperialem à Pontifice accipere noluit. Sic Rudolphus Habſpurgenſis nunquam in Italiam venit, qui cùm ad inſtantiam Nicolai Pontificis Romam ingredi recuſaret, Apologetico ſuo ſcripto ſic reſpondit: *Me veſtigia terrent, omnia te adverſum ſpectantia, nulla retrorſum.* Sic Ferdin. Maximil. II. Rudolph. II. & Mathiam I. invictiſſimos Imperatores nunquam Romæ coronatos, tralatitium eſt. 7. Quia non à Pontifice olim, ſed à præfecto urbis & quidem

dem nomine populi Romani Corona Cæſari imponebatur, ceremonias tantùm peragente Pontifice, adeòque ante Coronationem plenum Imperii gubernaculum Cæſari competere communiori calculo traditum eſt, *Bald. in l. 1. in pr. n. 3. ff. ſi quis teſtim. Pacian. de probat. lib. 2. c. 35. n. 32.* Ad textum ex jure Canonico jam anteà eſt reſponſum, *Vide Dreſſer in Millenar. 5. in vita Caroli Magni.*

QUÆST. V. *Utrùm Romanum Imperium ad Francos ſit tranſlatum?*

Bodinus in eo totus eſt, ut contendat Romanum Imperium à Græcis ad Gallos tranſlatum, hoc ideoque ut obtineat, Carolum Magnum non Germanum, ſed natione eſſe Gallum dicit, *Bodin. lib. 1. c. 9.* Sententia ergo Bodini hæc eſt: Carolum Magnum natione Gallum in Germaniam quidem migraſſe, ſed inde in Galliam rediiſſe, & Germanis Francis ſtipatum jure bellico Italiæ dominium nactum eſſe, &c.

Verùm Bodini opinionem eſſe falſiſſimam, patet exinde, quod noſtro quoque idiomate diverſa ſint, Francken & Frantzoſen. Atqui conſtat ex Hiſtoricis, non tantùm Carolum Magnum fuiſſe Germanum, verùm etiam ipſius Patrem Pipinum, de quo conſtat, quod in Francia Germanicâ, ortus & educatus ſit idque non tam nomina villarum & oppidorum ab ipſo appellatorum, quàm monaſteriorum fundationes plurimorum, quarum diplomata adhuc extant, evidentiſſimè & apertiſſimè demonſtrant, *Ioh. Cuſpin. de Carolo Magno, Naucl. Chron. generat. 27.* Quomodo autem & quâ ratione in Galliam venerit; & ſub Hulderico Rege Gallorum, major dominus & deinde Rex Gallorum eſt factus, vide Hiſtoricos. De Carolo Magno filio Pipini Regis Francorum & Gallorum, conſtat, quod in villâ Ingelheim duobus millibus paſſuum Moguntino diſtante, in lucem editus ſit: atque ſic certum eſt, Carolum Magnum non tantùm patriâ & patre, verùm etiam & linguâ & moribus Germanum fuiſſe. Nam Germanico idiomate & Grammaticam conſcripſit *Crantz. lib. 2. cap. 8. rer. Sax.* & Menſibus & Ventis nomina Germanica indidit *Cuſpin.* & Euangelia germanicis rhytmis edidit *Spangen, & Tritheim.* Falſo ergo affe-

rit Bodin. Franciam noſtram Germanicam partem fuiſſe Gallici Imperii, & Imperium Romanum a Græcis ad Gallos tranſlatum. *Plura vide apud Hiſtoricos.*

QUÆST. VI. *Utrùm Imperium noſtrum Germanicum adhuc rectè dicatur Romanum?*

NOn deſunt etiam, qui hoc variis modis impugnant: 1. Quia Roma, à quâ Romanum Imperium ſuam denominationem habuit, jam diutius eſt ab Imperio ablata. Atqui cùm Roma fuerit caput Imperii Romani, non poteſt, capite dempto & ablato, rei appellatio permanere integra & ſalva. 2. Quia non tantùm caput, verùm etiam præcipua Imperii Romani membra, uti ſatis ſuperque conſtat, avulſa ſunt. 3. Quia hodiè non niſi Germanus à Germanis eligitur, *Arum. in diſcurſ. jur. publ.* Ergo Germanum, & non Romanum debet appellari.

Verùm contrarium liquidiſſimè apparet: 1. Quia tranſlatio id confert, quod anteà apud eum fuit, qui contulit, *l. traditio. §. 1. de acquir. domin.* Atqui Romanum Imperium, uti anteà probatum eſt, divinâ favente clementiâ à Carolo Magno, partim jure belli, partim S. P. Q. R. voluntate, electione & ſuffragio, partim etiam Imperatorum Conſtantinopolitanorum conſenſu & approbatione, uti anteà aſſertum, in Germanos tranſlatum, atque Gratiâ Dei adhuc uſque conſervatum, & non de novo factum. Ergo. 2. Quia res potiùs æſtimanda venit ex origine, quam ex eventu, *l. ſi procuratorem, in pr. ff. mandati. & l. 2. C. de impon. lucrativ. deſcript.* Atqui ab origine hoc Imperium Romanum fuiſſe extra dubitationem poſitum eſt. Ergo, &c. 3. Quia iiſdem titulis & inſignibus, videlicet duabus Aquilis, expaſſis alis (*qua de re vide diſp. 1. de jur. publ. theſ. 14.*) utitur. Atqui conſtat ſignum præſumptivè probare rem eſſe, cujus eſt ſignum. Ergo. 4. Quia in omnibus ferè conſtitutionibus Imperii appellatur, das heilige Römiſche Reich / Teutſcher Nation. Argumenta in contrarium allata, nullius ferè ſunt ponderis. Nam anteà dictum, ibi eſſe urbem Regiam, ubi eſt ſacer comitatus, & ubi opum Dominus Imperator. Herodianus I. ἐκεῖτε ἡ Ῥώμη ὅπου ποτ' ἂν ὁ βασιλεὺς ᾖ. Aliter Synesius, ὅπου ἂν ἡ Βασιλεὺς ἐκεῖ ϗ πάγυλῆς τυχης ὄσης. *Cujac.*

ad

ad l.1. C. de Canon.largit.titul. Hinc rectè dicitur, Rempubl. Romanam non eſſe in parietibus, ſed in aris & focis. Major proinde eſt orbis, quàm urbis auctoritas, ut rectè Bald. *ad l. ſed & milites, § ſed ignominia, ff. de excuſ. tut. Nicol. Bellon. conſ.* 86. *num.* 8. *Cluten. in Syllog. rer. quotidian.* Alterum argumentum, quod attinet factum tantùm reſpicit, non jus. Nam quæ ab Imperio Romano de facto avulſa, adhuc cenſentur eſſe membra, inde etiam Imperator noſter jurare tenetur, ſe velle illa membra vindicare. Ad tertium reſp. *ex l. in orbe Romano, ff. de ſtat. hom.* Hodie enim non tantùm Electores & Principes, verùm etiam omnes in orbe Romano viventes cives Romani Imperii appellantur.

QUÆST. VII. *Utrùm donatio, de qua ex cap. Conſtantinus, diſt.* 69. *Papini gloriantur, in facto conſiſtat?*

Ait Pontifex: Suam eſſe urbem Romam, ſuum Regnum Siciliæ Neapolitanumque, ſuam univerſam Italiam, Gallias, Hiſpanias, Germanos, Britannos, ſuum denique Occidentem, idque ex donatione Conſtantini Magni Imp. atque ut ejus rei nobis fidem faciat, inſtrumentum, quod eſt *in cap. Conſtantinus*, poſitum, profert. Videbimus ergo hâc quæſtione, utrùm illa donatio ſit facta, nec ne. Cauſas, ob quas hanc donationem factam eſſe ajunt, admodum inutiles proferunt Papini has: 1. Quia Imperator Conſtantinus leprâ fuit correptus, & à Sylveſtro Epiſcopo Romano curatus eſt. 2: Quia baptiſma accepit à Sylveſtro, & Chriſtianus effectus eſt, ideoque ei gratificari voluit.

Contrà, quod hæc donatio nullo modo facta, probamus his rationibus: 1. Quia nulla expreſſa extat mentio apud autores probatos, qui omni ex parte Conſtantini Magni res geſtas accuratè annotarunt, & Conſtantini tempore vixerunt. Utpote ſunt: *Euſebius, Eutropius, Diaconus, Oroſius, Aurel. Caſſiod. & alii.* 2. Quia non tantùm contra fidem hiſtoricam illa donatio eſt; verùm etiam nullo modo veriſimile & probabile Imperatorem, cui nihil jucundius & gratius contingere potuit, quam imperiis & Regnis ſuis acceſſionem facere, & longè lateque ſuum Imperium proferre, patriam ſuam & caput orbis terrarum, item tot tantaque regna alteri

donaſſe: ſanè non tantùm ſui ſuæque dignitatis & ſtatus, verùm etiam ſuorum, quod maximum eſt P.R. quorum laboribus & ſanguinè ac Imperium fuit evectus, immemor fuiſſet, quod ſanè credibile non eſt: 3. Quia conſtat ex hiſtoricis ſuprà allegatis, Conſtantini Imp. Imperium & Regna ſua inter tres ſuos filios diviſiſſe, & ad Annos 140. apud Conſtantini ſucceſſores Imperium integrum permanſiſſe, uti demonſtrat *F. Hottom. in fulm Brut. pag.* 101. 4 Quia nullo modo neque à conſtantino, neque ſucceſſoribus in poſſeſſionem Pontifices ſunt immiſſi, *qua de re eleganter Laurent. Vall. ſupra donat hac conſtant.* 5. Quia ipſi Romani Epiſcopi in Conciliis & alibi, ubi probationis onus, quod ad huncce diem illis incumbit, non auſi fuerunt, hanc donationem amplius urgere. Hinc Johannes XXII. dum anathematis fulmen vibrat in Ludovicum Bavarum Imp. ſaltem Chriſti vicariatum prætendit, de hac donatione ultimò planè mutus. 6. Huc accedit proprium Pontificiorum teſtimonium. Nam multi in ipſis tenebris Papatus hanc donationem refutarunt, *ut Marſilius de Padua in defenſione pacis adverſ. uſurpatam Roman. Pontif. juriſdict. pro Imp. Ludovico Bavaro, A.C.* 1324. *Item Iacob de Voragine, quam allegat Valla ſingulari de hac donat. ſcripto A.C.* 1440. *Item Nicol. de Cauſa Cardinal. qui ſuam hac de re ſententiam Con. Baſilienſi offerre non erubuit, A. C.* 1460. *Item Hieron. Paul. Cattalanus, Alex. VI. Papæ cubicularius in practic. Cancellaria Apoſtolica. Anno.* 1496. *Ioh. Baptiſt. Egnat. de Rom. Princip. lib. 1. fol.* 836. *& multi alii.* 7. Quia ipſi Pontificii de hac donatione planè repugnantia proferunt. Primo enim Sylveſtri Anteceſſor Melchiades, de hac verba fecit, antequam Sylveſter ad hanc dignitatem acceſſit. Sic enim de illa *in c. futuram,* 12 *q.* 1. *Donaria immenſa contulit Conſtantinus, &c.* Atqui inſtrumentum privilegii dicit, donationem eſſe factam Sylveſtro demùm & ſucceſſoribus ejus. Deinde in auctoribus hujus donationis diſcordant Papini. Nam modò eam Conſtantino adſcribunt, uti in inſtrumento prolato: modò Carolo Magno, *ut eſt apud Crantz. lib.* 2. *Saxon c.* 1 modò à Caroli Magni filio Ludovico Pio, Paſchali Papæ factam aſſerunt. *A. C.* 835. *c. Ludovicus*

30, *diſt.*

30.*diſt.63.Volateran. l.3. com. Urban.* ex quibus fraudulentas machinationes Pontificum manifeſtè oſtendit *Hotom.d.l.* Nam quod ſemel noſtrum eſt,amplius noſtrum fieri non poteſt, *quâ in re confer Carol.Molin. ſolidam refutat Com. ad dictum Henrici Regis*. Ut prætereâm ,quòd quidam , Lotharium Sax. Imp. hujus donationis auctorem eſſe velint, ſiquidem hoc Chronologia refutat , quæ nec 1. nec 2. Lotharii temporibus ullum Eugenium Papam fuiſſe oſtendit. 8. Falſitas prætereà inde etiam patet , quod in Concilio Nicæno , quod adhuc ipſe Conſtantinus , *teſte Ruffin.lib.1.c.3.fol.* 195. coëgit , Sylveſter tanquam Epiſcopus Romanus,tantùm Eccleſiis ſuburbanis præfuerit,quod certè non feciſſet, ſi donatio facta fuiſſet. 9. Quia in vetuſtis Gratiani codicibus . hæc donatio non reperitur,*atteſtante Anton.Archiep.Florent, part.1.Chron t.8.c.2.§.8. Nicol.de Cuſa lib.3.de concordantia Catholica, c.2. Valla d.declam.ſuper hac donat. Gualth. Enn. ad. 7. quæſt.* 8. *ubi plures allegat. authores*. Primam ergo rationem ſuprà oppoſitam, quod attinet, dicimus,illam in mero figmento conſiſtere. Quia ex Chronologiâ contrarium apertè demonſtratur. Nam dicitur Conſtantinus tunc temporis quartò conſulatum geſſiſſe cum Gallico, quarto Conſule. Ubi primò non apparet , quòd uterque fuerit ter Conſul , multò minùs, quod in quarto conſulatu fuerint Collegæ. Quinimò contra veritatem eſt Auguſtum leprâ correptum potuiſſe accipere conſulatum, & in publicum prodire , cùm illi, qui tali morbo correpti neminem ad ſe admittere , ſed in privato ſeſe continere debuerint , exemplo eſt Rex Azarias , qui leprâ correptus , ſtatim ad Jonatham regnum tranſtulit. Ad ſecundam , quod attinet, opponimus Papicolis omnes ſcriptores Eccleſiaſticos , *utpote Euſebium , qui Conſtantini vitam integrè deſcripſit lib. 4. de vita Conſtantini Ambroſium tom.3.Orat.de obitu Theodoſ. Socratem lib. Eccleſ.hiſt.c.26.fol.244. Theodoricum lib.1.c.31. Sozomen. l. 2. cap. ult. &c.* qui unanimiter aſſerunt Conſtantinum baptiſma diſtuliſſe uſque ad ultimum vitæ ſuæ terminum , & Nicodemiæ tandem ab Euſebio iſtius loci Epiſcopo baptizatum. Siquidem ipſe in Jordane baptizari voluit , ubi Chriſtus à Johanne baptizatus. Quibus omni

mnibus privilegium illud prorſus & in totum confutatur, profligatur & evertitur.

Quæst. VIII. *Utrùm eo caſu quo donatio à Conſtantino Magno facta eſſet, de jure ſit rata habenda?*

Quamvis pro affirmativâ adferri poſſet: 1. Quòd Imperator ſit mundi Dominus, *l. bene à Zenone. Cod. de quadr. præſcript. an.* & quilibet rerum ſuarum ſit moderator & arbitrer, *l. in re mandata, 21. C. mandati, l. 2. ff. de his, qui ſunt vel alien. jur. & l. 54. ff. de reg. jur.* 2. Quòd inſtrumento antiquo & publico omninò fides ſit adhibenda, *l. 15. Cod. de fid. inſtr. c. 2. extr. de fid. inſtrum.* 3. Quòd jam diu bona illa occupata & præſcripta, &c. In contrariam tamen ſententiam communi ſuffragio eſt itum. Nam proprietas & dominium bonorum Imperii, non ad ipſum Principem, ſed ad ipſum Imperii corpus pertinet *Roland. à Valle conſ. 1. nu. 126. Sichard. conſ. feud. 6. num. 29. Menoch. conſ. 6. 40.* Non eſt Imperium in marſupio Principis, ut is quaſi per feneſtram projicere poſſet, *Bald. in c. intellectu, extr. de jurejur.* Sed ſunt bona Imperii capiti, oſſibus & coronæ adeò annexa, ut extra ſcientiam ſeparari nullo modo poſſint. Præterea Imperator non ad deſtruendum, ſed ad augendum Imperium eſt electus. Hinc diminuendo ſuum Imperium homicida ſuæ dignitatis dicitur à Bald. *in c. licet extr. de probat.* Hinc in Reichs Abſchieden ſæpius dicitur: unſer und deß H. Römiſchen Reichs Statt/ ꝛc. Ad primam ergo rationem ſic ſatis reſponſum eſſe exiſtimamus. Ad 2. Reſp. Quòd inſtrumentum de rebus illicitis factum nullo modo valeat, quamvis ſit vetuſtiſſimum; adeò, ut Notarius, qui confecit iſtiuſmodi inſtrumentum, notetur infamiâ. Reichs Abſchied/ *de An. 1512. ſub tit.* Ordnung der Notarien. Ad 3. Reſp. Quòd neque præſcriptiones immemoriales quicquam Imperatori præjudicent, *ut notat ex Bald. Natta conſ. 636. num. 164.* Quare ſi in detrimentum totius Imperii alienatum, hoc nullo tempore ratum, quamvis mediante juramento alienatio facta, *c. intellecto, de jurejur. c. Abbate ſanè de rei jud. in 6.* Sed omni tempore & loco commodo repetendum. Plura vide in diſputatione de jure principatus, & juriſdictione Imperii, Baſileæ habitis.

DISPUTATIO VIII.

DE IMPERATORE ET REGE ROMANORUM.

Reſp. PHILIPPO EVERHARDO Keſſeler / à *Sarmbsheim Equit. Vangion.*

ΠΡΟΟΙ'ΜΙΟΝ.

P*Ramiſſis Imperii noſtri proprietatibus, ſummâ videlicet majeſtate reali & perſonali: ad univerſam Germanorum Rempubl. propiùs jam accedemus. Et quia univerſa, ſuprema ac ſumma Germanorum Reſpubl. componitur ex* Capite *&* Membris, *meritò à* Capite *hâc diſputatione Rempubl. noſtram auſpicamur.*

THESIS I.

CAput univerſæ, ſupremæ ac ſummæ Reipubl. Romano-Germanorum eſt Imperator. Ita enim Archiepiſcopus Moguntinus, quando Rex Rom. eligendus jurat. Jch N. Ertzbiſchoff zu Meyntz ſchwere / daß ich will erwehlen ein weltlich Haupt / dem Chriſtlichen Volck / daß iſt einen Röm. König / zu einem Keyſer zu erheben. *Aur. Bull. Car. IV. t.* 2. quo utitur etiam Maximil. Imp. R. A. zu Regenſpurg / *An.* 1566. §. wir wollen auch / *ibi*: wie wir dann Römiſcher Keyſer / vnd das Oberhaupt im H. Reich. *Item* R. A. *de anno* 1570. Nach erledigtem haben wir als ein wehrend Haupt deß Römiſchen Keyſerthumbs / ꝛc.

2. Imperator olim dicebatur is, qui exercitui præerat, ſive is Conſul, ſive Prætor fuerat, ac generaliter omnes Duces belli, §. *ſervi*, *Inſt. de jur. perſon.* quos primò à militibus partiâ victoriâ ac rebus benè geſtis ſic appellari ſolitos, refert Dion. *in Auguſto*, *uti etiam plurima exempla adducit Cicero in Epiſtol. Famil libr.* 2. *ad Appium*. Poſtmodùm verò S. C. to conſtitutum & decretum eſt, ut Auguſti Cæſaris nomen tantùm eſſet eò, quod is diſtingueretur à cæteris gentium Ducibus belli, & Regibus. Id cum ſequentes Imperatores uſurparint, meritò noſtris Imperatoribus id nomen tantùm competit.

3. A liis

3. Aliis etiam nominibus Imperator noſter inſignitur, vocatur enim & Cæſar & Auguſtus.

4. Cæſares Romani Imperatores, à Julio Cæſare, primo Roman. Imperatore, quem non ab utero cæſo, ut quibuſdam placuit, ſed ſecundùm Servium & Spartianum ab Elephante in pugna cæſo, quod linguâ punicâ Cæſaris verbo *Elephas* ſignificetur, potiùs appellatum exiſtimamus dicti, Cuſpin. *in vita Iul. Cæſar.* Atque ſic Octavianus, quem Julius Cæſar ſibi adoptavit; teſtamento Cæſaris primùm eſt dictus, licet Spartianus Cæſarem eum vocari dicat, qui deſignatus eſt Princeps & ſucceſſor Imperii, ut hodiè Rex Romanorum, quo etiam in ſenſu in jure noſtro locis quibuſdam accipitur, *ut in l. 6. 4. ult. de jur. fiſci, & l. etſi excepta, Cod. de malef.*

5. Auguſti cognomentum Octavius primùm accepit à Senatu, pro Sancto augurio conſecrato, Jovis ope aucto, quia mirum in modum Imperium auxit, qua de re Cuſpin. *in vita Octavii Auguſti.*

6. Et quanquam olim differebant Auguſtus & Cæſar *l. 6. §. 1. de jur. fiſc.* ibi in comitatu meo vel Cæſaris: hodiè tamen indiſtinctè, & Imperatorem à primo Julio, & Cæſarem ab Octavio, & Auguſtum ab Auguſto caput univerſæ Reipubl. Romanæ appellamus, *Forſt. l. 1. hiſt. Rom. 38. n. 52.*

7. Imperator is eſt, qui ſecundum conſtitutionem Rex Romanorum legitimè eſt electus & coronatus, *Aur. Bull. Car. IV. tit. 2 de elect.*

8. Olim quidem electum ante Pontificis Romani coronationem, ſaltem Regi Romani nomine hoc Imperatoris uti potuiſſe, docent Innocent. *c. venerabilem, extr. de elect. & elect. poteſt. Baron. tom. 10. annal. Eccl. de An. C. 871. §. 4. & de An. 888. §. 3. Onuph. de Comit. Imp. fol. 365. Bellarm. lib. 1. de tranſlat. Imp. l: 4. c. 6. Petr. de Andlo lib. 2. de Imp. Rom. c. 5. in fin.* Idque conſtitutum fuiſſe à Gregorio V. monent *Platin. in Gregor. vita, & Crantz. lib. 4. Sax. c. 25.* Verùm poſt Germanam coronationem, & inaugurationem: Electum rectè dici Imperatorem aſſerimus, *Heig. q. 3. n. 56. p. 1. VVeſ. in not. ad Schneid. in proœm. Inſt. n. 6.*

9. Non

9. Non tamen ſtatim unum & idem ſunt Imperator & Rex Romanorum. Rex enim eligitur in Imperatorem promovendus. Id quod & Sigiſmundi bulla, *referente Arnold. Engelbrecht ſect. 10. de jur. Imp. Germ. his verbis innuit*: Wie dann der jetzige Ludwig ſelbſt gegenwertiglich/ gleich wie dieſelbe/ auß Vätterlicher vnd Erblicher Succeſſion darfür erkant wird / vnd mit rechtmäſſigem Titul beſitzet/ daß Recht/ Stimme/ Würde vnd Gewalt, einen Römiſchen König / ſo hernach zum Keyſer werden kan / zu erwehlen / quæ bulla continetur, in dem kurtzen Anzeig deß D.H.F.V.H. H: Philips Ludwig / P. bey R. in causâ tutelæ. edit. Lawing' A. C. 1611. in der andern Beylag/ *ſub n. 2. huc facit, quod ex conſtit. A. B. t 2. Electus Rex Rom.* So bald ſolche Wahl vollbracht/ ehe denn er in einigen Sachen oder andern Geſchefften / in Krafft des H. Reichs handelt/ allen vnd jeden Chriſtlichen vnd Weltlichen Churfürſten/ rc. alle jhre Privilegien/ Brieff/ Recht/ Freyheiten/ vnd was ſie vom H. Reich/ biß auff die Zeit ſolcher Erwehlung / erobert vnd erſeſſen haben/ ohn Verzug vnd Widerrede/ durch ſeinen Brieff vnd Inſigel befeſtigen vnd ernewern ſoll/ vnd nach dem er mit Keyſerlichen Infällen gekrönet/ ſoll derſelbige erwehlet/ jedem Churfürſten/ beſonder anfänglich in ſeinem Königlichen Nahmen/ vnd fürter vnter Keyſerlichen Titul/ etc.

10. Electum eſſe debere Imperatorem dictum eſt: Ab initio quidem, ut ex hiſtoricis conſtat, Imperium fuit hæreditarium. Nec Julius Cæſar Octavium teſtamento Cæſarem inſtituit, uti Octavius rursùm Tiberium Neronem, & Tiberius Cajum Caligulam, ut Regni hæredem reliquit. A morte Caligulæ jus electionis introductum eſt. Nam Tiberius Claudius cum magnâ contentione militum, & Senatorum Imperator electus *Cuſpin*, Ubi verò Imperium ad Germanos tranſlatum, conſtat iterum fuiſſe hæreditarium à Carolo Magno uſque ad Conradum I. Ducem Franconiæ. Nam Ludovico Arnulphi filio ex ſtirpe Caroli-Magni ſine ſobole è medio ſublato, univerſus Francorum & Saxonum populus ad Otthonem Saxoniæ Ducem ivit. Cùm verò ille excuſatione ætatis uſus eſt. Conradus Franconiæ Dux in Imperatorem eſt electus, *Cuſp in vit. Imp.* Quicquid

quid ergo olim fuerit, hodie Imperator ritè per electionem conſtitui debet, *Aur Bull.t.2.*

11. Ut ergo electio meliùs nobis innoteſcat, breviter quædam, quibus videlicet caſibus, quis, à quibus, quomodo & qua ratione conſtituendus, item de loco, tempore & electionis effectu, adferemus.

12. Caſus *in Aur. Bull.* ſpecialiter non conſtituuntur, ſed tantummodò generaliter ponitur, quandocunque futuris temporibus neceſſitas emerſerit, *tit. 1. in princ. Aur. Bull.* Neceſſum ergo eſt. 1. Si Imperium vacat propter mortem Imp. de quo nullum eſt dubium, *per text. c. 1. cum autem. & c 4. §. cæterùm quoties. hic.* 2. Si Imperator religionem ingrediatur, prout fecit Lotharius I. qui Monaſterium Prumienſe ingreſſus eſt: *Otto Friſing. lib. 6. Chron. c. 1. Herm. Contract. in Chron. Sigon. lib. 5. de reg. Ital. in Lothar. I.* 3. Si vel aliâ de causâ Imperii faſces reſignavit: Nam per renunciationem imperium, officium, & beneficium vacare dicitur *c. niſi cum pridem, cap. ex tranſmiſſa, extr. de renunc.* 4. Quod verò reſignare Imperator poſſit, probatur, *arg. c. 1. de renunc. in 6. & l. fin. C. de defenſ. civ.* Et ita in individuo tradiderunt, *Schrad. de feud. p. 10. sect. 3. num. 137. Ant. de Roſel. tr. de poteſt. Imp. Matth. Steph. de juriſd. 1. c. 15. n. 22. Exemplo nobis eſt Carolus V.* 4. Si propter graviſſimas cauſas Imperator ab Electoribus, à quibus eligitur, removeatur, prout poſt antiquiores: Wenceſlao contigit, *de quo in Chron. Landgr. Thuring. c. 142.*

13. Perſona eligenda eſt idonea, ut conſtat ex juramento Electoris Moguntini, his verbis: Ich N. ſchwere / ꝛc. daß ich will erwehlen ein Weltlich Haupt dem Chriſtlichen Volck / daß da tüglich ſey / ꝛc. Hoc ergo verbum, Tüglich / omnia ſub ſe comprehendit, quæ ad habilitatem & capacitatem Imp. requiruntur.

14 Cenſetur autem idoneus is, qui tam animi, quam corporis bonis, quàm maximè pollet. Sit ergo idoneus, 1. ratione qualitatum animi: utpote ſit verâ pietate præditus, *cap. venerabilem, de elect. Clem. 1. de jurejur. cap. Apoſtolica. de re jud. in 6.* verus Chriſtianus, *l. inter clara, C. de ſacro ſanct. Trinit. in proœm. Hinc ſequitur quòd inprimis proteſtantium religioni debeat eſſe addictus.*

Non tyrannus, nec iniquus, ſed juſtititiæ obſervator religioſiſſimus, *proœm. inſt. in verb. & fiat tam juris religioſiſſimus.* Non demens, ſed prudens. Imperia enim magis prudentiâ, quàm armis defenduntur. Et ita Elector Moguntinus in electione Rudolphi I. referente M. Alb. *Arg. in Chron. fol.* 100. *aſſeruit: Sapientiam & ſtrenuitatem divitiis & potentiâ præferendam eſſe. Cæteris tamen paribus potentiorem præferendum eſſe dicemus.* Non abjectus, ſed magnanimus & ſummatim, ſit omnibus, quæ in Principe requiruntur, virtutibus decoratus.

15. Secundò exiſtat idoneus ratione conditionis perſonæ, utpote ratione dignitatis, non modò Principes, verùm etiam Comites, Imperatores creari poſſunt, *Schrad. de feud. pag.* 4. *ſect.* 8 *n.* 18. *Caſtald. de Imper. q.* 7. *n.* 8. Exempla habemus *in VVilhelm. Rudolph. Adolph. & Gunthero.*

16. Deinde, ratione ſtatus, non clericus, ſed laicus *Caſtald. q.* 8. *n.* 7. *Ant. de Roſel. de poteſt Imp.*

17. Ratione nationis, non Gallus vel ex aliâ natione oriundus, ſed germanus, idque ſecundùm leges & mores Imperii. Et quamvis hoc expreſſè non requirat Aur. Bull. teſtantur tamen id ipſum, ut eſt apud *Sleid. l.* 1. & Moguntinus & Trevir. quoad jus jurandum, cujus vigore ſe ibidem ad eligendum extraneum prohiberi dicunt, ubi reſpiciunt electores ad Ottonis III. ſpecialem legem. Nam Ottonem III. ſpeciali lege caviſſe, ut nimirum non alius, quàm Germanus, & à Germanis parentibus natus eligatur, teſtantur plurimi authores, de quibus vide apud *Buxtorff. in Aur. Bull.*

18. Ratione ætatis nullam habemus expreſſam legem, vel etiam conſuetudinem. Et quamvis communiter minor. 25. annis ad Reipubl. adminiſtrationem non ſit admittendus, *l. ad Rempubl. ff. de mun. & l.* 6. *&* 11. *ff de decur.* In Imperatoribus tamen nullam animadvertimus ætatem eſſe obſervatam. Exempla habemus in Ottone. III, qui admodum puer Imperator electus, *Ott. Friſin lib.* 6. *c.* 26. in Henrico III. qui anno 12. *Spangenb. in Chron. Manſf. c.* 168. in Henrico IV. qui octavo, *Crantz. lib.* 4. *rer. Sax.* in Friderico II. qui 20. *Mün. lib.* 3.

Coſmogr. in Carol.V.qui 19. ætatis anno in Regem Rom. electus, *Sleid.lib.*1.

19. Eligentes quod attinet, quamvis olim ab omni populo Imperatores ſint electi, ut conſtat ex Hiſtoricis, de Cunrado I. *Cuſpin. in vita Cunrad.I.* item de Henrico I. *VVitik. lib.*1.*rer.Sax in Henr.I.p.*10. item de Ottone I. *VVitik.lib.*2.*rer.Sax.p.*16. item de Ottone *II. Regin.in Chron. an.*961. *& Onuphr. de Comit. Imp.p.* 378. quos omnes ab omni populo electos eſſe conſtat. Hodie tamen antiquâ & laudabili Imperii conſtitutione, jus & facultas eligendi Imperatorem ad ſeptem Principes Electores eſt tranſlata, *Aur.Bull.t.* 1. *&* 2.

20. Hinc ſequitur, Imperium immediatè à Deo Imperatori conceſſum, humano modo acquiri. Siquidem non immediatè, ſed per electionem acquiritur.

21. In illo autem Septemvirali Collegio, Archiepiſcopus & Elector Moguntinus, Archicancellarius Germaniæ, conſtitutus eſt tanquam Collegii hujus Septemviralis *Decanus*, ad illum enim pertinet vacânte Imperio jus intimandi. Id enim jus Archiepiſcopis Moguntinis regno videlicet vacante ab antiquioribus eſſe traditum aſſerunt multi, *de quibus Buxtorff.d. l.* quamvis non deſint, qui dicunt, hanc poteſtatem vel alternativè, vel unà cum Moguntino Electori Palatino olim competiiſſe, ſicuti probatur per text. im Sächſ-Landrecht/ *c.*27.*§.hü verbis*: So ſollen ſie ein Geſprech gebieten zu Franckfurt/ die ſoll gebieten / der Biſchoff zu Meyntz bey dem Bann/ vnd der Pfaltzgraff beym Rhein / ſoll es gebieten bey der Acht. Sed eo tempore *Aur.Bull.Car.IV.* nondum erat firmata.

22. Cùm autem electio hæc non ſit particularis, ſed collegialis, neceſſè eſt, ut omnibus & ſingulis Electoribus, Moguntinus Elector talem electionem intimet. Nam ſi vel unus eorum contemptus, vel prætermiſſus fuerit, tota electio tanquam ſubreptitia per illum, non verò per tertium quendam, retractari & annullari poteſt. Exempla habemus in Cunradi *III.* electione, cujus electionem Saxo, & Henricus Bavariæ Dux, propterea, quòd ad eam non vocati, ſed contempti eſſent, tanquam ſubreptitiam, improbarunt, *Otto Friſ.lib.*7. *Chrcn.c.*22. *Gothofr.*

thofr.in Viterb.in Chron.in part. 17.*in Cunrad. III.p.* 510. *Sig.l.*11.*de reg.Ital.in Conrad.II.* Anno 1138. eâdem etiam de cauſâ Electio Ludovici Bavari, *Crantz.lib.*9.*Sax.* c.8. & Maximil. I. à Rege Bohemiæ, *Hartm. Maur. de coronat.Car.V.* impugnata fuit.

23. Porrò requiritur, ut electionem Moguntinus coëlectoribus Collegis ſuis intra menſem à die mortis Imperatoris denunciet, ſimulatque intimet, ut intra trium menſium ſpacium (niſi periculum ſit in morâ) à die datarum literarum ad electionem novi Imperatoris conveniant.

24. Intimatione ſic ritè peractâ Electores abſque morâ in perſonâ ad electionem venire, vel nuncios ſuos cum plenis mandatis mittere tenentur, *A.B.t.*1.§. Wann es auch darzu kommen/ & §. auch ſetzen vnd ordnen/ & §. Welcher Churfürſt/ ꝛc. Quòd ſi verò Elector ritè vocatus, neque per ſe, neque per idoneè inſtructum comparuerit, pro iſtâ vice ſuffragio & voto ſuo privatur, *d.*§. Vnd welcher Churfürſt / atque ſic abſentium non habetur ratio, ſed præſentes actum electionis perficiunt, R. A. zu Speyer/ *de anno* 1629.§. Vnd damit ein ſolche, *in fin.Item* R. A. zu Regenſpurg/ *de anno* 1541.§. Wir auch Churfürſten/ꝛc. *Item* R. A. *de anno* 1542.§. Vnd das aber in dieſem. Atque ſic abſque morâ ad electionem tranſeundum eſt. Quòd ſi verò quis tardiùs acceſſerit, in eo ſtatu admitti debet, in quo electio eſt, *Aur. Bull. tit.*2.§. Wan aber ſie oder jhrer mehren / ꝛc. Daß derſelbige in ſolchen Stand zu der Wahl gelaſſen / darin er zu zeiten ſeiner Zukunfft geſtanden.

25. Quinimò non tantùm ad Electionem venire tenentur, verùm etiam ante electionem finitam recedere non debent. Quòd ſi verò unus vel alter, vel etiam major pars recederet, nihilominùs electio ritè procedit. Et cùm jus Collegii etiam penes unum maneat, *l.* 7. *in ff. quod cujuſque univerſ.nom.* non tantùm à majori, verùm etiam a minori parte electionem, de jure expediri poſſe, aſſerimus, *vide hac de re Buxtorff.in Aur.Bull.th.*25.*lit.e.*

26. Et quia electio collegialiter debet expediri, vota non particulariter, ſed in publico conventu collegialiter ſunt ferenda & colligenda. Hinc ſequitur per literas

tranſ-

tranſmiſſa vota nullum ſortiri effectum, *Buxtorff. d. l. th.* 44.

27. In ordine autem votandi, hodie Moguntinus primum habet votum, *Goldaſt. in replic. pro Imp. c.* 13. *p.* 173. qui ut Decanus Collegii aliorum vota colligit.

28. Debent prætereà vota eſſe pura, non alternativa, vel conditionata. *Buxtorff. d. l. theſ.* 34.

29. Elector ſibi etiam ipſi votum dare, & ſemetipſum eligere potis eſt. Exempla habemus in Maximil. II. Rudolph. II. & præſente invictiſſimo & glorioſiſſimo Imp. Matthia I.

30. De tempore electionis, vide *Aur. Bull. tit.* 2. §. Wo ſie aber.

31. Locus electionis eſt Francofurtum, *d.* §. Auch ſetzen/ *tit.* 1. qui cum publicâ auctoritate legis eſt deſignatus, niſi Electorum conſenſu, & propter graviſſimas cauſas, mutari non poteſt.

32. Effectus electionis tribuit novo electo Imperatori omnem dignitatem Imperialem, & ſummæ poteſtatis plenitudinem.

33. Atque ſic hucuſque dictum, quomodo legitimè Rex Romanorum eligitur. Coronationem, quod attinet, ſciendum eſt: Imperatori olim tres coronas eſſe impoſitas. Unam recipit ab Archiepiſcopo Aquiſgrani, quam aliqui dicunt eſſe ferream, ſed in contrarium ſunt multi, qui ex puro puto auro illam eſſe confectam aſſerunt, vide *Buxtorff. in A. B.* Alteram accepit in Italiâ argenteam ab Archiepiſcopo Mediolanenſi: Tertiam Romæ a Papâ auream. Sed quia Pontificii hoc ad aliquam neceſſitatem redegerunt, & exinde Imperii auctoritatem dependere voluerunt, rectè illa Papæ coronatio, publicâ Imperii tranſactione, tempore Ludovici Bavari Coloniæ promulgatâ, (de quâ antea ſatis dictum) exploſa & repudiata eſt.

34. Et quia non tantùm vacante Imperio hodiè Rex Romanorum eligitur, verùm etiam interdum vivo Imperatore, *Exemplum habemus in Ferdinando, tempore Caroli V.* Proteſtantes A. C. 1532. Schwinfurti ſic cum Cæſare convenerunt, ut Rex non ſuo, ſed Cæſaris tantùm nomine Rempubl. adminiſtret, nec ullam

nullam ſibi poteſtatem aut imperium arroget; Principes atque Ordines Imperii non teneantur ei ullâ fide aut jurejurando, niſi poſt mortem Cæſaris, prout habent capita tranſactionis Schweinfurtenſis, apud *Sleidan. libr.* 8. Et tantum de conſtitutione Imperatoris & Regis.

35. Olim ratione dominatus & potentiæ Imperator Dominus Orientis & Occidentis, imò corporalis totius mundi Deus dictus eſt, *Bald. conſ.* 359. *lib.* 3. *& conſ.* 238. *lib.* 1. *& conſ.* 300. *lib. ult. Vaſq. illuſtr. quæſt.* 20. *in pr. Caſtald. in tr. de imp. quæſt.* 52. *&* 53. *Carol. Degraſſar Regal. Franciæ lib.* 1. *jur.* 6. Hodie verò ſi cum illâ priſcâ potentiâ & dominatu Imperii faciem conferas, juxta Prophetiam Danielis eò ventum deprehendes, ut Monarchiam quartam pedibus ex luto & ære mixtis incedere jam omninò fateri cogaris. Idque non tantùm propter inteſtina bella, odia & diſſenſiones plurimas in imperio, verùm etiam propter omnis generis exemptiones, & turpiſſimam Pontificum avaritiam.

36. Inter omnes tamen Principes & Reges totius mundi, Imperator noſter præcedentiam & præeminentiam de jure meritò obtinet, quinimò ſplendet & fulget, tanquam ſtella matutina in medio nebulæ meridionalis.

37. Et quia Hiſpania, Gallia, Italia, Dania, &c. vera Imperii Romani fuerunt membra, meritò & optimo jure Imperatori noſtro pręeminentiam & ſuperioritatem concedunt.

38. Et ut ab Hiſpaniâ incipiam, certum eſt, eandem fuiſſe ſubjectam Imperio Rom. Idque facilè patet exinde, quòd Imperatoris noſtri præſidibus provinciæ Hiſpaniæ ad interrogata reſcripſerint, uti patet ex inſcriptione, *l. ſi à ſponſo,* 16. *C. de donat. ante nupt. & l. cum ſervum, Cod. de ſervit. fugit.* vide *Caſtald. de Imp. Rom. qu.* 35. *num.* 11. Quinimò ipſi Hiſpani adducunt Honorii Imperatoris immunitatem Gothis conceſſam aliaque decreta ſub Henrico III. Anno 1055. confirmata, *Covarr. part.* 2. *Relect. c. peccatum,* §. 9. *Ioh Marian. de Republ. Hiſp. lib.* 9. *c.* 5. Præterea *Gratianus Papa, volumus,* 11. *q.* 1. Hiſpanos omninò ſubjectos arguit, eoſque Legis Caroli-

 næ

næ vinculo potentiæ & majeſtati aſtringit.

39. Falſiſſimum ergo eſt, quod ſcribit Guilielm. de Montisſerrat. *de ſucceſſ. Regn. dub. 1. n.* 40. Reges Hiſpaniarum regna ſua ab Arabibus jure belli occupata teneri, & præterea immemoriali temporis præſcriptione tutos eſſe, Conſtat enim Reges Hiſpaniarum regna ſua, utpote: *Siciliam, Luſitaniam, Neapolim, Arragoniam, Sardiniam, Canarias, Heſperides, ac Gorgonidas Inſulas &c.* arctiſſimo fidelitatis nexu à Pontificibus, quibus ſe nimiùm ſubjecerunt, poſſidere, & tali modo ab Imperio Romano ſe exemiſſe.

40. Et Galliam, quod attinet, ſimiliter manifeſtum eſt, olim Provinciam Imperii Romani fuiſſe. Idque patet ex inſcriptione, *l. 5. C. de juriſd. omn jud. & ex l. 2. §. 2. in verb. quæcunque in partibus Galliæ & Hiſpaniarum. &c. C. de offic. præf. pat. Afric. inde Bart. & Alciat. Regem Francorum Imperii Germanici ſubditum eſſe ſcribunt.* Idem conſtat ex Caroli Magni teſtamento. Nam juxta illud Gallia Imperio ſubeſſe debebat. Hinc Otto II. Regibus Galliæ bellum inferre voluit, quod Romano Imp. ſe ſubducerent, *Crantz. in Metrop. Sax. lib. 3. c. 35.*

41. In Italiâ imperatoria Majeſtas ſuperioritatem ſatis habet fundatam, adeò, ut Pontifici exemptionem & donationem Conſtantini Magni alleganti (quam præcedente *diſp. quæſt. ult.* ſatis refutavimus,) probandi incumbat.

42. Daniæ Rex reſpectu Ducatus Holſatiæ ſubjectus eſt Imperatori noſtro. Conjunge R. A. zu Speyer/ *anno* 1542. §. Dieweil aber/ *ibi*: Inſonders aber Dennemarck/ ꝛc. Et anteà præcedente *diſp. th.* 29. dictum: Petrum Daniæ Principem Coronam Regiam de manu Imperatoris Friderici accepiſſe. Quòd autem à Carolo Magno Dania Imperio ſubjecta, nullum eſt dubium, *Cuſpin in vit. Car. M. Et tantum de præceptis.*

Quæst. I. *Utrùm ſtatus hodiernus Sacri Imperii Romani ſit abſolutè & purè Monarchicus, an verò Ariſtrocraticus, aut mixtus?*

De hac quæſtione tres diſtinctas hominum diſſentientium opiniones animadvertimus. Una eorum eſt, qui dicunt, ſtatum Imperii Romano-Germanici eſſe abſolutè

ſolutè & purè Monarchicum, & adhuc talem, qualis olim fuit. Altera eorum eſt, qui contendunt, Majeſtatem Imperii Romano-Germanici non ampliùs penes Imperatorem, ſed penes Principes & Status Imperii reſidere, adeò ut ſtatus Imperii hodiernus nullo modo ſit Monarchicus, ſed Ariſtrocraticus. Tertia eorum, qui ſtatuunt: Statum Imperii Romano-Germanici, non eſſe talem, qualis olim fuit, videlicet abſolutè & purè Monarchicum, ſed Ariſtocratiâ temperatum, ita tamen, ut ſic præmineat Monarchia & Majeſtas Imperatoris, ut Monarchiæ titulus meritò & optimo jure Imperatori noſtro tribuatur. Rationes primi generis, inprimis hæ ſunt: 1. à definitione Monarch. Imperium Monarchicum eſt, quando jura majeſtatis & ſummæ poteſtatis penes unum reſident, ex *Bodin. lib. 2. de Republ. cap. 1.* Atqui jura majeſtatis & ſummæ poteſtatis reſident penes unum & ſolum Imper. Ergo, &c. 2. à teſtimonio hominum. Quia Imperator noſter adhuc hodiè ab omnibus Regibus & populis tam fidelibus, quàm infidelibus Monarcha ſalutatur & honoratur. 3. Quia omnibus & ſingulis Imperii civibus non tantùm ſimpliciter, ſed ex plenitudine Regiæ & Cæſareæ poteſtatis imperat, & quidem ſub pœnâ Reichs Abſchied / *de anno* 1521. *in pr. ibi:* entbieten allen vnd jeglichen / vnſern vnd des H. R. Churfürſten / Fürſten / Prälaten / ꝛc. & §. Darauff befehlen wir euch. *Item* R. A. *de anno* 1529. *ſub tit. conſtit.* oder Mandat wider die Widertäuffer / §. Deßgleichen / *ib.* vnd wollen / ꝛc R. A. *de anno* 1530. §. Vnd dieweil / *ib.* demnach gebieten wir. *Item* R. A. *de anno* 1541. §. hierumb / *ib.* auß Rom. Kayſ. vnd Königl. Macht / ꝛc. 4. Ab externis ſignis Monarchiæ, quia dantur Imperatori ſceptra, regale ſolium, corona, pallium regale, pomum orbis figuram repræſentans, magnificâ oratione à principibus ſalutatur, &c. 5. A natura Relat. Quia omnes & ſinguli Imperatori tanquam Domino & ſummo Magiſtratui, obedientiam ac ſubjectionem debent, uti anteà ex receſſibus Imp. probatum. 6. Quia omnes principes & ſtatus Imperii Imperatori noſtro præſtant homagium non tantùm fidelitatis, ſed etiam ſubjectionis, uti apparet ex formulâ juramenti, quàm refert Varem. ab Ehrenberg / *lib.*

*lib.2.de fœd.ſub.n.*161.hoc modo: dem Römiſchen Käyſer vnd dem Reich/ Trew/ Holdt vnd Gehorſam zu ſeyn/ ꝛc. 7. A remotione contariarum ſpecierum. Quia non eſt Ariſtocraticus neque Democraticus neque mixtus. Ergo, &c. Secundi generis rationes cum primis hæ ſunt. 1. Quia ipſi creatores Principis jura majeſtatis in ſeſe paulatim tranſtulerunt, adeò, ut jura majeſtatis non penès unum ſolum, verùm penès Principes & ſtatus imperii reſideant. 2. Quia principes & proceres imperii, tùm ipſi Imperatori, tùm ſingulis principibus in Comitiis congregati leges ferunt: Atque leges dare eſt majeſtatis, non verò accipere *per l. Princeps ff. de ll.* 3. Quia Imperator leges univerſales ſolus condere non poteſt, uti probatur ex formulâ in receſſibus imperii recepta: Als haben wir vns mit den Ständen/vnd ſie widerumb mit vns nachfolgender maſſen vergliechen. Atqui leges univerſales ex plenitudine poteſtatis condere eſt ſupremæ Majeſtatis ſymbolum, *Bodin.* 1. *de Republ. c.* 10. *Paurm.* 1. *de juriſdict. c.* 4. *num.* 6. 4. Quia Imperator ex ordinum decreto jus belli indicendi ſolus non habet. Atqui jus belli indicendi infallibile eſt ſignum abſolutæ & ſummæ poteſtatis, *Schleid. l.* 1. 14. Quinimò prohibetur decreto ordinum eas pecunias, quæ ad bellum gerendum colliguntur attingere, *Bod. d. l pag.* 363 5. Quia Imperator poteſtatem exigendi vectigalia, erigendi telonia & imperandi tributa non habet, Reichs Abſchied / *de anno* 1576. §. Weiters ſeyn wir auch. 6. Quia non ſolus Imperator eſt ſupremus magiſtratus, verùm judices Cameræ imperialis. 7. Quia judices Cameræ, de famâ, capite ac fortunis omnibus Imperatoris cognoſcere poſſunt. 8. Quia à Ducibus & Principibus Imperator creari ſolet. 9. Quia majeſtas eſt ſumma in cives & legibus ſoluta poteſtas. Atqui Imperatoris Romani poteſtas non eſt ſumma, quia proceres & Principes Imperii ſunt ſuperiores, tùm quia in Comitiis Imperatori leges ferunt, tum quia & conſtituendi & deſtituendi Impeatorem poteſtatem habent, exemplo eſt Adolphus & Wenceſlaus. 10 Quia Imperator tenetur præſtare juramentum ordinibus & ſeſe obligare: & licet imaginem Regiæ Majeſtatis habeat, ſceptra, regale ſolium coronam,
&c.

&c. rem tamen non habet, *Bodin d. l. p.* 363. 11. A teſtimonio Maximiliani I. Hic enim cum orationem ad Imperii ordines haberet, coronam imperialem à Romano Pontifice accipere minimè neceſſarium ſibi videri dixit, eò quòd Imp. Majeſtatem in ipſis ordinibus eſſe intelligeret, *Bod. d. l.* 368. Tertii generis rationes hæ ſunt. 1. Quia experientia teſtatur, faciem Reipubl. hodiè alteratam & non eſſe talem, qualis olim fuit. Nam olim Imperator pro arbitrio ſuo & quidem ex plenitudine ſuæ poteſtatis leges condidit; hodiè cogitur cum aſſenſu ſtatuum Imperii leges univerſales condere, uti probatur ex receptâ formula: Als haben wir vns mit den Ständen/ vnd ſie widerumb mit vns nachfolgender maſſen verglichen. Requiritur ergo ad legem univerſalem conſtituendam ab utrâque parte conſenſus de neceſſitate, & concurrunt ſtatus Imperii ad legem univerſalem ferendam, uti ad bellum indicendum & alia publica negotia in Romano Imperio expedienda plurima, non ut conſiliarii, ſed quòd habeant illa jura majeſtatis cum Imperatore jam communicata, ità tamen, ut nihilominùs Imperator retineat præeminentiam, & illa omnia, quæ utriuſque partis conſenſu expedita ſuo nomine divulget, executioni mandet, & omnibus & ſingulis ſub pœnâ, uti ſuprà dictum, imperet, &c. Hinc pro 2. Ita quidam argumentantur: Imperium id quo proceres *parte aliquâ* jurium majeſtatis, non ut ſinguli, ſed ut univerſi & quaſi collegium aliquod verè fruuntur, abſolutè & purè Monarchicum non eſt, ut fatentur omnes: Atqui in Imperio proceres ſive ſtatus parte aliquâ jurium Majeſtatis, non ut ſinguli, ſed ut univerſi & quaſi collegium aliquod verè fruuntur, uti ex jure comitiorum & Imperii ordinationibus manifeſtum eſt. Ergo abſolutè Monarchicum non eſt. Et rurſum: Imperium, in quo Imperator in illis ipſis juribus majeſtatis, de quibus proceres participant, nihilominùs integrum retinet ſemiſſem, ut Imperii caput & propterea quædam jura majeſtatis ſine procerum collegio ſolus obtinet & exercet, ex Ariſtocratiâ & Monarchia mixtum eſt. Et rurſùm: Id Imperium, quod ad Monarchiam magis propendet, quam ad Ariſtocratiam, à monarchiâ tanquam à potiori rectè

rectè denominantur: Atqui Imperium noſtrum, magis propendet ad monarchiam quam ad Ariſtocratiam: Ergo rectè monarchicum appellatur. En tibi aciem ab utrovis latere, quo ergò te vertas, habes aciem paratam, cui ergò parti putas jungenda eſſe noſtra vexilla. Priori parti minùs tutum exiſtimo, proptereà, quod non debeant jura Imperatoris accerſi & demonſtrari ex legibus Romanis & eo jure, quo Carolus Magnus, quo Otto, & quo utriuſque ſucceſſores uſi leguntur, hodiè mutata facies Reipublic. eſt & ſunt jura majeſtatis aliqua parte communicata proceribus & ſtatibus Reipublic. Romanæ. Quamobrem quod attinet ad argumenta prioris opinionis. Reſp. Ad 1. Negando, quia hodiè ex jure comitiorum & imperii ordinationibus jura majeſtatis, uti dictum eſt, aliquâ ex parte ſunt apud proceres *Gothofrid. Ant. diſputat Apologet. de poteſtat. Imperat. theſ.* 61. Ad ſecundum argumentum quod attinet, nobis nihil obſtat. Nam & nos dicimus: Invictiſſimum Romanorum Imperatorem MATTHIAM Dominum noſtrum omnium clementiſſimum, cujus majeſtati firmam valetudinem, Imperium florentiſſimum, victoriam & felicitatem à Deo animitùs precamur, verum Monarcham eſſe, atque hoc defendemus conſtantiſſimè. Ad reliqua argumenta, quia hic longum foret ad ſingula reſpondere, in ipſo diſputationis actu, reſpondebimus, hoc tantum hoc loco ad dimus, partim in illis committi fallaciam conſequentiæ & connexionis, partim committi fallaciam à dicto ſecundùm quid ad dictum ſimpliciter: partim ab inſufficiente enumeratione partium nullâ ratione procedere poſſe. Alteræ parti jungere vexilla, admodùm periculoſum eſſe puto. Nam occurrunt, quæ non tantum manifeſtæ falſitatis, verùm etiam abſurditatis argui poſſunt. Non enim principes omnia jura Majeſtatis attraxerunt, ſed quædam adhuc penes ſolum Imperatorem reſident, quædam habet cum ſtatibus dicto modo communicata. Non equidem differemur particulas quaſdam majeſtatis in Electores & Ordines Imperii tranſlatas eſſe, id quod argumento eſt Monarchiam hodiè non ampliùs puram & abſolutam, ſed Ariſtocratia tempera-

peratam eſſe. Ad reliquâ argumenta Bodini in conflictu diſputationis reſpondebimus. Viſum ergò nobis eſt ad tertiam ſententiam veritati viciniorem abire, quàm illam arbitramur, quæ Imperium noſtrum mixtum ſtatuit, ex Monarchiâ & Ariſtocratia, denominationem verò ejuſdem à monarchia tanquam parte potiore deſumit, quam qui firmiter tenuerit, dicfficultatibus illis, ex opinionibus reliquis fluitantibus minimè onerabitur vel premetur.

Quæst. II. *Utrùm ut olim ita hodiè Princeps ſit ſolutus legibus?*

In hac quæſtione extra controverſiam poſitum eſſe nemo ſanæ mentis negabit, ut divinq naturali & gentium jure, ſic & legibus Imperii, quæ cum ipſâ majeſtate conjunctæ ſunt, eamque immediatè concernunt & conſtituunt, ſive tacitè ſive expreſſè principi datæ ſunt, & olim obligatum fuiſſe principem, & etiamnum firmiter teneri, *Gothofrid. Anton. diſputat. de poteſtat. Imperat. theſ.* 10. Nam divinas leges, quod attinet, ſi violare, ſi perrumpere aut quovis modo labefactare quiſpiam tentabit, divinæ majeſtatis reus erit. Siquidem qui poteſtatem à Deo ſibi habet commiſſam, Dei ſubditus eſt. Deum ſuperiorem agnoſcit. Impura igitur & ſcorto famoſo magis quàm Auguſto digna vox Juliæ ad privignum Antonium Caracallam *ſi libet licet*. an neſcis te Imperatorem eſſe & leges dare, non accipere. Præterea jure naturæ Principem ſemper obligatum fuiſſe, nullum eſt dubium. Siquidem Dei jus naturæ lex eſt. Niſi crudelia Herodis Judæorum Regis in tres filios, Neronis in matrem ac uxorem, trium Ptolomæorum, quorum primus fratrem, ſecundus matrem, tertius Patrem interemit parricidia, niſi neſaria Caracallæ & Tiberii fratricidia, niſi deteſtandum, Caligulæ cum ſororibus, ac Neronis tum Matre libidinem, niſi Auguſti, Tiberii, Vitellii, Titi Veſpaſiàni ſodomiam approbare & per conſequens principes olim ſtupra, inceſtus, furta, cædes, & ſimilia ex illicitis naturâ & moribus licita feciſſe, affirmare velimus. Porrò gentium jure, unde obligationes, pacta & conventiones oriuntur, principem alligatum fuiſſe certum eſt. Ad hoc & ipſa natura & honeſtas prin-

principes impellit. Siquidem naturæ nihil magis conſentaneum, nihil dignitati magis conveniens, quàm quæ placuerunt ſervare, etiam cum ſui detrimento. Hinc dubio omni caret teneri principem illis legibus, ad quarum obſervationem publicâ cum ſtatibus Imperii initâ conventione ſe devinxit. Sic omnes Principes, Imperatores & Reges conditionibus, quibus ad Imperium vel Regnum evecti ſunt ex conventione quâdam, ſi non expreſſâ, attamen tacitâ, quæ ex æquo omnes mortales illigat, obſtringuntur, nec ullus, niſi per tyrannidem Imperium ſive regnum invaſerit, ſine certis conditionibus ſaltem illis, quæ ex communi bene imperandi ſive regnandi naturâ dependent, ad Imperium ſive Regnum aſcendit. Proindè cum nemo Principum unquam illis ſuprà dictis legibus fuerit ſolutus, nullo modo Ulpianus, *l. 31. ff de ll.* illas intelligere potuit. Status ergò controverſiæ tempore JCti Ulpiani fuit hic. Utrùm Princeps ſit ſolutus legibus poſitivis & merè civilibus: ad hunc ſtatum, *ICtus in l. 31. ff. de ll.* Reſp. *affirmativè.* Hinc jam quæſtio oritur: *Utrùm ut olim, ita & hodiè Princeps ſit legibus ſolutus.* In quâ quæſtione ut affirmativam amplectamur, his movemur rationibus: 1. Quia quæcunque jure Romano Imperatoribus conceſſa, nec expreſsè vel tacitè adempta illis etiamnum gaudent & fruuntur, *arg l. 32. in fin. C. de appell. l. 27. de leg. 3. l. 26. 27. & 28. ff. de ll.* Atqui Imperatoribus poteſtas legibus ſoluta eſt conceſſa, *§. l. 31. ff. de ll. l. 23. de leg. 3. fin. Inſt. Quibus modis teſt. infirm Novell. 105. c. 2. in fin.* Ergo, &c. 2. Quia Imperator noſter fruitur plenitudine poteſtatis, *A. B. in præf. circ. finem t. 2. in pr. tit. 8. tit. 13. in fin. &* 16 R. A. *de anno* 1495. *de pace pub. rubr.* Von Sachen / ſo ſich vor dieſem Landfrieden begeben / *ibid.* von Römiſcher Königlicher Macht und Vollkommenheit / ꝛc. *de anno* 1544. §. Als wir aber / *ibid.* Auß unſern Keyſerlichen / ꝛc. 3. Quia privilegia concedit. *§. ſed quòd principi, Inſt. de L N. G. & C.* 4. Quia reſcriptis ſuis ex certâ ſcientiâ juri communi merè poſitivo derogare & legis gratiam facere poteſt, *argum. l. 7. C. de precib. Imp. offer* Exempla ſunt in promptu, quòd Princeps aliquibus gratiam fecit, obſtante etiam jure communi. Vide *Z. ſ. ad l. Princeps num.* 12. *in fin.*

*fin. Gail.*1.*obſerv.* 14. *n.*6. 5. Quia poteſt Princeps Dominium transferre nudâ voluntate citra traditionem, *l.*20.*C.de pact.l.*15.*Cod. de rei vind.l.*6. *C. de hered. vel act. vend Gail.*2,*obſ.*55.*in pr.junct.num.*6.*Hartm.Piſt.*2.*q.*2.9. *num.*26. 6. Quia in actionibus quas gerit, juris ſolemnia obſervare non tenetur, *argum.l.*14.§. 1. *de manumiſſ.l.* 3. *C.de teſtam.l.*34 *C.de donat.l.penult. C.de donat.inter vir.& uxor.l.ult.in fin.C de quadr.præſcript. Gail.* 1. *obſ.* 42. *num.* 1.2.& 3.*obſ.*87.*num.*6. 7. Non eſt ſubjectus legibus poſitivis, ſed ſuprà leges eſt & Dominus legum. Vide *Goth. Ant.d.l.* Concludimus ergò Imperatorem legibus poſitivis & merè civilibus, vel à ſe vel ab aliis latis *civiliter* nullo modo teneri. Quòd ſi ergò à ſe vel ab anteceſſoribus vel etiam à ſtatibus leges eſſent latæ, illis uti dictum eſt, non tenetur. Quo fit, ut nec privilegia, neque leges, Principe mortuo, vim ſuam ac robur retineant, niſi ſucceſſorum auctoritate confirmentur, vel tacito conſenſu approbentur. Hinc Imp. & Reges beneficia Electoribus, principibus & ſtatibus Imperii tributa, prius renovare conſueverunt. Dixi *civiliter.* Nam ſi de Naturali ratione & æquitate quæras,aliud reſpondendum. Siquidem ipſa honeſtas requirit ſervare leges, quas aliis præſcripſit. Decet enim tantam Majeſtatem eas ſervare leges, quibus ipſe ſolutus eſſe videtur, *l.ex imperfecto,*23. *ff.de legat.*3. ut digna vox ſit majeſtate regnantis legibus alligatum ſe principem profiteri *l.*4. *C.de ll.* Licet enim reſcripſerunt Severus & Anton. legibus ſoluti ſumus; attamen addunt, legibus vivimus, §.*fin Inſt.quibus modis teſt.infirm,*Idem novat *Bald.ad lib.* 8.*C. de ll.ſc. quod ſe ll. ſubmittat Princeps, non legum efficacia, ſed virtuti principum adſcribendum eſſe.* Quam ob rationem rectè dicitur, *poteſtate legibus ſoluta*, utpote contrà jus commune & poſitivum alicui gratiam facere, regalia & privilegia conferre,&c. tum demùm Imperatorem uti debere cum majeſtatis, juſtitiæ, æquitatis, & publicæ utilitatis ſive neceſſitatis ratio id requirat, adeò, ut ſi extrà hos caſus Princeps eâ utatur, potiùs poteſtate ſuâ abuti videatur, *Gothofr. Antonii,d.l.*

QUÆST. III. *Utrùm Imperator noſter præcedentiam & præeminentiam inter omnes Reges & Principes habeat?*

NEmo hactenùs eſt repertus, qui præcedentiam & prærogativam Imperatoris noſtri in dubium vocare auſus fuit, quam unicus ille *Bodin. lib. 1. de Repub. c. 9.* Ut ergò Bodino & qui Bodinum ſequuntur prærogativa Imperatoris, manifeſtior evadat, fundamentis quàm firmiſſimis, eandem confirmabimus. 1. Quia dignior is haberi debet, qui in pari dignitatis gradu antiquior eſt tempore, *l. 2. C. ut dign. ord. ſervetur. Menoch. conſ. 51. nu. 39. Caleſatus in tr. de equeſtri dign. num. 91. Bart. in l. 2. §. prius, ff. de vulg. & pupill. ſubſit.* Hinc æquum eſt, & juri conſentaneum ut is, qui prior fuit tempore & diutiùs ſervitia ſuperiori domino præſtitit, potior etiam ſit in honoribus & privilegiis, *arg. l. 7. in pr. C. de poſtuland l. 1. & 2. de offic. praf. prator. Decian. Reſp. 19. num. 183. & ſeq. Ioh. Fichard. conſt. 77. n. 14. vol. 1.* Atqui Romanum noſtrum Imperium, quod à Carolo Magno ad Germanos tranſlatum, vetuſtiſſimum eſſe, ex eo conſtat, quòd olim, Hiſpania, Gallia, Italia, Anglia, &c. Provinciæ fuerint Romani Imperii, uti anteà in th. demonſtratum. Prætereà conſtat ex *Theod. Gothofr. in annotat. ſur l. Hiſtoire du Roy Charles VI. fol.* 585. Germaniam olim omnium fuiſſe ampliſſimam & ſub ſe habuiſſe, Bohemiam, Poloniam, Hungariam, Daniam, Norvegiam, Sueciam, aliaque regna & provincias. Ut taceam, Romano-Germanicum Imperium noſtrum duabus illis viſionibus Coloſſi, & quatuor beſtiarum apud Dan. Prophetam adumbrari. 2. Antecedit Imperator noſter omnes Reges & Principes non tantùm vetuſtate, verùm etiam dignitate. Nam non tantùm à terrenis, verùm etiam ab ipſo Chriſto Salvatore noſtro, ipſi Imperatori magnus honor eſt attributus. Multifariè namque multiſque modis Chriſtus, diebus ſuæ carnis Imperium honorare dignatus eſt, dando in ſemetipſo exemplum tanquam Dominus & Magiſter, Romanum Imperium ab omnibus fore honorandum. Honoravit enim Chriſtus Romanorum Imperatorem primò mundum hunc ingrediens *duobus modis: primò* in tempore ſui adventus per Cæſarem Auguſtum totum mundum pacificavit, ut per ipſius Domini adventum pax eſſet in universâ terrâ, juxta illud: *Orietur in diebus Domini abundantia pacis. Secundò,* quia mox

ut natus eſt, cenſui Cæſaris ſe ſubmittit. Deinde, progrediens in hoc mundo *iterum dupliciter* Romanum Imperatorem honoravit: *primò*, quòd dederit ei tributum pro ſe & Petro, *Matth.* 17. *ſecundò*, quòd non ſolùm ipſe tributum dederit, verùm etiam Cæſari dari præceperit. 3. Excellit ipſa majeſtas omnes alios Reges & Principes auctoritate. Siquidem omnes poteſtates, & Regum & principum, ab Imperatore, uti fonte & capite, de jure communi, fluxerunt. Hinc conſueverat, dum in flore eſſet, Reges & præſides aliis gentibus dare, utpote Judæis, Syris, Parthis, Albanis, Colchis, Iberis, Gallis, Hiſpanis, Germanis, & quæ ſub Germaniâ tunc temporis comprehenſi fuerunt, utpote: Bohemis, Ungaris, Polonis, Danis, Suecis, &c uti & hodiè ab Imperatore noſtro tanquam ſummo. Regales & Ducales dignitates petuntur. Exempla habemus in Regibus Bohemiæ, Poloniæ, Daniæ, Sueciæ: Ducibus non tantùm Sabaudiæ, Cliviæ, Wittenburgæ, Munſterbergæ: ſed & Ferrariæ, Mantuæ, Radziviliis in Lituaniâ, & aliis, *Marq. Freh. in tr. Petr. de Andl. de Imp. Rom.* ubi dicit, quòd hodiè plurimi Reges plùs de facto, quàm de jure Imperatorem in ſuperiorem non recognoſcant, pro ut id ſuſiſſimè pertractat *Vaſq. Illuſtr. contr. c.* 21. *Lupold. Bebenpug. c.* 7. *circ. finem. Bod. de Republ. l.* 1. *c.* 8. 4. Excellit Imperator noſter inſigniis gloriam Imperialem decorantibus, ut ſunt Imperiale diadema; gladius, ſceptrum, pomum aureum. 5. Turcam quod attinet, non tantùm verbis indicat, verùm facto & ſtylo comprobat, Imperatorem noſtrum eſſe omnium Regum & Principum præcipuum & ſummum, ſiquidem hoc modo ad Imp. noſtrum ſcribit: Auß den Potentaten Jeſu der fürnembſte / vnd zwiſchen dem Geſchlechte JESV erwehlter fürnembſter HERR aller Chriſtlichen Völcker. Huc facit, quòd Legatis Imperatorum noſtrorum primum locum attribuat, ut ſedendo ſuo mandata coràm ſe exponant, tantummodò iis permittat, *Arum. de jur. publ. diſcurſ.* 1. *p.* 9. ubi notatu dignum, quòd ipſe ex *Chriſtoph. Varſev. orat. de legat. & legat.* recenſet de Legato Caroli V. qui, ubi ad exponenda mandata accitus aliquandiu coram Turcico Imperatore ſteterat, neque

conſidere ſecundùm morem & conſuetudinem juſſus erat, pallio ſuo ſubſtrato inſedit, & mandata ſui Domini expoſuit, & finita etiam oratione in Palatio Turcici Cæſaris reliquit, neque admonitus reaſſumere & ſecum ferre voluit, proptereà, quod Legatis Imperatorum non conveniret ſellam ſecum portare. Non ergò incuriâ Legatorum Francorum illam præcedentiam obtinuerunt Imperatores noſtri, uti frivolè admodùm *Bodin.1.cap.9. de Republic.* ſcripſit, ſed optimo jure. Nam ſine controverſiâ Juſtin. Imperat. Regibus Galliæ jura dedit prout *Cujac. conſultat.* 3. *in fin.* demonſtrat. Quinimò non tantum Imperator noſter, verùm & Rex Romanorum, Galliarum & Hiſpaniarum Reges de jure præcedere debet, uti probat. *Quet. conſ.* 1. Non ergò à magnitudine potentiæ dignitatis prærogativa ſemper dependet, uti eleganter. *Menoch.1.conſ.* 36.*num.*51.

Quæst. IV. *Utrùm Imperator Anteceſſoris ſui facta adimplere & approbare cogatur?*

Rationes dubitandi hæ ſunt. 1. Quòd æqualibus imperare nemo poſſit cùm par in parem nullum habeat Imperium. 2. Quia Imp. cauſam non habet ad Anteceſſ. Ergò nec ejus nomine prægravari poteſt, *l.3. verſ. qui verò non à patre &c. ff. de interd. & relig. l.unic. verſ. Ex his enim, C. de impon. lucrat. deſcript. l. ab eo, C. de fidei com. l. ſi quis domum. in pr. &* §.1 *ff.locat. & l. lex vectigali,* 33. *de pign. & hypoth. Novell.*22.*c.*33. *&c.* 3. Quòd de conſuetudine Succeſſor antequam ad Regimen admittatur privilegia & leges ab Anteceſſore latas debeat juramento confirmare, *Aur.Bull t.*2.*in fin.* 4. Quòd conſtitutiones poſteriores prioribus ſint potiores & iis derogent. Hinc communi omnium Dd. calculo approbatum, quod Anteceſſorum conceſſiones poſteris nullum præjudicium creent.

Verùm non ſimpliciter hanc quæſtionem eſſe vel affirmandam vel negandam ſtatuimus, proinde pro quæſtionis determinatione diſtinguimus. 1. Inter leges naturales, juris gentium, & inter leges merè civiles & politivas. 2. Inter obligationes & facta, quæ publicam utilitatem directò concernunt, & inter ea, quæ vergunt

in

in proprium & privatum commodum & Reipubl. admodùm ſunt detrimento. 3. Inter facta ratione officii celebrata, & inter ea, quæ Imper. officium omne excedunt. Quibus diſtinctionibus præmiſſis dicimus; Imperatorem facta ſui Anteceſſoris ſervare & approbare debere, dummodò ea non fuerint repugnantia, vel juri naturæ, vel juri gentium, vel conſuetudini vel officio ſuo vel admodùm ſint Reipubl. incommodo. Et eâ ratione nullo modo diſtinguo, ſive electione, ſive ſucceſſione Imperator vel Princeps ſit, *c. 1. de probat. c. Quia juxta, 16. q. 1.* Quòd ſi ergò factum vel obligatio ab Anteceſſore præſtita concernat, vel jus naturæ, vel gentium, vel etiam utilitatem & commodum Reipubl. vel proprium Imperatoris officium, nullo modo à ſucceſſore poteſt irrita fieri, propterea, quòd omnes æque legibus naturæ & gentium adſtricti ſimus: Item quòd dignitas Reipubl. non moriatur, *Nov. 81. c. illud quoque* ſed ſemper duret, *Buxtorf. in A. B. Concl. 37. lit. e.* & quod in tali caſu non tam Princeps, quàm ipſum Imperium contraxiſſe intelligatur. Item quòd officium nemini debeat eſſe damnoſum.

QUÆST. V. *Utrùm vivente adhuc Imperatore Rex Romanorum eligi poſſit?*

HÆc quæſtio maximè fuit controverſa, Anno 1530. Inter Carolum V. & ſtatus Imperii quo tempore Carolus V. fratrem ſuum Ferdinandum Regem Romanorum deſignavit. Nitebatur Carolus V. exemplis ſuorum Anteceſſorum. Nam conſtat ex Hiſtoricis Conradum II. Henricum Aucupem Regem Romanorum deſignaſſe. Sic Otto I. deſignavit Ottonem II. filium ſuum, & Henricus II. deſignavit Conradum II. Quibus exemplis motus Imperat. Carolus V. convocavit Electores & voluit, ut Ferdinandus Rex Romanorum eligeretur. Contrà verò ſtatus Imp. oppoſuerunt Imperatori. 1. Quòd hoc eſſet contra *Aur. Bull. c. 2. §.* Wann es auch dar zu kommen ſolte. 2. Quòd jus intimandi in puncto electionis Romani Imperatoris non pertineat ad Imperatorem, ſed ad Electores. Verùm ut ut ſit, tandem Imperatoris ſententia prævaluit, poſſe creari Regem vivo Imperatore hâc tamen reſervatione,

ne ſuo, ſed Cæſaris tantùm nomine Rempublic. adminiſtraret, nec ullam ſibi poteſtatem arrogaret; vel in Principes, vel, Imperii ordines, qui ei etiam nullâ ratione teneantur, niſi poſt mortem Imperatoris: Cujus tranſactionis capita, vide apud *Schleidan. libr.* 8. *fol.* 213.

Quæst. VI. *Utrùm à ſententia Imperatoris licitè provocari poſſit & debeat?*

Non deſunt, qui dicunt, à ſummo etiam ſolio nonnunquam procedere iniquitatem & injuſtum judicium, proinde ab Imperatore malè informato ad meliùs informandum, vel ab Imperatore ad Imperatorem adjunctis principibus, appellari poſſe.

Verùm cùm olim à præfectis prætorio nulla recipiebatur appellatio; & hodiè ab electoribus Saxoniæ & Brandeburgico & ſingulari privilegio appellare nefas ſit, quis tam hebes eſt, ut à Cæſare putet appellandum; Lex n. quamvis dura, attamen ferenda. At cum ſententia Principis. At cum ſententia ab Imperatore partibus omnibus conſtitutis lata, non ſolùm illi cauſæ, pro quâ Introducta eſt, ſed omnibus ſimilibus lex ſit: quis quæſo erit, qui licitè poſſe ab Imperatore provocari putet? Cum enim in Cæſare ſumma ſit poteſtas, ſummaque authoritatis plenitudo, nihil eſt, quod adjunctis principibus authoritatis accedat: quoniam neque ſummo adjici quicquam poteſt, neque plenum effici poteſt pleniùs. At qui provocat: quaſi ſuperiorem appellat, qui latam contra ſe ſententiam corripiat, quâ in re duplici temeritate Majeſtatem lædit Imperialem. Nam & ſuperiorem nititur aſſignare ei, qui omnibus principibus eſt ſuperior: & iniquitatem illi adſcribit, quem ſemper æquum, juſtumque imò ſanctum & ſacratiſſimum reputare debemus. Quapropter non immeritò, qui talia tentant, non ſolùm prohibendi ſunt, ſed etiam debitis pœnis atque animadverſionibus coërcendi. Et quamvis à ſummo ſolio nonnunquam procedat iniquitas; non tamen idcircò locus eſt appellationi, cùm nemo ſit ut judex, qui Cæſaris ſententiam examinare valeat. Utiliùs proinde eſt Reipubl. ad extinguendas lites, paucis injuſtè oppreſſis appellationis beneficium denegare, quàm

multis calumniantibus, poſtquam juſtè damnati fuerint, querelarum januas aperire. Cùm & rariſſimi ſint, qui ſe juſtè reputent damnatos; ſemperque minus malum tolerandum ſit, ut evitetur majus. Nam ubi ſemper licitum appellare, ibi quoque lites ſine fine reperiuntur: ibi ſunt inimicitiæ, ibi contentiones, ibi nova ſcandala. Rectè ergò capitali fraude illum teneri diximus diſput. præced. theſ. 31. qui ſciens prudensvè à ſententiâ Imperatoris appellare auſus fuerit.

QUÆST. VII. *Utrùm Imperator cum Camerâ in juriſdictione Imperii concurrat?*

JUdicium Cameræ à Maximiliano I. Imp. Anno 1495. in Comitiis Wormat. cum conſilio ſtatuum Imperii potiſſimùm ob hanc cauſam inſtitutum & certis privilegiis munitum, ut Impp. & eorum aula der Reichs-Hoff-Raht moleſtiarum judicialium mole indies magis magiſque accumulatoriè aliquatenùs ſublevaretur, pax publica conſervaretur, & juſtitiæ adminiſtratio in Imperio tanto expeditior & plenior haberetur: minimè verò, ut per illius curiæ conſtitutionem atque confirmationem judicum Cameralium ſibi in juriſdictione Imperii vel etiam in minimo præjudicatum atque detractum voluerint. Non tamen deſunt, qui id affirmant & ſententiam ſuam hiſce potiſſimùm rationibus muniunt. 1. A naturâ exceptionis. Quod ſervatio in uno, cenſeatur abdicatio aliorum, *l. quæſitum, 17. §. idem reſpondit. 42. ibi nam hac ff. de inſtr. vel inſtrum. legat. & l. cum prætor. 12. ff. de judic.* Atqui Imp. cauſas majorum feudorum Imperii ſuæ juriſdictioni tantùm reſervavit. *Ord. Camp. p. 2. t. 7. Ergo &c.* Conſtat enim, quòd in ſpecie de jure regulari detrahitur ejuſmodi eſſe, ut hujus rationem in detractis ſequi non poſſimus. 2. A naturâ conventionis. Quia juriſdictio Cameræ non ſimpliciter mandata, ſed per viam contractus ultrò citròque obligatori inter Cæſarem & ordines Imperii. *Ordin. Cam. part. 3. cap. 54. ibi.* Solches alles vnd jedes / ꝛc. Atqui juriſdictio ex conventione data non cumulativè, ſed privativè tributa intelligitur, *Schrad. de feud. par. 10 ſect.*

2. In

2.*n*.72.*& ſect*.1.*num*.131.133.*&* 135. *Roſenth. de feud.c.* 12.*n*.34. *Informatio Donavvertenſis part*.1.*fol*.150. *Auctor*,des gründlichen Unterrichts / *fol* 56. 3. A naturâ ſubrogati. Quia ſubrogatum ſapit naturam ejus in cujus locum ſubſtituitur, *l. ſi ex lapidicinis de jur. dot. & l ſi ipſa de eo, quod metus cauſa, & l. ſi donata res §. ſi ſponſus de donat. inter vir. & uxor.* & fruitur ſubrogatum omnibus privilegiis ejus in cujus locum ſubrogatur, *Menoch. conſ*.99.*n*.48. & dicitur fieri ſubrogatio cum omnibus qualitatibus, *Burſat.conſ*.302.*n*.51. Atqui Camera ſubrogata in locum Principis, & dicitur Imperatoris perſonam repræſentare, *Mynſing.obſerv*. 5. *cent*. 4. *Schvvanm. pract.obſ*.25.*n*.18.*Gail.obſ*.29.*num*.2. Hinc vocatur Conſiſtorium Principis, *Ordin. Anno* 1555. *in pr.* Ein Ordnung des Kayſerlichen Cammergerichts auffgerichtet / ꝛc. *Anno* 1500. *tit.* Ob jemand den Friedebrecheren/§. Darumb *ibi* vnſer Königlich Cammergericht.R.A.zu Speyer/ *Anno* 1557. *in pr.* & paulò poſt, das Kayſerliche Cammergericht / & pluribus in locis 4. A fine inſtitutionis Cameræ. Finis enim Cameræ eſt, ut cives Imperii abſque ambagibus jus ſuum celeriùs conſequantur, quàm ſi magno & temporis & ſumptuum diſpendio aulam Cæſaris ſequi cogantur, *Ordin.Cam VVormat.Anno* 1495. *in pr.ibi.* Erbar vnd förderlich Recht / *Ordin. Regimenti Auguſti, Anno* 1500. *in pr.* Wir Maximil. *Item in Ordin. Regimenti, VVorm. Anno* 1521. *Item Ord. Cam. Carol.V. Anno* 1521. *in pr.* R. A. *Auguſti, Anno* 1566. §. Nach dem der gemeine Frieden / ꝛc. Quòd ſi autem in omni contentioſâ juriſdict. aulæ Cæſareæ cum Camerâ eſſet concurſus, nulla eſſet vel Cæſari & conſiliariis, vel etiam partibus à ſumptibus & viæ laboribus ſublevatio, ſed illud magis conſecutum videretur, ut Principes & Imperii ordines, graviori, quinimò duplici onere tàm ſuſtentandæ Cameræ, quàm ſubeundis crebris ex aulâ emiſſis delegationibus gravarentur. 5. A vi verborum præciſorum. Daß dem Cammergericht ſein freyer / ſtarcker Lauff gelaſſen werden ſolle / *Ord. Cam. part*.2.*t*.35 *&* 27.*Schrad.de feud.part*.10.*ſect*. 2. *n*. 72. Quia ſunt verba imperantia, quæ ejus dicuntur efficaciæ, ut exceptiones omnes & ſic omnem præventionem excludant. 6. Quia

dici-

dicitur ſummum & ultimum Imperii judicium, *Inform. Donavvertenſ.part.1.fol.134.* Atqui cum nec ſuperiorem nec ejuſdem poteſtatis ſocium habeat ſequitur non eſſe aliquod concurrens judicium cum Camerâ. 7. Quia à ſententiis judicii Rotweilenſis, non ad Impp. ſed ad Cameram appellandum eſt, *Ordin. Rotvv.part.3.t.17.in pr. Gail.lib.1.obſerv.119.* A. R. zu Speyer/ *Anno* 1570.§. Vnd nach dem daher/ *Ordin.Cam part.2.t.29.in pr.* Quin imò ſententias à Commiſſariis Cæſaris latas Camera exequitur, *Ordin.Camer.part.2.t.8.*§. Vnd ſo das Vrtheil/ ꝛc. præjudicia referuntur *à Gail.1.obſ.121.num.1.* Item cùm appellatum à ſententiâ interlocutoriâ à Commiſſariis Cæſaris, appellatio in Camerâ recepta. *Tilem.de Benig. obſ. Cam.8.nu.42.* Ergò Camera vel eſt Cæſare ſuperior vel par. 8. Quòd in ſpecie violatæ pacis publicæ ſolummodò fiat mentio concurſus Cæſaris cum Cameræ. *Ordin. Cam.part.2.t.9* §. So jemand in verbis: durch die Kayſerliche Majeſtet. Et eodem §. ibi. So bald auch der/ ꝛc. §. Vnd ob es ſich ſchon zu trüge/ *&* § *ſeq.* durch die Kayſerliche Majeſt. Et verſ. vnd neben ſolchem/ ꝛc. & aliis locis quàm plurimis: ineptè verò toties exprimeretur & repeteretur hic caſus, ſi in aliis etiam Imperator cum Camerâ concurreret. 9. Quia in omnibus cauſis, quæ vel per viam ſimplicis querelæ, vel per viam appellationis ab ordinariis judiciis ſub Camerâ conſtitutis ad Cameram pertinent, ſolius tantùm Cameræ fit mentio, nuſquam verò Cæſaris, quod non fuiſſet prætermiſſum, ſi de reſervandâ Imperatoris concurrente in omnibus cum Camerâ juriſdictione voluntas fuiſſet. 10. Quod quis non poſſit reſervare & retinere ſibi, quod nunquam habuit. Cùm non entis nullæ ſint qualitates. Atqui ſolum Imperatorem juriſdictionem Cameræ in ſuâ manu non habuiſſe conſtat, quòd ab initio Cameræ judicium ſit cum conſilio & conſenſu conſtitutum, & quòd etiamnum in locum diſcedentium alii cum conſenſu Principum & ordinum ſubſtituantur, eorumque ſalaria à principibus conjunctim volvantur, ut patet *ex Ordin. Cam. tit.* Wie das Cammer-gericht mit Richteren/ ꝛc.

Verùm Imperatorem ordinariam Juriſdictionem, Came-

Cameræ non privativè, ſed cumulativè conceſſiſſe defendimus hiſce rationibus. 1. Quia conceſſio juriſdictionis privativa, eſt quædam exemptio, quendam concedentis diſtrictui eximens, quæ ſanè non magis generali diſpoſitione interceſſiſſe præſumitur, quàm diminutio Regiæ poteſtatis exinde ebulliens. 2. Quia exemptio jure extraordinario venit, quo Princeps in dubio uti non præſumitur, *Heig.* 2. *q.* 40. *n.* 114. Hinc eam prætendenti probatio incumbit, *Knich. de jur. Terr. c.* 5 *num.* 135. 3. Quia omnis poteſtas publica atque conſequenter, juriſdictionalis præeminentia, oſſibus Imperatoris ita tenaciter inhæret, ut nullo modo & nullâ ratione poſſit ab Imp. ſeparari, & licet à ſummo Principe in omnes Imperii ſtatus regalia & dignitates dependeant: non tamen credibile eſt, principem ita omnes dignitatis fontes derivaſſe foràs, ut nihil penès ipſum remanſerit, *Knich. de jur. Territ. c.* 1. *n.* 318. cùm ille quo ad juriſdictionalia & alias poteſtates ſit veluti mare, quod neque augetur, neque minuitur, *Paurmeiſt. de juriſd. lib.* 2. *c.* 4. *n.* 23. 4. Quia conceſſio cum tranſlatione omnis Imperii ac poteſtatis, & cum omni jure accipienda eſt de ſimilibus expreſſorum, & excluſivè tantùm quoad tertium non verò quoad ipſum concedentem, *Knich. d. c.* 1. *n.* 317. *& c.* 2. 11. *& c.* 3. *n.* 305. *& ſeqq. tract. de jur. Territor.* Principis ſiquidem concedentis perſona & auctoritas in quibuſcunque etiam conceſſionibus ſemper intelligitur excepta, *Arum. diſp. pand.* 2. *theſ.* 2. *q.* 4. *Knichen d. l. c.* 3. 5. Quia omninò contrarium eſt Regiæ Majeſtati: ut & principali dignitati, hominibus ſub ejus univerſali principatu ac intra limites ſui territorii im bezirck des Landesfürſtlichen Obrigkeit exiſtentibus, non poſſe imperare, neque querelas ac rogationes ad eum à quocunque territoriali liberè deferri, *Covar.* 1. *pract.* 4. *n.* 1. 6. Quòd conceſsâ juriſdictione non ſimul veniat territorium, *Knich.* 1. *n.* 180. *de jur. territ.* ſiquidem minus eſt, datâ etiam juriſdictione privativè eſſe exemptum juriſdictioni, quàm eſſe extra territorium ſeu diſtrictum, juriſdictionem privativè concedentis, *Matth. Steph.* 2. *p.* 1. *c.* 7. *num.* 27. *Knich. d. l.* Ad argumenta in contrarium oppoſita, quod attinet. Reſp. Ad 1. Quod cauſæ Ducatuum

& Co-

& Comitatuum non excipiantur à generali Imperatoris juriſdictione; ſed tantùm à concurrente Cameræ conceſſâ juriſdictione. Non ergò Cæſaris univerſalem, ſed Cameræ limitatam juris reddendi poteſtatem reſtringunt. Quare cum exceptio omnis de regulâ cenſeatur, & hoc loco cauſa Ducatuum, uti dictum eſt, non excipiantur ab univerſali Imperatoris juriſdictione, ſed à concurrente cum Camerâ juriſdictione, manifeſtum eſt reſervationem cauſarum Ducatuum & Comitatuum, non eſſe abdicationem cæterorum. Neque negotium nobis faceſſit argumentum à vi prætenſi contractus deſumptum. Negamus enim remiſſionem ac conſenſum Cæſaris pro formâ judicii Cameræ cum ordinibus Imperii habitum, de quo tamen plurimi adhuc controvertunt, *Taurmeiſt. c. 5. num. 18. l. 2.* cum contractu ſynnallactico aliquid habere commune. Et ſi vel maximè admitteremus per contractum juriſdictionem Cameræ ab Imp. collatam eſſe, id tamen ad fulciendam contrariam ſententiam parùm faceret, cùm hoc ſit, contra naturam juriſdictionis & poteſtatem transferentis, uti paulò ante in rationibus decidendi dictum. Ad tertium Reſp. Committi in eo fall. à dicto ſecundùm quid ad dictum ſimpliciter. Non enim per omnia ſimpliciter & indefinitè, vel generaliter & univerſaliter abſolutè in omnibus Camera eſt ſubrogata, ſed tantùm ſecundùm quid & quidem in favorem Imperatoris, uti anteà in initio quæſtionis dictum eſt. Porrò ex repræſentatione & appellatione judicii Cæſaris, nihil aliud colligi poteſt, quam quòd Imp. concurrat cum eâ in juriſdictione, ita ut præventio ultrò citròque locum habeat. Ad 4. Negamus omninò concurſum juriſdictionis aulicæ cum Camerâ contrarium inducere effectum. Nam hac ratione expeditiùs & commodiùs cives Imperii jus ſuum conſequi poſſe, res ipſa oſtendit, quia ſi privativè conceſſa eſſet juriſdictio Cameræ, propter multitudinum cauſarum; lites in Camerâ eſſent innumerabiles cùm verò in arbitrio poſitum ſit, utrubi lites introducere velint, minori quoque ſumptu, aulæ quàm Cameræ viciniores litigare poſſunt. Ad 5. Reſp. Quòd vis verborum præciſorum non inducat generalem renunciationem & abdica-

dicationem totius juriſdictionis Cæſareæ, ſed tantùm avocationem & ſuſpenſionem litium impediat, & cauſarum in Camerâ inchoatarum impedimentum prohibeat. Ad 6 Reſp. Quòd ſummum dicatur non in comparatione ad aulam Imp. ſed in comparatione cum judicio Rotweilenſi, & aliis principum, & ordinum judiciis ſolemnibus. Ad 7. Reſp. Committi in eo fallaciam à dicto ſecundùm quid ad dictum ſimpliciter. Non enim ſequitur permiſſum eſt à judicio Cæſareo Rotweilenſi appellari ad Cameram. Ergò Camera eſt Cæſare ſuperior vel par. Oſtenſum enim eſt, quicquid Cameræ conceſſum, id non abdicativè, ſed communicativè conceſſum eſſe, quod ergo à judicio Rotweilenſi ad Cameram appellandum, non ſit extinguendæ juriſdictionis Cæſareæ, ſed aulæ à multitudine litium ſublevandæ cauſâ. Proinde Cameræ executio ſententiarum à Commiſſariis vigore ordinationis datis conceſſa cumulativè & non privativè intelligenda eſt, ex fundamentis anteà dictis. Quod verò pro octavâ dubitandi ratione adſerebatur, noſtram ſententiam non remoratur. Satis enim expreſſè dicuntur, quæ vel à lege, ratione & conjecturis interpretationem ſumunt, *Socin. conſ.* 136. *n.* 19. *lib.* 1. *Menoch. de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 134. *num.* 16. Et ſatis expreſſè cautum dicitur, in quo eadem ratio reperitur, *Bald. conſ.* 433. *in fin.* Quæ enim nexus rationis conjungit, diſpoſitio juris non ſeparat, *Dec. conſ.* 111. *nu.* 10. Etſi enim Imp. Cameræ concurſum in cauſis fractæ pacis nominatim conceſſit, nihil tamen de juris communis generali diſpoſitione, quâ juriſdictio omnis cumulativè non privativè conceſſa intelligitur, mutavit, ſed ſe cum eâ conformare voluiſſe cenſetur, *Menoch. conſil.* 375. *n.* 28. Ad 9. Idem Reſp. quòd videlicet vacanea ſit expreſſio eorum, quæ tacitè inſunt diſpoſitioni, *Menoch. conſ.* 912. *n.* 12. Cùm igitur, ut anteà ſatis demonſtratum, ex naturâ tributæ juriſdictionis, ipſo jure concurſus Cæſari cum Camerâ generaliter reſervatus ſit, ſpeciali expreſſione in ſingulis opus non fuit. Nec omiſſa dicuntur, quæ ſunt expreſſis ſimilia & eandem habent rationem, *Menoch. conſ.* 652. *n.* 28. Pro cumulativâ juriſdictionis conceſſione ac concurrentiâ pugnant

ex recentioribus, *Mynſing.6.obſer.99. & conſ.94.num. 4.Gail.1.obſerv.29.num.3.& obſ.11.num.16. Hartman, de feud.obſ.43 Heig.1.quæſt.9.num.20. & p.2.q.25.num. 36.Menoch.2.præſumpt.18.& quæſt.arbitr.1.q.40.& Cent. 6.Caſ.559 num.2. Arniſ. de jure majeſt.lib.2.c.2. num.7. Paurm. de juriſd.lib.2.c.5.* Mindan. *de proceſſ. Cam extrah. cap.11.*

QUÆST. VIII. *Utrùm Imperator cum ſtatibus Imperii in eorum territoriis concurrat in juriſdictione?*

QUamvis Impp. hinc à tempore Carol. Magni collationes ac inveſtituras provinciarum Imperii Romano-Germanici Ducibus, principibus ac reliquis ſtatibus Imperii, quaſi hæreditarias factas ratihabuerint, eaſque ſæpiùs renovarint, ut hodie provinciæ & Imperii bona ſint quaſi in patrimonio principum ac ſtatuum, adeò ut quilibet ſit in ſuo Imperio quaſi Monarcha & tantùm poſſit, quantum Imperator in toto regno: attamen Imperator noſter in omnes intra Imperii limites, domiciiium foventes, quo ad juriſdictionem fundatam ſemper habet intentionem, *Knich. de jur. Territ. c.1. num. 187.* Schwanman/ *obſ.Cam.2.n.6.Gail.1.obſ.11.n.4. & Dd. com.* Hoc enim eſt de ſubſtantiâ & formâ Imperii cujuſcunque, ut, penès quem ſit Imperium, individuè eundem ſequatur juriſdictio, *Paurm. de juriſd. c.1.18. n. 9.* Durante ſiquidem principali, non poteſt videri renunciatum eſſe ei, quod neceſſariò ab illo dependet, *Panorm. in c. lect.n. 3. de renunc.* In eum omnia regimina Reipub. tranſlata ſunt, *Matth. Steph.p.1.c.1.n.14.* nec quiſpiam juriſdictonem ipſius declinare valet; Siquidem res, in quo ſtatu à principio fuit vel de jure eſſe debet, tam diu in eo perſiſtere præſumitur, donec probetur alteratio ſeu mutatio, *l.22. de probat. l. in finalibus. Fin. regund.* Et ſtatus Imp. etiamnum hodiè eodem, quo ſibi acquiſiverunt titulo, feuda Imperii poſſident, cùm nemo ſibi ipſi titulum & cauſam ſuæ poſſeſſionis, qualificatam mutare poſſit. Proinde Impp. illis collationibus ac inveſtituris, ſtatus Imperii, non extinctionem & plenitudinem poteſtatis, ſed potiùs in partem ſollicitudinis & adminiſtrationis juſtitiæ, item in augmentum & firmamentum Imp, aſſumpſerunt, quàm ut ſe poteſtate juriſdictiona-

ctionali, in provinciis infeudatis abdicare voluerint. Imò potiùs ſe tantò illuſtriores ac majores reddere quantò majoribus præeſſent, voluerunt; *Knich.de jur. Territ. c.1 .n.2.* Siquidem præeminentia dignitatis ex ſubditorum dignitate cognoſcatur *d. c.1. n.4.* Hinc omnibus inveſtitutis imperii clauſula ſalvatorio inſeritur. Dem Heiligen Reich und menniglich an ſeinen Rechten unnachtheilig / *Matth. Steph. p.1.c.1.* Hinc fidelitas & obedientia Imperatori debita in quolibet juramento ac homagio excepta præſumitur, *c.imperialem, §.fin & ibid. Dd. de prohib. feudal per Frid.* Idcircò mediator Imperii, ſive teſtimonii ſive litis cauſâ, abſque omni juris ſubſidio ex qualibet provinciâ Imperii evocare, illiſque mandare atqui inhibere ſolet, *Steph.d.c.1.num.2. & 14. & c.3.num.2. Gail.1. obſ.95. n.16. & obſ.98.n.2.* Sic etiam monitoria & bannimenta in territoriis ſtatuum affigi & publicari, citrà ullam eorum requiſitionem, videmus. Quinimò ſtatus mandatis compulſatoriis ſine clauſulâ & interdùm quoque cum comminatione adſiſtendum ſubditos commiſſariis, atque adeò in iſtorum ſtatuum territoriis, qui gaudent privilegio ab iis in totum non provocandi, adacti ſunt, ut notat *Matth. Steph. de juriſdict. 2.pag.1.c.3.* Ut ità nullo modo dubium, quin Imper. cum ſtatibus Imperii in juriſdictione concurrat.

Quæst. IX. *Utrùm totaliter exempti aliquò jure ſe tueri poſſint?*

TRia eſſe exemptionum genera ex Paurmeiſtero *lib. 2. cap.4.* & aliis Politicis conſtat, *Unum* genus eorum eſt, qui ſe non tantùm quo ad onera & contributiones, verùm etiam ad ſuperioritatem totaliter & plenariè Imp. Romano exemerunt, de quibus vide *Bod.l.1. de Repub. c.9. & Mart.de juriſd.p.1.c.26. Cluten,Syll, rer. quotid.th.10. & ſeqq.* Cujus exemptionis exempla aliquot de *Franciâ, Hiſpaniâ, Italiâ, Daniâ, &c.* ſuprà in theſibus, poſuimus: quibus, ut hæc exemptio magis innoteſcat, ſequentia breviter addemus. Nam *Venetiarum urbs* antiquitùs etiam Imp. Roman. paruit, uti conſtat ex Hiſtoricis. 3. ſiquidem *Conrad. Badoarius Dux venetorum à Conrado Imp.* jus ſignandæ monetæ accepit. *Vola-*

teran.

teran. 4. *Geograph.* Sic *Sebaſtian. Cianus*, ornamentis regiis à *Barbaroſſa* ſeſe indui paſſus eſt. *Contan. lib.* 2. *de Republ. Venet.* Quòd verò ævo Caroli M. libertatem adepta ſit, refert *Carol. Sigon. de Regn. Italiæ lib.* 4. & *Muſcorn. de juriſdict. n.* 129. Cum ergò privilegiorum conceſſio juriſdictionem & imperium arguat, ſequitur Venetos Imperatorem noſtrum comiter obſervare debere. Imprimis cùm & ipſi Veneti negare non poſſint, multa loca ad sereniſſimam Auſtriacam Domum pertinentia de facto adhuc ſe poſſidere, referente *Guicciard.* 4. *Hiſt.* Florentia à Carolo Magno reſtaurata Impp. ſubdita paruit, donec tandem fide denegatâ libertatem & privilegia 7000. ducatorum elicuerit. *Sigon. de regn. Ital. l.* 20. *Bodin.* 1. *de Republ. c.* 9. Lucana civitas libertatem ſuam omnigenam emit 12000. ducatorum, *Sigon. d. l.* ubi ſimiliter, *de Cremonâ*, *Ferrariâ*, *Mantuâ*, *Veronâ Vincentiâ*, *Patovio*, *Bononiâ*, *Ravennâ*, *Arminio*, *Mutinâ*, *Regio*, *Parmâ*, *Placentiâ*, *Vercellâ* & *aliis Lombardiæ civitatibus* dicit. Genua Princeps Liguriæ urbs ſimiliter excelſam ſuam potentiam jactat & omnigenam exemptionem & privilegia ampliſſima, Imperii tamen ſuperioritatem ſuperiori ſeculo recognovit, *Bodin.* 1. *de Repub.* 9. & *Cluten. d. l. th.* 14. *in fin.* Senas & Portugalia occaſione Hiſpaniæ exempta, *Guicciard. lib.* 3. *rer. Memorab.* De Mediolano florentiſſimo Ducatu Carol. V. filium ſuum Philipp. Regem Hiſpaniarum inveſtivit, & ſic ab Imp. exemit. De Polonis, Ruſcis & Suecis nullum poteſt eſſe dubium, quin olim Imp. Rom. paruerint, Conſtat enim ex *Nov.* 50. *ab extremâ Scythiâ appellationes ad Imp. Rom. Curiam devolutas eſſe.* Huc facit, quòd Ottho Imp. Duci Poloniæ Boleſlao regiam dignitatem contulerit. *Carion.* 5. *Chron.* De Britanniâ conſtat quòd à Claudio imperio ſit juncta; *Suet. in Claud.* quòd Joannes Angliæ Rex Franciæ Regis potentiam metuens, Regnum Angliæ Innocentio III. feudatarium fecerit, *Blond. l.* 6. *Dec.* 2. *Polyd. Virg. l.* 15. *hiſt. Angl.* Hungaria occaſione Papæ, cui à Rege Stephano in clientelam data, Imp. Rom. ſe exemit uti conſtat ex Receſſ. Imp. *de Anno* 1566. §. über voriges / *ibi*, da doch ſolche Landſchafft / & *ibi*, daß es nicht unziemlichen. Sic à Germaniâ

cie libera eſt, *Cluten. A. l.* Tertium exemptionis genus continet illos, qui mediante alio Imperii ſtatu Roman. Imp. ſubjiciuntur: Quemadmodum per totam Germaniam multi inveniuntur, & Comites & Barones. Item & civitates qui quævè, quamvis ſeuda dignitatum & nobilia ab Imp. cognoſcant, adeòque inter ſtatus & ordines Imp. referantur; tamen quia in aliorum principum provinciis dominia & domicilia ſua habent, ratione territorii & diſtrictus pro Landſaſſiis principum indubitatè & haberi & teneri poſſunt, utpote in Auſtriâ, Bavariâ, Saxoniâ, Marchiâ, Haſſiâ, &c. R. A. zu Augſpurg / *de Anno* 1548. §. Wiewol auch / & §. Auch der Graff von Tübingen halben / R. A. *de Anno* 1584, Schwanman / *deciſ.* 10. *n.* 26.

Verùm cùm hæc poſteriora duo genera Imperii dignitatem non minuant, ideoque tantum de totaliter exemptis quæſtio hoc loco inſtituitur, utrùm jure aliquo ſe tueri poſſint. Et quamvis adverſarii hic multa nobis opponant, de plenariâ conceſſionis juriſdictionis item de titulo donationis & venditionis, uti & præſcriptionis: nihil tamen hæ objectiones nobis obſtant. Nam non poſſe talia ex jure Romano decidi, ſuprà etiam traditum eſt. Et quamvis quibuſdam provinciæ & ditionis per vim contractus vel privilegii eſſent conceſſæ, id tamen fieri non potuiſſet abdicativè & privativè præſertim cùm provincię & juriſdictio provinciarum etiam tunc temporis non fuerit in Commercio Imp. ſed Reipubl. Romanæ patrimonio, nam ita Imperator præeſſe & conſulere Imperio debebat, ut nòn tantum ejus utilitas incorrupta perſiſtat, ſed etiam per ipſum Imp. Rom. amplificetur & augeatur, *l. 2. §. noviſſimè ib. Reipub. conſuli. ff. de Orig. juris.* Hinc inſtar Tutoris ſubjectorum commoda quærerę tenetur, *l. Tutor 27. ff. de adminiſtr. & pericul. tut.* Unde etiam Auguſtus vocatur, cùm ergò provinciæ & juriſdictiones provinciarum non ſint propriæ Imperatoris, *c. non liceat, 12. q. 2 c. intellecto ubi Abb. de jur. jur. & Bald. in d. c. intellectio de jur. jur.* Sequitur Imp. non potuiſſe in præjudicium Imp. Rom. alienare. Ubi ſimiliter, & hoc conſiderandum venit, quòd in omni conceſſione ſuperioritas cenſeatur

malè informato ad eundem meliùs informandum non appellatur. 5.Quòd à Cameræ ſententiis, tanquam à judicibus malè informatis non appelletur. Sed reſpondemus ad ſingula & quidem ſententiam Gailli, quod attinet, ſciendum, causâ legitimè cognitâ & partibus ſufficienter auditis minùs rectè dici Imperatorem malè informatum, ideoque ſic appellationem non procedere rectè tradidit Gail. aliud ergò eſt, ſi allegetur & fides etiam fieri poſſit, eum malè informatum eſſe. Ad rationem. 1. quod attinet. Reſp. id eſſe deſumptum à ſeparatis. Non enim hoc loco de appellatione regulari, ſed irregulari diſceptatio eſt, de quâ noſtra quæſtio rectè affirmativè concludit. Ad 2. Reſp. Quòd ſimiliter ſit à diſparatis, & quòd major non indiſtinctè vera. Ad 3. Reſp. Quòd hoc caſu tantùm agatur de iniquitate Relatoris. Ad 4. Reſp. Quòd contrarium verum & latè probatum per *Ludov. Romanum conſil.* 521. per tot. Siquidem Concilium Oecumenicum ſuprà Papam eſt. Ad 5. Reſp. Ideo in Camerâ non admitti, quòd cauſæ per viam appellationis ad Cameram devolvantur, & hac ratione allegatio judicis malè informati impertinens ſit.

COROLLARIORUM loco à reſpondente additum.

1. *Iuriſdictionis vocabulum etiam criminalem juriſdictionem ſub ſe comprehendere colligitur.* 1. ex l. 2. §. & quia 23. ff. de Orig. jur. *Ubi Pomponius de capite, inquit, civis Romani non erat permiſſum conſulibus injuſſu populi jus dicere. Unde ex contrario ſenſu (quod genus argumentandi in jure firmum eſt, & pro expreſſâ lege habetur,* per gloſſ. in l. 20. §. mulier, ff. qui teſtam. fac. poſſunt) *Conſulibus de capite civis Romani conſenſu populi, jus dicere permiſſum fuiſſe, & de capite non civis Rom. Etiam injuſſu populi jus dicere potuiſſe certum eſt. Ius verò dicere, & Iuriſdictio conjugata ſunt.* Georg. Obrecht. in tr. de Juriſdict. l. 1. c. 2. num. 12. *Deinde confirmat hanc ſententiam & Caſſiodori hiſtoria,* quæ lib. 6. variar. formul. in form. Conſul. *Sic habet, jus dicebat etiam capiti, ſed tutò ei conceſſa fuit poteſtas necis, quia fuerat autor ſalutis.*

2. *Crimen læſæ majeſtatis, non adverſus Imperatorem tantùm, ſed & conſiliarios ſive ſenatores ejus committi dilucidè*

dè probatur ex l. quiſquis, 5. in pr. C. ad L. Juliam Majeſt. *Licet enim quidam*, ut Menoch. conſil. 99. n. 9. Weſemb. conſ. 57. num. 6. & alii *diſtinguant, verùm illud crimen, in odium & contumeliam Principis directum, an ob privatum aliquod in conſiliarios odium fiat: tamen lege generaliter loquente, nec diſtinguente, & nos diſtinguere non debemus* l. 8. ff. de publ. in rem act. & notante Harprechto in tr. crim. ad §. publica autem, 3. Inſtit. de Publ. Judic. pag. mihi 640.

DISPUTATIO IX.
DE MEMBRIS AC STATIBUS UNIVERSÆ AC SUMMÆ REIPUBL. ROMANÆ.

Reſp. Heinrico von Weinber/ *Nob. Boruſſo.*

ΠΡΟΟΙ'ΜΙΟΝ.

A *B univerſa ac ſumma Reipubl. Romana capite, ad ejus membra & ſtatus recto progrediemur ordine. Et quia membra ſtatus Imperii Romani* in tres *diſtribuuntur ordines* utpote in Electores, Principes, & civitates liberas, *ideoque de illis tribus ordinibus hâc diſputatione breviter videbimus.*

THESIS I.

Vocamus autem ſtatus Imperii eos, qui Cæſaris & communi procerum Imperii conſenſu, in album ſive matricem aut matriculam Imperii recipiuntur, & votum & ſeſſionem in comitiis habent. Vide *Gail. 1. obſ. 21. num. 2.*

2. Ut ergò aliquis ſit ſtatus Imperii Rom. non tantùm requiritur ut ſit immatriculatus, in des H. Römiſchen Reichs Maticul/ verùm etiam, daß er ein Stimme vnd Standt in Reichs Verſamlung habe. Hinc ſequitur eum, qui ad Comitia, uti dictum, non vocatur, quamvis immediatè Imp. Romano ſubjectus & immatriculatus ſit, non eſſe propriè ſtatum Imp. Rom. nominandum. Exemplo tibi ſunt Nobiles in Franconiâ, & Sueviâ, & tractu Rheni, die freye Ritterſchafft Et hinc etiam fit diſcrimen inter immediatè ſubjectos & ſtatus Imperii in

in receſſibus Imp. utpote R. A. *de Anno* 1564. §. Vnd wollen wir / *ib.* gegen denen/ſo nicht Stände / jedoch dem H. Römiſchen Reich immediatè unterworffen.

3. Et quamvis *Gail. dict. obſerv.* 21. alia duo requiſita ſtatuum Romani Imp. addat, ſcilicet ut & collectas Imperio Romano immediatè pro ratâ ſuâ ſolvant, & territorium cum omnimodâ juriſdictione & regalibus à vel ſub Imperio poſſideant; non tamen præciſè ſemper ſtatum Imp. efficiunt. Nam fit, ut aliquis ratione onerum & contributionum ex certo privilegio vel etiam præſcriptione omnino ſit exemptus, item, quod nullum territorium vel bona ab Imp. habeat, vel etiam quædam bona in diſtrictu alicujus principis poſſideat; & tamen ſtatus Imperii & ſit & maneat. Hinc ſequitur hæc duo requiſita non præciſè demonſtrare Imperii Romani ſtatum. Quòd ſi verò in demonſtratione adſint, fortius ſtatum Imp. demonſtrant Vide *Gail. d. obſ.* 21. *n.* 9.

4. Porrò dividuntur ſtatus ſive proceres Imperii ratione territoriorum in certos diſtrictus ſeu circulos, & ratione dignitatum in certos ordines ſeu claſſes.

5. Ratione territoriorum ſtatus Imp. dividuntur in circulos, de quibus vide R. A. zu Nürenberg / *de Anno* 1522. der Oſterreichiſſe: der Burgundiſche: der vier Churfürſten am Rhein: der Oberſächſiſche: der Franckiſche: der Beyerſche: der Schwabiſche: der Reiniſche: der Weſtphäliſche: der Niderſächſiſche Kreyß / qui X. circuli ratione Cameræ in 6. contrahuntur, uti videre eſt *in part.* 1. *t.* 2. *Ord. Cameræ.*

6. Ratione dignitatis, uti in proœmio dictum, dividuntur ſtatus Imperii, in tres claſſes. Prima claſſis Electorum: ſecunda eſt Principum, Comitum & Baronum: Tertia eſt liberarum civitatum.

7. Proximum ergò poſt Imperatorem & Regem Romanorum glorioſiſſimum Collegium Septem virorum, Imperii Romano-Germanici Principum Electorum, qui eligendi Cæſaris Romani poteſtatem & auctoritatem habent, non immeritò occupat locum: Sunt enim Electores Principales Imperii Columnæ & præcipuâ dignitate pollent hinc recte *in Aur. Bull. t.* 2. §. Vnd wiewol/ vocan-

vocantur die allernechſte Glieder des H. Römiſchen Reichs. Item nobilia Imperii fulcra & proceres, ſacrum ædificium circumſpectæ prudentiæ pietate ſuſtinentes, *A. B. tit.* 3. *in pr.* Hinc non immeritò Regibus æquiparantur.

8. Septemviri alio nomine appellantur à ſeptenario numero, quem complent. Sunt enim tres antiſtites ſive Archiepiſcopi & quatuor principes Germaniæ: ex quibus Moguntinus appellatur Cancellarius Germaniæ: Colonienſis Italiæ: Trevirenſis Galliæ & Arelati: Rex Bohemiæ Pincerna: Palatinus Dapifer: Saxo Enſifer: Brandeburgicus Camerarius.

9. Septenarius numerus ita fortaſſis adſumptus, quia ſemper habitus eſt perfectiſſimus & ſacer, *Azo in ſum. C. de vet. jur. enucl. num. 6. & ſeqq. Vincent. Carot. de commun. opin. l. 1. tit. 3. ubi ex ſacris naturalibus & humanis id evincit, & inter alia ſeptem etiam Electores adducit.*

10. Eccleſiaſtici verò & Politici ideò, ut illi, quibus ad Imperatoriam dignitatem adſpirare non licet, *A. B. t. 2.* Hos, ne alter alterius voto, ad tantum Imperii decus temere adſpiraret, in officio retinere poſſent, *Iulius Pflug, in orat. de ſtat. Germ.* Præterea ut non ſolùm eſſent tres viri doctiſſimi, ſed etiam quatuor Duces bellicoſiſſimi quo Imperatoria majeſtas & ll. armata & armis decorata tantò clariùs illuceſſeret. Denique ut Eccleſiaſtici Imperatori ſuis conſiliis ſcilicet Moguntinus per Germaniam, Treverenſis per Galliam, Colonienſis, per Italiam ſubvenirent & ita eidem quatuor illi Politici ſuis officiis aulicis inſervirent. *A. B. tit. 4. §.* Darnach wan man.

11. De Eccleſiaſticis ideoque notandum. 1. quòd non ſint tantum clerici & merè privati, ſed ex Apologiâ Auguſtanæ Confeſſionis ſub tit. de poteſt. Eccleſ. principes Imperii & per inveſtituras Cæſareas pares curiæ facti. 2. Quod reſpectu duarum qualitatum duplicem perſonam repræſentent propterea quòd iſti diverſi reſpectus non conſiderentur ſecundùm idem & idem, ſed ſecundum aliud & aliud. 3. Quòd territorium non habeant, ut Eccleſiaſtici, ſed ut principes, *Stephan. de juriſd. lib. 4. c. 2. n. 51.* Quòd longè alius ſtatus ſit hodiè,

quàm in primitivâ Eccleſiâ, *Arum. ad A. B. diſc. 3. concl.* 8.

12. Primum autem locum inter Eccleſiaſticos occupat Moguntinus, qui ob id, uti anteà dictum tanquam Cancellarius Germaniæ Collegii Decanus eſt, & vacante Imperio jus convocandi habet. Secundum locum occupat Trevirenſis, cui *ex Conſtitut. A.B. titul.* 4. primum votum fuit quamvis id hodiè immutatum animadvertimus. Tertium locum occupat Colonienſis cui officium primum diadema Regi Roman. imponendi *d. c.* 3. *A. B.*

13. Inter Politicos Electores meritò primus locus attribuitur Electori Bohemiæ, qui non tantùm Elector, verùm etiam Rex. Nam quamvis cæteri Electores Regibus comparentur, non tamen comparatum comparato eſt idem, ſed tantùm ſimile, *Arum. d. l. diſc.* 3. *concl.* 11.

14. Prætereà & hoc Rex Bohemiæ præ reliquis Electoribus habet peculiare, quòd ab oneribus & contributionibus neceſſariis immunis ſit, & ad Comitia univerſalia comparere neceſſariò non teneatur. Nam quamvis Carolus Magnus, & deinde Henricus Auceps Bohemiæ Duces Imperio tributarios fecerint, *Krantz. l.* 6. *Vandal. c.* 6. tributum tamen Fridericus II. ad petitionem Primiſlai remiſit *Dubr. l.* 15. *hiſt. Ioh.* ita ut libere illis, ſine ullâ tributi exactione regnare licuerit, *Cluten. Syll. rerum quotid. th.* 24. *in fin.*

15. Secundus inter Elector. Politicos locus attribuitur Comiti Palatino; qui inter alios hoc decore privilegii coboneſtatus, ut ſit judex Cæſaris. *A.B. in fin. t.* 5. Quod non ita intelligendum, quaſi Imp. noſter eſſet vaſallus Electoris Palatini, ſed quòd hoc modo in conſtitutione Carolinâ ſancitum inveniatur, Ipſe igitur Cæſar de ſuâ cauſâ Comitem Palatinum Electorem, tanquam Imperialis Palatii judicem conſtitutum judicare jubet. Idque jure civili receptum eoque utimur, ut ſi quis major vel æqualis ſubjiciat ſe juriſdictioni alterius poſſe ei & adverſùs eum jus dici, *l.* 14. *de juriſd.* Pari modo Rex Bohemiæ reſpectu Sileſiæ ſubjicitur judicio Uratiſlavienſi & reſpectu Ducatus Glogovienſis patribus Curiæ iſtius

ſtius Ducatus, *Schrad.part.*10. *de feud.ſ.* 1. *n.* 53. Sic Electores Saxon. coram ſuprema ſua Lipſienſi curia Electorali ſeſe conveniri patiuntur. Archiduces Auſtriæ, cùm ſint immunes à jurisdictione, ortis controverſiis, aliquem è ſuis Vaſallis judicem conſtituunt, coram quo conveniantur & jus accipiant, *Cuſpin. in Auſtriac. p.* 37.

16. Verùm illud judicium non in Palatinatu, ſed in ipſius Imperatoris curiâ inſtitui debet, *A.B. t.* 5. *in fin.* Exempla hujus judicii rariſſima ſunt & præter Adolphi & Alberti nulla *Buxt.in A.B. theſ.*79.

17 Prætereà & hoc Palatinus & Elector Saxoniæ (qui tertium locum inter Politicos Electores occupat) præ cæteris Electoribus habent, quòd vacante Imperio poſſint pleno jure exercere judicia, præſentare ad beneficia Eccleſiaſtica, colligere reditus, inveſtire de feudis, juramenta fidelitatis vice & nomine Imperii recipere, feudis Principum duntaxat exceptis & illis, quæ vulgo, Fahnlehn vocantur, quorum inveſtitura & collatio ſoli Imperatori reſervata eſt, *Vaſq. illuſtr. quæſt. l.* 1. *c.* 22. *Schrad. part.* 10. *de feud. ſect.*1, *n.* 174. *Buxtorff. in A. B. theſ.*69. R. A. zu Wormbs, *de Anno* 1521. ob auch ſach.

18. Ultimum inter Electores locum habet Marchio Brandeburgenſis, S. Rom. Imp. Archicamerarius & fiſci præfectus, cujus inſigne eſt ſceptrum, quod in argumentum gubernationis Imperatori, quando coronatur, præfert.

19. Prætereà & hoc annotandum, quòd PP. EE. Eccleſiaſticis & ſecularibus data ſit prærogativa, ut in actibus ad ipſam curiam ſpectantibus, nullus alius Princeps, cujuſcunque etiam ſtatus, dignitatis, vel conditionis ſit, ipſis ullatenùs anteferatur, addito & hoc, quod Rex Bohemiæ quemcunque alium Regem in dictis actibus antecedere debeat, *Buxtorff. in A.B. th.*84.

20. Porrò conceſſum eſt Electoribus & hoc ut abſque ſpecialis veniæ impetratione pro ſalute & incolumitate Imperii ſingulis annis conventum agere poſſint, *A.B. t.* 12. Id quod in hodiernum uſque diem jugiter ſervatum extitit. Idemque PP. Elect. in capitulatione ſibi ab Impp. ſtipulari, Imperatoreſque hiſce formalibus promittere

ſolent

ſolent: Wir laſſen auch zu / daß die ſechs Churfürſten je zu zeiten / nach vermöge der gülden Bullen vnnd ihrer Gerechtigkeit/des H. Reichs/ zu ihrer notturfft / auch ſo ſie beſchwerlich obligen haben/zuſammen kommen mögen/ daſſelbige zu bedencken vnd zu berathſchlagen / daß wir auch nicht verhinderen / noch jrren / vnd deßhalben kein Vngnade oder Widerwillen/gegen jhnen ſamt lich noch ſonderlich ſchöpffen oder empfahen / vns in dem vnd andern der gülden Bullen gemeß gnedlich vnnd vnverweißlich halten ſollen vnd wollen.

21. Quòd autem poſt mortem Cæſaris & vacante Imperio Electori Moguntino electionem intimandi & Comitandi & Comitia indicendi poteſtas conſtitutione Carolinâ data ſit, minimè ambigitur, an verò idem quoque liceat ſuperſtite Imperatore, ut atumnat *Onuphr. Panv. de comit. tit.* 7. graviter patrum noſtrorum memoriâ in electione Ferdinandi Imper. controverſum fuit. Et quòd non liceat, arguit interlocutio Joan. Electoris & Ducis Saxoniæ, qui miſſo filio Joanne Friderico ad conventum Colonienſem, Moguntino Electori, antequàm rem cum iis communicaſſet, integrum non fuiſſe contendebat; quæ res tranſactione Spirenſi *anno* 1544. tandem ſopita eſt & in triſte atque funeſtum bellum abiit, *Arum. Comm. A. B. q.* 11. *Et tantùm de primâ claſſe.*

22. Secunda claſſis continet *Principes Imperii.* Sunt autem duplices *Eccleſiaſtici & Politici.* Antequam ergo ad Principes Politicos tranſitum inſtituamus, prætERire non poſſumus, magnam veterum Impp. devotionem, quæ tanta fuit, ut ſine Sacerdotibus & Epiſcopis nihil magnum feliciter ſe abſolvere ſperarent, & ita demum rectè omnia proceſſura crederent, ſi religionis Antiſtites ſuis conſiliis præſentes, & tanquam directores haberent. Hinc magna Claſſis Epiſcoporum & Canonicorum etiamnum in Imperio noſtro conſpicitur.

23. Et quia domus Romula ſeptena in collibus templa habuit; ita in Germaniâ ſeptem ædes ſacras & primarias ſeu, Metropolitanas, ut vocant, priſci Impp. conſtituerunt.

24. Sunt ergò præter Electores Eccleſiaſticos, adhuc IV. Archiepiſcopi, utpote: Magdeburgum, Salisburgum,

gum, Brema, Riga, vel ut quidam volunt, Veſontinum.

25. Moguntiæ ſubjecti Epiſcopatus ceu Eccleſiæ ſuffraganeæ numerantur hæ: 1. *VVurciburgum alias Herbipolis.* 2. *VVormatia.* 3. *Spira.* 4. *Argentina.* 5. *Auguſta.* 6. *Eichſtadium.* 7. *Curia.* 8. *Conſtantia.* 9. *Hildeſia.* 10. *VVerda.* 11. *Padeborna.* 12. *Halberſtadium.*

26. Coloniæ ſubjecti Epiſcopatus: 1. *Monaſterium.* 2. *Trajectum.* 3. *Leodium.* 4. *Minda.* 5. *Oſnaburga.*

27. Treveri ſubjecti Epiſcopatus: 1. *Metis.* 2. *Tullium.* 3. *Verodunum.*

28. Magdeburgo, cui primatus & ſuprema juriſdictio in omnes Germaniæ Archiepiſcopos ab Otthone I. Imp. fuit commiſſa, ſubjecti Epiſcopatus. 1. *Mersburgum.* 2. *Nauburgum.* 3. *Brandeburgum.* 4. *Havelburgum.* 5. *Miſnia.*

29. Salisburgo: 1. *Tridentinum.* 2. *Brixia.* 3. *Paſſavium.* 4. *Friſinga.* 5. *Vienna.* 6. *Seccovia.* 7. *Goritia.* 8. *Laventinum.* 9. *Chiema.* 10. *Ratisbona.*

30. Bremæ: 1. *Lubeca.* 2. *Suerinum.* 3. *Lebuſſa.* 4. *Sleſvicum.* 5. *Megapolis.* 6. *Raceburgum.* 7. *Hamburgum.*

31. Rigæ: 1. *Revalia.* 2. *Curia.* 3. *Upſalia.* 4. *Atrebatum.*

32. Archiepiſcopis annumeratur Magiſter ordinis Teutonici, qui in dignitate major eſt Epiſcopo & in Comitiis Imperii Epiſcopos præcedit, R. A. zu Augſpurg/1528. *in Catalogo ſubſcriptorum.*

33. Simili ratione Papeberga ſive Bamberga, quæ olim Moguntiæ ſubjecta, hodiè ab omni juriſdictione libera, ein frey Keyſerlich Stifft / omnes alios Epiſcopos in dignitate præcedit.

34. Prætereà eſt & Archiepiſcopatus Pragæ, *cui Olumuncia & Vraciſlavia ſubeſt.* ſed ad Comitia non vocantur, neque locum habent in matriculâ.

35. Sic Epiſcopis Germaniæ annumerantur: Baſilea, Cameracum, Sedanum, Luſanam, &c.

36. Verùm quorum hoc tempore in comitiis locum habent, hoc ordine à Paurm. & aliis, recenſentur. 1. *Bamburgenſis.* 2. *VVurtzburgenſis.* 3. *VVormatienſis.* 4. *Spiren-*

Spirenſis. 5. *Straſburgenſis.* 6. *Aichſtadienſis.* 7. *Auguſtanus.* 8. *Conſtantienſis.* 9. *Heildeſheimenſis.* 10. *Paderbornenſis.* 11. *Verdenſis.* 12. *Halberſtadenſis.* 13. *Monaſterienſis.* 14. *Oſnaburgenſis.* 15. *Paſſavienſis.* 16. *Freiſingenſis.* 17. *Baſilienſis.* 18. *Ratiſbonenſis.* 19. *Mindenſis.* 20. *Lubecenſis.* 21. *Verduenſis.* 22. *Cameracenſis.* 23. *Metenſis.* 24. *Tullienſis.* 25. *Leodienſis.* 26. *Tridentinus.* 27. *Brixenſis.*

37. Hiſce ex veteri prælatorum ordine adſcripti ſunt. 1. *Magiſter ordinis Equitum Teutonicorum ſeu Marianorum.* 2. *Abbas Fuldenſis Auguſtæ Archicancellarius & Germaniæ primas.* 3. *Abbas Hirsfeldenſis.* 4. *Abbas Murbacenſis.* 5. *Abbas Campidonenſis.* 6. *Magiſter ordinis Equitum Divo Ioanni ſacrorum.* 7. *Præpoſitus Elbingenſis.* 8. *Præpoſitus Archipresbyter Berchtelsgadenſis, Abbas olim vocatus decreto Spirenſi anno* 1529. 9. *Abbas Corbejenſis.* 10. *Abbas Prumenſis.* 11. *Abbas Stabulenſis.*

38. Vocabulum Principis quod atttinet, quamvis olim Imperatori tantùm hoc nomen competebat, uti hic tantùm in legibus Romanis eâ appellatione denotatur, *l. pr. ff. de l. 1. ff. de Conſt. Princ. §. ſed quod & Principi, Inſt. de I.N.G. & C. cum ſimilibus.* Sic in liberis feudorum *c. 1. de natur. feud. c. 1. quis Dic. Dux. &c.* tamen tandem eò ventum eſt, ut & Archiduces, Duces, Marchiones, Landgravii, & ſimilem majorem Regalem dignitatem habentes generaliter principes vocentur, idque fit expreſſè à Friderico primo in jure feudali, *c. in pr. verb. à princip. Italicis de prohib. feud. alien. per Frid. & paſſim à Carol. IV. in A. B.* In ſpecie tamen alius alio titulo, vel Electoris, vel Archiducis, vel Ducis, alius Marchionis, alius Comitis provincialis, alius Burggravii inſignitur. Sunt tamen qui alterius ſpecialis dignitatis nomen non habent, ſed tantùm Principes nuncupantur, ut ſunt *Anhaltini,* qui neque Duces, neque Comites, neque Marchiones ſed tantùm Principes Anthaltini, Fürſten von Anhalt nuncupantur. Sunt prætereà & alii in Imp. Principes, qui ratione Principatus ſive Fürſtenthumbs titulum habent, eoque etiam inter Ducatus aliarumvè dignitatum regalium titulos, utuntur, ut apparet ex titulis Illuſtriſſimorum & Celſiſſimorum Principum,

Marchionum Brandeburgenſium. Ducum Pomeraniæ & Megapolitanorum. Sic Dux Sabaudiæ, reſpectu Pedemontanæ regionis eſt, & dicitur Princeps Pedemontium. Sic Dux Ferrariæ Princeps Carpii, &c.

39. Non autem hæc nomina Ducum, Marchionum, Comitum, &c. Sunt nomina muneris & adminiſtrationis ut olim, ſed Patrimonii. Sunt enim Principes & ſtatus imperii, inveſtiti de Ducatibus, Marchionatibus, Landgraviatibus, cum omnibus pertinentiis, nec non juribus ſuperioritatis, mit aller Landsfürſtlichen Obrigkeit vnd Hocheit. Et hinc eſt, quod vulgo dicitur: Principes in ſuis territoriis tantum poſſe, quantum Imp. in Imperio, &c.

40. Verùm sereniſſimi & potentiſſimi Archiduces Auſtriæ ex privilegio conceſſo, primas poſt Electores tenent & proximam à dextrâ eorum ſeſſionem habent.

41. Originem hæc dignitas ſumpſit à Rudolpho I. Habſpurgenſi. Is enim Auſtria legitimo hærede deſtituta, eandem filio ſuo Alberto & quidem ſub titulo Archiducatus contulit.

42. Et quamvis fuerint, qui ſuum Ducatum in Archiducatum evehi & Archiduces nominari voluerint, tamen hoc apud Imp. obtinere non potuerunt *Chaſ. de glor. mundi par. 5. conſil. 44. v. audivi alios.* Hoc ergo nomen tantùm in Germaniâ uſurpatur, nec ulli alii, quàm Auſtriæ Duces, anteà ita appellati fuerunt, nec poſteà tales extiterunt, *Cluten, d. l. th. 25.*

43. Sunt autem Archiducum Auſtriæ hodiè duæ familiæ, una à Ferdinando, quæ propriè Auſtriaca; Altera à Carol. V. quæ Burgundica appellatur & à quâ hodierni Reges Hiſpaniarum ortum habent.

44. Varia proinde privilegia Archiduces Auſtriæ ab Impp. obtinuerunt. Nam partim Electoribus in privilegiis pares ſunt, partim eos longè ſuperant. Nam nova vectigalia propria auctoritate inſtituere, & non ſolùm Nobiles, verùm etiam Comites & Barones creare, iiſque inſignia dare poſſunt. Item famam reſtituere, ſpurios legitimare, omneſque conceſſis dignitatibus abutentes rurſum privare poſſunt. Et quod maximum eſt, non tenentur extrà Provinciam inveſtituram petere, &

re, & cùm alii quàm humiliter & devotè, nudato capite, depoſitis calcaribus, & flexis genibus, inveſtituram petant, illi tecto capite, inſidentes Equo inveſtituram accipiunt Privil. hoc extat verbotenus in *Coſmogr. Sebaſt. Munſteri lib. 2. c.* 399. *fol. nov. edit.* 974. *&* 975. *& ſeq.* ex parte etiam *apud Gylman. rer. in Cam. judicat. lib. 2. dec.* 54. *n.* 59.

45. Ducis vocabulum ab exercitus Romani Ducibus originem ſumpſit, *Zaſ. de feud. p.* 5. *n.* 6. Unde etiam Hertzoge/ quaſi Domini & Duces exercitus, ein Herr des Zuges. Poſteà verò Duces appellati ſunt, qui de Ducatu à Princip. Rom. Imp. ſunt inveſtiti. In Angliâ adhuc tituli Ducatus & Comitatus etiam ſine locorum poſſeſſione dari conſueverunt, ita tamen, ut quotannis ex vectigalibus regiis certa pecuniæ ſumma iis conſtituatur, *Tholoſan. lib. 6. de Repub.* 7. Et hodiè in Hiſpaniâ dignitas Ducalis ad hæredes non tranſit, niſi denuò per Regem renovetur, *Ludov. Molin. de Hiſp. primog. lib.* 1. *c.* 11. *n.* 20.

46. Comites Palatini à Palatio ſeu ſede Imperatorum dicuntur. Sunt enim Palatia ædes Imperatorii conſecratæ, *l. un. C. de Palat.* vel nuncupatur Palatium Aula Cæſaris, *l. ex aula Cod. de privil. eorum, qui in ſacr. palat. milit. l. ab omnibus, C. Theodoſ. eodem.* A Palatio ideoque Imperatoris, Comites Palatini appellationem ſuam habent. In Germaniâ Comites Palatini; qui ad Rhenum ſunt, non tantùm ſunt Principes, verùm etiam Electores, & quidem excepto Rege Bohemiæ primas inter Politicos Electores tenent. Longè alia ratio eſt eorum Comitum Palatinorum, quibus data eſt poteſtas creandi notarios, famæ & honoribus reſtituendi, vel etiam ſpurios legitimandi & plura alia, quæ non ſunt hujus loci. Quibus omnibus impropriè & abuſivè hoc nomen competit.

47. Marchiones ex eo dicuntur, quòd finibus Romani Imperii tuendis præfecti eſſent. Marcha enim idiomate Teutonico nihil eſt aliud, quàm miles, unde Germanicum Marck/ gemarckunge/ Marckſtein & Marckſcheiden. Inde Marchio ein Marckgraffe/ Dux limitaneus. Olim dicti ſunt Marchenſes, ex quo Itali *Marcheſe* & Galli *Marquis* ſuum fecerunt. *Cluten. d. l.*

48. Landgravi olim erant judices totius alicujus pro-

vinciæ, inde etiam provinciarum comites dicti.

49. Et quamvis olim & Marchiones & Landgravii ex numero Comitum fuerint, hodiè tamen Marchionatus & Landgraviatus dignitas non minor, quam Ducatus, *Heig.p.3.q.2.n.55.56.*

50. Duo de viginti Principum Germ. familiæ hodiè enumerantur: 1. Eſt Archiducum Auſtriæ, quorum, uti dictum eſt, duæ ſunt lineæ. Auſtriaca & Burgundica. 2. Ducum Bavariæ, in duas itidem lineas diſtincta, quarum una communi nomine Bavarica, altera Palatina nuncupatur. 3. Eſt Ducum Saxoniæ, Marchionum Miſniæ & Landgraviorum Thüringiæ, cujus lineæ ſunt hodiè, Electoralis, Coburgica, Iſnacenſis, Aldenburgica & Vimarienſis. 4. Eſt Marchionum Brandeburgenſium, quæ conſtat Electorali, Auſpacenſi, Culmbacenſi. 5. Eſt Ducum Brunſwicenſium & Luneburgenſium, quarum hæc alia Cellenſis, alia Dannebergica, alia Harburgica. 6. Ducum Juliacenſium nuper extincta. 7. Ducum Pomeraniæ. 8. Ducum Megapolitanorum. 9. Ducum Wittenbergenſium. 10. Landgraviorum Haſſiæ, Caſſellana & Darmſtadiana. 11. Marchionum Badenſium. 12. Ducum inferioris Saxoniæ ſeu Lavenburgenſium. 13. Ducum Holſatiæ, à quibus Reges Daniæ, & eſt Regia Gottorpica & Sunderburgica. 14. Landgraviorum Leuchtenbergenſium. 15. Ducum Sabaudiæ, 16. Principum Anhaltinorum. 17. Ducum Lotharingiæ. 18. Comitum Arnbergiorum à. D. Max. II. inter Imperii Principes ſuſceptorum. Quibus hodiè, & Ratzivili adduntur, nec non ii Comites, qui principali dignitate & gradu ſunt decorati, ut ſunt Habſpurgenſis, Tirolenſis, Hennebergenſis, Mompelgardicus, Oortzenſis, Mansfeldenſis, &c. de quibus R. A. zu Regenſpurg/ *de anno* 1576. §. Nach dem auch. Hic verbo Furſtenmeſſige in actis Imperii comprehenduntur. Cammergerichts Ordnung zu Wormbs/ *an.* 1495. *tit.* Wie Churfürſten/ Fürſten vnd Fürſtenmeſſige ꝛc. *& tit.* Wie Prälaten/ &c. Cammergerichts Ordnung zu Augſpurg / Anno 1500. Bürger vnd Bawren / ꝛc. Ernewerte Cammergerichts Ordnung/ *de Anno* 1548. *&* 1555. *part.* 2. *c.* 2. 3. *&c.* Quando verò hujuſmodi vocis nulla fit mentio, verbo Fürſten / etiam

iam unà cum aliis principibus in conſtitut. ac Receſſibus Imp. die Fürſtenmeſſige continentur.

51. Comites dicti ſunt à comitando vel ſequendo. *Ulpian. in l. item apud 15. §. comitem, 16. ff. de injur.* Hinc comites dicti ſunt, qui Proconſules præſides in provinciam euntes & legatos Cæſaris, tanquam publicorum negotiorum conſortes & adminiſtri, comitabantur. *l. Senatuſconſulto ff. de off. præſid. & l. adminiſtrantes, §. 2. ff. de Excuſ. tut.* Et quia aliis etiam officiis & muneribus hoc nomen accommodatum, factum eſt, ut pro diverſitate demandati officii, nomen Comitis, quis ſortitus ſit. Unde alii Comites ſacri Conſiſtorii, alii ſacrarum largitionum, alii rerum privatarum, alii ſacri Palatii, alii ſacri patrimonii. *Clut. d. l.* Fuerunt & comites etiam judices ordinarii, qui in pace & otio jus reddebant, *c unic. § ſi judex de pace tenend. & c. un. ſi de inveſt. int. Dom. Vaſ.* Inde in quibuſdam Germaniæ locis vocabulum Graffe judicem notat. Sic Freygraffen pro prætoribus judiciorum occultorum Weſtphaliorum de quib. *Zaſ. ad l. Imp. ff. de juriſd. & in reform. Frid. III.* zu Franckfurt/ *anno* 1442. *tit.* von dem heimlichen Gericht. Sic Saxones etiam Graffen / pro judicibus acceperunt, hinc ſi judices dati ſint illis hominibus, qui in limitibus Imper. Rom. habitarunt, tunc à Marcâ dicti ſunt Marckgraffen. Hinc Landgraffen / qui provinciis intermediis jus dixerunt. Hinc Pfaltzgraffen / qui jus dixerunt bello partis pacatiſque provinciis. Hinc Burggraffen / qui fuerunt judices in terris, quæ Imperatorum donationibus Eccleſiis acceſſerunt. Hinc Centgraffen / Centenarii dicti, de quibus *Knich. de jur. territor. c. 4. n.* 54. Hinc reliqui Comites & pedanei judices utpote ſunt Gograffen/ Dangraffen/ Rugraffen/ Saltzgraffen/ *Knich. d. c. 4 num.* 8.

52. Verùm cum veterum Imperatorum temporibus non tantùm ad ſingulas provincias, ſed etiam ad amplas civitates ablegarentur Comites, factum eſt, ut juriſdictio & territorium, cui præficiebantur, comitatus appellari cœperint, *Clut. d. l.* Qui pro eâ homagii & fidei nexu, ita ut adminiſtratio fruenda etiam ad hæredes pertineret, quibuſdam tributi ſunt, *Duar. in comm. feud. c. 6. num.* 8. donec tandem cum dignitate regali & ſuperioritate inveſtiti ſunt.

53. Unde manifeſtum eſt, non tantùm Comitis appellationem eſſe vetuſtiſſimam & omnium dignitatum primam; verùm etiam, varia eſſe Comitum genera.

54. Sunt ergò quidam Comites Principes Imperii, qui cum adjectione aliquâ Landgraffen/ Marckgraffen/ Burckgraffen/ ꝛc. de quibus anteà dictum.

55. Secundò ſunt quidam Comites, qui principali dignitate & gradu ſunt decorati: Gefürſte Graffen / de quibus ſimiliter in præcedentibus dictum.

56. Tertiò quidam ſunt Comites, qui ab Imperio cum regalibus, juriſdictione ac juribus aliis omnibus ſunt inveſtiti, & tantum poſſunt, quantum principes in ſuis territoriis. Sed hoc locum non habet, quando vel expreſſâ conventione & conſenſu, vel longâ poſſeſſione & moribus, à vicinis principibus, juriſdictio Comitum vel ex inveſtiturâ, privilegio vel præſcriptione competens, vel quo ad partem territorii, vel cauſas ad perſonas, partes quoque judicii, diminuta eſt. Nam tunc in iis juriſdictio comitum ceſſat, & in aliis eſt integra & ſalva, *Knich. de ſublimi territ. jur. c. 4. in pr. n. 6. & ſeqq. uſque ad n. 34.*

57. Quidam ſunt Comites, quibus comitatus ab inferiore aliquo principe, per ſubinfeudationem confertur, *Borch. de feud. c. 4. n. 12. Schrad. de feud. part. 10. ſect. 2. num. 69. verſ. hac concluſio* Roſenthal *de feud. c. 2. concl. 1. n. 3. lit. c.* Hujuſmodi comitatus nihilominùs regales dignitates manent. Nam ſubinfeudatio ſub eâdem prorſus lege & conditione fit, qua infeudatio ipſa, aller maſſen wie ſie vom Reich ergangen. Quando ergò Comites ab inferiore principe per ſubinfeudationem inveſtiuntur, uti ſæpè fit, mediante inferiore principe ab ipſo Imperatore ejuſmodi feudi conſequuntur. Quando verò a ſummo principe comprobatio hujuſmodi ſubinfeudationis fit, adjici ſolet hæc clauſula: Mit vorbehalt der Oberlehens Gerechtigkeit.

58. Quidam Comites ſunt, qui ex ſingulari ſupremi principis privilegio, per inferiorem principem, qui tale privilegium habet, creantur. Quo ſpectat privilegium Sereniſſimorum Ducum, Auſtriæ, de quo ſuprà.

59. Qui-

59. Quidam etiam Comites ſunt, qui non ſunt in matriculam relati & ſine regalibus inveſtiti, quales in aliquibus Germaniæ partibus inveniuntur, utpote, ſub domo Auſtriacâ, Graffen zu Hardeck. Et ſub Electore Brandeburgenſi. Graffen zu Häuſtein / Herren zu Birasten. Item ſub Ducibus Pomeraniæ & Epiſcopo Caminenſi, Graffen von Newgarten.

60. Qui ergò Comites ſtatus Imperii ſunt, ad Comitia quidem vocantur, verùm duo ſaltem, votum & ſeſſionem in Comitiis habent. Hinc totus ille ordo Comitum in Imperii Comitiis duo tantùm ſuffragia habet. Unum ſuffragium Schwäbiſche: alterum die Wetterawiſchen Graffſchafften. Verùm ad conſilium principum zum Fürſten Raht reliqui Comites, qui ſunt ſtatus Imperii accedere & deliberationibus intereſſe non prohibentur.

61. Baronum origo varia eſt & admodum controverſa. Nobis autem illa placet, quà à Germanico freyen/ Barones, quaſi Frejones dicti ſunt, *Cluten.d.l.*

62. Proinde & varia eſt appellatio Baronum. Dicuntur enim alii ſemper freye/ alii Freyherren/alii freyen alii Edele Herren/alii Herren/alii die Edle/ ꝛc. Hinc tria genera Baronum aliqui faciunt. Utpote, 1. Semper liberorum. 2. Liberorum Baronum. 3. Simpliciter Baronum. Verùm quamvis Barones nominibus diſcrepent, dignitate tamen & nobilitate omninò pares ſunt. Quamobrem hæc nomina nihil aliud ſunt, quàm ſynonyma. Familias Comitum & Baronum, Vide *apud Paurmeiſt. lib.2.cap.1. de juriſdict.Imp.Rom.fol.* 448. Ubi ſimiliter ordinem prælatorum, Abbatum, præſuppoſitorum & Abbatiſſarum invenies. *Et tantùm de ſecundò ordine.*

63. In tertio ordine ſunt civitates liberæ. Quod enim & liberæ civitates ſint ſtatus Imp. Rom. patet exinde, quod ſint immediatè ſub Imperatore, imperii matriculæ inſertæ, votum & ſeſſionem in comitiis habeant, & neceſſitate urgente contribuant.

64. Liberæ autem dicuntur non ratione Cæſaris & Imperii wie die freye Schweitzer / ſed quòd ab inferiorum Principum, Prælatorum ac Comitum Imperio ſint liberæ & immunes, tantumque poſſint, quantum

Princi-

Principes, Prælati ac Comites in ſuis territoriis. Nam uti Principes ratione ſtatus cum juribus territorialibus & ſuperioritate mit der Landsfürſtlichen Obrigkeit inveſtiti, ita etiam liberæ civitates die Keyſerliche Freye vnnd Reichsſtätte cum juribus territorialibus & ſuperioritate, mit der Lands Ober vnd Herrlichkeit inveſtita ſunt, Jura igitur Principum ratione rei, ſeu territorii, non verò ratione dignitatis perſonalis habent. Nam, quemadmodum dignitas regalis ſine juribus regalibus conſiſtere poteſt. *Alvar. Valaſc. de jur. emphyt. quæſt.* 8. *num.* 34. Sic etiam jura regalia ſine titulo regali eſſe & exerceri poſſunt.

65. Diſtinctionem aliqui eſſe putant, inter civitates Imperiales & liberas. Illas vocant ſimpliciter Reichsſtätte. Has freye Reichsſtätte. Diſtinctionem illam deſumunt ex inſignibus diverſis. Siquidem imperiales illas eſſe volunt, qui quondam poteſtati Principum, Prælatorum & Comitum ſubjectæ, poſtmodùm verò libertate donatæ & Imperio Romano adactæ: Die einen gantzen Adler oder etwas in jhren Wapen da von führen: Contra liberas civitates volunt eſſe illas, quæ ab initio liberæ & nunquam alterius jugo ſubjectæ fuerunt. Verùm hanc diſtinctionem nullam realitatem importare ex eo manifeſtum, quod in Receſſ. Imp. in Catologo ſtatuum vel matriculâ Imp. nulla fiat diſtinctio civitatum Imperialium, ſed appellationes promiſcuè uſurpentur & ut plurimùm conjungantur, atque ſic indiſtinctè ſimul omnes appellentur, freye vnd Reichs-ſtätte/ & ne verbulo quidem in earum numeratione innuatur, quæ liberæ tantùm, vel quæ Imperiales. Prætereà, quòd omnes, quocunque nomine appellentur, eadem libertate fruantur & ſtatibus annumerentur. Illud tamen libenter largimur, unam ratione privilegiorum magis eſſe liberam, quàm aliam, atque exinde præcellentiam quandam habere.

66. Sunt prætereà & aliæ civitates quæ omnem & plenam juriſdictionem à Cæſare conceſſam vel præſcriptam non habent, ſed in aliorum Principum, Prælatorum, vel Comitum territoriis, ſitæ & ſecundùm quid à Principum juriſdictione exemptæ. Hæ igitur magis provinciales

ciales

ciales civitates appellantur, & ſalvis libertatibus, quas ab Imperatore habent, principibus ſuis, ut Landſaſſii merito parent. Diſtinguuntur tamen à municipiis Principum, quòd hæc prorſùs ſubdita & nullo modo à juriſdictione principum exempta, illæ verò ſecundùm quid exemptæ.

76. Dividuntur civitates liberæ Imperiales ſecundùm ſeſſionem, quàm habent in Comitiis in duo latera, videlicet in Rhenanum & Suevicum. De utroque latere, *vide Paurm. de juriſd. lib.2.c.1.fol.*420.

68. Et tantum breviter de ſtatibus & membris Imp. Roman. dixiſſe ſufficiat. Ubi notandum porrò, quod alii hos ſtatus dividant *in ſeptem claſſes*, quarum prima eſt Electorum. 2. Archiepiſcoporum. 3. Epiſcoporum. 4. Principum. 5. Prælatorum. 6. Comitum. 7. Civitatum Imperialium.

69. Denique ut major S. R. I. dignitas & Majeſtas eſſet, ex his ſupra dictis circulis, ordinibus & claſſibus *quatuor viri* conſtituti ſunt. Et quidem I. Quatuor Duces. 1. *Duces Sueviæ, cujus Ducatus titulum Sereniſſima Domus Auſtriaca ſibi uſurpat.* 2. *Dux Brunſvvicenſis.* 3. *Dux Lotharingiæ.* 4. *Dux Bavariæ.* II. Quatuor Vicarii. 1. *Dux Brabantiæ.* 2. *Dux Veteris Saxoniæ.* 3. *Dux* Weſterich. 4. *Dux Sileſiæ.* III. Quatuor Marchiones. 1. *Marchio Brandeburgenſis.* 2. *Marchio Moravienſis.* 3. *Marchio Miſnenſis.* 4. *Marchio Badenſis.* IV. Quatuor Comites Provinciales. 1. *Landgravius Thuringiæ.* 2. *Landgravius Haſſiæ.* 3. *Landgravius Alſatiæ.* 4. *Landgravius Leuchtenbergæ.* V. Quatuor Comites Caſtrenſes. 1. *Burggravius Norinbergenſis.* 2. *Burggravius Magdeburgenſis.* 3. *Burggravius Stromburgenſis.* 4. *Burggravius Rheineckenſis, qui hodie in Comitum Hanavienſium ditione.* VI. Quatuor Comites. 1. *Comes Schvvartzburgenſis.* 2. *Comes Cilienſis.* 3. *Comes Clivienſis.* 4. *Comes Sabaudiæ.* VII. Quatuor Barones. 1. *Baro Limburgenſis.* 2. *Baro VVeſterburgenſis.* 3. *Baro Altevvaldenſis.* 4. *Baro Thuſanus.* VIII. Quatuor Equites. 1. *Miles de Andlo.* 2. *Miles in Strandek.* 3. *Miles in Meldingen.* 4. *Miles de Frovvenberck.* IX. Quatuor urbes Imperiales. 1. *Auguſta Vindelicorum.* 2. *Aquiſgranum.* 3. *Metis.* 4. *Lubeca.* X. Quatuor pagi.

1. *Bam-*

Bamberga. 2. *Seleſtadium.* 3. *Vlma.* 4. *Hagenou.* XI. Quatuor Ruſtici: 1. *Colonia.* 2. *Ratiſbona.* 3. *Saltzburgum.* 4. *Conſtantia.* XII. Quatuor Villæ, 1. *Amberga.* 2. *Orlemunda.* 3. *Lichtenavia.* 4. *Ingelhemia.* *Et tantum de præceptis.*

Quæst. I. *Vtrùm ſanctiſſimum illud Electorum Collegium ſub Ottone. III. cœperit?*

Electorum in Imperio Romano tanta eſt dignitas, ut eos Carolus IV. Imper. Palmites Imperiales, ſeptem candelabra lucentia in unitate ſpiritus ſeptiformis, quibus ſacrum illuminari debeat Imperium, columnas & latera, ſolidaſque Imperii baſes & propinquiora Cæſaris membra appellitet, quæ veluti Columnæ ſacrum ædificium circumſpectæ prudentiæ ſolerti pietate ſuſtentent, quarum præſidio dextera Imperialis roboretur, & orbi fluctuanti ſubveniatur, *A.B. in pr. & c.* 12. *§. & quia c.* 3. *in pr. cap.* 12. *c.* 24. *c.* 36. *§. cum ſacri.* De quo ſanctiſſimo Electorum Collegio magna & celebris eſt inter eruditos controverſia, quando & à quo inſtitutum. Sunt qui id acceptum referunt Gregorio V. Papæ Rom. Sunt qui id referunt ad Fridericum II. & Gregor. X. Sunt qui exiſtimant, id non tam expreſſâ & ſpeciali conſtitutione inſtitutum, quàm antiquâ conſuetudine ſenſim introductum *Buxtorſ. theſ.* 14. *indiffer. Aur. Bull.* Ut ut ſit pervulgata eſt opinio: Othonem III. Imper. divinitus excitatum prima fundamenta huic Collegio poſuiſſe. Et ut ab ovo rem incipiam, conſtat Imperatoriam Majeſtatem virtute Caroli Magni ad Germanos tranſlatum eſſe, & tunc temporis electionem & inſtitutionem Imperatoris penes Imperatorem ipſum conſtitiſſe qui pro libitu & voluntate, vel filium vel alium ſibi ſangnine junctum nominabat. Caroli verò Magni maſculâ ſtirpe extincta, univerſus Francorum & Saxonum Populus, Germanorumque procerum concurſus ad Othonem Sax. Ducem factus eſt. Verùm ubi ille majori animo oblatum regnum repudiavit, quam alii per ferrum & flammas quæſiverunt, excuſationem decurſæ ætatis prætendens populus & proceres Germanorum Imperium Conrado Franconiæ Duci detulerunt, qui id rurſum moriturus Henrico Aucupi tradidit, & hic rurſum

ſum ad filium Othonem Magnum & nepotem Othonem Imperatoriam Majeſtatem tranſmiſit. Quo ultimo fatis defuncto, à Germanis proceribus, qui tunc temporis frequentes Romæ erant, de ſucceſſoris electione varia certamina ſunt excitata, alii enim in Henricum Bavarum inclinabant, alii verò in Othonem III, Othonis Magni nepotem. Germanis ergò proceribus in contraria ſtudia euntibus, Creſcens Nomentarius Conſul factus, ſeditionem exciebat & Imperii titulum adſciſcere ſibi geſtiebat, ægre admodum ferens, imperium Romanum ad exteros tranſlatum. Sed quid fit proceres Germani Imperii, apud quos longo jam tempore Imperii dignitas ſedem ſuam fixerat, rerum ſuarum ſatagentis Bavaro Othonem puerum præferunt, & regni ſucceſſorem declarant. Ubi vero creſcens Nomentarius ſemel atque iterum ad ingenium ſuum rediit & Gregorium Pontificem, quem Imp. Otho. III. Imperatorio ſuo jure uſus ad Pontificatum ritè promovit, nefario auſu ejecit & alium ſubſtituit, Otho III. infeſtum exercitum urbi admovit, cives ad incitas redactos ad deditionem compulit, Gregorium ſedi reſtituit, adulterino Papæ oculos erui & ſuſpendi eundem curavit; Creſcentium verò conſulem ex fugâ retractum vili jumento averſè impoſitum ac per civitatem circumductum ultimo ſupplicio affici juſſit, *Cuſpin. in vita de Othonis. III. & Sigon. l.7. regnor. Italia.* Cum ergò ſapientiſſimus Imperator & Gallorum Italorum & Hiſpanorum conatus ſatis perſpexerit, quod majeſtatem Imperialem vel ad ſuos vel ad alienos transferre omnibus virtutibus ſategerint, nihil utilius ad ſervandam hanc præeminentiam Germaniæ eſſe, facile animadvertebat, quam ſi Collegium Electorale conſtitueretur. Quamobrem cùm & ad præeminentiam Germanorum, & è re & commodo Romano Germanici Imperii probè intellexerit, non tantum hoc Septemvirale Electorum Collegium inſtituit verùm etiam, ut natione Germanus in Imperatorem eligeretur, prudentiſſimè conſtituit Pro quâ ſententiâ innumerabiles fere & Chronologi & JCti acriter pugnant. *de quibus* vide *Gerlach. Buxtorf. theſ.* 14. *in A. B. lit. a. Cluten. ſyl. rer. quotidian. theſ.* 24. *lit. b. Anton. Colėr.*

Coler. de jure Imp. Germ. theſ. 45: Verùm de Ann. quo lata hæc conſtitutio, variant Hiſtorici. Vide *Kirchn. in ſua de Republ. diſp.* 5. *Corol.* 2. An etiam numerus ſeptenarius conſtitutione Ottonianâ introductus, incertum eſt. Illud tamen conſtat Bohemum ante Carolum IV. in Electorum numero fuiſſe. Interim tamen, Pontificem Gregorium V. ut acceptæ injuriæ pœnas ab Italis, quo poſſet modo, repeteret, Imperatori Othoni III. ut & certus Electorum numerus conſtitueretur, & ſimul conſtitutio de Germano in Imperatorem eligendo, certa fieret, authorem fuiſſe, facilè Pontificiis largimur; Verùm, numerum Electorum à Pontifice Gregorio inſtitutum, hoc eſt, quod nos negamus; Et cum apertiſſimè conſtet, anteà populum & Proceres Imperii ſemper, nunquam verò Pontifices poteſtatem eligendi Imperatorem habuiſſe, quomodo quæſo Gregorius V. id Electoribus dare potuit, quod nunquam habuit, *c. nemo,* 79. *de R. I. in* 6. *l.* 54. *& l.* 120. *ff. eodem.* Inde facilè etiam apparet irrationabilitas Pontificiæ illius jactationis, quam falsò glorientur, Septemviris hanc eligendi poteſtatem à ſede Romanâ datam conceſſamque fuiſſe, *in c. venerabilem, de Elect. & Clement. Romani de jurejur.* Conſuetudini acceptum referunt, *Paurm. de juriſdict. lib.* 2. *cap.* 2. *nu.* 38. *Schonborn. lib.* 5. *Pol. c.* 32. *Heig. quæſt* 4.

QUÆST. II. *Utrùm Principes in ſuis territoriis tantùm poßint, quantum Imperator in Imperio?*

NOn immeritò hâc de quæſtione dubitatur. Nam illud certiſſimum eſt, Principes Romani Imperii, ut & Comites & Barones quoſdam, ex conceſſione Imperatoris plenariam, & omnimodam juriſdictionem cum omnibus pertinentiis & ſuperioritate territoriali, die hohe Landsfürſtliche Obrigkeit / mit allen Gerichten / oberſt / mittelſt / vnd niedrigſt / mit allen jhren Ehren / Würden / Freyheiten / Nutzen / vnd zugehörungen / acquiſitam habere, *Knich. in comm. c.* 4. *fol.* 119. *Roland. à Valle conſil.* 1. *nu.* 115. *Borch. in c.* 1. *Quæ ſunt regalia. Obrecht. de Regalibus.* Quam juriſdictionem & ſuperioritatem non ad mandatum Imperatoris, ſed proprio jure exercent, *Knich. num.* 386. *Fulgoſ. conſ.* 1. *num.* 2. adeò, ut & gratiæ Dei, ſuum principatum, Dominatum & ſuperioritatem acceptam ferant,

rant, id quod in Galliâ abſque crimine Majeſtatis nemo principum ſcribere audet, *Monſ. de Serrar. lib.* 17. *Inventarii.* Præterea poſſunt Principes Romani Imperii abrogare & contraria provincialia ſubſtituere, *Caſtrenſ. conſ.*34 *n.*3.*vol.*2.*Knich.d.c.*1.*num.*363. adeò, ut ſecundùm ſanctiones Principum Camera pronunciare teneatur, *Ordin.Camer. part.* 1.*tit.* 57. quo caſu ſubditi fortiùs dicuntur obligati ſuo Domino, quàm Imperatori; ut probat.*Knich.d.c.num.*383.ex *Petro Gregorio de conceſſ. feud.p.*7.*q.*4.*n.*12. Cæterùm habent Principes Romani Imperii jura majeſtatis, utpote I. Liberum exercitium utriuſque religionis, tàm Pontificiæ, quàm Auguſtanæ Confeſſionis, R. A. *de anno* 1355. §. Vnd damit ſolcher Friede. II. Jus famæ reſtituendæ, R. A. zu Speyer/ *de anno* 1526. §. Vnd wie wol der gemeine Mann. III Jus remittendi pœnas capitales *d.* R. A. *de anno* 1526. §. Vnd wie wol/ ꝛc. *Rol.à Vall.conſ.*4.*n.*4.*lib.* 3. IV. Jus ſalvi conductus, *Menoch. de arbit.judic.q.lib.*2.*cent.*4.*Caſ.*336. *n.*27.*Gail.*2 *obſ.*64.*num.* 2. *Roſen. de feud. c.* 5. *concl.*22. *Schurff.conſ.*2.*num.*4.*cent. Sixt.de Regal.c.*2.*nu.*35. *l.*2. V. Jus indiciarum moratoriarum. Anſtand-Brieffe/ nemblich auff gewiſſe Zeit zu zahlen. Reformation guter Policey zu Auſpurg / *de anno* 1548. *ſub tit* von verdorbenen Kauffleuten/ §. Vnd nach dem/*Gail.*2.*obſ.*46.*nu.*14. VI. Jus fiſci, *Pereg. de jure fiſci l.*4. *tit.*3. *Mynſ. conſ.*69. *num.*2.& 3. VII. Judæos recipiendi. Policey Ordnung zu Augſpurg/*anno* 1548.*tit.* Von Juden vnd jhrem Wucher/*Buxtorff.ad A.B.Carol.*4.*concluſ.* 90.*per tot.* VIII. Jus conducendi per vias publicas. R. A. zu Auſpurg/ *de anno* 1548. §. Ferner zu noch mehrer/ ꝛc. IX. Jus Vectigalium, utpote ſunt: portorium, quod ſolvitur in portu, vel ripatica, quæ in ripâ, vel telonia, quæ in terrâ. *Sixtinus de regal.c.*6.*Buxtorff.ad Aur.Bull.Carol.IV. concluſ.*91.*per tot.* X. Jus foreſti, die Wildbahn / *Gail.*2.*obſ.* 68. XI. Jus cudendæ monetæ. R. A. zu Nürenberg/ *de anno* 1524. §. Dergleichen hat der Müntz halber/ & R. A. *de anno* 1551. §. So haben wir auch. *Et anno* 1570. §. Als dann auch. Et id genus alia, &c. Hinc pro quæſtione affirmativâ, de principibus Romani Imperii pugnant, *Caſtrenſ.conſ.*34.*num.*1. & 5. *verſ. concluditur, lib.*2. *Natta,conſ.*

ta. conſ. 554. *num.* 19. *vol.* 3. *Soc. conſ.* 4 *n.* 23. *volum.* 3. *Marzar. conſ.* 26 *num.* 36. *Alex. conſ.* 2. *n.* 9. *vol.* 1. *Rimin. junior. conſ.* 370. *num.* 3. *Decian reſponſ.* 5. *n.* 17. *volum.* 4. *Cravet. conſ.* 405. *n.* 15. *Hier Schurff. conſ.* 18. *n.* 2. *cent.* 3. *Zaſ. conſ.* 1. *n.* 21. *l.* 2. *Modeſt. Piſtor. conſ.* 24. *n.* 1. *vol.* 1. *Gail de P. P. lib.* 1. *c.* 6. *num.* 10. *Schrader. de feud.* 2. *part.* 9. *partis principalis ſect.* 10. *num.* 36. *& part.* 10. *ſect.* 1. *num.* 33. Vide & alios plures hoc ſimpliciter aſſerentes *all.* Idem de Comitibus tradunt, *Cacher deciſ.* 155. *n.* .. *& conſ.* 9. *n.* 2. *Caſtrenſ. d. conſ.* 34. *n.* 5. *verſ. ergò. Alex. conſ.* 1. *n.* 30. *vol.* 5. *Crav. d.* 404. *n.* 15. *Rol. à Vall conſ.* 29. *n.* 26. *vol.* 1. *& conſ.* 68. *n.* 16. *vel eod. Obrecht de juriſd. c.* 4. *n.* 16. *Gail Schrad. d. d. locis.* Ubi eodem modo & Baronum mentionem fecerunt. *Caſtrenſ. d. conſ.* 34. *n.* 2. *in fin. Pariſ. conſ.* 25. *n.* 63. *lib.* 1. *Bellon. conſ.* 59. *n.* 10.

Verùm cùm hæc Dd. opinio admodùm periculoſa, & eâ ſæpè apud Principes & Comites, imperiti Aulici abutantur, meliùs ſentiunt & cautiùs loquuntur illi, qui diſtinguunt. 1. Inter ſuperioritatem Imperialem & abſolutam, quæ fundata eſt in ſupremo & univerſali totius Imperii dominatu, & inter ſuperioritatem territorialem, quæ fundata eſt in alicujus diſtrictus juriſdictione ordinaria. 2. Inter leges univerſales & provinciales. 3. Inter ſtatuum Imperii jura Regia, quæ propter ſimilitudinem, quam habent cum juribus majeſtatis non impropriè jura majeſtas dici poſſunt, verùm nullo modo propriè iis hoc nomen competere poteſt: Et diſtinctionibus præſuppoſitis quæſtionem hoc modo limitant: Imperii Principes tantum in territoriis ſuis poſſe, quantum Imp. in Imperio, intellige, quæ veniunt ordinariâ juriſdictione & ſuperioritate territoriali; non verò, quæ veniunt abſolutâ ſuperioritate Imperiali: Sic enim adhuc multa ſibi reſervavit Imperator, quæ transferri non poſſunt. Debent enim privilegia & conceſſiones eſſe ejuſmodi, ut vires poteſtatis Imperatoris non extinguant. *Æneas Sylv. de ort. & auctor. Rom. Imp.* Neque credendum eſt, ſummum principem omni ſuo juri renunciaſſe (id quod fieri per rerum naturam, ſi ſuperior mane velit, non poteſt) & nihil reſidui in præeminentiæ & majeſtatis teſtimonium ſibi reſervaſſe. Nec quoque in

in generali conceſſione, veniunt reſervata principum, *c. in generali, de R. I. in 6. & c. quod tranſlationem, de off. deleg.* Atque ſic plurima ſunt, quæ Principes Imperii ratione ſuperioritatis territorialis non poſſunt, utpote Comites Palatinos, vel tabelliones creare, legitimare ſpurios, Academiam erigere, nobilitatis inſignia dare, Doctores, Licentiatos, Poëtas, Barones, Comites, Duces, Marchiones, creare, nullo modo poſſunt. Et quamvis Sereniſſimis Archiducibus Auſtriæ exceptis juribus territorialibus, ampliſſima & admodùm pinguia privilegia ab Impp. ſint conceſſa, de quibus anteà in præceptis dictum eſt: tamen non omninò omnia ratione privilegii poſſunt, quæ Imp. in Imperio & ei in ſignum ſupremæ eminentiæ competunt, idque ex eo ſatis apparet, quod ex eo privilegio Archiducibus Auſtriæ, Comites quidem & Barones, non minùs, quàm Nobiles creandi; non verò Marchionatus, vel alterius Principatus dignitate aliquem ordinandi & inſigniendi, facultas ſit data, quæ tamen Imperatori ratione abſolutæ ſuperioritatis Imperialis competit, & eſt de ejus reſervatis. Sic vectigalia nova, de quibus in eo privilegio mentio fit, tantùm abeſt ut alii Principes inferiores ea inſtituere, vel etiam vetera augere poſſint, *uti anteà diſp. 7. theſ.* 30. dictum eſt. Proinde confirmatur hæc ſententia Aureâ Bullâ Carol. IV. quâ quædam de Regalibus & reſervatis Imperatoris, ſolis Principibus, Electoribus, peculiariter conceduntur, quaſi aliis non competentia. Poſteriorem ergò opinionem, ut æquiorem & juri magis conſentaneam tuebimur cum *Borch. de feud. c. 5. n. 37. Ioan. Dauth. ad tit. ff. & C. teſt. Forſt. de ſucceſſ. ab inteſt. lib. 6. c. 34. n. 32. Felin. conſ. 31. num. 5.*

QUÆST. III. *Utrùm territorium ſit de ſubſtantiâ ſuperioritatis?*

QUia præcedente quæſtione dictum, ſuperioritatem & Regalia, occaſione territorii, jure hæreditario, ſalvâ tamen ſuperioritate abſolutâ Imperiali, ab Imperatore tanquam Auctore & fonte Regalium, Principibus Imperii, conceſſa, non immeritò porrò quæritur, utrùm ſuperioritas illa, quæ dicitur, die Landsfürſtliche Obrigkeit / ſit radicata in territorio? In quâ quæſtio-

 ne,

Marchionum Brandeburgenſium. Ducum Pomeraniæ & Megapolitanorum: Sic Dux Sabaudiæ, reſpectu Pedemontanæ regionis eſt, & dicitur Princeps Pedemontium. Sic Dux Ferrariæ Princeps Carpii, &c.

39. Non autem hæc nomina Ducum, Marchionum, Comitum, &c. Sunt nomina muneris & adminiſtrationis ut olim, ſed Patrimonii. Sunt enim Principes & ſtatus imperii, inveſtiti de Ducatibus, Marchionatibus, Landgraviatibus cum omnibus pertinentiis, nec non juribus ſuperioritatis, mit aller Landsfürſtlichen Obrigkeit vnd Hocheit. Et hinc eſt, quod vulgo dicitur: Principes in ſuis territoriis tantum poſſe, quantum Imp. in Imperio, &c.

40. Verùm ſereniſſimi & potentiſſimi Archiduces Auſtriæ ex privilegio conceſſo, primas poſt Electores tenent & proximam à dextrâ eorum ſeſſionem habent.

41. Originem hæc dignitas ſumpſit à Rudolpho I. Habſpurgenſi. Is enim Auſtria legitimo hærede deſtituta, eandem filio ſuo Alberto & quidem ſub titulo Archiducatus contulit.

42. Et quamvis fuerint, qui ſuum Ducatum in Archiducatum evehi & Archiduces nominari voluerint, tamen hoc apud Imp. obtinere non potuerunt *Chaſ. de glor. mundi par. 5. conſil. 44. v. audivi alios.* Hoc ergo nomen tantùm in Germaniâ uſurpatur, nec ulli alii, quàm Auſtriæ Duces, anteà ita appellati fuerunt, nec posteà tales extiterunt, *Cluten, d. l. th.* 25.

43. Sunt autem Archiducum Auſtriæ hodiè duæ familiæ, una à Ferdinando, quæ propriè Auſtriaca; Altera à Carol. V. quæ Burgundica appellatur & à quâ hodierni Reges Hiſpaniarum ortum habent.

44. Varia proinde privilegia Archiduces Auſtriæ ab Impp. obtinuerunt. Nam partim Electoribus in privilegiis pares ſunt, partim eos longè ſuperant. Nam nova vectigalia propria auctoritate inſtituere, & non ſolùm Nobiles, verùm etiam Comites & Barones creare, iisque inſignia dare poſſunt. Item famam reſtituere, ſpurios legitimare, omneſque conceſſis dignitatibus abutentes rurſùm privare poſſunt. Et quod maximum eſt, non tenentur extrà Provinciam inveſtituram pete-

re, &

re, & cùm alii quàm humiliter & devotè, nudato capite, depoſitis calcaribus, & flexis genibus, inveſtituram petant, illi tecto capite, inſidentes Equo inveſtituram accipiunt Privil. hoc extat verbotenus in *Coſmogr. Sebaſt. Munſteri lib. 2. c.* 399. *fol. nov. edit.* 974. *&* 975. *& ſeq.* ex parte etiam *apud Gylman. rer. in Cam. judicat. lib. 2. dec.* 54. *n.* 59.

45. Ducis vocabulum ab exercitus Romani Ducibus originem ſumpſit, *Zaſ. de feud. p.* 5. *n.* 6. Unde etiam Hertzoge/ quaſi Domini & Duces exercitus, ein Herr des Zuges. Poſteà verò Duces appellati ſunt, qui de Ducatu à Princip. Rom. Imp. ſunt inveſtiti. In Angliâ adhuc titulı Ducatus & Comitatus etiam ſine locorum poſſeſſione dari conſueverunt, ita tamen, ut quotannis ex vectigalibus regiis certa pecuniæ ſumma iis conſtituatur, *Tholoſan. lib. 6. de Repub.* 7. Et hodiè in Hiſpaniâ dignitas Ducalis ad hæredes non tranſit, niſi denuò per Regem renovetur, *Ludov. Molin. de Hiſp. primog. lib.* 1. *c.* 11. *n.* 20.

46. Comites Palatini à Palatio ſeu ſede Imperatorum dicuntur. Sunt enim Palatia ædes Imperatorii conſecratæ, *l. un. C. de Palat.* vel nuncupatur Palatium Aula Cæſaris, *l. ex aula Cod. de privil. eorum, qui in ſacr. palat. milit. l. ab omnibus, C. Theodoſ. eodem.* A Palatio ideoque Imperatoris, Comites Palatini appellationem ſuam habent. In Germaniâ Comites Palatini, qui ad Rhenum ſunt, non tantùm ſunt Principes, verùm etiam Electores, & quidem excepto Rege Bohemiæ primas inter Politicos Electores tenent. Longè alia ratio eſt eorum Comitum Palatinorum, quibus data eſt poteſtas creandi notarios, famæ & honoribus reſtituendi, vel etiam ſpurios legitimandi & plura alia, quæ non ſunt hujus loci. Quibus omnibus impropriè & abuſivè hoc nomen competit.

47. Marchiones ex eo dicuntur, quòd finibus Romani Imperii tuendis præfecti eſſent. Marcha enim idiomate Teutonico nihil eſt aliud, quàm miles, unde Germanicum Marck/ gemarckunge/ Marckſtein & Marckſcheiden. Inde Marchio ein Marckgraffe/ Dux limitaneus. Olim dicti ſunt Marchenſes, ex quo Itali *Marcheſe* & Galli *Marquis* ſuum fecerunt. *Cluten. d. l.*

48. Landgravi olim erant judices totius alicujus provin-

vinciæ, inde etiam provinciarum comites dicti.

49. Et quamvis olim & Marchiones & Landgravii ex numero Comitum fuerint, hodiè tamen Marchionatus & Landgraviatus dignitas non minor, quam Ducatus, *Heig.p.3.q.2.n.55.56.*

50. Duo de viginti Principum Germ. familiæ hodiè enumerantur: 1. Eſt Archiducum Auſtriæ, quorum, uti dictum eſt, duæ ſunt lineæ. Auſtriaca & Burgundica. 2. Ducum Bavariæ, in duas itidem lineas diſtincta, quarum una communi nomine Bavarica, altera Palatina nuncupatur. 3. Eſt Ducum Saxoniæ, Marchionum Miſniæ & Landgraviorum Thüringiæ, cujus lineæ ſunt hodiè, Electoralis, Coburgica, Iſnacenſis, Aldenburgica & Vimarienſis. 4. Eſt Marchionum Brandeburgenſium, quæ conſtat Electorali, Auſpacenſi, Culmbacenſi. 5. Eſt Ducum Brunſwicenſium & Luneburgenſium, quarum hæc alia Cellenſis, alia Dannebergica, alia Harburgica. 6. Ducum Juliacenſium nuper extincta. 7. Ducum Pomeraniæ. 8. Ducum Megapolitanorum. 9. Ducum Wittenbergenſium. 10. Landgraviorum Haſſiæ, Caſſellana & Darmſtadiana. 11. Marchionum Badenſium. 12. Ducum inferioris Saxoniæ ſeu Lavenburgenſium. 13. Ducum Holſatiæ, à quibus Reges Daniæ, & eſt Regia Gottorpica & Sunderburgica. 14. Landgraviorum Leuchtenbergenſium. 15. Ducum Sabaudiæ, 16. Principum Anhaltinorum. 17. Ducum Lotharingiæ. 18. Comitum Arnbergiorum à. D. Max. II. inter Imperii Principes ſuſceptorum. Quibus hodiè, & Ratzivili adduntur, nec non ii Comites, qui principali dignitate & gradu ſunt decorati, ut ſunt Habſpurgenſis, Tirolenſis, Hennebergenſis, Mompelgardicus, Oortzenſis, Mansfeldenſis, &c. de quibus R. A. zu Regenſpurg/*de anno* 1576. §. Nach dem auch. Hic verbo Furſtenmeſſige in actis Imperii comprehenduntur. Camergerichts Ordnung zu Wormbs/*an.* 1495. *tit.* Wie Churfürſten/Fürſten vnd Fürſtenmeſſige ꝛc. *& tit.* Wie Prälaten/ &c. Cammergerichts Ordnung zu Augſpurg / Anno 1500. Bürger vnd Bawren / ꝛc. Ernewerte Cammergerichts Ordnung/ *de Anno* 1548. *&* 1555. *part.* 2. *c.*2.3. *&c.* Quando verò hujuſmodi vocis nulla fit mentio, verbo Fürſten / etiam

iam unà cum aliis principibus in conſtitut. ac Receſſibus Imp. die Fürſtenmeſſige continentur.

51. Comites dicti ſunt à comitando vel ſequendo. *Vlpian. in l. item apud* 15 *§. comitem*, 16. *ff. de injur.* Hinc comites dicti ſunt, qui Proconſules præſides in provinciam euntes & legatos Cæſaris, tanquam publicorum negotiorum conſortes & adminiſtri, comitabantur. *l. Senatuſconſulto ff. de off. præſid. & l. adminiſtrantes*, *§. 2. ff. de Excuſ. tut.* Et quia aliis etiam officiis & muneribus hoc nomen accommodatum, factum eſt, ut pro diverſitate demandati officii, nomen Comitis, quis ſortitus ſit. Unde alii Comites ſacri Conſiſtorii, alii ſacrarum largitionum, alii rerum privatarum, alii ſacri Palatii, alii ſacri patrimonii. *Clut. d. l.* Fuerunt & comites etiam judices ordinarii, qui in pace & otio jus reddebant, *c unic. § ſi judex de pace tenend. & c. un. ſi de inveſt. int. Dom. Vaſ.* Inde in quibuſdam Germaniæ locis vocabulum Graffe/ judicem notat. Sic Freygraffen pro prætoribus judiciorum occultorum Weſtphaliorum de quib. *Zaſ. ad l. Imp. ff. de juriſd. & in reform. Frid. III.* zu Franckfurt/ *anno* 1442. *tit.* von dem heimlichen Gericht. Sic Saxones etiam Graffen/ pro judicibus acceperunt. hinc ſi judices dati ſint illis hominibus, qui in limitibus Imper. Rom. habitarunt, tunc à Marcâ dicti ſunt Marckgraffen. Hinc Landgraffen/ qui provinciis intermediis jus dixerunt. Hinc Pfaltzgraffen/ qui jus dixerunt bello partis pacatiſque provinciis. Hinc Burggraffen/ qui fuerunt judices in terris, quæ Imperatorum donationibus Eccleſiis acceſſerunt. Hinc Centgraffen/ Centenarii dicti, de quibus *Knich. de jur. territor. c. 4. n.* 54. Hinc reliqui Comites & pedanei judices utpote ſunt Gograffen/ Dangraffen/ Rugraffen/ Saltzgraffen/ *Knich. d. c. 4 num. 8.*

52. Verùm cum veterum Imperatorum temporibus non tantùm ad ſingulas provincias, ſed etiam ad amplas civitates ablegarentur Comites, factum eſt, ut juriſdictio & territorium, cui præficiebantur, comitatus appellari cœperint. *Clut. d. l.* Qui pro eâ homagii & fidei nexu, ita ut adminiſtratio fruenda etiam ad hæredes pertineret, quibuſdam tributi ſunt, *Duar. in comm. feud. c. 6. num.* 8. donec tandem cum dignitate regali & ſuperioritate inveſtiti ſunt.

53. Unde

53. Unde manifeſtum eſt, non tantùm Comitis appellationem eſſe vetuſtiſſimam & omnium dignitatum primam; verùm etiam, varia eſſe Comitum genera.

54. Sunt ergò quidam Comites Principes Imperii, qui cum adjectione aliquâ Landgraffen/Marckgraffen/Burckgraffen/ꝛc. de quibus anteà dictum.

55. Secundò ſunt quidam Comites, qui principali dignitate & gradu ſunt decorati: Gefürſte Graffen / de quibus ſimiliter in præcedentibus dictum.

56. Tertiò quidam ſunt Comites, qui ab Imperio cum regalibus, juriſdictione ac juribus aliis omnibus ſunt inveſtiti, & tantum poſſunt, quantum principes in ſuis territoriis. Sed hoc locum non habet, quando vel expreſſâ conventione & conſenſu, vel longâ poſſeſſione & moribus, à vicinis principibus, juriſdictio Comitum vel ex inveſtiturâ, privilegio vel præſcriptione competens, vel quo ad partem territorii, vel cauſas ad perſonas, partes quoque judicii, diminuta eſt. Nam tunc in iis juriſdictio comitum ceſſat, & in aliis eſt integra & ſalva, *Knich. de ſublimi territ. jur. c. 4. in pr. n. 6. & ſeqq. uſque ad n. 34.*

57. Quidam ſunt Comites, quibus comitatus ab inferiore aliquo principe, per ſubinfeudationem confertur, *Borch. de feud. c. 4. n. 12. Schrad. de feud. part. 10. ſect. 2. num. 69. verſ. hac concluſio* Roſenthal *de feud. c. 2. concl. 1. n. 3. lit. c.* Hujuſmodi comitatus nihilominùs regales dignitates manent. Nam ſubinfeudatio ſub eâdem prorſus lege & conditione fit, quà infeudatio ipſa, aller maſſen wie ſie vom Reich ergangen. Quando ergò Comites ab inferiore principe per ſubinfeudationem inveſtiuntur, uti ſæpè fit, mediante inferiore principe ab ipſo Imperatore ejuſmodi feudi conſequuntur. Quando verò a ſummo principe comprobatio hujuſmodi ſubinfeudationis fit, adjici ſolet hæc clauſula: Mit vorbehalt der Oberlehens Gerechtigkeit.

58. Quidam Comites ſunt, qui ex ſingulari ſupremi principis privilegio, per inferiorem principem, qui tale privilegium habet, creantur, Quo ſpectat privilegium Sereniſſimorum Ducum, Auſtriæ, de quo ſuprà.

59. Qui-

59. Quidam etiam Comites ſunt, qui non ſunt in matriculam relati & ſine regalibus inveſtiti, quales in aliquibus Germaniæ partibus inveniuntur, utpote, ſub domo Auſtriacâ, Graffen zu Hardeck. Et ſub Electore Brandeburgenſi. Graffen zu Häuſtein / Herren zu Biraden. Item ſub Ducibus Pomeraniæ & Epiſcopo Caminenſi, Graffen von Newgarten.

60. Qui ergò Comites ſtatus Imperii ſunt, ad Comitia quidem vocantur, verùm duo ſaltem, votum & ſeſſionem in Comitiis habent. Hinc totus ille ordo Comitum in Imperii Comitiis duo tantùm ſuffragia habet. Unum ſuffragium Schwäbiſche: alterum die Wetterawiſchen Graffſchafften. Verùm ad conſilium principum zum Fürſten Raht reliqui Comites, qui ſunt ſtatus Imperii accedere & deliberationibus intereſſe non prohibentur.

61. Baronum origo varia eſt & admodum controverſa. Nobis autem illa placet, quà à Germanico freyen/ Barones, quaſi Frejones dicti ſunt, *Cluten.d.l.*

62. Proinde & varia eſt appellatio Baronum. Dicuntur enim alii ſemper freye/ alii Freyherren/alii freyen alii Edele Herren/alii Herren/alii die Edle/ ꝛc. Hinc tria genera Baronum aliqui faciunt. Utpote, 1. Semper liberorum. 2. Liberorum Baronum. 3. Simpliciter Baronum. Verùm quamvis Barones nominibus diſcrepent, dignitate tamen & nobilitate omninò pares ſunt. Quamobrem hæc nomina nihil aliud ſunt, quàm ſynonyma. Familias Comitum & Baronum, Vide *apud Paurmeiſt. lib.2.cap.1. de juriſdict.Imp.Rom.fol.* 448. Ubi ſimiliter ordinem prælatorum, Abbatum, præſuppoſitorum & Abbatiſſarum invenies. *Et tantùm de ſecundò ordine.*

63. In tertio ordine ſunt civitates liberæ. Quod enim & liberæ civitates ſint ſtatus Imp. Rom. patet exinde, quod ſint immediatè ſub Imperatore, imperii matriculæ inſertæ, votum & ſeſſionem in comitiis habeant, & neceſſitate urgente contribuant.

64. Liberæ autem dicuntur non ratione Cæſaris & Imperii wie die freye Schweitzer / ſed quòd ab inferiorum Principum, Prælatorum ac Comitum Imperio ſint liberæ & immunes, tantumque poſſint, quantum

Princi-

Principes, Prælati ac Comites in ſuis territoriis. Nam uti Principes ratione ſtatus cum juribus territorialibus & ſuperioritate mit der Landsfürſtlichen Obrigkeit inveſtiti, ita etiam liberæ civitates die Keyſerliche Freye unnd Reichsſtätte cum juribus territorialibus & ſuperioritate, mit der Lands Ober und Herzlichkeit inveſtita ſunt, Jura igitur Principum ratione rei, ſeu territorii, non verò ratione dignitatis perſonalis habent. Nam quemadmodum dignitas regalis ſine juribus regalibus conſiſtere poteſt, *Alvar. Valaſc. de jur. emphyt. quæſt.* 8. *num.* 34. Sic etiam jura regalia ſine titulo regali eſſe & exerceri poſſunt.

65. Diſtinctionem aliqui eſſe putant, inter civitates Imperiales & liberas. Illas vocant ſimpliciter Reichsſtätte. Has freye Reichsſtätte. Diſtinctionem illam deſumunt ex inſignibus diverſis. Siquidem imperiales illas eſſe volunt, qui quondam poteſtati Principum, Prælatorum & Comitum ſubjectæ, poſtmodùm verò libertate donatæ & Imperio Romano adactæ: Die einen gantzen Adler oder etwas in jhren Wapen da von führen: Contra liberas civitates volunt eſſe illas, quæ ab initio liberæ & nunquam alterius jugo ſubjectæ fuerunt. Verùm hanc diſtinctionem nullam realitatem importare ex eo manifeſtum, quod in Receſſ. Imp. in Catologo ſtatuum vel matriculâ Imp. nulla fiat diſtinctio civitatum Imperialium, ſed appellationes promiſcuè uſurpentur & ut plurimùm conjungantur, atque ſic indiſtinctè ſimul omnes appellentur, freye und Reichs-ſtätte, & ne verbulo quidem in earum numeratione innuatur, quæ liberæ tantùm, vel quæ Imperiales. Prætereà, quòd omnes, quocunque nomine appellentur, eadem libertate fruantur & ſtatibus annumerentur. Illud tamen libenter largimur, unam ratione privilegiorum magis eſſe liberam, quàm aliam, atque exinde præcellentiam quandam habere.

66. Sunt prætereà & aliæ civitates quæ omnem & plenam juriſdictionem à Cæſare conceſſam vel præſcriptam non habent, ſed in aliorum Principum, Prælatorum, vel Comitum territoriis, ſitæ & ſecundùm quid à Principum juriſdictione exemptæ. Hæ igitur magis provinciales

ciales civitates appellantur, & ſalvis libertatibus, quas ab Imperatore habent, principibus ſuis, ut Landſaſſii merito parent. Diſtinguuntur tamen à municipiis Principum, quòd hæc prorſus ſubdita & nullo modo à juriſdictione principum exempta, illæ verò ſecundùm quid exemptæ.

76. Dividuntur civitates liberæ Imperiales ſecundùm ſeſſionem, quàm habent in Comitiis in duo latera, videlicet in Rhenanum & Suevicum. De utroque latere, *vide Paurm. de juriſd. lib. 2. c. 1. fol. 420.*

68. Et tantum breviter de ſtatibus & membris Imp. Roman. dixiſſe ſufficiat. Ubi notandum porrò, quod alii hos ſtatus dividant *in ſeptem claſſes*, quarum prima eſt Electorum. 2. Archiepiſcoporum. 3. Epiſcoporum. 4. Principum. 5. Prælatorum. 6. Comitum. 7. Civitatum Imperialium.

69. Denique ut major S. R. I. dignitas & Majeſtas eſſet, ex his ſupra dictis circulis, ordinibus & claſſibus *quatuor viri* conſtituti ſunt. Et quidem I. Quatuor Duces, 1. *Duces Sueviæ, cujus Ducatus titulum Sereniſſima Domus Auſtriaca ſibi uſurpat.* 2. *Dux Brunſvvicenſis.* 3. *Dux Lotharingiæ.* 4. *Dux Bavariæ.* II. Quatuor Vicarii. 1. *Dux Brabantiæ.* 2. *Dux Veteris Saxoniæ.* 3. *Dux Weſterich.* 4. *Dux Sileſiæ.* III. Quatuor Marchiones. 1. *Marchio Brandeburgenſis.* 2. *Marchio Moravienſis.* 3. *Marchio Miſnenſis.* 4. *Marchio Badenſis.* IV. Quatuor Comites Provinciales. 1. *Landgravius Thuringiæ.* 2. *Landgravius Haſſiæ.* 3. *Landgravius Alſatiæ.* 4. *Landgravius Leuchtenbergæ.* V. Quatuor Comites Caſtrenſes. 1. *Burggravius Norinbergenſis.* 2. *Burggravius Magdeburgenſis.* 3. *Burggravius Stromburgenſis.* 4. *Burggravius Rheineckenſis, qui hodie in Comitum Hanavienſium ditione.* VI. Quatuor Comites. 1. *Comes Schvvartzburgenſis.* 2. *Comes Cilienſis.* 3. *Comes Clivienſis.* 4. *Comes Sabaudiæ.* VII. Quatuor Barones. 1. *Baro Limburgenſis.* 2. *Baro VVeſterburgenſis.* 3. *Baro Altevvaldenſis.* 4. *Baro Thuſanus.* VIII. Quatuor Equites. 1. *Miles de Andlo.* 2. *Miles in Strandek.* 3. *Miles in Meldingen.* 4. *Miles de Frovvenberck.* IX. Quatuor urbes Imperiales. 1. *Auguſta Vindelicorum.* 2. *Aquiſgranum.* 3. *Metis.* 4. *Lubeca.* X. Quatuor pagi.

Bamberga. 2. *Seleſtadium*. 3. *Ulma*. 4. *Hagenou*. XI. Quatuor Ruſtici: 1. *Colonia*. 2. *Ratiſbona*. 3. *Saltzburgum*. 4. *Conſtantia*. XII. Quatuor Villæ, 1. *Amberga*. 2. *Orlemunda*. 3. *Lichtenavia*. 4. *Ingelhemia*. *Et tantum de præceptis*.

Quæst. I. *Utrùm ſanctiſſimum illud Electorum Collegium ſub Ottone. III. cœperit?*

ELectorum in Imperio Romano tanta eſt dignitas, ut eos Carolus IV. Imper. Palmites Imperiales, ſeptem candelabra lucentia in unitate ſpiritus ſeptiformis, quibus ſacrum illuminati debeat Imperium, columnas & latera, ſolidaſque Imperii baſes & propinquiora Cæſaris membra appellitet, quæ veluti Columnæ ſacrum ædificium circumſpectæ prudentiæ ſolerti pietate ſuſtentent, quarum præſidio dextera Imperialis roboretur, & orbi fluctuanti ſubveniatur, *A. B. in pr. & c. 12. §. & quia c. 3. in pr. cap. 12. c. 24. c. 36. §. cum ſacri*. De quo ſanctiſſimo Electorum Collegio magna & celebris eſt inter eruditos controverſia, quando & à quo inſtitutum. Sunt qui id acceptum referunt Gregorio V. Papæ Rom. Sunt qui id referunt ad Fridericum II. & Gregor. X. Sunt qui exiſtimant, id non tam expreſſâ & ſpeciali conſtitutione inſtitutum, quàm antiquâ conſuetudine ſenſim introductum *Buxtorf. theſ. 14. indiffer. Aur. Bull:* Ut ut ſit pervulgata eſt opinio: Othonem III. Imper. divinitus excitatum prima fundamenta huic Collegio poſuiſſe. Et ut ab ovo rem incipiam, conſtat Imperatoriam Majeſtatem virtute Caroli Magni ad Germanos tranſlatum eſſe, & tunc temporis electionem & inſtitutionem Imperatoris penes Imperatorem ipſum conſtitiſſe qui pro libitu & voluntate, vel filium vel alium ſibi ſanguine junctum nominabat. Caroli verò Magni maſculâ ſtirpe extincta, univerſus Francorum & Saxonum Populus, Germanorumque procerum concurſus ad Othonem Sax. Ducem factus eſt. Verùm ubi ille majori animo oblatum regnum repudiavit, quam alii per ferrum & flammas quæſiverunt, excuſationem decurſæ ætatis prætendens populus & proceres Germanorum Imperium Conrado Franconiæ Duci detulerunt, qui id rurſùm moriturus Henrico Aucupi tradidit, & hic rurſum

ſum ad filium Othonem Magnum & nepotem Othonem Imperatoriam Majeſtatem tranſmiſit. Quo ultimo fatis defuncto, à Germanis proceribus, qui tunc temporis frequentes Romæ erant, de ſucceſſoris electione varia certamina ſunt excitata, alii enim in Henricum Bavarum inclinabant, alii verò in Othonem III. Othonis Magni nepotem. Germanis ergò proceribus in contraria ſtudia euntibus, Creſcens Nomentarius Conſul factus, ſeditionem exciebat & Imperii titulum adſciſcere ſibi geſtiebat, ægre admodum ferens, imperium Romanum ad exteros tranſlatum. Sed quid fit proceres Germani Imperii, apud quos longo jam tempore Imperii dignitas ſedem ſuam fixerat, rerum ſuarum ſatagentis Bavaro Othonem puerum præferunt, & regni ſucceſſorem declarant. Ubi vero creſcens Nomentarius ſemel atque iterum ad ingenium ſuum rediit & Gregorium Pontificem, quem Imp. Otho. III. Imperatorio ſuo jure uſus ad Pontificatum ritè promovit, neſario auſu ejecit & alium ſubſtituit, Otho III. infeſtum exercitum urbi admovit, cives ad incitas redactos ad deditionem compulit, Gregorium ſedi reſtituit, adulterino Papæ oculos erui & ſuſpendi eundem curavit; Creſcentium verò conſulem ex fugâ retractum vilijumento averſè impoſitum ac per civitatem circumductum ultimo ſupplicio affici juſſit, *Cuſpin. in vita de Othonis. III. & Sigon. l. 7. regnor. Italiæ.* Cum ergò ſapientiſſimus Imperator & Gallorum Italorum & Hiſpanorum conatus ſatis perſpexerit, quod majeſtatem Imperialem vel ad ſuos vel ad alienos transferre omnibus virtutibus ſategerint, nihil utilius ad ſervandam hanc præeminentiam Germaniæ eſſe, facile animadvertebat, quam ſi Collegium Electorale conſtitueretur. Quamobrem cùm & ad præeminentiam Germanorum, & è re & commodo Romano Germanici Imperii probè intellexerit, non tantum hoc Septemvirale Electorum Collegium inſtituit verùm etiam, ut natione Germanus in Imperatorem eligeretur, prudentiſſimè conſtituit Pro quâ ſententiâ innumerabiles fere & Chronologi & JCti acriter pugnant, *de quibus* vide *Gerlach. Buxtorf. theſ.* 14. *in A. B. lit. a. Cluten. ſyl. rer. quotidian. theſ.* 24. *lit. b. Anton. Coler.*

Coler. de jure Imp. Germ. theſ. 45: Verùm de Ann. quo lata hæc conſtitutio, variant Hiſtorici. Vide *Kirchn. in ſua de Republ. diſp.* 5. *Corol.* 2. An etiam numerus ſeptenarius conſtitutione Ottonianâ introductus, incertum eſt. Illud tamen conſtat Bohemum ante Carolum IV. in Electorum numero fuiſſe. Interim tamen, Pontificem Gregorium V. ut acceptæ injuriæ pœnas ab Italis, quo poſſet modo, repeteret, Imperatori Othoni III. ut & certus Electorum numerus conſtitueretur, & ſimul conſtitutio de Germano in Imperatorem eligendo, certa fieret, authorem fuiſſe, facilè Pontificiis largimur; Verùm, numerum Electorum à Pontifice Gregorio inſtitutum, hoc eſt, quod nos negamus; Et cum apertiſſimè conſtet, anteà populum & Proceres Imperii ſemper, nunquam verò Pontifices poteſtatem eligendi Imperatorem habuiſſe, quomodo quæſo Gregorius V. id Electoribus dare potuit, quod nunquam habuit, *c. nemo*, 79. *de R. I. in* 6. *l.* 54. *& l.* 120. *ff. eodem.* Inde facilè etiam apparet irrationabilitas Pontificiæ illius jactationis, quam falsò glorientur, Septemviris hanc eligendi poteſtatem à ſede Romanâ datam conceſſamque fuiſſe, *in c. venerabilem, de Elect. & Clement. Romani de jurejur.* Conſuetudini acceptum referunt, *Paurm. de juriſdict. lib.* 2. *cap.* 2. *nu.* 38. *Schonborn. lib.* 5. *Pol. c.* 32. *Heig. quaſt* 4.

Quæst. II. *Utrùm Principes in ſuis territoriis tantùm poßint, quantum Imperator in Imperio?*

NOn immeritò hâc de quæſtione dubitatur. Nam illud certiſſimum eſt, Principes Romani Imperii, ut & Comites & Barones quoſdam, ex conceſſione Imperatoris plenariam, & omnimodam juriſdictionem cum omnibus pertinentiis & ſuperioritate territoriali, die hohe Landsfürſtliche Obrigkeit/ mit allen Gerichten/oberſt/ mittelſt/ vnd niedrigſt/ mit allen jhren Ehren/Würden/Freyheiten/Nutzen/ vnd zugehörungen/acquiſitam habere, *Knich. in comm. c.* 4. *fol.* 119. *Roland. à Valle conſil.* 1. *nu.* 115. *Borch. in c.* 1. *Quæ ſunt regalia. Obrecht. de Regalibus.* Quam juriſdictionem & ſuperioritatem non ad mandatum Imperatoris, ſed proprio jure exercent, *Knich. num.* 386. *Fulgoſ. conſ.* 1. *num.* 2. adeò, ut & gratiæ Dei, ſuum principatum, Dominatum & ſuperioritatem acceptam ferant,

rant,

rant, id quod in Galliâ abſque crimine Majeſtatis nemo principum ſcribere audet, *Monſ. de Serrar. lib. 17. Inventarii.* Præterea poſſunt Principes Romani Imperii abrogare & contraria provincialia ſubſtituere, *Caſtrenſ. conſ. 34 n. 3. vol. 2. Knich. d. c. 1. num. 363.* adeò, ut ſecundùm ſanctiones Principum Camera pronunciare teneatur, *Ordin. Camer. part. 1. tit.* 57. quo caſu ſubditi fortiùs dicuntur obligati ſuo Domino, quàm Imperatori; ut probat. *Knich. d. c. num.* 383. ex *Petro Gregorio de conceſſ. feud. p. 7. q. 4. n. 12.* Cæterùm habent Principes Romani Imperii jura majeſtatis, utpote I. Liberum exercitium utriuſque religionis, tàm Pontificiæ, quàm Auguſtanæ Confeſſionis, R. A. *de anno* 1355. §. Vnd damit ſolcher Friede. II. Jus famæ reſtituendæ, R. A. zu Speyer / *de anno* 1526. §. Vnd wie wol der gemeine Mann. III Jus remittendi pœnas capitales *d.* R. A. *de anno* 1526. §. Vnd wie wol / ꝛc. *Rol. à Vall. conſ. 4. n. 4. lib.* 3. IV. Jus ſalvi conductus, *Menoch. de arbit. judic. q. lib. 2. cent. 4. Caſ.* 336. *n. 27. Gail. 2 obſ. 64. num. 2. Roſen. de feud. c. 5. concl. 22. Schurff. conſ. 2. num. 4. cent. Sixt. de Regal. c. 2. nu. 35. l. 2.* V. Jus indiciarum moratoriarum. Anſtand-Brieffe / nemblich auff gewiſſe Zeit zu zahlen. Reformation guter Policey zu Augſpurg / *de anno* 1548. *ſub tit* von verdorbenen Kauffleuten / §. Vnd nach dem / *Gail. 2. obſ. 46. nu.* 14. VI. Jus fiſci, *Pereg. de jure fiſci l. 4. tit. 3. Mynſ. conſ. 69. num. 2. &* 3. VII. Judæos recipiendi. Policey Ordnung zu Augſpurg / *anno* 1548. *tit.* Von Juden vnd jhrem Wucher / *Buxtorff. ad A. B. Carol. 4. concluſ. 90. per tot.* VIII. Jus conducendi per vias publicas. R. A. zu Auſpurg / *de anno* 1548. §. Ferner zu noch mehrer / ꝛc. IX. Jus Vectigalium, utpote ſunt: portorium, quod ſolvitur in portu, vel ripatica, quæ in ripâ, vel telonia, quæ in terrâ. *Sixtinus de regal. c. 6. Buxtorff. ad Aur. Bull. Carol. IV. concluſ. 91. per tot.* X. Jus foreſti, die Wildbahn / *Gail. 2. obſ.* 68. XI. Jus cudendæ monetæ. R. A. zu Nürenberg / *de anno* 1524. §. Dergleichen hat der Müntz halber / & R. A. *de anno* 1551. §. So haben wir auch. *Et anno* 1570. §. Als dann auch. Et id genus alia, &c. Hinc pro quæſtione affirmativâ, de principibus Romani Imperii pugnant, *Caſtrenſ. conſ. 34. num. 1. & 5. verſ. concluditur, lib. 2. Natta, conſ.*

in generali conceſſione, veniunt reſervata principum, *c. in generali, de R. I. in 6. & c. quod tranſlationem, de off. deleg.* Atque ſic plurima ſunt, quæ Principes Imperii ratione ſuperioritatis territorialis non poſſunt, utpote Comites Palatinos, vel tabelliones creare. legitimare ſpurios, Academiam erigere, nobilitatis inſignia dare, Doctores, Licentiatos, Poëtas, Barones, Comites, Duces, Marchiones, creare, nullo modo poſſunt. Et quamvis Sereniſſimis Archiducibus Auſtriæ exceptis juribus territorialibus, ampliſſima & admodùm pinguia privilegia ab Impp. ſint conceſſa, de quibus anteà in præceptis dictum eſt: tamen non omninò omnia ratione privilegii poſſunt, quæ Imp. in Imperio & ei in ſignum ſupremæ eminentiæ competunt, idque ex eo ſatis apparet, quod ex eo privilegio Archiducibus Auſtriæ, Comites quidem & Barones, non minùs, quàm Nobiles creandi; non verò Marchionatus, vel alterius Principatus dignitate aliquem ordinandi & inſigniendi, facultas ſit data, quæ tamen Imperatori ratione abſolutæ ſuperioritatis Imperialis competit, & eſt de ejus reſervatis. Sic vectigalia nova, de quibus in eo privilegio mentio fit, tantùm abeſt ut alii Principes inferiores ea inſtituere, vel etiam vetera augere poſſint, *uti anteà diſp. 7. theſ.* 30. dictum eſt. Proinde confirmatur hæc ſententia Aureâ Bullâ Carol. IV. quâ quædam de Regalibus & reſervatis Imperatoris, ſolis Principibus, Electoribus, peculiariter conceduntur, quaſi aliis non competentia. Poſteriorem ergò opinionem, ut æquiorem & juri magis conſentaneam tuebimur cum *Borch. de feud. c. 5. n. 37. Ioan. Dauth. ad tit. ff. & C. teſt. Forſt. de ſucceſſ. ab inteſt. lib. 6. c. 34. n. 32. Felin. conſ. 31. num. 5.*

QUÆST. III. *Vtrùm territorium ſit de ſubſtantiâ ſuperioritatis?*

QUia præcedente quæſtione dictum, ſuperioritatem & Regalia, occaſione territorii, jure hæreditario, ſalvâ tamen ſuperioritate abſolutâ Imperiali, ab Imperatore tanquam Auctore & fonte Regalium, Principibus Imperii, conceſſa, non immeritò porrò quæritur, utrùm ſuperioritas illa, quæ dicitur, die Landsfürſtliche Obrigkeit / ſit radicata in territorio? In quâ quæſtio-

ne, quamvis adferri poſſit. 1. Superioritatem eſſe qualitatem non ipſi territorio, ſed Principibus Imperii conceſſam, qui illam etiam exercent & eâ utuntur. 2. Quòd & Rectoribus Academiarum & Cameræ Imperiali omnimoda etiam juriſdictio conceſſa ſine ullo territorio. *Knich.c.1.n.* 27. 3. Quòd non tantum diſtrictus aliquis, verùm etiam non rarò perſonæ ſingulares, territorii nomine veniant: Attamen rationibus illis poſthabitis affirmativam quæſtionis partem amplectimur, propterea quod territorium ſit ſubjectum, quod paſſive ſuperioritatem recipit & cujus contemplatione Princeps Imperii eandem activè exercet, *Knich. d. c.* 1. *num.* 193. Proinde pro deciſione quæſtionis omninò diſtinguendum putamus, inter ſuperioritatem territorialem univerſalem, quæ competit jure territorii & regalis dignitatis & Germanis dicitur, die Landsfürſtliche / oder ratione illorum ſtatuum, qui non ſunt Principes, die Lands hohe Obrigkeit. Et inter ordinariam juriſdictionem particulariter conceſſam. Illa talis eſt, quæ abſque territorio, cui inſeparabiliter cohæret, eſſe non poteſt. Hæc verò omninò eſſe poteſt, quemadmodum exempla de Camerâ & Rectoribus Academiarum allata evincunt.

Quæst. IV. *Utrùm omnes qui alicujus Principis territorii diſtrictu comprehenduntur ſint in iſtius Principis juriſdictione & patrocinio?*

Cum præcedente quæſtione dictum, poſſe aliquem particularem juriſdictionem habere in alterius territorio; non immeritò quæritur, utrum ille, qui eſt in alterius territorio, ſit etiam neceſſario ſub iſtius juriſdictione & Patrocinio. Et quamvis territorium univerſale habens, quoad juriſdictionem tàm civilem, quam criminalem: fundatam intentionem ſuam habeat in omnes, ſui territorii diſtrictus, homines *arg. l.* 1. §. *initio*. 4. *in verbis quicquid agitur intra urbem ff. de offic. præfer. urb. l.* 29. & 30. *ff. ad municip. l. nulli*, 28 §. *quod ſi .C. de Epiſc. & Cler.* adeò ut indubiè pro habente territorium pronunciare ſoleat, *Menoch.* 3. *præſumpt.* 100. *Maſcard. de probat. vol.* 1. *conc.* 271, *num.* 2, *Cheval. conſ.*

conſ. 539 *n.*4. *Roll. à Vall. conſ.* 91. *n.* 17. *vol.* 1. Attamen cum non pauci & Comites & Barones & nobiles reperiantur, qui in alicujus principis diſtrictu & caſtra & villas ſuas extra juriſdictionem iſtius Principis poſſident, non neceſſariò ſequi putamus, eundem qui eſt in territorio alicujus Principis, debere de neceſſitate ſub ejus juriſdictione eſſe. Proinde pro quæſtionis deciſione diſtinguendum eſt, inter Landſaſſium & ſubditum. Landſaſſium enim quod attinet, eſt quidem in territorio, ſed non ſemper de territorio Principis, & hâc ratione poteſt Landſaſſius eſſe immunis à juriſdictione iſtius Principis, non tamen à generali ſuperioritate territoriali hoc eſt von des Landes hohe Obrigkeit. Poteſt ergò Dominus territorii vigore ſuperioritatis territorialis Landſaſſio ſuo & mandare & præcipere, & cogitur Landſaſſius Dominum territorii agnoſcere pro Domino ſuo & illi, als ſeinem Landsfürſten und Erbherren obedire & homagium præſtare, *Fel. c. grate, n.* 1. *de off. ord. Aug. Conſeſ.* 230. *Caſtr* 132. *in not. c. nimis d. jud.* Contra verò, ſubditos quod attinet ſein dieſelbige nicht allein in eines Fürſten Landt und hohe Obrigkeit / verùm etiam ſub juriſdictione Principis plura hac de re alio tempore cum Deo & die dabimus, Vide *Bidenbach. in quæſt. nob.* 1.

Quæst. V. *Utrùm juriſdictio Eccleſiaſtica Principibus ſecularibus competat?*

Iuriſdictionem Pontificis, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, aliorumque Eccleſiaſticorum, quoad Proteſtantium territoria & diſtrictus, *anno* 1552. *Paſſavii, &* *anno* 1555. *in Comitiis Auguſtanis, juſſu Caroli V. à Ferdinando Romano Rege* plane enervatam eſſe conſtat, ut ab eo tempore non tantùm ea, quæ ſunt ordinis, ſed etiam quæ ſunt juriſdictionis Epiſcopalis ac legis diœceſanæ pleno jure habuerint, *Matth. Steph. de juriſdict. l.* 3. *part.* 1. *c.* 15. *num* 113. *Schonb. in Polit. lib.* 4. *c.* 6. *de pac relig.* Atque duplicem perſonam Principis & Epiſcopi, exemplo veterum Regum Romanorum, *Euſeb. lib* 1. *hiſtor Eccl. c.* 6. ſuſtinuerint. Et quamvis hâc ratione perſonam Principis jure territorii, auß Landes Fürſtlicher und Ober Hochheit / de quo ab Imp. inveſtiti ſunt,

 ſuſti-

ne, quamvis adferri poſſit. 1. Superioritatem eſſe qualitatem non ipſi territorio, ſed Principibus Imperii conceſſam, qui illam etiam exercent & eâ utuntur. 2. Quòd & Rectoribus Academiarum & Cameræ Imperiali omnimoda etiam juriſdictio conceſſa ſine ullo territorio. *Knich.c.1.n.* 27. 3. Quòd non tantum diſtrictus aliquis, verùm etiam non rarò perſonæ ſingulares, territorii nomine veniant: Attamen rationibus illis poſthabitis affirmativam quæſtionis partem amplectimur, proptereà quod territorium ſit ſubjectum, quod paſſive ſuperioritatem recipit & cujus contemplatione Princeps Imperii eandem activè exercet, *Knich. d. c.1.num.* 193. Proinde pro deciſione quæſtionis omninò diſtinguendum putamus, inter ſuperioritatem territorialem univerſalem, quæ competit jure territorii & regalis dignitatis & Germanis dicitur, die Landsfürſtliche / oder ratione illorum ſtatuum, qui non ſunt Principes, die Lands hohe Obrigkeit. Et inter ordinariam juriſdictionem particulariter conceſſam. Illa talis eſt, quæ abſque territorio, cui inſeparabiliter cohæret, eſſe non poteſt. Hæc verò omninò eſſe poteſt, quemadmodum exempla de Camerâ & Rectoribus Academiarum allata evincunt.

Quæst. IV. *Utrùm omnes qui alicujus Principis territorii diſtrictu comprehenduntur ſint in iſtius Principis juriſdictione & patrocinio?*

Cum præcedente quæſtione dictum, poſſe aliquem particularem juriſdictionem habere in alterius territorio; non immeritò quæritur, utrum ille, qui eſt in alterius territorio, ſit etiam neceſſario ſub iſtius juriſdictione & Patrocinio. Et quamvis territorium univerſale habens, quoad juriſdictionem tàm civilem, quàm criminalem: fundatam intentionem ſuam habeat in omnes, ſui territorii diſtrictus, homines. *arg. l. 1. §. initio. 4. in verbis quicquid agitur intra urbem ff. de offic. præfer. urb. l. 29. & 30. ff. ad municip. l. nulli*, 28 *§. quod ſi .C. de Epiſc. & Cler.* adeò ut indubiè pro habente territorium pronunciare ſoleat, *Menoch.* 3. *præſumpt.* 100. *Maſcard. de probat. vol. 1, conc.* 271, *num.* 2, *Cheval.*

conſ.

conſ. 539 n. 4. *Roll. à Vall. conſ.* 91. *n.* 17. *vol.* 1. Attamen cùm non pauci & Comites & Barones & nobiles reperiantur, qui in alicujus principis diſtrictu & caſtra & villas ſuas extra juriſdictionem iſtius Principis poſſident, non neceſſariò ſequi putamus, eundem qui eſt in territorio alicujus Principis, debere de neceſſitate ſub ejus juriſdictione eſſe. Proinde pro quæſtionis deciſione diſtinguendum eſt, inter Landſaſſium & ſubditum. Landſaſſium enim quod attinet, eſt quidem in territorio, ſed non ſemper de territorio Principis, & hâc ratione poteſt Landſaſſius eſſe immunis à juriſdictione iſtius Principis, non tamen à generali ſuperioritate territoriali hoc eſt von des Landes hohe Obrigkeit. Poteſt ergò Dominus territorii vigore ſuperioritatis territorialis Landſaſſio ſuo & mandare & præcipere, & cogitur Landſaſſius Dominum territorii agnoſcere pro Domino ſuo & illi, als ſeinem Landsfürſten vnd Erbherren obedire & homagium præſtare, *Fel. c. grave, n.* 1. *de off. ord. Aug. Conſeſ.* 230. *Caſtr* 132. *in noc. c. nimis d. jul.* Contra verò, ſubditos quod attinet ſein dieſelbige nicht allein in eines Furſten Landt vnd hohe Obrigkeit / verùm etiam ſub juriſdictione Principis plura hac de re alio tempore cum Deo & die dabimus, Vide *Bidenbach. in quæſt. nob.* 1.

QUÆST. V. *Utrùm juriſdictio Eccleſiaſtica Principibus ſecularibus competat?*

JUriſdictionem Pontificis, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, aliorumque Eccleſiaſticorum, quoad Proteſtantium territoria & diſtrictus, *anno* 1552. *Paſſavii, & anno* 1555. *in Comitiis Auguſtanis, juſſu Caroli V. à Ferdinando Romano Rege* plane enervatam eſſe conſtat, ut ab eo tempore non tantùm ea, quæ ſunt ordinis, ſed etiam quæ ſunt juriſdictionis Epiſcopalis ac legis diœceſanæ pleno jure habuerint, *Matth. Steph. de juriſdict. l.* 3. *part.* 1. *c.* 15. *num* 113. *Schonb. in Polit. lib.* 4. *c.* 6. *de pac relig.* Atque duplicem perſonam Principis & Epiſcopi, exemplo veterum Regum Romanorum, *Euſeb. lib* 1. *hiſtor Eccl. c.* 6. ſuſtinuerint. Et quamvis hâc ratione perſonam Principis jure territorii, auß Landes Fürſtlicher vnd Ober Hochheit / de quo ab Imp. inveſtiti ſunt,

 ſuſti-

ſuſtineant, & Eccleſiaſticam jurisdictionem ex conceſſione Imperiali vigore decreti Paſſavienſis habeant: Hodie tamen non minùs hanc, quàm illam jure territorii exercent, adeò ut nulli exercitium religionis publicum in alterius ſtatus territorio inſtituere licitum ſit, uti ex multis Cameralium votis refert, Reichwein *in form. de pace relig. c. 2. Mind. 1. de proceſſ. c. 3 n. 10.* Atque hinc, diœceſeos fines putantur conformes finibus territorii temporalis *Raudenſ. conſ. 32, num. 79. lib. 2.* adeò, ut à certitudine finium diœceſeos, concludatur ad determinationem incertorum temporalis territorii ſinium, *Knich. de jur. territ. c. 3. n. 81.* nullum eſt dubium quin Principes & ſtatus Imperii, ſententiam ſuam æquè, quo ad Eccleſiaſticam, quàm territorialem juriſdictionem, adverſùs omnes, in eorum diſtrictu commorantes, fundatam habeant. *Taur. de juriſdict. 2. c. 8. n. 25.* Nam quemadmodum præſumptivè inferimus, hujus eſt territorium, ergò ejus & juriſdictio erit, *Menoch. 3. de præſump. 79.* ita multò magis inferri licet, ad hunc ſpectat, die Lands und hohe Obrigkeit. Ergò ad illum ſpectabit omnimoda juriſdictio Eccleſiaſtica, quæ ex conſtit. Religionis, nulli, niſi jura territorialia poſſidenti, competit, *Helth. in quæſt. de conc. juriſd. ex* Reichwein *tract. de pace relig.* Ne tamen iſtæ duæ juriſdictiones, quæ, quoad materiam, formam, proceſſum, pœnas & perſonas differunt, confundantur; rectè conſtitutum & proviſum, eſt, ut cauſæ Eccleſiaſticæ in ſeparatis judiciis, quæ conſiſtoria vocamus, à certis ad illa ſpecialiter deputatis conſiliariis, partim ſecularibus cognoſcantur. *Vmmius de Proceſſ. diſp. 4. n. 74. Foman ad tit. c. de Epiſc. audient. c. 1. q. 2. & 7. & ad tit. de Epiſc. & Cler. c. 2. q. 6.*

Quæst. VI. *Utrùm juriſdictio ſecularis, Eccleſiaſticis Electoribus competat?*

Anteà dictum eſt tantam Veteribus fuiſſe devotionem ut tunc demùm omnia rectè proceſſura crediderint, ſi religionis Antiſtites ſuis conſiliis haberent præſentes. Hinc non tantùm Politicos voluerunt conſtituere Electores, ſed Politicis adjunxerunt tres Archiepiſcopos. Cum autem ſeparata ſint Dei dona Sacerdotium

tium & Imperium *Novell.* 6. *in pr. adeòque has juriſdictiones confundi, c. cauſam, quæ inter extr. qui filii ſunt legitimi, Pontificique ſecularibus negotiis ſe implicare prohibitum, c. cum ad verum, diſt.* 96. *cum malè ſonet Pſalter, cum Cythara, ex ſent. Ferr. in form. libelli. Reſp. rei convent.* Item opprobrioſum ſit Eccleſiaſticis, ſe peritos cauſarum ſecularium oſtendere, *arg. l. placet,* 17. *& l. repet.* 41. *v. abſur. Cod. de Epiſc. & Cler. & cum ad verum, diſt.* 96. *c. ſacerd. in f. & c. ſed nec procurationes, & t. t. ex. ne Cleric. vel Monach. ſecul. neg. ſe immiſ.* anſam dubitationis præbet, num Eccleſiaſticis Electoribus regimen ſeculare & officium hoc Electorium competat? Et quamvis plures rationes dubitandi hùc adferri poſſent, non tamen dubitandum eſt, quin eis hoc officium maximè decori & ornamento ſit, & ſecularibus etiam negotiis intereſſe poſſint. Conſtat enim ex Apologiâ Auguſtanæ Confeſſionis, Eccleſiaſticos Electores eſſe principes & ſtatus Imperii, *Auguſtan. Confeſſionis ſub tit. de poteſt. Eccleſiaſticâ*, atque hac ratione æquè, ut ſeculares cum ſuperioritate territoriali ſunt inveſtiti. Hinc ergò non minus, quàm ſeculares, poteſtatem dominandi habent. Neque ob id confunditur ſacerdotium cum Imperio, ſed manent diſtincta & ſeparata, quia ſacerdotium non expediunt, jure ſuperioritatis territorialis; ſed potiùs ex mandato Dei & quidem jure miniſterii. Proinde non abſurdum eſt, unam perſonam numero, poſſe duplicem repræſentare perſonam, atque ob id ratione videlicet diverſarum ſuarum qualitatum, diverſo jure cenſeri, *Gail.* 1. *obſ.* 30. Cæterùm cùm Eccleſiaſtici Electores non ſint tantùm Clerici, uti dictum eſt, neque homines privati, ſed præcipui ſtatus Imperii, non eſt, quòd ampliùs hâc quæſtione dubitemus.

QUÆST. VII. *Utrùm Superioritas territorialis ab Imp. concedi poſſit?*

ANteà dictum eſt Principes & ſtatus Imperii Romani conceſſione ſummi principis ſuperioritatem territorialem non uti olim jure magiſtratus, ſed hæreditario & patrimonii jure acquirere. Hinc ergò oritur quæſtio, utrùm ſuperioritas ab Imperatore concedi poſſit. Et quamvis pro dubitandi ratione adferri poſſit, ſuperioritatem

tatem eſſe de eſſentiâ Imperatoris, eique inſeparabiliter adhærere, adeò ut in omni conceſſione ſuperioris cenſeatur reſervata, uti id anteà plùribus eſt demonſtratum: attamen non tantùm ad illuſtres familias conſervandas, verùm etiam ad præeminentiam Romani Imp. prudentiſſimè territorium in certum dignitatis titulum eſt erectum & principibus cum omnibus commodis ſuperioritatis ab Impp. tanquam fonte omnium regalium, principibus & ſtatibus conceſſum, ut non immeritò Principes Romani Imperii, *Baldus* pro Regibus habeat *in l. fin. Cod de teſt milit.* Et Carolus V. inclutæ memoriæ dicere ſolitus, Se in alienis ſuis regnis ac ditionibus, mancipiis & ſervis, aſt in Germaniâ liberis ac Regibus imperare. Et Max. I. Se Regem Regum appellavit, cùm alii ſervorum & aſinorum Reges eſſe malint. Et nullibi familiis Electorum & Procerum Imperii illuſtriores vel ſimiles inveniri, dicit *Æneas in deſcript. Germ.* 30. Proinde pro deciſione quæſtionis repetimus diſtinctionem anteà datam, inter abſolutam ſuperioritatem Imperialem: & inter generalem territorialem ſuperioritatem principibus & ſtatibus Imperii Romani conceſſam. Secundum hanc enim principes ſeu ſtatus, quoad ſubditos ſuorum territoriorum ſimilem, quàm Imperator in univerſos Imperii cives tenet, poteſtatem habere cenſentur. *Kniсh. de jur. territor. c. 1 num.* 359. *& ſeq. Goeded. conſ. 1. n. 21. Modeſt. Diſt. conſ.* 28. *num.* 1. *vol.* 2. Atque ſic ratione territorii ſui Principes noſtri ab Imperatore nihil differunt, niſi ambitus & minoris territorii ratione, *Frid. Pruckm. conſ.* 18. *n.* 11. 12 *& tract. de reg.* 45. *Quæ ſunt regal. Borch. tit. Quæ ſunt regal. n.* 7. *&* 8. *VVeſ. conſ.* 45 *n.* 4. *part.* 1.

Quæst. VIII. *Utrùm ſuperioritas territorialis præſcriptione acquiri poſſit?*

Anſam dubitandi præbet, quòd præcedente diſput. quæſt. ultimâ in fin. dictum: Adverſùs ea, quæ principi in ſignum præeminentiæ & ſuperioritatis ſunt reſervata, præſcriptionem nullo modo currere ex *Modeſt Piſt. conſ.* 4. *n.* 28. *vol.* 1. *Sixt. de regalibus c.* 5. *n.* 145.

Contra adverſùs Imperatorem, præſcriptionem ſeu potiùs immemorialis temporis uſurpationem currere, inde

inde probatur, quòd immemorialis temporis uſurpatio habeat vim privilegii, item ſpecialis conceſſionis & tituli, adeò, ut neque titulum, neque ſcientiam, neque patientiam Principis docere ſit neceſſum, *l. hoc jure §. ductus aquæ §. de aqua contid. & æstiv. Pruckman in §. ſoluta poteſtas, 2. eff. 7. num. 112. ubi plures.* Et hanc communem *dicit Iaſon in l. Imperium 3. num. 20. ff. de juriſdict. Covarr. in relect. c. poſſeſſor malæ fidei §. ſecundus num. 12. Benen. conſil. 23. num. 12. Bart. in l. ſi publicanus. §. ult. ff. de Publican. Bald. de præſcript. 2. p. 3. princip. quæſt. 6. num. 13. Roland. à Valle conſil. 3 num. 82. Henr. Gæd. conſ. 3. num. 24. Schurff. conſ. 83. num. 9. cent. Decian. reſponſ. 24. num. 112. volum. 1. VVeſemb. conſ. 45 numer. 21. Mynſing. 4. obſerv. 24.* Præſumitur enim ex immemoriali tempore conſenſus & quia hæc præſumptio eſt juris & de jure, non facilè admittit probationem in contrarium, *Menoch. lib. 3. præſumpt. 131. num. 39.* Aliâ proinde probatione non eſt opus cum & alias vetuſtas pro lege habeatur, *l. 1. ff. de aqua pluvia. arcend. Mynſ. 5. obſerv. 29 num. 6. & ſeqq. Pruckm de reg. cap. 5 num. 89.* Aliud vero ſi præſcribantur adverſus privatum, tunc enim 30. vel 40. anni ſufficiunt, *l. 4. C. de præſcript. 30. vel 40. an.* Pro deciſione ergò quæſtionis, diſtinguendum eſt inter abſolutam ſuperioritatem Imperialem, quæ ipſi Imperatori in ſignum ſupremæ præeminentiæ eſt reſervata: Et inter præeminentem aliquam dignitatem Imperatoris. De poſteriori, non de priori quæſtio noſtra eſt propoſita.

QUÆST. IX. *Utrùm Comites & Barones immediatè Imperio Romano ſubjecti, ſint in pari dignitatis gradu?*

Negativam quæſtionis tenent, *Matth. de Afflict. in c. 1. Quis dic. Dux nu. 6. Duar. de feud. c. 6. Molin. in conſuet. Pariſ. t. 1. §. 20. n. 4. Schurff. conſ. 37. n. 7 cent. 2. &c.* Rationes dubitandi hæ ſunt. 1. Quod Comites, Barones antecedant. 3. Quòd in jure feud. *c. 1. de feudis March.* ubi recenſentur dignitates regales Baronatus nulla fiat mentio. 4. Quòd ſimili ratione *Ordin. Camer. p. 2. t. 7. §.* Wie vmb Fürſtenthumb / Graffſchafften vnd im Recht gehandelt werden ſoll / diſertis verbis Comitatus referantur inter regales dignitates, non verò Baro-

natus. 5. Quòd pari ratione *in Ordin. Cam. p. 2. tit. 4. §.* Zum vierdten / conſtitutum, quòd Comites à Cæſareâ Majeſtate peti poſſint, ut Commiſſarii conſtituantur, coràm quibus ab utroque procedatur, ibi, So ſoll der Klagenden Partheyen erlaubt ſeyn / einen Vnpartheyiſchen Commiſſarien / der zum wenigſten eines hohen Prälaten Standes / oder ein Graffe ſey / quo in loco ſimiliter nulla ſit mentio Baronum, quod procul dubio additum, ſi etiam Barones Commiſſarii munere fungi poſſent. 6. Quòd ordo Comitum in Imperii Comitiis duorum tantùm habeat ſuffragia: unum die Schwäbiſche: alterum die Wetterawiſche Graffſchaften / ubi ſimiliter Baronum nulla ſit mentio, *Cluten. Syll. rerum quotid. th.* 27.

Verùm quod Comites & Barones in pari dignitatis gradu conſtituti, probamus his fundamentis. 1. Quia hanc opinionem eſſe communem & in Germaniâ noſtrâ receptam atteſtantur Dd. plurimi, *Zaſ. de feud. part.* 5. *num.* 29. Roſenthal *de feud. cap.* 2. *concl.* 1. *num.* 5. *Schrader. de feud. part.* 10. *ſect.* 1. *num.* 22. *& ſeq. & conſ.* 13. *num.* 171. *Gœden. conſ.* 2. *num.* 7 *Vult. de feud lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 14. *Mynſing. reſponſ.* 16. *num.* 19. *decad.* 2. *Gail. d. arreſt. Imp. cap.* 6. *num.* 16. *& multi alii.* Atqui Doctoribus conſuetudinem allegantibus omninò credendum eſt, quâ de re vide *eximium illum ICtum Cothm. Reſponſ. jur.* 13. *à num.* 6. *uſque ad* 64. *vol.* 1. 2. Quia Barones non minùs ac Comites ſunt ſtatus Imperii, *Gail.* 1. *obſerv.* 2. *num.* 2. Item non minùs illuſtres & Generoſiſſimi vocantur quàm Comites, *Schrader. de conſ.* 13. *num.* 172. *verſ. tum quia Barones, Bald. in cap.* 1. *in pr. num.* 6. *de Feud. March.* 3. Quia Comites & Barones in matriculâ Imperii æquiparantur in privilegio & jure Auſtregatum. Cammergerichts Ordnung / *p.* 2. *t.* 4. 5. Præterea in dignitate & munere judicis ac præſidum Cameræ Imper. comparantur. Daß Keyſerliche Cammergericht / ſoll jeder zeit mit einem redlichen verſtändigen Cammerichter / der ein Fürſt oder auffs wenigſte ein Graff oder Freyherr / *Ordin. Camer. part.* 1. *tit.* 1. *in pr.* 4. Quia in conſtitutionibus & receſſibus Imp. æquiparantur, uti videre eſt ex *Reform. Pol. de anno* 1530. *ſub. tit.* von Graffen vnd Herren / *Item de anno* 1548. *ſub eodem tit.* 5. Quia Barones non minùs regalem digni-

dignitatem annexam habent, quam Comites: & Baronatus æquè eſt feudum titulatum, quàm Comitatus, uti idipſum pluribus apud prællegatos Auctores probatur.

Contraria ergò argumenta quod attinet. Reſp. Quòd non ſit univerſaliter verum. Non enim ſemper diverſitas nominis inducit diverſitatem rei. Hinc potiùs ad realitatem & qualitatem rei, quàm ad vocabulorum vim & originem reſpiciendum eſt. Ad 2. Reſp. Quòd ex ordine non poſſit deſumi firmum judicium ad paritatem, vel diſparitatem gradus probandam, quia ordo ſæpiùs ad confuſionem vitandam obſervatur, & quia impoſſibile, ut omnes ſimul atque ſemel poſſint eſſe vel primi vel ultimi.

Sic quamvis inter Principes ratione gradus & dignitatis nulla eſt diſparitas, omnes enim æquè dignitatibus regalibus, & ſuperioritate territoriali ſunt inveſtiti: attamen confuſionis vitandæ gratiâ, in Imperio unus alterum præcedit. Ad 3. Reſp. Nihil referre, quòd in Jure feudali d. c. Baronum nulla fiat mentio. Nam neque aliorum principatuum in eo fit mentio, cum tamen certo certius eſt, præter Ducatum, Marchionatum, & Comitatum etiam alia ex jure feudali pro feudis regalibus habenda eſſe, *tex. in c. 1. de feud. alienat. in fin.* ubi Ducatus, Marchionatus & Comitatus ita fit mentio, ut ſubjiciantur hæc verba: vel aliarum dignitatum quæ verba procul dubio alia feuda regalia, quàm quæ nominatim ſunt expreſſa, deſignant. Ad 4. Reſp. Quòd per hoc, Barones à Comitibus propter ſuprà dictas rationes, nullo modo ſeparentur, contrarium ſiquidem *ex Ordin. Camer. p. 1. t. in pr.* von dem Cammerrichter eſt probatum. Et quamvis *in d. Ordin. p. 2. t. 7.* Baronatus non fiat mentio: attamen ibi poſt verba Fürſtenthumb / Hertzogthumb / Graffſchafften / ſubjicitur non amplificatoria, Et cætera, qua & Barones procul dubio deſignantur. Ad 5. Reſp. Hoc fieri ob ſingularem hanc rationem, quod Comites, ut plurimùm ſoleant eſſe potentiores, quàm Barones, & habere plures, quorum conſilio & operâ in hujuſmodi arduis commiſſionum cauſis uti poſſint. Quare cum id in favorem Baronum conſtitutum, non debet contra regalem dignitatem eorundem detorqueri, *l. quod favore, C. de LL.* Ad 6. Reſp. Quod

Quòd non tantùm Comites, verùm & Barones ad Comitia Imperii vocentur, & æquè ut Comites jus ſuffragii habeant. Nam duo iſti Comites de quibus anteà dictum, tam Barones, quàm Comites repræſentant, & tam illorum, quàm horum nomine ſeſſionem & ſuffragia habent, & finitis Comitiis illorum nomina conjunctim cum horum nominibus receſſibus Imperii in Catalogo ſtatuum his adjuncto, ſubjiciuntur, R. A. zu Augſpurg/ *de anno* 1500 *ibi* Graffen/ Cammergerichts Ordnung zu Coſtnitz/ *de anno* 1570. *& infinitis ſeqq.*

Quæst. X. *Utrùm lites in Marchia Brandeburgenſi, Ducatu Brunſwicenſi, Lunæburgenſi, in Pomeraniâ, Holſatiâ Meckelburgo, item in Epiſcopatibus Magdeburgenſi & Bremenſi, ſecundum jus Saxonicum, an verò ſecundùm jus civile, ſint decidendæ?*

Ingolſtadienſes ICti *conſ.* 22. *n.* 54. *vol.* 5. aperte ſtatuunt, jus Saxonicum etiam quoad ſimultaneam inveſtituram receptum eſſe, non tantum in provinciis Saxon. vicinis, verum etiam remotis, ut in Marchionatu Brandeburgenſi, Ducatu Brunſwicenſi, Pomeraniâ, Holſatia, Meckelburgo, Epiſcopatu Magdeburgenſi & Bremenſi. Cui aſſertioni non immeritò contradicit, *Gæd. conſ. Marpurg.* 32. *n.* 186. *vol.* 3. Cujus rationes hæ ſunt. 1. Quòd extrà territorium jus dicenti impunè non pareatur, *l. fin. ff. de juriſd.* 2. Quòd par in parem non habeat imperium, *l. nam magiſtratibus* 4. *ff. de alien. judic. mut. cauſ. fact.* 3. Quòd etiamſi maximè tempore Henrici Leonis provinciæ harum aliquot Sax. Duc. ſubditæ, probari poterat: novum tamen non eſt deſuetudine & inobſervantiâ leges tolli, *lib.* 32. *ff. de ll.* 4. Quòd iſtiuſmodi Ducatus hodiè immediatè Imperio ſint ſubjecti, unde nullum dubium, quin Imperii ll. uti cenſeri debeant. 5. Id optimè colligendum ex ordinatione cujuſque provinciæ, in quibus hoc omninò diſponi debeat, ſcil. quodnam jus in dubio ſequi debeant ſubditi, vel etiam uſu quotidiano. 6. Quòd hoc jus ſit ſpeciale, & proptereà alios non liget, niſi quatenùs uſu & conſuetudine receptum & introductum. Sed quia conſuetudo facti, ideoque à parte, quæ eam allegat probari debet, quomodo autem probando conſuetudo, vide *Cothm. Reſp.* 13. *vol.* 1. De Megap.

vide

vide *Cothm. conſ.* 27. & 27. *vol.* 1. De Lunæburg. *Pfeil. conſ.* 53. *n.* 6. *cent.* 1. & *Knich. de pact. inveſt p.* 1. *c.* 1. ubi dicit. Ducat. Lunæburg. & Brunſvic. eodem jure juti. De Pomeran. *Hartman. Piſt.* quam refert, *Cothm. d. l. in hac verba*: Ich weyß nicht anders / als es ſey das jus Saxonicum in Meckelburg vnd Pommern abrogiret vnd auffgehoben.

DISPUTATIO X.

DE NOBILITATE ET EQUESTRI DIGNITATE.

Reſp. JOHAN VOLPE[illegible]chlitz / *dicto* Goritz.

ΠΡΟΟΙ'ΜΙΟΝ.

STatibus S. S. Roman. Imper. præcedente diſputatione enumeratis & contemplatis; ad alia Imperii membra tranſitum noſtrum inſtituimus. Et quia proximum à ſtatibus locum ſibi vendicant Nobiles, ideoque, antequam ad alia progrediamur, hâc diſputatione de Nobilitate & Equeſtri dignitate videbimus.

THESIS I.

ILlud imprimis ſcire oportet, Nobiles à noſcendo dici, veluti noſcibiles: & nobilitatem tanquam noſcibilitatem, præ cæteris notam eſſe, claram, illuſtrem, apertam, ſpectabilem, conſpicuam atque hominum ſermone celebratam. Nam & ita Nobilem, quem veteres per G. Gnobilem ſcribebant accipi, multis antiquorum ſcriptorum teſtimoniis probant referente *Tiraquell. de Nobil. c.* 2. *in pr Feſtus Pomponius & Nonius Marcellus*, & inter alios *Plautus in Pſeudolo.*

2. Hinc nobilem dictum alii volunt illum, qui virtute ſuâ præfulget & cuivis noſcibilem & conſpicuum ſe reddit.

3. Unde nobile etiam dicitur, quod in unoquoque genere excellit. Sed quia hoc modo vocabulum nobile in ſiniſtrum flecti poteſt ſenſum: Sic enim Poppæa, quæ omnem pudorum ejuraverat, nobilis fuit. *Tacit. lib.* 13. 83

13. & Quintilla, quæ nunquam virginem ſe noverat, vel alia id genus laſciva beſtia nobile ſcortum appellari ſolet, ideòque hoc nobilitatis ſignificatum, quia parùm præeminentiæ importat, hîc non uſque adeò attendendum.

4. Germanicum illud vom Adel magis nobis arridet, quod vocabulum à Græcorum voce ἀέθλιος, benè meritum vel præmio affectum ſignificante, deſcendit, quòd tales ob merita in Rempubl. collata ejuſmodi dignitatem fuerint adepti.

5. Eſtque nobilitas apud varias gentes varia, cum enim non ex jure na[illegible] ſed civili magis proveniat, ſecundùm mores [illegible]uta civitatis ac gentis variatur.

6. Definimus Nobilitatem, excellentiam beneficio principis ac legis in aliquem ob virtutes Reipubl. & vitæ communi ſalutares & commoda collatam, quâ plebejorum numero quis eximitur & alia privilegia multa conſequitur.

7. Concedi id beneficium à nemine poteſt, niſi à ſummo Principe, & quibus ab Imperatore id ſpecialiter conceſſum, ut ſunt Archiduces Auſtriæ, quibus inter alia privilegia hoc ſpecialiter conceſſum, ut non tantùm Nobiles, verùm etiam Comites & Barones creare, iiſque inſignia dare poſſint, *Sebaſtianus Munſterus in Coſmogr. lib. 3. c. 399. Ruland. de commiſſ. c. 3. num. 23.*

8. Fundamentum & cauſa veræ Nobilitatis eſt ſola & unica virtus, *l. providendum, 7. C. de ſtat. & imag. c. nos qui extr. deprabend.* Non ergò immeritò à veris excluduntur nobilibus, qui ob flagitium, aut ſolam principis gratiam, titulo ornantur.

9. Non tamen quævis virtus ad Nobilitatem ſufficiens eſt, ſed oportet illam eſſe excellentem, illuſtrem & Reipubl. & vitæ communi admodùm utilem, qualis eſt Fortitudo & Scientia.

10. Eſt autem nobilitas alias generis ſeu Gentis & ſanguinis: & alia virtutis.

11. Illa eſt nobilitas à majoribus, virtute rebuſque præclarè geſtis, acquiſita & in ſuos deſcendentes legitimos tranſlata, die vom Vatter vnd Mutter/ vnd derſelben

Groſ

Groß vnd Eltervatter/ auch Groß vnd Eltermutter von alters her ererbtes Helm / vnd Schildt aufflegen / oder jhr Geſchlecht vnd herkommen mit acht oder zum wenigſten mit vier Ahnen erweiſen können. Hæc verò perſonæ eſt propria, & eſt vel perſonalis vel hæreditaria.

12. Nobilitatem transferri diximus in deſcendentes, idque ad differentiam, aſcendentium, & collateralium, ad quos nobilitas filiorum & cognatorum nullo modo pertinet.

13. Proinde ad omnes deſcendentes tranſit, ſed ſolum ad legitimè natos; non etiam ad nothos & ſpurios, quia tales non patris, ſed matris conditionem ſequuntur, *c. lex naturæ l. cum legitimæ, ff. de ſtat. hom.* nec cognationem à patre conſequuntur, *leg. Spurii, ff. unde cog.*

14. Cùm ergò liberi debeant eſſe de ſanguine parentum, nam propterea transfertur nobilitas in liberos, quòd magna ſpes ſit, fore, ut liberi quemadmodum ſunt pars ſuorum parentum, parentis etiam virtutem ejus amore incenſi acceptent; ſequitur, ignobilem ex adoptione nobilem non fieri, quemadmodum id ipſum *diſp. 4. q. 5.* pluribus demonſtravimus.

15. Privilegia & jura nobilitatis ſunt varia, de quibus latè *Tiraq. tract. de nobil. c. 21.* Potiſſima autem hæc ſunt. 1. Quòd in adſequendis Magiſtratuum muneribus prærogativam habeant & ignobilibus præferantur, *l. honor. 15. §. de honoribus, ib. origo natalium, ff. de mulier, & honor. Novel. 15. in pr. ibid. Viri quidam obſcuri, &c. & c. 1. in pr. univerſ. nobiliores, & c. 6. in fin. ib. unumquemque nobilium.* 2. Quòd teſtimonii dicendi vel jusjurandi præſtandi cauſa domo ad tribunal non evocentur, ſed judex ad eorum domum notarium, à quo examinentur, mittere teneatur, *l. ad perſonas egregias, 15. ff. de jurejur.* 3. Quòd quamvis de crimine aliquo excepto majeſtatis, ſuſpecti & legitimis indiciis onerati, quæſtionibus ſeu tormentis ſubjici nequeant, *l. nullus, 4. c. ad l. Divo Marco. 11. C. de quæſt. l. ſeverum, 10. C. de dignit. l. omnes judices, 33. C. de decur.* 4. Quòd ſi quid deliquerint & pœna corporis infligenda venerit, mitiùs puniantur, quam plebei, niſi crimen ſit atrociſſimum,

l. ſa-

l. ſacrilegii, 6 *in pr.* §. 1. *ff. ad L. Iul. pecul. l. peditus*, 4. §. 1 *& l. ult.* §. 1. *ff. incend. ruin. naufr.* 5. Quòd ob æs alienum, cui diſſolvendo propter inopiam ſufficientes non ſunt, neque bonis cedere, neque creditoribus in ſervitutem addici, neque in carcerem conjici, neque ultra, quàm commodè facere poſſunt excuti debeant adeoque iis relinquendum, unde commodè vivere poſſunt, & quidem ſumptus ampliores, quàm ignobilibus, *arg. l. miles*, 6. *& l. item miles*, 18. *ff. de re judic c. non cogantur, d.* 41. 6. Quòd ob delictum aliquod ad pœnam pecuniariam damnati, ſi ſolvendo non ſint, in corpore luere non cogantur, *Cov. 2. var. reſol. c. 9. n. 4. in fin.* 7. Quòd ſint immunes à muneribus publicis, ideòque non tenerantur excubias agere, nec milites hoſpitio excipere, nec diurno aut nocturno tempore ad portas vigilare, nec loricis aut armis, quæ aliis imponuntur civibus, inſtructi eſſe, nec ſimile munus obire, *l. præcipimus l. ſedatorem, l. quoniam, C. de dignit. adde l. medicos, ubi Dd. C. de prof. & Medic.* 8. Quòd per procuratorem comparere poſſint in criminalibus, *l. ultim. C. de injur.* 9. Quòd poſſidentes immobilia ſatiſdare non cogantur, *l quoties C. de dign.* 10. Quòd ſi condemnentur propter crimen ſuſpendio dignum à furcæ ſupplicio ſint immunes, *arg. l. capitalium.* 28. §. *non omnes*, *ff. de pœn. Schrad. de F. p.* 9. *c.* 3. *num.* 66. *Clar.* §. *fin. quæſt.* 60. *num.* 24. 11. Quòd non debeant pro delictis in carcere detineri, *Luc. de Pen. in l. mulieres col.* 5. *verſ.* 8. *C. de dignit. Bald. in l.* 2. *Cod. de exhib. re. Niſi ſemel aufugerit à Palatio, quod illi fuerat loco carceris aſſignatum. Tiraq. tract. de nobil. q.* 20. *n.* 32. 12. Quòd ſi tutor nobilis palam per interpoſitam perſonam ſeipſo auctoritatem præſtante rem pupilli emat, non præſumitur fraus, ſed valet emptio, *l. pupillus*, §. ſed etſi per interpoſitam perſonam *verſ ſanè ſi quidam emit. ff. de auth. tut. Tir. d l. n.* 45. 13. Quòd nobiles ignobilibus ſint præferendi in ſeſſionibus, ſalutationibus & aliis id genus præferentiis, uti idipſum pluribus probat *Tiraq. d. tract. à n.* 51. *ad n.* 55. Plura vide *apud Tiraq. loco allegat.*

16. Porrò nobiles, quo ad ſtatum Imperii noſtri duplices conſtituuntur: Quidam enim ſunt Imperii libe-

ri: Quidam principibus & ordinibus ſubjecti. Illi immediatè & directè parent imperio, unde etiam appellantur, die Freyen vom Adel/ die Freye Ritterſchafft. R. A. zu Augſpurg/ *de anno* 1555. §. Vnd in ſolchen frieden/ Cammergerichts Ordnung/ *part.* 2. 1. 5. Et à loco in tres diſtribuuntur claſſes: in Franconiam, Suevicam & Rhenum, die Freyen vom Adel im Lande zu Francken/ Schwaben/vnd am Rhein. R. A. zu Augſpurg/ *de anno* 1500. Wie man mit der Ritterſchafft zu Francken/ Schwaben vnd Reinlande handeln ſoll/ R. A. zu Speyer/ *de anno* 1542. Demnach haben wir/ 2c. Et hi non minùs quam reliqui ſtatus Imperii immediatè imperio ſubſunt, conſtitutionibus Imperii, de immediatè Imperio ſubjectis loquentibus comprehenduntur. Habent præterea jus & privilegium Auſtregarum. Cammergerichts Ordnung/ *p.* 2. *t.* 3. *ib.* Ritter oder andere des Adels/ *&* *t.* 4. *ib.* die vom Adel/ *&* *tit.* 5. *ib.* Edelman oder Knecht dem Reich ohn Mittel vnterworffen/ in quo civitates Imperiales, tanquam eo privilegio carentes ſuperant. Deinde gaudent beneficio conſtitutionis de pace religionis, nec minùs, quàm Imperii ſtatus contribuunt, tantaque eorum ab Imperatore Rudolpho II. ratio habitâ, ut Anno 1592. Cameræ Imperiali mandârit, ut eos in ſuâ libertate, ejúſque poſſeſſione, vel quaſi manuteneret adverſùs potentiores & non facilè exceptiones ſubjectiones, ab iis objectas, attenderet, nec ſub prætextu ſuperioritatis contrà libertatem eorum pronunciaret. Præjudicium Cameræ in verbo Nobilitas §. Die Fränckiſchen.

17. Et quia cum liberis Nobilibus Imperii, maximam habeant affinitatem arcium nobilium poſſeſſores vulgò: die Ganerben/ Burggraffen oder Burgleute/ ideòque de his quædam adjiciemus.

18. Eſt autem vocabulum Ganerben/ vocabulum corruptum & contractum à gemein & erben/ quaſi dicas Gemeinerben. Unde etiam ab aliquibus Condomini appellantur. Vel, ut alii volunt, eſt compoſitum ab antiquo germanico Gaan/ quod hodiè ſignificat gönnen/ exoptare, precari, non invidere, quaſi Ganerben ſint, welcher jhren Erben gönnen Frieden vnd Einigkeit.

19. Ganerbinatus enim introductus eſt illo tempore, da

da das Fauſtrecht im ſchwanck gieng. Cùm enim latrones in den Raubſchlöſſern latitarent, tunc arces munitiores ſibi extruxerunt Nobiles honeſtiores & excellentiores, in quibus cum familiis ſuis & rebus pretioſioribus ab aliorum invaſionibus violentis tuti eſſent. Ut autem conjunctio bonorum eò major, fortior & conſtantior eſſet, & ſe, ſuos, ſuaque eò meliùs defendere poſſent, fraternitates & confœderationes certis contraxerunt legibus.

20. Eſt ergò inter Ganerbios quædam ſocietas, fraternitas & confœderatio, ſui defendendi causâ coita, certiſque adſtricta legibus, quas leges ſeu conventiones appellarunt den Burckfrieden. Cujuſmodi arces Ganerben Häuſſer ſunt hodiè, arx Rotenburgenſis, non procul Norimbergâ diſſita, Item Saltzburgenſis ad Salam in Franconiâ, item Fridburgenſis in Wetteraviâ, quæ arx imprimis eſt celebris Ganerbinatus, habens Burggravium peculiarem familias Splendidiſſimas, leges item inter Condominos conſtitutas plurimis dotatas regalibus, & privilegiis, & eſt immediatè Imperatori, tanquam Domino feudi ſubjecta. Neque minus eſt celebris arx ob jus Ganerbinatus, quod habet Reiſſenberga infra Francofurtum ſita, &c. Sunt præterea & quædam civitates Ganerbicę, ut Creutzenacum, oppidum ſitum ad Rhenum, habet condominos Electorem Palatinum & Marchionem Badenſem. Sic Smalcaldia, dum viverent Comites & Principes Hennebergenſes, ex parte dimidiâ ad ipſos, ex alterâ ad Landgravios Haſſiæ pertinuit, quâ hodiè Landgravius ſolus potitur.

21. Hinc Burckleute dicuntur illi, die da Bürger ſein einer gemeiner Burck vnd friedens. Nulla proinde inter illos & alios vaſallos eſt differentia, quàm quòd certis pactis & conditionibus ſocietatis ſeu fœderis vivant. Quanquam enim aliquis in ipſorum ſocietatem receptus & condominus factus ſit, in aliis tamen rebus perſona ipſius non munitur, neque deſinit eſſe Vaſallus vel ſubditus illius Domini, cujus erat antè, quàm in Ganerbinatum daret nomen aut cooptaretur.

22. Et quamvis interdum totum Collegium ſive corpus Condominorum ſua habeat privilegia & regalia ab

Imp.

Imp. ſibi conceſſa tamen ea non ſunt ſingulorum Condominorum, ſed pariter omnium. Sic neque ſtatus Imperii fiunt omnes, quamvis nonnunquam Baronatus & ſimilia feuda poſſideant.

23. Pacta autem inter eos inita varia eſſe poſſunt, plerumque tamen conveniri ſolet, ut maximus natu ſit adminiſtrator, qui & judicis loco eſt, unde etiam Burggravius appellatur à veteri verbo Gravio, quod judicem ſignificat. Hinc pro onere adminiſtrationis partem aliquam fructum habet præcipuam & reliqui fructus dividuntur æquis portionibus inter reliquos Condominos & ſocios fœderis.

24. Et quia nonnulli à priſcâ virtute degenerârunt, dum alios non tantùm opprimere, verùm etiam confratres & ſocios alios opprimentes receptare cœperunt, audacia eorum publicis legibus eſt coërcita. In Königlichem Landfrieden zu Wormbs / *de anno* 1495. auffgerichtet / *tit.* die Pön der Friedbrecher / *ibi*: daß jhr Leib und Gut. *Item* Röm. Keyſ. Majeſt. Landtfriedt / auff dem Reichstag zu Wormbs / *de anno* 1521. auffgericht / die Pön aller Friedbrecher. *Item* Erklärung des Landfriedens zu Augſpurg / à Max. I. *de anno* 1500. wider der Ganerben Schloß. Cujus verba accuratè repetuntur in der Ordnung der Landfriedens zu Wormbs / *de anno* 1521. *tit.* wider der Ganerben Schloß. *Item* Cammergerichts Ordnung / *de anno* 1555. *part.* 2. *tit* 13. Daß wider die Ganerben / ſo die Aechter zu jhrer Ganerbſchafft zulaſſen / ꝛc. Et tantum von den Bürgern einer Burg / oder Burgmännern / hâc vice dixiſſe ſufficiat.

25. Huc uſque de nobilitate ſanguinis, & eâ, quæ hæreditaria: ſequitur Nobilitas perſonalis ſeu ſcientia, quam quis, licet infimo genere natus, propter ſingularem literarum ſcientiam, gradu Dd. aſſequitur, *l. providendum, 7. C. de poſtul.* & JCtus Ulp. Nobilis eſt dictus *l. 2. in fin. ff de excuſ. tut.* quinimò nobiliſſimus *l. diximus, 4. in fin. ff eodem.*

26. Doctores ergò præter animi & veram Politicam nobilitatem, in omnibus jam prædictæ nobilitati comparatam, conſequi nullum prorſus eſt dubium. Differunt in hoc, quod illa hæreditaria, hæc perſonalis. Et

quòd

quòd illa præter nobilitatem, dignitatem etiam Equeſtrem annexam habeat.

27. Hinc omnibus etiam privilegiis; cum prædictis Nobilibus, Doctores gaudent, iiſque utuntur & fruuntur. Quamobrem & eminentiore loco præ aliis ſedere, alioſq; præcedere debent. ut notat. *gloſſ in §. aliam vero, in verb altiori Inſtit. de bon poſſ. adde l. ult. Cod. de off. diverſ judic.* Et injuria illis facta, pro atroci reputatur injuriâ, proindeque graviùs, quàm plebeio impoſita coërcenda eſt, *Menoch. 2. de A. I. Q. c. 3. caſ.* 263. *numer.* 17. Quin & plus fidei iis quam hominibus plebeis tribuitur, *arg. l. 3. ff. de teſtimon. Novel.* 90. *c.* 1. Hinc ſi duo ſaltem Doctores teſtes ſint ex ùna parte, præferuntur tribus aliis ex aliâ parte contrarium deponentibus, *c. noſtra præſentia*, 32. *ubi gl. extr. de teſtib.*

28. Proinde licitum eſt Doctoribus ſine Speciali Impp. conceſſione, nobilium inſignia cum apertis galeis, Wapen mit einem offenen Schildt und Helm / gerere & uſurpare (dummodò ab inſignibus certæ familiæ propriis abſtineant) quod privatis conceſſum non eſt. *arg. l. eos qui, 27. §. ult. ff. ad l. Corn. de falſ. Chaſſ. d. l. p. 1. concl.* 23.

29. Eſt & alia nobilitatis ſpecies, temporaria dicta ad hæredes non tranſiens, qualis olim fuit ordo patriciorum, qui honorarii conſules dicti. Hodiè ſunt Comites Palatini & Equites aurati, qui ampliſſima ſæpè habent privilegia ab Imp. ſed quàm turpiter iis ſæpè abutantur, experientia teſtatur.

30. Cùm autem ſine honore Nobilitas conſiſtere nequeat, ſequitur eam per infamiam & vitæ turpitudinem amitti, *c. Nobilis, 2. quæſt. 5. l. ſi qua, C. de ſecundis nupt. & l. 1. C. ubi ſenator.* adeò, ut etiam filiorum nobilitati, poſt delictum tamen & abrogatam nobilitatem, non parùm præjudicet, *l. Divo Marco, C. de quæſt.*

31. Quod de infamiâ & vitæ turpitudine, idem quidam de paupertate & agriculturâ adſtruere non ſunt veriti. Sed abſurdiſſimè. Quamvis autem vulgo Nobiles pauperes ludibrio eſſe ſoleant, quandoquidem.

Et genus, & virtus, niſi cum re vilior algâ eſt.

Hor. 2. Serm. Sat 2. Atque ſic decora à majoribus parta illis magis oneri ſint: non tamen ideò privilegiis Nobilita-

bilitatis excidunt. Abſint licet Nobilitatis fulcra & columnæ, divitiæ; ipſa tamen nobilitas & Generoſitas manet, *arg.l.humilem, C. de inceſt.nupt.Stob.ſer.* 86. *Tiraq. c.* 25. *num.* 1.*Schonb.l.*3. *c.* 39. Quod ad agriculturam attinet, *diſting.Ariſt.*7.*Pol.*9. *&* 10. Inter poſſeſſores agrorum & inter cultores, qui ad ſervilia opera non parùm deflectunt & ad ſordes abeunt, *Arniſ.* 1. *Polit.* 13.*pag.* 314.

32. Porrò advocandi & judicandi munus, nullam Nobilitati maculam inurere poteſt præſertim ſi in ſummo Imperii Tribunali id fiat, nam & laudabile eſt advocatorum officium, *l. laudabile, C. de advoc.div.jud.* & honorarium, *l. quiſquis in fin ib. honori ſuo, C. de poſtul.* Ita Germanicum cauſas oraſſe ex *Suet. in Calig. c.* 3. *refert Schonb.d.l.* Præterea nulla major poteſt eſſe gloria, quàm præeſſe judiciis. per quæ conſervatur hominum ſocietas, *l.judices,C.de dign.l.ſemper in prin.ff. de jur. immunit.l.* 3.§ 1.*ib.jure bonoru, ff.quod metus cauſa l.obſervandum, in fin.ff.de off. præſid.* Nec deſunt exempla Nobiliſſimorum hominum, qui juri dicundo præſuerunt, *Schonb d.l.*

33. Hinc gradu Doctorum nobilitatem obſuſcari & deleri minimè putamus, *Kirch. in orat. de Ducibus & Equitibus Germ.*

34. Eum verò, qui illicitas exercet artes, indignum nobilitate ſe facere, certiſſimum eſt. *l. ſi qua.C.de ſecundis nupt.l.*1.*c.ubi ſenat.vel clariſſ.c.nobilis*.2. *q.*5.

35. Sordidarum porrò artium exercitiis non tantùm obſuſcatur Nobilitas, verum etiam planè tollitur. Indigna ergò nobilioribus videri debet omnis Negotiatio vel minimi lucri cauſâ ſuſcepta, *l.nobiliores, C. de comm. & mercat. l. ne quis Cod. de dign. Mynſ.*6.*obſ.*54.*Tiraq.de Nobil.c.*33. Niſi hoc ipſum ſummâ neceſſitate alicui impoſitum ſit. Nam & M. Æmilio Scauro nihil offecit, quod pater ipſius paupertate coactus carbonariam exercuiſſet, *Iacob.Curt.tom.*1.*conject.lib.*2.*c.*29.

36. Et tantum de nobilitate; jàm de equeſtri dignitate paucula adjiciemus.

37. Eſt autem equeſtris dignitas tanta, ut ſecundum poſt clariſſimatus dignitatem gradum obtineat, *l.un.C.de Equeſtri dignit.*

38. Qua-

38. Qualis verò Clariſſimatus dignitas fuerit, inter interpretes non convenit. Non autem putamus Clariſſimatus dignitatem fuiſſe eam, quæ tributa eſt Senatorio ordini. De eo enim conſtat, conſulatus dignitatem fuiſſe illuſtrem: & ſenatores Clariſſimos appellatos eſſe. Cum ergò Equites ſecundùm gradum poſt Clariſſimatum habeant, ſequitur, eos, poſt ſenatores locum habuiſſe, atque ſic ſpectabiles nominatos. Uti ex *accurſ. Odofred. in præl leg. un.*

39. Eſt ergo equeſtris dignitas ſpectabilis & primum gradum poſt principes, Comites & Barones, in civitatibus obtinet. Ita enim ab Imp. creari ſolet. *Te N.N. præſenti noſtro edicto, & de plenitudine noſtræ Cæſareæ poteſtatis militem, ſive equitem auratum facimus & creamus ac titulo & dignitate militari decoramus, & ad ſtatum & ordinem militarem aſſumimus, militaris quoque cinguli & balthei decore, faſcibuſque & ſtemmate accurata militia inſignimus & fortitudinis gladio accingimus, ac aliorum militum numero & conſortio clementer aſcribimus & aggregamus, volentes & decernentes, quòd deinceps ubique locorum & terrarum pro vero milite habearis & honoreris, poſſiſque & debeas pro hujuſmodi ſuſcepta dignitatis ornamento, torquibus, gladiis, calcaribus, veſtibus, phaleris, ſeu equorum ornamentis aureis, cæteriſque omnibus & ſingulis privilegiis, gratiis, dignitatibus & franchitiis uti, frui, gaudere quibus verè ſtrenui per nos ſtricto enſe facti & creati milites utuntur, fruuntur & gaudent & etiam admitti, ad quæ illi admittuntur, quomodo libet, de conſuetudine vel de jure.*

40. Et cùm ordinem nobilium, militiæ ergo habere oporteat. Quâ etiam de causâ, militum nomen in Feudalibus conſuetudinibus, pro nobili uſurpatur, eò, quòd nobilium proprium ſit, pro Patria militare. Et ante vel circiter annos 200. ſoli in Germaniâ & Italiâ Nobiles militabant, & ſolo ferè equitatu omnis conſtabat eorum exercitus. Rectè Nobiles adhuc Equitibus Romanis vel auratis æquiparantur, & Equites die Ritterſchafft appellantur.

41. Sed quia præter Nobiles, diverſi ſunt ordines Equitum, ideòque de his quædam adjiciemus.

42 Tres

42. Tres ordines Equitum primùm cœpiſſe Hieroſolymis, *Volateranus Anthropologiæ lib. 21. cap. 6. tit. ordines militares, ait*, utpote. 1. Ordinem S. Johannis Baptiſtæ, qui poſtmodùm Rhodii appellati, nunc Melitenſes. 2. Templariorum. 3. Sanctæ Mariæ Teutonicorum.

43. Initium S. Johannis Baptiſtæ ordo ſumpſit tempore Phocæ Imperatoris. Is enim imperavit Conſtantinopoli *circa Annum ſalutis* 700. *Volat. d. l.* Initium hic ordo habuit perexiguum, quia Xenodochium tantùm pauperum, quod hoſpites excepit eos, qui ſanctam terram & ſepulchrum viſitatum venerunt, ubi verò à Gotifredo Rege inſula Rhodus ipſis conceſſa, incrementum cœpit maximum atque ſic magiſter ejus ordinis creatus fuit, qui aliis jus diceret & præeſſet. Ubi verò Rhodo ſunt expulſi hi milites à Solimanno Turcarum Imperatore Anno 1523. Inſula Melitenſis illis à Carol. V. eſt conceſſa. Unde germ. die Johanniter / Rodiſche oder Maltheſiſche Ritter appellantur.

44. Templariorum ordo ob nefanda facinora à Clemente V. ſublatus eſt An. 1312. Uti enim ſcribit *Plat. in vita Clementis Quinti & Pol. de Invent. rer. lib. 7. c. 5. & Robertus Gavignus in vita Philipp. pulchri Regis Francorum.*

45. Ordo militum Sanctæ Mariæ Teutonicorum Germ. der Teutſche Orden jam ſatis in Germaniâ cognitus.

46. Alii quoque ordines plurimi in Hiſpaniâ creati ſunt, ut milites S. Jacobi de Spatâ, ordinis S. Auguſtini. Item milites de Calatravè ordinis Ciſtrenſis à provincia Caletrave ſic appellati. Item milites Jeſu Chriſti in Luſitaniâ. Item ordo Sepulchri & alii, de quibus Volat.

47. Sunt præterea complures militum ordines erecti à diverſis Pontificibus, ut militum S. Petri: S. Pauli: Lauretanorum, Sancti Georgii, Sancti Lazari, Liliatorum, & poſtremò militum piorum à Pio IV. Pontif. creatorum.

48. Erectus etiam eſt noviſſimè Ann. 1561. à Coſmo Medices Illuſtriſſimo, Excellentiſſimoque Florentiæ Senarumque Duce, &c. probante Pio IV. Pontifice, ordo militum S. Stephani ad fidei Catholicæ defenſionem, mariſque

riſque mediterranei ab infidelibus cuſtodiam & tuitionem, cujus Magiſter erat ipſe Dux, & poſt eum ejus ſucceſſores.

49. Sunt & alii ordines merè laici, ut ordo aurei velleris vulgò Del Toſone, qui non excedit numerum quinquagenarium. Inſtitutus eſt à Philippo Burgundiæ Duce: tranſlatus per ſucceſſionem in invictiſſimum Carol V. & ſic ad Reges Hiſpaniarum pervenit.

50. Rex quoque Gallorum ſuum habet ordinem, quem Sancti Michaëlis appellant, ad quem admitti non ſolent, niſi proceres & principes. Plura de his vide apud *P. Calefat. ICtum in tract. de Equeſtri dignit. Et tantum de præceptis.*

Quæst. I. *Utrùm Nobiles immediatè imperio ſubjecti ſint ſtatus Imperii?*

Non deſunt, qui immediatè Nobiles ſtatibus Imperii annumerant, propterea, quòd ſint immatriculati, quòd ut cæteri ſtatus contribuunt, & olim Comitiis etiam interfuerint, *Goldaſt. tom. 1. conſt. Imp. p. 143. Item Ludov Gremp. à* Freudenſtein/ *& Hieron.* zum Lamb *in reſponſo ſolivago,* der Erbaren Frey vnd Reichsſtätt / Seſſion / Stand vnd Stimm/ belangende / §. Zu der vierdten objection Verùm ſi hodiernam faciem Rom. Imp. & eſſentialia ſtatuum requiſita conſideraverimus, ſive immediatè, ſive mediatè imperio ſubjecti ſint, attamen propriè loquendo ſtatus Imperii non ſunt. Repugnat enim primo ipſa matricula ſtatuum Imperii, in quâ non inter ſtatus numerantur. Deinde reclamat experientia, nam ad Comitia Imperialia non vocantur, neque ſeſſionem & jus ſuffragii habent. Proinde diſtinguendum eſt inter immediatè Imperio ſubjectum, ſeu membrum Rom. & ſtatum Imperii, hæc enim ſunt diverſa, à quibus ab uno ad aliud non valet illatio.

Quæst. II. *Utrùm divitiæ nobilitent?*

Divitias nobilitatem eſſe, vel certè nobilitatis ſpeciem, affirmârunt ex veteribus plurimi, utpote Euripides in Archelao his verbis: Ne reddideris eum divitem, nam ſi pauperior ſit, humilis erit. Ingens autem vis eſt divitiarum, quas qui nactus eſt, ſtatim nobilis evadit. *Idem in Æolo his verbis*: Nobilitatis mentionem amabò ne mihi ſe-

hi feceris. Hoc enim in pecuniis ſitum eſt. *Idem in Erechtheo, in Iphigenia & aliis plurimis locis.* Cui accedit etiam *Ariſt. 4. Polit.* 4. qui poſtquam recenſuit multa plebeiorum genera illud confeſtim ſubdit: Nobilium opulentiam & claros natales differentiam facere inter plebeios & nobiles. A quorum ſententiâ non procul abit, *Alber. in l. Imp. ff. de Dec* ubi expreſſè dicit divitias nobilitare. *Item Bald. in c. ſuper eo 2. in fin. extr. de teſt. ubi dicit,* eum ſatis eſſe nobilem, qui dives eſt. *Item Barb. in l. nobiliores, C. de Commer. & merc.* tria facit nobilitatis genera *ſcilicet,* natalium, honorum & divitiarum. Quò inter alios *Horat. lib. 4. Epiſt. 1. reſpexiſſe videtur, quando ait:*

Et genus & formam regina pecunia donat:

Huc facit, quòd pecuniæ obediant omnia, exemplum nobis ſuppeditat *Eccleſiaſticus, c. 13. v. 28.* Dives locutus eſt & omnes tacuerunt, & verbum ejus uſque ad nubes perducunt, pauper locutus eſt & dicunt, quis hic eſt? Pecuniæ proinde appellatione omnia continentur, *l. pecunia, ff. de V. S. & c. totum 1. quaſt. 4.* tanquam omnes res habeat, qui habet pecuniam, uti notat *Bald. in l. repet. C. de conſt. pec.* Hæc ergò opinio tam altè radices in quorundam hominum animo egit, ut non modò copias, opes, fortunas nobilitatem ingenerare putent, verum etiam ab inopiâ decus omne nobilitatis aboleri & obliterari: Atque ſic apud Rom. pauperi non licuit ingredi ſenatum, *Liv. lib. 1. Cur ea pauperib. clauſ. eſt, inquit, Ovid.*

Verùm opinio iſta applauſum minimè meretur, ſiquidem conſtat veram nobilitatem in ſolâ virtute conſiſtere, ut eſt communis, Philoſophorum, Theologorum, JCtorum, Poëtarum & Hiſtoricorum opinio, pro quâ etiam acerrimè pugnant *Hieron. ad Demetr. ad. Cardin. Florent. in C. pen de præbend. Luc. de penna in l. mulieres, C. de Dignit. Salic. in l. providendum, C. de poſt. Lactantius lib. 5. de juſtitia, c. 16.* Negamus proinde Nobilitatem inopiâ extingui, ſiquidem & Æmil. Scaur. generis claritatem in inopiâ retinuit, *Val. lib. 2.* Non vero diffitemur, nobilitatem per divitias ingentem nanciſci ſplendorem & verè magnificam reddi, ut unanimiter concludunt *Bart. in l. 1. Cod. de dignit. Bened. in c. Raynutius num. 132.*

Matth. de Afflict. in c. un. Quis dicat. Dux. Natt, in tr. de ſtatut. quæſt. 3. Quin imò ſæpè ex divitiis ſurgit nobilitas, *Salic. in l. furioſi, Cod. de nupt. & Angel. in l. ſi quis uxori, ff. cum Titio, ff. de fur. Et Cepolla in tract. de imper. milit. delegendo, in materia nobilitatis, col.* 1. *Franciſc. Ripa in cap. ad aures colum.* 1. *verſ. tertio quæro de reſcript.* Verùm Nobilem non faciunt. Proinde diſtinguendum eſt, inter cauſam eſſentialem & accidentalem Nobilium. Divitiæ enim faciunt ad ſplendorem & magnificentiam Nobilium, uti anteà dictum, ſiquidem honos mundanus inanis res eſt, niſi operibus ſuſtentetur, *Æn. Syl.* 71. Quo ſenſu *Curt. in tr. de Nobil.* ſic loquitur: Quemadmodum fides ſine operibus eſt mortua: ita Nobilitas ſine divitiis: à quo non multum abludit illud: nobilitas ſine bonis eſt, quod Doctor ſine lege & Canonicus ſine præbenda, ut habet *Andr. Knich. de Sax. nov. provoc. jur. c.* 3. *n.* 228.

Quæst. III. *Utrùm feudum Nobilitet & Regalia poſſidenti conferat?*

INvenies non paucos, qui ſtatuunt, infeudationem non tantùm Nobilitatem, verùm etiam regalia conferre. Quemadmodum inter alios, *VVeſemb conſ.* 60. *n.* 30. *Frider. Pruckm. de regalib. c.* 4. *num.* 34. *Herm. Vult. de F. lib.* 1. *c.* 5. *num.* 7. Nobiles iis annumerant, qui regalia poſſident. Verùm utrumque veritati repugnat. idque facilè patet ex eo. 1. Quòd opinio illorum nullo certo fundamento ſit ſubnixa. 2. Quòd nobilitas & ignobilitas ſint qualitates non rei ſed perſonæ cohærentes, ſiquidem res à perſonâ & non perſona à re conditionem & qualitatem ſuam deſumit, *l.* 1. *ad fin. C. de impoſ. lucra deſcript.* Et res hominibus accedunt, non verò rebus homines, *l. juſtiſſimè, ff. de ædil. edict.* Hominum enim causâ ſunt omnia, *l. in pecud. ff. de uſur. Hinc Luc. de pen. in l. cum neque in fin. C. de incol. addit*, quòd ruſticus emens feudum nobile, non fiat nobilis, tum per eum tex. ubi, qui emit domum Decurionis, non proptereà fungitur munere Decurionis, *cui addit l.* 2. *C. de præd. & om. rebus navic. ubi Navicularis. non fit, qui emit rem naviculariam.* Hinc Pericles apud Thucydidem *l.* 1. rectè ait. *Poſſeſſiones non viros, ſed viri poſſeſſiones nanciſcuntur*, Neque enim locus homi-

hominem ſanctificat, ſed homo locum, *c. multi, & c. illud. & c. nos qui, diſt.* 40. Hinc Joſephus Hyſſoparus. Rabbi in libello, cui titulus, *Lanx argentea*, rectè ſcribit. *Virum loco dare honorem, & non viciſsim viro.* Sic etiam uti rectè *Maſuer. tit. de Talliis, §. item & ta perſone*: Perſona rem nobilitat & non res perſonam. 3. Quòd à perſonâ concedentis videlicet Imperatoris, aut ejus, cui nobilitandi poteſtas eſt, tota dependeat Nobilitas. 4. Quòd huic ſententiæ repugnet experientia ipſa, & totius Germaniæ conſuetudo receptiſſima, quâ civis vel ruſticus nobilis non habetur, quamvis nobile feudum poſſideat, uti neque Nobilis, Comes vel Dux dicitur, quamvis Comitatum & Ducatum poſſideat, ſed tantùm poſſeſſor ſalutatur, ein Einhaber der Graffſchafften oder Fürſtenthumbs / niſi nobilitatem ſuam ab Imperatoriâ Majeſtate obtinuerit & Nobilis cum Comitatu & Ducatu ab Imperatore inveſtitus ſit. Proinde quamvis multi reperiantur Nobiles, qui ſimul etiam regalia, juriſdictionem omnimodam & ſuperioritatem in ſuos habeant, illa tamen non obtinent eâ ratione, quâ nobiles ſunt, ſed quòd legitimis modis, vel peculiari conceſsione & largitione principum vel etiam conſuetudine & immemoriali temporis uſurpatione vel 30. & 40. ann. præſcriptione, ſibi eadem acquiſiverint. Conſtat enim Nobilium dignitatem non eſſe regalem, & in eo differre à Principum, Comitum & Baronum dignitate, quæ cum regalitate conjuncta.

QUÆST. VI. *Utrum liberi ante acceptam à Patre Nobilitatem nati, æquè nobiles ſint ac poſt nati?*

NObilitatem veluti ex traduce, in poſteros, ut qui majorum ſuorum conditionem ſequuntur, deſcendere certiſsimum eſt & optimè probatur, *ex l. 1. ubi Bart. & Iohan. Plat. & in l. Senator, & in l. ſi Senator C. de dignit.* Ideò enim dicitur nobilitas generis *in c. nullus Epiſcopus, diſt.* 38. Verùm utrum æquè nobiles ſint liberi, ante acceptam à patre nobilitatem, ac poſt nati, de eo non levis eſt controverſia. Et ſunt, qui id de conſuetudine affirmant, utpote *Ioh. Rayn. in tract. de Nobilitate in* 8 *qu* 5: *Andr. de Barull. & Ioan. Plut. Tiraq. de nobil. q.* 15.

Verùm de jure contrarium cum *Mol. ad conſuet. Paris.*

§. *gloſſ. 1. ad fin. Coſtald. ad l. 5. de ſtat. Hom.* verius eſſe putamus. Nobilem enim vel propria virtus facit, *l. providendum, C. de poſt. & c. nos qui, & c. illud autem, diſt. 40. & c. nunquam, diſt.* 56. vel natura & jus ſanguinis *l. 1. c. de aur. jur. an. & l nobiles, C. de mercatoribus.* Ita tamen, ut à parentibus veluti ex traduce atque coruſcatione clari ſtemmatis & ſanguinis prærogativa nobilitatis, ad liberos tranſeat, *gloſſ. in l. ſtemmata, ff. de gr. & ad fin. Tiraq. de Nob. c. 15. num. 6.* Non ergò ex jure filiationis nobilitas quæritur, ſed ex coruſcatione ſtemmatis per traducem & ſanguinem. Et huc faciunt multi text. utpote, *l. Senator, C. de dign.* in qua expreſsè diſtinguitur inter natos ante & poſt dignitatem patris, ut videlicet illi ſint privati. hi verò potiantur dignitate patris. Item eſt *tex. in l. 61. 63. 64. & per l. penult. & ult. C. de Dec.* Idem affirmat etiam Bart. *ad l. 2. §. in filiis ff. de Dec.* ubi dicit, iſtiuſmodi liberos non puniri ex ſtatuto aggravante pœnam nobilium, quem in hoc caſu expreſſè refert & ſequitur *Bald. in l. imperialis, §. his illud ante fin. Cod. de Imp. & Ioan. Plat. in l. cum adoptivum. C. de Decurion. & Car. Alexand. in c. jam itaque 1. quaſt. 4.* Idem etiam defendit celeberrimus ille JCtus & Politicus inſignis *Beſoldus in diſp. de jure & ordinibus civium, Claſſ. diſp. Polit. 2. theſ. 10.* Id quod etiam vult *gloſſ. in l. ſenatoris. filium ff. de Senatoribus* ubi inquit: *quod natus ex illuſtri ante dignitatem adeptam ſit clariſſimus ſolùm, contrà verò natus poſtea ſit illuſtris ut pater,* quod idem dicit *gloſſ in l. ſi Senator C. de dign.* Hoc autem libenter concedimus liberos antea natos ex nobilitate parentum, nonnihil fieri digniores & clariores, nobiles verò exinde reddi, nullâ ratione ſequi putamus.

Quæst. V. *Utrùm uxor ignobilis Nobili nubens, liberis inde prognatis, nonnulla privilegia Nobilium adimat?*

CUm eadem reverentia, quæ marito debetur, etiam uxori debeatur, nullum eſt dubium, quin uxor ignobilis Nobili nubens fiat Nobilis, uti idipſum multis textibus juris probatur, *l. fœmina, ff. de ſenat. & l. cum te & l. ult. ibi, & ſentiat ejus fulgorem, C. de nupt. & l. ult. C. de incol. & l mulieres C. de dign* Et in ſpecie de nobilitate, pluribus probat, *Tiraq. de Nobil, c. 18. & poſt leges connubiales,*

les, n. 15. Etiam ſi hæc nobilitas tantum virium & ponderis non habeat, quantum ea, quæ ex genere eſt, aut quam aliquis ex ſua perſona obtinet, uti *Tiraq ibidem n.* 11. Verùm utrum iſtiuſmodi uxor ignobilis præjudicet ex tali patrimonio prognatis, non eſt uſque quaque expeditum. Et quamvis ex juris ratione nullum videatur eſſe dubium, quâ liberi non matris, ſed patris conditionem & ſtatum ſequuntur: interim tamen conſuetudine introductum videmus, quod in Collegia Canonica ſuperiora, auff die hohe Stiffter / item in Thurnir vnd Ritterſpilen non recipiantur, niſi qui ex maternâ quoque lineâ per longam ſeriem nobilitatem ſuam docere poſſint, vollbürtige Ritterſleute / die jhr Ahnen mit Schildt vnd Helm beweiſen können' *Matth. Steph. de Nobil. Pol. c.* 4. *n.* 44. Neque id ratione caret, nam dubium eſt nullum quin clarior & illuſtrior ſit Nobilitas, quæ non tantùm ex parte patris, verùm ex parte matris & ſic, ab utroque accedit, *Tiraq. d. l. n.* 26.

QUÆST. VI. *Utrùm Nobilis genere, Nobili virtute ſit præferendus?*

SAtis trita & pervulgata eſt diſtinctio, quâ diſtinguitur inter Nobilem genere ſive natum, & nobilem virtute ſive factum. Non immeritò ergò hoc loco quæritur, uter in ordine & dignitate præferendus? Et quamvis multæ rationes adferri poſſent pro Nobili facto, quod videlicet ſuâ virtute polleat, *l. ſi quid bello ff. de capt.* Et magis id noſtrum ſit, quod per propriam quærimus virtutem, quàm quod per anteceſſores noſtros *gl. ibid.* Unde etiam Bononienſes ſemper fecerunt præcedere Doctores egregios, quoſcunque nobiles ſanguine. Valdè enim diſciplinatos merito moribus attollendos eſſe, ait *l. ſed & reprobari, § amplius, verſ. valdè tamen. ff. de Excuſat. tut.* 2. Quòd non rarò orti ex nobili ſtirpe in vitia & flagitia ruant, luxu & faſtu virtutem ſuorum Anteceſſorum obfuſcent, &c.

Contrarium tamen eſt verius: Nobilitas enim, quò antiquior eſt, eò quoque major eſt & ut ita dicam nobilior, id eſt, quò longiùs procedit, eò magis augetur, uti idipſum conſtat ex multis juris textibus, *utpote l.* 1. *§. quæ omnia, verſ. ſed & Anatolium. ib. vir ab antiqua ſtir-*

pe. C.de vet.jur.enucl providendum. ib. aut meritum nobiliſſimos facit aut vetuſtas, Cod. de poſtul. Item in jure feudorum, §. ſi ruſticus, verſ. ſimiles adverſus tit. de pace tenendâ, ubi non datur facultas pugnandi contra militem, niſi prius probaverit, quod antiquitus ipſe cum parentibus ſuis natione legitimus miles exiſtat. Ex quo Bald. ita: *Quemadmodum una hirundo non facit ver: ita non intelligitur Nobilis genere nisi qui probaverit, quod antiquitus majores ejus fuerint nobiles per nos. gl in l. ſtemmata, ff. de gradib.* quaſi dicat Baldus, *non ſatis eſſe habere patrem Nobilem, niſi & majores quoque ejuſmodi fuerint.* Hinc etiam Bald. *in l. Nobil. C. de comm. & merc. ita ſcripſit quandam eſſe nobilitatem incipientem, quandam creſcentem, quandam perfectam, quaſi ſentiat nullam eſſe perfectam, quæ ſit in principio aut etiam in augmenta tantùm, niſi ultra quoque greſſa fuerit.* Et in procem. feud. in penult. diviſ. ita ſcribit: *feudum antiquum ſapere nobilitatem, non item novum, quia nobilitas non naſcitur in ictu oculi.* Hinc Decius *in rubr. de conſiſt col. 1. ſcribit*: jus ſcriptum eſſe nobilius jure non ſcripto quia & antiquius *per §. ex non ſcripto, Inſtit. de jur. nat. gent. & civili.* Neque id tantùm propter antiquitatem & vetuſtatem, verùm etiam quòd & propriâ virtute præditi ſint, & eximios habuerint majores, quorum dignitas filiis minimè invidenda, *l. ſenator, C. de dign.* tum etiam propter ſpem, quam de illis concipimus, qui ex præclarìs parentibus ſunt prognati, ut tradit *Speculat. in tit. de feud. 8. quoniam ſuper verſ. 5.* Et quo quiſque nobiliori ſtemmate prognatus eſt, eo clariori judicio & ingenii rectitudine præfulgere cenſendus eſt uti dicit Imp. Juſtinian. *in l. inter claras, C. de SS. Trin. eumque ſecuti Dd. in d. l. & alii, Tira. de Nobilitate c. 20. n. 1.* ubi plures alios allegat. *Maſcard. de probat. vol. 7. concl. 1094. n. 4. Menoch. lib. 5. præſumpt. 4. num. 6. & l. 6. præſumpt. 59. Chaſſan. in conſuet. Burgund. rubr. 4. §. 25. verſ. contre gens nobles, &c.* Hinc diſtinctione quadam quæſtionem concludemus, quæ talis: Quòd & genere & virtute nobilis omninò ſit præferendus nobili virtute tantum: Contrà verò ſi nobilis genere a parentum virtute defecerit, & ſic ſuapte culpa & genere ceciderit, & genus ingenuum improbarit, quòd tunc Nobilis virtute, commendabilior ſit & ob

id

id Nobili genere præferendus. Ubi conſiderandum venit illud. Non eſt nobilis, qui de nobiliori genere, niſi & ipſe bonis polleat moribus, quos urget *Salic. in l. providendum. C. de poſtuland.*

QUÆST. VII. *Utrùm Doctor ſit præferendus Nobili genere?*

NOn tantùm militiam ſeu fortitudinem bellicam, verùm etiam ſcientiam & artem nobilitare. pluribus textibus juris & auctoribus probari poſſet, utpote *l. providendum, ib. quos ſcientia nobiliſſimos facit, Cod. de poſtul. ubi & huc. not. gl. in verb. nobiliſſimos, Cyn. Ioan. Fab. Bald. Angel. Salic.* Hinc optimo jure Doctores dicuntur nobiles, *Cyn. in d. l. providendum, C. de poſt. & Bart. Luc. de Penn. & Ioan. Plat. in l. judices, C. de dignit. Bald. in l. nemini, C. de ad voc. diverſ. judic. Angel. in l. ſed etſi ſuſceperit. §. 1. de judic. Ioan. Ray. in tract. nobilitatis in 1. q. pr. Capol. in tract. militum deligend. in materia nobilitatis in 26. opinione.* Hinc JCtus Ulpianus nobilis appellatur, *in l. 2. §. ult. ff. de excuſ. tut.* quinimò nobiliſſimus *in l. diximus, in fin. ff. eodem.* Huc facit, quod ſcilicet Spartanus in Juliano Imperat. *Iuliano, inquit, qui poſt Pertinacem Imperium adeptus eſt. proavus fuit Salvus Iulianus, bis conſul, præfectus urbi & Iureconſultus quod magis eum nobilem fecit.*

Et quamvis hæc Nobilitas, multorum judicio nobilitati generis. quam quis non ex ſe, ſed a parentibus accepit, præferenda, *gloſſ. in l. ſocietas contrahitur, 5. ff. pro ſocio, Alex. conſil. 94. & Car. Alex. in proœm. Decret. col. ult. Felin. c. ſuper eo de teſtib.* 2. Quòd nobiles recipiantur in Canonicos, *Tiraq. d. l.* 3. Quòd magis laudandus ſit ille, qui natus ex parentibus prorſus alienis à bonis moribus, ſeſe virtutibus addixerit, quàm qui ex bonis & probis parentibus natus, *gloſſ. in c. nunquam, diſt. 56.* quia hic ſua ſponte, nullo majorum ſuorum exemplo virtutis viam arripuit, ille verò exemplo ſuorum majorum ductus. Hinc Plato poſt initium lib. 9. de leg. *Filiis eorum, qui ob ſcelera mortem paſſi ſunt, ſi mores paternos fugerint, quia nati ex malis fortiter virtutem ſecuti ſunt honorem exhiberi jubet & laudem.* Huic tamen opinioni ſeſe opponunt plurimi. Imprimis *Cyn. in l. providendum, C. de poſtul.* ubi dicit, quòd præferendus ſit is, qui ſua virtute & paren-

tum imaginibus pollet, ei, qui altero tantùm innitur. Idem Bald. *in l. nobiliores, in fin. C. de Comm. & mercat.* ubi dicit Nobilem dici tribus modis. Primò genere: ſecundò virtute: tertiò utroque: & hæc eſt, ait, perfecta nobilitas, ſcilicet generoſitas animi magnitudine decorata. Idem *in l. nemini, in fin. C. de advoc. div. judic.* dicit, Quòd ſi duo ſint æqualis ſcientiæ, is eſt magis honorandus, qui eſt de meliore ſanguine; Nobilitas enim gradum adjicit. Et hoc generale eſt, ut qui duplici dignitate eſt cohoneſtatus, præferri debeat ei, qui alteram tantùm habet. Sic Doctor utriuſque juris præfertur Doctori unius tantùm. Sic Comes & Baro præfertur illi, qui Comes tantùm. Sunt enim duo vincula fortiora uno. Cui ſententiæ, ut veriori nos & noſtrum addimus calculum.

Quæst. VIII. *Utrùm in inlegitimos ſeu ſpurios Nobilitas deſcendat?*

Affirmativam quæſtionis qui tenent, proculdubio his moventur rationibus. 1. Quòd nemo debeat alterius odio prægravari, *c. non debet 20. de R. I. in 6. & l. non debet, 47. ff. de R. I. & l. Spurii, ff. de decur l. crimen. 26. ff. de pen.* 2. Quòd æquè ex ſanguine & ſtemmate nobili & claro ſint prognati, quam legitimi.

Verùm contrarium veriſſimum. Sordes enim non merentur poni inter præcipuos *l. humilem. C de inceſt. nupt. & idem Bald. in c. innotuit. col. ult. verſ. nota quòd nobilitas, de elect.* ubi etiam dicit, quòd nobilitas patris filios degeneres non poſſit nobilitare, etiamſi mater fuerit deflorata vi vel dolo. 2. Quia baſtardi non decidunt ab aliquo fonte nobili, ſed à ſanguine putrido. 3. Quòd nobilitas non tranſmittatur ad poſteros, niſi per legitimum modum & lineam, *Bald. in l. cum antiq. col. 3. in 8. q. in pr. C. de jur. delib.* 4. Quia illegitimi nullam cognationem vel agnationem retinent ex parte patris, *per l. ſi ſpurius ff. unde cogn.* Cum ergò non ſint de domo & familiâ naturalis parentis, *Tiraq. de Nobil. c. 15. num. 22.* Sequitur nobilitatem a patre naturali illos conſequi non poſſe. Quin imò infamiam facti evitare non poſſunt, ut ipſum pluribus probatum *diſp. 6. Pol. q. 7.* ubi etiam ad 1. argumentum Negativè reſponſum. Ad ſecundum Reſp. per rationem ſecundam. Non enim à fonte nobili

procre-

procreantur baſtardi, ſed potiùs à ſanguine putrido. Plura vide apud *Tiraq.d.tract.c.15.*

QUÆST. IX. *Vtrum per ſubſequens matrimonium legitimati conſequantur nobilitatem?*

Rationes dubitandi potiſſimum hæ ſunt. 1. Quòd tanta ſit matrimonii vis, ut omnia vitia purget, *c. tanta eſt,extr. qui filii ſunt legitimi.* 2. Quòd legitimatio matrimonium retrotrahat ad tempus nativitatis liberorum. *§.fin.ff.de nupt.* 3. Quòd legitimati ampliùs non ſint turpes perſonæ, *l.imperialis, §.præſenti C.de nupt. illis verb. omni maculâ penitus direptâ neque vocabulum inhoneſtum eis inhærere, & l.qui in provincia, §. divus, ff. de rit.nupt.* Unde Duar. ait: tantam vim habet & efficaciam legitimatio per ſubſequens matrimonium, quantam expreſſa voluntas principis: Atqui Princeps habet poteſtatem illegitimos faciendi nobiles. Ergò & per ſubſequens matrimonium, non tantùm legitimi, verùm etiam Nobiles fient. Quam opinionem defendunt, *Curt. tract.de Nobil.in 4.parte, col.5.per ea. quæ de viribus legitimationis traduntur, item Paulus Pariſ.conſ 58.col.5.n.45. lib.4.& idem licet non dicat,voluit Bald.conſ.146.& in l. imperialis,ib.præſenti,C.de nupt.& in l qui in provincia,ib. divus,ff.de ritu nupt.& Ray.in tr.de nobilitate, in c.q.5. prin.*

Verùm quòd ſubſequens matrimonium non faciat nobiles, inde patet. 1. Quia legitimatio per ſubſequens matrimonium eſt tantum modus faciendi liberos legitimos, nullo modo nobiles. 2. Quod tantùm duo ſint modi Nobiles faciendi. Unus eſt quo propter virtutem excellentem mediatè vel immediatè ab Imperatore creantur; Alter, quo veluti ex traduce atque coruſcatione ſtemmatis in liberos legitimè natos tranſeat, *gl. in l.ſtemmata,ff.de gr.& ad fin.* 3. Quia legitimati nunquam per legitimationem poſſunt fieri legitimè nati, & quamvis legitimè natis comparentur, non tamen comparatum, comparato eſt idem,ſed tantùm ſimile,manet proinde adhuc aliquid in legitimatis, per quod omninò differunt à legitimè natis. Hinc non ineleganter legitimatus confertur cum homine curato à vulnere, cui poſt vulnus curatum remanet cicatrix; ſic quamvis infamia

& turpitudo illa non remaneat apud legitimatum extincta cauſa turpitudinis, manet tamen, ut verbis Claudii Cæſaris, apud *Suetonium c.* 16. utar, ejus turpitudinis litura.

Quod ad contraria argumenta attinet, quæ ex viribus legitimationis ſunt deſumpta. Reſp. Diverſa eſſe, facere aliquem legitimum, & facere aliquem nobilem. Cùm igitur legitimatio tantùm inventa ad legitimationem non debet extendi ad Nobilitatem. Proinde purgat quidem vitia legitimatio per ſubſequens matrimonium, ſed penitùs omnem maculæ lituram & cicatricem non tollit. Et quamvis expreſſè poſitum, *in l. fin. C. de nuptiis*, quòd legitimati per ſubſequens matrimonium per omnia æquiparentur legitimis, id tamen non valet in Nobilitate quæ legitimationem longè ſuperat & alium ortum habet, ſed tantùm quoad bona allodialia, in quæ æquè cum cæteris legitimè natis ſuccedit, non vero quo ad bona feudalia, propter expreſſum textum *in l. naturales t.* 26. *lib. Feud.* Neque nos movet hac in parte auctoritas Duareni & aliorum, ſiquidem apertè principium Duaren. petit, quando inquit, matrimonium tantam vim & efficaciam, quoad à liberos naturales legitimandos, habere, quantam expreſſa principis voluntas: Nam voluntate & auctoritate principis, & Spurius non tantùm legitimari, verùm etiam nobilitari poteſt, quod Patri tanquam privato nullo modo conceſſum.

Quæst. X. *Utrùm Nobiles deceat eſſe literatos?*

Quod quidam dicere verentur, ipſo facto ſatis ſuperque oſtendunt, dum literatos odio proſequuntur, & multis conviciis proſcindunt. In quorum numero olim etiam extitit Licinius Imp. alias etiam non admodum laudatus, qui literis adeò infeſtus erat, ut & virus & peſtem publicam eaſdem appellarit, *Aur. Victor. in vita Conſtantini Conſtantii & Helenæ filii.* Eo etiam mores apud Gallos, referente *Tira. tract. de Nobil. c.* 6. *n.* 10. deciderunt, ut qui Nobiles eſſe gloriantur, nihil magis obeſſe nobilitatis decori exiſtiment, quàm literas. Sunt etiam, qui dicunt, mediocrem doctrinam in Nobilibus æquipollere paulo majori doctrinæ in ignobilibus, uti videre licet apud *Barb. conſ.* 35. *col.* 1. *lib.* 2.

Aſt ſi verum dicere volumus, contrarium omnino eſt ſtatuendum. Nemo enim ſanæ mentis negare poteſt ignorantiam rerum & imprimis legum admodùm dedecere ac dehoneſtare Nobiles, idque non tantum teſtimonio Q. Mutii (cujus ſententiam retulit JCtus Pompon. *in l. 2. ff. de Orig. jur.* his verbis: *Turpe eſſe Patritio & viro nobili jus ignorare*: quod exemplo non tantùm ſplendidiſſimorum Nobilium, verùm etiam Illuſtriſſimorum Principum & Sereniſſimorum Regum, uti etiam inviɛtiſſimorum Imperatorum ſatis copioſè demonſtrari poſſet, qua de re vide *Kirch. in Orat.* Et quid magis ornet ac illuſtret Nobilem non animadvertimus, ſiquidem nihil eſt in rerum natura, quod ita mores erudiat ac emolliat, quam literarum ſtudia, & nihil tantas in vitâ utilitates habeat, quam hùmanitas atque doctrina, *Sturm. de lit. ludis rectè aperiend. p. 2.* Hæc enim eſt, quæ ſapientiam, prudentiam, pietatem, & mores exquiſitos, confert hominibus, ſine quibus nihil eſt, niſi Chaos, ſuperbia, inſtabilitas, arrogantia, prælia, lites, ingratitudo, factiones, invidia, calumniæ, inſidiæ, impudentia, hypocriſis, ſimultates, *Schleid. in Orat. ad Princ. Imp. p. 2.* Haud quenquam ergò vel meliora vel plura ſcire oportet, quam ipſos Nobiles, illi enim ſunt, qui quotidiè aſſident Principibus & Regibus, & quorum auxilio ſubditi reguntur & reſpub. adminiſtratur.

QUÆST. XI. *Quomodo puniantur, qui falsò Nobilitatem affectant?*

ILlos, qui prærogativam & dignitatem Nobilitatis, quæ duntaxat vel ab Imperatore tanquam omnis dignitatis fonte, vel ex ſanguine originem trahit, falsò ſibi aſſumunt, ut privilegiis & juribus nobilium utantur & fruantur graviſſimè peccare & ob id puniendos eſſe nullum eſt dubium: Verùm quâ nam pœna ſint afficiendi nonnihil inter interpretes juris controvertitur. Sunt enim, qui dicunt tales incidere in crimen Majeſtatis, & propterea crimine læſæ Majeſtatis eſſe puniendos & pro ſtabilienda ſuâ opinione allegant, *l. 3. in fin. ff. ad L. Iul. Majeſtatis.* Sunt, qui opinantur, tales pœnâ extraordinariâ & quidem graviſſimâ eſſe afficiendos, *per tex. in l. eos, qui ſe pro milite geſſit, ff. ad L. Corn. de falſ.* Verùm omnium

melior nobis eſſe videtur illorum opinio, qui dicunt tales incidere in crimen falſi & propterea etiam pœnâ criminis falſi eſſe afficiendos, *per l. falſi nominis*, 13. & *l. eos, qui*, §. *qui ſe pro milite, ff. d. l.* Quem textum etiam rectè notat Bart. ibid. Contra illum, qui ſe appellat Doctorem, cum non ſit, ut ſcilicet teneatur crimine falſi. Idem quoque de Notario voluit *Bald. in l.* 1, *C. de teſtam.*

Quæst. XII. *Utrum Nobiles mitiùs puniendi ſint, quàm plebei?*

Inter alia privilegia Nobilibus indulta & hoc etiam poſuimus, videlicet, Nobiles mitiùs eſſe puniendos, quàm plebeios: Cùm autem circa hoc privilegium diverſæ ſint opiniones, porrò indagare libet, quidnam de hac quæſt. ſentiendum. Et quamvis non deſint, qui quæſtionem ſimpliciter & abſque ulla determinatione affirmant, *per l. ſacrilegii pœnam, in pr. ib. pro qualitate perſonæ*, & §. 1. *ib. aut ſi honeſtior è loco natus, ff. ad l. Iuliam, pecul.* & *l. Pedius, ib. ſi ſordidiores erunt*, & *l. ult. ib. ſi humiliore loco, ff. de incend. ruin. naufr.* & *in l. annonam*, §. *pœna autem, ib. humiliores ad opus publicum*, & *l. ult. ff. de ſepulc. viol.* & *l. 1. §. quanquam ff. de abig.* & *l. 1. in fin. ff. de furib. Baln.* & *l. 1. §. expilatores*, & §. *ult. ff. de effrac.* & *l. ſtellionatus*. §. *ſolent*, & §. *pœna*. *ff. de crim. ſtellion.* & *l.* 2. *ff. de term. mot.* & *l.* 1 §. *ult.* & *l* 3. § *legis*, & *l. pen. ff. ad L. Corn. de Sicar.* & *l. in ſervorum, in pr. ff. de pœnis*, & *l. moris*, §. *ſed enim*, & *l. Capitolium*, §. *non omnes*, & §. *venarii, ff. eodem*, & *l.* 3. §. *pœna militum.* & § *is qui ab hoſte, ff. de rei milit.* & *l.* 1, & *l. veteranos, ff. de priv. veter.* & *l.* 3. §. *tutores ff. de ſuſpectis tut.* Hinc Quintilianus *lib. 6. Inſtit. orat, c. 6. inquit.* Periclitantem commendat dignitas & ſtudia fortia, & ſuſceptæ in bello cicatrices & nobilitas & merita majorum, Et idem lib. 7. ſcribit: ad pœnarum deprecationem prodeſſe nobilitatem, dignitatem, propinquos & comites. Hinc Cicer. *in defenſione Luc. Flam.* ſic inquit. Majorum & generis honores, imperium & rerum geſtarum gloriam non prætermiſit, ob idque in ea re, etiamſi quid erraſſet, omnes boni connivendum eſſe arbitrantur. Eâdem deprecatione Cicer. uſus eſt in defenſione Æmilii Scauri, & quamvis Scaurus propriis obruebatur criminibus; attamen propter venuſtiſſimam nobilitatem & recen-

recentem patris memoriam Scaurus abſolutus fuit.

Verùm melior nobis videtur opinio illorum, qui certis limitationibus quæſtionem affirmant. Niſi videlicet nobilitas vel dignitas, in qua quis conſtitutus, augeat delictum, quòd plerumque facit, *l. quadam delicta ff. de pœnis*: *& l. 2. & l. omne delictum. §. augetur. ff. de re militari, c. homo, 40. diſt. c. quia ſanctitas, 50. diſt. & c. nullus itaque 1. q. 1. & c. nulli, 25 q. 1. & c. ult. q. 1. & c. 1. de cler. vena.* Tunc enim pœna delicto reſpondere debet, *juxta text. in d. l. quadam delicta, ff. de pœnis, & cap. non afferamus, 24. q. §. 1.* gravius tunc puniantur conſtituti in dignitate, ſicuti graviùs peccant. *Bart, Alb. & alii in d. l. quadam, ff. de pœn. & l. 3. §. de pœn. & l. 3 §. is qui hoſtes, ff. de re militari, & l. presbyteri, C. de Epiſc. & Clericis & Cald. & l. omnes, Cod. de Decurionibus.* Dicitur autem crimen augeri dignitate, ſi videlicet peccent in his, quæ dignitatem ipſam vel adminiſtrationem ejus concernunt, vel ſi in his, propter quæ dignitatem & honorem ſunt conſecuti: vel cùm delictum cedit in dedecus & contumeliam ipſius dignitatis: vel etiam delinquunt prætextu & colore dignitatis. Præterea limitanda eſt quæſt. hoc modo: Ut nobiles mitiùs puniantur in pœnis corporalibus, non verò in pecuniariis. Pauperes enim, cum pluris æſtimant porcellum, quàm oculum, in pœnâ pecuniariâ, cum nobilibus, qui exiguam pœnam pecuniariam non adeò timent, non ſunt comparandi. Tertiò, quæſtio de pœnis Nobilium intelligenda eſt de pœnis arbitrariis, quæ ſcilicet, quoniam certæ non ſunt, ex legibus vel ſtatutis, relictæ ſunt arbitrio judicum, ſecus verò in pœnis uniformiter, certè & determinatè indiſtincteque & indiſcriminatim impoſitis, tunc enim eâ pœna æqualiter puniri debent nobiles & ignobiles, ſecundum *Bald. in l. nemo, C. de ſacroſ. Eccleſ. & Salicet, ad l. ſervos, cap. ad L. Iuliam, de vi pub. & plures alii, de quibus Tiraq. dicto tract. de Nobilit. cap. 20.* Niſi ſtatuta aliter expreſſim diſponant, & conſuetudines locorum aliter doceant. Cujuſmodi ſtatuta & conſuetudines in multis locis Germaniæ noſtræ reperiuntur.

QUÆST. XIII. *Utrum Pater ammittens Nobilitatem præjudicet Nobilitati filiorum?*

NObilitates, ut cæteras res in caſu ſitas, temporibus gubernari, rectè ſcripſit *Tullius lib. 1. Offic.* Amitti ergo nobilitatem poſſe certiſſimum eſt, atque imprimis cum ſine honeſtate ſtare nulla poſſit Nobilitas, perdi eandem ſequitur per infamiam & vitæ turpitudinem, *l. ſi qua, ib. honeſta nobiliſque perſona decore privetur, Cod. de ſecund nupt. l. 1. ib. in fin. omnem enim hujuſmodi honorem reatus excludit c. ubi ſenat. & clariſſ. & l. quoties in verbis illuſtri dignitate per ſuum facinus privatos, Cod. de dignit. Hinc Bald in l. cum antiquioribus, in pr. 8. quæſt. C. de jur. delib. rectè ſcribit: mulierem, quæ in ſuum corpus peccat, perdere nobilitatem, & Salycet. in l. providendum. Cod. de poſt. Quod nobilis ex genere non debeat dici nobilis niſi bonis polleat moribus & Luc. de Pen. in l. mulieres, Colum 5. v. ult. not. C. de dignit. & Ioan. Rayn. in tract. de Nob. q. 6. Matth. Afflic. c. ult. Colum. ult. n 116. tit. Quibus modis feudum amittitur. Cui concinit, quod Bald. ſcribit in c. ſedes, Colum 1. verſ. ibi minores, de reſcript. quòd inſignis perſona delinquendo fiat vilis.* Unde non immeritò quæritur: Utrum pater propter infamiam & rei turpitudinem, præjudicet Nobilitati filiorum? Et quamvis *Aymon Cravetta* hac de re conſultus, *conſil. 165.* affirmative reſpondeat, ex ea ratione, quòd quis non poſſit transferre id in alium, quod non habet, *l. traditio, ff de acquir. rer. dom.* Nec poteſt, inquit, filius inniti nobilitate avi & aliorum majorum, quia perſona patris, tanquam proxima & immediata inſpici debet, *l. ſocium qui in eo, ff. pro ſoc. & l. pen. ff. de condict. ob. turp. cauſ.* Quibus addi poteſt *& text. in l. Divo Marco, C. de quæſt.* ubi privilegium ejus legis tranſit ad nepotes, niſi is, qui priore gradu eſt, vitæ turpitudine inſperſus ſit. Nam tunc nec ſequentes eo privilegio potientur, tanquam ſcilicet patris dedecus & impedimentum obſit liberis ipſius. Ideo aliqui diſtinguunt inter liberos ante & poſt infamiam natos, & illis quidem non præjudicari dicunt, hos verò, minimè nobilibus annumerandos eſſe ſtatuunt.

Verùm, ſi quæſtio non eſt de eo, qui primus ſibi nobilitatem acquiſivit, & rurſum eandem poſtea vitæ turpitudine amiſit, ſed de illo, qui eandem à ſanguine, gente ſeu genere accepit, contrarium verius eſſe putamus

mus

mus, atque adeò ut non tantùm illi, qui ante, ſed etiam & illi, qui poſt infamiam & vitæ turpitudinem nati nobilibus ſint annumerandi per *C. cum qui ff. de interd. & releg.* Nam tali caſu liberi Nobilitatem ſuam non tam à patre videntur conſequi quàm à principis liberalitate & proviſione, quâ toti poſteritati proviſum. Atque ut pater in præjudicium filiorum non poteſt renunciare Nobilitati, ita neque ſua ignominiâ poteſt illis præjudicare. Interim tamen facilè largimur, non levem maculam filiis infligi infamiâ parentum.

DISPUTATIO XI.
DE CONSILIARIIS, LEGATIS ET OFFICIARIIS.

Reſp. BARTHOLDO ROCHOVIO, *Oſteroda-Grubenhagicus.*

ΠΡΟΟΙ΄ΜΙΟΝ.

QVoniam de difficillimo & diffuſiſſimo Reipublicæ munere, nempe de Magiſtratu, tàm in genere *quàm* ſpecie, *præcedentibus diſputationibus ſatis actum, conſequens eſt, ut de adminiſtris Reipublicæ ſeu mediis, quibus Magiſtratus neceſſariò inſtructus eſſe debet, videamus. Et quia media illa, per quæ magnum ac difficile onus videlicet Reipublicæ gubernatio ſeu adminiſtratio expeditur, ſunt triplica, utpote:* Officiales, leges & ærarium: *ideoque hâc & ſequenti diſputatione, de his adminiculis ſeu adminiſtris videbimus. Cùm verò officiales ordine naturæ & leges & ærarium præcedant, viſum fuit ab officialibus hâc diſputatione ordiri.*

THESIS I.

OFficiales ſeu adminiſtri ſunt, qui in partem curarum ac onerum à Magiſtratu neceſſariò accerſuntur. Nam cùm adminiſtratio Reipublicæ ſit magnum atque difficile, imò onus omnium maximum, cui oneri ferendo una perſona, licet prudentia & ſapientia eſſet inſtructiſſima, mini-

minimè ſufficiens, propterea, quòd admodùm periculoſum ſit ſibi ſoli fidere, & omnino impoſſibile, ut Princeps ſua ſcientia cuncta complecti, videre, audire & animadvertere poſſit, de ſummo Reipublicæ & principis bono eſt, ut de fidelibus, ſufficientibus & idoneis adminiſtris ſeu officialibus ſibi proſpiciat, quibus partem curarum & onerum committat.

2. Sunt autem officiales ſeu adminiſtri in duplici differentia. Conſtituuntur enim vel in *perpetuum* vel *ad tempus*.

3. Perpetuos appellamus illos, qui in Imperio Romano decorati ſunt titulo ſuperioritatis, & dignitate perpetua in hæredes tranſitoriâ, quales ſunt in Imperio Romano Principes ab Imperio conſtituti, utpote Electores, Archiduces, Duces, Principes, Marchiones, Landgravii, Pfaltzgravii, Burggravii, Comites, Barones, Equites, Nobiles, de quibus præcedentibus diſputationibus in ſpecie eſt actum.

4. Temporales illos vocamus, quibus ita curatum & onerum pars imponitur, ut cujuſvis Magiſtratus lubitu & voluntate rurſum dimitti & mutari poſſint.

5. Sunt rurſum in duplici differentia. Adhibentur enim vel ad *conſilium* vel *ad res gerendas*.

6. Illi, qui ad conſilium adhibentur, conſiliarii dicuntur, quorum dignitas eſt tanta, ut pars corporis ipſorum principum cenſeantur, *l. quiſquis*, 5. *in pr. C. ad L. Iul Majeſt. c. ſi quis*, 6. *q.* 1. *c. felices de pœn. in* 6. Et cum ipſo Principe unum conſtituant corpus, *l. jus ſenatorum*, 8. *C. de dignit.* Hinc conſiliarii dicuntur amici principum, *l.* 4. *C. de contrah. ſtipul.* Hinc Alexand. Severus Imp. Ulpianum JCtum parentem ſuum appellare dignatus eſt, *l. ex divi, C. de Locat. & cond.* Quem Juſtin. Imp. ſummi ingenii virum appellavit, *in l. un.* §. 9. *C. de caducto.* Hinc & Patritii vocantur, *l. un. C. de Coſſ.* Unde etiam venit, quòd conſiliarii ſummi principis liberati ſint patriæ poteſtatis nexu, *l.* 11. *C. de Coſſ.* Inque eos committatur crimen læſæ Majeſtatis, *d. l. quiſquis, C. ad L. Iul Majeſt.*

7. Et quia conſiliarii ſunt ornamentum Reipublicæ & ſplendor civium, quos non impropriè, *Cicer. in orat.*

de Aruſp. Principes ſalutis appellat, non immeritò, ab omnibus oneribus & muneribus ſunt immunes, *l. juriſperitos*, 33. *l. adminiſtrantes*, 44. *ff. de excuſ. tut.*

8. Diſtribuuntur porrò *in ordinarios & extraordinarios.*

9. Ordinarii ſunt, quorum conſiliis magiſtratus ſemper, aut ſaltem ſæpiùs utitur.

10. Suntque vel Politici vel Eccleſiaſtici. Politici ſunt, qui conſiliis dirigunt negotia civilia. Idque fit vel in aulis, unde aulici, vel in curiis, unde curiales appellantur.

11. Eccleſiaſtici ſunt, qui res ſacras & divinas ſuis conſiliis dirigunt & promovent.

12. Extraordinarii ſunt, quorum conſiliis magiſtratus non ſemper utitur, ſed tantùm urgente gravi aliquâ neceſſitate.

13. Et tales vel ſunt *provinciales* die Land-räthe / quibus præcipuè utitur Princeps in dirimendis litibus provincialibus: vel ſunt extra provinciam, quibus Princeps utitur ad conſilium dandum de certis quibuſdam cauſis, quas aliunde cognoſcere oportet. Unde germanicè appellantur Räthe vom Hauß auß.

14. Generaliter autem in conſiliario ſpectanda, duo veniunt: 1. *Eſt Electio.* 2. *Officium.*

15. Circa electionem id inprimis Magiſtratui ponderandum venit, ex conſiliarii electione, & honorem & utilitatem, uti & ruinam & calamitatem populi dependere. Nam tolerabilior eſt reipublicæ ſtatus, ubi Princeps malus & conſiliarii boni ſunt, quàm ubi Princeps bonus, & mali conſiliarii ſunt. Siquidem unus malus à pluribus corrigi poteſt, quod ex adverſo difficulter fieri poteſt.

16. Quamobrem Magiſtratus non ſit præceps in electione conſiliarii, ſed inquiſitione de moribus, naturâ, doctrinâ, & virtutibus, cuncta examinet, & cum judicio & diſcretione, quæcunque de illo percepit, admittat.

17. Reſpiciat ergo magiſtratus in electione conſiliarii ad ætatem, ad doctrinam, & ad mores futuri conſiliarii,

18. Ætatem quod attinet, non ſit juvenilis neque ſenio nimis languidus. Juvenes enim plerumque molles ſunt, ætate fluxi, & dolis haud difficulter capiuntur. Et quanquam non deſunt exempla juvenilis prudentiæ. Nerva enim de jure reſpondiſſe fertur 17. ætatis anno, *l. 1. §. 3. ff. de poſtuland. & Celſus l. ſi ſervum §. ſequitur ff. de V. O.* rariſſimè tamen id evenit, ut ante 25. an. animus obducatur veræ prudentiæ cortice. Hinc cautum eſſe, inquit *Plin. ad Trajan.* ne quis capiat Magiſtratum, neve ſit in ſenatu minor. 30. an. è re & commodo ergo erit tam Reipublicæ quàm juvenum, ut intra illud tempus celebres adeant Academias, peregrinentur, & cum eruditis & claris viris amicitiam colant, atque ſic uſu & exercitatione animum obfirment, neque patiantur animum juvenilem & mollem tàm multis ac graviſſimis curis onerari.

19. Et quia ut plurimùm in ſenioribus memoriæ vigor flacceſcat, intellectus vacillet & experientia in obſtinationem convertatur, conſultum non eſt ultra 60. an. conſtitutis hoc munus concredi, *Hippol. tr. de concil. & conſil.*

20. Proinde doctrinam conſiliarii exquiſitam & elegantem eſſe oportet. Et quod ad hoc requiſitum attinet, ſcientiâ & prudentia ex omnibus artibus & diſciplinis hauſta conſiliarium integrè ornatum optaremus: Verùm cùm omnibus numeris perfectus vix ſperandus, in neceſſariis ſaltem, utpote in *Theologiâ, Iuriſprudentiâ, Philoſophiâ Practicâ, & Oratoriâ*, ut probè formatus & inſtructus ſit, ipſa neceſſitas poſtulat, *Althuſ. cap. 22.*

21. Mores quod attinet, imprimis pietate conſiliarios imbutos eſſe neceſſe eſt. Nam ubi divina providentia non commilitat conſiliis & actibus hominum, malus iis eventus & exitus obvenit & cogitationibus valdè adverſus, *Schonb. lib. 3. cap. 23.*

22. Secundo loco modeſtia, quàm plurimùm commendatur. Illi enim optimi ſunt, qui ſpecie obſequii regunt & ad omnia, quæ agenda ſunt, quietâ induſtriâ adſunt, *Tacit. l. 3. hiſt.*

23. Sit præterea fidus, fortis, conſtans & firmus in bono negotio, *Greg. l.* 24. *cap.* 6. *n.* 5. *de Repub.*

24. Item non ſit contumax, pugnax, contentioſus, pervicax, obſtinatus, ſed ſit lenis, facilis, placidus, manſuetus, humanus, affabilis, *Althuſ. c.* 22.

25. Vacuus etiam ſit pravis affectibus, contrariis perſonæ vel negotio: Non indulgeat iræ, odio, avaritiæ & feſtinationi præproperæ. Nam canis feſtinans, ut habet proverbium cœcos parit catulos, & qui citò judicat, ad pœnitentiam properat. Celeritas ſiquidem noverca eſt conſilii, prudentiæ peſtis, & temeritatis mater. Lentos igitur conſiliarios in conſulendo eſſe convenit, non præcipitantes, *Althuſ. d. l.*

26. Officium conſiliarii eſt dare conſilia Magiſtratui, quæ tam ipſi, quam toti Reipubl. ſunt utilia & neceſſaria.

27. Quæ ut conſiliarius dare poſſit, neceſſe eſt, ut Magiſtratus maturè conſiliarios conſulat, & niſi extremâ aliqua neceſſitate urgente, conſultationem non præcipitet. Nam conſilium in arena & ex tempore capere magis eſt gladiatorum, quam principum, *Lipſ.* 3. *Polit.* 8. 2. Magiſtratus conſiliariis ſuis libertatem judicandi, conſulendi, dicendi, liberam relinquat, & patienter ſententiam audiat, ne veritas reticeatur, *Althuſ. d. l.* Et tantùm de conſiliariis.

28. Conſultatione jam peracta duo in conſiliario maximè ſunt neceſſaria; Silentium videlicet & conſtantia.

29. Silentium enim eſt optimum & tutiſſimum rerum adminiſtrandarum vinculum, *Valer. Max. lib.* 2 *cap.* 2. Neque res magnæ ſuſtineri poſſunt ab eo, cui tacere grave eſt, *Curt. lib.* 4. Nulla enim ſunt meliora conſilia, quàm quæ ignoravit adverſarius, antequam fierent. *Veget. lib.* 3. Abominamur ergo iſtos loquaculos rimarum plenos, qui conſilia & deliberationes publicè habitas obviis quibuſcunque & præcipuè uxoribus ſuis communicant.

30. Conſtantia alterum eſt conſultationis peractæ requiſitum. Nam voluntatis mutatio, indicat animum

mum inconſtantem & fluctuantem. Et fixum & firmum non eſt, quod vagatur.

31. *Ad res gerendas*, qui adhibentur, ſunt rurſum in duplici differentiâ: vel enim ſunt *Legati*, vel *officiarii*.

32. Legatos quod attinet, dicti ſunt à legendo, quòd publicè lecti mitterentur. Aliâs appellantur oratores, *l. ex Iulia. ff. ad L. Iuliam, de vi pub.* Item nuncii *Cic. 1. Tuſcul.* Item Ambaſſadores, ἀπὸ τοῦ ἀμφαδίζειν, quod mittere ſignificat. Item reſponſales, *c. Salonitana. diſt.* 63. Item Caduceatores, à caduceo ſive Ceryceo. *l. 8. de rer. diviſ.* hoc eſt, baculo à legatis geſtari ſolito, habente ab utraque parte inſculptos duos ſerpentes in vicem implicatos, & ſe mutuo reſpicientes *Plin. lib. 29.*

33. Eſt autem legatus perſona publica ſacratiore nomine ad principem vel Rempub. miſſa, ſine Imperio, rei duntaxat dicendæ & agendæ cauſa.

34. Species Legatorum variæ: Alia legatio dicitur *officioſa*, & ſuſcipitur officii & honoris gratia, quales ſunt, quæ ad congratulandum aut dolorem ſignificandum, ne inter principes alioquin conjunctos ſimultatibus occaſio detur, mittuntur.

35. Alia dicitur *negotioſa*, quæ ad alia negotia varia Reipubl. tempore pacis, expedienda ablegatur.

36. Alia eſt *Militaris*, quæ ad denunciandum bellum mittitur. Unde Feciales appellantur.

37. Alia eſt *pronuba*, quæ ad matrimonium pro abſente principe contrahendum mittitur, unde pronuba legatus vocatur.

38. Alia legatio *libera* dicitur, non quòd nullo finita ſit tempore, ſed quod introire in urbem & rurſum exire liberam legationem habenti liceret. Quales inprimis periculi vitandi cauſa poſtulari ſolent.

39. Origo legatorum eſt antiquiſſima & cum ipſis civitatum primordiis eſt introducta, *l. 5. ff. de juſt. & jur.* Et quia apud gentes paſſim uſus legatorum fuit receptus, ſequitur legationes eſſe juris gentium.

40. Jure gentium ergo effectum eſt, ut Legati habeantur, hoc eſt, ab omni injuriâ & violentiâ tuti, *l. 8. ff. de rer. diviſ.* Hinc Legatorum nomen apud omnes gentes ſanctum & inviolatum ſemper fuit, *Cæſ. lib. 3. bell. Gall.*

Non

Non coguntur durante legatione ſubire dubiam judiciorum aleam, ſed domum revocandi jus habent, *l.2.de judic.* Non poſſunt capi pro repreſſaliis. *l ſi quis, in pr.ff. legat. Coler.de proceſſ.exec.part.2.c.3.n.186.& ſeqq.* Vacationem habent ab omnibus oneribus & muneribus, *l.7.in fin.& l.8.ff.de legat.& l.3.C.eod.*

41. Et non tantùm acceſſu inviolabiles ſunt, ſed etiam in reditu. Neque enim quisquam deſinit eſſe legatus antequam principi renunciarit, quid perfecta legatione geſtum fuerit.

32. Maximas ergo immunitates & ſumma habent privilegia Legati. Nam & ſi quis Legatum hoſtium pulſaſſet, contra jusgentium ſtatim deliquit, *l.ſi quis.17.ff. de Legat.* & in hac re ipſos feciales habuerunt judices. *Iuvenal.Sat.6.Varro lib.3.de vit.Pop.Rom.* Hinc in ſignum ſecuritatis olim portabant, *ſagmina*, herbas, *d.l.8.§.1.de rer.diviſ.* Vallantur divino & humano præſidio, *Cicer.3. in Verr.* eorum turbatores excommunicantur, *c.ſi quis, diſt.94.* Et graviſsimè plectuntur ex pronunciato *Vlpian.ad l.7.ff.ad L.Iul.de vi pub.* Hinc ſi quis legatum principis violat, crimen læſæ majeſtatis committit, *Gail.de pign.obſ.5.num.6.* Jure canonico uti dictum eſt a Chriſtianâ Republica exterminantur violatores Legatorum, *cap.ſi quis, 2.diſt.49.* Quòd ſi verò à civitate facta eſſet violatio, ultionem ſuſtinet, & bello petitur ab eo, cujus legati aſperè & crudeliter excepti ſunt. Corinthiorum urbs ideò à Romanis fuit everſa, quòd ab illis Legati duriùs fuiſſent tractati & ſordibus perfuſi, *Cic.pro l.Manil.* Eandem ob cauſam Tartari pugnârunt contra Ruſſos, *Cromer.lib.7.* David contrà Ammonitas, *2.Sam.10.* Herodes contra Arabes, *Egeſipp.lib.1.cap.32.* Et Legatos occidiſſe ſufficientem cauſam belligerandi præbere, multis probat, *Polyb.lib.1.&c.*

43. Verùm ne iſtis privilegiis abutantur Legati, ſedulò curare debent, adeòque in omnibus quantum fieri poteſt, modeſtiæ ſtudeant & intra limites ſuorum mandatorum ſtrictiſsimè ſeſe contineant, aliâs ſi ſua culpa in periculum incurrant, fruſtra immunitates prætendent; iſte enim tantùm competunt illis, qui officio Legatorum probè defunguntur. Quis ergo approbaret il-

lam

lam rusticitatem Parthesiastis, qui ab Athenienſibus ad Philip. Maced. miſſus, Regi interroganti quidnam poſſet Athenienſibus gratum præſtare, reſpondit, gratiſſimam rem iis faceres, ſi te ſuſpenderes? Quis approbaret audaciam vel temeritatem Pompilii Romanorum Legati, qui ad Antiochum M. Aſiæ Regem miſſus, cum Populi Romani mandata explicaſſet, virgula locum, in quo ſtabat Rex, circumſcripſit, & ab eo, antequam ex circulo illo abiret, reſponſum poſtulavit, *Liv. lib.* 32. Proinde, ſi ſic inſolenter ſe gerunt Legati, rarò impunè dimittuntur. Sic M. Antonius Auguſti legatum, quòd liberius cum Cleopatra ſerviſſet verberibus nudum cædi juſſit, *Bodin. l.* 5. *cap. ult. num.* 620. Sic Alex. Legatos Perſicos jugulavit, quòd filias Amyntæ ad concubitum flagitaſſent, *Herod. lib.* 5. Moſchovitarum Rex Baſilius, clavo pileum capiti cujuſdam Legati affigi juſſit, quòd ruſticè caput texiſſet *Sig. Bar. in hiſt. Moſchovit.* Plura exempla paſſim occurrunt, *Bod. d. l. n.* 619.

44. Quamobrem, ut quis legationem rectè exequatur neceſſe eſt, ut & virtute & doctrina & taciturnitate præſtet. Nam cum Legatorum dignitas magna, magna iis adhibenda eſt cautio, ut perſonam, quam ſuſtinent, dignè exhibeant. Inprimis autem & temperantiæ & modeſtiæ curam habeant. Imitentur illum Athenienſium Legatum Xenocratem, qui dicitur, ne quicquam voluiſſe guſtare priùs quàm legationem ſuam expoſuiſſet.

45. Præterea adverſus omnem vim omnemque injuriam & eventum pectus magnanimum & imperterritum gerant. Multa enim ſecus eveniunt, quam cogitata ſunt. Sed ideo non exuenda eſt magnitudo animi, quæ ſola quemlibet rei eventum improviſum deprimit. Confidentia ergo animum vegetiorem reddat, & nemo impediri ſe patiatur timiditate, quò minùs progrediatur in ſua re laudabili, in qua ſi meticuloſus fuerit, canis muti nomen non effugiet, *cap. ſi rector. diſt.* 43.

46. Doctrinam in legato non vulgarem requirimus, ſed ex omni diſciplinarum genere cumulatiſſimam. Imprimis autem futurus legatus ſtudio Juriſprudentiæ, Politices, & Hiſtoriarum, ſedulam navabit operam. Linguarum etiam exoticarum notitia plurimum decori addet.

47. Inſuper, ſpectari poſſunt legati dupliciter, ut ſunt miſſi, & ut ſunt reverſi. Et miſſi rurſum, ut emiſſi & admiſſi.

48. Emiſſi ſunt, quos magiſtratus ad exteros mittit, ubi ſingularis perſonarum habendus eſt delectus, ut ſint prædìti iſtis virtutibus & doctrina, quò dignitatem, quam ſuſtinent, dignè exhibeant.

49. Dandum præterea illis eſt mandatum, ſeu ut vocant literæ credentiales, ut ipſis fides habeatur. *l. 1. C. de emandat. Princip. & l. 5. C. de jur. fiſci.*

50. Continere autem ſolet mandatum inſtructionem, quam monitorium antiqui nuncuparunt, quo legatus ſciat, quid ſibi negotii expediendum, & quæ ſpecies legationis ſibi obeunda, ſitne pronuba, vel officioſa, vel negotioſa, vel militaris, vel libera, &c. *Schonb. l. 3. 27.*

51. Legatus admiſſus literas ſui Magiſtratus credentiales exhibeat, & nihil præter ſuum negotium agat, neque alienis, neque propriis rebus ſe interponat *l. Paulus §. fin. ff. de legat.* Legationem ſuam non deferat. *l. 1. eod.* quæ moram non patiuntur, ſtrenuè ipſe perficiat, non ſubſtituto permittat *l. §. 4. eod.* & fines ſui mandati uti antea dictum, non excedat.

52. A legato domum reverſo Princeps exigat, tum relationes actorum, tum rationes expenſarum.

53. In relatione actorum operam dabit legatus, ut omnia actitata, remota animi perturbatione, ira poſthabita, invidia poſtpoſita, fideliſſime renunciet. Non vero ſit incendiarius turbarum, ſed cùm honeſte fieri poteſt caveat, ne ignem ſuper ignem accendat & igni oleum addat.

54. Et cùm nemini ſuum officium debeat eſſe damnoſum, *l. 5. §. advoc. ff. de his, quibus ut indign,* Legatis ſunt reſtituendi ſumptus in legationem erogati, *l. 2. in fin. ff. de legation.* Inter quos etiam numerantur ii, quos ad recuperandam ſanitatem impenderunt, *l. in his §. quamdiu, ff ex quib. cauſis major.* Item, quòd ſi damnum in vita paſſi fuerint, ad reſtitutionem rectè agent.

55. Olim Legatorum præmia erant tria: *Locus, Lautia, munera, Loci nomine* ædes liberas intelligimus, quæ ipſis à Romanis datæ. *Lautia* erant Xenia Legatis miſſa, ſic dicta à magnificentia præbitoris *Duar. diſput. 1. c. 26.*

1.c.26. *In muneribus erat*, quòd illis de publico dabatur aureus annulus, quem palam gerebant, *Plin.l.*35.*c.*1. Et tantùm de Legatis.

56. Officiarii ſunt in duplici differentia, vel ſunt *Privati vel Publici.*

57. *Privatos* appellamus illos, quibus Princeps utitur in ſua aula (unde etiam officiarii aulici appellantur) vel *neceſſariò*, *vel ad ſplendorem.*

58. *Neceſſariò*, ut ſunt, officiarii, cùm ſuperiores, ut præfectus aulæ, Mareſchallus, præfectus ſtabuli, præfectus cubilis, Burggravius, præfectus commeatus aulici: tùm inferiores, ut miniſtri cubicularii & nobiles pueri, item Secretarii & Scribæ, Carptor, Pocillator, Coquus, Cellarius, Janitores, &c.

59. *Ad ſplendorem* eſt nobilis comitatus, tàm equeſtris quàm pedeſtris, Muſici, exhibitores ſpectaculorum, &c. *Keck.* 1. *Syſt.* 23.

60. De quibus officiariis in genere notandum, quòd ſi in aulâ ſeneſcere, tineas, & forices Palatii evitare velint, neceſſe ſit, ut ſint inſtructi, tam animi, quàm corporis bonis.

61. Officium horum officiariorum ponimus in eo, ut ſe rectè gerant, & potiſſimùm erga ſuum principem ac Dominum, & erga pares, & quantùm fieri poteſt ad invidiam vitandam.

62. Ad primum ergo quod attinet, ſint reverà tales, quales principi ac Domino ſuo videri volunt. Nihil in eis ſit fucatum, nihil non apertum, recluſum circa principem ac Dominum ſuum pectus gerant, ſint induſtrii, diligentes, taciturni.

63. Ad alterum commodum eſt, ut ea vitent, per quæ in æqualium offenſionem facilè incurrere poſſunt. De quâ re vide pleniorem inſtructionem apud *Hip. d. l.* Quo etiam ſpectat, der Reynike Fuchs.

64. *Publici* officiarii ſunt, quibus Princeps vel Magiſtratus ad aliquam operam publicè utitur.

65. Et ſunt vel *ſuperiores* vel *inferiores.*

66. *Superiores* ſunt, qui ad ſuperiorem Reipub. curam adhibentur, ut ſunt Cancellarius, præſides, & præfecti.

67. *Inſe-*

67. *Inferiores ſunt*, qui ad inferiorem aliquam curam Reip. adhibentur. Et diſtinguuntur variè, partim *ex officiorum, partim ex locorum* diverſitate. *Ex officiis*, alii ſunt quæſtores, alii prætores, alii ſcribæ alii ſatellites, & alii curſores. *Ex loco* alii ſunt urbani, & alii pagani.

68. *Officium* verò eorum quod attinet, verſatur inprimis in *obſequio & fidelitate*, ut videlicet ſint prompti ad parendum mandatis à magiſtratu ſibi impoſitis, & ut negotia ſibi commiſſa abſque omni dolo & fraude ſedulò ac maturè exequantur. *Et tantùm de præceptis.*

QUÆST. I. *Utrùm quilibet magiſtratus ſtipatus eſſe debeat conſiliariis?*

TAntam ſæpè numero in Principe reperimus dexteritatem, ſolertiam, ſapientiam & prudentiam, ut ſibi ipſi conſiliarius eſſe poſſit. Id quod de *Carolo Magno* & aliis Regibus & principibus, quos literæ reddiderunt celebres, affirmare facilè poſſumus. Prætereà ſunt & arcana ac ſecretiora quædam in omni Republicâ in quibus conſilio determinandis, niſi ipſe Princeps valet, proditur quaſi Reſpublica & in diſcrimen adducitur, ſi omnia cum conſiliariis communicarentur.

Verùm minùs tuta hæc ſunt & applauſum minimè merentur. Licèt enim illud negari nequeat; miſerrimum eſſe alienis tantùm videre oculis, & in totum ex alterius pendere voto: attamen nec hoc quiſquam diffitebitur, quòd plus videant oculi, quàm oculus, & quòd plures conſilio communicato meliùs ac certiùs judicent, quàm unùs; Item, quamvis prudentiſſimus, ſapientiſſimus, experientiſſimus eſſet; non tamen ſolus ſufficeret. Nemo enim hominum tantâ præditus prudentiâ unquam fuit, qui non majori indigeat, & cui nonnunquam in multis adhuc deſit, tàm multi & varii caſus, tàm varia ſcelerum, periculorum ac negotiorum genera quotidiè cuivis Magiſtratui objiciuntur, ut ſi ipſum Argum ſuperaret, ſolus tamen omnia videre & animadvertere nullo modo ſatis poſſit. Nullum certè ſapientiorem habuimus ipſo Salomone, conſiliariis tamen eundem ſemper ſtipatum fuiſſe, ſacræ teſtantur literæ, *leg.* 1. *Reg.c.*4. Proinde ſatiùs erit Magiſtratui, quantâ etiam polleat ſapientiâ, ut de ſe modeſtè ſentiat *Antimach. lib.* 1. *de conſ. Theor.* 1. *f.* 55. Et

55. Et ſapientiæ argumentum eſſe ducat, ſapientum virorum conſilio uti. Imitetur in eo veteres Impp. Theod. & Valent. qui quanti fecerint conſilium patrum conſcriptorum, facilè patet *ex l. humanum, 7. C. de ll. & conſtit. princip*. ubi in hæc verba Divi Impp. reſcripſerunt; Cognoſcimus, quòd cum veſtrò conſilio, P.C. fuit ordinatum, id ad beatitudinem noſtri Imperii & ad veſtram gloriam redundare. Tam diu enim, inquit *Saluſt. in Orat. ad Cæſar*. omnia regna, civitates ac nationes proſperum habuerunt imperium, quamdiu apud eos vera conſilia valuerunt. Cujus rei exemplum proponit nobis *Dion. Halycarn, lib. 2. de Repub. Roman.* quæ tam diu florem ac vigorem ſuum obtinuit, quamdiu ſenatus conſilia obſervata fuerunt. Imò experientia ipſa ſatis docet, res melius ac felicius conſiliis, quàm telis adminiſtrari. Hinc ſapientiſſimus Agamemnon non multos Ajac. ſed Neſtores, ad Trojam oppugnandam & facilius obtinendam, ſibi optavit. *Homer. in Iliad.* Cum ergo propriæ ſuæ prudentiæ fidere, ſit certæ cujuſdam ruinæ prognoſticon, *Eccl. 2. v. 9.* Et ſtatus miſerrimi indicium, ſi nulli adſint conſiliarii, *2. Chron. 15 v. 3.* melius ſibi Magiſtratus conſulere non poteſt, quàm ſi viris ſapientiâ, prudentiâ ac ſcientiâ præſtantibus ſemper ſtipatus ſit, *Keck. in diſc. de conſil. q. 1. Althuſ. c. 22 de conſil. Bodin. l. 3. de Repub. Hippol. à Coll. & Hænon. diſp. Pol. theſ. 12.*

QUÆST. II. *Utrùm juvenes in numerum conſiliariorum principis ſint cooptandi?*

INvenies non rarò juvenes, qui divinâ ſuâ indole ſtuporem aliis incutiunt, & cum *Papyrio* omnium oculos in ſe convertunt, & cum *Nervâ*, cujus meminit *Ulpian. l. 1. §. 3. ff. de Poſtuland.* inter mundi mirabilia vocantur, quos omninò ad Reipublicæ clavum, ante juſtum ætatis tempus vocandos eſſe, ſtatuunt plurimi, propterea quòd & plurimos ſenes eruditione & virtute ſuperent.

Verùm longè tutius & ſalutarius eſſe arbitramur; ſi indifferenter juvenes ab officio Conſiliarii removentur, idque 1. A teſtimonio ſacræ ſcripturæ. Ipſe enim Jehova ſeniores ex populo, qui cæteris ſapientiâ & prudentiâ præſtent, ſibi vult eligi, *Deut. 1. Num. 1. v. 16.* 2. Hinc in veteri Rom. urbe conſtitutum fuiſſe reperimus, referente

rente *Plat.lib.* 10.*Epiſt.*83.& quidem expreſſâ lege Pompejâ cautum, ne quis ad ſenatum & conſilium accederet, atque adeò, ne quidem ullum magiſtratum attingeret, qui minor annis 30. foret. 3. Quâ etiam de causâ legimus, quòd Solon juvenem quemcunque etſi ſenilis ſit ſapientiæ, ab aditu ſui ſenatus arcendum putarit. Neque eſt, quod juvenem ſenilis ſapientiæ excipere cupias. Nam conſtat iſtiuſmodi ingeniis multum caloris & temeritatis ineſſe, variis etiam perturbationum generibus obnoxios, ſunt ut plurimùm iſtiuſmodi ingenia inquieta, ſemper aliquid movent, in multiplici inventione & rationum copiâ natant, & ægrè expediunt illa, quibus inſiſtunt, proponunt ea ſibi, quæ non ſunt, non erunt, & mentem & conſilia adverſarii potius ſubtili ſuâ mente, quàm veritate & eventu proſpero metiuntur, ſuâ tantùm laudant, evehunt, & contrà aliorum opiniones & ſententias ſuſque deque habent. Contrà verò, quia ſenes ſunt naturâ frigidiores, tardiores, majorem etiam obtinent auctoritatem, atque adeò, ut ſecundùm vetus proverbium, *plus valeat umbra ſenis, quàm furor & gladius juvenis*, & præter ſcientiam, quam ſibi diuturnis vigiliis acquiſiverunt, etiam polleant experientiâ, Solonis ſententiam hac in parte amplectimur. Quod verò anteà de ſexagenariis diximus, id non ſimpliciter, ſed ſecundùm quid, quatenùs ut plurimùm fieri ſoleat, intellectum volumus. Ibi enim alia eſt ratio, ubi natura ſe fortem præſtat & hominem in ſenio etiam vegetat, cujus rei exemplum nobis in Galeno proponitur, qui 170. ann. attigit & ſine omni morbo, ſolo ſenectutis maraſmo placidiſſimè obiit. Singulare etiam exemplum ſuppeditat nobis ſcriptura ſacra, *Deut.*34.*v.*7. in Moſe, qui centum & viginti ann. erat, quando mortuus eſt, attamen non caligavit oculus ejus, nec dentes illius moti ſunt.

QUÆST. III. *Utrùm Princeps novus, Anteceſſoris ſui conſiliarios mutare & demittere debeat?*

APud juniores plerumque uſitatum eſſe videmus, quòd negligant ſeniores majorum ſuorum conſiliarios, & iis anteferant eos, quibus ipſi conſueverunt, idque fortaſſis ob hanc unicam cauſam, quòd putent, ſenio-

res eſſe verendos, & Rempublicam non tàm ſuo, quàm illorum ſeniorum arbitrio gubernandam. Verùm quòd minùs tutum & æquum hoc ſit, plurimi ſunt experti, & quidem cum maximo ſuo & reipublicæ damno. Exempla habemus in Rege Rehabeam Salomonis filio, qui dum ſeniores conſiliarios ſui Patris removit & juvenili procacitate animum applicuit ad ſui ſimiles homines, in extremam miſeriam eſt tandem deturbatus. Commodus Imperator quamdiu commendatos ſibi ab optimo patre conſiliarios in conſilium adhibuit, tamdiu etiam ſe optimum virum in gubernatione geſſit, neglectis verò & repudiatis conſiliariis ſui Patris, paraſitis in conſilium adhibitis, impudentiam eorum & temeritatem longè antegreſſus eſt. Melius proinde & prudentiùs fecit Ludovicus XI. Galliæ Rex, quòd veteris aulæ conſiliarios & amicos paternos, quos juvenili procacitate ſub initio ſui regiminis removerat, non tantùm priſtinæ dignitati reſtituerit, verùm etiam, Carolo filio ſuo hoc dederit conſilii, ut paternos amicos, antiquos & familiares, & miniſtros retineret. Et de M. Aurelio Imperatore hoc etiam notum, quod morti vicinus filium ſuum Commodum, primum adoleſcentiæ florem ingredientem, conſiliariis ſuis quorum ope & conſiliis Rempublicam feliciter adminiſtraverat fideliſſimè commendarit, & quod tantiſper ejus imperium fuerit felix, quoad conſilio ipſorum Commodus utebatur. Quamobrem, quòd quæſtionis negativam conſtanter tueamur, non tantùm movemur ſuprà allatis exemplis, verùm etiam rationibus firmiſſimis. 1. Quia ſciunt mores & animos provinciæ, ut & vires principatus, experientiâ ductrice cognoverunt plurima. 2. Quia prædeceſſoris conſiliariis mutatis leges etiam regiminis mutatum iri opinantur cives & conſequenter oppreſſionem libertatis futuram ſuſpicantur. At in republicâ gubernandâ, dici non poteſt, quid noceat opinio & ſimulatio ſubditorum. Hinc novum Imperium inchoantibus admodùm utilem & neceſſariam eſſe clementiæ famam, ait *Tacit. 4. hiſt.* & monet hac de re multa *Hippol. à Collibus d.l. item Althuſ. c.* 12 *Dana. p.* 244 *aphor.* 159. *Antimach. lib.* 1. *theor.* 2. *p.* 135. *Tholoſ. lib.* 24. *cap.* 6. 3. Quia novus magiſtratus à conſiliariis veteris

ris aulæ multum diſcere poteſt, quod ipſi in ſuo regimine admodùm eſt commodo & utilitati, *Tholoſ. d. l.* 4. Quia ſi dimiſſi fuerint conſiliarii ſecreta principatus communicant aliis, & ob illam ipſam dimiſſionem, quæ ruborem iis incutit, vindictam meditari ſolent. Nec eſt, quòd quidam putant hanc quæſtionem exceptionem pati, eo caſu, quo conſiliarii demortui populo principis admodum ſunt inviſi, quâ etiam in opinione eſt *Tholoſ. lib.* 24. *cit. l.* idque exemplo D. Aurelii Imper. qui ad filium ſuum Commodum ita inquit, Ego, ex quo intellexi, quid eſſet Rempublicam gubernare, hoc ſemper habui infixum animo, ut nunquam domi meæ haberem aliquem, ſimul atque illum odio eſſe civitati animadverti, *Horol. princip. lib.* 3. *c.* 58. Item exemplo Achis Philiſtorum Regis, qui Davidem ab exercitu ſuo abire juſſit, propterea, quod eſſet Ducibus Philiſtinis admodùm inviſus & ſuſpectus. Nam non tantum eſt diverſitas in exemplis, verùm etiam tenetur juſtus Princeps, non ex affectu populi, ſed ex æquo & bono judicare. Proinde non recipimus ſimpliciter deciſionem illam Caiphæ, præſtat unum perire, quam totum populum. Sed illud potiùs valeat: Fiat juſtitia & pereat mundus. Quòd ſi ergo Princeps aliud medium invenire poteſt, quo & odium populi mitigare, & Rempublicam ſalvare & ſanare poteſt, non debet conſiliatium ſuum fidelem removere. Poteſt igitur Princeps conſiliarium ſuum alio ablegare, ſive legati munere, ſive aliis mandatis, vel etiam commendatione ſuâ apud alium principem efficere, ut honeſte & honorifice promoveatur. Quin & ipſe conſiliarius, qui in hoc infortunium, incidit, tanquam vir prudens & reipublicæ amans, ſponte officio decedat & furori cedat, & malit aliquid pati, quam magiſtratum in diſcrimen & periculum adducere, Sed ſi conſiliarius vel officiarius Principis ſuis vitiis, culpâ, & propriâ turpitudine in odium populi incurriſſet, aliud reſpondendum eſſe puto, Removetur enim tunc, ut nocens, & ex illâ noxâ pernitioſus tam ipſi principi, quam etiam populo.

QUÆST. IV. *Utrum conſiliarius non requiſitus teneatur monere & conſulere principem.*

S*Etſerus in diſp. Pol. de Conſil.* putat, perinde conſiliarium ſta-

um factum, ac ſi Medicus non vocatus ad ægrotum ſe intruderet, & proinde, talem arrogantiæ & adulationis notam vix poſſe effugere, autumat. Verùm aſſentiri Setſero alias JCto eximio, hac in parte non poſſumus. Nam cùm conſiliarii debeant eſſe erga principem, ut filii erga patrem, principis ſui negotia tractare, de commodo, utilitate & honore principis & Reip. fideliſſimè proſpicere omninò teneantur, ſequitur quod poſtulante neceſſitate, quamvis non conſulti, attamen ob bonum publicum, Magiſtratui conſulere debeant, *Hippolitus d. tract. & Hænon. hac diſputat. theſ.* 37. Præſertim cùm Magiſtratus nihil quicquam de iis negotiis noverit, & ob intollerabilem negotiorum multitudinem, quibus gravatur, nihil quicquam cogitare de eâ re potuerit. Uterque enim reus eſt, & qui poſtulante neceſſitate veritatem occultat, & qui mendacium dicit, *D. Auguſt. lib. de agone Chriſti.* Nihil ergo ab optimo conſiliario alienum eſſe ſtatuimus, quàm principi in rebus commodum & utilitatem publicam ſpectantibus deeſſe. Ne verò in cenſum adulatorum referatur, vel arrogantiæ vitium incurrat, poterit conſiliarius, rem priùs bene perpendere & deliberare, & ſimul ac circumſtantias, an tempus, locus, & rerum ſtatus id permittant, an verò res opportuniùs differatur, ſeriò animadvertere. Quòd ſi ergò habitâ deliberatione, è re & commodo principis animadverterit, atque ſimul optimam occaſionem id denunciandi nactus fuerit, perjurus potiùs erit conſiliarius, ſi futurum malum non denunciarit, vel etiam veritatem contra conſcientiam celaverit.

Quæst. V. *Utrùm conſiliarius à ſemel datâ ſententiâ recedere debeat?*

INvenies multos, qui potiùs ad palatum ſui Domini, quàm ad ſalutem & commodum Reipub. ſua dirigunt conſilia, atque ſic in eo imitantur malos Medicos, qui potiùs ad guſtum ægroti, quàm ad ſanitatem, medicinam præparant. Sunt qui levi vento ad diverſos opinionum ſcopulos alliduntur, & ex alienâ libidine huc & illuc fluctuantes agitantur, & ſic aliud ſtando, decernunt, atque ſic, uti eorum, quæ apud illos dominatur ſimultas & arrogantia, fert, ita etiam bonum malumvè publicum exiſti-

exiſtimant. Sunt, qui ita pertinaciter ſententiæ adhærent, ut quamvis rationibus fortioribus vincantur, non tamen decedunt, ſed ut moroſi & exoſi homines, ſibi tantùm placent, & ſua tantùm pulchra judicant, & eos, qui contrà ſentiunt odio proſequuntur. Cum ergo utrumque ſit maximum vitium & Reipublicæ detrimentum, quorum unum eſt levitatis & alterum pertinaciæ ſignum, præſtat mediam ſeligere viam. Et quamvis conſtantia vel maximè in conſiliario requiratur, ita ut unum habeat animum, ita etiam unam linguam & calamum, & ſit immobilis, ut lapis angularis, & ſicuti polus in cœlo, uti ait *Duar. ad l. nemo poteſt 73. n. 3. d. R. I.* Tamen omni ratione videndum, ne ex conſtantiâ fiat pertinacia, oportet ergò illam conſtantiam ſemper eſſe conjunctam cum prudentiâ & rei veritate. Cum verò prudentis non ſit, in malè cœptis progredi, dementiſſimus erit, qui in detecto errore pertinaciter perſiſtit, *Senec. Epiſt.* 27. Quamobrem non pudeat Conſiliarium, ſi forſan primâ conſultatione ſuâ verum centrum non tetigerit, melius conſilium ac votum aſſumere, præſertim ſi aliquid ſupervenerit, quod cauſam ipſam mutat. Neque hic levitatis nota timenda, ſiquidem id ſapientiæ eſt, revocare videlicet illa, quæ malè prolata, *cap. magna, q.* 4. Nemo doctus mutationem Conſilii in melius inconſtantiam dixerit, *Cic. 1. Offic.* Oportet ergo conſiliarios, qui in Reipub. navi ſedent, tanquam in talorum jactu, ad id, quod acciderit res ſuas aptare, qualitercunque ratio duxerit.

QUÆST. VI. *Utrùm Conſiliarius in Conſiſtorium ire teneatur, ſi ſciat, conſilium aliquod tractatum iri, cui ſalvâ conſcientiâ aſſentiri non poſſit?*

INvenies non rarò, qui dum ſalvâ conſcientiâ præcedentium ſententiam probare non poſſunt, ſatis ſe facturos exiſtimant, ſi tacendo, vel ſe abſentando, vel capite abnuendo muneri ſuo ſatisfaciant. Verùm id faciunt non ſine magno falſi vitio. Conſiliarius enim officium ſuum cum Religione juramenti ideò ſuſcipit, ut ſincerè, & fideliter, quod ſentit, non taceat, ſed clarâ voce denunciet & argumentis validiſque rationibus muniat. Prætereà, quamvis tutiùs eſſe videa

Videatur, in Senatum non venire, quam cum offenſione aliorum contrariam ſententiam propugnare. *Felin. in c. quod ſuper, de major. & obedient.* de officiò tamen Conſiliarii eſt, ut in ſenatum veniat, & pro veritate pugnet. Quamobrem ſecùs facientes non tantùm officium & conſcientiam violant, verùm etiam Deo ipſi, cui ſe juramento obſtrinxerunt, criminis reos ſe conſtituunt. Nullo igitur modo, timoris & offenſionis prætextu ſeſe excuſare queunt; ſiquidem timor juramentum illud, quod de officio fideliter obeundo judici æterno præſtiterunt, abrogare nequit. Proinde pro veritate conſiliariis pugnandum eſt, etiam ſi cæteros à juſtitiâ & veritate divortium facturos, adeoque ſe omnes offenſuros, præſciant. Plura vide apud *Keck. diſcurſ. de conſil. q. 14. & de concil. q. 7.*

QUÆST. VII. *Utrùm Conſiliarius pœnâ afficiendus, ſi conſilium ſiniſtrum ſit ſortitum eventum?*

NEgativam quæſtionis amplectimur his rationibus moti. 1. Quia, qui conſilium dat principi, fidem tantùm præſtare tenetur, minimè verò ex eventu rei obligatur. 2. Quia ſæpiſſimè optimè cogitata peſſimè cadunt, & contrà prava non raro proſperè eveniunt. 3. Quòd res ex fortunâ magis & providentiâ divinâ, quàm ex conſiliis noſtris dependeat. Non ergo ex conſilii eventu de animo & fide conſiliarii ſtatuendum, neque quemquam pejoris fidei habendum, quòd alea rerum optimè propoſitarum eam fefellerit, uti contrà, alium neque melioris animi cenſendum, quod feliciores habuerit ſucceſſus. Quamobrem cum exitus rei non ſit in manu & poteſtate conſiliarii, nihil poteſt eſſe iniquius, quàm fidelem conſiliarium, qui ex fide conſilium ſuggeſſit, pœnâ aliquâ afficere.

QUÆST. VIII. *Utrùm Princeps omnibus conſultationibus intereſſe debeat?*

QUamvis affirmativam quæſtionis plurimi tueantur, non tamen è re principis eſſe puto, ſi indifferenter omnibus conſultationibus interſit. Sunt enim cauſæ nonnunquam tales, quæ in conſpectu principis minùs liberè ponderantur. Iſtis ergo ut ſe ſubducat, & conſiliariis liberam poteſtatem conſulendi relinquat, longè conſul-

tiùs

tiùs eſſe arbitramur. Neque improbandam eſſe arbitramur conſuetudinem Turcici Imperatoris, quòd in proximo ſenatus habendi loco occultè quando vult, conſiſtat atque per Cancellos ſive velo oppoſito omnium ſententias audiat, ſic enim adeſſe ſemper principem, quamvis non adſit, ſuſpicari debent, & nihilominus libertas in ſententiis ferendis, libera ipſis relinquitur.

QUÆST. IX. *Utrùm Legatus fines ſui mandati excedere poſſit?*

SÆpiùs de hac quæſtione inter Politicos diſceptatio inſtituitur. Nam audies nonnullos, qui ſtatuunt, quòd legati nonnunquam extra præſcriptum agere poſſint, ſi videlicet rerum tractatio id exigat & moræ nimis ſint præcipitandæ. Verùm quæſtionis negativam nos amplectimur, & ratio eſt, quòd ea, quæ mandati vi & verbis continentur, non ſuo, ſed magiſtratus nomine & voce proferre, nec quicquam detrahere, vel etiam addere teneantur, idque per textum, *in l.5. in pr. ff. mand. & l. 11. §.5. de juſt. actio.* 2. Quòd Princeps præſcribendo certam legationis formam, omnem hujuſmodi licentiam legato ademerit. *Alber. Gent. lib. 3. de Leg. c. 16.* 3. Quia Legatus eſt interpres principis, atqui, qui diverſa refert ab eo, quod interpretatur, interpretis officium non tantùm excedit, verùm etiam Dominum ſuum videtur contemnere, vel ſe ſuamque prudentiam majoris facere, & licet non ex malitiâ vel ſuperbiâ à Domini mandato receſſerit; attamen in Domini contumeliam magis, quàm honorem vergere videtur, & prætereà ſi res ei ex animi ſententiâ non ſuccedat, culpa impatientiæ & Pœna indeprecabilis ſubeunda eſt, & quòd ſi meliùs fortè res ceciderit, vix tamen æquiore animo à principibus toleratur. Hac ergo in re commendantur Romanorum Legati Tarentum miſſi, qui licet de injuriis ſibi illatis conqueri potuiſſent, cùm inhumaniter fuiſſent tractati, imò unus eorum urinâ conſpurcatus, tamen ad proponendum admiſſi iis verbis tantummodò legationem expedierunt, quibus eam ſibi demandatam noverant. Contrà Athenienſes ſuos legatos, quòd aliâ, quàm illi decreverant, viâ profecti eſſent, morte mulctârunt, *Ælian. l. 6.* Idcirco prudentius faciunt legati, ut ſi præter mandatum aliquid

quid de novo emergens è re principis eſſe videatur, illicò certiorem reddant principem, & aliud exſpectent mandatum & conſenſum principis. Quòd ſi verò moram non ferat negotium, diligentiſſimè laborent in capiendo conſilio, quod principi utile futurum, ejuſque cauſas ſtatim ad principem deferant. Quòd ſi verò alicui libera expediendi poteſtas fuerit permiſſa, aliud reſpondendum eſt, tunc enim in id legatus incumbere debet, ut conſilium, ex re natâ ex tempore capiat, & eò potiſſimùm reſpiciat, ut ex optato magiſtratus voto & mente omnia ſuccedant. Quòd ſi verò non omninò liberam legationem habuerit, ſed inſtructioni addita hæc clauſula: Si quid ampliùs fieri oportet, pro locorum, temporum ac perſonarum varietate curabit legatus: tunc ſimiliter, eò ſua conſilia dirigat, ut omnia ſecundùm votum & mentem principis ſuccedant. *Scipio Gent. de leg. Hippol. à Collib. Kirch. l. 2. de leg. c. 6. Keckerm. diſp. Philoſoph. 33. q. 8.*

Quæst. X. *Utrùm Legatum adverſùs principem ad Rempublicam delinquentem, jure gentium liceat capere & punire?*

Cum nulla res ſit, quâ ſocietas humana arctiùs coaleſcere, aut vicinitatis confœderatio firmiùs conſervari, aut amicitiæ, & pacis jura diutiùs ſarta tectàque eſſe poſſint, quam ultrò citroque miſsâ legatione, jure gentium introductum, ut nimirum Legati ubivis gentium ſancti ſemper & inviolabiles ſint habiti. Hinc non immeritò quæritur, utrùm hoc privilegium ſeſe etiam extendat ad illos, qui contra principem vel Rempublicam peccant. Et ſunt, qui & eo caſu Legatos omni pœnâ eximunt, quos etiam ſequitur *Alberic. Gentil. lib. 2. c. 18.* ubi ſic hac de re diſſerit. Juſtiſſimè actum eſt, hiſce diebus in Angliâ, cum Legato Hiſpanico credimus, qui in vitam Reginæ, Regnique ſalutem conjuratus dimiſſus eſt. Dimittendum enim Legatum exiſtimamus, cùm in eo interficiendo longè magis ſæviatur, quam neceſſe ſit. Et addit: Peccatur in jus gentium graviter, ſi in vi repellendâ ſuprà, quàm oportet, enitimur. Cui ſuffragatur etiam *Kirchn. d. t. l. 2. c. 2.* ubi diſertè fatetur: Legatum ſi adverſùs principem peregrinum, aliquid c[illegible]miſerit,

ſerit, quem neque ſuum principem neque dominum ullâ ſubjectione aut nexu obligatus agnoſcit, majeſtatem ejus lædere, non intelligi, neque illic legibus judicari quæ non niſi ſubjectos, quibus ſcriptæ, tenent.

. Verùm cum hæc impunitas & licentiam delinquendi aperiat, & patrocinium turpitudini pariat, in contrariam imus ſententiam, & cum Anonymo quodam, qui ſuperioribus annis hâc de quæſtione integrum edi curavit libellum, ſub hac limitatione legatum capiendum, & puniendum eſſe ſtatuimus; ſi videlicet delictum à legato perpetratum jure gentium improbetur & puniatur: verb, grat. 1. ſi injuriæ accuſatur verbalis, & verum convitium, vel verba maligna in principem evomuerit, ſecùs autem ſi liberiùs locutus ſit, quia linguæ libertatem ipſa juris ratio in Legato urget, cùm tamen ob leviorem maledictionem ſecundùm jus civile ſubditi puniantur, *t. t. C. ſi quis, Imp. maledix.* 2. Item ſi legatus accuſatus ob injuriam realem, quæ in actum ſit producta & in effectum data, nec in ſolo affectu conſiſtat, quæ tamen etiam in ſubditis punitur, *l. 5. C. ad L. Iul. majeſt.* 3. Si legatus eum, ad quem eſt miſſus, lædat, volente eo, à quo miſſus, omninò gravem pœnam ab utroque meretur, quia, qui ſcelere ſe obſtringit, legatorum privilegiis abſque dubio indignum ſe reddit. Nam reatus omnem honorem excludit & privilegia extinguit, *l. 1. C. ubi ſent.* Sin verò eum, ad quem miſſus, læſerit, conſcio eo, qui miſit, certum quoque eſt, quod puniri debeat & poſſit, quia non legatus eſt miſſus, ſed ſicarius emiſſus eſt. Et cùm mittens fidem priùs fregerit, neque ei fides ſervanda, *l. cum proponas, ubi Dd. de pactis, c. dilectus de Simon. c. fruſtra, de R. I. in c.* Aliud longè eſt, legatum violare & punire, hoc ſiquidem juris & illud injuriæ eſt. Non ergo hoc, ſed illo, juris gentium ll. & privilegia demoliuntur. Plura hac de quæſtione vide apud *Keckerm. diſp. Philoſoph. 33. q. 11.* Ubi inter alia hoc ſuadet, quòd legato ſic manifeſte convicto & in ipſo facinore deprehenſo. Princeps illius, à quo miſſus eſt, debeat conſuli, ne ſi quid graviùs eo inſcio ſtatuatur, majorum turbarum juſta naſcatur occaſio.

QUÆST. XI. *Utrùm Legatis liceat accipere munera?*

ANſam dubitandi parit Athenienſium *ἀχειροδώρητον* quo capitis mulctâ acceptio munerum legatis erat interdicta. Inde etiam legatus quidam, quamvis honorificam & probatiſſimam omnibus Athenienſibus pacem cum Rege Perſarum confeciſſet, támen quia in legatione munera accepiſſe viſus fuerat, parùm abfuit, quin & ipſe ex eâ lege capitali ſupplicio afficeretur, referente *Xenoph. lib.* 7. rerum Græcarum. Ad eundem modum Veneti capitali pœnâ ſuis legatis munera accipere interdixerunt, *Gentil. lib.* 3. *de Legat. cap.* 3. Sic & Corinthii eandem legem contra Legatorum munerum acceptionem tulerunt. Et idem de Romanis ſcribit Saluſtius, *Zonar. ex Valer. Max. de Abſtinent. & continent. cap.* 3. Dux Muſcovitarum auferre legatis ad ſe redeuntibus munera omnia ſolet. *Iovis in Icon. Rationem hujus rei refert Gentil l.* 3. *de leg. c.* 13. quòd, munera, qui ſemel acceperit, & largitionibus ſit corruptus, non tam conſtans manere judex commodorum publicorum poſſit, unde adeò ſæpè bos in linguâ, ac Demoſthenis exemplo plùs accipiunt, ut taceant, quàm alii, ut loquantur. Verùm nos hoc per omnia & ſimpliciter probare non poſſumus. Nam ſi promiſcua munerum acceptatio prohibita, utique eorundem etiam erogatio, atque adeò ipſum etiam præcipuum ſocietatis humanæ vinculum liberalitas ſublata eſſe videretur. Quamobrem diſtinguendum eſſe putamus inter muneratorem & inter ipſa munera, quorum quædam dicuntur publica & ordinaria; Quædam extraordinaria, & privatim data, quæ vel ſingularis alicujus benevolentiæ & hoſpitalitatis causâ, vel corruptelæ & animi nundinandi ergo offeruntur. In extraordinariis ergo Legatus erit moderatus, & omnia regulâ prudentiæ metietur, vide *Alb. Gent. d. l.*

DIS-

DISPUTATIO XII.

DE LEGIBUS ET EXECUTIONE LEGUM.

Reſp. ERNESTO SPRENGERO *Lichâ-VVetteravo.*

ΠΡΟΟΙ´ΜΙΟΝ.

CUM de Inſtrumentis adminiſtrationis præcedenti diſputatione tractatum; ſuccedit jam in ordine, ut de ipſâ normâ ac formâ adminiſtrationis, quæ in ipſis legibus & earundem executione conſiſtit, dicamus.

THESIS I.

ET ut de neceſſitate legum primùm dicamus, certum eſt, *Leges* eſſe & animam ac ſpiritum civitatis, & unà cùm ipſius civitatis primordiis cœpiſſe, §. 11. *Inſtit. de rer. diviſ.* Ut enim corpora noſtra ſine mente, ſic civitas ſine lege, ſuis partibus ut nervis ac ſanguine & membris uti non poteſt; *Cicer. pro Cluent. Quintil. lib.* 5. *Inſt. Orat. cap.*11. Hinc civilium controverſiarum norma & regina omnium tàm divinarum, quàm humanarum rerùm rectè appellantur, *l.* 2. *ff. de ll.* Hæ enim ſunt, quæ judicis cohibent affectus, ut non ex arbitrio ſibi fingat æquitatem, ſed omnem controverſiarum nodum hoc veluti enſe recidat, *A. Fab. in Iuriſp. Papin. ad tit. de juſt. & jur. pr.* 2. *illat.*6. Actum proinde eſt cum illâ civitate, ubi judex ex ſuo tantùm arbitrio ſtatuendi poteſtatem nactus, & ubi mores perduxerunt leges in poteſtatem ſuam, & ad parietem miſerè clavis ferreis fixæ. *Plaut. in Trinum.* Hinc miſeri ac agreſtes illi cenſendi, qui ſine legibus vixerunt. *Saluſt. in Catil.*

2. Eſt ergo Lex, regula eorum, quæ ad ſalutarem adminiſtrationem regni pertinent: regula inquam, & faciendorum & omittendorum. Ut enim Architectus ſine libellâ & lineâ nihil proficit, & ut nautæ curſum navis tenere non poſſunt, ſine ferro, quod affricuit Side-

rites: ita nec Imperantes ſine hac normâ.

3. Definitur à *IC. Papin. l. 1. ff. de ll.* Commune præceptum, virorum prudentium conſultum, delictorum, quæ ſponte vel ignorantiâ contrahuntur coërcitio, communis reipublicæ ſponſio. Demoſthenis & Chryſippi definitiones & deſcriptiones refert *IC. Marcian. in l. 2. ff. de ll.* quas ibidem vide.

4. Dividitur Lex in genere, in divinam & humanam.

5. Divina, quæ ab ipſo Deo lata, eſt in triplici differentiâ: Eſt vel moralis, vel ceremonialis, vel forenſis.

6. Moralis eſt, quæ præcipit, qualis unuſquiſque eſſe debeat in moribus internis & externis, ut tota vita conformis ſit cum voluntate Dei. Cujus legis ſumma comprehenditur in Decalogo, *Exod.* 20.

7. A quâ lege morali, cùm jus naturæ tantummodò nomine differat, ſequitur eandem & perpetuam eſſe & eidem omnes homines, æquè etiamnùm adſtrictos, *Althuſ. 16. c. Pol.*

8. Ceremonialis dicitur illa, quæ ad certum tempus populo Iſraëlitico tantùm præſcripta fuit, & adventu Meſſiæ eſt abrogata, *Gal. 3. v. 24. Col. 2. v. 16. Eph. 2. v. 25.*

9. Forenſis ſeu judicialis eſt, quam de gubernatione Politicâ, videlicet de ordine, de officiis magiſtratuum, judiciorum, pœnarum, contractuum & dominiorum diſtinctione, &c. populo Judaico Deus præſcripſit, in hunc finem, ut juſtitia inter cives, & tranquillitas publica vigeant, & leges Dei à contemptu vindicentur, *Lev. 24. v. 16. Deut. 13. v. 5.*

10. Lex humana dividitur in communem & propriam.

11. Communis eſt vel hominum & brutorum animalium ſimul, vel hominum tantum.

12. Illa, quæ communis eſt hominum & brutorum, *jus naturæ* appellatur, ex eo, quòd ex principiis naturalibus erumpit, ut eſt maris & fœminæ conjunctio, liberorum procreatio & educatio, §. 1. *Inſtit. de I. N. G. & C.* ubi etiam definitur: Quod natura omnia animalia docuit.

13. Hæc ergo, quæ hominum tantùm eſt, *Jus gentium* appellatur, ex eo, quod ſolis & omnibus genti-

bus

bus conveniat, *l. 1. off. de Iuſt. & Iur.*

14. *Eſtque* rurſum duplex : *Primævum* & *ſecundævum*.

15. Primævum, quod à JC. *antiquum* appellatur, *l. 1. de A. R. D.* eſt, quod à principiis divinis vel à rectâ naturali ratione, veluti Deum colere, parentibus & patriæ obedire, quæ ſanè à nullo, quàm mente & ratione proficiſcuntur, originem traxit, unde definitur : quod naturalis ratio inter omnes homines conſtituit, *§. jus autem, Inſt. de I. N. G. & C.*

16. Secundævum eſt, quod ab externis & civilibus principiis, non ſtatim cum genere humano ortum, ſed poſtmodum uſu exigente & humanis neceſſitatibus requirentibus introductum: Unde etiam definitur: Quod uſu exigente & humanis neceſſitatibus à Gentibus conſtitutum, *§. jus autem gentium, Inſt. de I. N. G. & C.* Gentium autem jus appellatur, quia omnibus, ut plurimum gentibus eſt commune, ut eſt dominiorum diſtinctio, commerciorum contractuum & bellorum ratio, conſtitutiones civitatum, &c.

17. Propria lex, quæ alias Politica appellatur, dicitur illa, quam quælibet civitas propriam ſibi conſtituit, quæ trahit ut plurimum originem ſuam ab externis principiis & ſe ad naturam loci, temporis, perſonarum & ad communem Reipublicæ utilitatem & commodum refert. Hinc pro qualitate & naturâ loci varia eſt & mutabilis.

18. Eſtque imprimis vel de regno ineundo, & ſic appellatur lex regni ſeu fundamentalis: vel de Regno regendo, & ſic communi nomine legis continetur.

19. Et dividitur hæc rurſum in univerſalem & municipalem.

20. Porrò, quia cura legum Politicarum, conſiſtit tàm in juſtâ earum ſanctione & præſcriptione, quàm in earundem executione; ideoque de hiſce duobus nobis imprimis hâc diſp. erit diſpiciendum.

21. In ſanctione legum, cauſa efficiens, materia, forma, finis, effectus, adjuncta & contraria, perpendenda nobis veniunt.

22. Cauſa efficiens ſunt L L. latores, quales ſunt in

Repub. ii, penès quos in Repub. eſt ſumma poteſtas, utpote eſt in Monarchiâ ipſe Princeps, in Ariſtocratiâ optimates, in Democratia totus populus.

23. Sed in Republicâ Romanâ, illa abſoluta ll. univerſales condendi poteſtas, in Imp. hodiè certo modo circumſcripta eſt. Conſtitutum enim eſt, ut illas condat Imp. cum aſſenſu & conſilio ſtatuum Imperii, unde etiam leges in Comitiis imperialibus latæ & conditæ vocantur receſſus imperii ſeu Comitiorum, Reichs Abſchiede.

24. Ad eundem etiam modum, quia principes & reliqui ſtatus Imperii in ſuis provinciis & territoriis Imperatorem repræſentant, vigore ſuperioritatis Krafft Landsfürſtlicher Obrigkeit / ſpecialem & localem legem condere poſſunt, & ſic jura & conſtitutiones provinciales, Hoff und Landgerichtes Ordnung/ promulgant, contrarias abrogant, & novas ſubinde conſtituunt, quibus ſubditi etiam omninò ſubjiciuntur, & ſecundùm quas ipſa Camera Imperialis adſtricta eſt pronunciare. *Ord. Cam. p.* 1. Von des Käyſerlichen Cammerrichters und Beyſitzer Eyd. *ibid.* nach redlichen / Erbaren und Landiſchen Ordnungen/ Statuten / und Gewonheiten der Fürſtenthümer und Herrſchafften.

25. Duo inprimis in L. Latoribus requirimus. Pietatem videlicet & auctoritatem, ſive vitæ integritatem.

26. Pietatem ideò, quia nihil boni proficiſci poteſt ab eo, qui religionem ſuſque deque habet. Vituperandus ergò ex hoc loco eſt Cabades Rex Perſarum, quòd legem tulerit, ut omnes fœminæ eſſent communes, *Procop. de bell. Perſ. libr.* 1. *p.* 121.

27. Vitæ integritatem requirimus in L. Latoribus, ut auctoritatem legibus ſuis addant, &, ne ſuis legibus latis damnentur, caveant. Hinc antiqui legis latores, ut ſua legibus conſtaret auctoritas, profeſſi ſunt, leges à ſe latas, ſibi inſpiratas eſſe divinitùs. Hinc Minos fingebat, ſe ab ipſo Jove leges ſuas didiciſſe, quòd per annos novem ad montem quendam commearet, ubi antrum Jovi ſacratum erat, à quo reverſus ſemper leges Cretenſibus attulit. *Nicol. Damaſc. de mar. Gent.* Sic Lycurgus conſilio Apollinis Lacedæmoniis leges compoſitas ſe ferre perſuaſit.

ſuaſit *Val Max.lib.*1.*c.*3. Sic Numa nocturnos conventus cum Deâ Ægenâ ſimulavit. *Liv. lib.*1.*p.*22.*Schonb. lib.*3.*c.*2.

28. Materia legum, partim divinis & humanis rebus, partim publicis & privatis, partim perſonis & rebus finitur.

29. *Divinas* dicimus leges. quæ ad religionis & divini cultus officium pertinent: *Humanas*, quæ ad commodum & utilitatem hominem: *Publicas*, quæ ad ſtatum totius Reipubl. *Privatas*, quæ ad ſingulorum utilitatem & rationem referuntur: *Perſonis*, cùm de ſtatu & dignitate & conjunctione perſonarum quæritur: *Rebus*, cum de dominiorum diſtinctione & commerciis agitur.

31. Illud tamen omninò neceſſe eſt, ut condantur de his, quæ frequenter fieri ſolent, *l.*3.*& ſeqq. ff. de ll. & l.* 3.*ff. ſi pars hæred.pet. & l.*28.*ff.de jud.* & negotioſis etiam futuris, non verò præteritis formam dent, *l.*9.*C.de ll. & l.jubemus*,29.§.*quæſitum.C.de teſt.*

31. Forma legum præcipuè conſiſtit in his 1. Ut concipiantur generaliter, non in ſingulas perſonas, *l.* 8.*ff. de ll.* 2. Sint breves, quò facilius ab imperitis teneantur. 3. Jubeant non diſputent. 4. In Scripturam redigantur, ut cives meliorem poſſint earundem habere notitiam. 5. Rationem etiam optimam habeant. Eſt enim ratio anima legis, *l.*17.*ff de ll.& c. ſedulo.*38. *diſt.* Nam ſicuti anima dominatur corpori, ita etiam ratio legis, dominatur verbis. Hinc lex ex ratione ſemper eſt æſtimanda. Ubi ergò ratio non eſt, ibi neque lex eſt, quia juſtitia eſt habitus animi & quidem bonus, qualis eſſe non poteſt, niſi quatenùs ratione perficitur, *arg. c. conſuetudo, diſt.*1. Nec tamen ſuperſtitioſè in legis rationem inquirendum eſt, *l.*20.*cum ſeqq. eodem & ſi ita*,51.§ *fin.ff.ad L. Aquil. & l.item*, 2.*C.de crim.ſacril.*

32. Finis generalis eſt ſalus Reipubl. Specialis verò finis legum eſt, ut per eas homines retineantur in officio. Nam improbitas hominum cauſam legum lationi dedit. Sicuti enim antè, morbos neceſſe eſt cognitos eſſe, quàm remedia eorum; ſic cupiditates priùs natæ ſunt, quàm leges, quæ iis modum fecerunt, *Schonb.* 3. *Polit.*4.*c.*

33. Effe-

33. Effectus legis deſcribitur, *in l. 2. ff. de ll. & in l. Divus, ff. de jur. patr.* quòd videlicet, vel ad obedientiam vel ad pœnam obliget. Vel ut imperet neceſſaria, vetet inutilia, permittat media, puniat id, quod ſecùs fit, quàm lex vult. *l. virtus, 7. ff. de ll.* Sive id fiat contra expreſſam legis prohibitionem, ſive in fraudem legis, *l. contra 29. cum ſeq. ff. de ll.*

34. Ad adjuncta legum pertinet. 1. Ut leges quam fieri poteſt, ſint bonæ, paucæ, & generales. Nam fieri non poteſt, ut omnes articuli ſigillatim legibus, vel SCtis comprehendantur, *l. 2. ff. de ll.* 2. Spectat huc interpretatio legum, ut ex his, quæ primò conſtituta ſunt, ſi ſententia Latoris manifeſta ſit, id juris producatur ad ſimilia, idque vel optimâ interpretatione, vel ſupplicatione, vel ſupremi principis conſtitutione, *l. 1. & ideo, 11. & ſeqq. ff. de ll.* Quòd ſi verò vox legis ambigua, ea potius ſignificatio accipiatur, quæ caret vitio, *l. 19. d. t. & l. quoties, 67. de R. I.* benignior ſemper præferatur ſententia, *l. 18. & l. 25. ff. d. t. & l. ſemper. 55. & l. ea qua, 152. in fin. de R I.*

35. Pugnantia legum ſunt. 1. Interitus & occaſus earum, qui contingit, vel *deſuetudine*, cum non utendo finiuntur & antiquantur, Exemplum habemus in liberis dedititiis & latinis, *§. fin. Inſt. de libert.* Item in teſtamentis cælatis comitiis in procinctu & per æs & libram, *§. 1. Inſtit. de teſtam.* vel id contingit *conſtitutione* aliâ latâ, quâ aut abrogantur aut derogantur, aut ſubrogantur aut obrogantur. *Abrogantur*, quæ penitùs tolluntur, ut L. Fuſia Canina, *l. un. Inſt. de L. Fuſ. Can. toll. Derogantur*, quarum pars aufertur, ut L. Aquilia, cujus ſecundum caput in uſu eſſe deſiit, *§. liberum Inſt. de L. Aquil. Subrogantur*, quibus aliquid adjicitur, ut in teſtamentis paulatim contigit, *§. ſed cum paulatim, Inſt. de teſtam. Obrogantur*, quæ in aliam ſpeciem & formam mutantur, ut uſucapio, *t. t. C. de uſuc. transform.* 2. Mutatio Veterum, & ſubrogatio novarum *Schonb. 3. Polit. 9.* Et tantum de legum ſanctione.

36. Executio legis tàm neceſſaria eſt, quàm earum ſanctio. Nam Lex executione carens, eſt, quaſi campana, aut nola ſine piſtillo & veluti Magiſtratus mutus & mor-

& mortuus, *Bodin. 5. de Repub.*

37. Ad executionem legum pertinet adminiſtratio juſtitiæ & cenſura.

38. Adminiſtratio juſtitiæ, idem eſt in Republicâ ut anima in corpore, *Tholoſ. lib. 10. de Repub. c. 7.* quâ remotâ, Regna ſunt magna latrocinia, teſte Auguſt. *Sapient. 1? Luc. 12. v. 31.*

39. Expeditur exercitio juriſdictionis, quod vocamus actum publicum, quo Magiſtratus ſubditis juxta ll. & æquitatis normam jus dicit.

40. Id fit vel *Extrajudicialiter, vel judicialiter. Extrajudicialiter,* cùm ſine proceſſu judiciario ex æquo & bono Magiſtratus vel per ſe ipſum; vel per commiſſarios jus dicit. *Iudicialiter,* cùm per ordinarium judicem ſecundùm ordinem judiciorum, proceſſus & ſtylum curiæ jus reddit.

41. Conſtitutio judicii conſiſtit, partim in perſonarum idonearum ordinatione, per quas judicium eſt exercendum, partim in judicii differentiis.

42. In perſonarum idonearum ordinatione, reſpiciendum imprimis eſt, *ad qualitatem, ad officium, & ad numerum.*

43. Qualitas conſiſtit in primis in peritiâ juris & legum, ut videlicet, periti, docti & pii conſtituantur judices. Item in ſeveritate convenienti, quæ non conſiſtat in ſummo rigore, vel nimiâ clementiâ. Item in integritate & puritate vitæ, ſit judex à crimine, quod damnaturus eſt, immunis, ſi enim non patimur verrucas noſtras, ab iis, qui ulceribus ſcatent, reprehendi, multò minùs vitia à ſimilibus condemnari. *Sint prætereà* immunes ab omnibus pravis affectibus, quæ juſtitiæ quàm maximè obſiſtunt. Quamobrem judices ſedere ſolent. *Nov. 71. & l. ſancimus, & l. quiſquis, l. ult. C. de poſt.* ut tranquillitatis animi admoneantur, & affectus in tribunalis veſtibulo exuere & cum conſcientiâ procedere jubeantur. Unde *Bald. l. 2. C. de ſent. exper. reciſ.* duos ſales requirit in judice, videlicet ſalem *ſcientiæ & conſcientiæ.*

44. Ad officium eorum pertinet, cauſas dubias controverſas in judiciis cognoſcere, & decidere.

Quò

Quò maximè ſpectat, utramque audiant partem & utrique æqui ſint, *Nov*. 8. *c*. 3. §. *æquus*. Idque exemplo Alexand. Magn. quem in controverſiis audiendis ſolitum autem obturare alteram, ut eam reo integram reſervaret. Imprimis cavendum, ne præcipitantiæ argui poſſit. Sententiam ergo judex non præcipitet. Nam ſententiam qui præcipitant, ſecundùm Senecam in prov. ad pœnitendum properant. Hinc *Hippol. de Marſil.* rectè ait: præcipata voluntas eſt noverca juſtitiæ.

45. Unde patet, quòd judex nequeat eſſe vel ſurdus vel mutus. De cæco nonnihil eſt controverſum, quem tamen non facilè conſtituendum, nec frivolè rejiciendum, ob juris civilitatem, ducimus, *l*. 6. *ff. de Iudic.*

46. Ad officium quoque judicum pertinet, ut accuratiſſimam curam librorum & actorum judicialium, cùm deſcribendorum, tùm cautè aſſervandorum habeant.

47. Numerus judicium à ſummo Magiſtratu certus eſt conſtituendus; & quàm fieri poteſt pauciſſimi ſunt habendi.

48. Adjunguntur judicibus quoque adſeſſores, qui ſuis votis judices adjuvant; item miniſtri varii, ut ſunt ſcribæ, apparitores, lictores, cuſtodes carcerum & captivorum præfecti, &c.

49. Differentia judiciorum conſiſtit in eo, quòd aliud ſit intermedium & ſubordinatum: à quo datur appellatio: aliud ſummum, à quo ad aliud appellatio non datur.

50. In legitimo judiciorum exercitio rurſùm occurrunt res, de quibus, item perſonæ, inter quas, forum, in quo, modus etiam, quo judicium exercendum, & denique ejuſdem diviſio.

51. Per res intelligimus cauſas controverſas, quæ licet minimæ ſint, attamen in judicium deferri poſſunt, *Timpl*. 4. *Pol*. *q*. 5.

52. Perſonæ ſunt & Actor & Reus, quibus certi limites in jure præſcripti, uti apud JC. latiùs videri poteſt.

53. Perſonis iis inſerviunt pragmatici, cauſidici, procuratores, advocati, de quibus propè notandum: Quòd omni ſtudio cavendum ſit, ut numerus eorum non excreſ-

creſcat, ne omnia litibus impleantur, & ne veluti hirudines privatorum bona exſugant, item ut quàm compendioſiſſimè omnia agant, ſine inanibus verborum ampullis, *Tholoſ.* 4. *de Rep.* 8. *Althuſ.c.*24.

54. Per forum, locus intelligitur, in quo exercetur judicium, qui erat apud Judæos ad portas, hodiè verò, ubi iſte ſit locus, nihil eſt diſpoſitum, dummodò ſit certus, determinatus & publicus.

55. Per modum, proceſſum judicarium intelligimus, de quo pragmatici ſunt conſulendi. Id tantùm hoc loco monemus, ut Magiſtratus conſtituat & urgeat planum, & quæ ſunt de lanâ caprinâ altercationes removeat & quantum fieri poteſt, ipſam cauſam promoveat.

56. Dividitur porrò judicium in *civile*, quod judicat de cauſis civilibus, id eſt, talibus quæ non habent delictum ſeu crimen, ut ſunt, hæreditates, contractus, &c. Vel *criminale*, quod judicat ea quæ delictum aut crimen habent. Ad utrumque pertinent juriſdictionalia, merum & mixtum imperium.

57. Ad criminale judicium pertinent. 1. *Deprehenſio facinoroſum.* 2. *Inquiſitio.* 3. *Executio.*

58. Ad deprehenſionem quod attinet, requiritur, ut magiſtratus curet maturè per certos ac fideles lictores eos & capi & cuſtodiri. Quò pertinet, ut magiſtratus probè munitos & diſtinctos habeat carceres, ut nempe alii aliis ſint honeſtiores, & illorum jus inviolabile ſervet, & à fracturâ, graviſſimâ pœnâ defendat, item ut ſponſiones pro cuſtodiâ, die Außbürgung non facilè admittat.

59. *Inquiſitio* eſt gemina: *mitior*, quæ fit ſine torturâ, per argutas & acutas quæſtiones atque articulos ad examinandum reum excogitatos. Vel *gravior*, quæ fit in vinculis & per torturas.

60. Executio conſiſtit in irrogatione pœnæ criminalium judiciorum.

61. Pœnæ autem ſunt vel *capitales* vel *non capitales*,

62. Capitales ſunt, cum vel *vita naturalis adimitur*. quod fit variis ſuppliciorum generibus, utpote, *Cruce*, *Lipſ.* 3. *furcâ*, cujus vicem ſtrangulatio ad patibulum hodie ſupplet, *Crematione*, *l.*8.§.2.*ff. de pœn.* *Decollatione*, *Deut.* 22. *Levit.* 24. *Actor.*7. *Submerſione*, *Diſſe-*

Ctio-

ctione, cum corpus diſcerpitur in 4. partes, vel inſtrumentis ferreis vel equis adhibitis, quod frequenter fit in Gallia. *Fractione* per rotam, *Excoriatione*, 2. *Macab*. 7. *Herod. lib*. 5. *Dejectione è rupe, Gell. lib.* 20. *c.* 1. *Diſſectione* omnium venarum corporis, &c. Vel *vita civilis aufertur*, utpote *Privatione libertatis & civitatis, vel alterutrius*, quod contingit *damnatione* in metallum inquirendum vel eruendum, vel *ad beſtias*, vel ut ſint præda beſtiarum, *l. pœna*, 9. *ff. d. L. Pomp. de Parricid.* Vel *ut cum beſtiis pugnent, l. is qui in judicio, ff. de accuſ.* Vel ad *Carcerem perpetuum*, quæ tamen jure civili in libero homine fuit planè incognita, *l.* 35. *ff. de pœn. & l.* 6. §. 9. *& l.* 10. *C. eodem*. Nam carcer cuſtodiæ, non pœnæ loco conſtitutus & inventus eſt. *l.* 6. §. 7. *ff. de injuſt. rupt*, quamvis contrarium de Jure Can. introductum, *c. quamvis*, 3. *de pœn. in* 6. Item contingit *deportatione* in exilium, *l.* 2. *de public. jud. Item in opus publicum perpetuum*, *l.* 17. §. 1. *ff. de pœn.*

63. Non capitales ſunt, amputatio alicujus membri, *arg. Novell.* 128. *cap.* 20. & primo quidem tantùm manus, *Novell.* 134. *c. ult. auth. ſed novo, C. de ſerv. fugit.* Item amputatio pedis, *l.* 3. *C. d. t.* Poſtea etiam linguæ, aurium: Et relegatio, *l.* 28. §. 1. *de pœn.* Conjectio in carceres ad tempus: fuſtigatio, *l.* 28. §. 2. *de pœn.* ſtigmatis inuſtio, quæ hodiè ſublata eſt, *per l. ſi quis in metallum*, 17. *C. d. t. mulctatio*, quæ tum criminalis eſt, cum fiſco applicatur, mulcta, *argum. l.* 5. *Cod. de modo mulct.* Quo etiam referuntur confiſcatio & excommunicatio, *Menoch. d. A. I. Q. Caſ.* 438. *num.* 35.

64: Executio fit per certas & deputatas perſonas, quas hodiè carnifices vocant; quorum miniſterium tàm neceſſarium, quàm pœnarum executio, quamvis ipſi hodiè omnibus exitioſi & infames & conſortio honeſtorum indigni videantur, *Cic. pro Rab.*

65. Iniquiſſima proinde conſuetudo fuit, quam etiam in nonnullis Germaniæ locis frequentari audies, ut ſi carnifex ipſo actu deficiat, neque unico ictu rem peragat, quod repentè promiſcua in illum multitudo irruat & lapidibus obruat. Cum igitur ex hac licentiâ enormia exiſtere ſoleant facta, ſapientiſſimè huic conſuetudini obviam ivit, *Car. V.* in der P. H. O. *art.* 97. in quâ con-

ſtitu-

ſtitutum, ut cùm fracto poſt ſententiam definitivam baculo à judice, lictor reum ad locum ſupplicii trahit, prætor palam ac publicè exclamari & denunciari, adeoque Magiſtratus atque poteſtatis nomine ſub capitali pœna juberi faciat, lictorem nullâ ex parte impediri, & licet caſus in eventu fuerit, nullas illi manus violentas injici.

66. Atq; hæc, hâc vice pro inſtituti noſtri modulo de legum ſanctione & executione ſufficiant; De cenſurâ autem, ut & de ærario, quia tempus nec Chartæ exiguitas aliquid in præſentiâ addere permittit, ideoque ad commodiorem locum & tempus, ubi pleniùs de iis loqui poſſumus, differimus.

QUÆST. I. *Utrum melius, ſi Reſpublica ab optimo Rege, quàm ab optimâ lege adminiſtretur?*

Hâc de quæſtione acerrimè inter ſe digladiantur Politici, quorum alii tutiùs à bono principe, alii meliùs à bonis legibus Rempublicam adminiſtrari putant. Qui tutius eſſe putant à bono principe Rempublicam gubernari, ſententiam ſuam, muniunt his fundamentis. 1. Quòd nulla comparatio inter mutum & loquentem Magiſtratum, hoc eſt, inter legem & Regem, inſtitui poſſit, propterea, quòd lex ſit mutus Magiſtratus. Rex verò loquens & anima civitatis, ut enim norma nihil poteſt ſine artifice, ita etiam lex nihil poteſt ſine Rege. 2. A defectu legis, quia lex univerſim ſolùm loquitur & ſæpiùs in rebus ſingulis & contingentibus deficit. Rex verò illum defectum ſupplet & rigorem legis prudentiâ ſuâ moderatur & mitigat. 3. A ſimili, Nam ut Medicus non eſt ita juratus in ſingula artis præcepta, quin aliquando pro ſuâ agat prudentiâ, ita moderator civitatis non eſt ita adſtrictus legibus, quin ſæpè pro ſuo arbitrio civitatem meliùs regat. Nam ut ars medica, ita etiam lex Politica ſolùm univerſalia præcepta tradit. Ut enim Medici multos perderent, ſi ſolùm ſequerentur artem, ita Reges Rempubl. labefactarent, ſi ſolùm ſequerentur legem. Experientia ergò Regis facit, ut defectiones legum ſuppleantur & errata corrigantur. 4. A naturâ & officio utriuſque. Nam lex eſt ſolùm muta regula rationis, & Princeps eſt lux & vita civitatis,

tis. 5. Quia civitas rectè adminiſtrari poteſt ſine lege at ſine magiſtratu non. 6. Quia Reſpubl. magis Regi, quam Legi ſervit: ſceptrum enim magis, quàm ſcriptum timetur; Lex gladium non habet, quo percutiat, aſt Rex habet, quo putrida membra Reipublicæ & partes corruptas tollat. 7. Quia lex à principe ſuam habet auctoritatem, non Princeps à lege. *Caſus in Sphær. civitat. lib. 3. c. 11. Bart. l. in l. præſenti, C. de his qui ad Eccleſ.*

Verùm optandum quidem eſſet, ut Magiſtratum nullis planè affectibus pravis obnoxium, prudentiſſimum ſemper, atque adeò abſoluto intellectu & voluntate, præditum, qui legibus nullis egeret, ſecundùm quas judicaret, habere poſſemus. Cùm autem in hâc vita talis vix detur, contrariam amplectimur ſententiam, & ſtatuimus, meliùs & tutiùs adminiſtrari Rempub. ſi Magiſtratus ſecundùm optimam legem ſententiam ferat, quàm ſi ex arbitrio. Siquidem per id tutius adminiſtratur Reſpubl. quod affectibus caret, quàm quod affectibus agitatur perpetuis. Eſt enim Lex regula juſtitiæ, quæ juſtior ipſo Magiſtratu: addo, quod hac ratione variis modis jus conturbaretur, ſic enim aliud alii juſtum videretur, nec haberemus certum & firmum jus nec veritatem unam. Præterea detrimentoſum eſſe, nullus ſanus negabit, ſi omnes ſubditi non eodem jure utantur. Quin & licet prudentiſſimi eſſent Magiſtratus, adhuc tamen legibus opus erit, ut videlicet voluntas Magiſtratus à ſubditis cognoſcatur, alioquin extra culpam eſſent ſubditi, cùm juſtam ignorantiam prætendere poſſent. Melius ergò & tutius eſt, ut magiſtratus non ex arbitrio ſibi fingat æquitatem, ſed ſit legum miniſter, & ex præſcripto legum ſententiam ferat.

Quæst. II. *Utrùm Magiſtratus legem latam mutare & aliam ſubrogare debeat?*

Mutationem omnem periculoſiſſimam eſſe, nemo eſt, qui ambigit, quin & legum mutationem periculoſam eſſe, exindè facilè patet, quòd nempe ſubditi, per illam annihilationem, opinionem pravam concipiant de omnibus ll. in genere, quod videlicet, ſint regulæ veræ, namq; regulæ proprium eſt, ut ſit non perpetua & conſtans, quo etiam pertinet *l. in rebus, 2. ff. de conſt. Princip. & l.*

& l. minimè, ff. de legibus, & l. proſpexit ff. qui & à quibus. Præterea etiam ipſius latoris vileſcit auctoritas, cogitant enim ſubditi, eum non eſſe ea prudentia, ut poſſit rectè perſpicere temporum, perſonarum, & locorum futuras circumſtantias, dùm nempe id, quod aliquando ſapientibus & prudentibus placuit, & Reipubl. profuit, mutat vel abrogat. Cæterùm confuſionem introducit, talis mutatio vel abrogatio. Nam homines leges vili pendere incipiunt, cum vident eaſdem ſubinde mutari. Hinc ſuadet, *Cleon. apud Thucyd.* Meliùs cum civitate agi, quæ malis legibus conſtanter utitur, quàm cum eâ, quæ bonis utitur, quia nempe non tantum proderit, qui corrigere perget, quantum nocebit aſſuefactio ſuperioribus non parendi. Et hinc apud *Locrenſes* collum in funem mittere cogebatur, qui novam voluit introducere legem, ut ſi non acceptaretur à populo, contracto laqueo, ſtrangularetur, *Caſ.3. Polit.6. Dan.3. Polit.4. Tholoſ.10, Polit.5, Bodin.4. de Republ.4. Vaſq.1. ill. controv. c.8. n.50. & c.29. n.23. & ſeq. Schonb. lib.3. Polit c.9.*

Verùm cum variæ recurrant circumſtantiæ, perſonarum, locorum & temporum, quæ ratione ſuæ diverſitatis, diverſitatem & mutationem legum omninò flagitant, ac interdùm leges latæ iniquitatem ſecum ferant maximam, non omninò priori ſententiæ ſubſcribimus, præſertim cum leges inſervire debeant hominum uſibus & moribus, & ſeſe ad Reipublicę tempora accommodare, cur non mutatis moribus etiam leges, mutari deberent? Quæ autem in contrariam ſententiam allata ſunt argumenta, nos non percellunt, ſiquidem id magis eſt, ut reſpiciamus ad id, quod neceſſitas Reipublicæ flagitat, quàm ad pravam opinionem ſubditorum; interim tamen & leniter & lentè abrogari & mutari poſſunt. Id quod graviſſimorum & ſaniorum Politicorum ſententiis probatum eſſe invenimus, *Caſ l.2. Sphær. civ.6. Keck.1. Syſt.6. Lipſ. l.4. c.9. Dan.3 Pol.4.*

QUÆST. III. *Utrùm Leges judiciales Moſaicæ unà cum Ceremonialibus abolitæ an verò adhuc in N. T. Chriſtianos ſtringant?*

ACerrima eſt quæſtio de Legibus judicialibus Moſaicis, utrum ſint abolitæ nec ne? Nam ſunt, qui eas in

totum

totum abolitas eſſe ajunt. *Dan.lib.5.Polit.c.2.circa fin. Schonb.l.3.Pol.c.1. & plurimi alii.* Quorum argumenta & rationes imprimis hæ ſunt. 1. Quòd hæ leges peculiariter populo duntaxat Judaico latæ, quo extincto, conſequens eſt alios hiſce non teneri. 2. Quòd Deus optimus maximus, primus ac ſummus Legiſlator, ad certum duntaxat tempus Politiam Moſaicam durare voluerit, ac ideò moralem quidem legem tabulis inſculpſit lapideis, forenſes, ut & Ceremoniales non item, non certè aliam ob cauſam, quàm quòd illa durabilis, hæ verò mutabiles futuræ. 3. Quòd ſatis firmum de voluntate Dei in abrogandâ Republicâ Judaicâ præbeat argumentum id ipſum, quod ille templum illorum celeberrimum ac pro miraculo mundi habitum ſiverit everti & funditùs dirui, ita ut nec lapis ſuper lapidem relictus juxta prædictionem Chriſti, *Matth.24. v.2.* ac licet ſæpiſſimè conati ſunt illud, ut & Politiam de novo inſtaurare, conatus tamen iſti ſemper fuerunt irriti. Nam ſub *Iuliano Apoſtatâ*, in odium Chriſtianorum illis licentiam concedente templi inſtaurandi, cum fundamenta jacerent, magno terræ motu, dehiſcente terrâ, inter fulmina ac tonitrua, totum opus disjectum eſt, & multa millia Judæorum ruinis oppreſſa ſunt, *Sozomen. lib. 5. hiſt. Eccl. cap.21.* Ita etiam ſub *Adriano* disjecti & proſtrati ſunt, in vitâ *Adrian. Anno Chriſti* 138. Exinde ergo colligunt, cum Republicâ Judaicâ, etiam leges forenſes eſſe in totum ſublatas.

Contrà ſunt, qui aſſerunt, leges forenſes adhuc in ſolidum in omnibus ſuis partibus & circumſtantiis Chriſtianos obligare, & moventur imprimis his fundamentis. 1. A minori. Quòd utamur in Republicâ Romanâ legibus Ethnicorum. Ergo multò magis divinis. 2. A cauſâ efficiente. Quòd tantò dignior lex ſit, quantò dignior eſt Legiſlator. Cum ergo Deus ſit auctor harum legum, non poſſunt non eſſe optimæ, certę, perpetuæ ac immotæ. Ergo etiam in Republicâ Chriſtianâ retinendæ.

Verum ſententiam horum optimè refutat, *Althuſ. c. 17.p.223.& ſeqq.* Pluribus argumentis, quæ ibidem vide. Nos ergo ut mediam eligamus viam, quæſtionem

nem diſtinctione quâdam determinandam eſſe putamus. Leges enim forenſes quædam præcipiunt de immutabilibus & omnium gentium communibus. qualiq́ ſunt delicta moralia, contra Decalogum admiſſa, ut homicidium, adulterium; ſeductio à vero Deo, blaſphemia, percuſſio parentum, &c. Quædam ſunt de rebus mutabilibus, & Judaicæ genti ejuſque Politiæ propriis, ut fuerunt emancipatio ſervorum, conjugium cum viduâ fratris cognativè defuncti abſque prole maſculâ & quæ fuere plurima alia. In quantum ergo Lex coincidit cum Decalogo, in tantum conſtanter permanet. Quod verò abſolutè judiciale, id mutatur plurimis circumſtantiis, adeò ut pro tempore, loco, perſonis, factis, modo, cauſis adjumentis plurimùm in adminiſtratione Imperii variet. Quod verò ceremoniale, id in univerſum periit. Vide hac de quæſtione plura apud *Althuſ. d. c. 17. & Hæn. diſp. Polit. 1. t. 18.*

QUÆST. IV. *Utrùm jus gentium rectè diſtinguatur inter primævum & ſecundævum?*

DIſtinctionem hanc impugnant *Coraſ. 6. Miſcell. c. ult. & Baro ad t. C. de ſumm. Trin. in proœm.* idque imprimis ex hoc fundamento, quòd JCtus, *in l. 1. §. 4. ff. d. l. & l.* unius tantùm juris gentium mentionem fecerit. Verùm contrarium demonſtratur exinde. 1. Quòd unius rei diverſæ definitiones eſſe non poſſint. Atqui in propoſito diverſæ definitiones reperiuntur, ut *in §. 2. & §. 5. Inſtit. de I. N. G. & C.* 2. Ex diverſâ appellatione. Quia primævum à JCto dicitur antiquum, *l. 1. ff. de A. R. D.* 3. Ex principiis duorum illorum jurium, quæ diverſiſſima planè exempla, *in l. 2. 3. 4. 5. 6. ff. de I. & I.* demonſtrant. Primævum enim eſt à principiis divinis, vel à rectâ naturalique ratione, veluti Deum colere, parentibus & patriæ obedire, nam ea à nullo alio proficiſcuntur, quàm mente & ratione divinâ: Secundævum verò ab externis & civilibus principiis oritur, & arte potius, quàm naturâ conſiſtit. Gentium autem jus ideo à JC. appellatur, quia omnibus gentibus ut plurimùm commune eſt, ut ſunt dominiorum diſtinctio; Commerciorum & bellorum ratio, &c. *Coraſio* ergò, ut & *Baroni* ex vulgato reſpondendũ eſt, quod videlicet jura juribus conjungenda,

nec ſtultior ſit in jure noſtro argumentatio, quam talis: Lex illa mentionem ejus rei non injicit. Ergo non extat.

Quæst. V. *Utrùm jus Naturale & jus Gentium eſſentialiter differant?*

Non levis eſt controverſia hac de quæſtione, à Neotericis in utramque partem diſputata. Et quidem, qui affirmativam quæſtionis tuentur, his præſertim rationibus ſeſe muniunt. 1. Ex *l.9 ff. de I. & I. &* §. 1. *Inſt. de I.N. G. & C.* ex quibus textibus tale formant argumentum. Quo jure omnes gentes utuntur, illud eſt jus gentium, *d.l.9. &* §. *Inſt.* Atqui jure naturali omnes gentes utuntur. Ergò eſt jus gentium. 2. Quòd illa, quæ definitionibus conveniunt, ſint idem: Atqui prius verum, Ergo, &c. 3. Quòd *in d.l.9. &* §. 1. *Inſtit.* tantùm duorum fiat mentio. Ergò neceſſum eſt ut idem ſint. 4. Quòd illa, quæ juris gentium ſunt, expreſſè tribuantur juri naturali, ut dominiorum diſtinctio *in l.1. ff. de A. R. D.* dicitur eſſe juris gentium, quæ tamen tribuitur juri naturali, §. *ſingulorum, Inſtit. de A. R. D.* Sic obligationes quæ ſunt juris gentium *l.6. ff. de I. & I. &* §. 2. *Inſtit. de I.N.G. & C.* quæ tamen & juris naturalis eſſe dicuntur, *l.1. ff. d. novat. & l.16. ff. de fidejuſſ. & l.10. ff. de oblig. & Act.* 5. Quòd jus gentium in plurimis juris textibus appelletur naturale, utpote, §. *ſingulorum, Inſtit. de S. D. &c.*

Verùm quòd jus naturale & jus gentium differant, communis eſt Dd. ſententia & etiam veriſſima. 1. Certum enim eſt, quòd hæc jura in vicem aperitiſſimè diſtinguantur, non tantùm ab Ulpiano, *l.1. ff. de I. & I.* Verùm etiam ab Imp. Juſtiniano, *Inſtitut. de I. N. G. & C.* 2. Quia differunt definitionibus. Illud enim conſtat, quòd aliter definiatur jus naturale & aliter jus gentium, uti idipſum patet ex tit. *in Inſtit. de I.N.G. & C. & l.1. ff. de I. & I.* Atqui quæ definitionibus differunt, illa etiam eſſentialiter differunt. 3. Quia differunt causâ efficiente ac producente. Nam jus naturale, naturam tantum pro causâ efficiente & producente ſibi vendicat, §. *jus naturale, Inſt. d.t.* Atqui jus gentium interdum a naturâ & internis omnino recedit, & ad externa progreditur, uti præcedente quæſtione eſt demonſtratum, atque ſic magis ratiocinatione & arte, quàm naturâ producitur. 4. Quia differunt

objecto.

objecto. Nam jus gentium eſt hominum tantùm. Atqui naturale jus etiam brutorum eſt *l.* 1. §. *fin. ff. de I.& I.* Quia differunt contrariis effectis. Quia ex naturali jure eſt libertas: Ex jure gentium verò eſt ſervitus §. 1, *Inſtit. de jur. perſ.*

Quod ergò attinet ad argumenta in contrarium oppoſita. Reſp. ad 1. Quòd videlicet jura juribus ſint conjungenda, & quod vitioſa ſit talis illatio: *d. l.* 8. §. 1. *Inſtit.* mentionem in ſpecie non facit juris naturalis. Ergò realiter non differt à jure gentium. Contrarium enim patet, *ex l.* 1. *ff. de I. & I. & ex princip. Inſtit. de I. N. G. & C.* Proinde negamus propoſitionem majorem, quando ſic argumentantur: Quo jure omnes gentes utuntur, id eſt juris gentium. Quia non eſt univerſalis & per omnia vera. Nam gentes non tantùm eo jure, quod immediatè à ratione & diſcurſu rationis, uſu ſic exigente, conſtitutum & introductum, verùm etiam, quæ immediatè ab ipsâ naturâ proveniunt, utuntur. Ad 2. Reſp. Neg. Quia omninò definitionibus diſcrepant, uti idipſum *ex d. l.* 1. *&* §. *Inſt.* patet. Ad 3. Jam ſatis eſt reſponſum. Quia talis illatio in jure eſt vitioſa, & ut plurimum fallit. Ad 4. & 5. Reſp. Quòd ſit fallacia à dicto ſecundùm quid ád dictum ſimpliciter. Nam jus gentium in multis textibus juris propter quandam ſimilitudinem, dicitur naturale: exinde tamen non ſequitur, quòd ſit eſſentialiter idem. Sequeretur enim omnia illa, quæ ſunt juris gentium, etiam propriè eſſe juris naturalis, & per conſeq. etiam brutis competere. Certum enim id eſt, quòd obligationes, quòd contractus, quòd emancipationes, quòd ſervitutes brutis non conveniant. Et licet concedamus, quòd jus gentium ſub ſe comprehendat jus naturale. Inde tamen non ſequitur. Omne jus gentium idem eſſe cum jure naturali eſſentialiter & propriè. Siquidem à genere ad ſpeciem non licet univerſaliter, ſed particulariter tantùm inferre.

QUÆST. VI. *Utrùm judex ſecundùm conſcientiam ſuam, an verò ſecundùm acta & probata judicare teneatur.*

STatus controverſiæ hic eſt: Cauſa aliqua à litigantibus in judicium eſt deducta, in quâ, ab Actore probationes

nes ſunt productæ & publicatæ, verùm judici certò conſtat, probationes eſſe falſas & rem ſe aliter habere utrùm tali caſu, ſalvâ conſcientiâ reum ut nocentem condemnare debeat ac poſſit. Et contrà. Cauſa aliqua in judicium eſt deducta, in qua reus negat factum, & Actor probatione ſufficiente deſtituitur, verùm Judex reverâ ſcit, Actorem bonam cauſam ſovere & reum non eſſe innocentem: utrùm Judex reum ut innocentem abſolvere debeat?

De hoc controverſiæ ſtatu non tantùm inter antiquos gloſſatores, utpote Martinum & Johannem acriter diſputatum fuit, verùm etiamnum tàm inter practicos, quam theoricos diſputatur.

Qui ſecundùm acta & probata judicandum eſſe opinantur his ſeſe muniunt. 1. Quòd tutior hæc ſit ratio judex ſecundùm acta & probata judicare jubeatur, quàm ſi ei permittatur, ut ſecundùm propriam conſcientiam judicet. 2. Quòd jura noſtra non patiantur, ut unus idemque ſimul & teſtis & judicis officio fungatur, prout eſt tex. *in c.1.cum ſeqq.cauſ.4 q. 4.* 3. Quòd in cauſâ in judicium deductâ, ratio probationum habenda. Certi enim juris regula eſt, quòd deſinente probatione ſuccumbat is, cui probandi onus incumbit, *l.4.C.de edend l.2.C.de probat.l.9.C.de except.l.9. Cod.de obl. & Act.4 Propter l.6. §.veritas.ff.de offic. præſid.* ubi præſes provinciæ fidem eorum, quæ probabuntur, ſequi jubetur. 5. *Ex jur.Can.producunt,c.paſtoralis,§.quin verâ,de offic.de legat.c.cum dilectus & c.contingit, de fid.inſtr.Item c.ſæpè,§.ſententiam,lib.5.Clement. t. 11,* ubi judex ſententiam ferre jubetur, pro ut ex petitione, probatione & actis conſtiterit, *c.cum judicet, 3.q.7. & in c.ultim.cauſ.15.q. 5.* 6. ulterius opinionem ſuam confirmant auctoritatibus, *Dd.ut Covar.lib.1.variar. reſolut. c. 1.Pinell.ad l. 2.C.de reſcind.vendit.p.3.c.3.Maſcard.de probat.concl.949.Cujac.2.obſerv.19.Alciat in l.4.C. de edend. Jul.Clar.lib.5.ſent.§.fin.q.8.verſ.ult.& q.66 n.2.*

Verùm neglectâ ſententiâ Joannis gloſſatoris & aliorum Dd. Martini gloſſatoris ſententiam æquiorem eſſe, unà cum *Vaſq.illuſtr.controverſ.14.Oldendorp. in tr.de jur. & æquit.Corraſ.ad l.6.§ 1.n.3.ff.offic.præſid. & 4. miſcell.*

20. Hot-

2o *Hottom. illuſtr. q. 2. 7. Arum. diſp. 1. Pandect. theſ. 23.* & aliis quam plurimis, defendemus his fundamentis moti. 1. Quia veritatis tanta eſt vis, ut rebus omnibus fortior ſit & meritò prævaleat, Eccleſ. 4. quam qui ſpernunt, Deum non tantùm ſpernunt, *c. abiit, 11. q. 3. & c. conſuetudo, diſt.* 8. Verùm ipſam humanitatem lædunt, ita ut ſatiùs ſit, impunitum relinqui facinus nocentis, quàm innocentem damnare, *lib. 5. ibi ſatius. ff. de pœn.* 2. Quod Judex debeat eſſe vir bonus, *l. 4. §. 1. ff. famil. erciſ.* Atqui nihil magis alienum eſt à viro bono, quàm contra conſcientiam, hoc eſt, certiſſimam ejus rei ſcientiam, quæ in animo ejus verſatur, judicare. Veritati enim ſic è diametro contradiceret, & ſecundùm mendacium, quod omninò verbo Dei repugnat, judicaret. 3. Inducta in unum effectum, non debent contrarium ejus operari, *l. 25. ff. de ll. & l. 6 C. eodem, & l. 19. C. de fide inſtrum. & c. 61. de R. I. in 6.* Atqui actorum obſervatio & probatio, non ad opprimendam veritatem, ſed ut judici de veritate conſtare poſſit, tantùm ad inventa, *l. 3. ff. de teſtib. & l. 4. C. eodem, & l. judices, C. de judic. & l. n. de edend.* Ergò ad opprimendam, & regendam veritatem uſurpari non debent, id quod certò fieret, ſi falſa acta judex arriperet & ſecundùm ea pronunciaret. 4. Quod modus effectui deſtinatus, ſi contrarius effectus accedat, non curari debeat, dummodo habeamus effectum, *l. cauſ. §. ff. de manum.* E. nec acta curabuntur, quæ modus ſunt ad veritatem. 5. Quòd cognito fine, qui eſt veritas, ceſſent deſtinata ad finem, *arg. §. ſed ſi eſt, Inſtit. de ſuſpect. tut. & l. emancipatum, 7. in fin. ff. de ſenat.* 6. Quòd judici probandum ſit, & non adverſario, cui nunquam ſatisfieret, *l. 12 in fin. de probat.* Atqui ſi judici certiſſimè conſtet, rem aliter ſe habere, quam perteſtes & inſtrumenta probatum, potiùs ſecundùm veritatem, quàm falſitatem ſententiam ferat, nam falſum ſic probatum, falſum manebit & nunquam verum erit. 7. *per l. 2. C. ſi cont jus vel util publ.* ubi judici injungitur, ut pro tenore veritatis, non attentâ ſupplicantis allegatione cognoſcat, & ſecundùm hoc de propoſitâ causâ ſententiam ferat. Idem evincitur *ex l. illicitas, §. veritas, ff. de offic. Præſid.* ubi ſimiliter JC. Ulp. vult, ut judex veritatem impr. attendat, non attento eo,

quod falsè vel per errorem & actum & probatum fuit, Hinc etiam ſequi debet judex ea, quæ ex fide probantur, non quæ falsò vel errore. 8. Hùc accedit, quòd aliâs judices eſſent iniquitatis & injuriæ authores: nihil enim eſſe neque excogitari poſſet pernicioſius, quàm innocentis condemnatio & nocentis abſolutio, *l. abſentem, ff. de pœnis.* 9. Quia probationes dicuntur arbitrariæ & pendere ab arbitrio judicis, ut videlicet judex arbitretur & in dubio æſtimet, utrùm ſit ſufficienter probatum nec ne, *l.* 3. *§. tu magis ſcire, ff. de teſtib.* Quòd ſi ergo judicis arbitrio permittatur, ut is, quod ſibi videtur veriſimilius, pronunciare poſſit. Ergo multò magis ſecundùm certiſſimam ſuam ſcientiam judicabit. 10. Unde etiam JCtus Ulp. non ſemel totum negotium ad propriam judicis religionem & conſcientiam retulit, ut videlicet judicet, quod viſum fuerit, *l. 79. ff. de judic. l. 3. l. 13. de teſtib. l. 1. §. 4. ad Turpill. l. 15 ad municip.* 11. Quòd ſi in dubio, ſi vel teſtium alii aliter depoſuerint, vel idem teſtis in ſuo teſtimonio variaverit; vel ſi aliud in inſtrumento contineatur & aliud teſtes depoſuerint, vel ſi contrà id quod quis confeſſus eſt, teſtes depoſuerint & aliis ſimilibus caſibus dubiis, judex ſecundùm religionem & conſcientiam ſuam judicare teneatur, uti paulo ante ex *l. 79. ff. de judic. l. 3. l. 13. de teſtib. & l. 1. §. 4. ad Turpill. l. 15. ad municip.* Multo ergo magis in vero, hoc eſt, ſi certiſſimè ſciat judex rem aliter ſe habere. 12. Quia ocularis inſpectio omnium optima eſt probatio & omnem probandi modum ſuperat, *l. 32. ff. de minorib. & l. 8. §. in fin reg.* Quòd in dubio ea opinio amplectenda, quæ animarum ſaluti eſt tutior, *l. ſunt perſonæ. ff. de relig.* Atqui hæc ſententia eſt tutior ſaluti animarum, qua innocenti ſuccurritur, & ne delicta maneant impunita, nocens damnatur. 14. Quia judex, ſi quid à litigatoribus vel eorum advocatis in jure minus fuerit dictum, id ſupplere & proferre poteſt, quòd ſciat legibus & juri publico convenire, *l. unic. C. ut quæ deſunt. adv. par. jud. ſuppl.* Atqui id legibus, jurique publico convenit, ut magis ſequatur veritatem, quam mendacium. Ergo. 15. Quia plus valet, quod agitur, quàm quod ſimulatur, *l. 1. c. plus valet quod ag. quam quod ſimul.* ſi igitur in contractibus veritas potius, quàm

ſcri-

ſcriptura attendi debeat, idem etiam de probatione, quæ fit per teſtes, judicandum, cùm inſtrumenta & teſtes ad paria judicentur. Ad contraria argumenta, quod attinet, Reſp. *Cujac.* 12. *obſerv.* 19. Negando. Nam quòd periculoſius ſit, ſi quis ſpretâ veritate ſecundùm mendacium & falſum nocentem abſolverit & innocentem damnarit, pluribus eſt probatum. Non enim tantùm veritatem negligit, verùm etiam iniquitatis & injuriæ fautor exiſtit, *argum. l. meminerint. C. unde vi.* Quinimo quod ſic conſcientiam lædant & graviter in Deum peccent, nullum eſt dubium. Ad 2. Reſp. Quòd judex id non faciat tanquam teſtis, ſed ratione officii ſui, uti anteà ſatis ſuperque probatum. Ad 3. Reſp. Quòd eo caſu, quo probationes ſint falſæ, nihil probatum ſit. Nam probatio eſt veritatis tantùm non falſitatis aſſertio, *l.* 3. §. *ejuſdem, ff. de teſtibus.* Proinde regulam illam, qua conſtituitur: Deficiente probatione, reum eſſe abſolvendum: veram dicimus, ſed non abſolutè & indeterminatè, ſed cum hac limitatione, niſi judex oculis ſuis viderit, aut auribus ſuis perceperit, vel certo ſciat, rem aliter habere. Idque proter ſuprà allegatas rationes, quibus exceptio illa ſolidiſſimè probatur. Ad 4. Reſp. Negando. Nam ex allegata, *l.* 6. §. veritas noſtræ potius ſtabilitur ſententiæ, quia præſes provinciæ id ſequetur, quod convenit; eum ſequi, ex fide eorum, quæ probantur, quaſi diceret. Veritas cujus judex conſcius eſt, nullis teſtimoniis vitiatur, proinde convenit eundem ſequi ea, quæ ex fide litigantium probantur; ſecus ergo, ſi dolo vel errore probationes produxerint. Ad 5. Reſp. *ad c. paſtoralis,* §. *quia verò, de off. delegat.* Quòd non loquatur de judice cognitionem ordinariam habente, ſed tantummodò de requiſito ad id, ut alterius judicis ſententiam exequatur: cum ideoque executor non expendere tenetur ſententiæ iniquitatem, ſed tantum id fideliter exequi, quod in mandatis habet. *l. penult. ff. de* 1. *&* 1. *Ad c. cum dilectus, & c. contingit. de fid. inſtrum.* Reſp. Hoc ideò fieri, quia inſtrumentum vires anteà habere non poteſt, niſi in judicium ſit deductum, neque ullam fidem facit niſi productum. *Ad c. ſæpè,* §. *ſententiam, lib.* 5. *clement. tit.* 11. Reſp. Illud verum eſſe, niſi aliter conſtet Judici. *Ad c. ult. cauſ.* 15. *q.* Reſp. Quod

Judex legitimis modis uti poſſit, quibus confeſſionem extorqueat. *Ad c. judicet.* Reſp. nihil aliud eo loco dici, quàm ut judex affectus omnes ſeponat, & cauſam, prout decet, determinet, quod planè alienum à ſcopo eſt, & alias in hac quæſtione præſupponitur. Quòd autem interpretes ex 18. c. Gen. referunt, longè aliam accipit interpretationem. Neque enim eo exemplo Deus Opt. Max. monere homines voluit, ut actorum perfidiam & mendacia potiùs, quàm rei veritatem ſectarentur, ſed ut nobis exemplum daret, ne præcipites, in diſcutiendis & judicandis negotiis, eſſemus, ne mala proximorum priùs quiſquam præſumat credere, quàm probare, & ita ne temerè intelligenterque probata indiſcuſſa quoquo modo judicemus, *c. Deus omnipotens, 2. q. 1.* ideoque à propoſito noſtro alienum eſt.

Quæst. VII. *Utrùm in judicando magis æquitatem, quàm jus ſtrictum ſequi debeamus?*

Acerrimus etiam eſt cum Politicorum, tum juris interpretum conflictus, utrum potiùs æquitatem, quàm jus ſtrictum in judicando ſequi debeamus. Et qui pro jure ſtricto pugnant, his rationibus ſeſe muniunt. 1. Quòd etiam legem, ut ut duram ſequi debeamus *l. proſpex. ff. Qui & à quibus manum, & l. ſi expreſſum, ff. de appellat. Hinc D. Aug. c. 3. diſt. 3.* Poſtquam leges conſtitutæ ſunt, non de ipſis, ſed ſecundum ipſas judicari oportere. 2. Si ſecundum æquitatem conceſſum ſit judicari, tunc quilibet ſibi fingeret ex ſuo cerebro æquitatem, & ſic nihil certum & nihil perpetuum eſſet in jure. 3. Quia ipſis legum verbis inſerviendum eſt nec diſtinguendum, ubi lex non diſtinguit, *l. 3. §. hac verba, ff. de Negot. geſt. l. 8. de pub. in rem action.* Item quod à formâ non recedendum, nihilque exaudiendum vel ſupplendum, *l. 24. ff. ad municip. Nov. 1 c. c. 5 & l. 4. ff. de ſenat. 4. per l. 1. C. de ll.*

Verum contraria ſententia, tutior & tam legibus, quàm æquitati magis conveniens, quæ probatur his rationibus 1. *per tex. in placuit, C. de judic. l. 14. §. 13. ff. de relig. & ſumpt. fun.* 2. Quia quod ex legum ſententiâ fit tam fit ex legibus, quàm quod ex verbis, *l. 6. §. 1. de V. S.* Verba enim ſunt inventa, ut mentem exprimant, & menti & ſententiæ loquentis inſerviant, *l. ſcire oportet, §. ſi aliud ff.*

de excuſ.tut.l.3.l.7.ff.de ſupell.leg. Nam leges ſcire non ſunt verba earundem tenere, ſed vim ac poteſtatem, *l. ſcire, ff.de ll.* 3, Quia æquitatis interpretatio non ex cerebro noſtro vel ex arbitrio noſtro ſed ex præſumptâ legiſlatoris mente arripienda eſt.*l.18.de ll.* Unde dicitur: In omnibus quidem, maximè tamen in jure,æquitas eſt ſpectanda, *l.in omnibus quidem, ff. de R. I.*

Neque ſententiam noſtram expugnant oppoſita argumenta. Nam quantum attinet ad primum, Reſp. Illud procedere quatenùs de expreſſâ Legiſlatoris mente conſtat. Eo enim caſu cum per interpretationem & æquitatem noſtram, contra expreſſam Legislatoris mentem agere non poſſimus, legem ut ut duram omninò ſequi debemus. Ad 2. Reſp. Nos non permittere judici, ut pro libitu & ſuo arbitratu ſtatuat de æquitate, ſed id potiùs judici permittimus, ut caſus dubios ex mente L. latoris interpretur, & ſic non contrà leges ſtatuat, ſed potiùs easdem confirmet, quia lex eſt id, quod L. lator voluit, *l. non dubium, C. de ll.* Voluntas autem hæc, ex fine illius legis colligitur, E. g. In quâdam urbe ſancitum eſt, ne quis in Palatio ſanguinem effundat; contrà verò, ſi quis fecerit, morte mulctandum eſſe: Chirurgus autem ſectâ venâ aliquem ægrotum in Palatio juvit, hinc quæritur, ſitne mortis pœnâ afficiendus Chirurgus? Hîc certè non ex verbis legis, ſed potiùs ex præſumptâ voluntate, quæ ex fine deſumitur, ſententia eſt ferenda: aliàs eſſet ſumma injuria, cum medica manus potiùs præmio, quam pœnâ ſit afficienda. Ad 3. Reſp. Hoc tum demùm eſſe verum, ſi ratio & mens legis deficiant, *l. cum mulier, ff. ſolut.matrim.* Ad 4. Reſp. Non eâ lege facultatem interpretandi & ſupplendi jura tolli, ſed tantum differentiam conſtitui, inter interpretationis judicis & Imperatoriæ efficaciam, cùm hujus tanta ſit vis, ut pro lege omninò habeatur, illius verò, ut jus tantùm inter partes facere poſſit, *l.penult.ff.de l.& l.*

QUÆST. VIII. *Utrùm judex condonare maleficia & reis criminum capitalium ignoſcere poſſit?*

QUòd iſtiuſmodi judices, de quibus jam agimus, idipſum facere non poſſint, minus dubium eſt. De ſummis ergò judicibus hanc quæſtionem intellectam

 volu-

volumus. Et quamvis jus indulgendi & abolendi pœnas capitales ſit ſymbolum & character regiæ & ſupremæ præeminentiæ, *l. relegati*, 4. *in fin. l. moris*. 9 §. *iſte verò*, *l. ad beſtias*, 31. *de pœn.* & hodiè ad omnes, qui merum imperium habent, pertineat: attamen id non ſimpliciter, ſed cum diſtinctione affirmamus. Diſtinguendum E. eſt inter crimina, quæ ll. divinis expreſſè & legibus humanis ultimo ſupplicio vindicantur. Illa E. Principes & ſtatus Imperii ob præceptum Dei graviſſimum remittere non poſſunt, *Deut.* 13. *v.* 8. *& ſeqq. &* 17, 12. *& ſeq. &* 29. *Exod.* 21. 12. *Num.* 35. 31. *Heb.* 10. 28. *Rom.* 13. 4. *Sap.* 6. 4. *& ſeqq.* & aliis infinitis locis. Niſi quis velit cum Saule regno privari, 1 *Sam.* 15. *v.* 22. vel cum Achab aſperam Prophetæ ſententiam audire velit: quoniam virum morte dignum dimiſiſti, erit anima tua, pro animâ ejus & populus tuus, pro populo ejus, 1 *Reg.* 20. *in fin.* Huc facit *c. eſt injuſta*. 23. *q. c. loci proinde*, 35. *q.* 9. *Nov.* 17. *c.* 5. Unde & Ludovicus Pius, cum alicui ſcelus quoddam condonaſſet, & mox incidiſſet in verſum *Pſalm.* 106. *Beati, qui faciunt juſtitiam*: hominem revocavit & gratiam factam rurſùm irritam fecit. E. g. Lege divinâ conſtitutum eſt, ut quicunque humanum ſanguinem fuderit, ejus ſanguis rurſum fundatur, *Gen.* 9. *v.* 6. *Exod.* 21. *v.* 12. *Lev.* 24. *v.* 17. *Deut.* 19. *v.* 11. 12. *&* 13. ubi omnis veniæ indulgendæ facultas præciditur. Et quamvis ſint, qui dicant, de jure civili principem homicidæ gratiam delicti facere poſſe, ſi videlicet inſignis ſit artifex, *arg. l. ad beſtias*, 31. *ff. de pœn*, ubi potiùs reſervandi ſunt tales ad ludum venatorium, *per l. aut damnum*, §. *quicunque ff. de pœn.* Idem videtur probari poſſe per *l.* 3. §. 5. *ff. ad L. Corn. de Sicar. Vide Cujac.* 13. *obſ.* 10. Aſyla quod attinet: in V. T. non voluntariis, ſed fortuitis patrocinabantur homicidiis, *Deut.* 19. *in pr.* imò doloſi homicidæ ab ipſo altari extrahi & occidi poterant, *Exod.* 21. *v.* 14. Neque jure civili conceſſa Eccleſiis tributa proſunt ſceleribus, *Nov.* 17. *c.* 7. *Nov.* 37. *& Nov.* 117. *c. ult.* Hinc Numam Pompilium improbamus, qui ſpecie religionis populo imponens; ſi caſu virgo Veſtalis ei, qui ad ſupplicium raperetur, occurriſſet, liberum eum dimitti juſſit, *Plutarch. in Numam.* Qui mos malè etiamnum Romæ uſurpatur, niſi quod Veſta-

lium beneficium ad Cardinales jam tranſlatum ſit, *Bod. de Republ.lib.* 1.*n.*166. Sic pernitioſum fuit beneficium illud, quod Eccleſiæ Rothomagenſi ſub tit. Divi Romani conceſſum, quo graviſſima etiam quæcunque immania crimina, quæ nec divinis, nec humanis legibus, nec ullis illorum principum conceſſionibus veniam impetrare poterant, ſub ſpecie Divi Romani abolentur, id quod meritò à Regibus Galliæ ſublatum eſt, *Bodin.d. l. & Petrus Heig.q.*24.*p.*1. Sic non valet conſuetudo, ut pecuniaria pœna homicidis infligatur, propter authoritatem legis divinæ. Rectè etiam *Chaſſ a Gothofred in not.ad l.ad beſtias,lit.c.* laudatur, quod improbârit conſuetudinem, quâ damnatus virgini ejus nuptias petenti conceditur. De Aſylis vide *Polyd.Virg.lib.*3.*c.*12.*de invent.rer.* In illis verò criminibus, quæ legibus humanis ultimo vindicantur ſupplicio, ut eſt crimen læſæ majeſtatis & alia plurima, Princeps clementiam ſuam exercere, & ex miſericordiâ pœnam condonare poteſt, ſed non niſi urgente Reipub. neceſſitate & causâ, nempe ob merita perſonarum, virtutes & operas, quibus Reſpub. carere non poſſit, 1 *Reg.*2.26.*& paſſim.* Vide *Dan.lib.*6.*Polit. Chriſt. tit.de jud.criminalib.Bodin de Repub.*1.*c,ult.n.*165. *Zepp.de ll. Moſaicis lib.*5.*Arniſ.*11.*Polit.*16.*Treut.*2.*d.theſ.*3.*lit. g.Heig.*2.*q.*24.*n.*33.

QUÆST. IX. *Utrùm certa à legibus præfinita pœna capitalis, in aliam pœnam converti à ſtatibus Imperii poſſit.*

AD quæſtionem de jure Juſtinianæo Negativè omninò reſpondendum eſſet, *l aut Damnum,*8.*§. vita adimitur,ff.de pœn.* ubi dicitur. Si aliquis damnetur,ut gladio in eum animadvertatur, omninò in eum gladio animadvertendum eſſe non autem ſecuri vel telo, vel fuſtibus vel laqueo. Sic Magiſtratus mitiorem, quàm par erat pœnam irrogans, ignominiâ notatur, *l.ſervos,§.fin. C. ad L.Iul.de vi publ.* Quin imò Magiſtratui crimen ad ſe delatum minori coërcitioni mandare non licet, niſi ipſe idem pati velit, quod aliis diſſimulando conceſſerat,*l.fin. C.ſacr.baptiſ.iteret.* De jure Saxon.idem obtinuit,ſpeculum Saxon. *lib.*1.*art.*69. *in gl.germ. verb.* Ich ſage dir/ ꝛc. Verum qui eandem poteſtatem ſtatus Imperii, ob

merum & mixtum imperium, quod ipſis ab Imp. tributum, in ſuis territoriis, quàm Imp. obtinet in Imperio, animadverſionem capitalem mutare poſſunt, *Rulan.li à Valle conſ.4.n.2.lib.3.*

Quæst. X. *Utrùm judex munera accipere poſſit?*

Cum munera excœcent oculos juſtorum, *Deut.* 15. præſumptionem de corruptione introducant, & prævaricatio ſint veritatis. Negativè ſimpliciter quidam reſpondent. Verum nos hic repetimus illas diſtinctiones nuper in quæſtione de Legatis, utrùm Legati munera accipere poſſint, poſitas, quâ accuratè diſtinguendum inter datorem & munera.

Quæst. XI. *Utrùm ſi reus injuſtè ad mortem condemnatus, Dei tribunal appellet & iniquum judicem ad vallem Ioſaphat citet, ſit ſuperſtitioſum exiſtimandum?*

Fit nonnunquam, ut judex vel errore, vel ex falſo teſtimonio perſuaſus, vel pecuniâ corruptus, vel denique odio, ſeu amore alterius incitatus, ad mortem innocentem condemnet, ubi, cum miſero homini nemo inter mortales ſupereſt, quem ſuæ innocentiæ teſtem aut injuriæ vindicem appellet, juſtiſſimum & omnium rerum gnarum judicem Deum ipſum rectè appellat. Et quòd id ſæpius factum exempla in hiſtoriis occurrunt plurima. De Ferdinando Caſtellæ Regê refert *Fulgoſius lib.* 1. *& Ritius lib.* 3. *de Reg. Hiſpan.* qui citatus à duobus equitibus, quos ex falsâ delatione & invidiâ damnaverat, ad conſtitutum diem inopinatò expiravit. Exempla plura vide apud *Zvving.* 4. *fol.g.vol.*5.*l.* 135. Cauſam hujus citationis ad vallem Joſaphat, variam referunt Hiſtorici. Nos putamus originem deſumpſiſſe à liberatione Joſaphati, à perſecutione Syrorum 2. *Chron.* 18. Ubi in hac valle poſt reditum Deo gratias egit, pro miraculoſo auxilio, inde hæc vallis appellata eſt, das Lobenthal. Deinde Chriſtus hoſtes ſuos armatos ex hac valle, montem olearum adſcendentes, virtute oris proſtravit, ac diſcipulos ſuos ex manibus militum eripuit. Vocare ergò injuſtum judicem ad vallem Joſaphat, nihil eſt aliud, quàm ut ſimilem Syris & Judæis deſtructionem & vindictam Deus, ut juſtus Judex, injuſto judici, reportet, & ad ſalutem & ſecuritatem inno-

centis adſit. Et hoc intuitu ſi fiat citatio, nullo modo ſuperſtitioſa dici poteſt.

QUÆST. XII. *Utrùm executores juſtitiæ, quos vulgò carnifices appellamus, ſint infames?*

C*Ic. in orat.* pro Rabirio inquit: funeſtari concionem, lictoris vel carnificis interventu. Et Tholoſ. referent: *Keck. diſcurſ. Phil.* 32. *q.* 6. inquit. Sunt exoſi vel natura ipsâ humanâ hujuſmodi homines, qui exequuntur mortis etiam meritæ ſupplicium. *Et Bod lib.* 3. *de Repub. c.* 8. confirmat. Carnificis munus ubi vis ferè gentium ſordidiſſimum judicari. Verùm utrùm id fiat ex eorum officio & miniſterio, quod juſtitiæ deferunt, olim fuit dubitatum, & etiamnum quæritur. Nos contrarium à *Tholoſ. Bodin.* & aliis, ex jure ſtatuimus, idque propter hanc rationem: quòd honeſtum ſit, judicem ſententiam in ſceleratos ferre, item quod honeſtum ſit ſceleratos puniri, & contra inhoneſtum, virum morte dignum dimittere, adeò, ut ſæpè Deus ideò integram Rempub. puniverit, & Reges & Principes regnis ſuis privarit. Quin imò ſententia noſtra ulteriùs demonſtrari poteſt exemplis populi Dei, ubi nobiliſſimos quoſque, ſi teſtes capitalium ſcelerum fuiſſent, eoſdem carnifices habere, non fuit in honeſtum, ſed neceſſarium, *Bodin. d. l.* Accedit mos Angliæ, in quâ idem *Bod. d. l.* extremum pietatis officium eſſe ſcribit, ſi proximiores populi, imò ipſi parentes carnifices agant, & facinoroſis de trabe humili pendentibus, gulam frangant. Quòd verò malè audiant iſti executores, alias cauſas reddit *Zepp. lib. d. ll. Moſaic. c.* 7. Eſt Papiſtica irregularitas, quæ ſecundùm ipſos ex quovis contrahitur homicidio, adeò ut tàm juſtè nemo alterum occidere queat, quin aliquid labis & noxæ inde contrahat, quo minùs ad ſacrum miniſterium poſſit promoveri. 2. Quòd iſti carnifices & lictores ab initio facinoroſi & ſcelerati fuerint, quemadmodum adhuc hodiè plerique illorum turpiter & ſceleratè vivunt. 3. Quòd ad ſordidiſſima quæque officia hodiè à magiſtratibus adhibeantur, quibus etiam eò audaciæ & proterviæ progrediuntur, ut omnem ſimul modeſtiam & honeſtatem cum pietate exuant. Verùm cum hæ rationes non ipſum miniſterium & officium, quod juſtitiæ attribuunt, tangant, ſed potiùs

Potiùs ex accidente & aliunde adveniant, ſequitur, officium & miniſterium, quod juſtitiæ deferunt & attribuunt, non ipſos, ſed ipſos potiùs officium commaculare, Vide *Keck. in diſcurſ Philoſ.* 37.q.6.

Quæst. XIII. *Utrùm ſalvus conductus alicui conceſſus ad locum judicii, etiam ad loca intermedia extendi habeat?*

Cum ad ſententiam definitivam niſi accuſatus auditus ſit, perveniri nequeat, & audiri in criminib. aliter poſſit, niſi præſens ſit, *l. pen.* §. 5. *de pub. judic.* Comparere vero in loco tuto haud cogatur, *c. accedens* 4. §. *mandamus*. Ut lite non conteſtatâ, aut ſalvum conductum concedere ipſi accuſato fas erit aut judiciorum tela impeditur. Cum ergo Magiſtratus ſalvum conductum accuſato concedere debeat, non immerito quæritur, utrum ſalvus conductus alicui conceſſus etiam ad loca intermedia extendi debeat. In quâ quæſtione pro negantium ſententiâ hæc militant argumenta. 1. Quod ſalvus conductus fiat per modum diſpenſationis, nam interim, dum conceditur, videtur delicto aliquo modo patrocinari. Atqui diſpenſationes, ut imprimis odioſæ, ſunt reſtringendæ & nullo modo ampliandæ, *c. 1. de fil. Preſbyt. in c. 6. odia, de R. I. in* 6. E. ad loca ſpecaliter non expreſſa, non videtur eſſe conceſſus. 2. Quod loca intermedia interdum vel ſint ſuperioris vel etiam æqualis. Si ſuperioris, ut ſi nobilis ſecuritatem ad pagum certum, ubi ſolet judicium exercere, concedat: reus vero neceſſe habeat per principis alicujus ditionem ire, certè, quia inferior in ſuperiorem nullam habet poteſtatem, *c. cum inferior. de major. & obed.* ſalvum conductum in alieno territorio concedere non poteſt, *l. extra territorium, ff. de juriſd.* Sic ſi locus intermedius ad æqualem ſpectet, ſalvus conductus ad illum extendi non poteſt, quia æqualis in æqualem nullum habet imperium, *l.* 4. & 5. *ff. de recept. arbitr.* atque ſic limitata cauſa limitatum ſemper producit effectum.

Contrà, quod ſalvus conductus etiam ad loca intermedia extendi debeat, evincunt hæ rationes. 1. Quod promiſſio ſecuritatis ſit bonæ fidei, & verba ſalvi conductus, ſint verba fidei datæ, ſapiantque naturam pacti. Nihil autem magis convenit magiſtratui, quam ut id, quod promiſſum eſt, præſtetur, *l. 1. ff. de pact.* Atqui ſecuritas

gene-

generaliter ſine ullius loci expreſſione aut exemptione, ut plurimum dari ſolet. Ergo etiam generaliter eſt exaudienda. 2. Notum etiam eſt, quod reſponſio petitioni debeat eſſe conformis, *l. ſine, §. interrogatus, ff. de interr. in jur. faciend.* Atqui reus generaliter petivit, ſalvum conductum per omnia loca. Ergò, &c. 3. Quòd conceſſo conſequente etiam neceſſariò antecedens conceſſum eſſe, reputandum ſit, *l. 2. ff. de juriſd.* Atqui ſi conceſſa ſit ſecuritas ad locum judicii, utique etiam ad loca intermedia, per quæ neceſſariò eundum eſt, data dici omninò debet. 4. Quòd in ſecuritatibus & pactis bonæ fidei, non tàm ad formam verborum, quàm ad bonam fidem & mentem non fucatam tàm promittentis, quàm recipientis, ſit reſpiciendum, qui videntur idem ſentire, quod homines prudentes & ſapientes & viri boni ſentiunt, quis autem vir prudens unquam committeret ſe tali ſecuritati? nullus certè, niſi vitæ & ſalutis ſuæ prodigus. 5. Quòd Judex, ut vir bonus, *l. contin. §. ita ff. de V. O.* neminem ſub fide & authoritate ſuâ decipere debeat, *l. 1. C. de his, qui veniam ætat. impet. l. barbar. ff. de offic. præt.*

Pro quæſtionis determinatione diſtinguendum puto: Vel judex citans & ſecuritatem præſtans, intermediorum locorum Dominus eſt, & ſic haud dubiè ad ea ſecuritas extendenda: vel non eſt Dominus, & ſic tutiùs eſt, ne in fraudem præſtitæ ſecuritatis, quod tamen à viri boni officio & fide eſt alieniſſimum, propter defectum juriſdictionis, reum detineri procurare poſſit, ſi conductũ ejus quoque per cujus territorium, ad locum tribunalis ipſi veniendum eſt, petierit. Argum. in contrarium allata quod attinet, facilè hâc diſtinctione corruunt. Et quidem arg. 1 ex primâ ratione partis affirmativæ perit. Secundum verò ex datâ diſtinctione interpretationem ſuam accipit.

Quæst. XIV. *Utrùm ſalvus conductus ad eundem, redeundi quoque facultatem contineat?*

IN partem negativam plurima faciunt exempla. Sic enim Leo Pontifex X. Joannem Paulum Bajonum, Ducem ſtrenuum ad ſe vocavit & caput ei amputari juſſit. *Fr. Guicciard. lib. 13. Hiſt. Italic.* eique fidem ſalvi conductus violatam conquerenti reſpondit; ſecurum iter veniendi, non verò revertendi ſe conceſſiſſe. Sic Stephanus

nus Rex Poloniæ fide datâ ad ſe Potkovan, militum Ducem inuſitatæ fortitudinis evocavit,& caput ei amputari juſſit; cui de ſalvo conductu conquerenti ſic reſpondit. Si nimirum bonam cauſam foveret.

Verùm, quòd ſalvus conductus ad eundum, redeundi quoque facultatem contineat, evincitur his fundamentis. 1. Quòd ſecuritatis promiſſio ſit pactum bonæ fidei. Atqui pactum non eſt unius, ſed duorum, concedentis & accipientis in idem placitum, *l. 1. ff. de pactis.* Ergo non tàm concedentis, verùm, quia in favorem rei conceſſa ſit ſecuritas, potiùs recipientis mens eſt introſpicienda, uti monet *Bald. conſ. 414. vel 5. Menoch. Caſ. 336. n. 15. de arbitr. jud. quæſt.* Atqui recipientem ſecuritatem de reditu cogitaſſe indubitatum eſt. Ergo, cum à pacto alterâ parte in vitâ recedere fas non ſit, *l. ſicut. C. de O. & A.* concedens facultatem liberam Reo relinquere tenetur. 2. Quia data ſecuritas ſive ſalvus conductus nullum haberet effectum, nam ad judicium abſque ſecuritate reus pervenire potuiſſet. 3. Quod turpe ſit omnino fidem fallere & pacta violare, ne abjectiſſimo homini decorum. Hinc miles quidam Sigiſmundo Imp. cum Imperator diceret: At immoderata petitio tua fuit, reſpondit, poteras negare cum peterem, nunc ſanè ſine turpitudine, quod promiſſum eſt, reſcindere non poteris. Tum Sigiſmundus: ſi ex duobus alterum me facere oportet, faciliùs rerum, quàm famæ jacturam ſubibo. *Vide Bod. lib. 5. de Repub. c. 6. Menoch. caſ. 336. num. 11. de A. I. & Ruland. lib. 7. c. 8. n. 25. de commiſſ.*

Quæst. XV. *Utrùm inferior aliquis ſtatus Imperii, ſalvum conductum concedere poßit?*

Ad ſolum Imperatorem id ſpectare credunt plurimi, & moventur his rationibus. 1. *Per tex. in l. relegati in fin. de pœn.* 2. Quòd is, qui ſalvum conductum habentem offendit, crimen læſæ Majeſtatis incurrere dicatur, *l. 1. ibid. vel adverſus ejus ſententiam, ff. ad L. Iul. Majeſt.*

Verùm horum opinio experientiâ humanâ, ſatis ſuperque refellitur. Videmus enim non tantùm Impp. verùm etiam principes & ſtatus inferiores, ut ſunt Comites & Barones, civitates & nobiles merum imperium habentes, ſalvum conductum concedere. Neque hoc ratione

tione caret. Nam cùm ſententiam, in criminalibus ferre poſſint, & ad eam, niſi accuſatus auditus, perveniri nequeat, audiri verò niſi præſens ſit, non poſſit, comparere verò in loco non tuto haud cogatur, ſalvum conductum ipſi concedere tenentur. Neque eſt quod l. relegati in contrarium allegetur, quia de remiſſione & indulgentia criminis loquitur, quam ſolus Imp. *ex ll.* & jure noſtro conferre poteſt, quamvis hac etiam in re mores ſuam in poteſtatem redegerint leges. Quod verò attinet *ad l. 1. ff. ad L. Iul. Majeſt.* locum habet, eo caſu, ſi ſecuritas à Cæſareâ Majeſtate conceſſa. Quod ſi verò, à minore ſtatu Imp. conceſſa ſecuritas violata fuerit, mitiori pœnâ delinquens pro arbitrio judicis plecti debet.

DISPUTATIO XIII.

DE ADMINISTRATIONE RELIGIOSA, Jure Epiſcopali & Patronatus.

Reſp. HENRICO WITVOGELIO, *Oldenburgenſi.*

ΠΡΟΟΙ΄ΜΙΟΝ.

INſtrumentis gubernationis ſeu adminiſtrationis Reipub. hactenùs conſideratis; opere pretium erit in ſubſequentibus, adminiſtrationis Reip. partes in placidam mittere collationem: Et quia ex duplici Magiſtratus gubernationis tempore, duæ conſtituuntur adminiſtrationis Reip. partes; quarum prima eſt togata & altera militaris ſeu bellica gubernatio, ideoque hâc & ſequenti diſputatione de utrâque agemus. Cùm verò cura togata, quæ pacis tempore à magiſtratu exercetur, ſit duplex, interna vel externa, ſeu religioſa & publica, idcirco breviter & ſuccinctè hâc diſput. de utraque videbimus.

THESIS I.

INternam curam quod attinet, dividitur ea in veræ religionis & rei literariæ ſeu Scholaſticæ gubernationem.

2. Veræ religionis cura, de quâ in Republ. inſtituendâ, conſervandâ & propagandâ Magiſtratus quàm maximè ſolicitus eſſe debet *l. 1. C. de vet. jur. enucl. l. unic. ut nem. lic. ſign. ſalvat. l. Manichæos. C. de hæret.* conſiſtit in duobus, 1. In liberi & publici exercitii

citii religioſi permiſſione. 2. In rerum Eccleſiaſticarum adminiſtratione.

3. Quantum ad liberum & publicum religionis exercitium attinet, ad tria ſummè neceſſaria Magiſtratus reſpicere debet: 1. Ad doctrinam puram & incorruptam. 2. Ad diſciplinam Eccleſiaſticam; & 3. Ad legitimam Doctorum idoneorum vocationem.

4. Ad introductionem & inſtitutionem religionis, ſeptem cum primis neceſſario obſervanda ſunt. 1. Eſt veritas, quæ ex ſolius verbi divini fonte haurienda; minimè vero ex hominum corruptorum judiciis, definienda.

5. Et quia veritas non multiplex, ſed duntaxat una ſit unius rei veritas, ſequitur ſecundò quòd non diverſæ ac plures, ſed una tantùm à Magiſtratu inſtitui debeat religio. Unus enim & verus & ſacræ paginæ conformis eſt Deum colendi modus, ac proinde una tantùm vera & orthodoxa religio.

6. Cum ergo Papiſtarum religio, ut plurimum ex hominum corruptorum traditionibus & judiciis conſtituta & ad ditandam Eccleſiam, minimè vero ad æternam ſalutem conſtituta ſit ſanctè fecerunt principes ac ſtatus Imperii proteſtantes, quod veram & orthodoxam religionem, quâ etiamnum per Dei gratiam fruimur & in perpetuum fruemur, pragmaticâ ſanctione de pace religionis ſolemni ſtylo concordi ſtatuum ſuffragio Paſſavii, *Anno* 1553. promulgari, & deinde *Anno* 1555. in Comitiis Auguſtanis ſub graviſſimâ pœnâ confirmari ſummâ diligentiâ curarint.

7. Porro inſtituendæ veræ religionis forma pro tertio eſt introſpicienda, quæ requirit. 1. Magiſtratum doctum & in ſacris bene informatum. 2. Piorum virorum auxilium. 3. Libertatem publicam. 4. Conventus & Synodos.

8. Nam cùm Magiſtratus non tantùm corporum curator, ſed & mentium Paſtor ſit, & non ſolùm ſecundæ, verùm etiam primæ tabulæ cuſtos ſit & à Deo ipſo juſſus ſit, religionem legitimè conſtitutam tueri, collapſam mutare & inſtaurare, in idololatras, blaſphemos, falſos doctores & ſeductores populi animadvertere, uti expreſſè docent exempla piorum principum in T. V. 1 *Paral.* 23. 24. 25. 26. & 2 *Paral.* 17. 4. 8. 9. Item idipſum præcipi-

cipiunt & mandant expreſſa ſacræ ſcripturæ dicta; 1 *Tim.* 2.*v.*2.*Pſal.*2.*v.*10: *&* 82.6.*Eſa.*41.23. requiritur in Magiſtratu, ut bene in ſacris ſit informatus & veram religionem ex verbo Dei intelligat.

9. Cùm autem impoſſibile ſit, ut Princeps vel Magiſtratus omnia, quæ ad ſtatum Eccleſiaſticum pertinent, conſiderare & perpendere ſufficienter poſſit; imprimis cum & aliis gravibus curis ſit diſtrictus, ideòque ſummè neceſſarium eſt, ut Magiſtratus habeat viros excellenter religioſos, pios & doctos, quibus tanquam adjutoribus & conſiliariis cùm in reformatione, tùm in gubernatione Eccleſiaſticâ utatur.

10. Requiritur inſuper veræ religionis libertas, ſeu ejus colendæ facultas libera & ſpontanea, abſque omni metu, minis, &c. fides enim ſuaderi vult, non cogi, nulliuſque Magiſtratus eſt ſibi in conſcientias imperium vendicare.

11. Quæ libertas religionis expreſſè in pacificatione noſtrâ, ſtatibus eſt indulta, *in* §. Und damit ſolcher / ꝛc. Ubi cavetur, quòd nemo contra ſuam conſcientiam, ſcientiam, & voluntatem religionis causâ cogi vel offendi debeat, ſed ab omni inquietudine prorſùs ſit immunis, ſive violenta ſit illa, vi, minis, mandatis, aut quovis modo facta, ſive injurioſis verbis aut factis injurioſis intentata, *d.*§.*verſ.* So ſollen die Stände des Reichs / *&* §. Dargegen ſollen / *&* §. Nach dem aber in vielen / *&* §. Es ſoll auch kein Stand / ꝛc. *&* §. Und damit ſolcher Friede; *ibi.* von dieſer Augſpurgiſchen Confeſſion. Quinimò non tantùm in ſuis propriis territoriis, ditionibus & regionibus hanc libertatem habent ſtatus Imperii, verùm etiam in alienis territoriis, ſive permanendi, ſive ad tempus tantum commorandi animo degant, iis conceſſa eſt, §. Dargegen ſollen die Stände / *verſ.* ſampt vnd mit jhren Capitalen / ꝛc.

12. Et eſt ea libertas religionis conceſſa ſtatibus Imperii, ut ſunt Principes, Prælati, Comites, Barones, civitates Imperiales, quibus adde Equites ſive Nobiles immediatè Imperio ſubjectos. De provincialibus verò vide edictum *Ferdinand.* paulò ante pacificationem editum, *de quo apud Spring. tr. de pac. relig. c.*10. Idem etiam ſtatuitur de civibus in civitatibus imperialibus, quâ de re fuſius agimus *in diſp.*5.*Tol.q.*10.

13. Et quia nonnunquam fit, ut vel fidei, veritati vel moribus populi Chriſtiani aliqua obrepat corruptela, jam olim viſum eſt huic rei ſaluberrimum remedium, ut Concilia & Synodi convocentur ac celebrentur, ubi in commune collatis conſiliis vulnerum illorum ſanandorum ratio inveſtigetur & tàm hæreſes pravaque domata à fide Chriſtianâ, quàm vitia à moribus profligentur & arceantur. Quamobrem dictum eſt anteà ad formam religionis etiam pertinere Synodos & conventus.

14. Synodorum & Conciliorum ordinationem & convocationem penès ſolum Imperatorem extitiſſe, extra controverſiæ aleam poſitum eſt. Non enim ſemel Juſtinian. Imp. & nominat. 4. Concilia & in iis conſtituta confirmat, ac per omnia ſequitur, & alios Chriſtianos ſequi jubet, ut *Nov.115.c.3.§.14.ſi quis de prædictis, & Nov.131.c.1. Item l.7.cum velimus, §.4.per omnia, & l.18.inter claras, §.3.ſuſcipimus, C. de SS. Trin. & fide Catholica.* Et ſunt: 1. Concilium Nicenum. 2 Conſtantinopolitanum. 3. Epheſinum. 4. Chalcedonenſe. Poſtmodùm verò & alia tria Oecumenica Concilia ſunt ſecuta, utpote, Conſtantinopolitanum ſecundum & Conſtantinopolitanum tertium: & Nicenum ſecundum: ita ut in univerſum. 7. ſint in Eccleſiâ Græcorum habita Concilia Oecumenica.

15. Et primum quidem Concilium Niceæ habitum eſt, Conſtantini Magni Imperatoris tempore, in quo concilio erant patres 318. qui convenerunt adverſus Arrium, qui blaſphemias effundebat contra filium Dei, eumque creaturam nominabat, & non ejuſdem cum Deo & Patre ſubſtantiæ. Hunc igitur tanquam hoſtem veritatis, unà cum complicibus ejuſdem ſententiæ ſancta illa Synodus anathemate percuſſum ejecit, & orthodoxam fidem corroboravit: Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum ejuſdem eſſe cum patre ſubſtantiæ, & creatorem omnium rerum, non creaturam, &c. Ut verba iſtius Symboli ſonant.

16. Secundum habitum eſt Conſtantinopoli *Theodoſio Magno* Imperat. Cui 150. Patres interfuerunt, qui convenerunt contra impium Macedonium qui blaſphemabat Spir. Sanct. dicebat enim, Spiritum Sanct. eſſe

creaturam & non Deum, ſed alterius ac diverſæ à Patre & Filio ſubſtantiæ, atque à divinitate remotum & alienum. Hunc igitur, ut inimicum pietatis cum Sabellio Afro & Apollinario Laodicenſi, una cum ipſorum complicibus anathemate defixere & condemnavere & Spiritum ſanctum declararunt, ipſum conſubſtantialem patri & filio, ejuſdemque Deitatis & poteſtatis. Quemadmodum etiam ſancto fidei ſymbolo continetur.

17. Tertium Epheſi habitum eſt collectum Imperante Theodoſio Minore, & habitum à 200. patribus, qui convenerunt adverſùs Neſtorium, qui Chriſtum dirimebat ac diſſecabat. Nudum enim hominem ipſum eſſe dicebat & non Deum incarnatum: duos filios de uno Chriſto Dei prædicans & duas ſubſtantias: & alium quidem eſſe natum ex patre ſermonem, alium verò ex Mariâ natum hominem, ſecundùm ſcheſin, unitum verbo & æquivocè cum ipſo dici filium, ob eam ergo rem hæc S. Synodus in hujuſmodi blaſphemiâ perſeverantem depoſuit Neſtorium, tanquam Judaicâ pravitate infectum, & Dei cultorem & propriè & verè Deiparam ſanct. virginem pronunciavit, & ſine ſemine ex ipsâ incarnatum Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum filium Dei & Deum verum prædicavit.

18. Quarta Synodus ſimiliter habita eſt in urbe Epheſinâ eodem Theodoſio Minore cogente quæ Synodus, cum deprehenſa fuit confirmare perverſi Dioſcori & vani Eutychis dogmata, tanquam prædatoria à Sanctâ Catholicâ & Apoſtolicâ Eccleſiâ rejecta eſt.

19. Quartum ergò Concilium Oecumenium Chalcedonenſe habitum eſt, Imperatore Marciano, quo tempore convenerunt Patres adverſùs ejuſdem Dioſcori & Eutychis perverſa dogmata, quæ in eodem etiam Concilio ſunt damnata.

20. Quintum eſt Conſtantinopoli habitum, Imperante Juſtiniano. In quo Concilio Synodus Chalcedonenſis eſt probata & omnia ejus orthodoxa & ſalutaria dogmata ſunt corroborata: Damnavit & ejecit ſimiliter Origenem delirum, omniaque ejus impia ſcripta; Itemque Evagrium & Didymum, qui Origenis fermento infecti fuerunt.

21 Se-

21. Sextum itidem Conſtantinopoli eſt habitum, Imperante Conſtantino. Coactum autem fuit ab Imp. adverſus eos, qui renovârunt hæreſin, in ſanctâ Catholicâ Eccleſiâ, utpote adverſus Theodorum, Honorium, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum, Mrcarium, Stephanum, qui auſi fuerunt dicere, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum etiam poſt incarnationem unam duntaxat habere voluntatem atque actionem. Quamobrem hæc ſancta Oecumenica Synodus, ſupradictos hæreticos tanquam Deo bellum inferentes, anathemate percuſſit.

22. Septimum Niceæ habitum fuit, Conſtantino Imperat. & matre ejus Irene, in quâ Synodo conſtitutum & decretum eſt, ut imaginum præfigurationes pariter cum crucis ſigno Eccleſia haberet & ſuo modo veneretur. Plura hac de re vide apud *Rittershuſium in Nov. part. 1. cap. 2.*

23. Atque ſic nullum eſt dubium, quin Impp. fuerint caput Conciliorum, eaque coëgerint & patres convocarint. Hodiè verò eò deventum, ut in tantâ animorum & religionis diſcordantiâ, Concilium & Synodos Oecumenica, in poſterùm vix ſperari poſſit. *Et tantum de doctrinâ.*

24. Ad diſciplinam Eccleſiaſticam referri poſſunt. 1. *De religionis veritate cognitio* à quâ cognitione Pontificii expreſsè prohibiti ſunt. §. Damit auch obberrührte/*ibi*. ſo ſoll die Geiſtliche Juriſdiction. 2. *De cauſis ſpiritualibus, utpote juramentis & ſimilibus cognitio*, à quâ non tam expreſſo textu, quàm inveteratâ conſuetudine & aliquot ſupremi conſiſtorii præjudiciis, pontificii ſunt prohibiti. 3. *Excommunicatio*, quæ eſt excluſio a communione tàm ſacrorum, quàm profanorum, cum infamiâ tali, qualis in terrâ nulla major, quam etiamnum ineptè ſibi attribuunt Pontificii. 4. *Cenſura Epiſcopi*, ſine quâ patronus ſuæ religionis miniſtrum præſentare nequit. 5. *Obſervatio ll. latarum*, de ritibus Ceremoniis, tempore quo ſacra habenda. 6. *Inquiſitio in doctrinam*, vitam, mores docentium & diſcentium. Quamobrem hodie ſpeciales conventus & Synodos Principes in ſuis Ducatibus & Principatibus, ut & Comites in ſuis territoriis per ſingulariter ad id deputatos Superintendentes ſeu Inſpectores

ſpectores, inſtituere ſolent. 7. *Hæreticorum coërcitio.*

25. Cum hodiè Papiſtæ vigore conſtitutionis pacis publicæ diſciplinam Eccleſiaſticam, utpote cognitionem de religionis veritati cenſuram & inquiſitionem in doctrinam, in ſubditos Auguſtanæ Confeſſioni ad dictos nullo modo habeant, concludendum eſt, ſi Confeſſionis Auguſtanæ Aſſeclis jus patronatus competat, poteſtatem illi eſſe præſentandi ſuæ religionis miniſterium, quem collator, licet Pontificius ſit; omninò inſtituere cogitur. Nam [illegible]tra ſuum territorium, religionem ſuam introducere n[illegible]poteſt.

26. Sequitur Doctorum idoneorum vocatio, quæ quoque cuivis ſtatui conceſſa, adeò, ut tot adſciſcere poſſit, quot ad fidem ſuam propagandam viſi fuerint. Ita tamen, ut citra adverſæ religionis offenſionem ſuo fungantur officio. Nam ſi adverſæ religioni adhærentes verborum lenociniis ad defectionem ineſcare & clancularīis inſuſurrationibus ad ſe pellicere velint, ſupplicari contra eos omninò poteſt, *arg.* §. Es ſoll auch kein Stand/ ibi in verbo ab practiciren. *Vide Gylm. tit. de pac. relig. p.* 199.

27. Huc pertinet ut parùm etiam de jure Epiſcopali & patronatus dicamus. De officio enim & qualitate Epiſcopi. *D. Paulus* 1 *Tim.* 3. *à pr. uſque ad v.* 8. *&* *Tit.* 1. *v.* 5. 6. 7. 8. Cujus præcepta ſatis copiosè perſequuntur, & enucleant Canones noſtri *à diſtinct.* 25. *uſque ad diſt.* 48. *& c. cùm in cunctis de elect. & t. t. de vit. & honeſt. Cleric. & c. qui in aliquo, diſt.* 51. Cumulatim etiam hac de re egit *Margaritha Decreti ſive tabula Martiniana lit. E. verb. Epiſcopus rubr. de offic. Epiſc.* De ætate Epiſcopali, *auth. præsbyt. in fin. Cod. de Epiſcop. & Cleric. & d. c. cum cunctis, extr. de elect. in Epiſcopum videlicet neminem elegi debere, niſi qui* 36. *vel ſaltem* 30. *at. an. exceſſerit.* Poſtulari autem poteſt, modò attigit 27. *at. an. c.* 3. *& c. ult. extr. de poſtulat. prælat. & c. unic. de poſt extrav. comm.* De Electione extant, *tit. extr. & in* 6. *item in extrav. Ioann. XXII. & com.* De quibus vide *D. Leopold. Hackelman. diſp. jur. can.* 3. *& Matth. Steph. de juriſdictione lib.* 3. *p.* 1. *c.* 9. 10. 11. 12. Item de origine juris Epiſcopalis, & differentiâ

ſentiâ Epiſcoporum, & quomodo legitimè & Canonicè eligatur, Vide *IC Laurent. Ohm. tract. de jure Epiſcopali.*

28. Jus ergò Epiſcopale conſiſtit potiſſimum in his 4: 1. *In ordine.* 2. *In lege Diœceſanâ.* 3. *In Iuriſdictione.* 4. *In ſtatu ſeu dignitate.*

29. Ratione ordinis Epiſcopo competit. 1. poteſtas publicè docendi & prædicandi verbum Dei, *c. inter cætera, & ibi gloſſ. in verb. prædicationis, ext. de off. ordin: Auguſt. Confeſſ. & Apolog. art. abuſ. ult. de poteſt. Eccl.* 2. Adminiſtrandi ſacramenta, *c. ſicut non alii, & c. 2. ibid. ea, quæ de conſec. diſt.* 1. Adminiſtrandi [illegible] nunquam, non mutulandi vel mutandi, *uti factum, eſt [illegible] Concil. Conſtantienſ. Anno 1415. & Baſil. 1437. quibus uſus calicis in S. Cœnâ, Laicis contra expreſſam inſtitutionem Domini eſt ereptus.* 3. Peccatores in Eccleſiâ ligandi & abſolvendi, quæ poteſtas clavium dicitur, *c. pervenit, 16. quæſt. 1. c. verbum Dei, 57. de pœnit, diſt. 1. c. quia quorundam; §. clavis, Extravag. de V. S.* 4. competit ipſis poteſtas, ad ſanctæ prædicationis officium, & ad connexa miniſteria, ſive liberâ ſuâ voluntate, ſive ad patronorum legitimam præſentationem aſſumendi, *c. inter cætera extr. de off. ordin.* 5. Et quia perſonæ omninò idoneæ & dignæ ad miniſterium Eccleſiaſticum promoveri debeant, adcreſcit exinde Epiſcopo jus Scrutinii vel examinis, ſive in vitam & doctrinam, *c. quando cum duob. cc ſeqq. diſt. 24. & t. t. extr. de tempor. ordin. & qualitat. ordin. & t. t extr. de æt. & qualit. ordin. c. un. extr de ſcrutin. in ordin. fac. junctis tit. 17. & ſeq. uſque ad tit. 21 incluſivè eod. lib. decret.* Eſt enim hoc generale, ut ad eum pertineat examinatio, ad quem ſpectat manus impoſitio *Lancell. lib. 1 jur. Can. t. 9. §. is autem.* 6. Et ſi probati fuerint, eoſdem in clerum & ad ſacrum Eccleſiæ miniſtrum ordinandi *c. prælectis, §. ad Epiſcopum; diſt. 25. c. quamvis, diſt. 68. & c. in nomine Domini, diſt. 23.* 7. Item miniſtris & clericis ad ſuſtentationem officiorum neceſſariam, beneficia, titulos, præbendas, canonias, &c. conferendi, *quod autem, & c. illud præterea undem. c. cum laici ext. de jure patron.* Eoſdem in talia officia & beneficia introducendi & inveſtiendi. *Ohm. d. l.*

30. Ad L. Diœceſani pertinent. 1. Adminiſtratio, diſpoſitio

ſitio & gubernatio rerum & bonorum Eccleſiæ, tùm mobilium tùm ſe moventium tùm immobilium, *c. ſic quidam, c. decretum, c. quacunque, c. noverint c. de hu*, 10. *q.* 1. *c. Epiſcopus, c. præcipimus*, 12. *q.* 1. *præſulum*, 6 *q.* 3. Et quæ contra præſcripta canonum alienata ſunt, vindicatio, *c. Aug. c. ſi quis*, 12. *q.* 2. *l. ſancim.* 21. *C. de S.S. Eccleſ.* 3. Oeconomorum & proviſorum conſtitutio, *l. jubemus*, 14. *in pr. C. de S.S. Eccleſ. l. omnis qui ubicunque*, 33. §. *hic, nihilominus, C. de Epiſc. & Cler.* 4. Rationum ab iiſdem repetitio, *d. l. jubemus, & l. omnes, &c.* Nam patroni aliive, quia jura Epiſcopalia non habent, ſicuti de gubernatione & diſpoſitione bonorum Eccleſiæ, ita quoque de ratiociniis eorum nihil ſibi arrogare poſſunt, ſind nicht befugt / Kirchenrechnung zu fordern oder ſich dabey einzudringen. 5. Similiter religioſarum domuum & quoad adminiſtrationem & quoad diſciplinam inſpectio & proviſio. Idem etiam judicium de reliquis religioſis domibus eſto, *t. t. ext & in Clem. de religioſis domibus, ut Epiſcopis ſint ſubjecta.* 6. Viſitatio *c. Cleros. Epiſcopus, diſt.* 41. *c. qui Epiſcopatum*, 8. *q.* 1. *c. non conquerente, ib. viſitationem, extr. de offic. ordin.* 7. Synodorum convocatio, 2. § *porrò diſt.* 3. *c. ſicut extr. de accuſat. c. annis diſt*, 18. *&c.*

31. Porrò poteſt Epiſcopus vi juriſdictionis ſuæ, quam in totâ diœceſi & in quâlibet ejus parte fundatam habet, clericorum omnium tam civiles, & criminales, quàm ſpirituales potiſſimùm cauſas audire, per ſententiam definire, pœnas decernere, emendas imponere, clericos ob crimen, exceſſum vel defectum cognitum ab officio & dignitate ſuſpendere, imò prorsùs removere & deponere, eoſdem reſtituere, inſuper etiam cenſuram Eccleſiaſticam in omnes Diœceſanos Clericos & Laicos per excommunicationem majorum & minorum, itemque per interdictum generale & ſpeciale, ex juſtiſſimâ ratione exercere, iterumque ab excommunicatione reconciliatos abſolvere, & denique etiam in cauſis ſcholarium ſive ſtudioſorum ex debito civili & delicto judicare, *uti hac. omni latè probantur in tract. de jure Epiſcop. à Laurent. Ohm. IC.*

32. Quæ omnia hodiè à ſtatibus Aug. Confeſſ. expediuntur per Conſiſtoriales & Officiales, qui ad id ſpe-

cialiter ordinati & deputati. Hinc vulgò die Conſiſtorial oder Official Gerichte. Item Geiſtliche oder Kirchen Gerichte.

33. Ad ſtatum & dignitatem Epiſcopalem quod attinet: Habent Epiſcopi privilegia Illuſtritatis, quæ dignitas omnibus aliis, ut ſpectabilitati, Clariſſimatui, &c. *de jure civ. veteri antecellit*, competit ipſis prærogativa gradus. Nam ſemper ſtatus Clericalis præponitur Laicali.

34. Verùm cum adminiſtrationem juris Epiſcopalis ſtatus ſeculares Romani Imperii, qui Auguſtanæ Confeſſioni addicti ſunt, ex conſtitutione pacis religionis vel Tranſactione cadamica, Anno 1534. cœpta, Paſſavii Anno 1552. repetita, Auguſti Vindelicorum Anno 1555. confirmata, & Ratisbonæ An. 1577. continuata, & denuo Auguſtæ 1559. & 1566. ſanctè innovata & ſtabilita (prout initia & progreſſum iſtius Pacificationis non inſcitè recapitulat, *Knichen in Encyclopæd. c. 13. pr.*) optimâ ratione ſibi vendicent & optimo jure defendant, exercitium hujuſmodi jurium non ipſi immediatè, ſed partim ea, quæ præcipuè ſunt ordinis per Superintendentes & alios Theologiæ Doctores, partim cætera quæ ſunt L. Diœceſanæ & juriſdictionis per conſiſtoriales & officiales expediunt. Ut omnia ea, cum micâ ſalis & κατ' ἀναλογίαν accipienda & judicanda ſint.

35. Et quia plurimi pro adfectu ducti rem ſuam Deo conſecrârunt, ſeque proprietate penitus abdicarunt, legibus & canonibus æquum eſt viſum, talem aliquid juris retinere, quod pietatis & ſingularis munificentiæ poſt funera monumentum eſſet perpetuum *c. 16. q. 7. & Nov. 67. 123.* Unde jus patronatus introductum eſt, de quo *t. t. ext. de jure patronatus.*

36. Eſt autem jus patronatus *definitore Lancell. in Inſt. h. t.* Poteſtas præſentandi ad beneficium Eccleſiaſticum vacans.

37. Hinc ergò jus patronatus diverſum eſt à jure Epiſcopali: Nam uti dictum patronus nihil amplius retinet, quàm facultatem juſto tempore Clericum præſentandi ad miniſterium vacans: Epiſcopi munus eſt, cætera, quæ ad ordinem Eccleſiaſticum referuntur, peragere.

38. Ju-

38. Juſto tempore, uti dictum, Patronus præſentare Clericum tenetur, id quod pro diverſitate patronorum diverſum etiam eſt. Si enim jus patronatus fuerit penès Eccleſiam, tunc intra 6. menſes præſentare Eccleſia tenetur. Si verò apud Laicum quendam, tunc intra 4. menſes. Quod ſi verò & penès Eccleſiam & penès Laicum eſſet, tunc propter cauſæ continentiam, ſimiliter intra 6. menſes per ea, quæ *Panormit. c. fin. de jure patronatus, Mind. de Contin. cauſ. t. 19. lib. 3.*

39. Atque ſic, jus Patronatus non tantùm penes unum ſed penès plures eſſe poteſt, dummodò hi in præſentando omnes, vel major pars conveniat, *c. 3. ext. de jur. patron.* Poſſunt etiam patroni inter ſe paciſci, ut alternis vicibus ſinguli præſentent *c. de jur. Patron. in 6.*

40. Verùm cum jus præſentandi Clerici, multis modis differat à jure reformandæ & introducendæ religionis, ita ut introductio & reformatio religionis ex Conſtit. pacis pub. nemini, niſi ſtatibus Rom. Imp. conceſſa; ſequitur patronum non ſemper poſſe ſuæ fidei Clericum Parochianis obtrudere, ſed debet hac in parte Patronus reſpicere ad religionem Parochianorum, quæ ſi convenit cum religione ſuorum ſuperiorum, penès quos eſt jus Epiſcopale, tunc patronus cujuſcunque etiam ſit religionis; poſſeſſionem ſuæ religionis amittit & accommodare ſe ſe debet ad fidem Parochianorum, aliàs Parochiani recuſandi jus habent. Præjudicia Cameræ habemus in cauſâ der Truchſeſſen contrà Epiſc. Herbipol, ubi pago Unsleben in territorio Epiſcopi ſito, pro jure patronatus præfecerunt die Truchſeſſen / Auguſtanæ Confeſſionis miniſtrum, Epiſcopus huic mandat, ut abeat: & in aliâ causâ contra eundem Epiſcopum expreſſè votatùm: Si Aug. religionis patronus ſit in poſſeſſione præſentandi in ditione Catholicâ; quod tunc niſi Catholicum præſentet, poſſeſſionem religionis amittat: qui die Landsfürſtliche Obrigkeit per totum territorium, ut majus trahit ad ſe minus, ita etiam poſſeſſionem religionis. Concluſum igitur fuit in hunc modum: Und das Procurator erinnert werde / daß er narrire / weme das Durff mit hohen Obrigkeiten zuſtehe. Eundem in modum votatum eſt in causâ Enſtad contra Brandeburg, *Gylm. ſymp. ſupplic, p. 258.*

41. Idque adeò verum eſt vigore pacis religioſæ, ut Patronus, niſi ſimul etiam ſit ſtatus Imp. & jus Epiſcop. habeat, ſuis ſubditis Parochianis, diverſæ religionis Clericum, obtrudere non poſſit. Vide *Inſt. Sprin. in* tract. *de pac. relig.*

42. Atque ſic huc uſque expeditum fecimus, nulli Imperio Romano mediatè ſubjecto, exercendæ religionis libertatem competere, verùm, cùm hoc non ſimpliciter & indeterminatè intelligi poſſit, de aliis modis acquirendi exercitii à conſtitutione religionis ſeparatis videbimus, quibus & mediatè Imp. ſubjecti gaudent.

43. Sunt enim præter conſtit. Religion. alii duo modi acquirendi exercitii religionis generales, utpote: Renunciatio, & legitimi temporis præſcriptio.

44. Renunciatione dico, non quidem ſimplici & nudâ, ſed ſecundùm modum *in l. 29. C. de pactis*, expreſſum. Regula enim juris antiqui eſt, licentiam habere, his, quæ pro ſe introducta ſunt, renunciare, *l. ſi quis in conſcribendo, C. de pactis.*

45. Præſcriptione dico quadriennali, *auth. quas actiones, C. de SS. Eccleſiis*; idque non tantùm procedit contra ſeculares, verùm etiam contra Eccleſiaſticos ſtatus, quibus via immutandi religionem tam ſubditorum quàm ſui reſpectu omninò præcluſa. Præjudicia vide *apud Gylm.* evidentiſſimè verò in deciſione cauſæ M. contra Würtzburg / *lib. 2. p. 724. n. 4.* hoc modo: daß Supplicant die freye Ubung der Augſpurgiſchen Confeſſions Religion/ über die 40. Jahr in ruhigen Poſſeß gehabt.

46. Et hactenùs de exercitio religioſo; ſequitur jam, ut de literariâ ſeu Scholaſticâ paucis dicamus. Eſt enim hæc & religionis & virtutis nutrix; linguarum & artium officina, item eſt arteria in Eccleſiam, orthodoxam religionem, in Rempubl. pacem & concordiam diffundens.

47. Conſiſtit autem cura Scholaſtica. 1. In fundatione. 2. In conſervatione.

48. Ad fundationem requiruntur. 1. Reditus certi & neceſſarii. 2. Locus idoneus, certus, ſalubris, & à tumultu remotus, *Tholoſ. 18. de Repub. 6.* 3. Conceſſio privilegiorum & immunitatum, tam à parte diſcentium, quàm

quàm docentium, 4. Legum certarum rogatio. 5. Ordinario Typographiæ & Bibliothecæ, de quibus omnibus latè diſſerit, *Hæn.diſp.*5.*Polit.* quem vide.

49. Conſervatio conſiſtit in conſtitutione Scholarcharum, & in procuratione legitimæ Scholarcharum adminiſtrationis, *Hæn.d.l.* ubi plura invenies.

50. Fundari autem poſſunt & debent tàm in pagis, quàm oppidis & civitatibus, de quibus latè *Keck.*1.*Syſt.* 9.*Zepp.*1.*Pol.*9.

51. Diſtinguuntur autem frequenter in particulares ſeu triviales: Et in univerſales.

52. Scholas particulares ſeu triviales quilibet Magiſtratus in ſuâ provinciâ ordinare & poteſt & debet.

53. Scholæ verò univerſales ſeu Academiæ ſolius Imperatoris auctoritate & poteſtate eriguntur, confirmantur, & privilegiis & immunitatibus exornantur. Solius inquam Imp. auctoritate eriguntur. Rejicimus enim illorum opinionem, qui putant, pro Academiis non habendas eas, quæ Pontificis auctoritate munitæ non ſunt. Quâ in re non tantùm florentiſſimis quibuſdam Academiis, verùm etiam ipſi Imperatori maxima infertur injuria.

54. Competit inſuper Academiis jus inſigniendi aliquem titulo Doctoris, Licentiati, Magiſtri, Baccalaurei, in ſingulis facultatibus.

55. Quando & ubi certi illi gradus promotionum introducti, teſtatur, *Duar lib.* 5. *benef. Eccl.c.*13.*n.*2. *&* *Middendorp.de Academ.lib.*1.*c.*7. in jure primo Doctoratum, à Lotario per Irnerium Cancellarium, promovendi illius ſtudii ergò conſtitutum, & ſub Clemente XV. in Concilio Viennenſi Anno 1311. approbatum; & poſteà idem privilegium promovendi ad Pariſienſes tranſlatum, ubi Petrus Lombardus primus Theologiæ Doctor creatus eſt, & Piſis eandem dignitatem Medicis conceſſam fuiſſe teſtatur *Dreſſerus Millen.*6.*p.*208. *& ſeq.* Hodie ferè omnes Academiæ eo jure privilgiari ſolent, paucis exceptis.

56. Illud imprimis celebre & notatu dignum in Germaniâ noſtrâ, quòd plurimas florentiſſimas & celeberrimas, Academias optimè fundatas & privilegiatas

habeamus, quarum etiam hodie 28. numerantur. Et ſunt. Heidelbergenſis, quæ fundata à Ruperto Ruffo, *Elect. Palat.* 1346. *& confirm.* 1387. Viennenſis à Rudolph. & Albert. III. Auſtriæ Archiducibus FF. germanis, *Anno* 1361. Colonienſis ad Rhenum opera ſenatus *Anno* 1388. Erphordiana à Dagoberto Francorum Rege jam olim condita, & à Bonifacio IX. Pont. privilegiis ornata *Anno* 1391. Herbipolenſis à Joanne Epiſcopo *Anno* 1403. Lipſienſis à Friderico I. Elect. Sax. *Anno* 1409. Roſtochienſis à Johanne & Alberto primis Ducibus Megapolenſibus & pariter à ſenatu iſtius urbis *Anno* 1415. Gryphiſwaldana ab Uratiſlao IX. Duce Pom. *An.* 1456. Baſilienſis à ſenatu iſtius loci fundata *An.* 1439. Fridbergenſis in Briſigoa ab Alberto IV. Arch. Auſtr. *An.* 1640. Ingolſtadiana à Ludovico & Georgio patre & filio Duc. Bavar. *An.* 1472. Tübingenſis ab Eberhardo Wirtembergico *An.* 1477. Moguntina à Diethero Iſenburgico. *Arch. Epiſc. Mog. Anno* 1482. Wittenbergenſis à Friderico III. *Elect. Sax. An.* 1503. Francofordiana ad Oderam à Joachimo I. *Elect. Brandeb. An.* 1506. Marpurgenſis a Philippo Landgravio, 1526. Jenenſis, à Johanne Friderico I. *Electore Sax.* 1548, Regiomontana Boruſſorum ab Alberto I. *March. Brandeb*, primo Duce Boruſſiæ *Anno* 1554. Argentinenſis à ſenatu Argent. *Anno* 1567. Julia Helmſtadiana, à Julio Duce Lunæb. *Anno* 1576. Altorffiana in Urorico, ab inclyto ſenatu Reipubl. Norimb. *Anno* 1575. Leidana Batavorum *Anno* 1557. Gieſſena ab Illuſtriſſ. & Celſiſſ. Principe ac Domino, Dn. Ludowico Haſſiæ Landgr. Domino noſtro Clementiſſ. cujus Celſitud. firmam valetudinem, regimen florentiſſimum, & felicitatem perennem à Deo Ter Opt. Max. ardentibus votis animitùs precamur, *Anno* 1607. fundata. Dillingiana in Suevia, fundata ab Otthone Truchſeſſio Utalpurgio Epiſcop. Aug. & Cardinal. Duacenſis in Belgio fundata à Philippo II. Rege Hiſp. Paderbornenſis à Theod. Epiſ. *An.* 1616. fundata. Quò anno & Gymnaſium Jeſuiticum Pragenſe in Academiam proclamatum. Item Molzana à Leopold. Epiſc. Argentin. fundata.

57. Et tantùm de curâ Hominis internâ hac vice dixiſſe ſufficiat; ſequitur jam cura hominis externa, quæ

quæ expeditur. 1. Cenſu, quo exploratur civium ortus, generatio, educatio, conditio ac differentia. 2. coërcitione tàm Eccleſiaſticâ, quàm Politicâ. Item ſequitur, ut de pace publicâ dicamus. Verùm, quia temporis exiguitas non patitur de illis omnibus hac vice ſpeciatim tractare, ideoque ad commodiora tempora hæc nobis reſervabimus. Et jam præcepta hujus diſput. finimus.

QUÆST. I. *Utrum Magiſtratus à religione verâ alienus, nihilominus legitimus ſit & maneat Magiſtratus?*

PONtificii pro firmo ponunt Canone: Omnes hæreticos eſſe tyrannos, *Bellar.* 5. *de ſum. Pontif. c.* 6. Unde Dinardus Jeſuita impudentiſſimè ſcribere non erubuit hæc verba. Num Neronem Franciæ, Vulpem Bearniæ, Leonem Portugaliæ, Lupam Angliæ, Gryphum Sueciæ, Porcum Saxoniæ, Reges appellabimus vel principes? *in tract. An.* 1595. *edito ſub hoc tit. Quæſtio parricidii intentati Henrico IV. p.* 16. Quo falſo principio ſceleſtiſſimum illud decretum, de principibus hæreticis ſolio deturbandis, clamvè ac palam ferro vel veneno à quolibet privato è medio tollendis, eſt factum. Hinc Franciſcus de Verronâ Jeſuita in ſuâ apologiâ, affirmat, omnes Euangelicos principes à quovis etiam occidi poſſe & debere, accommodans. *Pſal.* 75. *dictum*: O Deus, deſtrue domos eorum in ore ipſorum, &c. Sic Marian. Jeſuita Toletan. *lib.* 1. *de Rege c.* 6. *inquit*: præclarè ageretur de rebus humanis, ſi multi homines forti pectore invenirentur, pro libertate patriæ, vitæ contemtores & ſalutis. Et eodem *c. inquit*: Quid intereſt ferro ac veneno perimere? Sed veneno minori fit periculo & majori ſpe impunitatis. Toti mundo notum eſt, quid non ita pridem Oſwaldus Theſmond, Johann. Gerhardus Garnetus provincialis cum ſuis complicibus, contra Seren. Magnæ Britan. Regem Jacobum ejus nomine Quartum, ejuſque ſtatum in Angliâ tentarint, ut patet ex oratione Regiæ Majeſtatis habitâ 15. Jan. 1606. in actis publicis Garneti. Ad eundem modum Campianus Jeſuita in concertatione Eccleſiæ Cathol. Treviris excuſâ *fol.* 22. apertum bellum Euangelicis principibus indicit, quando ſic inquit: *Velim ſciatis, quod ad noſtram ſocietatem attinet, omnes, qui per totum orbem longè lateque diffuſi ſumus, quorum*

Mathathiæ, 1 *Maccab*.3.*v*.24.3.Ex Nov.Teſt. *Matth*.18. *v*. 17. Si eccleſiam non audierit, ſit tibi velut Ethnicus & publicanus, hoc eſt, poterit ſeculari Magiſtratui ad mortem tradi. 4. A Comparatis, quia Chriſtus & Apoſtoli hæreticos ii rebus comparant, quæ ſine controverſiâ igni & ferro repelluntur. Sic *Matth*.7.*v*.15. Item Lupis *Ioh*.10.*v*.8. furibus & latronibus, 2 *Tim*.2.*v*.17. 5. Ab exemplis N.T. ceu Chriſti ejicientis nummularios è templo *Ioh*.2. Item Petri occidentis Ananiam & Sapphiram, *Actor*.5. Pauli excœcantis Elyman Magum, *Actor*.13 6. Quia hæretici excommunicari poſſunt. Ergo etiam occidi. Et ratio conſeq. eſt, quòd excommunicatio major ſit pœna, quàm mors temporalis, 7. *per l*.11.*C.de hær. & Manichæ*.

Contra hæreticos ut hæreticos ultimo mortis naturalis ſupplicio non eſſe afficiendos, defendemus his fundamentis. 1. Quia de Eccleſia N.T. prædictum eſt à Prophetis, quòd ſine cæde & ſanguine propagatura ſit doctrinam Euangelii, *Eſa*.11.*v*.6.9. 2. Quia nullum habemus in N.T. de hæreticis occidendis mandatum, quod adeò verum eſt, *ut ipſe Th Aq*.2.*ſecund*.*q*.11.*manifeſtam diviſionis vel accentus potiùs fallaciam commiſerit ex Tit*.3. *v*.10. hæreticum hominem de vita ſcil. tolle. cum Græcum παραιτοῦ non intellexerit. 3. Propter expreſſa Chriſti teſtimonia, *Matth*.13.*v*.30. *Sinite pariter creſcere Zizania & triticum uſque ad meſſem, & v*.29. *Ne dum colligatis Zizania, eradicetis ſimul cum illis triticum, quam evulſionem ad Angelos in extremum uſque diem meſſis nempe v*.30.*remittendam ſtatuit*. Ex quo loco ſic argumentamur contra Papiſtas. Ubi hæretici cum orthodoxis relinqui jubentur, ibi hæreticorum prohibetur occiſio: Atqui hîc relinqui jubentur. Ergo, &c. Certum enim eſt Chriſtum hic loqui de ſervis Patrisfamiliâs in genere, *v*.27.28. in quorum numero non tantùm ſunt Apoſtoli, verùm etiam Magiſtratus. Quòd vero per Zizania intelligantur hæretici, probatur ex natura oppoſitorum. Nam, quæ eſt ratio ſeminis, ea etiam in oppoſitione Zizaniorum: Atqui per ſemen tantùm intelligitur verbum Dei. Ergò per Zizania in oppoſitione hæreſes cum ſuis auctoribus intelligi oportet, Præterea ex dict. *Mat*.13. ſic argu-

argumentamur: Quod hominibus interdictum & Angelis præceptum, id a nullo hominum eſt attentandum. Atqui extirpationis Zizaniorum officium tale eſt. ut conſtat ex collat.§ 29.30.41. &c. Præterea conſtat *ex Luc. 9. v.* 54. quod Chriſtus Samaritanos infideles igne de Cœlo deſcendente, ad votum diſcipulorum, exurere nuerit, argumento ex diſcrimine utriuſque teſtamenti ducto gravique addita correctione. Neſcitis, inquit, cujus Spiritus filii ſitis. Unde ſic argumentamur. Si Chriſtus ideò noluit Samaritanos igne Cœlitus revocato perdi à ſuis diſcipulis, *quia diſcipuli eſſent ſui filii*, quia non veniſſet ad perpendum, ſed ad ſervandum, ſequitur nec à reliquo populo Chriſti in N. T. hæreticos eſſe interficiendos. Huc etiam pertinent & aliæ prohibitiones Chriſti de hæreticis non occidendis, ut 2. *Cor.* 10.*v.*4.8. *Tit.* 3.*v.*10. *& Epiſt. Ioh:* 2. *v.* 6. Unde ſic argumentamur: Quos jubemur cavere, vitare, non ſalutare, eos oportet vivere non enim propriè dixeris, ſed abſurdè, cavere, vitare non ſalutare eum, qui in vivis non eſt & vel Hiſpanicâ inquiſitione ſublatus. Atqui hæreticos jubemur cavere, &c. Ergo, &c. 4. Quia hæc ſanguiſugarum doctrina pugnat cum ipſâ praxi Apoſtolicâ & veteris Eccleſiæ. De praxi Apoſtolicâ conſtat ex ſuprà allegatis dictis: De praxi Eccleſiæ, extant exempla utpote Arrii in exilium damnati; Item Novatianorum, Valentinianorum, Marcionitarum, Paulinarum, quos Imp. Conſtant. Magnus proſcripſit, *Euſeb l.*3.*de vit Conſt.* Item eſt exemplum Apollinaris & Neſtorii, quos Imp. in exilium pepulit, ut eſt apud *Niceph.l.*8.*hiſt.Eccl.c.*34. De Theodoſio Imp. hoc eſt notatu dignum, quòd neminem ob religionem perſecutus ſit, niſi unum Eunomium. Pertinent huc de hereticis non occidendis ſtatuta Conſtantini Magni de quib. *Euſeb.hiſt.Eccl.l.* 10.*c.*5. Item teſtantur D. Patres, utpote *Tertul.ad Scapulam Tyrannum, Cyprian l.*3. *Epiſt.*8.*ad Max. Chryſ.hom.*47. *Theophylactus in c.*13. *Matth. Hier.in* 2.*c. Oſeæ. Hilar.ad Conſt. Imp. Ambr. in* 2. *Cor.* 1. *Bernh.ſerm.*6. Quinimò id ipſum teſtantur acta Conciliorum. Nam nullum legitur ſynodale decretum, hæreticum Synodo convictum & damnatum traditum Magiſtratui ad occidendum. Primum hoc attentavit Synodus

Cor-

Conſtantienſis *Anno* 1415. verùm quàm doloſè tunc temporis Papini egerint, toti mundo notiſſimum eſt. 5. Propter expreſſos text. juris Can. *c tres perſonas*, 23. *quæſt.* 4. & *c.* 23. *C.* 13. *quæſt.* 4. 6. Quia jure civili, ſumma hæreticorum pœna eſt exilium ſeu deportatio cum publicat. bon. *l.* 4 & 8. *Cod. de hæretic* & *Manich.* & *l. nullus hæreticis*, 2. *C. de ſummo Trin. c. vergentis*. 10. *ib. quantò magis, qui aberrantes in fide ext de hæretic.*

Contraria igitur argumenta quod attinet. Reſp. ad 1. Legem illam Vet. T. de Pſeudoprophetis ſine miſericordiâ occidendis non fuiſſe ἠθικὴν ſed πολιτικὴν, non moralem ſed forenſem, quæ cum cæteris forenſibus & totâ Politiâ Moſaicâ hodiè ceſſat, uti præcedenti diſp. pluribus eſt demonſtratum. Sed regerunt, nullam rationem adferri poſſe cur Dei majeſtas & Eccleſiæ auctoritas minoris apud nos ponderis eſſe debeat, quam olim apud Judæos fuerit imò multò magis ad eam ſtrictè defendendam tenebimur. Verum quòd in Vet. T. licitum fuerit occidere hæreticos, ratio triplex dari poteſt, 1. deſumitur à tempore; quia nuper admodùm hunc populum ſibi in peculium elegerat Dominus, & variis, imò immenſis & planè miraculoſis & extraordinariis beneficiis affecerat. 2 à loco, quia fuit exiguo ſpacio, intra unius populi terminum circumſcriptus & ſic faciliùs executio locum habere potuit, quamvis nec inter illos ſemper executionem obtinuiſſe ſciamus. Cum enim tribus tota ſæpe defeciſſet, nunquam legimus ſanguinem religionis causâ profuſum fuiſſe. 3. Perſonæ ipſius Meſſiæ ſcilicet, ne populo in factiones diſtracto & gentilibus mixto, dubia redderetur Meſſiæ præſentia, quem ex illo populo & illâ regione juxtà promiſſionem Dei expectabant. In N. T. ſecùs eſſe dicimus, quia nullum mandatum exſtat, quin imò uti dictum prohibitiones de non tollendis hæreticis in N. T. extant plurimæ. Ad argumentum ſecundo loco adductum ex vulgari Regula: Reſp. Qualis enim eſt Regula, talia quoque exempla ad regulam illam congruentia. Atqui regula ad cujus præſcriptum hæc à piis Regibus V. T. geſta ſunt; erat Moſaica & temporalis. Ergo etiam & talia ſunt exempla Et per conſequens ad imitationem trahi non debent, ſeque-

retur enim non tantùm ipſos hæreſiarchas, verùm etiam omnes ſeductos exſcindendos eſſe, quin imò non tantùm illis, qui Magiſtratu, verum etiam, qui miniſterio Eccleſiaſtico funguntur, jus & poteſtas gladii erit in hæreticos, & quæ ſunt alia abſurda plurima. Ad 3. Reſp. Committi in eo fallaciam plurium quæſtionum; agitur enim in *d. c.* 18. *v.* 17. apud Matth. non de hæret. ſed de fratre in te peccante. Et proinde publicanos, Chriſtus & Johannes non tradiderunt carnifici, ſed eos recipiebant, *Luc.* 13. *v.* 12. Ad 4. Reſp. Quòd hæretici non ideò comparentur Lupis, quòd debeant ſimiliter tractari & occidi, ſed quia habeant ſimilem indolem. Eſt ergò maxima diſparitas in ſupra dictis ſimilitudinibus. Ad 5. Reſp. Quòd exempla illa tàm ratione perſonarum & factorum, quàm inſtrumentorum & cauſarum ſint diverſa. Perſonis differunt. Nam adverſarii, hîc de Magiſtratu quærunt, exempla verò allata loquuntur de Chriſto & Apoſt. factis differunt: aliud enim eſt occiſio & aliud ejectio & facta illa partim erant extraordinaria, partim miraculoſa. *Inſtrumentis:* Apoſtoli enim verbis egerunt contra Ananiam & Elymam: Sic Chriſtus flagello & verbo ſimul contra numularios egit; Adverſarii verò igne & ferro. *Cauſis:* Non enim propter hæreſin hæc contigerunt; ſed ob Ananiæ fraudem & hypocriſin. Elymas verò erat magus; & Nummularii exercebant in templo mercimonia; flagellati ergò ſunt, ùt reſipiſcerent, non verò ut morte interirent. Ad 6. Reſp. Negando. Neque ſunt pœnæ ſpirituales convertendæ in civiles. Ad 7. Reſp. Quòd pœna mortis non ad omnes hæreticos; ſed tantùm ad Manichæos, propter extremam ipſorum malitiam & nequitiam, ſit extenſa, *l.* 11. *C. de hæret. & Manich.*

Quæst. III. *Utrùm ad Magiſtratum Politicum pertinent inſpectio Eccleſiæ & poteſtas Concilia convocandi & illis præſidendi?*

Canoniſtæ Laicis Principibus omnem poteſtatem legis Eccleſiaſticæ condendæ etiam in commodum cedentis adimerunt, *c. Eccleſia. de conſt. c. benè, & c. ſi quis principum,* 15. *q.* -. *cum Laicis, de rebus Eccleſ. non alien. c. tranſlato. de conſt. c. ſacroſanct.* 51, *c. maſſana,* 57. *de elect. c.*

cau-

cauſam, de præſcript. Hinc Pontifex Romanus, Epiſcopatum univerſalem ſeu principatum ſuper omnes totius mundi tùm Eccleſias tùm Epiſcopos arroganter ſibi attribuit, *c. unam ſanctam Extravag. comm. de major. & obed*, & ſuper hoc falſo fundamento, ſe caput Eccleſiæ, & ſupra Concilium, imò ſcripturæ auctoritatem à ſe ipſo dependere ſtatuit. Verùm, quàm falſum, impium & blaſphemum hoc ſit, inde facilè patet: quod principes Laici ſint utriuſque tabulæ cuſtodes & præſides, *Deut.* 17. 19. *Ioſ.* 8. Sic Moyſes omnem ſacrorum rationem à Deo accepit & populo tradidit, *Exod.* 27. Aaronem ſeverè verbis caſtigavit ob vitulum aureum. Sic David cultum Dei reſtituit, 1 *Chron* 13. Sic Ezechias æneum ſerpentem perfregit, 2 *Reg.* 18. 4. Neque hoc immutatum Chriſti adventu, ut patet, *ex l.* 3. *C. de Trin. & Nov.* 3. ubi Imp. inquit: ſe non minorem Eccleſiæ curam habere, quàm propriæ vitæ. Conſtant. Impp. Concilia Oecumenica coëgiſſe & non tantùm Romanum Epiſcopum, ſed plures patres Conciliis præfeciſſe, qui non ſuo, ſed Imperatoris nomine omnia ſtatuerunt & decreverunt. Quam poteſtatem Impp. Rom. poſtmodùm etiam retinuerunt & ll. tulerunt Eccleſiæ, *Nov.* 7. 46. 53, 67. 120. utpote de locis ſacris & eorum privilegiis *t. t. C. de SS. Eccl. & t. t. C. de his qui ad Eccl. confug. Nov.* 9. item de perſonis Eccleſiaſticis earumque creatione, numero, officio, immunitate, *t. t. C. de Epiſc. & Cler. & t. ſeqq. Nov.* 3. 5. 7. 16. 57. 79. 83. 123. 131. 133. 49. De Ceremoniis *t. t. C. de ſacr. bapt. iter. & t. t. C. de ſtat. & imag. & t. C. vera lic. ſig. ſalv. Nov.* 58. 59. 131. *c.* 8. & 137. *c.* 6. item de diebus feſtis *l. ult. C. de fer.* imo de doctrinâ ipsâ, tàm fidei, *t. t. C. de ſum. Trin. & t. C. de hæret. & Manich. & tit. C. de Apoſt. & t. C. de Iudæis, & t. C. de pag. Nov.* 146. *c.* 2. quàm morum, *Nov.* 12. 21. 140. 106. & 110, eſt enim religio in Repub. Chriſtianâ communis cauſa, cujus præcipua cura ad Impp. & reliquos principes Chriſtianos pertinet. Neq; hoc in caſu Papa poteſt eſſe judex, ſi maximè juriſdictionem haberet, cum ſit pars litigantium, *arg. l. qui juriſdictioni de juriſd.* Nec par in parem habet imperium, *l. eſt receptum, eodem t. & l.* 4. *de recept. arbit.* Sic Conſtant. non tantùm coëgit Concilium, verùm etiam eidem præfuit, *c. ad fidem d.* 96.

c. *Adrian.63.e futurum, v.idem verò,12.q.1.* Sic Theodoſius Arcadius, Martianus, Carolus & Otto Magni, Henricus III. & plurimi alii de quibus vide *Euſeb.de vita Conſt.lib.3 c.6.Niceph.lib.8 c.4.*

QUÆST. IV. *Ann aliquando in Republ. plures unà religione tolerandæ?*

TAlis eſt quæſtio pro cujus Negativâ non tàm ex Logicorum regulis quàm ex carnificum officina argumentis petitis proximè præcedentis ſeculi decurſu pugnatum eſt Talis eſt inquam, quæſtio, quæ florentiſſimam Galliam, fertiliſſimam Angliam, bellicoſam Hiſpaniam & cultiſſimam Belgii provinciam acriter hactenùs concuſſit, abſumpſit enim hæc quæſtio in Galliâ intra duorum & viginti annorum ſpatium, initio ſcil. ſumpto, ab *Anno* 1562.uſque ad *Anno* 84.quadraginta centum millia, variis pœnis & bellorum turbinibus, atque adeò hujus quæſtionis deciſio in ſanguine hominum quæſita, ut pulchra illa roſa Franciæ tunc temporis in ſanguinem verſa videtur. Abſumpſit innumeram hominum multitudinem in Hiſpaniâ, in Belgio, in Angliâ. Et quamvis Germania noſtra pacatior eſt viſa, non tamen defuit quibuſdam turbatoribus voluntas, licet huc uſque Dei beneficio defuerit facultas *Sleid lib.3. & 17.* Nec deſunt hoc noſtro tempore, qui diverſæ religionis hominibus optant unam cervicem, *Coſter.in præfat. Enchirid.controv de morbus hæret.fol.17.* Diverſas igitur religiones in unâ eâdemque Repub.tolerandas non eſſe, ſic probant. 1. Quia munus Politici primarium eſt omnes diſtractionum ac diſcordiarum civilium vias præcludere & omnem anſam præcidere. Atqui nihil magis ſubditorum mentes diſtrahit, & diſcordias introducit, ac facit religionum diverſitas Nam experientia teſtatur, quòd ibi ſint perpetuæ rixæ & contentiones aſſiduæ, ſeditioneſque creberrimæ. Notiora hæc ſunt, quam ut documentis ex Hiſtoricis comprobare neceſſe habeamus. Nota enim ſunt exempla Pſeudoprophetæ Ægypti, de quo *Actor.12. Ioſeph lib.2.bell.jud.cap,12.* Moſes Cretenſis, *de qua Strabo & alii,* Johannis Leidenſis & Münceri *de quibus Sleid.lib.4. & 5.* Videatur *Camer.p.1.hiſtor.c.83.* Ob eandem rem Romani *legib, 12. tab,* caverunt, ne aliquis,

ſepa-

ſeparatim haberet Deos novos, neque alienos ſive advenas. 2. Quòd unus tantùm ſit Deus, ac una formula rectè colendi Deum quam Deus nobis propoſuit & extra quam impoſſibile eſt Deo placere. Violatores enim unius & certæ religionis Deus atrociter punire voluit, *Deut.* 13. *v.* 1. *& ſeqq.* ejuſque rei causâ vindicem Magiſtratum conſtituit & protectorem ac defenſorem. Vide *Franciſcum Burghard. de autonomi,* in quâ expellendos arbitratur eos qui diverſæ ſunt religionis, idque ex locis ſcripturæ *Deuter.* 17. 18 *&* 10 *&* 13 *Eph. c.* 4. *Iud.* 6 1. *Sam.* 4. *&* 15. *Pſalm* 138 *&* 25. *&* 118. *&* 68. 1 *Reg. c.* 12. *&* 14 *&* 18. 2 *Chron. c.* 19. *&* 24. *&* 25. *&* 29. *Matth. c.* 22. *Eſa.* 49. 1 *Cor.* 12. Pugnat enim hæc religionis libertas cum verâ & unicâ fide, quam dubiam ac incertam reddit, & ſic plures introducit fides & conſeq. plures ac diverſas Eccleſias. 3. Quia hâc libertate religionis ad extremum Numinis contemptum, blaſphemias, &c. feneſtra aperitur. 4. Quòd pari paſſu ambulent, omnis religio: & nulla religio: rudis enim plebecula, acres illas de ſummis religionis capitibus contentiones & diverſum ſacrorum cultum animadvertens, ſolâ hominum opinione veritatem conſtare cenſet, ac proinde ad Epicuri caſtra pleno contendit curſu. 5. Quòd fieri non poſſit, ut quis Deum totâ animâ & toto corde diligat, qui diverſas religiones ſimul patitur ac fovet: quòd certiſſimum ſit in neutram credere, qui diverſas leges admittit, *Tholoſ. lib.* 8. *de Republ. cap.* 2. *ſect.* 15. Ut igitur religionum diverſitas tollatur, Orientis & Africæ populi, ut & ipſi Hiſpaniarum Reges, de religionibus diſſerere ſanctè prohibuerunt, *Bodin. lib.* 4. *de Republ. cap.* 7. 6. Quia tranſgreſſores humanarum legum puniuntur. Ergò multò magis violatores divinarum ll. Quantum enim religio quæ ex ipſo Cœlo devenit, præſtat promulgatis humanis placitis, tantum quoque illarum tranſgreſſores puniendi atrociùs. nihil in humanis rebus religione eſt præſtantius: eam igitur ſummâ vi defendi oportet. Et quia crimen læſæ Majeſtatis humanæ, gladio punitur; Cur non & crimen læſæ Majeſtatis divinæ? Et cum Magiſtratus tollat, qui furtis & homicidiis Rempub. commaculant; cur non & illos, qui novis dogmatibus Reipub. admodum nocent.

Utriuſque enim tabulæ cuſtos eſt Magiſtratus. Coſterus in Enchirid.*contr.c.2.f.*101. Hinc ſtatuunt. Hæreticum à quolibet etiam privato impunè occidi poſſe.*VVilhelm. Roſſ.de vind.Reipub.Chriſt. adverſus Reges Imp & haret. p.*156.*Greg.de Valent t.*3 *diſp.*5.*q.*8.*p.*3.*Iac. Gretſer. in apol.pro Ign Lojol.c* 6,*Bell.de ſummi Pontif.lib.*5.*c.*7. Item in crimine hæreſeos accuſatorem numero teſtium aſcribi,*c.in omni, extr. de teſtib.* Item, ut inquiſitores hæreticæ pravitatis ex præſumptione etiam poſſint procedere, & teneantur punire eum,qui ex dictis vel factis convincitur eſſe hæreticus, quamvis reverà non ſit. *Ut ex Dominico Bannes Profeſſ.Acad.Salmanticæ in Hiſpan.in 2. ſecundæ Thom q.*11.*art.*2.*refert.Gomarus in Anticoſt.* Hinc viſum eſt Papinus, hæreticis fidem ſalvi conductus non eſſe ſervandam quamvis juramento eſſet confirmata. 6. Huc faciunt rationes de hæreticis tollendis, quæſtione ſecundâ allatis. 7. Aliis quibuſdam ſcripturæ dictis utpote *ad Tit.*3.*v.*10.Hæreticum poſt unam & alteram rationem, devita. Item exultationes Deí in gutture ſanctorum & gladii ancipites in manibus eorum, *Pſal.*149. *v.*6 Item, ſi quis in me non manſerit, mittetur forâs ſicut palmes & areſcet, & colligent eum,& in ignem mittent, Johan.15.

Verùm, nos cum iſtiuſmodi ſanguiſugis, qui tantùm haſtas vibrandas, gladios acuendos, telà intentanda eſſe crepant, facere non poſſumus,ſed truculentiæ & crudelitatis meritò accuſamus,qui ſtatim ad rotam,ad ignem, gladium, diverſæ religionis homines trahendos opinantur,ex quorum cerebro tyrannica iſta emblemata fluxerunt: Regem hæreticum à quovis privato poſſe impunè occidi. Item hæreticis non eſſe ſervandam fidem: & quæ ſunt alia impia & crudelia dogmata. Quamobrem contrarium ſtatuimus nos & defendemus his fundamentis. 1.Quia religio non imperari,ſed ſuaderi debet. Nam cum fides ſit in anima,quæ ſpiritus eſt,non tantùm difficile eſt Magiſtratui populum ad fidem cogere, verùm impoſſibile, quia ſola divinitas interiora cordis cognoſcit ſcrutatur & judicat. Magiſtratus quippe Politicus corporibus,moribus & linguis quidem imperare poteſt; verùm mentium Rex ſolus Deus eſt, Hinc Auguſt. in

Joann.

Joann. liberum quidem eſt credere, imò quoddam divinum in ſpiritu, externâ igitur vi nec cogi poteſt nec debet. Unde etiam rectè à Max. II. dictum Nullam eſſe intolerabiliorem tyrannidem, quam conſcientiis velle dominari. Rectiſſimè etiam Stephanus Batori Rex Poloniæ dixit. Tria ſibi reſervaſſe Deum: Ex nihilo aliquid facere: ſcire futura: dominari conſcientiis. Quamobrem non ferro ſed verbo hic pugnandum eſt, cujus vires deſcribit Apoſtolus *ad Hebr.* 4. *v.* 11. in hunc modum: Vivus eſt ſermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti & pertingens uſque ad diviſionem animæ ac ſpiritus: & arma hujus militiæ minimè debent eſſe carnalia, 2 *Cor.* 10. *v.* 4. Armatura Dei hic requiritur, lorica juſtitiæ, ſcutum fidei, galea ſalutis, gladius ſpiritus, *Paul. ad Eph.* 6. *v.* 11. 15. 16. 17. Hinc *Tertull. ad Scapulam.* Non eſt religionis cogere religionem, quæ ſponte ſuſcipi debet non vi, fides non eſt res neceſſitatis, ſed voluntatis. *Item Ambroſ. in* 2 *Cor.* 1. *Hilar. ad Conſtant Imp.* Unde etiam liberum religionis exercitium, conceſſerunt, Conſtant. Imper. quamvis Arrianus. *Theodor. hiſt. Eccl. l.* 2. *c.* 12. Item Antonius Aurelius Imp. licet Ethnicus. *Euſeb. lib.* 4. *c.* 13. item Gratian. *Socrat. lib.* 5. *c.* 4. Hinc etiam Imp. Car. V. ſacratiſſimæ memoriæ, nunquam ſatis celebrari & laudari poteſt, quòd per Regem Ferdinandum fratrem ſuum pragmaticam ſanctionem de pace religionis ſolemnî ſtylo & concordi ſtatuum ſuffragio promulgari & confirmari curârit, Et cum voluntarium populum expetat Deus, *Pſal.* 110. *v.* 3. experientia teſtatur, coactionem in religionis negotio ſemper malè ceſſiſſe, nam cùm religio non poſſit imper. uti antea dictum, nihil aliud faciunt coactores, quàm ut coactos faciant hypocritas, ut aliud dicant, & aliud teneant alta mente repoſtum. Id ipſum de Vandalis in Africâ, de Gothis in Italiâ, de Arianis in Græcia. Mahomet. in Turcia, annales uberrimè teſtantur, 2. Quia ipſe Deus, qui Rex Regum & Dominus Dominantium eſt, in ſuâ Republ. mundana omnibus ſeculis diverſas religiones publicè exerceri paſſus eſt, unde Apoſtolus in hæc verba ſcribit: oportet eſſe hæreſes, fortè, ut veritas & falſitas mutuâ inter ſe collatione melius hominibus innoteſcat. 3. Addimus proinde

& hoc,

& hoc, quòd nullùs ſit populus, qui religionem ſuam non judicet veram; Item, quod controverſia illa, quæ vera & pura religio, adhuc indeciſa, & quia ſolius Dei opus eſt, quamdiu hæc mundi machina durat, indeciſa manebit. 4. Quòd diverſæ religiones non per ſe afferant mutationes & perturbationes in Republ. niſi tùm, quandò Magiſtratus ſuam religionem abſque judicio & diſcrimine rejectis per vim reliquis pertinaciùs tuetur. Id quòd experientia tota die confirmat. Nam quamprimum liberum religionis exercitium in Galliâ permiſſum, nec ulterius propria in viſcera vires vertere voluit, maximâ ex parte pacata & tranquilla fuerunt omnia. Quòd ipſum in Germaniâ noſtrâ uberrimè reperimus. Nam quamprimum Proteſtantes Imperii ſtatus liberum religionis exercitium obtinuerunt, halcyonia ſua obtinuit Germania, quæ ut porrò obtineat, Deum ſupplices rogamus. Hujus enim ſalutaris ſanctionis beneficio videmus, conjuges in religione quidem diſſentire, parentes & liberos diverſa ſacra ſequi, fratres & ſorores in unâ eâdemque domo in plurimis cœleſtis doctrinæ capitibus diſcrepantes fovere ſententias, in Politicis tamen & domeſticis rebus concordes vivere. Latiſſimum eſt & firmiſſimum Turcarum Imperium, quod tamen varias ſectas tolerat: Hieroſolymis enim videre licet, Romanos, Græcos, Armenios, Surianos, Neſtorianos, Jacobitas, Gregorianos, Marcionitas, & alios *Camer. part. 1. cap. 58. p. 261*. Sic Judæis Rom. Imp. & Pontifices cœtus ac ſynagogas, quas olim Tiberius, Claudius ac Domitianus vetuerant, habere ad ſuos cultus permiſerunt. Eſt proinde noſtra ſententia, poſſe Magiſtratum, ſalvâ conſcientiâ religionis minus puræ exercitium, tàm publicum, quàm privatum, ſubditis permittere & imitari hâc in parte exemplum periti navarchi, qui cum videt ob vim tempeſtatis adverſæ præſentis, ſe curſum directum in mari tenere non poſſe, obliquo & indirecto utitur, vel planè tempeſtati cedit, ne navis in extremum periculum deducatur. Ad contraria ergò argumenta quod attinet hac vice generaliter reſpondemus, quòd nullum ſit dubium, quin non ſolum præcibus animorum in Cœleſti doctrinâ concordia ſit efflagitanda; ſed cuilibet etiam pro officii

ſicii ratione ſummis viribus eò annitendum, ut una, eaque vera religio ubique locorum & civitatum obtineat dominium; felix enim illa civitas dicitur & beata Reſpub. nec ullum unquam firmius ſperandum eſt concordiæ & unitatis vinculum; verùm cum iſtud quidem ſperare fortaſſis vix ac ne vix quidem liceat, melius eſt & ſalutarius, ſi diverſitas illa tolli nequit, niſi graviſſimo & inſanabili Reipubl. vulnere, ut Magiſtratus diverſitatem religionis, tanquam medium ſervandi totum toleret. Proinde non approbamus varias vel religiones, corruptelas vel ſectas, tantum enim abeſt; ut in pacatam Rempubl. eaſdem recipiendas eſſe, ſtatuamus, niſi civitas ita perturbata, ut ſine totali internecione, aut ſine ſanguinis effuſione res componi nequeat; tunc enim quieſcendum dicimus & tempori aliquid condonandum, ferendam igitur illam religionem eſſe dicimus. quam ſine Reip. interitu auferre non poſſis. *Bod. l. 6. de Rep. c. 7.*

QUÆST. V. *Utrùm Pacificationis religioſa articuli Imperatori à Proteſtantibus vi extorti?*

QUanta ſuperiori ſeculo inter eos, qui Romani Pontificis caſtra ſequuntur, & inter eos, qui Auguſtanæ Confeſſioni addicti ſunt. in graviſſimis fidei articulis, exorta ſit diſſenſio, toti mundo eſt notiſſimum, adeo, ut conjunctiſſimum mutuæ caritatis & benevolentiæ in Imperio Rom. vinculum non ſolum diſtraxerit. funeſtiſſimaſque belli & turbarum faces, teſtè *Sleid. de ſtat. relig.* accenderit. verùm etiam longè miſerabiliorem invectura fuiſſet calamitatem, ſi maturo & ſapienti conſilio huic malo per religionis Palladium obviam non fuiſſet itum, Miſerabatur enim Deus Ter Opt. Max. ſuorum fidelium, idcircò ſacratiſſimæ memoriæ Carolum V. commovit, ut ſingulari & paternâ affectione erga communem patriam juſtis ordinum precibus, ad ſe delatis, religionis pacem, in quâ Germaniæ ſalutem conſiſtere optimè animadvertit, conſtituerit, ſanxerit, decreverit. Cum verò à quibuſdam hoc Imperatoris decretum & factum calumnioſè ſatis in dubium vocetur, utrùm legitimè factum nec ne? paucis hîc de ipſo decreto agemus. *Franc. Burgh. in ſuâ anatomiâ* von der Freyſtellung mehrerley Religion vnd Glauben/ *&c.* c. 1. §. p. 3. & cum illo *VVindecus*

in

in deliberat. de bared. extirpatat. 4. objeƐt. hanc conſtitutionem. vi ferroque Cæſari extortam eſſe dicitur, Tarquinii illud ad Lucretiam *apud Livium lib. 1. dec. 1.* falſiſſimè accommodantes immane dicterium: ferrum in manu eſt. Inde ſic argumentatur: Juris explorata eſt, quòd ſine conſenſu, eoque libero nullus contractus iniri poſſit, *l. 1. §. pen. de pactis.* Unde *Ariſt. in Rhetor. ad Alex. lib. 1.* quibus neceſſitas adhibetur, ii non minus falſa, quàm vera dicere ſolent, nam vel dolorem tolerantes, verùm occultant, vel facilè mentiuntur, ut citiùs à cruciatu liberentur. Neq; ſufficit, ut conſenſus ex voluntario quopiam actu deſcendens accedat; ſed talis debet eſſe, qui ab omni coactione doli & metus, nam & qui dolo agit, vel metum infert, *l. item ſi § pen. Quod metus cauſ.*) ſit liberrimus, propterea, quòd conſenſui nihil tam contrarium, quamvis ac metus, *l. nihil de R. I.* Atqui Imperatoris decretum, non ex voluntario & liberrimo conſenſu, ſed ex coactâ voluntate eſt ortum. Ergo. Cùm Prætor tanquam æquitatis cuſtos, *l. quod ſi Epheſi, 4. de eo; quod certo loco*, ſequitur, hoc decretum non eſſe ratum habendum, ſed reſcindendum. *l. 1. 2. de reſtit. in integr.*

Contra, quòd decretum illud, ſuper pace religioſâ, ex paterno & ſingulari affectu erga communem Patriam, ſit ſancitum & promulgatum, probamus ex ipsâ conſtitutione pacis religioſæ ſub *Anno* 1532. §. Haben wir als Römiſcher Chriſtlicher Keyſer / von ſonderlicher Lieb vnd Begierdwegen / ſo wir zu Teutſcher Nation/ vnd derſelben Stand / Fried vnd gute Einigkeit tragen / vns mit derſelben vnd ſie hinwider mit vns verglichen. *Item ſub An.* 1541 §. Vnd dieweil/ *ib.* vnd demnach dann vnſer Begierde/ ꝛc. *cum ſeq. Et An.* 1544. §. Als wir aber in der Handlung/ ꝛc. *Anno* 1548. *in declarat. interim. in pr. Et Anno* 1555. §. In ſolcher vorgezogener / §. Setzen demnach / vnd damit ſolcher Friede / *ib.* vnnd ſoll ſolche ſtreitige Religion nicht anders/ ꝛc. *Item* §. Damit / *ib.* Sondern derſelben/ *Et* §. Vnnd demnach/ *ib.* So haben wir dieſen Friedenſtandt von geliebtes Frieden wegen / das hochſchädliche Mißtrawen im Reich auffzuheben / ꝛc. *Item* §. Solches wollen wir bey vnſern Keyſerlichen vnnd Königlichen Würden/ ꝛc. Idem probatur ex aliis confirmationibus

anno

anno 1557. 1559. *&* 1566. Et in omnibus ferè comitiis. Prætereà idipſum ex definitione pacis religioſæ pateſcit. Definitur enim pax religioſa, quòd ſit edictum, de certæ religionis in Romano Imperio liberè colendæ facultate concordi ſtatuum ſuffragio, ſub graviſſimâ pœnâ promulgatum. Eſt ergò pax religioſa edictum, ſive conſtitutio principis; qua Princeps motu animi libero, citra perſonæ privatæ vel ſpecialis cauſæ determinationem publicè qui edicit, *ſecundum Theoph. in* §. *ſed & quod, Inſt. de I.N.G. & C. juncto* §. *ex conſt. pacis,* ſetzen demnach/orden wollen und gebieten/ *&* §. *ſeq.* ſo wollen die Keyſerliche Mayeſtat/ rc. quæ verba legis & Llatoris ſunt gemina, *l.* 7. *de ll.*

Argumentum proinde in contrarium quod attinet, limitamus primò majorem propoſit.: Prætor enim hoc non intelligit quamlibet vim, teſte *Ulpian. l.* 3. *Quod metus cauſa.* Sed majoris rei imperium, qui omninò repelli non poſſit, *l.* 2. 3. *d. t.* & metum non vani hominis, ſed qui in hominem conſtantiſſimum cadere poſſit, *l. metum,* 6. Unde in Minore propoſ. demiror Burghardum, quòd, iſtiuſmodi metum in invictiſſimum Car. V. cadere, auſus fuerit affirmare, qui ſanè rerum à Carol. V. geſtarum non fuit inſcius ſed optimè inſuper ſcivit, Electorem Saxoniæ tunc temporis detineri captivum, & Magnanimum illum heroem, Philippum Haſſiæ Landgravium cuſtodiæ mancipatum & præter Bremenſes & Magdeburgenſes potentiſſimas Imperii civitates ad unum omnes defeciſſe. Hi ergò erunt, qui vi ferroque extorſerunt religionis libertatem? Prætereà toti mundo notum eſt, Carol. V. ſacratiſſimæ memoriæ non ſolùm ſuis incolis, ſed etiam exteris Regibus & Principibus potentiſſimis, imò ipſi Solimanno maximum terrorem incuſſiſſe & tamen, qui infinitas & incredibiles confecerat expeditiones, novem in Germaniam, ſex in Hiſpaniam, ſeptem in Italiam, decem in Belgium, quatuor pace & bello in Galliam, bina in Africam itinera peregerat, contra propriam conſcientiam, à tam exiguâ hominum copiâ, omni ſubſidii ſpe prorſùs orbatâ, coactum fuiſſe Imp. affirmare non erubeſcit? At ſi daremus Burghardo, Carol. V. atroci vi compulſum fuiſſe, ut principibus Imp. morem

rem gereret, quod tamen citra veritatis præjudicium non concedemus. Ecquid reportaret? Si enim vim indiſtinctè ad obligationem enervandam efficacem eſſe arbitratur, valdè errat. Nam *Ulp. in l. 3. ff. Quod metus cauſa*, hoc modo reſpondet: Vim accipimus eam, quæ contra bonos mores fit, non eam quam Magiſtratus rectè intulit ſc. jure licito. Quæ Ulpiani reſponſio ex eo dependet principio, quod in omni facinore ſpectanda ſit delinquentis voluntas, *l. 1. verſ. fraus, C. ad L. Corn. de Sicar. l. 1. §. 3. & l. 14. ff. eodem, VVeſ. conſ.* 19. *nu.* 2. Cujuſmodi ſunt exempla, *l. 4. C. ad L. Jul. adult. l. 38. §. 8. ff. eodem & l. 5. C. de injur.* Cùm ergò in principibus Rom. Imp. defecerit voluntas delinquendi. ex eo, quòd qui ſuo jure agit, nemini injuriam faciat, E. etiam iſtiuſmodi metum contra bonos mores Impp. non intulerunt. Aſſumptum inde probatur. Quòd lex divina præceperit unicuiq; ſcrutari ſcripturas ad reddendam ſuæ villicationis rationem: Atqui principes ductu S. S. ſcript. ſcrutati ſunt, ideoque liberum religionis exercitium, toties iteratis ſuis proteſtationibus & ſupplicibus libellis repetiverunt. Ergò id tantummodò fecerunt, quod lex divina, eos facere juſſit. Cùm ergò obſervantia divini cultus major eſſe debeat, quàm humanæ Majeſtatis auctoritas, non iniquè fecerunt, quòd liberum religionis exercitium vi ac ferro extorſerint.

Quæst. VI. *Utrùm ea obligatio quæ ex edicto pacis religioſæ oritur, ipſum Imp. ſtringat?*

NOn deſunt qui hoc negant, & ulteriùs moventur hâc præſertim ratione. Quòd hic contractus ab ipſo Imperatore non ſit celebratus, ſed à Rege Ferdinando: & regula juris ſit, quod alteriùs conventio alteri non proſit, adeò ut ne Procurator quidem actionem poſſit acquirere Domino, *l. 1. C. per quas perſon. & l. 7. C. ſi quis al. vel ſibi*, multò minus alium obligare, *l. ſtipulatio*, 38 *de V. O.* Contra, quòd hoc edictum non tantùm omnes Imperii ordines, verùm ipſum etiam Imp. ſtringat, pluribus probatur ex ipſâ ordinatione & confirm. pacis publicæ, utpote *d. §.* Vnd damit ſolcher Friede/ *ib.* So ſollen die Keyſerliche Mayeſtat / wir auch Churfürſten vnd Stände / etc. Et quia conventione, quis legem ſibi præſcribere poteſt, à quâ

à quâ poſtmodum recedere non licet, cùm æquitate nihil magis conſentaneum, quàm fidem datam ſervare, *l. 1. de pact. & l. 1. de conſt. pac. & l. 1. §. 4. depoſ.* Et vox principis inſtar oraculi eſſe debeat, unum habens calamum & unam linguam & immobilis eſſe, ſicut lapis angularis & polus in cœlo, præſertim cùm nihil ſit, quod clariori lumine in principe præfulgeat, quàm recta fides *l. inter claros C. de ſumm. Trin.* Et quia id gentium moribus introductum, ut Reges & Principes ſuis ſubditis pacta ultrò citròque faciant. Sic Rex Hiſpaniarum ſuis Hiſpanis juramento ſeſe obſtringit: Sic Rex Galliarum præſtito juramento inauguratur, *Bod. l. 1. de Repub. c. 8. p. 88.* Sic Rex Hungariæ, Angliæ, Daniæ, Poloniæ, &c. ſubditis ſuis ſe devinciunt: præterea id jure divino approbatum, utpote quia Deus ipſe hoc jure egit, *Gen. 15. v. 48. Heb. v. 8.* Sic habemus exemplum Davidis cum ſuis ſubditis, *2 Sam. 2. v. 21. & c. 5. v. 3.* Item inter Regem Joas & ſubditos, *2 Reg. 11. v. 4. Par. 23. v. 3. 1 Sam. 11. v. 1.* Nullum poteſt eſſe dubium, quin principes ex tali conventione cum ſubditis factâ efficaciſſimè teneantur. Et quod attinet noſtram quæſtionem, de eâ minus dubitari poterat, cum Conſtitutio illa, bey Keyſer vnd Königlichen Ehren vnd Würden/ nec non graviſſimâ pœnâ ſit confirmata & circumvallata, R. A. zu Augſp. *de Anno* 1555. §. Solches wollen wir bey vnſern Keyſerlichen vnd Königlichen Würden / für vns vnd vnſere nachkommern / ſtät / vnverbrüchlich vnd auffrichtig halten vnd vollziehen / vnd darüber jetzt oder künfftiglich / weder auß vollkommenheit / oder vnter einigem andern ſchein nichts vornehmen / oder handeln laſſen / noch jemand anders von jhrer Liebde vnd Keyſerlichen Majeſtät / vnd vnſerend wegen zu thun geſtatten.

Quod verò argumentum in contrarium objectum attinet, nullius eſt ponderis, nam quamvis ab ipſo Imperatore hic contractus non ſit celebratus, interim tamen per fratrem ſuum Ferdinandnm Regem Romani Imp. hanc pacem fieri curavit, quam poſtmodum ipſe ratificavit & multoties confirmavit. Neque eſt, quòd quis putet illam regulam, quâ dicitur quòd alterius conventio alteri non proſit: aliquid ponderis ad hunc caſum afferre. Non enim ſimpliciter & indeterminatè eſt intel-

ligenda: fallit proinde, ſi ſtipulatio & promiſſio ſub pœna fuerit facta, vel ſi ſtipulantis ſimul interſit, §. 18. *Inſt. de mutilib. ſtip.* Atqui hic contractus non tantùm ſub miſſione pœnæ fuit initus, §. Damit ſolcher Friede/ *in fin.* vnd Von des Landfriedens/ *cum §. ſeq. in fin.* Verùm etiam Regis Ferdinandi non minus interfuit, quàm ipſius Carol. V. cùm regiæ majeſtatis, tùm Archiducatus Auſtriæ reſpectu, §. Solches alles/ *ib.* So ſollen vnd wollen jhr Liebde vnd Keyſerliche Mayeſt. Ergo merito Imp. per fratrem quæſita eſt obligatio.

QUÆST. VII. *Utrùm conſtitutio de pace religioſâ per Concilium Tridentinum ſublata?*

CONſtitutionem de pace religioſâ uſque ad placidam reconciliationem in Oecumenico Concilio, decretam eſſe, & ea reconciliatione non ſubſecuta, ſemper in vigore firmiter conſtitutionem remanere evidentiſſimè, conſtat ex §. Vnd nach dem eine Vergleichung/ *ib.* ſolchen Frieden in allen obgeſchriebenen Articuln biß zur Chriſtlicher/ freundlicher vnd endlicher Vergleichnung/ *& ib.* Wo dann ſolche Vergleichung/ durch die wege deß generalis Concilii, National Verſamlung/ Colloquien oder Reichshandlungen nit erfolgen würde/ ſoll als dann nichts deſtoweniger dieſer Friedenſtandt/ ꝛc. beſtehen bleiben. Et quamvis huic Conciliationi ab Anno 1555. deſtinata eſſent Comitia. §. So haben ſich der Churf. Rathe/ ꝛc. *& §. ſeq.* Vnd wiewol etliche vnſer/ ꝛc. ob graviſſimam tamen negotiorum molem ejus tractatio non eſt ſubſecuta, ſed in Colloquium Wormatienſe prorogata R. A. zu Wormbs/ *de Anno* 1357. §. Vnd Churf. verordnete Rähte/ qui quidem labor ibidem cœptus ſed abſque ullo effectu. Quæ igitur cauſa fuit, cur pax religionis denuò ſolemniter confirmaretur, R. A. zu Augſpurg/ *de Anno* 1559. §. Dieweil aber daſſelbige: *ib.* Vnd das nichts deſto weniger der Paſſawiſche Vertrag/ ꝛc. für vnd für kräfftig vnd beſtändig bleiben/ ꝛc.

Verùm cum Pontificii nobis objiciant Concilium Tridentinum, breviter demonſtrabimus, pacificationem religionis per illud minimè ſublatum. Et quidem. 1. Conſtat ex ipsâ conſtitutione pacis religioſæ, ad Pontificem minimè pertinere, ut ipſe de conſtitutâ Imperii

pace

pace judicaret, vel etiam tolleret, ſed ad Cæſarem & ordines Imperii iſtiuſmodi auctoritatem pertinere, quamobrem formula pacis religioſæ à Cæſare duntaxat, & ordinibus Imperii conſtituta & confirmata. 2. Quòd Papa, cùm reus ſit factus idololatriæ & tyrannidis adverſus Eccleſiam Chriſti, nihilominus in propriâ causâ ſe judicem fecerit minimè competentem. 3. Quòd contra omne fas & æquum ſupra Concilium eſſe voluerit, neque Concilii cenſuræ ſeſe ſubjicere. Id quod contra conſuetudinem & morem ſuperiorum temporum. Siſtebantur enim & ſubjiciebantur Concilio, & itidem damnati ſunt in Conciliis non minùs ſummi Pontifices, quam & alii Epiſcopi, utpote Conſtantinopolitani, Neſtorius & Sergius, quorum ille vivus in Concilio Niceno, hic poſt mortem ſuam in Conſtantinopolitano univerſali ſexto, convictus & condemnatus hæreſeos. Et de Romanis Pontificibus ſimiliter idipſum conſtat. Nam Honorius Papa eſt damnatus hæreſeos Eutychianæ. Sic in Concilio Conſtantienſi damnatus eſt hæreſeos Eugenius. Juſtus Spring. *d. tract. pag.* 132. 4. Quòd nullum legitimum in eo adminiſtraverint proceſſum. Erat enim decretum, ut Concilium in Germaniâ celebraretur. Item ut quilibet tuto eidem intereſſe poſſet. Et quamvis Theologi Würtenbergici inter quos etiam Brentius fuit, ſe ſtiterint, nunquam tamen, ut audiri potuiſſent, admiſſi ſunt. Ex quibus omnibus evidentiſſimè patet, Concil. Trident. minimè legitimum fuiſſe & idcircò pacificationem religionis ſartam tectamq; ſemper habendam.

QUÆST. VIII. *Utrùm illi reformatæ religionis adſertores, quos vulgò Calviniſtas appellamus in publica religionis pace ſint comprehenſi?*

QUæſt. hujus negativam defendimus his fundamentis. 1. Toti mundo notum eſt, quod contemplatione duarum illarum religionum, utpote Auguſtanæ & Pontificiæ, religionis pacificatio ſit decreta, conſtituta & confirmata. Atqui Calviniſtæ, (Mentzerus in defenſione Collat. Aug. Conf.) omnes Articulos Auguſtanæ Confeſſionis oppugnant, uti ipſum etiam teſtatur Proteſtantium reſponſum in Comitiis Auguſtanis, Anno 1556. Cæſareæ Majeſtati oblatum, cujus

verba vide apud Juſtum Springerum JC. Sax. *in tr. de pac. relig. c. 6. ib.* Habe man jhr M. begehren dahin verſtanden / daß ſich der Augſpurgiſchen Confeſſion verwandte Stände erklären ſollen / ob ſie den Churf. Pfalzgraffen / für einen Stand der Augſpurgiſchen Confeſſion verwandt hielten vnd erkenneten: als thun / ſich obgemelte Stände lauter vnnd außdrücklich erklären / daß in dem Articul des H. Nachtmahls ſie nicht erkennen könten / daß es jhr Churf. G. mit der Augſpurgiſchen Confeſſion hielten / ꝛc. Quòd in illâ ipsâ conſtitutione, aliæ religiones extra illas duas, expreſsè reprobentur & rejiciantur, uti patet ex §§. Doch ſollen alle andere / ſo obgemelten beyden Religionen / ꝛc. Item in §. *præcedent.* 2. Quòd tempore conſtitutionis religionis latæ, nulli Calviniſtæ in Repub. Rom. fuerint. 3. In confeſſo etiam eſt, quòd contra Calvinianam reformationem, mandata inhibitoria ſint decreta à D. Maximil II. & Rudolph. II. in cauſa der Stände einer Ehrſamen Landſchafft der P. A. contra principem tutorio nomine conventum. Interim tamen concedimus, quòd ex ſingulari & paternâ affectione erga communem patriam & ſtatus Imperii, à Cæſareâ Majeſtate tolerentur, & quòd à ſtatibus Auguſtanæ Confeſſionis, non quòd Auguſtanam Confeſſionem confiteantur, confirment aut approbent; verùm ut ſocii pacis Politicæ recipiantur, ut nolint illos propter religionem in aliquod periculum induci, quemadmodum idipſum ex ſupra allegato Proteſtantium reſponſo pateſcit, *ib.* vnd wie woll die Stände der Augſpurgiſchen Confeſſion verwandt / ſich gewiſſens vnd gehorſams halber / auch der Warheit zum beyſtand / gegen der K. M. dermaſſen erkläret / ſo were doch jhr Gemüth / Will vnd Meinung nicht / der Churf. Pfalzgraffen / oder andere in einige Gefahr / vielweniger auß dem Religion Frieden zuſtellen.

QUÆST. IX. *Utrùm tempus quadrimeſtre patronis ad præſentandum datum illis currat ignorantibus à tempore vocationis, an verò à tempore notitiæ?*

HAbet ab utraque parte & hæc quæſtio ſuas aſſeclas. Et quòd tempus Patronis currat à tempore vocationis, probat *Diez de Mena in ſuis pract. quæſt. lib. 1. q. 3.*

idque

idque per c. eam te decet, 22. de jure Patronat. ubi plures etiam Dd. hanc in ſententiam allegat.

Verùm contraria ſententia verior eſt, & utrique juri confirmior. Nam de jure Civili quod attinet, dubium eſt nullum, quin præſcriptio tantùm ob moram & negligentiam, non verò ob ignorantiam currat. *l. ſemper, 15. §. annus junctis, § §. ſeqq. Quod vi aut clam. & l. 6. in fin. de calum. l. genero 8. de his, qui not. infam. Schurf. cent. 1. conſ. 61. n. 6.* Quò pertinet vulgata illa regula, quod ignorantia propria regulariter nemini in damno eſſe debeat, *Hyp. in l. qui ignorans, ff. ad L Corn. de falſis, n. 9.* Hinc annua præſcriptione in actione injuriarum verbalium, à tempore ſcientiæ currit, *Gail. lib. 2. obſ. 105. n. 1.* Sic in jure retractus. *Boc. part. 1. diſp. 22. th. 59.* Sic *in jure Can.* clarum & perſpicuum habemus textum *in c. quia diverſitatem, in fin. ubi gl. & Dd. & c. licet, de ſuppl. neglig. & c. ne pro def. de elect. in Clem.* Nec probanda eſt ignorantia, ſed præſumitur donec probetur ſcientia, *Roll. à Vall. conſ. 68. n. 10. lib. 3. Menoch. conſ. 91. n. 51. lib. 1.*

Quòd ergò *c. eam te extr. de jur.* Patronatus attinet, Reſp. id eſſe intelligendum ſecundùm declarationem *c. diverſitatis*. Nam cum in *c. eam te*, nulla fiat mentio ignorantiæ, ſed tantùm de vocatione conceptum, interpretatio ejus deſumenda ex alio, ut expreſſè diſtinguitur.

DISPUTATIO XIV.
DE JURE BELLI.

Reſp. CHRISTOPHORO SANGERO, *Viennenſi Auſtriaco.*

ΠΡΟΟΙ´ΜΙΟΝ.

Rimâ Magiſtratus gubernatione, nempe togatâ, peractâ, ſequitur nunc altera; militaris, de quâ, cùm hac tempeſtate omnes propemodùm univerſæ Europæ anguli bellum crepare & minitari videntur, inſtituto noſtro haud alienum duximus, ſi præſentem calamitatem nobis ad animum revocaremus, & breviter quid de jure bellico ſtatuendum, hiſce noſtris exercitationibus Politicis insereremus, & placidæ veſtræ diſquiſitioni ſubjiceremus.

mus. Id dum facimus, nulli unquam vel aliquid præſcribere, vel modum & formam dare, eſt animus.

THESIS I.

BEllum variè deducitur: Quidam exiſtimant *Bellum* nominari à *Belo*, qui gladium ferreum primus inveniſſe dicitur: Quidam bellum dictum volunt per antiphraſin *quaſi minimè bellum*, quod videlicet bellum nihil aliud, quam lerna, ſentina vel cumulus omnium malorum: Quidam ex eo appellatum putant, quod *bellum, id eſt, bonum* ſiquidem ad pacem habendam comparatum eſt: Quidam contra *à bellum* derivant, quòd belluarum ſit, ſe mutuo laniatu conficere. Rectiùs tamen videntur illi facere, qui bellum derivant à græco nomine βέλος quod telum ſignificat, bellum enim telis geritur, *Bocer. tract. de bell. cap. 3. Conan. lib. 9. Comment jur. civil. c. 5 num. 1.*

2. Definitur bellum: Contrariorum duorum publicorum exercituum, juſta ac prudenter à Magiſtratu, pacis retinendæ vel conſequendæ causâ, indicta contentio, vide *Obrecht. in diſp. de bell. Althuſ. c. 29. Boc. lib. 1 de jur. bell. c. 1. qui aliter definiunt.*

3. Per exercitium hoc loco excludimus duellum, Eſt enim *duellum* pugna duarum partium, citra belli formam dimicantium. Idque ſi duo tantùm manus conſerant, dicitur in ſpecie *Monomachia ſeu ſingulare certamen*, Non ergò tantum duellum eſt, ſi duo duntaxat pugnent; verum etiam ſi plures ſint ab utraq, parte, qui pugnam committunt, *Cagnol. in l. favorabiliores num. 16. ff. de R. I. Vaſq. lib. 1. controv illuſtr. c. 11. n. 34.* Dictum ergo duellum eſt, non quaſi duorum hominum & ſolius cum ſolo, ſed duarum partium bellum, Plura vide *apud Bocer. lib. 11. de duell. c. 2.*

4. In hoc ergò differunt bellum & duellum, quod bellum ſit pugna duorum publicorum exercituum; juſtâ de causâ legitimè indicta: Duellum verò duorum vel plurium tantum hominum etiam privatorum & non legitimè indicta concertatio.

5. Exercitus in jure noſtro infinitum militum numerum complectitur. Idque nòn tantùm colligitur ex ipsâ militis notatione, quâ miles dicitur, quaſi milleſimus quiſ-

quiſque l. 1. §. *ult. ff. de teſt. milit.* verum etiam id ſatis luculenter apparet, *ex l. 2. § 1. de his qui not. infam. Ubi ICtus Ulpian. exercitum inquit, non unam cohortem, neque unam alam dicimus, ſed numeros multos militum. Ubi Dd. & gl. addit: in exercitu eſſe legiones ſex, legionem autem habere ſeptem millia, & centum pedites, & ſeptingentos triginta equites.* Verùm ſi hodiernam conſuetudinem intueamur, non tantam multitudinem ad exercitum conſtituendum requirimus.

6. Porrò publica exercituum contentio bellum ſit oportet: Nam bellum non eſt rixa ſive pugna vel inimicitia hominum privatorum, *Alciat. ad l. 234. de V. S.* utpote nec latronum & piratarum *l 118 & l. 24. de captiv. & poſtl* uti neque ſeditio ſive rebellio, quæ eſt ſubditorum in Magiſtratum, belli nomen meretur, vel quæ eſt Magiſtratus in ſubditos propter contemtum juriſdictionis executio, bellum dicitur *l. qui reſtituere, 68. de R. V. Cov. in c. peccatum p. 2. relict. §. 9. n. 4. & §. 1. n. 3. Gail. 2. de P. P. c. 17. n. 29.* Aliud enim eſt civilis diſſenſio: & aliud bellum *l. ſi quis ingenuum, § ult de capt. & poſtlim reverſ.* Sic bellum vocari non poteſt, quod ſuperiori ſeculo à Muncero motum, ſed rebellio fuit. Hinc ad diſſenſiones civiles compeſcendas utitur Imperator mandatis avocatoriis, quibus qui non paret, in pœnam damni aliaſque juris communis pœnas, ut ſeditioſus declaratur, *Gail. paſſim de P. P. & Sixtin. lib. 2. c. 1. n. 21.* & ut ſeditioſum de primat, adhibet Imp. vicinos principes & vicinorum circulorum ſeu provinciarum præſides in auxilium. *Conſt. Carol. de P. P. tit.* Von Mandaten des Cammergerichts wider die Friedbrecher/ & *Ord. Camp. 2. tit.* vnd ob ſich/ꝛc. *cum § ſeq.*

7. Præterea duo contrarii exercitus bellum conſtituunt. Nam unius partis exercitus bellum non eſt. Eſt quidem militia ſed non bellum. Utriuſque igitur hoſtis exercitus, præſertim cùm invicem telis confligunt bellum conſtituunt.

8. Cauſæ belli conſiderari poſſunt quatuor: *Efficiens, materia, forma finis.*

9. *Efficiens* belli cauſa dupliciter conſideratur, ut *Principalis & Impulſiva.*

10. *Efficiens belli principalis* eſt regulariter ſummus Magiſtratus, utpote eſt in Imp. noſtro Imperator. Olim quidem ante L. Regiam, Pop. Rom. jus indicendi belli habuit, *l.hoſtes, 24.ff.de capt.& poſtlim. reverſ.& l.hoſtes, 118.de V. S.* Sed quia poſtmodùm lege Regiâ Pop.Rom. omne ſuum Imperium & poteſtatem Imperatori conceſſit, *§.ſed & quod principi Inſt.de I.N.G.& C.& l.1.ff. de conſtit. Prin.* Cœpit jus belli indicendi ſoli Imperatori competere, quod adeò cohærere dicitur Majeſtati, ut nullo modo ab eâ divelli queat, *cap. jus militare, diſt. 1.l.un.Cod.ut arm.uſ.inſc.princip. Bocer.lib.1. de Bell. c. 4. Paurm.de Iuriſd.c.3.num.21, Matthias Steph c. 1. Arniſ. de jur.Majeſt.lib.1 c.5 n. 10.* Hinc lex Julia Majeſtatis eum tenet, qui injuſſu principis bellum gerit, *l.3.ad L. Iul. Majeſt. Gail.1.de P.P.c.4.nu.9.Obrecht.diſput.de Bell. theſ.137.* quamvis cum utilitate fuerit ſuſceptum, *arg. l.deſertorem, §. qui in bello, de re milit.Matth. Steph de juriſd.lib.2.p.1.m.2.num.53.* Quamvis hodiè idipſum aliquomodo limitatum reperimus. Nam hodiè Imp. per ll. Imperii, non ſolus, ſed ordines etiam de bello inſerendo ſtatuunt, *Heig.lib.1.q.12.n.19.*

11. Privati ergo & principes inferiores, cùm jus ſuum apud ſuperiorem perſequi poſſunt ad judicium Martis regulariter decurrere non debent, *l. extat, quod metus cauſa, & l.14.C.de Iuda Bocer.lib.2.c.7 Heig.p.1.q. 12.n 31.Anton. Quet.conſ.6 n.6.Dan.Polit.lib.7.c.3.* Ad arma & rixam Prætor procedere non patitur, quos ſua poteſt componere juriſd. Vide *Born. de fund.Reip.ſtat.c. 25.* Unde etiam ll. Romanæ pro latrocinio & non bello reputant, quod non ab ipſo Populo Rom.indictum, *l. 118.de V S.& l.24.de captiv.& poſtlim. reverſ.* Hinc ſalutaris illa conſtitutio pacis publicæ orta, quæ ſic habet: Daß niemand hinführo/ was Würden Standes oder Weſens der ſey/ vmb keinerley vrſach willen/ wie die Namen haben möchten/ den andern befehden/ betriegen/ berauben/ fahen/ vberziehen/belägern/ ꝛc. *Ordin.pr.2 tit.15.* Vide paſſim *receſſus Imperii & imprimis confirmationem de Ann 1555.latam.* Non obſervârint formam in Conſtitutionibus Imperii hinc inde expreſſam.

12. Dictum eſt, regulariter ſtatus Imperii Rom. ad

judi-

judicium Martis decurrere propriâ auctoritate non poſſe. Sunt enim aliqui caſus, in quibus, inconſulto Imperatore bellum ſuſcipere principes & ſtatus Imperii, adverſus ſuos hoſtes poſſunt, utpote. 1. Si periculum eſt ſubitum & dilationem nullam admittit, *l. ſi alias. §. belliſſimè, ff. Quod vi aut clam.* 2. Si Imperatoris copia haberi non poteſt, & res ulteriorem moram abſque incommodo non patitur. Ubi enim judicum copia haberi non poteſt, licitum eſt nobis jus dicere, *l ait prætor, §. ſi debitorem. Quæ in fraudem credit.* 3. Si Imperator ſui muneris immemor, moratoriâ & deluſoriâ procraſtinatione aliquem lactaret. Nam & tunc non expectato Imperatoris juſſu arma ſunt ſumenda. 4. Si Magiſtratus ſuperior manifeſtam exercet tyrannidem, tunc quia ſua ſuorumque defenſio eſt licita, etiam ipſimet Magiſtratui reſiſtere licitum eſt, *l prohibitum, 5. C. de jur. fiſc.*

3. Et quod diximus de ſtatibus Imp. idem etiam affirmandum de nobilitate libera, die freye Ritterſchaft in Schwaben / Francken / vnd Reynlanden. Item de Collegiis, quæ in Imperio conventione publicâ, ſecundùm *Aur. Bull* præſcriptum, *tit.* von zuſammen Verbundniß / vel temporis immemorialis præſcriptione coaluerunt, qualis eſt ſocietas fœderis Suevici, Smalcaldici, &c. de quibus *VVarem. ab Erenb. de fœd. cap. 2. num. 39. & ſeqq.*

14. Cauſa impulſiva, ex quâ licitè bellum geritur, diſtingui poteſt in generalem, quæ eſt inevitabilis neceſſitas: & ſpecialem, quales ſunt. 1. Sui ſuorumque defenſio, *cap. injuſtum &c. 2. Dominus 23. q. 2. l. 3. §. eum igitur, ff. de vi & vi armat. l. 3. de juſt. & jur. Gail. 1. de P. T. c. 4. n. 40. Bocer. lib. 1. l. 6.* Nam qui injuriæ non reſiſtit, cum poſſit, æquè eſt in vitio, quàm qui facit, *c. 7. c. 23. q. 3. & c. 12. cauſ. 23. q.* 8. Defenſionis ergo cauſa rectè ſuſcipitur bellum non modò juſtum & omni jure licitum, verùm etiam omninò neceſſarium. Hùc pertinet defenſio noſtrorum bonorum, item patriæ libertatis, pacis & tranquillitatis, item veræ religionis, &c. *Schonb. lib. 6. Pol. c. 3. Bocer. l. 1 ff. de bell. c. 5.* 2. Eſt ſociorum ab aliis expreſſorum liberatio. Socios enim ut juvemus, ipſa fides & religio pactorum jubet, quin imò jus naturæ ipſum

ipſum ſuadet, quæ cognationem quandam inter homines conſtituit, *l.3 ff. de I. & I.adde l.culpa. 50 l. militum crimen, 109. de R. I l. 2. §. item Varus, 5. verſ. quanquam de aq.pluv.arcend. l. 6. in fin ff. de re milit. c. non inferenda, 27. q. 3. & c. dilecto. 6. de ſentent. excom in 6.* 3. Eſt vi rerum ablatum, nec juris viâ recuperatarum repetitio, *Lipſ. lib. 5. Pol. c. 4.* Dixi, nec juris via recuperatarum. Nam ſi aliunde, quàm bello medicina ſupereſt, bello renunciandum. *Heig. q. 12. p. 1. n. 41.* Invaſio enim nulla licita, niſi ſpes in ſolis armis relicta, *Liv. l. 9.* 4. Eſt fœdorum & pactorum ab alterâ parte violatio, *Boc. d. tr. l 1. c. 5. Althuſ. d. l. & Dan. l. 6. Pol.*

15. Quòd ſi verò nocendi cupiditas & rebellandi feritas, & ſi quæ alia ſunt, bellum extorſerint, tantùm abeſt, ut dicatur legitimum, quinimò, omni jure potiùs deteſtandum, *cap. qui culpatur, 23. q. 1.* Non etiam immeritò notam reprehenſionis incurrunt illi, quos avaritiæ & ambitionis fervor ad bellum vocat, quo nomine Alexandrum taxarunt Scythæ, dicentes: Si Dii habitum corporis tui aviditati animi parem eſſe voluiſſent, orbis te non caperet, alterâ manu orientem, & alterâ occidentem attingeres, *Patr. de Inſt. reip. lib. 9. t. 1.* Sic ſolam infidelitatem juſtam inferendi belli cauſam non eſſe defendemus, aliud verò eſt, ſi ab aliis laceſſiti fuerimus, vel non quietè & pacatè vixerint, *c. diſp. ar. 23 q. 8. & l. Chriſtian. 6. ib. Iudæis & Paganis, C de paganis.* Sic juſta belli gerendi cauſa non eſt violatio legis naturæ ut quòd infideles comedant carnes humanas & promiſcuo utantur concubitu. Ubi contra aliorum ſententiam oſtendit & probat, *Covar. in c. peccatum de R. I. in 6 Vaſq. lib. 1. Illuſtr. quæſt. 24 Obrecht. p. 1. de Bell. theſ. 237. & ſeqq.*

16. Cum ideòque cura belli ſit ardua, moleſta, copioſa, uti ipſa ratio dictitat & res clamitat, juſtiſſimè facit Imper. noſter, quòd non per ſe, ſed adhibito Procerum conſilio & ſapientium auctoritate, bellum definiat, & indicet. Idem fecit Ezechias, cum intelligeret Imperium Regis Aſſyriorum in populum Iſraël verti, cum proceribus ſuis, viriſque fortiſſimis priùs conſilium inivit & feliciter ei bellum ceſſit. 2 *Par. c. 23.* At Joſias, etſi pius alioquin Princeps, verùm, quia temerè, & non neceſſarium

rium ſuſcepiſſet bellum, à Deo mulctatus fuit, 2 *Par. c.* 35. Malè quoque ceſſit Roboam, qui relicto ſenum conſilio, coætaneorum temeritati requievit, 2 *Reg.* 17.

17. Materia belli conſiſtit in inſtrumentis & mediis neceſſariis, quorum præcipuum eſt pecunia, per quam omnia, quæ ad bellum gerendum ſunt neceſſaria, comparari poſſunt. Fruſtra bellum cogitat, quem nervus rerum gerendarum deficit. Sapientis proinde eſt principis in tempore de præparatoriis eſſe ſolicitum exemplo Philippi Macedonis, qui debellaturus Perſas, totum biennium in apparatu fuit occupatiſſimus. *Dn. de La Noue diſc.* 22. *p.* 530.

18. Huic eſt proxima proviſio commeatus ſeu annonæ & rei frumentariæ. *Unde Veget. lib.* 3. *de re mil.* 3. ait. Hoc unum & maximum ſit conſilium, ut tibi ſufficiat victus, hoſtes frangat inedia: reliquis enim caſibus omnibus in tempore poteſt ſubveniri at pabulatio, & annona in neceſſitate remedium non habet, niſi ante conditum.

19. Tertiò ſuccedunt arma. Nam quia nemo ſine armis vel repellit hoſtem, vel reſiſtit invadenti, adeò ſunt neceſſaria ut quemadmodũ apis amiſſo aculeo, aper dente, taurus cornu torpet, ita miles ſine armis. Unde prudentiſſimè & providentiſſimè agunt principes, ſi tempore pacis armamentarium inſtructiſſimum ſibi comparent.

20. Quartò pertinet huc cura Ducis & militum. Nam ſi bellum gerendum, videndum omninò eſt, quem exercitui tuo præficere velis. In quo ante omnia requiritur, ut pietati ſtudeat, nihilque niſi Dei Opt. Max. numine priùs exorato attentet & firmiſſimè credat quòd à Deo ſit victoria, ſapientia & claritas. Certum enim eſt inquit *Flor. l.* 2. *c.* 6. De Scipione loquens, ad profligandam provinciã maximè profeciſſe ſingularem Ducis ſanctitatem. Quam ob cauſam ſummis laudibus ſunt evehendi Chriſtiani principes, quod ſacerdotes & viros doctos & pios ſecum in bellum abducant. *Deinde* Dux belli, rei militaris ſcientiâ ſit inſtructiſſimus, quam habebit & adverſam & dubiam fortunam ſubierit. item ſi varias gentium naturas peregrinando cognoverit. veluti Hiſpanos, ad ſubitas irruptiones & hoſtem fugientem pronos, Italos ad occupandos muros paratos. Gallos

& Belgas ad inſidias & ſtratagemata aptos, Germanos ad ſuſtinendos aperto Marte hoſtium impetus. *Tertio*, ſit hiſtoriarum & veterum & recentiorum peritiſſimus. Crebram enim hiſtoricorum evolutionem multum ad bella feliciter gerenda conferre, notiùs eſt, quàm ut demonſtrari debeat. Alphonſus enim Rex gloriari ſolebat, ſe arma & armorum jura ex Hiſtoricorum libris didiciſſe, quo nomine etiam extollitur Galliæ Rex Franciſcus, quòd omnes majorum hiſtorias ad unguem ſciverit. *Quartò*, ſit probatæ fidei & talis, cui quis ſe ſuumque exercitum tutò committere poſſit.

21. Milites quod attinet, refert, accuratiſſimam habeamus ſcientiam, qui conſcribendi, quomodo perluſtrandi, item quomodo recipiendi, in certos ordines diſtribuendi, collocandi & gubernandi.

22. Conſcribi a. non omnes indifferenter poſſunt. Prohibentur enim quidam, utpote Clerici. Nemo enim, inquit Apoſtolus, militans Deo, poteſt ſe implicare negotiis ſecularibus, *Tim.* 3. *& Tit.* 1. & aliter militans amittit gradum & fit irregularis, *cap. Clerici & ſtatim*, 23. q. 8. Item ad numerum prohibitorum referuntur infames & ſervilis abjectique ingenii hòmines, *l.* 4. *§. adulteri, de re milit. l.* 2. *§. miles. De his, qui not. infam. l. ab omni C. de re milit.* Item qui ad beſtias damnati vel in inſulam deportati ſunt, *l. qui cum, §. ad beſtias, de re milit.* Item Colonos ad arma ab aratro transferri non debere, expeditum eſt, *l. Colones, C. de agric. & cenſit. l. fin. C. de mancip.* niſi qui abſque jacturâ agriculturæ militare poſſunt, *Boc. d. l.*

23. Porrò muliebria qui tractant, à Caſtris longè diſpellimus. Adſuetus enim voluptatem degenerat à robore ac virtute militum. Potius fabros, ferarios, carpentarios & aprorum venatores commendamus. Item commendantur populi potiſſimùm ſeptentrionales & imprimis noſtri Germani. Sint ætate vegeta & alacri. Fridericus Imp. *§. conſtitutionem, de qualit. & ætat. pugn. in uſib. feud.* de duello agens conſtituit, ne ſexaginta annis major & viginti quinque minor teneatur per ſe ipſum pugnare. Et Moyſes tenebatur omnes Iſraëlitas vigeſimum ætatis excedentes militiæ adſcribere, *Num.* 1.

24. Hoc

24. Hoc probè annotandum, ne externis potiùs, quàm propriis militemus copiis. Auxiliares enim ex diverſis locis, nec diſciplinâ inter ſe nec affectione conſentiunt, *Franc. Patric. lib. 9. de Republ. th. 3.* Si tamen iis neceſſitate ſuadente utendum, proſpiciendum omninò priùs eſt, utrùm ſint probatæ fidei & tales, quibus ſe ſuoſque tutò committere Magiſtratus poſſit. Quâ in re cautè agendum, ſi cum quibuſdam fœdus pangat, ut habeat fidos & tutos, ne ſentiat id, quod olim Imp. Valens. Is enim cum Gothos in Thraciam ſecedere permiſiſſet atque omnes ferè ſtipendiarios milites ſibi feciſſet, ut rebelles & finitimos vinceret, tandem illi Imperium occidentale invaſerunt & orientale deprædarunt.

25. Luſtrantur & probantur milites ab his, qui probandi jus habent, *l. 1. C. qui mil. poſſ.* Hodiè actum, quem vocant militum probatorium, die Munſterung/ expediunt Commiſſarii militares, quos omnia pro ſapientiâ & dignitate oportet præcognoſcere atque idoneos in militiam adſciſcere, ineptos rejicere, *Schonb. d. l. c. 13. Boc. 1. c. 9*

26. Milites, probatoriâ factâ, Jusjurandum præſtare tenentur, *l. milites. 13. § miſſionum, ib. ſacramento, ff. de re milt. & l. ex militari, in pr. ib. ſi non ſacramenti fides, ff. de teſt. milit*, Jurant itaque, ſe omnia ſtrenuè, quæ præceperit Imper. facturos, & nunquam deſerturos militiam pro Rom. Repub. *Polyb. lib. 6. Cinc. l. 5. de re mil. Liv. l. 22.*

27. Olim probati & jurati milites cingebantur, *l. Titius 25. & l. quod dicitur, 38. §. 1. & l. pen. ff. de teſt milit.* Et non tantùm Equites, ut quidam volunt, verùm & pedites idque propter generalitatem textus *in d. ll. quibus adde, l. 2. § . ignominia, ff. de his, qui not. infam.* Nam antequam cingerentur, militare teſtamentum facere non potuerunt, *d. l. Titius & l. quod dicitur.* Erat autem cingulum militare zona, quâ enſis, qui dabatur, accingi ſolebat, *gl. in d. l. milites omnes, ff. ex quibus cauſ. major.* Atque cingulum illud cum enſe ſive gladio erat in ſigne militaris ordinis, adeò ut detracto illo, milites exauctorati dicebantur, *d. l. 2. § . ignominia, verſ. ſed etſi, ff. de his, qui not. infam.*

28. Hodiè pro cinctis & inſignitis habentur, quando certo armorum genere inſtructi ſunt, licet cingulum i-

pſis nullum imponatur. Ex veteri cingendorum militum more, originem ſuam traxiſſe teſtatur, *Bacer d. l.* quòd hodiè Principes & Nobiles ſuis miniſtris & aliis, perfectæ ætatis hominib. jus geſtandi gladii concedant. Daß ſie dieſelbe wehrhafftig machen. Nam quod iſtiusmodi hominibus maxilla percutiatur, ex veteri more cingendi originem ſumpſit, militis enim maxilla percutiebatur, in ſignum ſuſtinendi futuri mali, ut tradit *Bal.l. in l. 1, §. miles autem, ff. de teſt. milit.*

29. Quamprimum miles cinctus vel hodiè certo ſuo armorum genere eſt inſtructus, in certum ordinem refertur. Unde rurſùm varia militum officia reſultant. Quorundam enim militum officium vel totum concernit exercitum, vel ad partem tantum exercitus ſpectat.

30. Officiarii reſpectu totius exercitus ſunt: *Dux belli*, der Feldherr / oder Feldoberſte. 2. Illius Vicarius ſeu Legatus. der General oberſte Leutenant. 3. Supremus rei armamentariæ præfectus, der oberſte Zeug oder Artolorey meeſter. 4. Supremus excubiarum præfectus, der oberſte Wachtmeiſter. 5. Supremus metator atque menſor, der oberſte Quartiermeiſter 6. Supremus quæſtor, der oberſte Pfennigsmeiſter. 7. Supremus annonæ præfectus, der oberſte Proviandmeiſter. 8. Supremus rerum capitalium præfectus, der oberſte Feldprofoß, quibus adduntur, Capellanus, Medicus, Secretarius, ſcriba, fecialis, cuſtodes, lictores.

31. Officiarii reſpectu alicujus cohortis, vel regiminis ſunt rurſùm generales, vel ſpeciales,

32. Generales reſpectu regiminis equitum ſunt: Magiſter Equitum der Feldmarſchalck & illius Vicarius ſein Leutenant.

33. Speciali officio in hoc Equitum regimine funguntur, 1. Præfecti Equitum, Befelchshaber über die Reuterey. 2. Equeſtris metator & menſor, der Reyſigen Quartiermeiſter. 3. Præfectus excubiarum, Wachtmeiſter. 4. Prætor, der Reuter Profoß, ꝛc. quibus junguntur: Capellanus, medicus, ſcriba, Tubicines.

34. Generales regiminis peditum ſunt. Magiſter peditum Befelchshaber über das Fußvolck, Et vicarius illius, ſein Leutenand.

35. Spe-

35. Speciales in regimine peditum ſunt. 1. Tribuni peditum die Zunfftmeiſter. 2. Decuriones, die Rottmeiſter. 3. Judex generalis peditum. der Regiment Schultheiß. 4. Præfectus vigilum, der Wachtmeiſter. 5. Pedeſtris annonæ inſtructor, Proviantmeiſter. 6. Metator pedeſtris, Quartiermeiſter: 7. Executor rerum capitalium. Profoß. 8. Lixarum atque calonum ductor. über den verlornen Hauffen/ Hure Webel: quibus adde Capellanum, Medicum, viatorem, Cuſtodes carceris, lictores.

36. Ad armamentarium pertinent. 1. Quæſtor armamentarius, Zahlmeiſter. 2. Aggeribus ſtruendis præpoſitus, der Schantzmeiſter. 3. Quæſtor rei armamentariæ, der Artolorey Profoß. 4. Cuſtos rei armamentariæ, der Zeugwarter. 5. Aurigarum præpoſitus der Geſchirmeiſter. 6. Vehiculorum præfectus der Wagenmeyſter. 7. Pontium Magiſter. der Bruckenmeiſter. 8. Foſſorum & cuniculariorum præpoſitus, der Schantzbauwren Hauptman. 9. Büchſenmeiſter. 10. Pulveris cuſtos. &c.

37. Cauſa conſervans militum eſt partim liberalis ſolutio ſtipendiorum, quæ apud veteres certa erant: Hodiè verò non fixum habent milites ſtipendium, ſed pro perſonarum qualitate, nunc augetur, nunc minuitur: partim eſt ſevera legum militarium executio, ſecundum normam juſtitiæ, quæ bonis Præmia, malis pœnam decernit,

38. Præmia militum quod attinet, ſunt varia. Et ſpectant vel ſolùm eorum honorem & decus ut laudatio, Nobilitas, Corona, ſtatuæ, &c. vel ad utilitatem, ut ſunt prædæ. torques phaleræ amicitiæ haſtæ, &c. Vel in jure conſiſtunt, & ſic concernunt, vel actus inter vivos, vel eorum ultimas voluntates.

39. Quæ ad privilegia inter vivos referuntur, ſunt hæc præcipua. 1. Si quid damni milites patiuntur, dum abſunt, reſtitutionem habent, *l. 2. & t.t. Cod. de reſtit. milit. & l ſi quando, 15. C. ad L. Iul. de adult.* 2. Res militares feriatis etiam diebus in judicio peragi poſſunt, *l. divus Trajanus. l. cuſtodias. de pub. judic.* 3. Non coguntur inviti teſtimonium dare *l. inviti de teſtibus*, quod verum, ſi vocati teſtimonium ferre debent, non verò ſi ad eos mittatur, tunc enim recuſare non poſſunt, 4. milites ob omiſſas poſſeſſiones, in pœnâ commiſſi

miſſi non incidunt, ſi poſteà portorium ſolvant, *l.* 3. *Cod. de vectigal.* 5. Milites, quæ focariis vel concubinis ſuis donarunt, revocare poſſunt, *l. ſi ancillam*. 2. *Cod. de donat. inter vir. & uxor.* 6. Hæreditatem adituris ſolennitates & ſubtilitates circa inventarii confectionem remiſſæ ſunt, *l. ult. C. de jur. d. l.* 7. Eos excuſat juris ignorantia, *l.* 1. *ff. de jur. & fact. ignorant.* 8. Non amplius, quam facere poſſunt, ſolvere coguntur, *l. miles, in pr. & ibid. Dd. comm. l. item aniles, de re judic.* 9. Arma militum pignoris causâ adimi & alienari nequeunt, *l. deſertorum*, 5. *miles, & l. qui commeatus*, 14. §. 1. *de re milit.* 10. Milites filiifamil. in caſtrenſi peculio ſui juris habentur, *l. ult. in fin. C. ad SCtum Maced.* 11. Milites eorumque liberi tormentis non ſubjiciuntur, *l. milites, C de quæſt. & l. honos, cap. de pœn. & l. nullus, Ad L. Iul. majeſt.* 12. Sunt immunes à muneribus, *l.* 3. §. 1. *ff. de mun. & l.* 10. §. *augariorum ff. de vacat. mun. l.* 2. *C. de re mil.* 13. Conventi tam in civilibus, quàm criminalibus non alibi, quàm coràm ſuis ducibus conveniuntur, *l. fin. C. de re milit.*

40. Privilegia circa ultimas voluntates ſunt hæc. 1. Milites liberam teſtandi factionem habent, hoc eſt, quomodo velint, teſtari poſſunt. *l. in fraudem*, 15. §. 1. *& l. Divus Trajanus, & l. eum filius familias, & l. ejus militis, cum l. ſeq. & l. Lucius. in pr. de re milit. & l.* 13. 14. 15. *C. & t. t. Inſt. eodem.* 2. Militari jure & ſurdus & mutus teſtam. facere poteſt, *l.* 4. *C. de milit.* 3. *teſt.* Si quid in vagina & clypeo literis ſanguine ſuo rutilantibus annotaverit, aut in pulvere gladio ſuo inſcripſerit, ſub iſto tempore, quo in prælio vitæ ſortem dereliquit, hujuſmodi voluntatem ſtabilem eſſe oportet, *l. milites*, 15. *C. h. t.* 3. Et licet ad tempus hæredem ſcripſerit, vel alium poſt tempus, vel ex conditione hæredem fecerit, attamen ejus elogium eſt ſervandum, *l.* 15. §. *miles, & lib.* 19. §. *ult. h. t. & l. certi juris, C. eod.*

41. Pœnarum ſeveritas in bello ſemper major fuit, quàm in pace. Sic Tiberius ob Pavonem, atteſtante Suetonius in Tibull. & Car. Burg. Dux ob gallinæ, aviculæ ſubtractionem, furca necari milites juſſit,

ne videlicet eos, quos defendere deberent, ipſi ſpoliarent.

41. Pœna delinquentium militum varia eſt. Quædam cum paganis communes, utpote, quæ oriuntur ex ſtupro, adulterio, furto, &c. Quædam ſunt propriæ militum, quæ ex militari delicto quod quidam ut miles & aliter, quàm diſciplina militaris exigit, admiſit, imponi ſolent. Et ſunt vel leviores, ut mulctæ pecuniariæ vel alioquin modicæ corporis caſtigationes; vel graviores, tam capitales, quàm infamia & exautoratio.

43. Judicium militare quadruplex ſolet conſtitui. 1. Ordinarium. 2. In haſtâ criminali, das Spießgericht. 3. Judicium ſtatarium, das Standgerichte. 4. Camerale, ein Cammergericht.

44. Ad judicium ordinarium requiritur Schultetus, qui præſtito juramento, duodecim ut plurimum ſeligit adſeſſores, item judicii ſcribam & viatorem. Gerichtſchreiber vnd Webel/ die ſtatuto judicium punctim ad horam octavam ſub dio peragitur: & conceditur tàm actori quàm reo, ut quendam ex his duodecim, ſi velit, nominet, qui cauſæ ſuæ patrocinetur, & ne cuiquam defenſio, quæ naturalis eſt, adimatur, nec inauditus morte condemnetur, ter idem repetitur judicium.

45. In haſtato criminali: Si quis contra unum vel alterum militarem articulum peccat, die juridico univerſus convocatur exercitus. Vnd wird der Verbrecher dargeſtelt/ vnnd endlich auff vorhergehendes Vrtheyl vnd Recht durch die Spieſſe gejagt/ da vnder deſſen alle Fenrich/ ſo gegenwertig/ jhre Fahnenſpitzen in die Erden ſtecken/ biß das Vrtheyl ergangen.

46. Judicium ſtatarium, das Standrecht in cauſis notoriis locum habet. Et ſicut duo priora tribus diebus, ita hoc uno tantùm inſtituitur & peragitur. In dieſem wird keinem Vbelthäter auffſchub geben/ als wie in den andern geſtättet/ ſondern wo der Articulsbrieff gebrochen/ wird er ohn alle Gnade an einen Baum gehenckt/ vnd die vrſach ſeines Todts auff ein Zettel geſchrieben vnd auff die Bruſt gegen das Hertz geheſſtet.

47. Quòd ſi cauſa capitalis non ſit, judicium Camerale

rale locum habet *Olrecht de milit.* Et Andreas Reuter in ſeiner Kriegsordenung.

48. Ad belli formam referimus. 1. Magiſtratus bellum ſuſcepturus ardentibus precibus Deum invocet, ut, ipſi felicem ſucceſſum & eventum proſperum largiri velit. 2. Inſtituat maturam deliberationem cum viris prudentibus & rei militaris peritis, de mediis ad bellum neceſſariis, de viribus & copiâ hoſtium, de auxiliis, quæ hinc & inde haberi poſſunt, de caſibus & eventibus dubiis, ut quantum fieri poteſt, omnem fortunā adverſam declinare & evitare poſſit. 3. fiat belli denunciatio, quæ clarigatio ſeu indictio dicitur & adde neceſſaria ut ſine eâ, nec Inſidiis nec aperto Marti locus ſit, *Boc. l. 1. c. 6.*

46. Ritus indicendi belli apud antiquos varii fuêrant.: Carthaginenſes Romanos petituri bello, haſtam Romam mittebant. *Cal. lib. 21. antiq. lect, cap. 16.* Quam etiam Romanos Periſcis Latinis indicturos miſiſſe teſtatur *Liv. l. 1. Sylc. l. 2.* Hodiè plerumque duobus modis clarigatio fieri ſolet: vel per fecialem, qui eſt miniſter publicus & præco quem mittit magiſtratus ad bellum hoſti denunciandum, qui jure legatorum fruitur & violari nequit, dicitur etiam pater patratus & Germanis ein Herold/ vel per literas clarigationis, quæ per puerum mitti ſolent, & dicuntur germ Feind oder Abſagebrieff.

50. Exigit autem jus feciale duo, utpote: Denunciationem & diffidationem. Denunciatio Ut per fecialem adhuc ſemel denunciet, ut præſtet, quod debet. Diffidatio. Si denunciatione facta, præſtare nolit, adverſarius, bellum ipſi indicatur.

51. Atque ut bellum ſic legitime indictum optime exequatur, reſpiciendum eſt, & ad caſtrorum metationem & ad perfectam exercitus gubernationem, de quibus vide *Robert. Flud lib. 3. Exercit. ord. in Camp. Daniel. Speckelius in architect. Barthol. Pitiſcus problemat. architectonicorum &c.*

52. Finis belli eſt victoria, eamque ſubſequitur pax aurea. Victoria Deo eſt adſcribenda non verò ſuperbiùs & incautius mentes humanæ efferendæ. Eâ ergo cautè & leniter, ac moderatè & ... rerum humanarum circulum eſſe quendam qui non ſinat eoſdem

ſem-

ſemper eſſe felices, fortunamque vitream & mutabilem,

53. Inter effectus belli, numerantur vaſtationes, incendia, rapinæ, captivitas, &c.

54. Dividitur Bellum a cauſis impellentibus in defenſivum & offenſivum. Reliquas belli ſpecies, quia nec generi conſentaneæ ſunt, neq; inter ſe diſſentaneæ, hic rejicimus. *Et tantum de præceptis.*

QUÆST. I. *Utrum duellum judiciale ſit licitum?*

REctiſſimè olim duellum in judiciale dividebatur. Et quidem judiciale duellum illud erat, quod auctoritate judicis, vel in cauſis maximè controverſis vel deficientibus plenis probationibus, litigatores ad indagandam veritatem inierunt, ut qui cedat vel ſuccumbat, ejus cauſa inferior ſit. Cujuſmodi duellum ſub Othone primò propè Trevirim nepos cum patruo, de legitimarum hæreditarum jure habuit, uti notat *Cuj. in c un. t. de ſucc. feud. in uſib. feud. Hot. l q. ill. q. 3. Tiraq. de jur. prim. q.* 40. Verùm quamvis hoc uſu receptum fuit in aliquib. locis: Hodiè tamen omni jure rectiſſimè eſt prohibitum, Jure divino, 1. Quia per tale duellum tentatur Deus, quæritur n. in hoc, ut Deus eâ pugnâ manifeſtum reddat per victoriam, utra pars juſtam foveat cauſam *c. 2. q. 4. & c. ult ext de pugnat.* 2. Quia eſt inventum Diaboli, *c. conſului iſti, 2. q.* 3. 3. Sæpè damnatur ſic innocens, *c. quæritur 22. q. 2. & c. ſignificationib. ext de purg.* 4. Quia homicidium eſt prohibitum jure divino, Ergo & medium tale, quo homicidium perpetratur. 5. Quia à charitate proximâ omninò alienum, tendit n. duellans ad hoc ut necet. De jure Canonico eſt etiàm res veriſſima, uti id ipſum ſatis apparet ex ſupra allegatis capitulis. Prætereà & jure gentium prohibitum eſſe non eſt difficile oſtendere. Repugnat n. naturali æquitati, ſuper quâ jus gentium eſt fundatum. Siquidem æquitas id unicè vult ut puniantur facinoroſi & abſolvantur innocētes, quod tamen non ſemper fit in duello, ſed contra evenit, ut vincatis, qui malam fovet cauſam. Præterea jure civili omninò ſunt prohibita iſtiuſmodi duella, *l. un. C. de gl. & l. unc. C. ar. uſ. inſ. pr. ſit in. Nov.* 85. In criminalibus jus civile probationes requirit luce meridianâ clariores, *l. ult. C. de probat.* Deinde Actore non probante reus ab-

ſolvitur, *l. qui accuſatore. 4. C. de edend.* Plura vide *apud Boc.l.2.de Duello,c.2.*

Quæst. II. *Utrùm duella, quæ directè ob bonum publicum committuntur ſint conceſſa?*

Extra judiciale duellum eſt, quod citra judicis auctoritatem ipſæ partes capeſſunt. Eſtque rurſùm. 2. Aut enim ob bonum publicum, patriæ & Eccleſiæ ſalutem; aut citra boni publici finem ſuſcipitur. De illo hoc loco quæritur, ſi videlicet Princeps, Comes, Baro, Nobilis, pro tutelâ ſui Principatus, Comitatus, Baronatus, Dominii,&c. Cum alio Principe, Comite, Barone, &c. à quo bello petitur, ſuſcipit, ita, ut duelli pugnâ ipſi ſoli certantes, exercitu ſemoto contentionem & controverſiam finiant. Cujuſmodi duellum fuit inter Davidem & Goliathum, 1 *Reg.cap.*17. Item inter Carolum Andagavenſem, & Petrum Tarraconenſem, qui cum de Inſulâ Siciliæ diu bellum geſſiſſent, tandem armis concurrere pacti ſunt, & Jurejurando ſanxerunt, uter victus eſſet, Inſulâ decederet, nec ampſius eâ de re controverſiam faceret. Simile exemplum eſt & illud duorum fratrum Hungariæ,quæ inferior Pannonia eſt,*Bocer,lib.2.de Duel. c.*3. Et quamvis iſtiuſmodi duellum de jure conceſſum ſit, ut probat *Vaſq.lib.*1.*controv. illuſtr. c.*49. *per tot.cap. fortitudo.ib. domi, &c. & cap. ab Imperatoribus,* 23. *q.* 3. *Cagnold.l.favorabiliores,*148. *n.*17.*de R.I. & Alciat.lib. de Singulari certamine,cap.* 3. Interim tamen non ſemper conducit. Nam cùm plerumque in tali certamine vincat exercitatior & robuſtior, & ſalus Reipublicæ in periculum maximum inducatur, nemini vitio verti poteſt, quòd provocanti non compareat. Et idcircò magis eſt laudandus Carolus V. quod Franciſco Galliarum Regi non comparuit. *Schleid.lib.6.p.*12.

Quæst. III. *Utrùm duellum, quo aliquis torneamentis, haſtiludiis & pugilationibus ſe exercet & ad militias ſe præparat, ſit licitum?*

Iſtiuſmodi duellum, quo quis ſe ad corporis & animi ſui vires torneamentis, haſtiludiis vel pugilationibus ad militias vel ad ſui ipſius futuram defenſionem, exercendo ſe ſuſcipit, quia ob conſequens bonum publicum ſuſcipitur, non tantùm eſt conceſſum, *l. quæ actione.*

ne. §. *ſi quis in colluctatione.ff.ad L. Aquil.* & *l.militas, ib. ut armorum, C. de re milit.* Verùm etiam præmio dignum, *l. ſpem, Quæ res ping. obl.* & *l. commodiſſ. ff. de re judic.* & *l.ſi duas*, §. *athleta, ff.de excuſ. tut.* & *l. un. C. de athletis*, idque adeò verum, ut ſi quis alium ſic interfecerit, aut vulnerârit, non puniatur, niſi id ex odio, dolo vel culpâ fecerit, *l. quâ actione* §. *ſi quis in colluctatione, ff. ad L. Aquil* Cùm verò ex odio, dolo vel culpâ id factum eſſe non præſumatur, contrarium probari debet. *Boc.d.l.c.*4.& 5.

QUÆST. IV. *Utrùm defendendi honoris ergo, ipſum injuriantem ad duellum quiſpiam provocare poſſit, & contumelioſis verbis provocatus comparere teneatur?*

PRo quæſtionis affirmativâ pugnant, *Baldus ad tit. de pace tenenda, in pr.num.* 16. *in uſibus feud. Iul. Clar. lib. quinto ſententiarum*, §. *homicidium*, *num.* 26. *Franciſc. Curt. Iun.num.*4.5.& 6. *conſilii ſui*, *quod eſt*, 102. *ſub tom.* 2. *conſilior. crimin.opera Ioh. Baptiſt. collect. Cephal. conſ.* 57.*num.* 4. 5.6. Et moventur hoc fundamento: Quòd crudelis ſit & dicatur, qui famam ſuam negligit, *cap noli.*12.*q.* 1. Et non minor ſit infamiæ timor, quàm mortis, *l. eſt. quidem* 8.§ *penult.ff.quod metus cauſa.* Atqui fama & vita paribus paſſibus ambulant, *l. juſta cauſa,* 9. *ubi gl. ff. de manumiſſ. vindicta.* Ergo ſicuti vitam armis defendere licet contra vim, ita & armis licet defendere honorem contra illatam injuriam.

Verùm contraria ſententia eſt verior. Nam idcirco judiciorum juriſque publici tutela in medio eſt conſtituta, ne quiſquam ſibi ipſi permittere valeat ultionem, *l.nullus*,14. *C. de Iudæis.* Et quod Magiſtratus ſuâ componere juriſdictione, eos ad arma & rixam procedere pati non debet, *l.ſi cujus rei*,13.§. *æquiſſimum ,ff.de uſufr.* & *quemadmodum quis ut fr.* Si quis ergo injuriam ab aliquo accepit, ſive in rebus ſive in perſonâ, is ignorare non debet, latas eſſe leges huic rei conſulentes & conſtitutos eſſe Magiſtratus, quorum auxilio injuria illata vindicanda. Nunquam enim, vel rarò quieta & tranquilla eſſet Reſpublica ſi quoties quis injuriâ oneratur, integrum illi fuerit, provocare injuriantem ad arma &

cum

cum eo in arenam deſcendere. Cùm autem eo ſpectent leges,& jura noſtra hoc velint, ut Reſpubica hominumque vita ſit quieta atque tranquilla, nullo modo permittitur ei, qui verbali injuria affectus eſt, ut injuriantem ad arma provocet. Proinde pro quæſtionis deciſione & conciliatione utriuſque partis diſtinguendum eſt, quòd pro diverſo reſpectu iſtiuſmodi duella ſint licita & illicita. Licita ſunt, ſi copia judicis non eſt, vel non ſuppetit facultas habendi injuriantem in judicio, veluti ſi vocatus non veniat in judicium & judex eum cogere non poſſit, tunc enim affectus injuriâ, ipſum injuriantem provocare poteſt. *Azo gl. in l nullus, 14. in verb. ultionem. Cod. de Iudæis, l. generali, 54. C. de decurion. l. ait prætor, §. ſi debitorem, ff. Quæ in fraudem credit, & l. ſi quis curialis, 12. & ib. gloſſ. in verb. judicantium, Cod. de Epiſc. & Cleric. Covar. in cap. peccatum, de R. I. in 6. Item Alciat. in lib. de Singulariter certam. cap.* 3. ubi enim deficit jus, ibi ſuppletenſis & propria ultio. Et neceſſitas facit, quod aliâs licitum non eſt. *Bocer. lib. 2. de Duello cap.* 7. Illicitum proinde hoc duellum eſt eo caſu, quod judicis copia haberi, calumniatores per legitimos tramites puniri poſſunt. Ad argumentum idcirco pro contrariâ ſententiâ oppoſitum. Reſp. Quòd famam ſuam non negligat, qui convitiatorum iniquitates & calumnias per Magiſtratum expellit. Et quamvis non minor ſit infamiæ timor, quàm mortis; interim tamen inferendum non eſt, ſicuti pro tuendâ vitâ noſtrâ poſſumus inſultantem vulnerare aut neci dare, *l ut. vim. ff. de l. & l ſcientiam.* 45. §. *ſi quis cum aliter, ff. ad L. Aquil.* Ita quoque pro tuendo honore, licitum eſt injuriantem jugulare. Nam ſicuti illatâ nobis vi, repercutere jura non ſinunt, ſiquidem tantùm ad avertendam percuſſionem, non verò ad vindictam privatam conceſſa eſt defenſio; ita multò minus concedunt jura acceptam injuriam verbalem armis vindicare quippè cum ea jam ita nobis impoſita ſit, ut armis deponi haud queat, ſed opus ſit vindictâ publicâ. Quod ergo dicitur, vitam & famam paribus paſſibus ambulare, ad hoc impertinenter allegatur. Nam vita ab adverſario noſtro ſemel ſublata, reparari ampliùs non poteſt, fama verò poteſt. Neque eſt, quod quiſpiam putet

famam

famam vel exiſtimationem noſtram lædi ex ignominioſâ petulantis alicujus conviciatoris provocatione, ſiquidem id veriſſimum, quòd infamia non aliunde, quam ex propriâ turpitudine & delicto oriatur, *t. t. ff. de hu. qui not. infam.* Cùm igitur id tantùm facere poſſimus, quòd lex & Magiſtratus a nobis poſtulant: ſequitur, tali caſu, quo judex haberi poſſit, neque injuriantem provocare, neque provocanti comparere poſſe.

QUÆST. V. *Utrùm Chriſtianis bellum gerere liceat?*

NEgant Anabaptiſtæ & cum iis *Tertullan. de Idololat. & Lactant. lib. 5. Inſt. div. c. 22. & 29.* Quorum argumenta præcipua hæ ſunt. 1. Quòd Chriſtianorum mores potiùs ad lenitatem, quàm ad truculentiam debeant eſſe compoſiti. 2. Quòd bellum varias peccandi illecebras ſuppeditet, dum omnia rapinis, cædibus, ſtupris committeantur, & laxatis pudoris & reverentiæ vinculis & ſanctitas morum & caſtitas profligentur, & quæ ſunt alia plurima, de quibus fuſius. *Timpl. in Pol l. 4. c. 10. q. 2. & Iun. quæſt. Pol. part. 2. q. 67. p. 139.*

Verum nihil illa officiunt, quæ pro quæſt. negativâ hinc inde adducuntur, ſi videlicet Magiſtratus juſtam belli cauſam habeat, & aliter Reipublicæ conſulere non poſſit, tunc ſi ipſius Dei mandatis obtemperaverit, & ſanctorum virorum veſtigiis inſtiterit, *Moyſen, Ioſuam, Gedeonem, Davidem, Iōſiam &c.* imitatus fuerit, nullum poteſt eſſe dubium, quin Chriſtianus Magiſtratus ſalvâ conſcientiâ bella gerere poſſit, *Gocl. in q. q. Ethic. 55. p. 338.*

QUÆST. VI. *Utrùm ex populo planè infideli Princeps Chriſtianus milites conſcribere poſſit?*

HAc de quæſtione olim acriter inter *Carolum V. & Franciſcum I.* Galliæ Regem fuit diſputatum, cùm enim hic auxiliaribus Turcarum uteretur copiis, quæſitum fuit, num ſine peccato poſſit. Et quamvis ſint, utpote Frider. Schenck, à Tautenberck. *Item Iacob. Typotius orat. 2. Turcica,* qui idipſum in totum negant. Nos tamen exemplo Abrahami. *Geneſ. 14. 1.* Maccabæorum, *1 Maccab. 8. 2 Reg. 5.* Contrarium affirmamus, præſertim ſi de horum fide & conſtantiâ in promiſſis & factis conſtet. Quod enim quis ob tutelam corporis ſui

ſui facit, idipſum jure feciſſe videtur, *l. ſcientiam, 45. §: qui cum aliter, ff. ad L. Aquil. & l. ne vim. ff. de I. & I.* Et ignoſcendum ei eſt, qui qualitercunque ſanguinem ſuum redemtum cupit, *l 1. de bon. eor. qui ante ſentent.*

Quæst. VIII. *Utrùm Dux belli prælio intereſſe debeat?*

CUm omninò impoſſibile ſit, ut victoria ſperari poſſit, niſi omnia rectè curentur & adminiſtrentur: Et experientia teſtetur, ſine Ducis præſentiâ nunquam rectè curari ſingula: Is enim maſculâ voce militem debet animare, incitare, cohibere, & circumſpicere, ne aciei ordo perturbetur, ne à tergo & fronte ſimul oppugnetur atque adeò, ne cingatur & circumveniatur ab hoſte; & quæ alia plurima affirmativam quæſtionis neceſſario amplectendam eſſe dicimus. Et hanc opinionem noſtram omnium fermè populorum ſuffragiis & moribus ſtabiliri eſt veriſſimum. Inde etiam haud inconcinnè, *Guevara in Hor. p. lib. 1. cap. 3. inquit.* Nihil eſſe Reipublicæ damnoſius, nihil homini turpius, quàm ſi exercitus illius fidei credatur, qui in imperando primas, in bello ſibi vendicat, ubi verò ad manus ventum eſt, poſt principia ſibi cavet loco. Interim tamen, quamvis nihil ſit, quod exercitui plus conſilii & virium addere poſſit, quam præſentia ducis, non id extendendum puto ad Ducem belli ſummum ſeu principem Reipublicæ ſed ad Principem ſubordinatum & exercitui præpoſitum. Illum enim non niſi neceſſitate (à ſubditorum moribus & ingeniis, aliavè ratione ortâ) ſummâ poſtulante prælio intereſſe, ſed potiùs aliquo intervallo à prælio ſeparato manere debere, conſultum eſſe dicimus. Ut & ſubordinatus & exercitui præpoſitus, ſummè cavere debet, ne in pericula ſeſe temerè conjiciat, *Keck. 3. l. 1. Syſt.*

Quæst. VIII. *Utrùm ſtratagematibus in bello uti liceat?*

STratagemata à plerìſque tanquam bonæ fidei è diametro contraria rejiciuntur, quorum argumenta paſſim invenies, *Schonb. lib. 6. Pol. c. 27. Timpl. in Pol. lib. 4. c. 10 q. 24.* Sed noſtro judicio non rectè. Nam ſtratagemata abſque perfidiâ excogitata, licita eſſe & permiſ-

ſa ſa-

ſa ſatis apparet ex eo, quod Deus ipſe iis uti mandavit Joſuæ, *Ioſ.* 8. *v.* 2. Item Davidi, 2 *Sam.* 5. *v.* 23. Et naturalis ratio ſuadet, ut iis, non tanquam malo, ſed tanquam medio, utamur. Nam aſtu & calliditate hoſtes ſuperare longè eſſe tutius, quis non animadvertit & intelligit, ſiquidem id longè melius, quàm multorum hominum ſanguinem profundere, civitates & regiones vaſtare, incendiis abſumere, & quæ ſunt alia ejus generis plurima mala, quæ bellum apertum ſequuntur. Nec ad juſtitiam intereſt, cum juſtum bellum ſuſceperis, utrùm apertâ pugnâ, an inſidiis viceris *cap. Dominus,* 23. *q.* 2. *Quo etiam facit l.* 26. *ff. de captiv. & l. ut vim. ff. de I. & I.*

QUÆST. IX. *Utrùm etiamnum milites noſtri temporis militum privilegiis gaudeant?*

AFfirmativam quæſtionis tuemur his fundamentis. 1. Quòd permiſſa intelligantur durare, donec revocentur expreſſè, *l. item eorum* §. *quod ſi actos, ff. Quod cujuſque, univerſ. & l. ſancimus, C. de teſtament.* Atqui hiſce privilegiis nullâ contrariâ conſtitutione eſt derogatum, &c. 2. Quia eædem prorſus ſunt rationes in militibus noſtris, quæ in antiquis fuerunt, ob quas talia privilegia dare Impp. commoti ſunt, nempe periculum vitæ & imperitia literarum, §. 1. *Inſt. de milit. teſt.* Atqui & noſtri milites pro Republicâ dimicant, graviſſima pericula ſuſtinent; idem etiam publici belli manſit finis, propulſatio ſcilicet hoſtium & recuperatio rerum ab hoſte ablatum. Quin imò noſtri milites, non tantùm pro patriâ vindicandâ, proque laribus & ſepulchris avitis, uti olim Romani, verùm etiam pro ſanctiſſimâ religione ſanguinem & animum profundunt. Interim cùm iſtiuſmodi privilegia illis tantùm militibus conceſſa, qui actu militant & in ordinem ſunt relati; ad equites D. Michaëlis & alios ejus generis non pertinent, uti neque ad vagantes ſunt extendenda.

QUÆST. X. *Utrùm verba minantia diffidationem importent?*

VErba minantia vel privatum duntaxat concernunt, ut ſi quis alicui minetur vel pugnam vel gladium: vel totam concernunt communitatem, ut ſi quis alicui minetur ignem vel incendium. Priore caſu, ſi verba non dubia,

dubia, ſed perſpicua & clara, niſi quis poſt minas emiſſas ædibus ſuis excedat & ad loca ſuſpecta ſe conferat, iiſq; ſe conjungat, à quibus & ope & auxilio juvari poteſt tanquam diffidator & pacis publicæ violator capite mulctari non poteſt, H. H. B. *art.* 128. Interim tamen judex ipſi cautionem de non offendendo rectè imponit nec ante eum è carcere, quam cautionem fide juſſoriam præſtitit, dimittit. Altero vero caſu, ſi minæ totam communitatem concernant, ut diffidator & pacis publicæ violator rectè punitur. Quod ſi verò verba minitantia eſſent dubia utpote: Ich wil mich an dir rechnen/ ich wil das eyſſern oder ich wil das gedencken/ judicis arbitrio relinquendum eſſe cenſemus, ut pro perſonarum, verborum & circumſtantiarum qualitate judicet.

QUÆST. XI. *Utrum diffidator, qui alicui vel literis vel verbis* abſagt/ *in pœnam fractæ pacis incidat.*

QUamvis conſtitutio fractæ pacis vim armatam & manifeſtam violentiam requirat quæ in diffidatione non eſt, interim tamen, quia diffidator & necem intentat & molitur & ſic præſentiſſimum terrorem incutit, non ſecus de ipſo, ac de turbatore pacis publicæ ſtatuendum eſſe cenſemus, *arg. l. quod eſt,* §. *qui armata.* 5. *ff. de vi arm.* & *l.* 1. *C. ad L. Corn. de Sicar.* Mend. 1 *ne proceſſ. extr cap.* 25. *n.* 3. & *ſequent. Arum. diſc. ad Aur. Bull. ad cap.* 17. *I. Sax. pœnâ fuſtigationis punitur Conſt. Elect.* 1. 4. *p.* 4. & 16. *part.* 4.

DISPUTATIO XV.

DE SUBDITIS, EORUNDEMQUE ORdinibus, nec non Virtutibus & Oneribus tam Perſonalibus, quàm Realibus.

Reſp. JOHANNE REINHARDO Siegfried/ *Babenhuſano Hanovia,*

ΠΡΟΟΙ΄ΜΙΟΝ.

DUas eſſe Reipublicæ partes ex præcedentibus conſtat, utpote; Magiſtratum & ſubditos. Cùm verò de primâ Reipublicæ parte nempè de Magiſtratu ſatis fuſè & copiosè hactenus actum; temporis & ordinis ratio poſtulat, ut de ſubditis quaedam adjiciamus.

THE-

THESIS I.

Subditus rectè & propriè ille dicitur, qui in alicujus territorio domicilium conſtituit. Nam domicilii ea eſt vis ac poteſtas, ut ſubditum foro ac legibus iſtius loci obliget, & privilegiorum & immunitatum participem faciat. Hinc ſubditus propriè non eſt, qui bona in aliquo loco poſſidet, ſive ſint feudalia, ſive allodialia. Unde etiam Vaſallus ſola feudi recognitione ſeu ratione juramenti fidelitatis ordinariæ juriſdictioni Domini inveſtientis non ſubjicitur. Habet n. Vaſallus ordinarium judicem, Dominum videlicet ſui territorii, & non feudi, niſi in cauſis feudum tangentibus, & niſi id ex ſpontanea ſubjectione vel etiam præſcriptione fiat. Differunt proinde juramentum ſubjectionis & fidelitatis: quod illud fortius ſtringat & obliget, quam hoc. Nam non tantùm rerum, verùm etiam perſonæ ſubjectionem reſpicit. (Formulam iſtius juramenti; vide *in cap. Qualiter Vaſallus & tibi domino. diſt.* 63. Gehorſam und getrew wie einem affrichtigen Underthanen gebühret.)/ ꝛc. hoc verò occaſione & contemplatione rerum in feudum conceſſarum tantum præſtatur. Et jurat Vaſallus inter cætera, getrew und gegenwertig oder dienſthaftig zu ſeyn/ wie einem auffrichtigen Lehnman gebühret und gezienet *c. 1. § fin. per quot fiat inveſt.*

2. Diſtinguuntur etiam ſubditi ab officiariis, qui ratione officii Domino ſuo (in cujus familiâ eſſe dicuntur; ſive cum Domino habitant ſive non) juramentum officii præſtare tenentur.

3. Sunt autem ſubſiditi, alii eminentioris, & alii inferioris conditionis.

4. Ad claſſem eminentiorem referimus tres ordines. 1. Ordinem nobilium. 2. Ordinem Literatorum. 3. Ordinem Militum.

5. Nobilium ordo eſt duplex: Generalis & Specialis. Generalis rurſum diſtinctos habet gradus & quidem pro diverſitate Rerumpub. diverſos. In Repub. Rom. primum gradum conſtituit collegium ſeptemvirorum; ſecundum obtinent Archiepiſcopi. Tertium Epiſcopi. 4. Principes. 5. Prælati. 6. Comites & Barones.

7. Civitates Imperiales, de quibus antea ſatis copioſè in diſp. IX. Collegii noſtri Polit. ex variis auctoribus ibidem adſcriptis, eſt tractatum.

6. Ordo Nobilium Specialis, continet nobiles in ſpecie ſic dictos. 1. Et ſunt rurſum duplices: vel ſunt Imperii liberi: vel ſunt provinciales, de quibus diſp. X. actum.

7. Porrò ad eminentiorem claſſem retulimus literatos, qui rurſùm in ſuos diſtinctos gradus ſecundùm prærogativam facultatum diſtribuuntur. Primum gradum occupant Theologiæ Doctores, ſecundum JCti ſeu legum humanarum antiſtites. Tertium Medici. Quartum Philoſophi.

8. Poſt literatos milites ſequuntur, qui victum ſuum ex miniſteriis bellicis quærunt.

9. Inferioris conditionis ſubditi rurſùm in certos diſtinguuntur ordines, Primum ordinem meritò ſibi vendicant illi, qui annuis reditibus privatim vivunt, & qui ex mercimoniis victitant.

10. Secundum ordinem occupant artifices, qui cùm rurſùm quidam ſit liberaliores, & quidam ſordidiores diſtinguimus artifices in ſuperiores & inferiores.

11. Ad ſuperiores referimus. 1. TYPOGRAPHOS. 2. *Pharmacopœos*. 3. *Pictores*. 4. *Aurifabros*. 5. *Architectos* Statuarios, Marmorarios, Sculptores. & omnis generis Fuſores, Scandularios, qui ædes ſcandulis tegunt. 6. *Athletas*. 7. *Chirurgos*, *&c.*

12. Ad Inferiores referimus illos, qui vilioribus & craſſioribus opificiis ſunt præditi, & vel ſunt ad victum vel ad amictum, vel ad omnis generis utenſilia comparanda occupati, ut ſunt: *Piſtores*, *Lanii*, *Venatores*, *Piſcatores*, *Coqui*. Item *Sartores*, *Plumarii*, *Textores*, *Pannifices*, *Pelliones*, *Sutores*, *&c.* Item *Fabri*, *Arcularii*, *&c.*

13. Ad tertium ordinem referimus, *Agricolas*, *Paſtores*.

14. Ad quartum ordinem pertinent illi, qui ex eo vivunt, quòd alios vel vehant, ut ſunt aurigæ & nautę, vel quid portent, vel manibus laborent, ut ſunt mercenarii, operarii, bajuli, &c.

15. Ad quintum ſubditorum ordinem referuntur,

Hiſtriones, Ludiones, Tibicines, Apparitores, Lictores, Carnifices, &c. Plura de his apud *Tholoſ. l.4. de Rep. c.9. Alth.c.11. Polit. Hæn.diſp.2. Tol. Schonb.l. 3. c. 34. ſeqq.* & paſſim apud Politicos invenies.

16. Porrò annotandum hic venit, ſubditos non tantùm diſtingui ratione ordinis, uti jam dictum, verùm etiam ratione obligationis. Nam conſtat, quòd alii liberiores ſint aliis, & alii contrà majori ſervituti adſtricti, utpote plerumque ſunt ruſtici, qui quodammodo ſervis, uti id ſatis ex *Diſputat. noſtr. III. Polit.* apparet comparantur.

17. Diſtingui etiam ſolent ſubditi in tria, hoc eſt, in *Collegia, Corpora & Sodalitates*, ſed quia de his in præcedentibus actum, non eſt operæ pretium hic eadem repetere progredimur ergò ad ſubditorum virtutes & officia.

18. Virtutes ſubditorum quod attinet, ſunt in triplici differentiâ. Referuntur enim eorundem virtutes, vel ad *Deum*, vel ad *Magiſtratum*, vel ad *Semetipſos*.

19. Ad *Deum*, quæ refertur eſt pietas. Hæc enim eſt, quæ ſubditos ad veram religionem incitat & ad vitam Deo gratam hortatur & admonet.

20. Ad *Magiſtratum* quæ referuntur, tres ſunt: *Amor, Honor & obedientia*, *Amor*, quo ſubditi magiſtratum ſuum tenentur complecti, debet eſſe verus & conſtans & quaſi filialis. Ejus enim adſectu compulſi preces pro ſalute Magiſtratus fundunt ſubditi, ejuſque vitam & fortunam defendunt & ab omni proditione, conventiculis, conſpirationibus, verbis injurioſis ſeu conviciis abhorrent. Peccant proinde graviter, qui calumniis Magiſtratum inſectantur & qui omnia illius facta rimantur & ad deteriora flectunt. Et pœnas ſuæ curioſitatis & vaniloquentiæ non effugient.

21. *Honor* conſiſtit in recognitione ſuperioritatis, ut ſubditi Magiſtratum ſuum venerentur, illumquè debito honoris cultu proſequantur, juxta illud: *Time Deum & honora Regem. 1. Petr. 2. v. 17.*

22. *Obedientia* conſiſtit in executione mandatorum. Et incumbit Subditis, Politicis in rebus, omnimoda: in rebus ſpiritualibus, in quantum non eſt contra Dei

tempore quietè & tranquillè & in tuto ſub Magiſtratu vivere poſſint. Hinc ipſe Chriſtus tributum illud ſacrum ſolvit pro ſe & Petro. Hinc omnes nullâ privilegiorum ratione habitâ tributum ſolvunt. *l.* 1. *C. indict.* & *l.* 1. *Cod. de Immunit. nem. conced.*

30. Definitur tributum, Reale onus rebus impoſitum, quod quiſpiam ratione patrimonii ſuo Magiſtratui, in cujus territorio patrimonium poſſidet, præſtare tenetur. Germanicè appellatur: Beth/Schoß/Schatzung.

31. Olim quidem tempore Tarquinii Superbi perſonale etiam tributum erat, & non occaſione rerum, ſed perſonarum occaſione exigebatur, dicebaturque capitatio: verum abrogata eſt Imper. Roman. in Conſtant. Imp. *l. unic. C. de Capit. civitat. cenſ. exim.* Turcis autem etiamnum familiaris eſſe dicitur, *Schonborn. lib.* 4. *c.* 19. *in fin.*

32. Tenetur autem unuſquiſque ſecundum patrimonii ſui vires. Hinc auctis & diminutis poſſeſſionibus, & augetur & diminuitur tributum.

33. Et quia tributum, uti dictum reale onus eſt, à poſſeſſoribus ſemper exigitur. Hinc præteriti temporis tributa, novi poſſeſſores ſolvere coguntur, *l.* 36. *ff. de Iur fiſc.* & *l.* 5. §. *fin. ff. de cenſib.*

34. Collationis tributorum partes tres rectè conſtituuntur. Utpotè. 1. Eſt profeſſio ſeu indicatio patrimonii noſtri. 2. Adæratio ſeu æſtimatio pro ratâ bonorum 3. Deſcriptio in librum cenſualem, qui vel æſtimarium vel cataſtrum vulgò Salbuch appellatur.

35. Vectigal propriè dicitur id quod pro avectione & invectione mercium debetur, *Sixt. de Reg. c.* 8. *n.* 1. *VVeſ. in par. de publ.* & *vect n.* 22.

36. Poteſtas & auctoritas inſtituendi vectigalia vel telonia, publica eſt & ad ſolum Imperatorem ſpectat *l.* 10. *ff. de public.* & *vectigal. l.* 2. & 3. *Codic de vectigal. novell. inſtitut. non poſſ.* Quamvis hodiè Imper. abſque Electorum conſenſu nova vectigalia erigere vix poſſit.

37. Nullus proinde Imper. Rom. ſtatus propriâ auctoritate, vel nova vectigalia erigere, vel vetera auge-

re poteſt, *Sixt. d. l. Roſenth. de feud. c. 5. concl. 44. VVarem. ab Erenb de ſubſid. reg. & oner. ſub c. 5. n. 29.* R. A. *Ratiſbon. ſub Maximil.* II. *de An.* 1576. §. Weiters ſeyn wir/ *ibi* : den Zoll ſteigen / gehort zu Keyſerlichen beſondern Hochheiten vnnd Reſervaten ꝛc. Unde ii, qui propriâ auctoritate vectigalia nova inſtituunt, L. Julia de ambitu & Vi publicâ coërcentur, *l. un. §. qualia ff. ad L. Iul. de ambit. & l. ult. ff. ad L. Iul. de vi publ.* Quocirca etiam mandata pœnalia, etiam ſine clauſulâ adverſus eos, etiamſi Electores ſint, obtineri poſſe, atque eâ ratione ab executione rectè inchoari teſtantur deciſiones & præjudicia Cameræ, *Gylman. in ſymph. ſupplicat. tit. 2 p. 3. titul. 7. ſupplic. 4. Sixt. de Reg. l. 2. c.* 6.

38. Quòd ſi ergo utilitas Reipublicæ & neceſſitas aliqua ſingularis hoc requirat, ut vel nova inſtituantur, vel vetera augeantur, conceſſio Imperatoria eſt efflagitanda, *l. 1. & 3. C. veſtig. nov. inſt. non poſſ.*

39. Cauſa vero conſtituendi vectigalia ſit planè rationabilis, ubi vel ad utilitatem publicam, quòd aliter planum & ſecurum iter præſtari nequeat, vel ad ſublevandam tenuitatem patriæ eſt reſpiciendum, quin, ut quantitas juſta & æqua conſtituatur, omninò eſt attendendum,

40. Omnes verò res huic oneri ſubjiciuntur, & obnoxiæ ſunt, *l. 6. omnium, & l. 7. ex præſtatione, C. de vectig.* Niſi quæ expreſſè excipiuntur, utpote ſunt: 1. Quæ in proprium alicujus uſum vehuntur, *l. 5. C. d. t. l. 4. de publ. & de vect. & l. 203. de V. S.* conſuetudine tamen, quæ in vectigalium exactione ſpectanda eſt *l. 4. §. ult. ff. de pub.* inductum eſſe videmus, ut ſolvantur hodiè tam pro perſona, quàm pro rebus, licet non venalibus. Deinde excipiuntur etiam res exercitui paratæ, *l. 9. §. C. de publ.* Item quæ exercendi ruris cauſa vehuntur *l. 5. C. de vectig.*

41. Omnes proinde perſonæ, quæ privatam degunt vitam, & negotiationis ſeu transferendarum mercium curam habent, ad vectigalis ſolutionem tenentur, *d. l. omnium, & l. ex præſtatione, C. de vectig.* Excipiuntur tamen 1. Fiſcus, *l. locatio, §. fin. de publ.* 2. Navicularii

qui

qui annonæ urbis ſerviunt, *l.* 5. *ſemper, ff. de jur. immunit. Sixt. n.* 67. *& ſeqq.* 3. Legati, *l.* 8. *Cod. de vectig.* 4. Perſonæ Eccleſiaſticæ in rebus propriis, in quibus nulla exercetur negotiatio, *c. quanquam. de cenſib. in 6. Clement. in fin. eod, Sixt d. l. n.* 71. 5. Studioſi in rebus propriis, quas ſtudiorum gratia habent, *auth. habita C. ne fil. pro patre, & ibi Dd, commun.*

42. Qui vectigal præſtare tenentur, nec præſtant, eorum res, quas vehunt cadunt in commiſſum. Unde etiam commiſſæ res dicuntur, *l.* 14. *commiſſa, & l.* 16. *interdum, §. quoties. de publ.*

43. Fraudatio autem vectigalium merces in commiſſum cadere facit, quæ plerumque contingit, cum mercatores & aurigæ cum mercibus ſuis, quas vehunt, à regiâ ſolitâque viâ deflectendo, & alia tranſeundo loca, telonia declinant, ne paſſagium tranſeant, *l.* 4. *§.* 5. *de offic. præconſ. l. cum proponas.* 3. *ubi Bl. Caſtr. & Salic. C. de naut. fœn. l. qui fiſcales C. de navicul. Franc. Lucan. in tr. de fiſc. & ejus privileg. Coler. p.* 1. *c.* 3. *num.* 79. quem omninò vide. Niſi fortè tranſiens per viam inuſitatam, hoc faceret ex juſtâ aliquâ & legitimâ cauſâ, puta, ſi communis ſtrata ab aquis eſſet inundata, *l.* 2. *§.* 8 *ſi quis caut.* vel à latronibus occupata. Aliâs enim vectores nunquam debent egredi viam rectam abſque bulleta, *Col. d. l. num.* 83. Item contingit fraudatio. Si quis ſcienter paſſagium tranſiret, & telonia non ſolveret, da einer wiſſentlich den Zoll überführe / *Conſult. Sax. tom.* 2. *par.* 4. *q.* 65. *fol.* 170. Quòd ſi verò per imprudentiam & errorum paſſagium tranſiiſſet, omnimoda quidem excuſatio non patet, pœna tamen mitior eſt duplicatio ſcilicet vectigalis; *Conſult. Sax. tom.* 1. *pag.* 4. *quæſt.* 42. Item in commiſſum merces cadunt, ab non factam profeſſionem, vel fraudulenter factam wann einer nicht anzeiget / was er führe / oder die Wahren betrüglich verlaugnet. Nec imputari debet publicano, quòd tranſgredientem non inſtruxerit, ſed illud cuſtodiendum, ne publicanus decipiat profiteri volentes, *l. ult. §.* 6. *ff. de publ.*

44. Committuntur autem merces ex cauſâ fraudati vectigalis ipſo jure, ita ut ſtatim deſinant ejus eſſe qui

cerum Imperii indicit. Unde clauſula in Imperii receſſibus frequens: Darüber wir uns mit jhnen / und ſie hinwiderumb mit uns vergleichen / ꝛc.

52. Exiguntur autem hæ collectæ Imperiales non tantùm ab omnibus Imper. Rom. ſtatibus, & immediate Imperio ſubjectis, verùm etiam ab omnibus provincialibus nullâ habitâ vel ſexus, vel dignitatis, vel privilegii ratione, adeò, ut nec privilegiatus, nec inveſtitus ſub clauſula: Frey / gerühiglich / ohn Steuer: a contributionibus ob Turcicam expeditionem indictis immunis ſit, R. A. *de Anno* 1391. zu Wormbs / von Königlicher Satzung / *in pr. Anno* 1500. *paſſim*, *An.* 1542. §. Und nemblich ſollen / ꝛc. & §. Es ſollen auch die Churf. *Anno* 1544. §. Unnd nemblich ſollen alle / ꝛc. *Anno* 1567. unnd nach dieſem / *Anno* 1582. unnd demnach ſollen die Underthanen / *Anno* 1594. §. Demnach ſollen / *An.* 159[illegible]. §. Dieweil dann / & *ſeq.* 603. Nach dem. Ubi diſertè notandum, derogari omnibus conventionibus & exemptionibus in contrarium facientibus, *Modeſt. Piſtor. conſ.* 4 *in pr. n.* 6. & *ſeq. vol.* 1 *Schonb lib.* 4. *c.* 24.

53. A provincialibus verò plurimi regulariter exempti ſunt, utpote: 1. Forenſis. Nam cùm impoſitio collectæ juriſdictionem, & juriſdictio ſubjectionem neceſſariò præſupponat, conſequens eſt, collectis non niſi ſubditos gravari poſſe, *l.* 6. *reſcripto* §. *fin. ubi Bart* & *l. munerum*, §. *patrimonium*, *ff. de mun. Burſ.* 2. *conſ.* 16. 31. *ubi innumeros congeſſit*. Quibus adde *Natt. Cravet. Rol. Rimin &c.* 2. Clerici *argum. l placet*, (*de Epiſc & Cler.* 3. Graduati, *l. Medicos*, *ubi Bart* & *Dd Cod de Profeſſ.* & *Medicis*, quamvis non actu legant. *Mynſing. reſp.* 1 *n* 37. *ubi plures convehit*. 4. Habentes 12. liberos, *l ſi quis detur*, 24. *C de Decur.* 5. Pauperes, *l cura*, §. *impes ff. de muneríb.* & *l fin. C. qui mun. lib.* R. A. *An.* 1582. §. und nach dem / *in fin.* & *fin.* & *paſſim*. Unde Germanis tritum Da nichts iſt / hat der Keyſer ſein recht verlohren Plura de exemptis vide *apud Modeſt. Piſt. conſ.* 4 *in pr. n.* 5. & *ſeq. vol.* VVintzler. *de collect.* & *contribut* Gleckens *de contrib.* & *alios plures.*

54. Cauſa collectandi ſunt duplices: *Generales*, & *ſpeciales*, *Generales* ſunt: Ipſa neceſſitas & publica Reip: utili-

utilitas. *Speciales*, quod attinet, variæ ſunt, ubi magis reſpiciendum ad id, quid conſuetudine introductum. *arg. l.4.§. fin. de publ.*

55. Ad tria autem in collectis maximè eſt reſpiciendum. 1. Ut impoſitio collectarum ſit rara. 2. Ut quantitas ſit mediocris. 3. Ut exactio fiat cum modeſtiâ.

56. Prius, quod attinet, meminiſſe Magiſtratus debet, raram collectarum indictionem, tutiſſimum eſſe ſubditos in officio retinendi remedium. Nam nonnunquam, non dicam invidiam & execrationes, ſed totalem defectionem crebras extorſiones, ſubſecutas eſſe, apertè conſtat. Nulla enim alia cauſa fuit defectionis tribuum Iſraëlis à Rege Roboam, quàm crebra onerum impoſitio, & populi oppreſſio, 1 *Regum.* 12. & 2 *Paralip.* 10. Multa exempla, utpote, de Matthiâ Corvino quem Ungari deſtituerunt, de Ludovico XI. Galliarum Rege, adverſus quem Galli ob graviſſimas & crebras actionis bellum moverunt, de Belgis quos exactio decimarum omnium rerum à Duce Albano facta, ab Hiſpanis ſeparavit. De Helvetiis, &c. lubens hic prætereo. Vide *Chyt. in Chron. Sax. lib.* 21. & *Arniſ. lib.* 2. *de Rep. c.* 3. *ſectio* 6. *num.* 51.

57. Ad alterum membrum, quod attinet, meminiſſe debet Magiſtratus illius reſponſi quod Tiberius Nero Præſidibus Provinciarum nova tributa ſuadentibus reſcripſit; Boni Paſtoris eſſe tondere pecus, non deglubere: *Cuſp.* 1. *in vitâ ejus*, & illius dicti, quod *Proverb.* 30. *v. ult.* extat: Qui vehementer emungit, elicit ſanguinem. Nam tyrannorum eſt, ſcribit *Tacit.* 4. *hiſtor.* novos ſubinde ſinus, & varia prædandi vocabula exquirere. Et ſimiliter *Ariſt. lib.* 5. *polit. c.* 11. immanem tributorum exactionem veram eſſe tyrannidis notam, ſcriptum reliquit. Et hinc inter cauſas conſervandæ tyrannidis ponit, ut cives ad inopiam redigantur. Quod accidiſſe ſcribit Siracuſis, quos Dionyſius tyrannus quinquennii tributo fortunis & facultatibus omnibus ſpoliavit & exhauſit.

58. Ad actionem, jubet *Schonborn lib.* 4. *polit. c.* 23. & *c.* 22. Cenſitores duos evitare ſcopulos, Violentiam

&

& impoſturam. Conſtituantur ergo cenſitores, non qui Ghryphis, corvis vel felibus ſunt rapaciores, ſed homines probi & fide digniſſimi, qui in exactione Theſei illud æquitatis filum rectè obſervare didicerunt. Animadvertere etiam Magiſtratus debet ſedulò ne per bonam gratiam divites ſublevent ur, & contra pauperiores per malam gratiam premantur. Fiat juſta & uniformis ſecundùm alicujus patrimonii vires diſtributio: Et quod exactum eſt ad provinciæ theſauros referant cenſitores, aut ſi quid retinuerunt, & in ſuos uſus converterunt, id vel juxta civilis juris præſcriptum duplicatum reſtituant, *l. miſſi, 7.§. quod ſi ad nos, C. de exact. & tribut.* vel arbitrariam pœnam pro rerum & perſonarum qualitate ſuſtineant. *Schonborn. 4. polit. 22.* Et quia cenſitores eam pecuniam ſemper debent habere & ſervare paratam, lucrari cum eâ omnino prohibentur. Quod ſi verò lucrentur, totum lucrum cedit Reipubl. *l. un. C. ne aur. publ. perſecut.* Et tantum hac vice de ſubditorum oneribus ratione inſtituti noſtri dixiſſe ſufficiat.

QUÆST. I. *Utrùm ſubditi Magiſtratui contra legem Dei præcipienti obedire, an verò armatâ manu reſiſtere poſſint?*

Quæſtione ultimâ diſputationis noſtræ politicæ ſextæ planum fecimus, præſtabilius eſſe, in rebus Politicis & privatam noſtram utilitatem concernentibus, Magiſtratui obedire, quàm recuſando talia, anſam & occaſionem rebellandi præbere, hinc ergo hoc loco, ubi de ſubditis in ſpecie agimus non immeritò quæritur, utrum eo caſu, quo Magiſtratus ſubditos ſuos ad hæreſes, & impietatem compellere velit, & Eccleſiam Dei deformare cupiat, ſit obediendum, an verò reſiſtendum? Ad quam quæſtionem, cùm ſit bimembris, diſtinctè ad utrumque membrum reſpondendum eſſe duximus. Et, quod attinet, prius membrum, quamvis non deſint, qui impuriſſimas Cleonis Alexandri adulatoris voces aſſumant, Deum quaſi ex communi dividundo, Regibus & Principibus, ut & aliis Magiſtratibus terram agendam ferendamque pro libitu tradidiſſe, & ſe ſuperioritate & majeſtate ſua in populum

geret, Deo Ter Opt. Max. abſque ullâ exceptione, Magiſtratui vero cum aliquâ exceptione, niſi contra Dei mandata præceperit, parendum eſſe Ad ſecundum quæſtionis membrum, quod attinet, quamvis, ut dictum eſt, mandatis illis impiis obedientiam nullam præſtare divinâ jubeamur voce; longè tamen diverſa ſunt, Magiſtratui impia præcipienti obedientiam non præſtare, & vim ſuo Magiſtratui intentare, illique armatâ manu reſiſtere. Illud enim fas eſt, hoc verò nefas eſt, facere. Eſt enim regula hæc perpetua, ordinationi Dei ne reſiſtas. Licuit Aſinæ Bilheami (quæ populi typus) Domino ſuo dicere: Quid feci. Offenderis, ſi tuo meoque Domino de viâ diſcedo, & morem potiùs gero, quàm tibi? *Num.* 22. 28. Non autem violenter aliquid contra Bilheamum tentare. Rectiùs igitur tali caſu ſubditi à ſuo Magiſtratu humillimè petent, ut ipſorum conſcientiis parcere velit, & promittent ſanctè, ſe alioquin ei ad omnia civilia obſequia & officia fore promptiſſimos, & ad preces & lachrymas confugient. Adſcendat deprecatio, & deſcendet commiſeratio. Hæc enim ſunt fidelium arma, quibus mundi furores expugnant. Quòd ſi verò incaſſum laborent, & à propoſito Magiſtratus non deffectat, è ditione ejus potius diſcedent, & ſedes juxta Salvatoris noſtri conſilium mutabunt. *Matth.* 10. quàm ut ei violenta manu reſiſtant. Vel etiam ſi crudelibus ſuppliciis inſtiterit Magiſtratus, Ordines & Imperii ſtatus ſubditi adire, & eorum auxilium implorare poterunt. Vide *Autorem de jure princip. theſ.* 36. & *ſeqq. Dn.* 5. *polit.* 7 *Keck* 1 *polit. ult. Steph. Iun. Brut. tract. vindic. contra tyrannos*, q. 1. 2.

QUÆST. II. *Utrùm propter bona in alio territorio ſita juramentum ſubjectionis aut fidelitatis præſtandum?*

TRes eſſe juramenti ſpecies antea in præceptis dictum eſt ſcilicet 1. juramentum ſubjectionis & obedientiæ, alias homagium dicitur, quaſi hominis legium, vulgò die Erb- und Landhuldigung/ 2. juramentum fidelitatis, die Lehenpflicht/ & 3. familiaritatis ſeu domeſticitatis Dienſtpflicht/ vide *Conſ. Marp.* 35. *n.* 28. *vol.* 3. de juramento ſubjectionis hoc loco quæritur, utrùm ille, qui

bona

bona immobilia in alio territorii habet, juramentum fidelitatis præſtare teneatur? In qua quæſtione, ut breviter noſtram aperiamus ſententiam, pro quæſtionis deciſione diſtinguimus inter bona allodialia & feudalia. Bona allodialia, quod attinet certum eſt, quòd ſola poſſeſſio bonorum ſubditum non faciat, vid. *Conſ. Marp: 19.n.151.* Unde conſequens juramentum ſubjectionis ab eo, qui bona in territorio alicujus Domini poſſidet, ipſe verò domicilium in iſto territorio non habet, exigi non poſſe. Quod ſi verò quis bona feudalia in alio territorio poſſideret, ad juramentum fidelitatis cogi poteſt. Verùm ſubditus inde non efficitur; nam in juramento fidelitatis à vaſallo præſtito ſubjectionis verbum gehorſam zu ſein omittitur. Quamobrem vaſallus ratione bonorum feudalium ſubditus non efficitur. Non enim fidelitatis juramentum perſonam principaliter ſtringit, ſed libera manet. Hinc videmus plurimos in Romano Imperio, qui ratione perſonæ omninò liberi ſunt, & nemini præterquam Cæſari ſubjecti, quamvis ratione rerum aliis Principibus & Statibus Imperii Romani devincti ſint. Hinc fit, ut ſubjectionis juramentum præſtetur à ſubdito perſonaliter: fidelitatis verò à vaſallo per procuratorem præſtari poteſt, vide *Gail. de arreſt. Imperator. cap. 7. num. 11.*

Quæst. III. *Utrum vaſallus ſit ex ſubditorum numero?*

PRæcedenti quæſtione id negamus: cùm verò anſam dubitandi nobis præbeat: 1. Quòd utrorumque literæ, tàm ſubditorum, quam vaſallorum pari ſtylo inſcribantur hoc modo: Dilecto & fideli noſtro, Unſern Lieben getrewen. 2. Quod vaſallus æque forum ſortiatur ut ſubditus. Verum communis eſt omnium Doctorum conſtans ſententia, vaſallum quâ vaſallus, ſubditum non eſſe, in qua ſententia & nos perſiſtimus, neque contrariis movemur argumentis. Nam quod prius attinet, reſp. illud ideò fieri, quòd uterque juramentum fidelitatis præſtiterit, licet diverſo reſpectu id factum. Deinde alterum argumentum, quod attinet. Reſp. illud procedere à diſparibus. Nam quamvis vaſallus

ſallus forum ſortiatur ſubditorum, inde non ſequitur, vaſallum plenariè & omnino ſubditum eſſe. Sunt enim & diſparia forum ſortiri, & ſubditum eſſe. Nam forum ſortitur non tantum ſubditus, verùm etiam alius aliis modis, utpote ratione delicti & contractus ſortiri forum quis dicitur. Præterea verbum ſubjectionis non uno modo intelligitur, ſed ſemper ſecundum dominium intelligendum: interdum enim dominium pro præeminentiâ ac dignitate interdum pro directo, interdum pro utili, interdum pro Dominio protectionis, &c. accipitur. Inde etiam ſequitur, tot modis ſubjectionem intelligi.

QUÆST IV. *Utrùm collectarum ſolutio ſit vera ſubjectionis teſſera?*

VAriis modis ſubjectionis qualitas probatur, utpote: 1. Pactis & ſtipulationibus, *l. ſervitutes, 2. ff. de ſervit.* Quod enim valeat pactum, ut quis alteri ſerviat & ei obedientiam preſtet, conſtat ex *l. hominis. ff. de uſu & uſufr. legat. Spec. tit. feud. homag. & fidelitatibus.* Quicunque igitur caſtra, dominia & poſſeſſiones ſub alio ſtatu imperii ſita, cum onere ſubjectionis emit, ſtare omninò debet conventioni. *l. 1. hominis, ff. de pact. & l. in traditionibus, ff. eod.* Præſertim ubi generalis conſuetudo ut bona non aliter acquiri & comparari poſſint, quàm cum onere ſubjectionis. 2. Præſtatione juramenti obedientiæ ſeu homagii, die Erb- und Landthuldigung. 3. Sæpiùs quietè repetitis actibus juriſdictionalibus & ſubjectionis, veluti ſi quis ad provincialia comitia indicta vocatus comparuit, mandatis domini territorii paruit, & indictiones & collectas ſolvit. &c. *Gail. de arreſtis Imp. cap. 7. per tot:* Aliis autem ſubjectionis teſſeris prætermiſſis, tantùm hic quæritur de ſolutione collectarum, utrùm ſit vera ſubjectionis teſſera? Ad quam quæſtionem, ut diſtinctè reſpondeamus, repetimus diſtinctionem collectarum, quà diviſimus collectas in Provinciales & Imperiales, easquè rurſùm, quatenus imponuntur, vel omnibus tam Magiſtratibus, quàm ſubditis, hoc eſt, omnibus omninò Imperii ſubditis ac civibus nemine excepto, uti factum eſt mit dem gemeinen Pfennig / tempore Maxim. I. Rom.

vnd Erbhein obedire, & hinc eſt, quòd tàm ſubditis, quàm Landſaſſis ſcribant: Vnſern lieben getrewen: aliis verò: Vnſern lieben beſondern/ *Gail. d. l. Conſ. Marp.* 35. *num.* 25. *& ſeqq. Brunig. de variis Univerſ. ſpecieb. theſ.* 36.

QUÆST. V. *Utrùm forenſes pro rebus ſeu bonis in terris collectantium ſitis collectari poſſint?*

AD onera ordinaria, ut eſt tributum non tantùm ſubditos, & incolas vel municipes, verùm etiam extraneos & forenſes cogi poſſe, antea in præceptis dictum eſt. De extraordinariis autem hoc loco quæritur, utrùm forenſes, qui tantum ad juriſdictionem attinet, pro extraneis habentur, ratione bonorum in terris collectanctium ſitorum, in collectis provincialibus ſint immunes? In qua quæſtione quamvis inferri poſſit, Dominum territorii in loco fundatam habere ſuam juriſdictionem, & proinde collectari prædia poſſe: de jure tamen communi Negativam regulariter tenendam eſſe dicimus. Rationes noſtræ aſſertionis hæ ſunt: 1. Quia, ſi ad naturam collectarum reſpiciamns, certum eſt, eaſdem formaliter conſiderando, magis eſſe perſonalia onera, quam realia; ſiquidem in locum antiquarum indictionum ſucceſſiſſe videntur, *l.* 1. *C. de indict.* perſonis principaliter imponuntur, unde etiam obligatio in perſonam dirigitur, & vinculum ſolvendi perſonam reſpicit Vide *Klockens tract. de contrib. th.* 5. Proinde cùm ratione juriſdictionis collectæ imponantur, *l.* 9. §. *fin. de muner. & honor.* & collectantes juriſdictionem in forenſem non habeant *l. libert.* §. *ſola, ad mun. & ibi Bart. & l. cum neque & ibi Bart. C. in col. & l. neminem, C. de ſacroſanct. Eccl.* ſequitur forenſem ratione bonorum in juriſdictione collectantis ſitorum de jure communi regulariter collectari non poſſe. Deinde huc facit, quod collectæ ſint onera extraordinaria. Atqui extraordinariis ſoli ſubditi onerantur. *Vide Gail.* 2. *obſerv.* 52. *n.* 13. Præterea huc etiam pertinet, quod alienatio immobilium in forenſes, ſtatutis paſſim prohiberi ſoleat, ut hac ratione bona apud ſubditos ſub juriſdictione ſtatuentum remaneant *Klock d. l. th.* 27. Interim tamen non diffitemur aliquando collectarum ſolutionem forenſes vix declinare

poſſe &

& maximè ſi conſuetudo, vel ſtatutum, vel privilegium, vel commodum, & defenſio publica id ipſum requirat, de quibus modis vide *Gail.* 2, *obſ.* 52. *à n.* 17. *uſque ad fin.* Quibus caſibus, ſi forenſes collectas detrectent, fructus rei detineri poſſunt, cùm in ipſos nos habeat Princeps juriſdictionem, *Gail. d. l. n.* 22. Et quamvis conſuetudo regulariter non ſtringat forenſes, id tamen locum non habet, ſi talis conſuetudo circa res ſubjectas vigeat.

Quæst. VI. *Utrùm ſubditi collectas à Magiſtratu impoſitas, pro rebus extra territorium & juriſdictionem Magiſtratus ſitis, exſolvere teneantur?*

Rationes dubitandi hæ ſunt: 1. Quod ſubditi bona, ubicunque etiam ſita, pro uno tantùm patrimonio habeantur, *l. juriſperitos*, §. 1. *de adminiſtr. tutor.* Cum autem de toto patrimonio collecta ſolvi debeat, neceſſum eſt, ut patrimonium in alio loco poſſeſſum cum matrimonio domicilii conjugatur. Conſequentia inde patet, quòd una & eadem res non debeat diverſo jure cenſeri, *l. eum qui ædes, de uſurp.* Item, quod acceſſorium ſequi debeat ipſam rem principalem, *cap. acceſſorium, de reg. jur. in* 6. 2. Quia collectæ ſunt onera perſonalia, quæ perſonas ipſas afficiunt, *Bart. in l. reſcripto*, §. *ſecundum, de mun. & honor.* Verùm hiſce minimè obſtantibus ad propoſitam quæſtionem Negativè reſpondendum eſſe dicimus. Nam extra territorium juriſdictionem ſuam exercendi jus nemini eſt conceſſum, *l. fin. de juriſdict. omn. jud. & cap. fin. extr. de conſtit.* Proinde cùm juriſdictio radix ſit impoſitionis collectarum, & ea in alio territorio deficiat, ſequitur exactionem collectarum deficere. Nam limitata cauſa ſemper producit limitatum effectum, *l. ſi arrogatur. ff. de adopt.* & *l. arg. C. de tranſact.* Et quamvis unius & ejuſdem hominis unum tantum & idem patrimonium ſit diverſo tamen jure omninò æſtimari poteſt, maximè ſi diverſa ratio contrarium ſuadeat, & locorum diverſitate patrimonia ſint diviſa. Proinde neque obſtat quod collectæ ſint onera magis perſonalia. Nam nihilominus reſpectu rerùm indicuntur, & hominibus imponuntur. Quamobrem in collectis provincialibus omnino negativæ

ſtan-

ſtandum opinioni. Plura vide apud *Erneſt. Cothoman. Reſp. jur. vol. 1. reſp. 11. per tot.* De Imperialibus verò collectis contrarium eſt verius, qua de re vide *Gail. l. 2. obſ. 53. per tot.*

QUÆST. VII. *Utrum pro ſolo tranſitu per vias publicas territoriorum Domini pedagium rectè exigant?*

QUæſtio hæc pro & contra diſputari poteſt. Rationes pro affirmativâ hæ ſunt: 1. Quod Principes hodiè in ſuis territoriis ſint Domini viarum publicarum & poſſint. *argum. l. 8. §. 5. in fin. ff. ſi ſerv. vind. & l. 1. C. mand.* extraneis ſubditis prohibere, ne aliter quam ipſi velint, ſua loca ingrediantur, *l. divus 16. ff. de S. P. R. l. 3. §. 1. ff. de A. R. D.* 2 Per. text. *in l. ſi quis pro uxore. 21. ff. de donat. int. vir. & uxor.* 3. Quia hoc jus Dominis territoriorum per longiſſimum tempus eſt quæſitum 4. quia à neceſſitate ſolvendorum pedagiorum vulgò das Weg Gelt/ eximuntur clerici ſeu Eccleſiaſtici. *cap. quanquam. 4. de conſ. in 6. & Clem. ult. eod. ubi ex verb. non negociandi causâ patet, pedagia non dici pro vectigalibus quæ penduntur de mercibus, ſed dicuntur ea, quæ dantur à tranſeuntibus in locis conſtitutu a Principe.* Cæteri ergo non exempti, remanent ſub illa neceſſitate, *arg. tradit, ob E-verb. in loc. ab except. ad reg. & l. univerſi, 5. ibi: ea vero, quæ extra prædictas cauſas, Cod. de vectig.* Rationes pro Negativâ hæ ſunt: 1. Quia ſolutio pedagiorum pro ſolo tranſitu, pugnant cum liberrimo juregentium omnibus conceſſo viarum publicarum uſu, *l. ſi locus, 14. §. fin. ff. quemadm. ſerv. amit. l. fluminum, 24. in pr. ff. de damn. inf. l. 2. §. viam publ. 21. in fin. ff. ne quid in loco publ.* 2. Quod vectigalium ſolutio ſit onus non mercatorum, ſed mercium, *l. ult. §. 7. ff. de publ. & l. 5. Cod. de vectig.* 3. Quòd actus commeandi per vias publicas ſit facultatis publicæ, & præſcriptionem excludat, *l. 2. ff. ne quid loco publ. & l. viam publicam, 2. ff. de via publ.* 4. Per text. *in l. 11. Cod. de ſervit. & aqua*, ubi per alienum agrum, qui ſervitutem non debet, ire vel agere non licet, uti autem viâ publicâ nemo rectè prohibetur. 5. Quòd domini territorii, quibus jus exigendorum vectigalium de mercibus, ab Imperatoriâ majeſtate communicatum eſt, conceſſionis hujus legem ex-

in princip. & de An. 1555. Es ſoll auch keyn ſtand & *facit huc l. 2. C. ut nemo ad ſuum patrocinium ſuſcip. ruſt.*

Verùm de jure communi contrarium omninò eſt veriſſimum, per text. *in l. 5. §. fin. ib. ſi milit & l. in bello. 12. in pr. ff. de capt. & l. 31. ad municip. R. I. de An. §.* Wo aber vnſere ꝛc. Hinc Cic. *pro Corn Balb.* inquit: Hæc ſunt fundamenta firmiſſima noſtræ libertatis, ſui quemque juris & retinendi, & dimittendi dominum eſſe, vide *Frid. Bruck. in §. ſoluta poteſtas, c. 4. memb. 2. effect. 6. num. 131. Bodin. lib. 1. c. 6. num. 58. P. Anton. de Petra, de poteſt Princip. c. 13. num. 13. Henr. Bruning. in diſp. de jur. univerſ. concl 36. & 39. Gail. 2. obſerv. 36. num. 7.* Huc facit conſuetudo in Germaniâ recepta *Gail. d. l.* Sic & in Hiſpaniâ liberum eſt, cuique aliò migrare, & alienæ civitati adſcribi, dummodò id fiat teſtato apud Principem. *Bodin d. l.* Non tamen inficiamur, Principes vel civitates huic derogare, & ſtatuto, ne ſubditi emigrent, prohibere poſſe, quemadmodum id prohibitum videmus in Daniâ, Scotiâ, Angliâ, &c. Ad argumenta in contrarium oppoſita quod attinet, diſtinguendum primò putamus inter liberos homines, & inter ruſticos & glebæ adſcriptos. De liberis hominibus vera eſt noſtra ſententia per rationes ſupra allatas, modò Domino, id, quod pro jure emigrationis ſolvi ſolet; vulgò die Abfahrt oder Nachtſtewer *R. I. de Anno* 1555. §. Wo aber unſere / &c. præſtent. Att ſervi ſive ruſtici & glebæ adſcripti, revocari poſſunt, *per l. 1. & l. 2. C. de ſerv. fugit. ubi Cyn. B. & Bl.* Proinde quod *tit* 15. & 16. *Aur. Bull.* attinet, non vetat tranſlationem domicilii, ſed tantùm pravam illam conſuetudinem, quâ quis manſit in loco ſui domicilii & in fraudem ſui ſuperioris, ut defenſione aliorum gauderet, ſe in aliam civitatem adſcribi procuravit taxat. Proinde non valet argumentatio a Pfalburgeriis ad illos, qui reverà domicilium in aliam civitatem re ipſa transferunt. Ad eundem modum rejicitur etiam argumentum ſecundo loco adductum. Nam tantùm loquitur de illo caſu, ubi prætextu parentelæ, & quidem in fraudem ſui Domini ſubditus patrocinium quærit. *Ar. in Aur. Bul. ad c. 16. Buxt. ad Aur. Bul. c. 16.*

FINIS.

Digitized by Google

